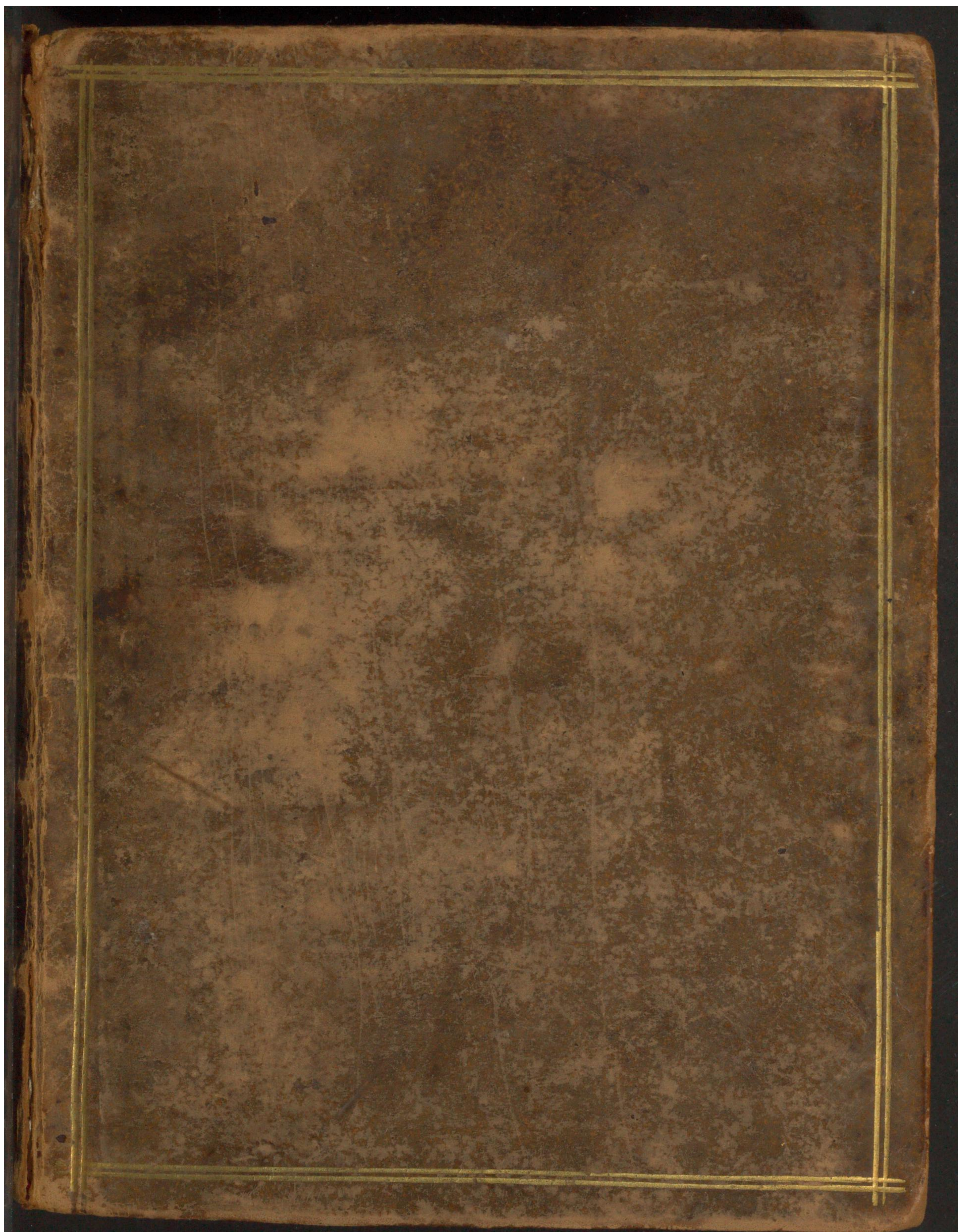
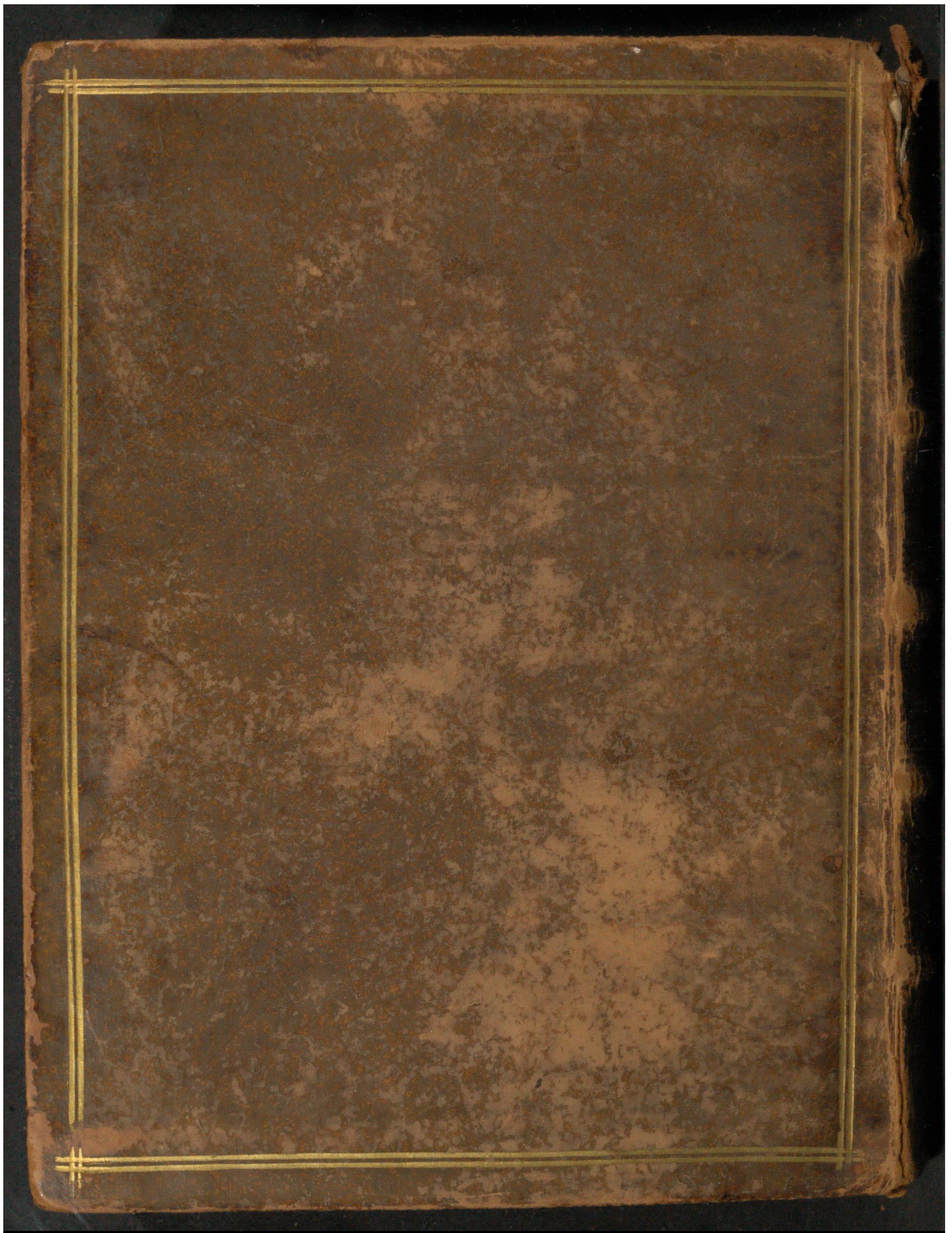

759
VONDEL
VIRGILIUS
IN RYM
E
3

VIII 8 D

Poet. 545.

PUBLIUS
VIRGILIUS
MAROOS
WERCKEN
vertaelt
in Nederduitsch dicht
door
J. v VONDEL.
MDC LX.
T. Matham sculp.

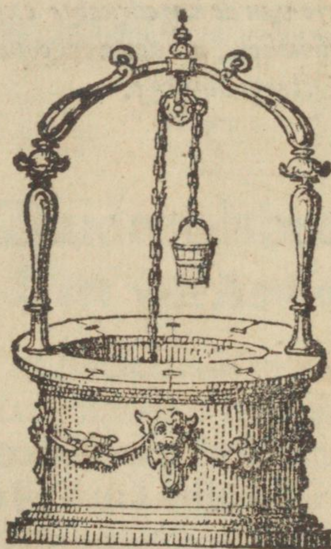

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE'SHAGE.

PUBLIUS VIRGILIUS MAROOS WERCKEN

In Nederduitſch dicht

Vertaelt door

J. V. VONDEL.

t'AMSTERDAM,

Voor de weduwe van ABRAHAM de WEES, op den Middeldam, in't nieuwe Teſtament. 1660.

Met Privilegie voor vijftien jaren.

PRIVILEGIE.

EEn ieder wort verboden by Octroy van de Heeren Staeten Generael, in dato den 15^en^ July des jaers 1660. *en de bygevoeghde Attache van wegen de Provintie van Hollant en Westvrieslant, vergunt aen de weduwe van* Abraham de Wees, *boeckverkoopster t' Amsterdam,* Alle de Wercken van Publius Virgilius Maro, vertaelt in Nederduitsch dicht door I. v. Vondel, *binnen den tijt van vijftien jaeren, directelijck nochte indirectelijck, in het groot of klein, in 't geheel of ten deel, te drucken, of doen drucken, of elders gedruckt in deze Provintien, of het gebiet van dien te brengen, te verkoopen, of uit te geven, zonder consent van de voorschreve weduwe van* Abraham de Wees, *op de verbeurte van de nagedruckte exemplaeren, en dryhondert Karolus guldens, zoo by den drucker, als den verkooper te verbeuren, t' appliceren als breeder by de originele Octroyen blijckt.*

PARNASLOOF

Toegewijt den weledelen en gestrengen heere

CORNELIS de GRAEFF,

Vryheere van Zuidtpolsbroeck, Burgermeester en Raet van Amsterdam &c.

Yn zangheldin belande in 't ende met verlangen
Uit d'overrijcke zee van Maroos Herderszangen,
En Lantgedichten, en Eneas dappren toght;
Een werkstuk in Latijn door al zijn leên volwrocht,
En waerdigh aen August eerbiedigh op te draegen;
Toen alle volcken Rome op haeren middagh zagen,
Den vorst in 't hooftgezagh, en 't aerdtrijck, onder hem
Gebogen, luistren naer d'ontzaghelijcke stem
Van eenen eenigen, geheilight om, door wetten
En maght gesterckt, een wijs op recht en vrê te zetten:

Nu ziet mijn zangheldin, na'et landen, wacker om
Naer een' Mecenas, die, genoodt in 't heilighdom
Der Zanggodinnen, zoo veel goddelijcke driften
Kan ſchatten, uitgeleert in toetſen en in ſchiften
Van ſtoffen, zin, en zwier, en aert, en maet, en klanck.
Zy komt Mecenas GRAEFF dit Nederduitſch gezangk
In zijne ſchaduw dan voorzingen, magh haer d'eere
Gebeuren, datze uit zijn ſcherpluiſtrende oordeel leere
Hoe verr' haer wedergalm van Maroos voorzangk dwaelt,
En wat haer glans verſchilt van 't licht, dat uit hem ſtraelt.
Zy wenſcht, om allerminſt uw bezigheit te praemen,
Gelegenheit, en plaets, en tijt op 't rijpſt te raemen,
Wanneer uw ampt den boogh der zorge een wijl ontſpant,
Die nacht en dagh, ten dienſt van ſtadt en vaderlant,
Te ſtreng geſpannen ſtont. de ſtilte is aengenaemer,
Na'et ſlaven op 't ſtadthuis. de burgermeeſters kamer
Verſchoont uw' ouderdom, beſneeut zoo menigh jaer:
Terwijl uw broeder waeckt, en zit beſlommert, daer
De burgers voor de deure, om eerſt gehoort te worden,
Aendringen dagh op dagh. de ſtaetzorgh, naer 's lants orden,
In 't oude gravenhof, komt op een ander aen.
Nu mooghtge, langs de Grift, uw hofſtê, boſch, en laen
Zien groeien, graetigh vee, uit uwen ſtal gelaeten,
Het gras afſnoeien, en de lammers hooren blaeten,
Of onder 't lindeloof, in eenen ſtillen hoeck
En eenzaem, ſpreecken met een ſtom en landnut boeck,
Staetregels, ſpreucken uit uw' Tacitus erkaeuwen;
Terwijl de galm van 't Sticht beluſt is na te baeuwen
Den ſchellen nachtegael, die, voor uw luſtprieel,
Zich uit den adem zingt, op 't orgel van zijn keel.
Zoo zagh men, om een lucht geruſt in lommerkoelte
Op 't velt te ſcheppen, uit het heerlijck raetsgeſtoelte
Den burgermeeſter eer het gouden Kapitool
Een poos vergeeten, daer de lelie, en viool,

En roos, en tijm de by op zoete honighgeuren
Verleckerde, en verleide in levendige kleuren.
Daer kon Mecenas, door geen ſtadtgerucht verſtroit
Van zinnen, ruſten: daer verdroot het Varus noit
Te luiſtren naer een wijs, die uit Parnaſſus aderen
Quam vloeien door 't geruiſch van myrte en lauwerbladeren,
Waermede Apollo 't haer beſchaduwt en verciert,
Als hy ten reie gaet, en hem de zangbergh viert.
Bekoort u hier de luſt te plucken puick van bloemen
Uit Maro [zeker niet te reppen noch te noemen
Dan met eerbiedigheit] gy zietze in Maroos hof
Zoo levendigh, zoo ſchoon opluicken, datze ſtof
Beſtellen voor 't vernuft van opgeſpanne geeſten,
Om 's lants triomfen en gewenſchte zegefeeſten
Te kleeden met feeſtoen en kranſſen, geſchakeert
Door kunſt van bloemen, aen Auguſtus hof vereert.
Zoo dit vernuft een wijs op 's herders fluit wil zetten,
Of ackers bouwt, en plant, en vee weit, en zijn wetten
Het byhof voorſchrijft, het verruckt ons door geluit,
En zin, en orde, van 't begin tot daer het ſluit.
Eneas oorloghsvaert, van Xantus gloênde ſtroomen,
Op 's hemels wichlery en aendrift voorgenomen,
En uitgevoert tot aen den Roomſchen Tybervliet,
Hoe groot een heerlijckheit ontvouwtze uwe ooren niet!
Wat naem, wat titel zal men 't hemelſch werckſtuck geven,
Apolloos feeſtcieraet! het hangt, als een geweven
Onſchatbaer koortapijt, van boven tot beneên,
Van nutte wijſheit en hiſtorien aen een,
En tot een eenigh wit geſchickt, in 't endt te treffen.
Wat wit was dat? den ſtaet van Rome in top te heffen,
Als 's weerelts hooftſtadt: en de naklanck van de Faem
Bromt noch op heden met dien aengebeden naem,
Op 't voorhooft van zoo diep gewortelde gebouwen
Gekloncken tot een prael: gelijckwe noch aenſchouwen

Het

Het overſchot der ſtede, een afgeſtormt gewelt,
Als 't grof gebeente van den ſtoutſten reus, langs 't velt
Geſlingert, en geplet, toen hy, te hoogh gewaſſen,
't Geberghte opſtapelde, om Jupijn t'ontharrenaſſen.
Wanneer uw hooge geeſt in Maroos beemden weit,
Beſpiegelt hoe van outs de grootſte mogentheit
Van Rome allengs zoo hoogh quam uit de laeghte opſtijgen,
En haeren waſdom van Evanders tijt te krijgen,
Uit zulck een arm begin: dan overweeghtge dat
In zulck een' korten tijt heer Gyſbreghts viſſchersſtadt,
Uit aſch en puin herſticht, ter weerelt uit komt ſtraelen:
Hoe uwe maetſchappy zoo wijt gaet adem haelen,
En ooſten herwaert ſleept door 't ſchuimend pekelzout,
Van daer men Batoos ſtadt in 't ooſten ziet herbout
Door uwe Bataviers, voor wien zoo veele rijcken
En eilanden van zelfs de vlagh en zeilen ſtrijcken.
Uit die gedachten wort uw overleg verrijckt,
Als gy uw grootvaêrs tijt by d'oude tijt gelijckt,
Toen onder Burgerhart, uit konings bloet geſproten,
Van Cezars heir getreên, in boſchloof wiert beſloten
Den hals te vryen van 't Latynſch metaelen juck;
Hoe Bruin, een duinman, met den Vries geſterckt, dit ſtuck,
Dat onuitvoerbaer ſcheen, en nau gedacht wou worden,
Hanthaefde tegens een gewapende ſlaghorden
Van keurebenden, noit op toght en ſchiltwacht moê,
Den Rijnſtroom langs, tot aen het huis te Britten toe.
Dan ſchickt uw wackre geeſt ſtadts Kapitool en boogen
Te kleeden met een ry zeeghaftige oorelogen,
Geſchildert naer de kunſt, van vore tot het endt,
Daer Rome ons Bataviers voor bondtgenooten kent.
Indien de tijt my gunt, naer 's Mantuaners wetten,
Den krijghshelt Bato met opklinckende trompetten
In top te voeren, naer den eiſch van 't vrye lant,
Door twaelf boecken heen, tot daer de vredebant

Gesloten wort; men zal de boschnon hooren melden,
Voorspellen op een ry de vaders en de helden
Der volgende eeuwen, die alom met raet en daet
Zich queeten in gevaer, tot nootweer voor den staet,
De Graven, Boelensens, de Bickers, en de Hoofden,
Zoo trou in 't leveren, gelijckze 't trou beloofden.
Men zal ons wapenkroon, den keizerlijcken hoedt,
Verworven door het gout des ridderstams, uw bloet,
Zien, met een' rijcker glans van gloeiende robijnen
En gout, den Ystroom en den Aemstel overschijnen,
Op d'aenwinst van de stadt, die, levender gezielt,
Van burgery, gelijck een korf vol byen, krielt.
Men zaegh u Aemstels stadt uitleggen, en omtrecken
Met steene muuren, haer een kleene weerelt decken
Met witte vleugelen van zeildoeck, uit der zee
Gewaeit van alle vier de winden op ons ree.
Men zaegh op uwe stem zoo veel verstroide steenen,
Van ongelijcken vorm, zich sluiten en vereenen;
Het raethuis, magazijn, scheepstimmerwerf, en vloot
Herboren, gestoffeert met voorraet tegens noot.
Men zou zeehelden zien, op vergelege vaerten,
Aen graetboogh noch kompas gebonden, noch aen kaerten,
Hier 't zuiden aendoen; daer vorst Maurits in Brezijl
De leeusvaen planten, en een' burgerlijcken stijl
Invoeren op de kust, daer andre starren schijnen,
De menscheneeter dwaelt in wouden en woestijnen.
Men zou Virgilius zien opgaen in zijn' tolck,
Gelijck de goude zon, schakeerende eene wolck,
Den schoonen regenboogh doorschildert in het leven:
Hoewel ick schroom naer d'eer des Mantuaens te streven
Met wasse pennen, en om laegh, beneên zijn' faem
Blijf drijven, om geen zee te noemen naer mijn' naem.
Nu zinge ick midlerwijl gezang van korter adem:
Het zy mijn zangheldin uw Kapitool omvadem',

Of koninginnen, en veltheeren innehael',
Of ons tooneel ſtoffeere, of, als de nachtegael,
Van tack in tack ſpringe, en langs uwe graft, vol ooren,
Een byſchrift, grafſchrift, of een liergezang laet' hooren,
Of een bekranſte bruit, van 't leckre bruitsbancket,
Op Hymens tortslicht, groete, en vrolijck danſſ' te bedt.
De zangbeminners zijn beluſt op keur van wijzen,
En watertanden naer verandering van ſpijzen.
Indien mijn Zanggodin uw dagen recken kon,
Ten dienſte van de ſtadt, en ſtaet, uw levens zon
Zou langkzaem daelen, en beneên de kimmen zincken;
De lofbazuin op zulck een' wenſch noch luider klincken;
Uw grafkoor ſpade uw lijck bedecken met den zerck.
Gy zoudt, als Kurius, noch lang uw ackerwerck
Aendrijven, en uw oude een hooger tijt bereicken
Dan uw waeranden, en geplante luſtboſcheicken.
De GRAEFF gaf Neſtor, noit vermaeck noch levens moe
En zijn dry eeuwen tijts in wackerheit niet toe.
Gy zoudt den waſdom van uw kinderen en neven,
En zoo veel zegens en geluck met luſt beleven.
Zoo houde u Polsbroeck lang, ter eere van uw' ſtam.
Zoo bloeie uw dubble telgh, ten prijs van Amſterdam.

KEIZER AUGUSTUS op MAROOS ENEAS.

KOn d'onbeſcheidenheit in 't endt die woorden uiten,
En zulck een gruwelſtuck belaſten en beſluiten?
Zal Maroos Zanggodin, zoo kunſtgeleert, zo groot,
Zoo ſchoon en milt van tael, te vier gaen, en ter doot?
O ſchendigh ſchellemſtuck! zal 't vier met gloênde tanden
Die rijcke boeckſtaef dan verbrijſlen en verbranden?
Kan iemant goedes moedts dat aenzien, zonder leet?
En zal de vlam zijn eer niet ſpaeren? maer zoo wreet
Verſlinden 't werck des helts; die elck zijn verf kon geven,
En alles voeghelijck afſchilderen naer 't leven.
Latijnſche Helikon, Apollo, wijze Godt,
Behindert zulck een ſcha: ô Bacchus, ſchiet een ſchot
Voor zulck een zwaricheit, en gy, ô Ceres, mede:
Hy was toch uw ſoldaet in oorloge, en in vrede
Op d'ackers en het velt uw ſchrandere ackerman.
Hy leerde wat de lent opluicken dede, en dan
De vruchtbre zomer teelde, en wat de herrefſtdagen
En wintertijt, het leſt der vier ſaeizoenen, dragen;
Hy bouwde d'ackers, huwde oock olm en ranck te gaêr,
Bezorghde 't vee, en broght de honighbyen, daer
Zy onder hunnen vorſt het waſſen leger bouwden:
Vereerde hy ons dit, dat wy 't verdelgen zouden?
Indien het vry ſta zoo te ſpreecken: maer de wet
Moet onderhouden zijn; en wat ons ſterrefbedt
En leſte wil gebiên magh niemant wederſpreecken.
Laet eerwaerdy van wet en leſten wil eer breecken,
Dan zoo veel arrebeits van zoo veel dagen langk
En zoo veel nachten zie dien ſnellen ondergangk:
De vader van dit werck hebbe eer dees jongſte woorden
Geſproken in een' droom voor d'ooren, die dit hoorden:

Hy heeft misschien van pijn al stervende gedwaelt
Uit ongedult: misschien heeft hem 't verstant gefaelt,
Terwijl de tong dit sprack, niet willigh, maer benepen
Van weedom en quellaedje, en het langduurigh sleepen
Van 't quijnende verdriet: misschien ontbrack het hem
Aen oordeel en begrijp. Zal Troje zijne stem
Herheffen met misbaer, en weêr zijn' val gevoelen?
De gloet des viers noch eens Elisaes minne koelen,
En haer gewonde borst verteeren gansch tot asch?
Zal zulck een eeuwigh werck verloren gaen, zoo ras?
Zal dan een oogenblick, een misverstant ontrouwelijck
Begraeven zoo veel krijghs in kolen, al te grouwelijck?
O Zanggodinnen, komt, brengt water by der hant,
Put stroomen, rept u, bluscht dien jammerlijcken brant,
Eer deze vlam verniel' 't gedicht van onzen Dichter.
Dat Maro leve, en strael', hoe langer, hoe verlichter,
De wijde weerelt door, oock tegens zijnen danck.
'k Verbie 't geen hy geboot met onrecht: zijn gezangk
Zy heiligh na zijn doot, en eeuwigh; en het klincke
En leve, zonder dat men eenigh lidt verm incke,
Door 't heiligh Roomsche Rijck, en glinstere onverdooft,
En groeie, en bloei', bemint, herlezen en gelooft.

Het

Het leven van

PUBLIUS VIRGILIUS MARO.

Toen Ocktaviaen Augúst, Iulius Cezars nazaet en erfgenaem, den burgerlijcken oorlogh geluckigh had beslecht, Ianus tempel gesloten, en over Rome, het Roomsche volck, en zulck een weerelt gerust en vreedzaem den toom der heerschappye mende, was het dienstigh dat 's Vorsten eere en gezagh, oock het aenzien van 't nieuwe rijck en des zelfs voortreffelijckste en outste geslachten vermeert en bevestight werden, door eenigh heerlijck en uitstekende werck van Latijnsche Poëzye, niet min dan eenigh werckstuck van de Griecken, der Latijnen voorgangers en aenleiders, die, met zoo groot eenen lof en naemhaftigheit, de doorluchtige daden der aeloude helden, hunne voorvaderen en lantslieden, over de wijde weerelt uitbreidden, en in top haelden; gelijck inzonderheit bleeck by de gedichten van den eersten zeetoght naer Kolchos, om het gulden Vlies, en die bloedige oorlogen, voor Thebe en Troje gevoert, welcker gedachtenis de weerelt en alle eeuwen beloofde t'overleven. Tot zulck een meesterstuck dan wert een vernuft ge-eischt naer mate van de grootheit en 't gewight der zaecke; en hier toe besloegh wonder wel, dat (gelijck Fortuin Augustus bykans in alle dingen toeloegh, en zijn zijde hielt) ten dien tijde PUBLIUS VIRGILIUS MARO *bloeide, en bekent en gewilt was, door eenige kostelijcke proefstucken, met verwonderinge ten hove opgenomen. Dees Dichter, ter goeder ure, in het dorp Andes, by Mantua, geboren, en in het Grieckſch namaels, om zijn oprechtigheit, en bloode eerbaerheit, Parthenius genoemt, was te Kremone, Milaen, en Napels in Latijnsche en Grieckſche taelkunde, en alle edele wetenschappen en kunsten, inzonderheit in artsenye, en wiskunst, opgetrocken: en te Rome komende, om zijn ackers te hereischen, die Augustus, neffens andere gebuurlanden, na den burgerkrijgh, onder zijn getrouwe soldaten uitdeelde, geraeckte alleen weder aen zijn erfgoet, door voorspraeck van Pollio, Varus, en Gallus, om welcker wil hy, uit een danckbaer harte, zijne Herderszangen, in drie jaren tijts, volzong; gelijck oock sedert zijn*

Lant-

Lantgedichten, in zeven jaren te Napels, Mecenas, zijnen beschutter, ter eere; van welcke beide wercken het eerste Theokrijt niet toegaf; het ander Hesiodus, en te gelijck de Faem van den grooten Iulius, hier onder de Goden ingewijt, voorbystreefde: en zijn gedichten werden, in't openbaer door tooneelzangers, op het tooneel, menighmael loflijck opgezongen: want men zeght, dat hy 's morgens vroegh veele vaerzen dichtende, en die den geheelen dagh over vylende, en lickende, gelijck de beerin haer jong, menigte van regels op een klein getal, en tot zulck een volkomenheit broght, dat al de schouburgh hem hier op toejuichte, met hantgeklap, en vrolijcken galm, en de zelve eerbiedigheit, die de Raet en het volck van Rome den Keizer toegedroegen: en Burgemeester Cicero, vader der welsprekenheit, riep dezen jongen helt uit, voor d'Anderde of Tweede Hoop van Rome; gelijck de Dichter dezen tytel sedert onder de bloemen van zijnen Eneas vlocht en borduurde, en Askaen ter eere, te passe broght: oock hadt Maro zelf Augustus (zegenrijck wederkeerende van den zeestrijt, tusschen Marck Antoni Kleopatre en hem geslagen, en zich, in Kampanje, t'Atelle wat verquickende) vier dagen achtereen de Lantgedichten voorgelezen, daer, zoo dickwijl zijn stem stuite, Mecenas hem verpoosde. De Poeet, die zich menighmael te Kampanje en in Sicilië onthielt, woonde naest de hoven van dezen Mecenas, een' man van Koningklijcken stamme, en Ridder, die de Raetsheerlijcke achtbaerheit weigerde, en de treflijckste amptenaer te Rome en in Italië, zeer gezien was by Augustus, die zulcks op Maro verslingerde, dat hy hem noit zijn verzoeck afsloegh, rijckelijck beschonck, gemeenzame brieven toeschreef, onder zijn gemeenzaemste vrienden rekende, en zich van zijnen raet, niet alleen in kunst en wetenschappen, maer oock in gewigtige rijckszaken niet zonder vrucht diende; gelijck de Ridder en Drost Hooft zijnen Parnasheiligh ter eere zingt:

Was Maro niet gelijck
Een zuil van koper aen de puy van 't maghtigh rijck?
Geen raetsheer, daer August wel rustigh op moght slapen?
Wiens wijsheit hem te sta quam meer dan menigh wapen.

Maro, zich wonder wel op het heelen der paerdegebreken verstaende, kreegh door 's vorsten stalmeester eerst kennis aen het hof, schoot om

zijn

zijn zeventien jaren den mannelijcken tabbert aen, ten zelven dage, dat Lukretius de poeet, wiens vaerzen hem mede geeſt en oordeel byzetten, dezer weerelt overleedt. De Mantuaen dan, die zijnen mont zoo lieflijck aen het dunne riet zette, en den nachtegael door weeligheit en rijckdom van klancken overtreffende, in zijne Herderszangen den laegen, in zijn Lantgedichten den middelbaren toon hielt, wert allerbequaemſt geoordeelt, en uitgekozen en geheilight om den hoogen toon, gelijck Homeer, te blazen, de Keizerlijcke trompet te ſteecken, en zich van den Tiber tot aen den Eufraet, en in Thule, of noch verder te laten hooren; en Auguſtus leide hem op den arbeit van Eneas den Trojaen, uit wiens bloet en ſtamme de Romainen, volgens d'overeenſtemminge van bykans alle ſchrijvers, geſproten, en de muuren van 's weerelts hooftſtadt Rome, het grootſte van alle dingen, gebouwt zijn. Aldus begoſt de zon der Latijnſche Poëzye, op Auguſtus wenck, noch hooger te rijzen, en door twalef boecken, gelijck door een ſtarlichte heirbaen van twalef hemeltekenen, haren glans en heerlijckheit noch breeder t'ontvouwen, leide in Sicilje en Kampanje hare twalefjarige moeite af, en liet de ganſche weerelt ſtof haer eeuwigh te bedancken, voor het teelen der vier gezegende ſaizoenen van geleertheit welſprekentheit wijſheit en allerhande kunſt en geeſtigheit, zoo verre het meer dan menſchelijck verſtant reicken kon. Nu zagh men dat de droom zijner moeder Maja niet ydel was; toenze, van dit vernuft zwanger, droomde, hoeze eenen lauwertack voortbrengende, en in d'aerde plantende, dien ſchichtigh zagh opgroejen, tot eenen volwaſſen boom, met allerleien geurigen bloeſſem en ſchoone appelen geciert en geladen. Nu docht men om den tack, die, volgens 's lants gewoonte door de kraemvrou op de geboorteplaets van hare vrucht gepoot, 's daeghs daer nae zoo hoogh ſtont, als oude populieren, en voor heiligh gehouden, naer het kint, Virgilius genoemt wert. Propertius had, zoo ras hy ſlechts eenige beginſels van dit werck zagh, alle Grieckſche en Latijnſche ſchrijvers heeten ruimen, en met luider keele geroepen: ick weet niet wat hier grooter en treflijcker dan d'Ilias voor den dagh komt. Auguſtus op den toght naer Spanje belet, ſtorf ſchier van verlangen naer dit wonderwerck, en ſtoffeerde zijn brieven aen Maro, uit genoeghte, met gebeden en dreigementen, om des Dichters eerſte ontwerp, of eenigh ſtuck

van

van den Eneas te zien; het welck Virgilius, in zijn antwoort, beleefdelijck en eerbiedighlijck weigerde, tot dat hy langen tijt hier na, toen het werck voltoit was, hem drie boecken, te weten het twede, vierde, en zeste voorlas, inzonderheit dit zeste, 's Keizers zuster Octavië ten gevalle, die hoorende deze woorden van haren zone: gy zult Marcel wezen; van moederlijcke beweeghenisse bezweem, en naulix wat verquickt, den Poeet voor elck vaers rijckelijck beschonck. Hy plaght oock velen anderen zijne vaerzen, en meest zulcke waer op eenigh bedencken viel, voor te lezen, om, gelijck Apelles zijn schilderyen, uit leerzucht, ten toon stelde, het verstant der menighte te hooren, de misslagen te beteren, zijn kunst van alle vlecken te zuiveren, en te brengen tot zulck een volkomenheit, waer mede het den nakomelingen, ter goeder tijt, overgereickt wert. Terwijl de Mantuaen met slijpen en polysten bezigh was, gingk het twee-envijftighste jaer zijner oude in, en hy nam voor naer Griecken en Asië te vertrecken, om daer zijn levens overschot alleen aen de wijsheit te hangen, gedurigh drie jaren achtereen al zijn werck te maken van den Eneas te cieren en op te toien, en niet eer hier af te scheiden, voor dat dees zijn volle beslagh hadde, en de leste hant daer aen gehouden ware: maer op wegh t'Athenen gemoete hem Augustus Cezar, die uit den oosten weder naer Rome quam; dies besloot hy met den Keizer weder te keeren; en gezint Megare, een stadt by Athenen, te bezichtigen, sloegh in een teeringe, die op de reis, alzoo men zonder ophouden voortzeilde, zoo aengroeide, dat de quijnende dagelix zwacker werdende, te Brundusium, anderen zeggen te Tarentum, belandde; en begeerigh, om Metapontum te bezoecken, door het heete weder, binnen weinige dagen, gedurende het Burgermeesterschap van Plautius en Lukretius overleedt. Het gebeente wert, op 's overledens begeerte, en 's Keizers last, te Napels, daer hy lang genoeghelijck den tijt overbroght, gevoert, by den wegh van Putzole begraven, en met zijn eigen grafdicht gekroont. Virgilius te vore vast smiltende en zijnen sterfdagh te gemoet ziende, eischte menighmael en ernstigh zijne schriften, om den Eneas, als noch niet genoegh naer zijnen zin overzien, te branden; het welck hem geweigert, zoo beval hy 't zelfde by uitersten wille: doch Augustus, door Tukka en Varus, hier van afgemaent zijnde, belette die onwaerdeerbare schade; gelijck de Keizerlijcke vaerzen noch getuigen, en de nakomelingen

melingen

melingen hebben het Ocktaviaens voorzichtigheit te dancken, datze dien onschatbaren schat, hun door zijne handen zorgvuldigh overgelevert, noch bezitten.

Het pleit der Homeriaenen en Maroniaenen voor d'eere van Homerus en Virgilius.

DE faem van den onsterfelijcken Publius Virgilius Maro begon, na zijn overlijden, gelijck het gebeurt, eerst dapper aen te wassen, en tegens die van Homeer aenworstelende, en de geleerde weerelt in twee deelen scheurende, liet sedert gedurigh, en alle eeuwen door, geenen kleinen strijt onder d'uitstekenste oordeelen, die, gelijck de Goden om Troje, elck hun zijde kozen, en vast zwoeghden en zweeten, d'een om d'eere van Homeer, die zeker overtreflijck is, het hooft op te houden; d'ander om Maro, die niemant wijcken wil, in top te halen. De gansche weerelt was van overouts her ingenomen en dronckjen van Homeer, wiens gedichten, omtrent zoo out als koningk Davids lofzangen gerekent, elck in den mont hadde, en gelijck orakels der Goden eerde. Die grijze ouderdom zijner vaerzen, zoo heiligh en eerwaerdigh geacht, als eertijdts oude eicken, door Heidensche priesters Iupijn toegewijt, en het getuighenis der uitstekenste verstanden broghten hem geen kleine eerwaerdigheit toe, ja zulcks, dat de Homeristen, voor Maroos tijt, op het spoor van het ingewortelde gevoelen, gestadigh dreven, en vast stelden, dezen man tot noch toe niet alleen geenen voorgaenden te wijcken, maer oock nimmermeer in volgende tijden zijne wederga te zullen gemoeten. De begunstelingen van Homeer, na Maroos tijt, steunden even vast op d'uitspraeck der eerste allerberoemste en volgende Wijzen. Sokrates, der filosophen vader, en het voorbeelt van deught en wijsheit, had geheel en al, gelijck een scholier zijnen meester, Homeer aengehangen; de goddelijcke Plato hem met verscheide en heerlijcke tytelen beschoncken, en begroet, als den eersten leitsman van alle schoone en treurspelige dingen; zijnent halve de dichters geschat zonen, kinders en profeten der Goden; vaders en aenleiders tot de wijsheit; hem genoemt den allerbesten en goddelijckſten der poëten, wiens vaerzen niet betaemden gezongen te worden van zulcken, die zich

niet de wijsheit toebeilighden. Aristoteles hielt staende, dat Homeer, by hem overzien en verbetert, in treffelijcke zaecken, d'allerbeste en d'eenige poeet was, en d'eenige van alle poëten, die wist wat hem te doen stont, en met woorden en gedachten alle anderen overtrof: en die groote filosoof, Alexanders leermeester, reeckende het zich ten roem, in zes boecken, des zelven dichters dubbelzinnige geheimenissen t'ontvouwen; gelijck bykans alle oude filosofen, waer van men wel seventigh zou kunnen oprekenen, en onder dit getal Krates, hierom Homerist geheeten, en Zeno Heraklides van Pontus, Aratus de Sicyoner, Maximus de Tyrier, Porfier, Panetius, en Syriaen, ja zelfs beide de Ptolomeusen, doorluchtige koningen van Egypten, waer van d'een, Aristons zoon, vijftigh boecken beschreef. Aristarchus, die befaemde en kiesche letterkunstenaer, was zoo zinnelijck op Homeer; dat hy alle regels wraeckte, daer zijn adem niet overgingk. Demokrijt, bekende naeryveraer der wijsheit, gaf te kennen dat Homeer, met een goddelijcke nature begaeft, een cieraet van allerhande woorden boude, en zonder eenen goddelijcken en hemelschen aert onmaghtigh was zulcke vaerzen te uiten. Athene, Pallas toegewijt, en het heilighdom der wijsheit toebetrout, stelde een wet, uit wiens kracht Homeers vaerzen alle vijf jaren in't openbaer opgezongen werden, en dat uit danckbaerheit, dewijl de poëet in zijn Ilias haren lof ophaelde, en haer burgers voor Troje monsterde; ja die stadt was gewoon zich te beroepen op het getuighenis van hem, die van Apolloos geest zonderling gedreven wert; en geheel Griecken hielt hem voor den uitneemensten aller poëten, en alleen waerdigh de Grieckſche spraeck en letters en namen te verbeteren. Dion Guldemont had kennis dat des zelven gedichten by d'Indianen, in hun eige tale vertaelt, opgezongen werden, en zy, die vele van onze starren, gelijck de Beeren, nimmer zagen opgaen, bescheit wisten van Priams jammer, het geklagh en geschrey van Andromache en Hekuba, en Achilles en Hektors moedt en manhaftigheit, en riep overluit: zoo veel vermagh een eenigh mans gezangk. Dionys Halikarnasser noemt dien poeet den opperſten van allen, bron van alle wetenschap en welsprekentheit, en oordeelt zijn gezangk, tot in top toe, met een scherpe en gladde welsprekentheit geschakeert te zijn. Plinius kroont hem met den tytel van bron der vernuften. Plutarchus,

tarchus, Keizer Trajaens onderwijzer, wiens geleertheit zoo groot een gezagh heeft by de geleerde weerelt, datze zich sterck maeckt, indien d'aeloude wijsheit en geleertheit verzonck, die weder uit zijn papieren op te visschen; dees, het niet de pijne waert achtende van Virgilius een woort te reppen, vergult en bezaeit zijne zedeschriften en doorluchtige mannen met Homeers vaerzen en fabelen; houdt het onmogelijck, zonder goddelijcke gunst, en Apolloos ingeven, zulck een hooge en voeghelijcke poëzy te kunnen voortbrengen: dat zijn fabelen, die meest berispt worden, een nutte bespiegelinge en overbloemde deftigheit omvatten; zijn Ilias de kracht des lichaems, gelijck Ulysses *dolinge de kracht der ziele aenwijst; en hy, die de beginsels en het zaet der wijsheit zaeit; boven allen verwonderens waerdigh zy: want, zeght de zelve, op een andere plaets: onder de byzonderheden, die van den prins der poëeten gezeght worden, is deze overwaerachtigh, dat Homeer d'eenige is, die noit iemant verzade, van wien de menschen noit walghden, en hy vertoont zich by de lezers altijt anders, en altijt bloeiende door een nieuwe bevalligheit. De reden waerom, haelt de zelve filosoof uit des zelven dichters gedicht aldus: want het geen men alreede klaer gezeght heeft, valt hatelijck, zoo men 't herhaelt: weshalve hy zijne toehoorders van d'eene vertellinge in d'andere voert, en door deze nieuwicheit d'ooren behindert mat en zat van toeluisteren te worden. Plutarchus schrijft het Alcibiades toe tot een voorteken van zijn toekomende verstant, dat hy uit zijn kintsheit gaende een' oorbant gaf aen den meester, die van hem naer Homeer gevraeght, zeide, dat boeck niet te hebben: en hy getuight hoe Alcibiades een ander, die bezigh was met Homeer te verbeteren, overhaelde met deze woorden: verbetert gy Homeer, en blijft gy een schoolmeester? ja by Plutarchus krijght Homeer den naem van goddelijcken geest en hemelschen Homeer, in de kunst der Zanggodinnen, en vergulder van den Trojaenschen oorlogh; en die filosoof melt, hoe de rechters (gestelt om vonnis te vellen, en een van beide de dichtkampioenen, namelijck Homeer, of Hesiodus, den prijs toe te leggen) zeer verlegen zaten, naerdienze zich schaemden over twee zulcke groote personaedjen te oordeelen. Oock zwijght de gemelde niet, hoe Alexander de Groote d'Ilias, als zijn allerkostelijckste juweel, in Darius juweelkoffer opsloot, en onder*

zijn hooftkussen leide; op Achilles graf des dichters lof bazuinde, en zoo veele steden krackeelden, om zich zijn geboorterecht toe te eigenen; gelijck Cicero, Archias den poeet verdadigende, hier mede zijn zegel aenstack, met Ennius de poëten heiligh achte, en gedacht hoe de Griecken Homeer een kerck toewijdden; als aen eenen, die zoo veel grooter eere verdiende dan de treurdichters Eschylus, Euripides en Sofokles, wien men door last van den namaels vergoden Lykurgus metale pronckbeelden toekeurde; behalve dat het hem in Griecken aen geen graf nochte kopere beelden ontbrack; en het eilant Chios munte Homeer op zijn penningen, tot een bewijs, dat hy des zelven inboorling was. De lierdichter Horatius speelt hem ter eere: wat oirbaer wat onoirbaer is, zeght hy niet beter dan Krysip en Krantor? op een andere plaets: Homeer toonde op wat mate gy der koningen en vorsten daden en bloedige oorlogen beschrijven kunt. De rederijcke Quintiliaen zelf zeide: gelijck Aratus acht, dat men van Iupijn moet beginnen, zoo schijnen wy recht van Homeer te beginnen: want dees (gelijck hy zelf zeght, dat vlieten en bronnen uit den Oceaen beginnen te vloeien) was voorbeelt en oirsprongk van allerhande slagh van welsprekentheit, en niemant overtrof dezen in groote zaken, door hooghdraventheit; in kleene, door eigentlijckheit: hy gingk, in woorden en spreucken en schickinge van zijn geheel werck, de maet des menschelijcken vernufts te boven; en gelijck Homeer by de Griecken, zoo leide Virgilius by ons den gezegenden gront, en is ongetwijfelt onder alle Griecksche en onze poëten de naeste aen hem. Dit bevestight Quintiliaen uit den mont des Afrikaens Domitius, die, toen hy hem vraeghde, wie Homeer naest quam, antwoorde; Virgilius is de tweede, nochtans nader aen den eersten dan aen den derden. Om nu Xenofon, Strabo, Atheneus en anderen over te slaen, zoo laet ons hier aen hechten zommige Heilige Outvaders, die met hunne schriften d'onwederleggelijcke waerheit tegens de lasteraers des Kristendoms ondersteunen; gelijck Iustijn de Martelaer, en Klemens Alexandrijner niet schroomen aen te tekenen, hoe Homeer veele dingen, uit der profeten schriften gezamelt, in zijne kunstige verzierselen gevlochten hebbe; namelijck de Scheppinge in Achilles schilt geschildert; het Paradijs door Alcinous hof afgebeelt; en Lucifers val door Ate betekent. Sint Ambroos toont, hoe Ezaias en Ieremias, van de Sirenen sprekende,

kende, door d'oude fabelen des Griekschen poeets elck waerschuwden voor de bekooringen der weerelt, en haer liefelijck gezangk, het welck de zielen der jongelingen, tusschen de klippen en het strant dezes levens, pooght te verschalcken. De groote Basilius roept: al Homeers poëzy is een lof van de deught, waer in hy elck ding op zijn rechte tijt te pas gebroght heeft: en hoewel de zalige Gregoor Nazianzener, gelijck vele andere Outvaders, d'ydelheit der fabelen aenwijst, nochtans noemt hy hem den vermaerden Homeer, en zijne poëzy wonderbaer. Dat men nu Eneas, een onvoltoit werck, van den eigenaer zelf ten viere verwezen, boven dat van Homeer, en den zoon boven den vader, den scholier boven den meester zette, was al t'onverdraeghzaem; en de gansche Trojaen op den vorm van Ulysses dolinge en d'Ilias gegoten, en van Homeers draden geweven, ja dien Apollo dickwijl van woorde te woorde nagezongen: het waren al geleende fenixpluimen waer mede deze zwaen zich oppronckte. Wat vont men niet in Maro, dat niet alleen Aratus, Hesiodus, Theokritus, Pindaer, Partheen, Pizander, Apolloon, en inzonderheit Homeer, maer oock Ennius, Livius, Andronikus, Lukretius en velen anderen toebehoorde, zoo dat de Roomsche Zanggodin zich schaemde in het licht bezien te worden! Hoe menighmael kan hy zijn voorgangers luister noch niet bereicken, en op het gebaende padt met gelijcke schreden involgen! Hoe menighwerf zoeckt hy zijn sluickery, kunstroovery, en gestole vonden door herstelling van zaecken, wisseling van namen en woorden, of andersins te verbergen, die evenwel niet nalaten overal door te schijnen! Maen en starren en zulcke nachtlichten mosten zich wachten het geleende licht zich zelve toe te eigenen, en de zon, waer uit zy glans schepten, met haren glans uit te daegen. Het was noch niet vergeten, hoe Karbijl, de letterkunstenaer, met zijnen Eneasvlegel, een boeck zoo geheeten, Maro bestont te beucken, te dorsschen, met dolingen en lasteren te bekladden, en hem zijn kunststroopery uit te drijven; Keizer Kaligula, hem van geest en geleertheit te plonderen, en te vervolgen, zoo dat het, gelijck Suetoon melt, luttel scheelde, of zijn gedichten werden uit alle boeckkameren gevaeght, zijne pronckbeelden gemorselt. Aldus sloot men endelijck, dat'er van outs nochte vermaert Grieck,

nochte

nochte Latynist gevonden wert, die Homeer niet schatte voor den grootsten filosoof, doorluchtighsten poeet, vader der welsprekenheit, vinder der dingen, natuur-en-zedekenner, bron der vernuften en geesten, leermeester des eerlijcken wandels, en goddelijck gezaghhebber over heilighdom en ceremonien, ja zonder wederga.

De Maronisten, voor geen klein gerucht vervaert, bejegenden de Homeristen doorgaens met geene mindere vierigheit, en verdadighden Virgilius op deze wijze: Zy stelden voor vast, dat vroeger of spader in het licht te komen niemant eigentlijck tot roem of schande gedijt, en deshalve Homeer en Maro hier in gelijck stonden; hoe hoogh men oock hierom den eenen boven den anderen pooghde te verheffen. En bestont d'eerwaerdigheit juist hier in, zoo gingk Hesiodus, by sommigen ouder van jaren geschat, boven Homeer. Oock lochende Rome noit, dat Athene ouder was, en Latium in Griecken ter schole leggende, daer de borsten der wijsheit zoogh, gelijck Griecken, en met name Homeer, in Egypten d'eerste lessen leerde; indien Homeer zelf geen Egyptenaer was; een geschil van overouts bepleit, en noch ongewezen. De voorgaende Wijzen voor Maroos tijt Homeer zonder omzien lovende, konden niet oordeelen wat de nakomende tijt aen den dagh zoude brengen. Dat Homeer den naem van vinder en vader der heldenpoëzye droegh, sproot hier uit, dewijl men geen grijzer heldendichters van zoo groot een werck met name wist te noemen; doch twijfelde Aristoteles zelf niet datze'r geweest waren: gelijck oock de fabelen, in zijne wercken geweven, niet alle by hem verziert, maer ten deele gerimpelde wijven, en boeren in Chios, en elders, ten deele den Egyptenaren ontleent werden, die niet luttel van starrekunst en andere natuurkennis eerst uit Chaldeen en Oosterlingen schepten. Alle wijsgierige volcken zochten licht by uitheemsche vernuften, en voeghden'er het hunne by, zonder eenigh verwijt te schromen. Al wat van Griecken en Latijnen, voor Maroos tijt, de pen voerde, schatte Homeer op zulck eenen dieren prijs, naerdien tot hunnen tijt toe niemant zich openbaerde, die in de renbaen der heldenpoëzye hem niet verre achter aen in zijne schaduwe volghde: en Maro al geboren zijnde, zoo was'er noch tijt van noode, om recht en rijp zijn wercken t'overwegen, waer in zijn prijzers zeiden, dat niet alleen

geen boeck, geen fabel, nochte vaers, maer oock geen woort, geen lettergreep nochte letter vergeefs gevonden wert. Gelijck dan Homeers majeſteit en grootheit niet terſtont bleeck, zoo ras zijn gedicht uitquam, en zijn kunſt en vernuft allengs, van tijt tot tijt, en eeuw tot eeuw, getoetſt, bekent en voor uitnemende gekent werden; zoo eiſchte Virgilius oock tijt en jaren, zou men, gelijckerhant en uit eenen mont, van zijn waerdye oordeelen. Homeers gezagh en aenzien, uit d'algemeene overeenſtemminge geſproten, verbluften, in den beginne en een goede wijl, vele ſchrandere oordeelen, zulcks datze in't eerſte naulijx dorſten dencken Maro neffens Homeers zijde te ſtellen, voor dat achtbare ſtemmen, rijper geworden, en meer en meer aenwaſſende, moedt ſchepten, om den Latyniſt niet alleen neffens; maer oock boven den Grieck te ſtellen, uit geenen ydelen waen maer ondervindinge van het geene'r inſtack. Griecken, ſtoffende van aert, en opgeblazen om zijne oudtheit en grijze haeren, achtte dat'er geen verbeuren aen was met Homeer hemelhoogh en zonder mate te prijzen; en dit velt des roems te winnen viel gemackelijck en licht, zoo lang daer niemant verſcheen, die het hooghhartige Athene het hooft dorſt bieden: doch de volkomenheit der Latijnſche Zwane aenſtrevende, zoo bleeck het wat de Latijnen, die zich zoo dapper en loflijck van hun nageburen en voorgangeren dienden, vermoghten, en met hoe doorzichtigh een oordeel zy de kunſtige vonden, den Griecken ontleent, verbeterden, ja zelf den ſtijl van Muſeus, by zommigen netter en cierlijcker dan die van Homeer geoordeelt: waerom Maro niet Homeer, maer Muſeus, in d'Elyziſche velden, met den ſneeuwitten offerbant om het hooft, tot zangmeeſter, onder den rey van Febus prieſteren, inwijde. Indien Plato, Ariſtoteles, en alle voorgaenden nu opzagen, en Virgilius in zijn eige ſpraeck verſtonden, zy zouden, zonder twijfel, zich meer over hem dan Homeer verwonderen, en hun ontijdigh oordeel verworpen. Wat Quintiliaen belangde, die was eer het gevoelen van Domitius den Afrikaen dan zijn eigen gevolght, en hadt zoo vroegh het hart niet, om tegens het aenzien der outheit, alreede te diep ingewor telt, aen te gaen, gelijck Propertius, die ruſtiger zijn hart over M roos proefſtuk uitſprack. Plutarchus ſtilſwijgentheit, uit al te gr een zucht tot zijnen lantsman, om hem in zijnen ſtaet te laten, verdoofde

Maroos

Maroos luister niet, die toen noch jong was; en dees filozoof, zelf geen geboren Latynist, wou liever voorzichtigh zwijgen, dan onvoorzichtigh van 't Latijn oordelen. Hy wist wel hoe hatelijck de gelijckenis van twee zulcke overvliegende verstanden was, en kon veiliger Homeer verheffen dan van Maro reppen. De Latijnen zelfs hadden het Latijn best verstaen, en het ontbrack hier aen geene aenzienelijcke oordeelaers en hanthavers van Maroos grootheit: en hoe vele doorluchtige pennen zweven zelf haer eige doorluchtige lantsluiden voorby, zonder de namen eens te gedencken. Augustus majesteit streeck de vlagh voor die van Alexander de Groote niet, en zoude het werck van den Eneas, dat hy Heiligh noemt, noode tegens d'Ilias verwisselen. Keizer Alexander Seveer vergaepte zich aen Maroos beelt, dat, gelijck een Godtheit, in zijne hofkapelle, onder andere heilighdommen mede ten toon stont. Ciceroos uitspraeck weeck voor geenen Demostenes of eenige redenaers. Ovidius, de geestighste aller Poëten, noemde Maro by Augustus den geluckigen dichter van uwen Eneas, en den Eneas het doorluchtighste werck dat oit in Latium uitgingk. Statius durf den goddelijcken Eneas niet bestaen na te stappen, en aenbidt die voetstappen slechts van verre. Silius begroet Mantua, Maroos geboortestadt, als het huis der Zanggodinnen, dat door het gezangk des Andyners ten hemel gevoert, het geluit van Smyrne naeryvert. Iuvenael roept: men zal den dichter van d'Ilias loven, en de vaerzen van den luitklinckenden Maro, die Homeer naer zijn kroon steken: hy melt hoe Maro en Homeer, tegens elckandere geleken, en in een schale opgewogen worden. Maro, zoo wy Martiael gelooven, bemoeide zich met geene lierdichten, gelijck Flakkus, naerdien hy de maet van Pindaer overtrof; en stont niet naer den roem der tooneelbroozen, dewijl zijn stem den toon des treurspelers verdoofde. Hy noemt Virgilius, wiens trompet den oorlogh scheller dan iemant uitblaest, heiligh, en eeuwigh. Plinius zeght, dat Augustus Maroos vaerzen verboodt te verbranden, was een treflijcker getuighenis voor den dichter, dan of de Keizer die met zijn eige vaerzen vereerde. Hy getuight dat Silius, de poeet, Virgilius beelt boven alle anderen plagh aen te bidden, zijnen geboortedagh eerbiediger dan zijnen eigen dagh te vieren,

en te

en te Napels, naer Maroos graf, als te kercke, te gaen: en noch heden viert de stad Mantua hem, haren inboorling, gelijck heiligh, en eert zijne wiegh, en geboorteplaets, gelijck Parthenope zijn graf, en rustplaets: en de zelve stadt Mantua munt noch heden Maro in hare penningen, met geenen minderen roem dan Chios Homeer in zijne munte uitbeelde. De hertogh van Mantua stoffeert de zalen van zijn hof met schilderyen uit Maroos Herderszangen, Lantgedichten, en Eneas boecken, door Iulius Romain, des grooten Rafels grootsten leerling, geschildert. By Paterkulus wort Maro de vorst der dichteren; by Lampridius, de Plato der dichteren geheeten. Onder de heilige Outvaders zal, uit den naem van alle anderen, ons Sint Augustijn alleen vernoegen, die noemt hem den grootsten, besten en uitnemensten van allen; en belijt, dat hy Didoos klaght niet zonder tranen kan lezen. Dit licht der godtvruchtigheit, en zoo vele godtgeleerden en weereltwijzen stoffeeren en vergulden hun godtvruchtige en geleerde bladen met Virgilius vaerzen en vonden, en de gansche weerelt gaet zwanger van zijnen lof. Virgilius heeft, in zijnen eenigen Eneas, de wetenschap des burgerlijcken wandels en krijghshandels, ja den geheelen Ulysses en d'Ilias beknopter en volkomener dan Homeer begrepen, en wat hy van hem ontfing natuurlijcker en rijcker opgezet, de misslagen ontweken, 't ontleende gebetert, d'overtolligheit besnoeit, en 't oneffen geslepen. Zijn stijl verandert en schickt zich naer de zaeck, en valt nu rijp en statigh, dan koeler, en langkzamer, dan weeliger, dan vieriger wacker en heftigh, dan eenvouwiger, en bloeiende, en allerhande; zoo dat tien Atheensche redenaers, bloeiende tijtgenooten, in eenen Maro te zamen gevonden worden, en hy is teffens redenaer en poeet, en alles: en gelijck hy in alle deughden overwonderbaer is, zoo straelt in zijn werck boven al de hemelsche hooftdeught eenes gewijden dichters, de Voeghelijckheit, uit, die nergens bezwijckt, wat persoon of gewaet hy aentreckt. Maro verwees zijn gedicht niet ten viere, als of Homeer hem voorbystreefde, en hy zelf achtte, dat men Herkules eer zijne knods dan Homeer (die, zoo Horatius zeit, zomtijts sluimert) een vaers ontwringen zoude; maer om d'ontijdige doot, behinderende dien arbeit te volstippen, en de leste hant daer aen te zetten. Wat van nabootsen,

ontleenen, ſluicken en ſtroopen, of anderſins te zeggen viel, dit was nu boven al beantwoort, met den voorgangk van Homeer en zijne lantslieden, die oock elders hun ſtof by een zamelden en leſſen haelden; zoo ſtont het niet te mispryzen, dat Maro zijne wijsheit en aertigheit, en't alleredelſte uit allen dichteren en Wijzen zoogh, gelijck de honighby haren necktar uit allerleie beemden, bloemen en kruiden treckt. Het ſtreckte oock Homeer tot geene kleine eere, dat zulck een geeſt, gelijck dees, hem boven alle anderen naeryverde; aengezien hy niemant in heldenpoëzy waerdiger kende, waer tegens zijn yver om den palmtack moght worſtelen. Eigen behagen, en niemants deughden te willen bekennen hadden menigh vernuft onder gehouden, terwijl Virgilius, van dit gebreck vry, dapper zijn voordeel dede, met elck op zijn waerde te ſchatten, en zoo wacker in te volgen, dat hy hen te boven geraeckte, en koningk en meeſter van de renbaen bleef. Wou de nijt Virgilius over de hekel halen; met grooter ſchijn van reden was Homeer gehekelt: dat hy het by den goddelijcken Maro niet meer dan een wijfke van gemeenen ſlagh by een joffer magh halen: dat hy de ſtraetdeuntjes, die om moſtert liepen, ſlechts op andere voeten zette, aen een ſchakelde, en eenen anderen zwier gaf: dat vele gezonde harſſens menighte van ongerijmde beuzelachtige en kinderachtige dingen in hem aentekenden, en ons rieden te ſchuwen: dat zijn byvoeghelijcke namen dickwijl kinderachtigh luiden, laf ſmaecken, en ter plaetſe niet dienen. Dat Virgilius nimmermeer, Homeer menighmael de vaeghelijckheit te buiten gaet, en wat voort zonder einde by Makrobius en anderen op hem te zeggen valt; het welck men liever wou zwijgen, kon Virgilius ongelaſtert blijven, die om geen viſſchers raetſel ſufte, noch van ongedult ſtorf. Karbijl dorſt Maro, Zoilus Homeer aenbaſſen, en hierom vermaert, behielt den toenaem van Homeersvlegel, en op dien koop kon iemant lichtelijck aen den tytel van Maroosvlegel geraecken. Virgilius lof beſtont meeſt hier in, dat hy door niemants laſter verminderde, door niemants lof vermeerde: gout bleef gout, men hiet het hoe men woude: groote verſtanden ontwijcken die laſterpijlen met zich ſleshts eens te buigen en te verzetten. Maroos geduurzaemſte eerlijckſte en levendighſte pronckbeelt was geen ceder, metael, nochte marmer,

maer

maer zijn heerlijck werck, dat voor worm nochte roest nochte rottinge zwichte, en de tanden van den nijt en tijt gemackelijck verduren zou. Wie dit aenrande schont zijn eige handen, of toonde zijn kranckzinnigheit, gelijck kranckzinnige Kay Kaligula, nutter geketent dan gelauriert; en zommige eeuwen na hem Karel Kranckhooft, die by Mantua oorlogende, en de vyanden in't zant leggende, zijner voorouderen gedachtenis en zijn eige daden zoo schendigh brantmerckte, toen hy des Mantuaens stockbeelt, lang voorhene in die stede opgerecht, nedersmeet, om des onsterflijcken mans naem te verdelgen. Wat zaet van lasterlijcke leerstucken vont men toch in Eneas, doorgaens bezaeit met Stoische Akademische en Peripatetische grontregelen van d'onsterflijckheit der ziele; van godtsdienst en Godtheit; van godtvruchtigheit nessens de Goden, het vaderlant, ouders, gemaelin, en voester; van oorloge, vrede, en verbonden, straffe der schelmeryen, belooninge der vromen, en andere heilige en gezonde leeringen, die, gelijck de H. Augustijn zeit, de kinders van kintsbeen op in Maro lezen, om dit niet licht te vergeeten. Het is waer dat hem, die een wijl Chiloos leerlingk was, en zijn gedichten naer den leest der personaedjen paste, in zijne Herderszangen wel eenige afschrapsels van Epikuurs lessen en regelen ontvielen: doch wat half geleerde weet niet, dat het den dichteren geoorloft zy hunne vaerzen met de zetredenen der onderling gedeelde twistscholen en verwarde gezintheden op te flicken. Endelijck behielt dan dit vernuft, met bestemminge der kloeckste vernuften, de tytels van onnavolghbaer, onbestrafbaer, meester der Zanggodinnen, onverbeterlijck, goddelijck, zuil der Latijnsche spraecke, trompet en faem van de Stadt, het geslacht der Iulien, en Roomsche volck, den Mantuaenschen Homeer, het eenige voorbeelt om na te volgen, en alleen waerdigh den naem van poeet te dragen, koningk en vorst der poëten, den eenigen, den rechten poeet, zonder wiens hulp men vergeefs aen de deur der Musen klopte: en de Latijnen stonden, met de Griecken, Homeer d'eerste plaets onder de poëten toe, indienze Maro uitzonderden, en boven aen zetten.

Wy hebben aldus d'onderling strijdende yveraers voor Homeer en Maro tegens elckandere gekant en opgezet, op dat, door tegenstel-

linge

linge en vergelijckinge van beide, deze beide helden te heerlijcker uitmunten. Homeer behoude zijn verdiende eer, en Virgilius de zijne. Het bepleiten van iegelijx overtreffelijckheit blijve den overvliegenden Wijzen en geleerden bevolen. Iupijn zelf zich ontziende ter vierschare te treden, om over onsterflijcke schoonheden vonnis te strijcken, en de schoonste van dry den gouden appel toe te wijzen, beval dien bedenckelijcken last den sterflijcken rechter, die zich hier mede dien vloeck op den hals haelde: veel min durven wy ons aenmeten over de grootste mannen der weerelt te zitten, maer ons liever over hun uitnementheit verwonderende, wijzen den lezer tot de wercken zelfs, en naer den Parnas, daer Apollo met de Zanggodinnen de rechtbanck spannende, dit geschil rechtvaerdighlijck beslecht, terwijl Maro voor eerst, buiten alle twijffel, onder alle Latijnsche poëten, d'eenige Fenix blijft, en eeuwigh blijven zal.

P. VIR-

P. VIRGILIUS MAROOS
HERDERSZANGEN.

TITYR.

Eerste Herderskout.

Inhoudt.

Daer Tityr, onder 't loof, van Amaryllis speelt,
En veilighlyck gebruickt zijn have, en vaders erven,
Klaeght Melibeüs vast, die, van 't geluck misdeelt,
Zijn weiden missen moet, en balling 's lants gaen zwerven.

Melibeus. Tityr.

GY, Tityr, leght en duickt geruft en zonder schroom,
En speelt in schaduw van den breeden beuckeboom,
Op eenen dunnen halm, een veltliet, blyde en wacker:
Wy moeten 't vaderlant verlaeten, en den acker:
Wy moeten scheiden van ons vaders huis, en hof.
Gy, Tityr, mooght, dus stil in lommer, vry den lof
Van goelijcke Amaril verheffen met een' hallem,
Zoo dat 'er 't bosch naer luistre, en zoet op wedergallem.
Ti. Een Godt, ô Melibé, verleende ons deze rust.
Ick zal hem eeuwigh oock voor mijnen Godt met lust
Aenbidden, menighmael een lam ten outer brengen
Uit onze koie, en met dat bloet zijn' disch besprengen:
Want hy genadigh laet my hier, gelijck gy ziet,
Mijne ossen weiden, en op een gesneden riet
Al speelen wat my lust, en 't hart streelt met verblijden.
Me. Waerachtigh ick kan u dit leven niet benijden,
Maer sta hierom te meer verwondert: dus is 't velt
En al het lant rondom in rep en roer gestelt.

O Tityr, zie toch eens hoe laſtigh en verlegen
Ick mijne geiten drijf naer onbekende wegen,
Dit dier ter nauwer noot eens voortkrijgh, en zoo ſchaers:
Want onlangs worp dees geit, in 't loof des hazelaers,
Twee jongen, al de hoop der kudde, en moſtze beide
Op eene bloote rots zien leggen, toenze ſcheidde.
't Gedenckt me (had my 't hooft niet averechts geſtaen,
Dat d'eicken, van het weêr getroffen, ſtadigh aen
Dit onheil ſpelden; dat de kraey, ter ſlincke zijde
Des hollen ollembooms, dit ſpelde, en wel te tijde.
Maer Tityr, zegh: wat Godt verheft gy naer uw' wenſch?
Ti. O Melibé, mijn vrient, ick, ſlecht eenvoudigh menſch,
Had geen gedachten dan dat Rome een ſtadt was, even
Als Mantua, waerheen wy dick ons lammers dreven,
De lammers, van de melck geſtooten, en het zogh.
Aldus geleeck ick 't jongk by een' volwaſſen dog,
Den bock by zijne moêr, een groote zaeck by kleene:
Maer deze hooftſtadt ſteeckt het hooft zoo hoogh alleene
Om hoogh, en boven al de groote ſteden uit,
Als een cypres verſcheelt van 't laege lijnen kruit.
Me. En wat beweeghde u toch om Rome te bekijcken?
Ti. Mijn vryheit, ſchoon ick ſpa met dezen prijs ging ſtrijcken,
Toen my de grijze baert geſchoren wiert, zoo grijs.
'k Verworfze niettemin, en ſtreeck in 't endt dien prijs,
Na dat ons Galate haer gunſt ontzey met ſmerte,
En Amaril de kroon alleene ſpande in 't harte:
Want zoo ick waerheit en mijn hart uitſpreecken magh;
Zoo lang my Galaté dus diep in 't harte lagh,
Was nergens hoop om ruſt en vryheit te verwerven,
Noch ick bekreunde my met have, noch met erven;
Hoewel mijn ſchaepskoy rijck zoo menigh offerlam
Uitleverde, ick met kaes ter vrecke merreckt quam,
Noch keerde ick met geen hant vol gelts naer mijnen drempel.
Me. Ick ſtont verwondert om wat reên gy voor den tempel,

O druckige Amaril, de Goôn aenriept uit ſchroom;
Voor wien gy d'appels ſpaerde op uwen appelboom:
Want Tityr was van huis. dees bronnen, deze boomen,
En boomgaerds riepen al dat Tityr t'huis moſt komen.
Ti. Wat zoude ick doen, helaes? het juck der ſlaverny
Kon ick niet ſchudden van mijn ſchoudren, nergens my
By goden gunſt en trooſt verwerven op mijn bede.
Ick zagh, ô Melibé, dien jongling, daer ter ſtede,
Voor wienwe, eerbiedigh, en godtvrüchtigh, het altaer
Wel twalef dagen lang, ontſteecken jaer op jaer.
Hier willighde hy eerſt mijn bede in met dees rede:
Gaet knaepen, gaet, en weit uwe oſſen vry in vrede,
En ſpant uw ſtieren in den ploegh, gelijck men plagh.
Me. O hoe geluckigh zijtge in uwen ouden dagh,
Die al uw lant behoudt, dat rijcklijck u kan voeden!
Hoewel de weide leght omheint, zoo veele roeden,
Van barre rots, en ſlijm, en biezen, en moeraſch.
Het veę, dat jongen draeght, zal geen quaetaerdigh gras
Afweiden, om geen ſmet van nabuurs kudde klaegen.
O hoe geluckigh zijt gy in uwe oude dagen,
Die u, aen uwe beeck, en uw gewijde bron,
In koele ſchaduw mooght verquicken, vry van zon!
Uw nabuurs heininge van blijde wilgeboomen,
Waer naer de byen zelfs van Hyble om bloeiſel komen,
Zal menighmael u hier al brommende in den ſlaep
Betoveren. hier zal de boomgaertſnoeiers knaep
U, onder eene rots, met zang en ſpel vermaecken,
Zoo luide dat het klincke: en ondertuſſchen ſtaecken
De tortels op den olm, de ringelduif en krack,
Uw tijtverdrijf, 't gekor op boom, noch groenen tack.
Ti. Het ſnelle hart zal eer zich door de lucht vermeiden,
De viſch uit baere zee op 't drooge lant gaen weiden,
De Perſiaen, en Duitſch, gebannen van 's lants boôm,
Dees d'Arar drincken, die uit Tigris klaeren ſtroom,

Eer ick zijn weldaên en genade zal vergeeten.
Me. Wy mogen nu een deel van hier de zee gaen meeten
Naer Libye, daer 't volck van hitte en zon versmacht;
Een deel in 't noorden; en een deel daer d'oude gracht
Oax den klaygront spoelt; een ander deel zich spreiden
In groot Britanje, van de weerelt afgescheiden.
Och, zal ick immermeer, en na een' langen tijt,
De grenzen van mijn lant, eer 't vliênde leven slijt,
Het zodendack, mijn kleene en arme hut, aenschouwen,
Daer ick, gelijck een heer, my weeligh plagh t'onthouwen?
Een godeloos soldaet en krijghsman zal die stout
Bezitten 't nieuwe lant, zoo schoon, en wel gebouwt?
Een snoode vreemdling zal die dan onze oogsten maeien?
Bezie, ay zie, waer brengt de tweedraght, quaet te paeien,
De schaemle burgers toe. Bezie, ay zie, ô schant,
Voor wien bezaeiden wy ons vruchtbaer ackerlant.
O Melibé, ga heene, ent peeren, plant de wijnen.
Voort voort, mijn geitjes, eer zoo weeligh, nu aen 't quijnen.
Ick, in het groene hol gemacklijck uitgestreckt,
Zal u aen geene heg van verre zien gereckt
Afhangen aen een klip, noch hier geen vaerzen zingen.
Gy geiten zult niet meer voor my ter koje uitdringen,
Gedreven daer de wilge en 't klavergras u voên.
Ti. Gy mooght te nacht by my wel rusten hier in 't groen:
Wy hebben kaes genoegh, kastanje, en appels mede.
Oock roockt van verre om hoogh de boerestulp alreede,
En d'avont (want de zon gaet onder in het meer)
Valt van het steil geberght met grooter schaduw neêr.

ALEXIS.
Tweede Herderskout.

INHOUDT.

De herder Korydon, verblint door blinde min,
Hoopt met zijn droeve klaghte Alexis om te zetten;
Doch al vergeefs, helaes, dies slaet hy 't uit den zin,
Verandert van beraet, om op zijn nut te letten.

DE herder Korydon verslingerde op den schoonen
Alexis, 's meesters hart, en zagh zijn min niet loonen,
En hoopte lang vergeefs. hy quam geduurigh aen
In schaduw van den beuck, zoo hoogh als dicht van blaên,
Dit onbesleepen liet met yver, doch verloren,
Uitstroien voor geberghte, en bosschen, zonder ooren:
O wreede Alexis, mijn gekerm beweeght u niet.
Gy keert u niet aen my. gy moortme, ô groot verdriet!
De koele lommer kan de kudden nu verfrissen:
De doornehaegh bedeckt de groene haegedissen
In schaduw: Thestylis stampt haer welrieckend kruit,
Het knoploock, wilden tijm, voor maejers, geel van huit,
Versmacht van groote hitte, en afgeslaeft van 't maeien:
Maer midlerwijl ick, om mijn minne wat te paeien,
In 't steecken van de zonne, uw voetspoor gadesla,
Zingt my uit hegge en struick de heesche krekel na.
Och, viel 't niet lichter spijt van Amaril te lyen,
Haere ongenade, en schimp, en bitse hoovaerdyen,
Of zelf Menalk, hoewel hy bruin is, gy zoo blanck?
O schoone knaep, betrouw uw verwe niet: z'is kranck:
De witte wintbloem valt: men leest de bruine bezen.
Hoe keertge my, Alex, met zulck een spijtigh wezen
Den neck toe, zonder eens te letten op mijn' staet,
Hoe wol- en melleckrijck mijn kudde 't velt beslaet?

'k Wey duizent lammers in Sicilies berregſtreecken.
My zal by winter noch by zomer melck ontbreecken.
Ick zing, gelijck voorheene Amfion zong aen zee,
Op Aracinthus kruin: als hy zijn weeligh vee
Met zijne wijzen lockte. oock ben ick niet zoo lalijck.
Ick ſpiegelde my korts aen zee op ſtrant niet qualijck;
Toen al het water ſliep, geen wint zich hooren liet.
Bedroogh de ſchijn my noit, ick wijck voor Dafnis niet,
Al ſtont het aen uw ſtem. och, of het u moght luſten
Met my, op 't kladdigh lant, in eene ſtulp te ruſten,
Het hart te ſchieten, en de bocken, ruigh van lock,
In groene maluwe te drijven met den ſtock:
Gy zoudt met my, als Pan, in groene boſſchen zingen.
't Was Pan, die d'eerſte riet aen riet met waſch kon dwingen,
En kleven hecht aen een: 't was Pan, zoo elck gewaeght,
Die voor ſchaepherderen en ſchaepen zorge draeght.
't Verdriete u niet den mont te ſlijten aen de pijpen.
Wat dede Amyntas niet om 't ſpeelen te begrijpen!
'k Heb zeven fluiten van ſcherley, aen een gepaſt,
En, ongelijck van lengde, op waſch gekleeft heel vaſt.
Dametas heeft weleer dit ſpeeltuigh my gegeven,
Toen hy al ſtervend ſprack, op d'oevers van zijn leven:
Nu zultge van dees fluit de tweede heerſchap zijn.
Zoo ſprack Dametas: maer Amyntas borſt, van pijn
En dwaze nijdigheit in 't hart te fel geprickelt.
Noch ſpaer ick, boven dit, twee geiten, wit geſpickelt,
Voor u. ick greepze leſt, niet zonder lijfsgevaer,
Behendigh in een dal. zy zuigen bey te gaêr
Het ſchaep den uier leegh, wel tweewerf alle dagen.
Al lang docht Theſtijl die met prachen my t'ontdraegen,
En gaet'er licht me deur: want gy mijn gaef veracht.
O ſchoone knaep, koom hier. bezie hoe u 't geſlacht
Der Nymfen korf by korf vol lelibloemen brengen.
De blancke Naïs pluckt, om onder een te mengen,

Fioolen, mankop, en vlecht tijdeloozen me,
En dille, bly van geur, een ieder op zijn ſte,
Levender, en meer kruit, te keurigh uitgekoren,
Schakeert de goutbloem met de zachte ridderſporen.
Ick zal queappels, graeu en ruigh van baſt en ſchel,
Voor u gaen plucken, en kaſtanje, die zoo wel
Mijne Amaryl geviel, oock pruimen, geel als raeten;
Een lecker ooft, dat zich voor u wil plucken laeten.
Oock zal ick, ô laurier, en myrt, die hier in 't lant
Naeſt lauren wort ge-eert, u plucken met mijn hant:
Dewijlge, dus gepaert, uw geuren mengt te zamen.
O Korydon, gy zijt een boer, en mooght u ſchaemen.
Alexis paſt toch op uw gaven niet: en 'k hou
Dat u Joöl, als 't hier aen hing, niet wijcken zou.
Wee my, wat moght ick toch beſtaen, te dwaes en ſchendigh!
Ick, arremzaligh knecht, verblint van min t'elendigh,
In 't midden van den brant, en by de lentezon,
Den zuidwint in de bloem, de zwijnen in de bron
Te jaegen! zinnelooze, ô vlietge ons, niet te houden?
De Goden, Paris zelf, bewoonden wel de wouden.
Laet Pallas ſlot, en burgh, van haere hant gebouwt,
Bewoonen: laet ons bey het houden met het woudt.
De razende leeuwin vervolght den wolf in 't razen,
De wolf de dertle geit, het geitje klavergrazen,
En Korydon Alex, zoo lange nageſpoort.
Zoo wort een ieder van zijn zinlijckheit bekoort.
Zie d'oſſen met den ploegh, nu moede en mat van ploegen,
Geworpen op den ſchraegh, naer huis toe gaen, en zwoegen.
De zon, aen 't ondergaen, de ſchaduw, die nu waſt,
Verdubbelt: en noch blaeckt de minnetorts my vaſt:
Want hoe kan min haer vier toch matigen in 't minnen?
O Korydon, helaes, wat dolheit roert uw zinnen?
Uw wijngaert aen den olm hangt naulijx half geſnoeit.
Vlecht liever iet van teen, en biezen, taey gegroeit,

Dat u te ſtade koom' : gy vint wel eenen zachten
Alexis, zoo u dees blijft hoonen, en verachten.

PALEMON.

Derde Herderskout.

Inhoudt.

Terwijl Menalkas en Dametas in geſchil
Elckander met de fluit verbluffen in de weide,
Gemoet Palemon hun, die met der buuren wil
Dit pijpgeſchil beſlecht, en looft hen alle beide.

Menalkas. Dametas. Palemon.

Me. Ay zegh, wiens vee is dit? is 't Melibees, Dameet?
Da. Neen, Egons, die 't my korts beval te hoên voor leedt.
Me. Och, altijt arrem vee, zoo lang Neëer hem quelle,
Hy zorge datze my in 't minnen hooger ſtelle:
Want dees, een vreemdling, melckt de ſchapen, al te ſtraf,
Wel tweewerf op een uur, en tapt hun melleck af,
Onttreckt het vee en 't lam hun zogh, waer naer zy gaepen.
Da. Ghy moſt dat evenwel zoo bits niet een' rechtſchapen
Toeduwen, neen bylo: want ons is wel bekent
Wie u noch onlangs, toen de bocken hier omtrent
Zoo dwers grimbeckten, en, ô ſchande, in wat kapelle:
Doch d'outergodtheên zelfs beloegen dien gezelle,
En belghden zich niet eens om 't miſdrijf, daer ter ſte.
Me. Zoo meen ick, toenze met een ſnoeimes, ſtomp van ſne,
My Mykons jonge ranck en boomgaert zagen ſnoeien.
Da. Of toen gy, al te ſtout, daer d'oude beucken groeien,
De pijlen en den boogh van Dafnis braeckt in twee,
En dat, ô wrevelaert Menalk, u trof met wee,
Toen gy vernaemt datze aen den knaep gegeven waren:
En, waer hem zulck een ſmaet en ſchimp niet wedervaeren,

Gy waert misschien van spijt geborsten, en vergaen.
Me. Wat zal de heer niet doen, durf dit een dief bestaen?
Zagh ick u Damons bock niet achteromme haelen,
Toen Hontwolf vreeslijck baste, en ick zoo menighmaelen
U toeriep: waer of zich de schalck nu bergen wil?
O Tityr, pas vry op uw kudde; doockt gy stil
In riet, en liezen, op datze u niet vinden zouden.
Da. Was die den zangstrijt had verloren niet gehouden
De geit te leveren, die ick met fluiten won?
Wel weet gy 't niet? het was mijn geit, en Damon kon
Het niet ontkennen, doch hy dorstze my niet geven.
Me. Hebt gy 't met zang, die dus op zingen zijt bedreven,
Hem afgewonnen? of hebt gy uw leven wel
Een pijp gestelt? plaght gy, onafgerechte op spel,
Niet menigh veltliet op den drysprong ['t is gebleecken
In 't wedtspel,] jammerlijck, helaes, den hals te breecken?
Da. Belieft het u dat wy 't beproeven, en bestaen
Eens rustigh tegens een in 't wedtspel aen te gaen?
Ick zet dees jonge koey [die, dat gy haer, als andre,
Niet al te laegh schat, 's daeghs wel tweemael na elckandre
Gemolcken wort, en noch twee jongen zooght, dus vet,]
Nu tegens u. zegh op wat gy hier tegens zet.
Me. Ick durf geen enckel schaep uit al de kudde waegen:
Want vaêr, en stiefmoêr, boos van aert, elck alle dagen
Zoo dick ick t'huis koom', telt uit achterdocht het vee,
Dees 't schaep, en die den bock: doch nu gy my zoo ree
En veil schijnt met uw koey, zal ick twee beucke nappen,
Die gy bekennen moet dat om de meesterschappen
Der kunste waerder zijn, opzetten met uw gunst.
Alcimedon sneet hier zoo geestigh en met kunst,
Een' taeien wijngert op rondom, om 't ruim te vullen,
Daer veil en bezien van eickloof zich om krullen,
Met eenen luchten zwier: en in het midden staen
Twee beelden: Konon wil het een zijn, zoo ick waen;

En wie is d'ander, die, vermaert, en noit vergeeten,
De wijde weerelt met den graetboogh heeft gemeeten,
En elck ſaizoen van 't jaer, wanneer men zait en maeit?
Ick heb noch noit mijn' dorſt uit dezen nap gepaeit,
Maer hou dien in mijn kaſſe en kevi opgeſloten.
Da. 'k Heb oock twee nappen, van Alcimedon, den grooten
Aertskunſtenaer, geſneên, met zachte beereklaeu
Om d'ooren, en daer hy den ſpeelman, die niet flaeu
De boſſchen naer zich ſleepte, in 't midden zet te proncken.
Dus lange heb ick noit uit dezen nap gedroncken,
En ſpaer dien in mijn kas zorghvuldighlijck: maer hoe?
Wat is een houte nap in waerde by een koe!
Me. Gy kunt het deze reis niet weigren, noch ontleggen.
Nu wedt waerom gy wilt, ick ſta u vaſt: laet zeggen
Wie d'eerſte koom'. zie daer, Palemon komt'er juiſt.
'k Wedt dat gy niemandt met uw' zang voortaen verguiſt.
Da. Begin ſlechts, kuntge wat: ick ben niet verr' te zoecken.
Geen zanger zal my trots verbluffen, noch verkloecken.
Palemonbuur, nu hoor met alle uw zinnen toe.
Dit wedtſpel is niet ſlecht: het gelt een' nap, en koe.
Pa. Zingt op, dewijl wy hier, gemackelijck gezeten
In 't gras, geboomte, en beemt, en boſſchen, niet vergeeten
Te bloeien, en de lent te prijck zit, blijde en ſchoon.
Dametas heffe eerſt aen: Menalkas volgh' zijn' toon.
Houdt beurte, en zingt by beurte, op hoop van prijs te winnen.
Het beurtgezang verquickt oock zelfs de Zanggodinnen.
Da. Men heffe van Jupyn, ô Zanggodinnen, aen.
Jupijn vervult het al. hy hoedt voor 't ondergaen
De weerelt, en verheught zijn' geeſt met mijn gezangen.
Me. Maer Febus acht my waert, en wil mijn gifte ontfangen.
'k Hebbe altijt gaven om Apolloos gunſt te voên,
Den geur der Maybloeme, en den geur van lauwergroen.
Da. De dertle Galate worpt my uit appelſtruicken
Met appelen naer 't hooft. zy loopt in wilgen duicken,

En wou dat ickze eerst zagh, en greep met mijne hant.
Me. Amynt, mijn minnevier, en heete stoockebrant,
Komt zelf my in den mont gevlogen, als met wiecken,
Noch sneller dan een brack Dianes lucht kan riecken.
Da. Nu weet ick eerst wat ick mijn liefste schencken wil.
Ick vondt het nest, waerin de ringelduiven stil
En hoogh in nestelen, om eiers uit te broeien.
Me. Tien gouden appels pluckte ick, daerze in 't ooftbosch groeien.
Dat is 't al wat ick heb te stuuren aen mijn min.
Meer appels stuur ick hem op morgen naer mijn zin.
Da. Hoe dick sprack Galaté, mijn liefste, mijn beminde,
My zoet en minzaem toe, als die my wel bezinde!
O winden, luistert hier de Goden iet van in.
Me. Amynt, wat baet dat gyme uit hartelijcke min
Wel lijden mooght in 't hart, indien ick, rijp van jaeren,
Als gy de zwijnen jaeght, de netten moet bewaeren.
Da. Iölas, heden is het mijn geboortedagh.
Zent Fyllis toch by my. Koom zelf, zoo 't wezen magh,
Terwijl ick eene vaers opoffre voor de vruchte.
Me. 'k Min Fyllis boven al: want zy, van ongenughte,
Most schreien, toen ick scheide, en sprack, bedroeft, en bang:
Iölas, och mijn lief, leef lang: mijn lief, leef lang.
Da. De schaepstal vreest den wolf, en d'oogst den dichten regen,
De boomgaert storm en wint, benijder van dien zegen,
Ick dat schoone Amaryls gestoortheit my niet wraeckt.
Me. 't Gewas op regen hoopt: 't gespeende boxke haeckt
Naer ons haeghappels: 't vee, dat draeght, naer wilgebladen:
Ick haecke naer Amynt, met zuivre min beladen.
Da. De goede Pollio bemint ons veltgezangk,
Al luit het plomp, en boersch: hy neemt het aen in danck.
O Zanggodinnen, weit een vaers voor uwen zanger.
Me. De goede Pollio gaet zelf van vaerzen zwanger.
Men weide een' forssen stier, die, reede stootsgezint,
Met zijne klaeuwen zant en stof schrabt in den wint.

Da. O Pollio, dat uw beminner zich vermaecke
Met u, van honigh vloey': d'Aſſyrſche veltroos blaecke
Op zijne doornehaegh, en bloze in 't blijde licht.
Me. Wie Bavius vermagh, minn' Mevius gedicht,
Spann' voſſen onder 't juck, en laetze heene trecken,
En melcke bocken, magh het melcken hem verſtrecken.
Da. Gy knaepen, die de bloem en rijpe aerdtbezi leeſt,
Vlught haeſtighlijck van hier: want 't geen een wijze vreeſt,
De waterſlange ſchuilt in 't gras, en onder meien.
Me. Nu keert de ſchaepen flux, dat zy niet verder weien:
Aen d'oevers is gevaer: men hoê zich voor gevaer.
Nu drooght de ram zijn vel, en vlies, en 't ruige haer.
Da. O Tityr, drijf de geit te rugge, van de kanten,
En oeveren, bedeckt met ſchaduwen, en planten:
Als 't tijt is zal ick haer afſpoelen in de bron.
Me. Gy knaepen, drijf het ſchaep te koie: want de zon
Verdrooght de melck en 't zogh, zoo dat wy weder telcken,
Gelijck voorheen, vergeefs den uier zullen melcken.
Da. Hoe mager is mijn ſtier in zulck een vette wey!
De herder, en het vee, van 't minnen alle bey
Getroffen, quijnen, door een' zelven pijl aen 't ſteenen.
Me. Dit ſpruit uit minne niet: hy valt ſchier van de beenen.
Nu weet ick naulijx met wat nijdigh oogh dit dier
Mijn teere lammers heeft betovert, als met vier.
Da. Ay, zeghme in wat geweſt [gy zult van my na dezen,
Gelijck een groot poeet ten hooghſte zijn geprezen,]
Men 's hemels grootte meet, die op dry ellen paſt.
Me. Ay, zeghme in wat geweſt de ſchoonſte bloem nu waſt,
Genoemt de koningsbloem, met 's konings naem beſchreven:
En hou dan Fillis vry alleen, voor al uw leven.
Pa. Ick ben niet wijs genoegh te rechten een geſchil,
Zoo wightigh, en zoo zwaer. gy, zoo men 't vatten wil,
Verdient de koey, als hy, en wie voor zoete treken
Van minne vreeſt, of dat zy bitter op moght breecken.

Gy knaepen, ſtopt de beeck: het is nu niet te vroegh:
De beemden zijn voor 't vee oock zadt en nat genoegh.

POLLIO.

Vierde Herderskout.

INHOUDT.

De dichter groet den zoon van Roomſchen Pollio
Met dit geboorteliet, voorzeght de goude tijden,
Uit der Sibillen mont, en hoort van ſterven noo,
Om noch met veltgezangk die heileeuw te verblijden.

O Zanggodinnen van Sicilie, nu, gedrongen
Van een rechtſchape vreught, een' hooger toon gezongen:
Want iegelijck is niet der elzeboomen vrient,
Noch met de tamerinde, een laege plant, gedient.
Indienwe zingen van boſſchaedjen, hoogh gewaſſen;
Het opzicht over boſch wil burgermeeſtren paſſen.
Nu naeckt de leſte tijt, waer van de ſtrantSibyl
Te Kuma ſpelde. nu komt, zonder lantgeſchil
En ſtrijt, een lange ry van eeuwen aengetogen.
Saturnus eeuw, en maeght Aſtrea komt gevlogen.
De milde hemel ſtuurt ons uit zijn' ſchoot om hoogh
Eene andere afkomſt toe. begunſtigh met uw oogh,
O hemelſche Lucijn, begunſtigh 's kints geboorte:
't Verdrijf deze yzere eeuw, ſluit vreedzaem d'oorloghspoorte.
Een gulden tijt verrijſt alom langs deze baen.
Uw blijde Apollo vangt nu zijn regeeringe aen.
Dees maenden, wijt befaemt, en heerelijcke jaeren,
Nu gy, ô Pollio, den tabbert zult bewaeren,
En burgermeeſters ſtaet, gaen in met uw gebiet.
Indien men noch een vlack van onze booſheit ziet,

Die wort ſchoon uitgewiſcht door uw beleit, en orden,
En van de lange vrees zal d'aerde ontſlagen worden.
Hy, zelf vergodet, zal de helden zien met vreught
Verkeeren met de Goôn. hy zelf zal dan verheught
Verſchijnen in 't getal der Goôn, en begenadight,
De gantſche weerelt, door zijn vaders deught verdadight,
En eens tot vre gebroght, regeeren: maer ô kint,
Het aerdtrijck zal u, ſlecht en recht en danckgezint,
Opoffren d'eerſte gift, klimop, en kallefsbladen,
Oock lachend beereklaeu, en hazelwortel, zaden
En geuren onder een gemengelt, blijde en kuiſch.
Dan komt de zatte geit met vollen uier t'huis.
Dan zal geen kudde voor de groote leeuwen ſchricken,
De bloem, uit uwe wiege opluickende, u verquicken.
De ſlang zal quijnen, en het moortvenijn vergaen.
Dan zal d'Aſſyrſche roos op alle velden ſtaen.
Maer daetlijck als gy komt der helden deught te lezen,
En 's vaders dapperheit, ten hemel toe geprezen;
Zoo dra gy rieckt wat deught en eer daer boven gelt;
Zal d'eedle korenair allengs het korenvelt
Vergulden, en de druif, zoo blaeu en rijp geboren,
Afhangen van de noit beſnoeide haegedoren:
De harde en heilige eick zweet zoeten honighdouw.
Men zal 'er evenwel bedrogh, veraert van trou,
Zijn oude ſtappen noch hier onder zien vermengen,
Waer door de gierigheit den menſch zoo verr' zal brengen
Dat hy niet ſchrick 't gevaer te water uit te ſtaen,
De ſteden met een' muúr te ſtercken, ackers aen
Te grijpen met den ploegh: dan zal men op de baren
Een' tweeden Tiſys zien verrijzen, om te vaeren
Met eene tweede kiel en Argo, rijck bevracht
Met aller helden bloem, om Kolchis goude vacht
Te winnen: dan verrijſt een krijgh van Grieckſche helden:
Een tweede Achilles wort geſtiert naer Priams velden.

Wanneer gy endelijck uw manbre jaeren krijght,
Dan ſtaeckt de zeeman flux het vaeren: ieder zwijght
Van vaeren: geene kiel vermangelt heure waeren,
En d'aerde baert alom al watze plagh te baren.
Men hoeft geen lant noch klay dan t'eggen, geene ranck
Te ſnoeien. d'ackerman ontſlagen ſpant eer langk
De ſtieren uit den ploegh. men hoeft geen wol te doopen
In allerhande verf. de rammen, daerze loopen
En weiden, decken zich met vachten, milt van geur,
En ſchoone oranje verwe, en gloeiend purperkleur.
Waer bergh en dal alom de vette lammers azen
Zal 't berghroot hunnen rugh bekleeden onder 't grazen.
De Schickgodinnen, die eenſtemmigh 't vaſt beſluit
Van 't nootlot ſtercken, en beſtemmen, riepen luit:
O ſpillen, vaert al voort, en ſpint ons zulcke tijden.
O lieve ſpruit der Goôn, door wie men met verblijden
Zal d'afkomſt van Jupijn zien groeien, en beſtaen,
Neem flux, het wort nu tijt, uw hooge titels aen.
Aenſchou de weerelt eens, hoe d'aerde, en 's hemels rijcken,
En lucht, en oceaen van grooten laſt bezwijcken;
Hoe alle dingen nu verheught zijn, en verblijt,
Om 't naecken van uwe eeuwe, en dien aenſtaenden tijt.
Och, leefde ick noch zoo lang, en wasme een' geeſt beſcheiden
Om uwe dapperheên en daeden uit te breiden;
De Thraciſche Orfeus, noch oock Linus zouden my
Verdooven met gezangk; al quam'er Orfeus by:
Al nam hy Kallioop zijn moeder, milt van ader;
Schoon Linus nam Apol, dien ſchoonen, zijnen vader
Te baete; al ſpeelde Pan, voor 't hoogh Arkadiſch recht
En vierſchaer, tegens my; Godt Pan in 't ſpeelgevecht
Zoudt voor 't Arkadiſch recht my zelf gewonnen geven.
O kleene knaep, begin te groeien, en te leven,
En lach uw moeder toe met kennis: want met ſmart
Droeghze u tien maenden langk geduldigh onder 't hart.

Begin,

Begin, ô kleene knaep: natuur- en bedgoôn achtten
Hun bedde en disch onwaert wien d'ouders noit toelachtten.

DAFNIS.

Vijfde Herderskout.

Inhoudt.

Menalck met Mopsus hier op Dafnis dootbaer weent.
Zy voeren hem om hoogh in 't midden van de Goden,
En bidden dat hy 't volck van daer zijn gunst verleent,
Voor offerwijn en melck, zijn Godtheit aengeboden.

Menalkas. Mopsus.

Me. DEwijl wy, Mopsus, beide in kunst al even eêl,
Gy meester op de fluit, ick op mijn' zang en keel,
Op een slaen, waerom niet gezeten op die kanten,
Daerze olm en hazelaer dus door elckandre plantten.
Mo. Menalk, gy overtreftme in jaeren, dus is 't reên
Dat ick u volg'? het zy wy zitten dicht by een
In schaduw van dit loof, en bladen, die dus leven,
Terwijl de westenwint zoo koel daer in komt zweven;
Of liever in een hol. ay zie hoe daer in 't wilt
De wijnranck 't hol bedeckt met druiven, zoet en milt.
Me. Amint daege u alleen op ons geberght daer boven.
Mo. En of hy Febus zelf met zingen wou verdooven?
Me. Nu Mopsus, hef eerst aen; 't zy u behaege een wijs
Van Fillis vryerye, of Alkons lof en prijs,
Met schieten ingelegt: of zing 't krackeeligh woeden
Van Kodrus. hef eerst aen: terwijl zal Tityr hoeden
De dertle bocken, die gaen grazen aen dien oort.
Mo. 'k Wil liever datge my de vaerzen zingen hoort,

Die 'k in de groene ſchors van beuckebomen prente,
En tuureluurde, en zong by beurt, naer mijn gewente.
Zegh dat Amynt my dan met zang tarte, als 't betaemt.
Me. Gelijck de blonde olijf de taeie wilgh beſchaemt,
En laegh levender voor den roozelaer moet ſtrijcken,
Zoo verre moet Amynt, mijns oordeels, voor u wijcken.
Mo. Genoegh, mijn zoon, dit 's 't hol, dat ons tot zingen noodt.
De Veltgodinnen droef beweenden Dafnis doot,
Die deerlijck raeckte om hals. gy hazelaers, aen 't ſchreien:
Gy vlieten tuight dit van der Veltgodinnen reien,
Als d'eige moeder 't lijck van haeren zoon omermt,
En over d'ongena der Goôn en ſtarren kermt.
Geen herders drenckten, toen, ô Dafnis, hoogh van waerde,
Uw nat bekreeten lijck bedruckt ſtont boven d'aerde,
Hun zatte ſtieren in den koelen waterſtroom:
Geen kudde proefde nat, noch zette, uit rouw en ſchroom,
Den mont eens aen het gras. ô Dafnis, woeſtijnyen,
Geberghte, en boſſchen zelfs getuighden van het lyen
Des Libyaenſchen leeus, om u met rou belaên:
Want Dafnis leerde ons eerſt Armeenſche tigers ſlaen
En ſpannen onder 't juck, voor wagen, en voor raden.
De zelve Dafnis leerde ons wijngertſtock met bladen
Bevlechten, en, dien Godt ter eere, met geſchrey
Aenvoeren op het feeſt den ſtruickelenden rey.
Als wijngaert het geboomt, de druiven wijngert, ſtieren
De kudden, het gewas de vette landen cieren,
Aldus verciertge alleen uw lantsliên door uw deught.
Toen d'onvermurwde doot ons dus met ongeneught
Van u berooven quam, verliet Apol de weiden,
En Pales zelf het lant: daer wy, voor uw verſcheiden,
Zoo dick met vruchtbaer graen bezaeiden vore en klont,
Quam niet dan ſtoppel, ſtroo, en onkruit uit den gront.
Daer eerſt fioolen en tyloozen weeligh wieſſen,
Quam niet dan doren op, en diſtel, ſcherp als ſpieſſen.

O herders, overstroit den wegh met loof, en bladt:
Beschaduwt bron by bron met meien, fier en prat:
De brave Dafnis is die staetsi dubbel waerdigh.
Stelt hem een graf toe, met dit grafschrift, kloeck en aerdigh:
Ick Dafnis, in het bosch vermaert tot 's hemels stê,
Behoede 't schoone vee, was schooner dan het vee.
Me. O goddelijck poeet, uw dicht verzacht ons smarten,
Bekomt, gelijck de slaep in 't gras, vermoeide harten;
Gelijck een koele bron en springaêr 't hart verquickt
Dat in de heete zon bykans van dorst verstickt.
Gy handelt niet alleen de fluit, een lust te hooren,
Maer zingt zoo lieflijck als uw meester in onze ooren.
O zegenrijcke knaep, ga zet u neffens hem:
Wy willen, naer ons maght u loven met ons stem,
En uwen Dafnis hoogh ja hemelhoogh doen rijzen,
Hem, die ons minde, luidt tot aen den hemel prijzen.
Mo. O kan men grooter gaef verwerven van een' vrient!
Dees knaep hadde oock dien lof en prijs met recht verdient:
En Stimichon heeft lang dat dicht ons aengeprezen.
Me. De blancke Dafnis ziet [het geene hy voor dezen
Niet was gewoon] de poort des blijden hemels aen,
En star, en wolcken, die beneên hem ommegaen;
Dies bosch, en beemt, en Goôn van herderen en wouden
Nu blijde en vrolijck zijn. de wolf, in toom gehouden,
Beloert geen schaep. men spant geen netten voor het hart.
d'Oprechte Dafnis mint de vrede, vry van smart:
Zelf d'ongeschore kruin der bergen, reede aen 't danssen
Van blyschap, wort gehoort tot aen des hemels transsen.
Zelf klip en boomgaert weckt een' weêrgalm op dien toon.
Menalck, hy is een godt, een godt op 's hemels troon.
Nu begenadigh toch, ô Dafnis, die u eeren.
Daer staen vier outers, twee die wy voor u stoffeeren,
En twee voor Febus. 'k zal u jaerlijx, als een schult,
Twee kannen wijden, die met melck en room gevult

Noch schuimen, versch van melck, en u twee bekers schencken
Met oli van olijf, en eerst de gasten wencken,
En toevenze aen den haert, indien het winter is,
Met eenen verschen dronck van puickwijn, klaer en frisch;
Des zomers onder 't groen. als nieuwe neckterstraelen
Wort wijn van Chius u vereert in goude schaelen.
De Lyktische Egon zingt voor my en voor Dameet.
Alfesibeüs danst als Saters, dat hy zweet.
Dus vieren wy uw feest kerckplechtigh al ons leven,
Als wy 't beloofde goet aen d'ackergodtheên geven,
En d'ackers zuiveren met heiligh offervier.
Zoo lang het wilde zwijn op 't hoogh geberghte hier,
De visch in 't water leeft, de krekel dau zal zuigen,
De honighby den tijm, zoo lange zal men tuigen
Van uwen naem en faem en eer, by elck gevoedt.
De lantman brengt u, jaer op jaer, 't beloofde goet,
Gelijck aen Bacchus, en vrou Ceres, die wy minden.
Gy zult hem oock aen zijn belofte en eedt verbinden.
Mo. Wat schenck, wat schenck ick best u voor dat schoone liet!
Want geene zuider koelte, of strant, daer 't schuim op ziedt,
En ruischt; geen beeck, die door de daelen, krom, als stricken,
Gevlochten, heene ruischt, kan zoo mijn hart verquicken.
Me. Ick schenck u dan eerst dees scherleypijp, kranck en bros.
Zy leerde ons: Koridon verslingerde te los
Op zijnen jongen knaep Alexis, schoon te wonder,
En dees scherleypijp leerde ons aertigh in 't byzonder:
Wiens vee is dit, behoort het Melibeüs toe?
Mo. En gy, Menalk, aenvaert dien herdersstaf in 't goe,
Dien ick Antigenes noit over woude laeten,
Hoe dickwijl hy my badt: en schoon hy, boven maeten,
Elx gunst verdiende. aenschou dien staf, zoo net en vast
Van koperen beslagh, eenpaerigh oock van quast.

SILENUS.

Zeste Herderskout.

Inhoudt.

Sileen, de Wijngodts knaep, in zijne dronckenschap
Noch ronckende verrast, en aengeport tot zingen,
Verheft zijn schelle stem, en zet zijn zinnen schrap,
Ontvouwt hun 's weerelts wiegh, gemengt met vreemde dingen.

De dichter.

ONs Berghthalye liet zich allereerst gevallen
Des Syrakuzers toon te volgen boven allen,
En hielt geen schande dat zy 't bosch bewoonen zou.
Toen ick van koningen en oorlogh zingen wou,
Trock Febus my by 't oor, sprack: Tityr, eer der knaepen,
Een rechte herder weide en hoede zijne schaepen,
En tuureluure een liet op 't velt, en in de hey.
Dewijl 't, ô Varus, u nu geensins aen een' rey
Van andre dichtren, die de krijghstrompetten steecken,
En zweven op uw' lof en eere wil ontbreecken,
Zoo speel ick op een' halm en dun gesneden riet,
Door last van Godt Apol, een velt- en herdersliet.
Zoo iemant evenwel belust is dit te lezen,
Die zal verneemen hoe gy Varus wort geprezen
Van onze tamarinde, en van een ieder woudt.
Apollo ziet oock liefst de blaên, daer hy met gout
Den naem van Varus op geprent ziet, en geschreven.
O Zanggodinnen, nu eens rustigh aengeheven.
Twee jongers, Chromis en Mnasylus, op den dagh,
Silenus, daer hy vast in slaep gevallen lagh,

Zien leggen in een hol, met aderen gezwollen
Van klaeren wijn, die hy, een dagh voorheene aen 't hollen,
Gepeepen had, gelijck hy doorgaens opgevult
En vol is. by zijn hooft lagh krans aen krans, gekrult
Van wijngert, en men zagh een groote wijnkan hangen
Aen haer gesleeten oor. de knaepen uit verlangen
[Dewijl de grijzert hen zoo menighmael bedroogh
Met zijn beloften,] treên naer hem, die nu zijn oogh
Geloocken had, en ronckte, en knevelden met banden
Van kranssen hecht en vast zijn voeten, en zijn handen:
En Egle quam op slagh de bange maets te baet:
Nymf Egle, d'allerschoonste en fierste van gelaet
Der Veltgodinnen. toen de Godt nu quam t'ontwaecken,
En d'oogen opsloegh, zoo bemaeldeze zijn kaecken,
De kin en 't voorhooft met een moerbay paers en root.
Hy loegh om dit bedrogh, en sprack in dezen noot:
Mijn kinders, laetme los. waerom my dus geknevelt?
Het is genoegh dat gy my, dus van 't nat benevelt,
Betrapt ziet. eischt nu slechts wat liet gy hooren wilt:
U zal ick met een liet, haer met wat anders milt
Te vrede stellen. toen heeft hy dus aengeheven.
Daer had gy Saters, en het wilt, van lust gedreven,
Zien tripplen. d'eick begon zijn kruin op zulck een liet
Te schudden, dat Parnas met Godt Apollo niet
Zoo zeer gedient is, noch oock Rodope en Ismaren
Met Orfeus zoeten zangk, en liefelijcke snaeren:
Want Bacchus schiltknaep zong hoe, in dit overgroot
En ledige begrijp, al wat men ziet eerst sproot
Uit zaet van water, vier, en lucht, en aerde, t'zamen
Geronnen, en hoeze al uit deze hooftstof quamen,
De weereltkloot eerst in zijn' vorm gegooten hing.
Toen zette zich de gront: het water scheide: elck ding
Verkreegh zijn wezen meer en meer, en d'aerde omheenen
Zagh met verwondering zich van de zon beschеenen,

En hoe de regen uit ontſlote wolcken viel.
De boſſchen groeiden aen. 't gedierte liep, en hiel
Zich hier en daer om hoogh op bergen, eerſt geſteegen.
Hier na verhaelde hy hoe Pyrre, om volck verlegen,
De ſteenen zaeide op 't velt; oock van Saturnus rijck,
Prometheus dieſſtuck; van zijn' arent te gelijck
Op Kaukaſus, en oock van Hylas, zoo verkoren
By Herkles; in wat bron maetroozen hem verloren,
En Hylas riepen, dat al 't ſtrant hier van gewaeght.
Hy trooſt Paſifaë, van 't minnevier geplaeght
Om dien verliefden ſtier. zy waer gewis geluckigh
Waer noit het vee geweeſt. rampzalige, al te druckigh,
Wat dolheit quam u aen? en Pretus krooſt, ontſtelt
En kranck van zinnen, dwaelde en loeide alom door 't velt:
Maer geen verliep zich oit zoo ſchendigh met de dieren;
Schoon elck op 't effen hooft, met loeien en met tieren,
Naer horens voelde, en vreeſde een ploeghjuck aen den hals
Te krijgen. arme maeght, gy zwerft met veel geſchals
Op bergen, en hy legt met zijn ſpierwitte lenden
Op eene Maybloem, zacht van blaên, en kan zich wenden,
En kaeuwen, waer 't hem luſt, het uitgelezen gras,
In bruine ſchaduw van een eicke, of zoeckt dit pas
Een vryſter in den hoop der kudden, die hem minnen.
Ay Veltgodinnen, ay Kretenzer Veltgodinnen,
Sluit boſch, en beemt: miſſchien ofwe ergens by geval
Het voetſpoor van den ſtier, dus dwaelende overal,
Noch vonden: en miſſchien of koeien in de weiden,
Daer hy vaſt graeſde, of volghde een oſſendrift, hem leidden
Den ſtal in te Gortyne. oock zong hy van de maeght,
Die zich aen Heſpers ooft, het welck haer oogh behaeght,
Vergaepte; oock hoe het moſch en boomſchors vel en locken
Der droeve zuſtren van Godt Febus zoon betrocken,
En deckten, en hoe elck, die rouw op 't lijck bedreef,
Zoo reizigh als een els, aen klay gewortelt bleef:

Oock

Oock hoe eer Gallus, aen Permessus oever dwaelende,
Van een der drymael dry gezustren, naer hem talende,
Op Helikon den bergh geleit wiert, daer de rey
Van Febus hem onthaelde, en toeneegh met geschrey:
Hoe herder Linus, met den krans van eppe en bloemen
Om 't hooft, dit goddelijck gedicht, waerop zy roemen,
Hem toezong: ay, aenvaert dees pijpen, om de kunst:
De Zanggodinnen zelfs vereerenze u uit gunst.
Zy waren 't grijs vernuft van Askra voormaels eigen.
De harde woudtesch quam zijn kruin en locken neigen,
En daelde op 't pijpspel van den bergh af, vry en los,
Gy zult den oirsprong van 't vermaert Gryneesche bosch
Hierop verhaelen, en Apollo zal 't beseffen,
En niet een bosch zoo hoogh als dit door zang verheffen.
Wat wil ick u noch meer vertellen? van de Scil,
De spruit van Nisus, die men zeght dat nimmer stil,
Beneên den navel, hecht met luid gebas van honden
Omgort, de schepen van Ulysses uit de gronden
Der baren plaeghde, en droef en fel, na kreet op kreet,
Den schrickenden maetroos door haere zeejaght beet,
En slickte in 's afgronts keel? of 't geen hy noch vertelde,
Hoe Tereus van gestalt verandert? wat d'ontstelde
En dolle Filomeel hem opdischt voor bancket?
Hoeze in de wildernis zich bergen most, en met
Wat vlercken de bedruckte eerst over 't hof quam zweven?
Hy zong wat Febus eer in vaerzen had geweven,
En by Eurotas zong, die zijnen lauwerier
Dit voortleert, dal by dal gaf antwoort op den zwier
En galm van zijnen zangk, tot d'avont, aen het vallen
Den dagh te spijt, beval den herder 't vee te stallen,
Te tellen, en te rust te drijven naer de koy.

MELIBEUS.

Zevende Herderskout.

Inhoudt.

Toen Melibeüs vast den bock der kudde zocht,
Riep Dafnis hem in 't groen, daerme om den zangprijs twiste:
Hy sloot dat Koridon ruim Thyrsis overmoght,
Welck vonnis het geschil van 't zangers wedtspel sliste.

Koridon. Thyrsis. Melibeus.

BY avontuure zat eens Dafnis onbeladen
In schaduw van eene eicke en ruischende eicke bladen,
En herder Thyrsis dreef, als Koridon, zijn vee
Te hoop, en dicht by een op eene zelve ste,
De herder Koridon zijn geiten, Thyrs zijn schaepen,
In 't bloeien van hun jeught, en beide Arkaders knaepen,
In 't zingen meester, en op hunne beurt gereet.
Terwijl ick hier ter ste de jonge myrt voor 't leet
Der felle kou beschut, quam mijne geit te dwaelen,
Het manneken der kudde: ick zie hier in de dalen
Oock Dafnis, die my zagh, en toeriep: Melibé,
Koom herwaert: uwe geit en bocken zijn alree
Geborgen: magh het u gebeuren, vry van kommer,
Zoo koom hier dicht by my, en rust in deze lommer.
Hier spoeden runders op de groene beemden aen
Om drincken. Mincius boort hier met smalle blaên,
En riet den oever, en men hoort de byen brommen
Op Godts gewijden eick. hoe kon ick dit ontkommen?
'k Had geen' Alcip, noch oock geen Fyllis, die ter noot
Mijn lammers, lang gespeent, in hunne schaepskoy sloot:

En Koridon en Thyrs geraeckten aen 't krackeelen.
'k Liet niettemin, hun ſpel ten dienſt, om twiſt te heelen,
Mijn werreck drijven, dies zy beide, nu ter baen
Geraeckt, aldus om ſtrijt hun zangdicht vingen aen.
Het luſt hun bey by beurt te zingen wat zy konnen,
En Koridon heeft dit, en Thyrſis dat begonnen.
o. O Libetronſche rey, Veltgodtheên, mijn vermaeck,
Vergunme dat ick zinge een liet, dat harten raeck',
En ſchoon is, als het liet dat Kodrus, d'allerbeſte
Naeſt Febus, dichte: of zijn wy alle in dit geweſte
Noch zulcke meeſters niet; laet ieder zijn ſchalmey
Aen dien gewijden boom ophangen in de wey.
ir. Arkader herders, kranſt den dichter, nu aen 't rijzen,
Met veil, dat Kodrus berſt van ſpijt, als wy hem prijzen:
Of zet men hem te hoogh, en daer zijn deught niet ſtreckt,
Zoo paſt dat gy zijn hooft met hazelwortel deckt,
Op dat de bitſe tong van Kodrus wat vermindere,
En 't groeiende vernuft des dichters niet en hindere.
o. De kleene Mykon wydt dat zwijnshooft, ruigh en zwart
Van borſtelen, Diaen, en van 't langlevend hart
De horens, net getackt. verwerf ick mijne bede,
Men zal een marmerbeelt oprechten, hier ter ſtede,
Met purpre brozen aen het eene en andre been,
Uw naem tot eer en prijs, ten prijs van 't algemeen
ir. Priaep, gy moet u jaer op jaer, oock zonder wroegen,
Met eene ſchotel melck en dezen koeck genoegen:
Naerdien gy meer niet dan een arme tuingodt zijt.
Men wijdt een marmerbeelt uw godtheit naer den tijt:
Maer als de kudde draeght, eer wy het jong genieten,
Dan zal men u een beeldt van louter berghgout gieten.
o. O Galaté, gy ſpruit van Nereus ſtaet my aen
Als Siciliaenſche tym, zijt blancker dan een zwaen,
En ruim zoo ſchoon als veil. zijt gy met zorgh bevangen
Om uwen Koridon, genaeckt hem met verlangen,

En koom uw' minnaer t'huis, indien hy u gevalt,
Zoo dra de zatte kudde en ſtieren zijn geſtalt.

Tir. Dat ick u bitterder dan ons Sardijnſche kruiden
Moet ſchijnen, ſcherper dan muiſdoren, dat men huiden
Beſnoeit, en min geacht dan wier aen ſtrant en wal,
Zoo my dees dagh geen jaer en vry noch langer vall'.
Gy runders, is'er ſchaemt, gaet heene, zonder beiden,
Gaet heene zadt naer huis, en packt u uit de weiden.

Ko. Bemoſchte bronnen, kruit, noch zachter dan de ruſt,
Haeghappelboomen, groen van loof, en ſchaers bewuſt
Van ſchaduwen, beſchut het vee voor zieckte en plaegen,
Voor 't branden van den Kreeft, in deze heete dagen:
De zomerzon begint te ſteecken op het hooft:
De vruchtbre wijngert bot, dat ons de druif belooft.

Tir. Hier is een warme haert, en greenen hout by hoopen.
Hier ſtoockt men altijt aen. de poſten zien bedroopen
En zwart van bitter roet. wy paſſen hier zoo veel
Op noordewinden, en den blaeſbalgh van hun keel,
Gelijck de wolven op getal, en ſtercke ſtroomen
Op d'oevers, als zy met geſchal ten berge afkomen.

Ko. Hier groeit geneverbees, kaſtanje, ruigh van baſt.
't Geboomte ſtroit alom den appel, die hier waſt.
Hier lacht ons alles toe wat oogen kan vermaecken:
Maer ſchoone Alexis, die zoo menigh hart kan blaecken,
Verlaet dees ons geberght, dat naer zijn ſchoonheit ooght,
Zoo vint gy bron en beeck verdort, en uitgedrooght.

Tir. Het quijnend gras verſmacht, het velt, als uitgeſtorven,
Verwelckt alom, nu lucht en hemel is bedorven.
De Wijngodt zelf benijt den heuvel zijne ranck,
En ſchaduw van de ranck: zoo Fyllis haeren gangk
Eens weder herwaert zet, zal 't boſch geen groeien faelen.
Jupijn in eene wolck en regen nederdaelen.

Ko. De populier behaeght Alcides boven al,
De wijnſtock Bacchus, en de myrt aen Venus dal,

Laurier Apollo. ſtaen de hazelaeren boven
By Fyllis; geen laurier noch myrt zal die verdooven.
Tir. In 't boſch ſpant d'eſch de kroon, de pijnboom in den hof,
De populier aen ſtroom: de den om hoogh krijght lof:
Maer ſchoone Lycidas, wilt gy my dickwijl groeten,
De pijnboom in den hof, en d'eſch in hoven moeten
U wijcken: want gy zijt my aengenaemer dan
De pijn en eſch den hof en boſſchen wezen kan.
Me. Ick heb'er op gelet, en merckte met mijne ooren
Hoe Thyrſis, die met zang den zangſtrijt heeft verlooren,
Vergeefs met zijnen zang wou tarten dien het won.
Voortaen blijft Korydon by ons wel Korydon.

TOVERES.

Achtſte Herderskout.

INHOUDT.

De droeve Damon klaeght hoe Mopſus ſtrijcken gaet
Met Nyſe, zijn vriendinne, en oirzaeck van zijn ſterven.
Alfeſibeüs zoeckt aen toverkunſten baet,
Om endtlijck heul en trooſt by Dafnis te verwerven.

DAMON. ALFESIBEUS.

NU herder Damons en Alfeſibeüs wijs
Verhaelt, en hoe de vaers, terwijl men zingt om prijs,
Toeluiſtert in de wey, vergeet haer klaver t'eeten,
Het boſch verbaeſt ſtaet, beeck by beeck haer' loop vergeeten.
Nu herder Damons en Alfeſibeüs liet
Verhaelt. begunſtigh my, het zy gy langs den vliet
Timavus, groot van faem, en hooger dan zijn rotſen
Nu optreckt, of in zee de golf en wint durft trotſen,

En langs 't Illyrisch strant te water heenstreeft; och,
Zal ick 't beleven dat het my gebeure noch
Uwe oorloghsdapperheên en daeden te trompetten?
Zal ick beleven eens uw' naem in top te zetten,
En door hooghdravend dicht, dat waerdigh zy alleen
In Sofokles zijn spoor en brozen voort te treên,
De wijde weerelt door, en verder uit te breiden.
'k Begin van u alleen, volend met u in 't scheiden.
Ontfang mijn vaerzen, die ick door uwe aendrift schrijf,
En aenheffe, en gedoogh dat zich dit groene klijf
Magh kringklen om uw hooft, en zeegbren lauwer heenen.
De koele schaduw was nau aen de lucht verdweenen,
Wanneer de dau op 't gras de kudde meest vermaeckt,
Of Damon, die op een' olijfboom leunt, en blaeckt,
Heeft rustigh uit de borst in 't velt dus opgezongen.
Da. O morgenstar verrijs, eer 't licht komt opgedrongen,
Terwijl ick, vryende mijn Nise, aen my verlooft,
En schandelijck te leur gestelt, beroit van hooft,
Vast kerme, en, leggende dootkranck op mijn verscheien,
De goden aenroep, schoon ick ydel met luit schreien
Wou datze van mijn trou getuigen zouden staen.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
Menael is altijt dicht van pijnwoudt, en bosschaedje.
Hy hoort doorgaens den zang der herdren van vryaedje,
En Pan, die d'eerste fluit van riet broght op de baen.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
De lompe Mopsus trout aen Nise, d'eer der velden.
Wat willen nu voortaen alle andre vryers gelden!
Nu paeren oock griffoens met paerden in dees streeck.
Na ons gaen das en hont ten drencke aen eene beeck.
Sny nieuwe tortsen, Mopse: uw bruit zoeckt geen verlengen.
De speelnoots komen om de liefste u t'huis te brengen.
Stroy nooten: d'avontstar wil om u ondergaen.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.

Gy raeckt nu aen den man te wonder, na lang wachten,
Die lang gewoon waert al de vryers te verachten,
Beschimpte mijne fluit, mijn geiten, langen baert,
En winckbraeu, borsteligh, en al te ruigh gehaert,
Niet eens geloovende dat goden uit hun hoven
Bekommert nederzien, en d'oogen slaen van boven
Op 't weereltsche beloop, met mensch en dier belaên.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
Ick zagh u [toen gy noch een meiske waert, in 't bloeien
Van uwe jongkheit, daer ons hofste stont in 't groeien,
Met uwe moeder, als ick u, haer liefste kroost,
Eens ommeleide,] zelf den appel, die zoo bloost,
Afplucken, en kon, toen schier dertien jaer, de bladen
En telgh bereicken. ick, u ziende, stont beladen,
Sloegh haest aen 't quijnen, flux vervoert op minnepaên.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
Nu weet ick wat de Godt der minne is, en kan planten.
Ismaer, of Rodope, of het schuim der Garamanten
Dit kint, ons ongelijck van aert, ons broght ter baen.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
De Min leert kindermoort begaen, oock d'eige moeder.
Wie van dees beide was oit wreeder en verwoeder,
De moêr, of 't kint, bey wreet, die zulck een stuck bestaen?
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
Nu vlie de wolf van zelf voor 't schaep door velt, en haegen.
Laet nu den harden eick oock blozende appels draegen.
De tyloos groeie op els. de schors van tamarind
Zweete amber, vet en dier, en d'uil tart' zanggezint
De zwaenen met zijn keel. Laet Tityr mede schijnen
Een Orfeus, Orfeus in het bosch, en by dolfijnen
Een blijde Arion, met geen zwaericheên belaên.
Mijn fluit, nu hef met my 't Arkadisch veltliet aen.
Laet al het lant vry zee en louter water wezen.
O bosschen, 't ga u wel. ick zal my zelf genezen,

En ſpringen los in zee van eenen bergh uit noot.
Ontfang dit tot een gaef, de leſte voor mijn doot.
Nu ſtaeck 't Arkadiſch liet, mijn fluit. wie zal het winnen?
Aldus zong Damon. zeght ons nu, ô Zanggodinnen,
Wat hierop d'antwoort van Alfeſibeüs was:
Elck is niet afgerecht op alles even ras.
Al. Breng hier belezen bron. bewint met uwe handen
Dit eerſt gewijde altaer met leenige offerbanden.
Brant yzerkruit, en geur van mannewieroock hier,
Dat ick bezoecke door een toverоffervier
Het koele brein des mans van andere af te trecken.
Hier ſchort ſlechts toverrijm, dat kan de min verwecken.
Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Het toverrijm vermagh de maen van boven me
Te ſleepen. Circe kon Ulyſſes reisgezellen
Door toverrijmen van gedaente en vorm verſtellen.
De koude ſlang in 't velt berſt door 't bezweeren me.
Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Voor 't eerſte binde ick u met dees dry linne dromme,
Van dry koleuren, draegh uw beelt drywerf rondomme
't Altaer: onevental brengt heil en zegen me.
Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
O Amaryllis, knoop dry kleuren met dry knoopen.
O Amaryllis, knoop, en zegh, niet zonder hoopen:
Ick knoope Venus bant, waer door de minnaer le.
Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Gelijck een zelve vier dit leemen beelt kan droogen,
Verharden, en dit beelt van was voor ieders oogen
Verſmilt, al eveneens moet Dafnis, al t'ontzint
Op my, verharden, en verſmilten, heel gezwint.
Nu ſtroy gezouten meel: brant kraeckende laurieren,
En zwavel: Dafnis brant my met zijn gloênde vieren,
Ick dezen lauwer op zijn' naem en titel me.
Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.

Zoo groot een min bevang' nu Dafnis onder 't queelen,
Gelijck een toghtigh dier, een koe, die, heet op 't ſpeelen,
Den ſtier door haegh, en woudt, en hooge boſſchen zocht,
En, by een waterbeeck, in 't groene gras, van toght
Vermoeit ter neder ſtorte, en in den nacht, heel ſpade,
Haer' ſtal vergat: een ſtrael treff' zoo met ongenade
Nu Dafnis, dat hy my luidt najanck', dol van wee.
  Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Die trouwelooze liet my leſt dit kleet te pande.
De drempel deck' het nu. 'k begraef 't hier, nu ick brande.
Dit pant moet Dafnis my hier wederlevren me.
  Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Dit kruit is onlangs my van Meris zelf gegeven,
Dat zy in Pontus, daer 't vergiftkruit ſchept zijn leven,
Gepluckt had, my ten dienſt. 'k zagh Meris menighwerf
Door kruit in eenen wolf verandren op ons erf,
Zich bergen in het woudt, de geeſten uit de graven
Verwecken door dit kruit, het graen, na 's lantmans ſlaven,
Betovren door vergift, en elders voeren me.
  Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Draegh d'aſch, ô Amaril, naer buiten, zonder ſchroomen,
En zonder omzien ſmackze oock achter u in ſtroomen:
Zoo gelt het Dafnis: Goôn noch tovren vreeſt hy me.
  Mijn tovervaerzen, brengt brengt Dafnis t'huis van ſte.
Zie daer, terwijl wy d'aſch niet ſnel genoegh vervoeren
Begint het outer, licht in brant, de vlam te roeren.
't Gaet wel: nu weet ick niet hoe 't hier gelegen ſtaet,
En Blaffer blaft hier in de deur zoo luit. wat raet?
Geloven zy dit oock, of rekenen minnaeren
Hun droomen even waer. nu laet 't bezweeren vaeren,
Houdt op, houdt op: daer komt nu Dafnis uit de ſtadt.

ME-

MERIS.

Negende Herderskout.

INHOUDT.

Men hoort hoe Meris zich op wegh by Lycidas
Beklaeght, om't krijghsgewelt, waer voor het recht moet vlieden:
Zy reizen niettemin, en [of't hunn' druck genas,]
Verkorten reis en tijt met aengenaeme lieden.

LYCIDAS. MERIS.

WAer heene, Meris? volght gy recht naer stê dit padt?
Me. Och, moeten wy dien dagh, ô Lycidas, beleven
Dat dus [noit vreesden wy't,] een vreemdling aen koom' streven,
En, vallende in ons goet, onze armoê, zegg' verwoet:
Gy oude huisliên voort, vertreckt: dit is mijn goet.
Wy, jammerlijck verdruckt [want 's lants geluck vertrocken,
Verandert alle dingk,] vereeren hem dees bocken.
De lantplaegh treffe en help' den vreemden krijghsman voort.
Ly. Gewisselijck ick had al eene wijl gehoort
Dat uw Menalk met zang zijn lantgoet vry kon koopen,
Daer gins die heuvels eerst van onder opwaert loopen,
En weder daelen daer een oude beuck geplant
Zijn toppen ziet ter neêr gesmackt, aen dezen kant.
Me. Gy hebt oock recht gehoort: dit liep langs 's heeren straeten.
Maer, goede Lycidas, ons zingen temt soldaeten
Gelijck d'onnoosle duif den adelaer, die stijf
Een duif van Chaon uit de wolcken valt op 't lijf.
En had een bonte kraey, ter slincke hant gezeten
Op een vermolsemde eick, my niet by tijdts geheeten
Dit pleit te staecken, daer een grooter ramp genaeckt,
Menalk en Meris was al lang om hals geraeckt.
Ly. Och, vint men menschen, noch zoo boos en zoo baldaedigh?
Menalkas, zoudenwe u, vermoort dus ongenadigh,

En

En teffens ons vermaeck ontbeeren? wie voortaen
Zou van een Veltgodinne een veltliet heffen aen?
Wie zou het groene velt met groente en loof beftroien?
Wie bronnen met den mey befteecken, cieren, toien?
Wie deuntjes zingen, die 'k u korts ontdroegh al ftil,
Terwijlge ons liefſte zocht, de goelijcke Amaril?
O Tityr, wey mijn geit, tot dat ick wederkeere;
De wegh is kort. ga drenck het zatte vee, 't is teêre;
Dies wacht u voor den bock in 't drijven: want hy ftoot.
Me. Ja die ons zong het liet: dat elck tot luiftren noodt,
En onvolwrocht is, 't welck Menalk met luft ten prijze
Van dappren Varus zong, op zulck een zoete wijze:
O Varus, magh het fchoone en eedle Mantua,
Dat arm Kremone, nu gebrantfchat, leght te na,
Behouden blijven, dat die ftadt geen plagen treffen,
De zwaen zal met haer' zangk uw' naem ten hemel heffen.
L. Uw honighbye fchuw' den yp van Korfika
Op zulck een voorwaerde, en hierop moet, vroegh en fpa,
Uw koejenuier, ftijf en zadt van melck, verlangen
Naer 't melcken. hef vry aen, zijt gy niet arm van zangen.
De zangbergh heeft my oock voor zijn' poeet gekent.
Ick kan oock rijmen, en de herders, hier omtrent,
My mede kennen voor hunn' dichter om mijn deunen:
Doch 'k laet verwaendelijck dit geenfins aen my leunen:
Want 'k hou niet dat ick met mijn dichters befte ftael
In lof en in waerdy by Cinne en Varus hael,
Maer quaeck, gelijck een gans by zwaenen in de beecken.
Me. Ick zit, ô Lycidas, dit vaft en overreken,
En overlegge eerft by my zelf' of ick de wijs
Kan vinden: 't is een liedt van geenen kleinen prijs.
O Galatea, koom: want wat vermaeck of leven
Is onder 't water? hier is 't lente. velden weven
Ons hier een bloemtapijt langs 't water, en hier ftreckt
De witte populier zich uit, die 't hol bedeckt.

De taeie wijnſtock vlecht hier ſchaduw met zijn blaêren.
Koom herwaert: laet het ſtrant vry ruiſſchen met zijn baren.
Ly. Wel waerom zingtge niet dat ick u hoorde by
De maene in eenzaemheit opzingen zoet en bly.
Ick kan de wijs: had ick de woorden niet vergeeten.
Me. O Dafnis, waerom zweet gy dus in 't overmeeten
Der oude ſtarren? zie hoe Cezars ſtar verrijſt
Uit Cypris afkomſt zelve, een ſtar die ieder ſpijſt,
Met vruchten en gewâs kan zeegnen, muſkadellen
Op luchte heuvels brengt tot rijpheit, en aen 't zwellen,
En verſtze blaeu en root. ga Dafnis, ent de peer.
Uwe afkomſt met der tijt ſchud ooft en appels neêr.
De tijt vaert ſnel en ras met alle dingen heene,
Neemt ons geheughnis wech. het heughtme dat ick, kleene
En jonge knaep, de zon zoo dick te bedde zong:
Nu zijn die lietjes my vergeeten: Meris, jong
En zoet van keel voorheene, is nu de ſtem bezweecken:
Want Meris eerſt den wolf van achter heeft gekeecken:
Maer dat 's genoegh. Menalck zingze u noch dickwijl voor.
Ly. Gy laet met weigeren terwijl ons luiſtrende oor
Verlangen naer uw ſtem, nu geene baren bruiſſchen,
En, u ten dienſt, op zee geen weſterkoelten ruiſſchen,
Die ſtil en effen leght. hier zijn wy nu geraeckt
Ten halve wege, daer Bianors graf genaeckt.
Nu Meris, nu met luſt gezongen aen die zijden,
Daer huiſliên, even drock, de dicke tacken ſnijden.
Laet hier uw bocken gaen: wy raecken noch in ſtadt,
Of vreezenwe eene buy, en voor het avontnat,
Men ga al zingende: de wegh zal korter ſchijnen.
Om zingende te gaen zal ick my zelf' verpijnen
U met mijn ſchouderen t'ontlaſten van dit pack
Me. Zwijgh, Lycidas: hou op van bidden: hou gemack,
En doenwe wat nu voor de hant is: want het zingen
Zal beter paſſen, als Menalkas aen komt ſpringen.

GAL-

GALLUS.

Tiende Herderskout.

INHOUDT.

De magre Gallus quijnt, en raest om zijn vriendin
Lykoris, die heeft lust op liever hart te passen.
Hy slaet door ongedult de wilde wouden in
En weder uit, en roept: wie is de minne ontwassen?

O Arethuse, nu bestrael mijn leste wijs.
Ick zinge een korter liet, tot Gallus eer en prijs,
Doch zulx dat zelf Lykoor het onbeschroomt magh lezen:
Want wie zou Gallus om een veltliet weigrigh wezen!
Dat hierop 't zout der zee, terwijl gy onvermoeit
Beneên de baren van Sicilje heenevloeit,
Uw water niet bederf. hef op met wackre zinnen.
Laet ons van Gallus minne en zijn quellaedje in 't minnen
Nu zingen, midlerwijl de geit op 't groene lant,
Kamuis van beck, den struick vast afscheert langs den kant.
Wy zingen 't veltgezangk voor geen doofachtige ooren,
Naerdien wy 't antwoort van den wackren boschgalm hooren.
O Vlietgodinnen, en gy maeghdekens, wat wijck,
Wat bosch, wat wildernis verschuilde u heimelijck,
Toen Gallus jammerlijck en deerlijck quijnde in 't minnen;
Want Pindus, noch Parnas bekommerden uw zinnen,
Noch Aganip, die klaer Aonie besproeit?
Laurier en tamaris beweenden gansch vermoeit
Den minnaer. Menalus, begroeit van pijnboomwouden,
De steile steenrots en de klippen van den kouden
Liceus weenden droef om hem met groot beklagh,
Daer hy in d'eenzaemheit van eene steenklip lagh.
't Verdriet de schapen niet om hem te staen, neen trouwen.
O goddelijck poeet, laet u geensins berouwen

 Dat

Dat gy een herder zijt: Adoon de schoone knaep,
Dreef zelf langs eenen stroom het gras-erkauwend schaep.
De schaeper quam'er oock: in 't endt quam d'ossenhoeder.
Menalkas quam'er mê, noch vet van wintervoeder,
En ekelen. elck vraeght: wat 's d'oirzaeck van dees min?
Apollo quam by u, zagh u quellaedjen in,
En zeide: ô Gallus, zegh, wat helpt uw hooft aen 't hollen?
Lykoor, uw liefste, houdt geen spoor, en slacht de dollen.
Zy loopt, als zinneloos, een' andren vroegh en spa
Door hagel, vorst, en sneeu, en 't zorghlijck leger na.
De Boschgodt quam'er by, bekranst met loof, en bladen,
En zwaeide lelien, en meien onbeladen.
d'Arkader veegodt Pan quam mê daer gy dus slooft.
Hy glom van meniroot en vlierbesse om zijn hooft.
Hy sprack: wat zal het endt der minnekortse wezen?
De min bekreunt zich niet, noch moeit zich niet met dezen.
Geen zucht noch traen verzade oit d'ongena van min,
Geen waterbeeck den beemt, geen klaver 't zoet gewin
Der honighbyen, noch geen geit wert zadt van blaêren.
De droeve minnaer kermt noch dus, daer zy vergaêren:
Arkader herders, gy Arkaders, die alleen
Op zang zijt afgerecht, zult dus mijn droef gesteen
Toezingen uw geberghte, en groene herderskusten:
Och och, hoe stil en zacht wil mijn gebeente rusten,
Zoo namaels uwe fluit verhael mijn vryery!
Och, waer ick eer geweest een van uw mackren; 't zy
Een arrem herder, of wijngaerdenier, voor 't minnen;
Ick hadde op Fyllis, of Amyntas hart en zinnen
Gezet [wat schaed't het is Amyntas bruin, mijn hart,
Fiolen zijn wel bruin: de blaeuwe bees is zwart,]
Hy zoude, aen mijne zijde, in wilge en wijngaert rusten,
Amyntas met zijn' zang en keele my verlusten,
En Fyllis kranssen voor my plucken. ô Lykoor,
Hier zijn de bronnen koel: de zachte beemt leght voor

Ons open: hier is bosch, omringt met grastapijten.
Hier zoude ick, hant aen hant, met u mijn leven slijten.
Nu houdt de dolle min my midden in den krits
Des vyants, onder 't heir, en onder scherp en spits:
En gy, ô wreede, gaet, helaes, op vreemde wegen,
Zoo verr' van 't vaderlant ['k geloof het nu,] verlegen
Alleen, en zonder my, den toegevrozen Rijn,
De sneeuwjaght in 't geberght bezichtigen met pijn.
Och, dat gy niet verkleumt van koude, en in het doolen
De scherpte van het ys niet quetse uw teêre zoolen.
Nu wil ick heenegaen, en u 't vertaelde liet
Van helt Euforion, op 't dun gesneden riet
Des schrandren herders van het rijck Sicilje speelen.
'k Hebbe opgezet veeleer in bosschen arm te queelen,
En, in speloncken van gedierten afgevast,
Te lijden, en mijn min op boom en gladden bast
Te snijden, die zal, jaer op jaer, gestadigh bloeien.
Mijn min zal met den boom opwassen, en aengroeien.
'k Zal ondertusschen, in het midden van den rey
Der Berghgodinnen, gaen bewandlen velt, en hey
Op Menalus, of gaen ter jaght op wilde zwijnen.
Geen vorst noch kou zal my behinderen woestijnen
En wildernissen van Parthenie in het ront
Alomme te beslaen met jagersnet, en hont.
My dunckt ick stappe alree, van niemant opgehouden,
Door klip, en rots, en haegh, en 't ruisschen van de wouden.
Het lust my, als een Pers, voorzien met taeien boogh
En een' Kretenzer pijl, te micken met mijn oogh,
Als waer dit artseny voor ons uytzinnigh kermen,
Of dat zich eenigh godt medoogend woude ontfermen
Door 's menschen jammeren. maer nu vermaeckt my, bang
En droef van zin en geest, geen boomgodin, noch zang.
Gy bosschen hebt weêr uit. geen winthont, spriet, noch netten,
Noch al de jaghtlust kan mijn zinnen niet verzetten;

Al dronckenwe oock, in 't hart des winters, Hebrus ſtroom;
Al liepenwe in het hart des winters, zonder ſchroom,
In Thracie door ſneeu, en regen; en al weidden
Wy ſchapen, by den Moor, in 't zuiden afgeſcheiden,
Daer baſt en ſap des olms verdrooght door 's Kreeften gloet.
De Min betemt het al wat leeft: een ieder moet
Voor minne zwichten. laet, ô godtheên, dit gevallen.
Genoegh dat uw poeet dit opzong voor u allen,
Daer hy een' kaeskorf vlecht van maluwe in de blaên.
O Zanggodinnen, prijſt dit veltliet Gallus aen,
Wiens liefde alle oogenblick zoo diep groeit in mijn harte,
Gelijck by lentezon een els, die andren tarte.
Nu opgeſtaen van hier: dees ſchaduwe bezwaert
Den zanger: ſchaduw van genever uit den aert
Bezwaert den geeſt: die ſchim krenckt vruchten in 't gemeene.
Gy zatte geitjes, gaet, want d'avont valt: gaet heene.

P. VIR-

P. VIRGILIUS MAROOS LANTGEDICHTEN.

Het eerſte Boeck.

Inhoudt.

Wat d'ackers weeligh maeckt; wanneer de huiſman beſt
Den acker bouwt, en ploeght, en hoe men zaet moet zaeien,
Leert Maro hier, op dat hy vrolijck magh op 't leſt
De vrucht en vruchtbren oogſt des zuuren arbeits maeien.

Yn zang zal, ô Meceen, voortaen u laeten hooren *Voorſtellinge en verdeelinge van het geheele werck.*
Wat landen weeligh maeckt; in wat ſaizoen men voren
Door d'ackers trecken moet, met ploegh en yſren tant,
En beſt den wijnſtock aen den olmboom huwt (op 't lant;
Wat zorgen d'os vereiſcht, en 't vee, op zijne tyen;
In wat de zuinige aert der wackre honigbyen
In 't gadeſlaen ons leert. ô Bacchus, rijck van gloet, *Aenroepinge der ackergodtheden.*
En gy, ô Ceres, die het leven queeckt, en voedt:
Gy weereltlichten, die noit ronde hebt vergeeten,
Om elck ſaizoen ons aen den hemel af te meeten;
Indien het aertrijck eerſt door uwe gunſt geleert,
Chaoniſche eeckels in een vruchtbaere aer verkeert,
Den wijn met water leert verkoelen: gy beſchutters
Der ſlavende ackerliên: gy boſchgoôn, en gy ſtutters
Van woudt en wildernis: gy boomgodinnen mê;
Komt herwaert om mijn dicht te zeegnen, op mijn bê.
Ick loof uw gaven, en uw weldaên met mijn zangen:
En gy Neptuin, wien d'aerde, als zy van uwen langen
En ſcherpen drytant wiert getroffen, fel en ſtraf,
Een brieſchende oorloghspaert tot een ſchenckaedje gaf:

Gy mede Arist, die 't bosch in 't eilant Cea hoedde,
Daer gy uw witte kudde, en vette runders voedde,
Dryhondert in getal, die altijt even graêgh
In vruchtbre weiden gaen, en scheeren struick, en haegh:
En gy, ô veegodt, Pan, beschutter van uw schaepen,
Verlaet uw vaders bosch, met uwen staf, en knaepen,
De wildernissen van Lycëus, en zijn' beemt:
Indien gy noch Menael, uw bergh, ter harte neemt,
Zoo koom, Tegeesche Godt, ons by aen deze kanten:
En gy Minerve, die d'olyven eerst holpt planten:
Gy mede, ô jongelingk, die eerst den krommen ploegh
In zwang broght: gy Sylvaen, wiens hant cipressen droegh,
En ruckte uit d'aerde een' tack van tedere cipressen:
En voort alle andre Goôn, en Godtheên, en Godessen,
Beschutters van het velt, die met een nieuwe vrucht
Den acker overzaeit, 't gewas uit wolck en lucht
Met dauw en regen plaght zoo rijckelijck te laven:
En van August. En gy, ô CESAR, die met uwe moeders gaven
Den mirtetack bekranst, en namaels in den raet
Der Goôn gevoert, bedenckt of u t'aenvaerden staet
De heerschappy der Stede, en d'erfvooghdy der landen
Van al den aerdtboôm, en het zeegnen van waeranden,
En vrucht, en elck saizoen; of over 't grondloos meer,
Daer uwe Godtheit door den zeeman d'opperste eer
Wort opgedragen, Thule, in 't noorden afgelegen,
U dient, en Tethis wenscht u endtlijck te beweegen
Met al haer wateren, of gy, dus aengezocht,
Om zulck een' bruitschat eens haer schoonzoon werden moght:
En die nu overweeght of gy u neêr wilt stellen,
Gelijck een nieuwe star, daer 't zonnelicht den hellen
En klaeren dagh op 't langste in 's hemels streeck geleit;
Daer tusschen Scorpioen en Maeght, uw stoel bereit
En vaerdigh staet: alree begint in 's hemels plecken
Het brandend Scorpioen zijn scheeren in te trecken,

Ruimt

Ruimt u alree meer in dan 's hemels halve streeck:
Wat streeck gy kiezen wilt, [want d'afgront, dootsch en bleeck,
Verwacht uw heerschappy beneden niet, en verre
Zy zulck een heerschlust van uw flonckerende starre:
Schoon Griecken lust schept in 't Eliziaensche velt,
En Proserpijn verbeên zich zelve luttel quelt
Om haere moeder weêr op d'aerde by te blijven:]
Verleen ons spoedt, en help den stouten intre stijven,
Met uw genade en gunst: ontfarm met my u toch
Eens over d'ackermans, niet bouwgeleert tot noch:
Begin nu, en gewen in tijts, en by uw leven,
Ons kerckbeloften en gebeên gehoor te geven.
Zoo dra de koude sneeuw op 't grijs geberghte in 't endt
Allengs aen 't smilten raeckt, in d'aenkomst van de lent,
De murwe klay ontdoit, door 't blazen uit den weste,
Dan stieren in den ploegh gespannen, en u beste
Hen hygende door velt en acker heengejaeght,
En 't yzer, dat het glimme, in vore en klont gevaeght.
Het lant, dat tweemael hitte, en tweemael kille koude
Gevoelde, zal in 't endt den graetigen, die bouwde,
Vernoegen, naer zijn' wensch, en schuur, en vloer, met graen
En weeligh veltgewas, bykans te berste laên.
Doch eermen noch het lant, welcks aert wy noch niet kennen,
Met yzer klove, staet ons eerst te leeren wennen
Wel scherp te letten op verscheidenheit van wint
En weder, en 't gebruick der ouderen, niet blint
In 't gaslaen, oock den eisch en aert der plaets te mercken,
En wat elck lantschap draeght, en niet draeght in zijn percken.
Hier groeit de wijngert liefst, daer maght van graengewas,
En elders geeft het lant van zelf u ooft en gras:
En ziet gy niet hoe u saffraen met blijde geuren
Van Tmolus toerieckt? hoe Oostindie u de deuren
Van elpenbeen ontsluit, u zegent met yvoor,
En weeligh Arabye ons wieroock brengt te koor?

De lente, het eerste saizoen des ackerbouws.

Verscheidë aert van gronden.

De naeckte Chalybes het yzer uit hun mijnen
Toevoeren? Pontus helpt den arts aen beverijnen.
Epyrus levert puick van merrien, gequeeckt
Voor Elis renstrijt. vrouw Natuur, wien niets ontbreeckt,
Gaf daetlijck elcke plaets haer wetten in 't byzonder,
Waeraen zy eeuwigh zich verbont, toen 't aerdtrijck onder
Geloopen, weder 't hooft quam heffen in de zon,
En 't onbewoont geweſt eerſt van Deukalion
Met ſteenen wiert bezaeit, waer uit de menſchen ſprooten,
Zoo hardt als kaizelſteen. hierom, ô ploeghgenooten,
Den vetten ackergront met ſtercken os en ſtier
Geploeght, en omgekeert in 't voorjaer, dat het vier
En ſteecken van de zon de klayaerde op magh droogen,
De herfſt, het andere ſaizoen des ackerbouws.
En koocken: doch indien de gront, van kleen vermoogen,
Te ſchrael en mager vall', zoo is 't alleen genoegh
De landen, in den herfſt, een weinigh met den ploegh
Den boezem t'openen, om diſtel en de doren
Te hindren, datze niet, in vette klonte en voren,
Het weelige gewas verſticke, en 't ackerlant
Geen vochtigheit ontbeere, in dor en dorſtigh zant.
Nieuwe landen braeck te laeten leggen, of by beurte met koren te bezaeien.
Het nieuwe bouwlant laet, verſchoont van ploegh en eggen,
By beurte, om 't ander jaer, vry braeck en ledigh leggen,
En met een harde korſt begroeien: of beſlaet,
Als 't jaer zijn ronde ſluit, het milt met edel zaet
Van goutgeel koren, daer 't met boonen ſtont geladen,
Een rammelend gewas, en daer gy dorre bladen
Van vitſe, en bittre hop liet ſnijden van haer' ſte,
En dunnen halm: want vlas, en haver, mankop mê,
Het welck den ſlaep verweckt, den acker ganſch verdroogen.
Men verbetertze met meſten en aſſchen,
Het braecklant evenwel wil gaerne uit zijn vermoogen
Oock vruchten teelen, zoo het u geenſins verdriet
Den magren gront met ſlib te meſten: vreeſtge niet
Het uitgearbeit lant uit zijnen ſlaep te wecken,
En naer den eiſch met aſſche en vuilnis dicht te decken.

Doo

Door wisling van gewas wort dus oock 't lant genoegh
Verpoost, en midlerwijl komt d'aerde, ontlast van ploegh
En kouter, tot zich zelf. men betert lantgebreecken
En dorre gronden oock met die in brant te steecken,
De stoppel en het stroo in eene lichte vlam
Te zetten, datze kraeck: 't zy dus de gront vernam
Een heimelijcke kracht en vetheit door het branden;
Het zy de vlam verteer' 't gebreck der ackerlanden,
Onnutte vochtigheit gansch uitzweete, of gewis
Het vier al wat verstopt en toegesloten is
Ontsluite, en helpe aen lucht, waer door de jonge telgen
En wortels in den gront den dauw en 't sap verzwelgen;
Of 't vier al d'aders van het aerdtrijck meer verhard
En toeschroey' tegens 't nat des regens, en de smert,
Die 't voelt door 't steecken van de zonne, of 't fel bespringen
Des kouden noorden wints, gewoon in 't hart te dringen.

En veranderinge van gewas, en door het afbranden van stoppelen.

Hy helpt den acker oock niet weinigh met zijn hant,
Die teene horde en eg met arbeit sleept door 't lant,
En harde kluiten breeckt. de blonde Ceres zegent
Bestraelt hem uit de lucht niet ydel, en bejegent
Den wackren bouwer oock met gunst, indien hy zwoeght,
En kloeck den kamp, in 't lang op zijnen rugh geploeght,
Oock in de breete snijt, en niet ontziet heel wacker
Te bouwen, en zich heer te maecken van den acker.

Eggen en ploegen verbetert het lant.

Gy ackermannen bidt en wenscht met alle vlijt
Om natte zomers, en een' droogen wintertijt.
Een drooge wintertijt verheught gewas, en voren.
Dan stoffe Mesië eerst geweldigh op zijn koren,
En dan stont Frygie verbaest om zijnen bouw.
Wat wil ick veel van hem vermaenen, die getrouw,
Terstont na'et zaeien, zweet, en nimmer 't lant laet rusten,
Met zantklont dick bestroit, of zijne vruchtbre kusten
Bevochtight met een bron en versche waterbeeck?
En, als het zaet verbrant op velt en korenstreeck,

Natte zomers en drooge winters te wenschen voor het gezaeide.
Verscheiden middelen om het gewas te helpen.

En quijnt van hitte, een bron laet van den heuvel daelen,
Die langs de klippen ruiſcht, en met zijn waterſtraelen
Het dorſtigh velt verquickt? wat wil ick weder iet
Van hem vermanen, die, op dat de hallem niet
Door laſt der zwangere aer bezwijcke, in 't weeligh groeien,
De groeze door den tant der kudden af laet ſnoeien,
Wanneer het koren juiſt tot aen de voren waſſ'?
Wat rep ick hier hoe nut het zy een' ſtaenden plas
Te leiden over 't zant, dat droogh is uit zijn wezen?
Byzonder zoo, by lente of herreſſt, een gerezen
En hooge watervloet de warme ſlibbe ſpoel',
De holle greppels vulle, en vore, en ſloot, en poel.

Acker-ſchade geleden by vogels, ſchaduwe en kruiden.

Hoewel een ackerman, die kloeck is, en ervaeren,
Dit grondigh weet, en kent niet minder wat bezwaeren
En arbeit d'acker eiſcht van menſch, en os met een,
Noch wort'er, ſchut men 't niet, geen kleine ſcha geleên
Van ganzen, gulzigh in den aert, Strymonſche kraenen,
Van ſchaduw, cikorey, wiens bittre wortels baenen

Rampen met d'yzere eeuwe geboren,

Den wegh tot groot bederf. den allerhooghſten Godt
Beliefde het aldus des ackerbouwers lot
En zuuren arrebeit niet lichter in te zetten,
Toen hy de ploeghkunſt eerſt in zwang holp, en haer wetten,
Om 's menſchen brein en geeſt door 's levens moeilijckheên
Te wetten, op dat dus 't geoefent brein tot geen
Verſufte ſlaepzucht noch geen domheit moght vervallen.
Voor Jovis eeuwe wiſt de huisman niet met allen
Van zaeiſaizoen, noch ploegh, en niemant ſtont het vry
Te deelen door een pael en merck zijn landery
En erf, dat was gemeen, en d'aerde, zonder ploegen,
Broght vruchten voort van zelf, en kon het hart vernoegen.
Hy wapende de ſlang met zwart en boos vergift,
Schon wolven aen op roof, liet ſchepen, ſnel van drift,
De zee en wateren bezeilen, en de ſtroomen.
Hy ſchud, zoo ras hy heerſcht, den honigh van de boomen,

Ver-

'erberght het vier, verkeert de waterbeeck, eerſt wijn,
n water, op dat noot de vinder zoude zijn
'an veelerhande kunſt, in zwang geraeckt door kloecken;
)p dat de noot het graen mocht in de vore zoecken,
:n 't vier, dat in de rots, en in haere ader doock,
Jit kaizelſteenen klonck. de ſtroom begon toen oock
)en uitgeholden boom op zijnen rugh te voeren.
)e zeeman merckt de vaſte, oock ſtarren, die zich roeren,
;af elck geſtarnt zijn' naem, zeilſtarren, klaer van veer,
)e Regenſtarren, oock den kleenen noortſchen Beer.
)e lijmſtang quam toen op, en ſtrick, om 't wilt te binden,
:n vogels door bedrogh. men liep met hazewinden
;ezetten boſch en woudt. een ander wierp het net
)p vliet, en waterſtroom. een ander ſtack in 't wedt
)er zee, en wirp het want in zoute en diepe plaſſen.
Iet harde ſtael quam op. de zaegh begon te kraſſen:
Vant dus lang wert het hout met beitelen geklooft.
)e kunſten quamen voort, uit menigh ſchrander hooft.
;eſtadige arbeit, noot, en nijpende arremoe dringen
)oor al wat wederſtreeft, en zwichten voor geen dingen.

Om 'smenſchen vernuft door noot te wetten.

De blonde Ceres leert den menſch in 't eerſte vroegh
)en ongebouwden gront omkeeren met den ploegh;
ls 't godtgewijde woudt ontzeght, ten ſteun van 't leven,
Iaeghappels op de haegh, en eeckelknop te geven,
)odone 't voedtſel hem durf weigren met gewelt.
)e korenplaegh nam toe, en trof 't gewas op 't velt.
)e korenpeſt verſlont verteerde halm, en koren.
Iet velt ſtont vruchteloos, verwildert in de voren,
'an ſpitſe diſtel, die gewas en aer verplet.
Iet ſcherpe kliſſenboſch, de bitſe netel met
3oos onkruit winnen velt, en laeten niet, in 't bloeien
'an 't weeligh koren, ſtout geduurigh aen te groeien.
)e ſtoppel, ydel ſtroo, geraeckt aen d'overhant:
Veshalve, indienge niet geſtadigh 't ackerlant

Ceres vondt den ploegh.

Ackerplaegen.

Wilt eggen, en de vlught der vooghlen, ſnoot en olijck
Verjaegt met molen, pop, en ratelenden molijck,
En tack en ſchaduwen verdelght uit hunnen gront,
De Goôn om regen bidt; gy zult, helaes, in 't ront
Een ander al vergeefs de garven in zijn ſchuure
Zien laên met overvloet, en mooght, ter quader uure,
Wel eickels in het woudt gaen ſchudden in uw' ſchoot,
Tot boete van gebreck, en bittren hongersnoot.

Gereetſchap des ackerbouws.

Nu ſtaet ons 's ackermans gereetſchap af te maelen,
Die, zonder dit, niet zaeit, noch oogſten in kan haelen;
Voor eerſt het kouter, den geboogen zwaeren ploegh,
En moeder Eleuſyns meſtwagen, zwaer genoegh,
Die onder 't varen kraeckt; den wagen, voor het dorſſen
Gedienſtigh, en de ſle, die ſleept wat andren torſſen;
De groote en kleener eg, en boven dit met een
Noch Celeus ackertuigh en reedtſchap, ſlechts van teen
En tack gevlochten, korf en horde, en vloocke wannen,
Godt Bacchus toegewijt; en voort wat ackermannen
Behoeven by der hant, en eerſt bedencken, om
Zich dan rechtſchapen, in het godlijck ackersdom,
Te quijten, en naer eiſch het ackerbouwen t'eeren.
Men moet met kracht den olm in 't boſch zich buigen leeren
By tijts, op dat de ſtaert des krommen ploeghs, als 't plagh,
Met een den ploegh hieruit in 't houwen vallen magh.
De diſſelboom zy, van het juck tot aen het ende,
Acht voeten lang. verzie, met raet van een' bekende,
't Getande ploeghhout met twee oogen, net gepaſt:
Zoo hecht men 't kouter hier met ſtevigheit aen vaſt.
Het juck dient allereerſt uit linden hout gehouwen,
't Hantvatzel uit een beucke, om, met een vaſt betrouwen,
Den raploegh achter aen te ſtuuren. 't hout dient oock
Eerſt aen den haert gedrooght, heel hardt van vier en ſmoock.
Ick zoude u het gebruick oock leeren van veel dingen,
Gelijck wy 't uit de hant der ouderen ontfingen,

Indien 't u niet verdroot hier op te blijven staen,
En op een slechte zaeck, die tijt spilt, acht te slaen.
Gy moet den dorschvloer eerst omspitten voor het treden,
Dan vast in 't taeie klay gaen leggen, na het kneden,
Dan effen strijcken met den rolsteen, zwaer van wight,
En 't gras den groey verbiên door 't sluiten, hecht en dicht.
Het lant moet plaegh by plaegh oock uitstaen en verduuren.
De veltmuis bouwt haer nest in d'aerde, en sticht'er schuuren.
Het blinde molshooft wroet hier holen met den muil.
De trage padde kruipt hier stil in haeren kuil,
En d'aerde is zwanger van gedierte. de kalander
Leght hier haer graenen, die zy plondert, by elckander,
De mier oock, bang voor noot en armen ouderdom.
Sla ga dat u [indien d'amandelboom alom
Op 't heerlijckst bloeie, en meer met bladen sta ontloocken
Dan bloessem, en de tack schier krom hange, en gebroken
Van vruchten, en het ooft te zegenrijck besla,]
Een rijcke korenoogst op 't velt te wachten sta,
Een blijde dorschtijt met een ry van heete dagen
Wil volgen: maer indien de boomen in het draegen
Te weeligh zijn van loof en schaduwe overal,
Geloof dat elck meer stroo dan koren dorsschen zal.

Tekens der aenstaende vrucht-baerheit en onvrucht-baerheit.

Ick zagh oock menighmael den lantman, eer hy zaeide,
Zijn zaet eerst helpen, op dat hy meer vruchten maeide,
En milt met berreghzout en peckzwarte olimoêr
Begieten, met dees hoop of 't pluckgraen beter voer,
En hem geen schel voor pit quaem in de hant te steecken:
En schoon het zaet in nat gebroeit wiert, door het queecken
Van luttel viers, om ras te groeien, noch quam 't zaet,
Dat puick was, en waeraen geen moeite nochte raet
Gespaert wiert, zijnen aert en deughden te verliezen,
Indien de lantman niet, van jaer tot jaer, in 't kiezen
Het beste zaet uitkoos. zoo gaet het alles vlugh
Uit zijn natuure en aert, van tijt tot tijt, te rugh:

Het toebe-reiden des zaets.

Gelijckenis. Aleveneens gelijck een schuit, die met vermoeien
Oock naulijx tegens stroom noch opkan, onder 't roeien,
Terstont in haere vaert verliest, en achter raeckt,
Voor stroom drijft, alzoo dra de veerman 't roeien staeckt.
Noch staet ons op gestarnte, en 's hemels loop en wetten,
Nootzakelijckheit der starrekunste, De Bocken, en den Boer, en heldre Slang te letten:
Gelijck de zeeman, die door 't ongestuime meer
Zijn huis en vaderlant wil zoecken van zoo veer,
En op d'Euxijnsche zee, en door de woeste vlaegen
Van d'oesterrijcke straet, langs Sestus, 't lijf durf waegen.
Die den zaey- en ploeghtijt aenwijst. Wanneer de Weeghschael dagh en nacht ge-effent heeft,
Den aerdtkloot even veel van licht en schaduw geeft,
Dan wacker aen het werck, de stieren ingespannen,
Dan 't velt met garst bezaeit, als wackere ackermannen,
Tot dat de winter dit verbiede. zaey terwijl
Uw vlas, en Ceres heul en mankop naer den stijl,
En drijf den ploegh door 't lant, op hoop van 's hemels zegen,
Zoo lang het weder droogh en klaer is, en de regen
Noch niet van boven stort, en velt en acker leckt,
En driftigh zwerck de lucht om hoogh noch niet betreckt.
Het lentezaeissel, boonen, kamerkruit, en geers. Wanneer de witte Stier met zijnen gulden horen
Het heck van zijn saizoen, de lente, nieugeboren,
Komt openstooten, tot zoo lang de Hont verreist,
En voor 't gestarrent, 't welck hem voorjaeght, dat hy deist,
Beneên de kimmen zinckt; dan moet men boonen zaeien,
En kamerkruit, en geers, om jaerlijx vrucht te maeien,
De murwe vore graen beveelen, rijck en milt:
Het winterkoren in het najaer te zaeien. Doch zoo gy d'aerde spelte en tarw beveelen wilt;
En arrebeit alleen om graen, en weeligh koren;
Laet d'ooster Zevenstar vry ondergaen te voren,
En Ariadnes kroon, die van gesteente gloeit,
Eerst laeger daelen dan de zee de kim bevloeit,
Eer gy de vore uw zaet beveelt na'et ackerbouwen;
En u verhaest den oogst den acker te betrouwen,

Al t'ontijde en te vroegh: want menigh zaeide graen
Eer d'ooster Zevenstar te water was gegaen;
Maer al 't gewas en d'oogst, van hem verwacht na'et baren,
Die stelden 's huismans hoop met dove en ledige aren
Te leure. neemt gy voor om vitsen en het zaet
Van Roomsche boonen, slecht van waerde, hoe 't beslaet,
Te zaeien; is de lins des Nyls u moeite waerdigh,
Zoo let op 't zincken van den Boer: begin dan vaerdigh,
Volhardt in 't zaeien tot in 't hart des winters toe.

En vitzen, Roomsche boonen, en linzen.

De goude zon regeert hierom, noit rijdens moê,
De ronde weerelt door de zes paer hemelmercken,
Gedeelt in hun geweste, en afgedeelde percken.
De hemel wort van vijf doorluchte gordels net
Omgort: de middenste is met vier en gloet bezet,
In 't steecken van de zon: twee uitersten zijn stadigh,
Ter rechte en slincke hant al even ongenadigh,
En blaeu van kille koude, of nat van regen mê,
En buien: twee, die recht in 't midden van de twee,
Den veerste en middenste, den hemelkloot omgorden,
Zijn 't sterfelijck geslacht door d'alvermogende orden
Tot hun verblijf gegunt. de middenste op den kloot
Wort van den dierenriem gekruist: dees toont u bloot
Het rijck borduursel van zijn zes paer hemelplecken,
Waer door de zon al 't jaer haer ronde moet voltrecken:
En recht gelijck de lucht en weerelt, dat elck yst,
Naer Scythen en 't Rifeesch geberghte steiler rijst;
Zoo laegh valtze in het Zuid naer Libye in de baren.
Hier staet de noordas steil en boven onze haeren,
Gelijck de zuidas laegh beneên ons voeten blinckt,
En in den zwarten poel des helschen afgronts zinckt.
Hier glijt de groote Slang rondom met ronde krullen,
En schiet, gelijck een stroom, door 't grimmen en het brullen
Der Beeren, dieren die heel noô te water gaen,
En nederzincken in den diepen Oceaen.

Verscheidenheit der saizoenen spruit uit den loop der zonne aen den hemel, by aelouden in vijf riemen, gelijck den aertkloot, afgedeelt.

Men zeght dat daer ter ſtê de nachten eeuwigh duuren,
In ſtilte en duiſterniſſe; de heldre morgenuuren
Beginnen, als de dagh by ons in 't weſten daelt:
En, als nu d'opgang uit den ooſten ons beſtraelt,
Zijn hygend paert den glans ons toeſnuift uit die ſtreecken,
Dan vangt daer d'avont aen zijn kaers en licht t'ontſteecken.

De ſtarrekunſt maeckt acker- en zeeman weêrwijs.

Men leert hieruit het weêr en onweêr klaer voorzien,
En d'ongeſtadigheit der hemelen bediên,
Oock zaey- en maeitijt net op zijne beurt bevroeien;
Of 't oock geraden zy te zeilen, en te roeien
Op 't zorghlijck marmer, en met d'uitgereede vloot
In zee te loopen, en, wanneer het nut en noot
Gebieden, hout in 't boſch te houwen, niet te ſpade.
Men ſlaet niet vruchteloos oock aen den hemel gade
Het eeuwigh rijzende en neêrdaelende geſtarnt,
En 't ronde jaer, dat ſtip door vier ſaizoenen barnt,

Het werck des lantmans by regenachtigh weder,

En voortrolt. d'ackerman kan, by de koude en regen
Gehindert, onder dack veel nutte dingen pleegen,
Beſtellen met gemack, waermê hy, als te poſt,
Zich anders, by ſchoon weêr, in huis verhaeſten moſt.
De lantman klopt en wet dan t'huis de ſtompe tanden
Van 't kouter, hoolt een ſchuit uit boomen met zijn handen.
Hy merckt den korenhoop, of tekent al het vee.
Een ander geeft de vorck twee tanden met de ſne,
Of houwt den tuinſtaeck ſcherp, bereit met zijn gezinden
Den Amerijnſchen teen, om wijngaert op te binden,
Met dezen taeien bant. nu breit en vlecht hy hier
De Rubiaenſche wis, of drooght de vrucht by 't vier,
Of breecktze, en maeltze aen meel met harde kaizelſteenen.

En op feeſtdagen.

Het ſtaet oock vry, en 't zal het lantrecht niet verkleenen,
Indien hy zommig werck op feeſten toebereit.
De godtsdienſt ſtraft hem niet, die eene beeck verleit,
Een heining vlecht om 't lant, de vogels loopt belaegen;
De haegedorens brant, het blaetend vee de plaegen

En 't evel afspoelt, in een' verschen waterstroom.
Oock laedt hy menighmael den ezel, traegh en loom,
Met olie, en een' zack vol applen, en treet heenen
Van stadt, met eenen klomp zwart peck, en oock met eenen
Gebilden molensteen naer huis, op 's ezels tredt.
De maen heeft oock niet slinx werckdagen ingezet,
Gerekent naer heur' loop. den vijfden moet gy vieren,
Wanneer de maen heur huis, den Kreeft, [een van de dieren
Des diereriems,] dat zy vier dagen lang bezat,
Verlaet, om in den Leeuw te vaeren met haer radt:
Want dit 's de dagh, die zelf den dootschen Orkus baerde;
De Razernyen mê. toen broght de grimmige Aerde
Het heiloos helsch gebroet ter weerelt uit haer' schoot,
Den fellen Ceüs, grof, en onbeschoft en groot.
Den reus Iäpetus, Tyfeüs, den verwoeden,
En andre broeders, die met razende gemoeden
Te zamen zwoeren fel het hemelsch Godendom
Te dempen in den gront. zy proefden drymael om
Den Osse op Pelion, Jupijns Olymp, vol bossen,
Te wentelen op Osse, als Jupiter aen 't lossen
Van zijn kortouwen, met den gloênden blixemschicht
Den stapel bergen trots wel drywerf ongezwicht
Van boven neder klonck. de zevenste verscheenen,
Die, na den tienden dagh, zich over 't aerdtrijck heenen
Ontvouwt, den wijngaert dan ter goeder tijt, geplant,
En dat men 't webbe opzet, en d'ossen innespant.
De negenste is gereet den vlughtling te gerieven,
Maer weigert zijne gunst den trouweloozen dieven.
En zommig werck wort best by koelen nacht bestelt,
Of als de morgenzon het overdaude velt
Bestraelt. men kan by nacht den dorren beemt en stoppels
Best maeien: 's nachts ontbeert het lant noch dau noch droppels.
Men vordert 's winters, by de kaers, den arrebeit,
Snijt tortsen met een mes, eer 't licht de schaduw scheit;

Ongeluckige en geluckige werckdagen, naer den loop der maene gerekent.

Nachtwerck.

Terwijl het wijf met zang het werck ſpoet, en haer neering,
En 't ruiſſchend ſchietſpoel ſchiet door keten, en door ſchee-
Of zoeten moſt koockt by den haert, op haer gemack, (ring,
En ſchuimt den kopren pot of ketel met een' tack.

Dagh-werck. Maer by den dagh, als 't licht de kim is opgereden,
Dan wort de goude vrucht, het koren, beſt geſneden,
't Gedrooghde graen oock beſt, by zonneſchijn, gedorſcht.
Pas naeckt te ploegen. zaey in 't hemd met bloote borſt.

Winter-vreught. De winter kan de leên des ackermans vertraegen.
De koude winter teert op 't zweet der zomerdagen,
Gelijck een banderheer: en d'ackerman vergaſt
Zijne ackerbuuren dan blygeeſtigh, als het paſt.
De blijde winter noot de menſchen tot verblijden,
En zet bekommeringe, en alle zorgh ter zijden:

Gelijckenis. Gelijck de zeeman, als 't geladen ſchip gelant,
Nu in de haven leght, en 't achterſchip, op ſtrant,
Van vreught behangen is met groen en roozenhoeden.
Dees tijt eiſcht evenwel het winterwerck te ſpoeden,
En eeckel, lauwerbes, en myrten, en olijf
Te ſchudden van den boom. dan loopt men ſterck en ſtijf
De kraenevlught in 't velt bedeckte ſtricken hangen,
Spant netten uit in 't woudt, om harten op te vangen.
Dan jaeght men hazen met hunne ooren, lang en ſcherp,
Treft daſſen met den ſteen en ſpaenſche ſlingerwerp;
Als 't ys den vliet af drijft, en ſneeu het velt kom decken.

Weder van herfſt en lente. Wat wil ick 't herfſtgeſtarnte en zijne buien wecken,
En waer de huisman op moet paſſen, als hy voelt
Het korten van den dagh, en hoe de zomer koelt,
Het regenachtigh weêr der lente loopt op 't leſte,
Het winterkoren rijſt, op 't blazen uit den weſte,
En d'aer al zuigende op den ſteel en hallem zwelt?

'k Heb menighmael gezien, als d'ackerman op 't velt
Den maeier met de zicht verzont in 't goutgeel koren,
En 't graen van zijnen halm ter neêr ſtreeck op de voren,

Hoe twee paer winden met gewelt te zamen ſtreên,
En, bulderende om ſtrijt afgrijſlijck tegens een,
Voort ſtrijcken gingen wijt en zijt, na'et tegenſportelen,
Met zwangere aer, en ſteel, en uitgeruckte wortelen,
Dat ſtroo en ſtoppel vloogh: zoo vreeſlijck een gerucht
n dwarling ſtack'er op, by donckre winterlucht.
en dichte regen ſtorte oock dickwijl in de kolcken:
n langen tijt om hoogh op eengepackte wolcken
en 't baeren, borſten met afgrijſlijck onweêr uit,
n regen, ſlagh op ſlagh, als of met groot geluit
De hemel inneviel; dat weelige oogſten voelden,
n 's lantmans arrebeit en zaeiſſels heeneſpoelden,
De graft verdroncken lagh, de ſtroomen, vol geruiſch,
Aen 't waſſen, d'afgront van de zee met groot gedruiſch
Vaſt barrende op het ſtrant. Jupijn, nu aen 't verbitteren,
Schiet met zijn rechte vuiſt de blixems, datze ſchitteren
n 't midden van den nacht der wolckbreuck naer beneên,
Dat d'aerdtboôm davert, dreunt, de dieren onder een
Aen 't vlughten, volck by volck, te reuckeloos in 't ſchimpen,
Het hart in 't lijf, van angſt en ootmoedt, quam te krimpen;
Terwijl hy Athos, of Epyrus hoogh geberght,
Of Rodope, en al wat de kracht des donders terght,
De kruinen inſmijt, en ſlaghregens, en hun vlaegen
Verdubbelt, dat'er boſch en ſtranden af gewaegen,
En huilen, ſtorm op ſtorm, en regenplas op plas.

Dewijl dit onheil dan te vreezen ſta, zoo pas
De tijden ga te ſlaen, op 's hemels loop te mercken, *De dichter raet op de tijden te letten,*
Wat huis Saturnus, koudt van aert, en wreet in 't ſtercken
Van ongeluck, bewoont: in wat geweſt Merkuur,
De dwaelſtar, heenedraeit. gy zult, ter goeder uur, *En den Goden te offeren.*
De Goden boven al godtvruchtighlijck behaegen,
En Ceres, de Godin van 't koren, na de dagen
Des ackerbouws, als 't werck ten vollen is beſtelt,
Gaen offren, jaer op jaer, wanneer de winter ſmelt,

De lentetijt ontluickt. het lam, gedoſt zoo wolligh,
Valt dan het allervetſt, de wijn wel ruim zoo molligh,
De ſlaep op 't allerzoetſt, de ſchaduw allerdichtſt.
Laet dan al d'ackerjeught vrouw Ceres, op 't verplichtſt,
Aenbidden: draegh haer melck, en honighleckernyen,
En wijn op, en geley de zeugh, die gy wilt wyen,
En draghtbaer is, drymael om d'ackers, met den rey
Der mackren achter aen, op juichende geſchrey,
En laetze aldus den oogſt des ackers, en de ſchoven
Ter ſchuure in wenſchen, met gezangen, die haer loven:
En niemant ſla de zicht in 't rijpe korenlant,
Eer hy den eicken krans om 't hooft met eenen bant
Gevlochten hebbe, en, op zijn boerſch, met danckbre tongen
Vrouw Ceres toegedanſt en eere toegezongen.

Iupijn ſtelde voortekens van weder en onweder.

Om dit uit zeker merck by tijts te zien, niet blint,
Te ſpellen hitte, en koude, en regen, ſtorm, en wint,
Wou vader Jupiter ons van te voren uiten
Al wat de maen, die om de maent haer' kring wil ſluiten,
In tijts te kennen geeft: by wat geſtarnte men,
In 't op- en ondergaen, d'aenſtaende winden kenn':
Wat weerwijze ackerliên vermaent niet lang te beiden,
Maer raetze 't vee heel dicht omtrent den ſtal te weiden.

Voortekens van wint.

Zoo dra de wint opſteeckt verneemt men hoe 't gewelt
Het water ommeroert, dat uit den afgront zwelt:
Hoe 't hoogh geberghte ruiſcht: men hoort de heeſche rotſen:
Hoe 't zwalpend meer, op ſtrant, van verr' begint te klotſen.
Het boſch geeft, reis op reis, een' krack met groot rumoer.
De ſtuurman ſuſt, en is pas meeſter van het roer,
Wanneer de meeuwen, uit het midden van de baren,
Zich ſpoeden naer het ſtrant, en, zonder te bedaeren,
Vaſt piepen in de vlught; de koeten in het zant
Vaſt dobbren; 't reigersneſt de poelen op het lant
Verlaet, en naer de lucht en wolcken komt gevaeren.

Wanneer de wint zich wil verheffen op de baren,

Dan

Dan ziet gy menighmael de ſtarren aen de lucht
Verſchieten, en het vier, by duiſter nacht, ter vlught
Een lange witte ſtreeck van achter na zich ſleepen:
Dan ziet gy 't lichte kaf en dorre blaên gegreepen
Vervliegen herrewaert en derwaert, of het ruim
Der zee behangen met de drift der waterpluim.
Maer zoo het blixemt, uit de guure noorder ſtreecken, *Voortekens van regen.*
De donder uit het ooſt en weſten op koomt ſteecken,
Dan zietge 't lant tot aen de keel in 't water ſtaen,
En ſlooten boordevol van regen overlaên,
Den zeeman op de zee de natte zeilen ſtrijcken.
Noit leedt een lantman, die by tijts paſte om te kijcken,
By regen lantſchade, of de wackre kraenevlught
Streeck, eer de regen quam gevallen uit de lucht,
In een gezoncken dal, uit 's hemels hooge ſtreecken;
De jonge koey quam 't hooft al tijdigh op te ſteecken,
En, ſnoffende in den wint, vernam de vlaegh van veer;
De zwaluw ſnaterbeckte, en vloogh rondom het meer;
De kickvorſch, in de ſloot, begon te borrekicken,
En zong den ouden zangk; de mier, alreede aen 't ſchricken,
Liep heene en weder, langs het enge en ſmalle padt,
Broght d'eiers uit haer hol, en neſten, nimmer mat;
De regenboogh begon veel waters op te ſlorpen;
De raven, keerende uit de weiden, langs de dorpen,
Aen 't klappen, ſlagh op ſlagh, de pennen tegens een.
Al 't zeegevogelte, en wat, om de weiden heen
Van Aſien, en in Kaïſters koele plaſſen,
Zijn aes zoeckt, valt alreede aen 't plenſſen, en aen 't waſſen,
Beſprengt zijn pluim, waerop geen water vat, om ſtrijt,
Of loopt naer d'oevers toe zich dompelen; dan krijt
En ſchreeut d'ontruſte kraey luids keels om regenvlaegen,
En ſpringt op 't drooge zant in eenzaemheit. oock zagen
De maeghden menighmael, terwijlze 's nachts haer vlas
En taeck afſponnen, ree den donckren regenplas,

De

De buien al by tijts opkomen, onder 't wercken,
Als d'olie in de lamp om 't licht begon te ſpercken,
De vonck en 't vier rondom aen 't lemmet hangen bleef.

Voortekens van ſchoon weder.

Gy kunt, eer u de lucht het ſchoone weder geef,
En heldren zonneſchijn, niet min dit zien en ſtercken,
By regenachtigh weêr, uit zekre en wiſſe mercken:
Want geene ſtarren zijn dan aen de lucht bedompt.
De maen, met licht beleent, geen horens dan verſtompt.
Geen dunne nevelvlock zal dan door 't open zweven.
d'Ysvogel, die op zee, zijn element, moet leven,
Zal zich op 't zandigh ſtrant met uitgeſpreide ſchacht
Dan baeckren in de zon, die heet is in haer kracht:
Geen morſſigh zwijn het kot en ſtroo dan ommewroeten
Met zijnen dicken muil. de miſt valt voor uw voeten,
En zweeft langs d'ackers heen. de nachtuil, zonder bedt,
Die op het ondergaen des zonnewagens let,
Zal dan vergeefs, by nacht, op 't dack noch ſpade klaegen.
De koning Niſus, dan tot aen de lucht gedraegen,
Laet zich daer boven zien, en wreeckt zich met miſbaer
Aen Scylle, om 't ſchaecken van zijn eenigh purpren haer,
Zoo verre zy alom de lucht klooft met haer pennen,
Om zijnen havicksbeck en klaeuwen ſnel t'ontrennen.
Bezie hoe Niſus haer, als een erfvyant, vaſt
Al ſnorrende vervolght, en, waer hy involght, paſt
Zy hem t'ontvlughten, en de dunne lucht te kloven
Met ſnelle vlogelen. de raven ſchreeuwen boven
Tot drywerf uit haer neſt met een benaude keel.
Zy ruiſſchen, reis op reis, beholpen al geheel
Met onderling vermaeck, en boven haer gewente,
Om hoogh op 't hooge neſt, in loof van tack of ente:
En 't luſt haer, alzoo dra de lucht den regen ſtaeck',
Te vinden 't kleen gebroet, en broeineſt, haer vermaeck.
Doch zwaerlijck kan ick dit of nimmermeer geloven
Dat zy dus wederwijs begiftight zijn van boven

Het een voorweetenschap. maer als het doncker weêr
En regen aen de lucht verdwijnen meer en meer;
De lucht, noch flus besprengt van natte zuidewinden,
Het dun vergrove, en 't grof verdunne, en koom' t'ontbinden,
Dan schept al 't veltgediert zijn aêm, van minst tot meest,
En in hunn' boezem vaert een andre lucht, en geest,
Veel anders als toen lucht en hemel hing betogen
Met wolck, en regenvlaegh. de wiltzangk dan bewogen
Voort in het groene velt herboren, tiereliert:
Het vee verquickt op 't lant: de rave kraft, en tiert.
Maer wilt gy op den loop des snellen hemels letten, *Voortekens uit zonne en maene.*
En zon en maen, die elck geschickt haer wacht en wetten
En beurten gadeslaen; gy vint u nimmermeer
Des andren daeghs misleit, noch door het helder weêr
Des starrelichten nachts in gissinge bedrogen.
Indien de nieuwe maen in 't eerste voor uwe oogen
Heel doncker oprijze, en bedecke, als uitgedooft,
Met eenen zwarten mist haer horens, en het hooft,
Zoo hangt den zeeman, en den lantman, bey verlegen,
Een stortinge over 't hooft, en vreesselijcke regen.
Maer zoo de maen dan bloze in 't maeghdenaengezicht,
Zoo zie een' storm te moet, waer voor het topzeil zwicht.
Het blozen van de maen spelt doorgaens wint en vlaege:
Maer rijstze klaer en hel en bly, ten vierden dage,
Na'et innegaen der maent, [dees dagh heeft toch den prijs
Van iemant op te doen het zekerste bewijs,]
Ten 's hemels hoogh gewelf, met onverstompten horen,
Dan is geen storremwint, geen regen u beschoren,
Den naesten dagh, noch al de maent, die volgen zal:
En 't scheepsvolck, bly gelant, betaelt dan over al
Zijn kerckbeloften aen Godt Glaukus, Melicerte,
Den zoon van Ine, en aen Panope, bly van harte.
Oock zet de zon, in 't op- en ondergaen u 't merck.
De zonnetekens gaen gewis, en houden sterck

Wat zy u ſpellen, 't zy des morgens vroegh, in 't klimmen
Der zonne, of 's avonts, als 't geſtarnt beginn' te glimmen.
Indienze 's morgens rijs' met vlacken in 't gezicht,
En zoo haer kloot ten halve in eene wolcke 't licht
Verberge, en hallef niet, dan wacht u wel voor regen:
Want uit den zuiden komt een ſtormwint opgeſteegen,
Die boomen, en gewas, en vee, als met een' vloeck
Van ſchade en plaegen, wil beſtoocken uit zijn' hoeck.
Indienze 's morgens rijs' betrocken voor de volcken,
Haer ſtraelen, hier en daer, ſlechts uitſchiete uit de wolcken;
Of rijſt Aurore bleeck uit zee en Oceaen,
En Tithons ledekant, beſchildert met ſaffraen;
Zoo zal de wijngaert-ranck, helaes, haer teêre druiven
Heel zwaerlijck, voor den ſlagh des hagelſteens, voor 't ſtuiven
En kraeckende gewelt en vreeſſelijck gerucht
Der hagelbuie op 't lant beſchutten in de lucht.
Het is noch nutter op den loop der zon te letten,
Hoe deze, wanneer zy, haer renbaen, naer de wetten
Voltreckende, in het endt te water onderga:
Dan ziet men menighmael veel ſproeten, 's avonts ſpa,
En veele ſprengkels in haer aengezicht zich mellen.
Een blaeuwe zon wil nat en plaſſen regens ſpellen.
Een roode zon, vol gloets, voorſpelt u ooſtenwint:
En zoo de vlack zich meng' met rootheit, dan begint
De ſtorm en regen 't lant al teffens te beſtoocken,
Als of het onweêr quaem ten kercker uitgebroken:
Dat niemant 's avonts my dan porre, om onberaên
Het ſchip t'ontmaeren, en in ope zee te gaen:
Maer voertze 't licht aen, met den glans van haere raden,
En daeltze met dien glans in Nereus waterpaden,
Zoo vrees geen regenbuy: want een noordooſter lucht
En heldre wint vervult de boſſchen met gerucht:
Dus om beknopt en kort te vallen in 't vertellen,
De zon zal u de merckt van wint en weder ſtellen,

En klaerlijck melden wat u d'avont geven wil;
Van waer de wint u 't weêr, dat helder is en stil,
Dan toevoer'; wat de wint in 't zuiden, altijt vochtigh,
In 't hooft magh hebben. wie is dan dus overboghtigh
In 't staendehouden met zijn drift, by ieder man,
Dat niemant uit de zonne iet zekers spellen kan?
Zy waerschuwt menighmael de steên en groote landen
Dat heimelijck verraet en laegen zijn voorhanden,
En inheemsch oorlogh smeult. het schijnt z'ontfermt zich voort
Om Rome en 't Roomsche volck, als Cezar leght vermoort.
Zy deckte 't aenzicht, eerst zoo glansrijck voor onze oogen,
Als met een' sluier, droef van rouwe en mist betoogen,
Toen dees bedorvenheit des tijts des Tybers maght
En staet zagh vreezen voor een' endeloozen nacht:
Hoewel ons 't zelve jaer oock lant, en zee, en raven,
En honden met gehuil bedroefde tekens gaven.
Hoe dickwijl scheen de bergh van Etna in een' gloet
Te staen, en berst op berst, zijn schoorsteen, zwart van roet,
En al de reuzesmis en winckel op te roocken,
Gesmolte steenen, asch, en vierbal, onder 't smoocken,
Te wentelen om hoogh, en 't omgelegen lant
Van gansch Sicilje alom te staen in lichten brant!
Germanje hoort geweer, en ysre harrenassen,
En wapens, in de lucht geklooncken t'zamenkrassen.
't Geberght in d'Alpen, op 't gedreun van 't element
Der aerde, davert, dat men noit en was gewent.
Men hoorde oock overal, in stomme wildernissen,
En wouden, naer geschrey, te byster om te gissen.
Een schricklijck dootsch gespoock verscheen by duister nacht.
Het stom gedierte sprack, als 't menschelijck geslacht;
Een ongehoorde zaeck. gedreve stroomen stonden.
Het aerdtrijck gaepte, en borst van een met ope monden.
De beelden, uit metael gegooten, uit yvoor
Gesneden, schreiden droef, en zweetten, in hun koor:

Voortekens van Cezars doot, en den burgerkrijgh.

En d'Eridaen, de vorſt en koning van de ſtroomen,
Scheen, uitgelaeten van verwoetheit, niet te toomen.
Hy ruckte boſch en ſtal, en kudden met gewelt,
En ſtreeck'er me zijns weeghs, langs heide, en open velt.
Toen dreighde ons 't ingewant des offervees met plaegen.
De put liep over van veel bloets, en roode vlaegen,
Geduurigh dagh en nacht. de wolven op de been,
Aen 't hollen, huilden 's nachts door al de groote ſteên.
Noit blonck het weêrlicht zoo, by helder weêr, op daecken.
De ſtaertſtar zagh men noit zoo talrijck heiloos blaecken.
Hier op zagh Flippen noch een reis 't Romainſch gewelt
En zijne heirſpits ſtaen gekant in 't vlacke velt,
Met een gelijcke maght elckandre in 't harnas daegen.
d'Onſterfelijcke Goôn zich boven niet ontzagen
Ematie, en den gront van Hemus tweewerf vet
Te meſten met ons bloet. de tijt wil altemet
Genaecken, dat hierna de lantman, kloeck en wacker,
In die geweſten, op den omgeploeghden acker,
Zal ſchichten vinden, ruw gegeeten van den roeſt,
En op den hollen helm, daer 't bouwlant leght verwoeſt,
Het eg zal ſtooten, zich verwondren, onder 't ſlaven,
Om 't grof gebeente, hier uit graffteên opgegraven.

Slotbede des dichters aen de Goden des vaderlants

O Goôn der vaderen, gevoert in 's hemels troon,
En Romulus, en Veſte, een moeder aller Goôn,
Geneight den burgh van Rome, en zijn verheve daecken,
En, den Tuſkaenſchen ſtroom, den Tyber te bewaecken,
Belet ten minſte niet, maer ſtemt het, en gehengt
Dat toch dees jongeling met maght te rechte brengt
Den ſtaet des rijx, verwoeſt door 't gruwzaem ommewroeten.
Wy moſten overlang met onzen bloede boeten
't Meineedigh onrecht van Laomedons geſlacht.
O CEZAR, 't hemelſch hof benijt ons dat gy wacht
Te lange hier beneên, en klaeght dat gy beſlommert
Met zegeſtaetſien der menſchen u bekommert,

Daer recht en onrecht leght verwart, van oort tot oort;
Zoo veele oorlogen, zoo veel ſchelmery, en moort
De wijde weerelt deur in zwang gaen; ackerbouwen
En ploegh verwaerlooſt leght; zoo menige landouwen
Verwoeſt en ledigh ſtaen. de kromme zicht wort heet
In gloeiende in een zwaert verandert, en herſmeet.
Hier treckt d'Eufraet, daer treckt de Rijn naer onze ſtreecken.
De nabuurſteên, om ſtrijt, verbont en vrede breecken,
En ſchieten 't harnas aen de Krijgh, al 't aerdtrijck door
Aen 't razen, vlieght, gelijck vier paerden, buiten 't ſpoor
Geronnen, die, vol viers, de ruime heide inrollen;
Terwijl de wagenaer verruckt noch, onder 't hollen,
Den teugel, doch vergeefs, vaſt aentreckt, al verhit,
En 't hollend wagenradt naer toom hoort, noch gebit.

P. VIRGILIUS MAROOS LANTGEDICHTEN.

Het tweede Boeck.

INHOUDT.

Hier wijſt hy wacker hoe men plant, en oock verplant,
En inleght, ent, en poot de rancken, enten, boomen,
Oock op het naeuſte kent den aert van ieder lant,
En wijngaert en olijf regeert, en voort laet koomen.

ICk zong dus lange van den lantbouw, en de tijden,
Vereiſcht tot ieder werck: nu volgh ick met verblijden,
O Bacchus, uwen toon, en zing van boom, en plant,
En uwen wijngaert, en d'olijfvrucht, die op 't lant
Heel langſaem opwaſt. koom met zegen ons verſchijnen,
O vader Liber, koom. hier drijft de vloer van wijnen,

Overgangk van den ackerbouw tot het planten van boomen, en wijngaert. Aenroepinge van Bacchus.

Uw milde herrefstgift: hier bloeit de wijnbergh, schoon
En zwanger van de druif en wijnranck, uwe kroon.
De wijnkuip loopt geperst van wijn al schuimende over.
O vader Liber, koom nu herwaert, rijck van lover.
Treck hier uw brozen uit, en verf en ba met my
Het bloote been in most, en nieuwe leckerny.

Boomen wassen natuurlijck van zelf uit kerne en wortel:

Natuur teelt boom en plant, op veelerhande wijzen.
De zommigen in 't wilt van zelf uit d'aerde rijzen,
En groeien, zonder hulp, op 't ruime velt, heel steil,
Langs kromme vlieten heen, gelijck het zachte geil,
De taeie brem, en blaeuwe en witte wilge, aen beecken,
Oock popelier. men moet een slagh van boomen steecken,
Kastanjelaer, en eick, die d'allerhooghste in 't woudt,
Jupijn wort toegewijt, en d'eeckelaer, een out
Orakel, uit ontzagh geviert en aengebeden
Door 't gansche Griecken, en zijn wijt befaemde steden.
Een zeker slagh komt dicht en loofrijck voor den dagh
Uit zijnen wortel, recht gelijck de kriecklaer plagh,
En olm. de lauwerier Apollo, den behoeder,
Gewijt, wast op en groeit in schaduw van zijn moeder,
Den grooten lauwerboom, doorgaens in zijn saizoen.

Of door kunst met affnijden van telgen, planten van stammen, inleggen, en verplanten uit eenen stronck, met enten, en inzetten.

Deze onderscheide wijs van bomen aen te voên
Quam uit natuure eerst voort, en alle slagh van struicken,
En bosch, en heiligh woudt, by veelerley gebruicken,
By die verscheidenheên gedyen, en bestaen.
Ervaernis en gebruick heeft sedert stadigh aen
Noch ander slagh gequeeckt van aenteelte, op elx waerde.
d'Een snijt de telgen van zijn' stam, en pootze in d'aerde:
Een ander plant den stam, oock paelen, die hy klooft
In vieren; houwt een' staeck, die hem de vrucht belooft,
Van onder scherp, en spits. een olm verlangt in 't groenen
Om jonge rancken en de weelige feestoenen
Des wijnstocks, in den gront met kennisse ingeleit,
Te draegen; en een lot, dat best met vruchtbaerheit

n aerde groeit, die meest wil trecken op die loten:
Men magh een ander slagh oock zonder wortel pooten.
Geen hovenier ontzagh de hooghste scheut en plant
Des booms te zetten in den gront van eenigh lant:
En, dat een wonder schijnt, d'olijf wil, zonder stuiten,
Als uit een' dorren stronck, niet ongewilligh spruiten.
Uit eenen blooten stam, en afgehouwen boom:
En dickwijl zienwe zelf, voorspoedighlijck en vroom,
Den tack des eenen booms, oock zonder iet zijn wezen
Te krencken, in den aert des anderen verrezen,
En hoe de peerbooms stam, de vrucht, hem inge-ent,
Den gulden appel draeght, en zijn natuur ontwent.
Zoo kan kornoelje, hardt als steen, ons pruimen geven.
Dus leert, ô ackermans, een ieders aert en leven
Hier kennen, en betemt den wilden woesten aert:
Zoo vint men nergens lant dat niet zijn vruchten baert.
Het lustme Ismaer te gaen met wijngerden vereeren,
Taburnus top met blonde olijven te stoffeeren.
En gy, Mecenas, dien ick billijck love en roem,
Oock d'opperste oirzaeck van mijne eere en glori noem,
Nu koom eens by der hant, en helpme, op Godts gehengen,
Dit opgezette werck met prijs ten einde brengen.
Verleenme wint en spoet, terwijl ick op de ree
Mijn ancker lichte, en my in deze bare zee
Begeef, met geenen wensch om alles te doorgronden,
Het welck onmooglijck waer, al had ick hondert monden,
En hondert tongen, en een stem van klaer metael.
Nu koom eens by der hant, en vaer met mijn verhael
Heel dicht de zeekust langs, en hou by lant in 't vaeren.
Ik Wil dubbelzinnigheên en lange inleiding spaeren,
Met geen verziersel u gedyen tot een' last.
Al wat natuurelijck van zelf in 't wilde wast
Is wel onvruchtbaer, doch heel geil en vroom in 't groeien:
Dewijl 't uit d'aerde zijn natuur treckt, onder bloeien.

De dichter zoeckt gunst by Mecenas.

Aert der natuurlijcke boomen, en hoe men die temmen moet.

Indien men evenwel een vruchtbre ſcheut en ent
Op wilde ſtammen zet, of wilde ſtammen prent
En plant in gronden, die doorbouwt zijn datze zweeten,
Zy zullen haeren aert, die wilt is, haeſt vergeeten,
En, wort geen arrebeit noch moeite aen heur geſpaert,
Gewilligh vrucht en ooft, van een' gewenſchten aert,
Voortbrengen jaer op jaer; en alle onvruchtbre telgen,
Van haeren wortel afgeſneden, zich niet belgen
Veel ooft te teelen, zoo men haer verplanten ziet,
Daer elcke telgh de ruimte en lucht genoegh geniet:
Want eerſt te dicht bedeckt van moederloof en tacken,
Zoo raeckt de waſdom, die verdruckt wert, aen 't verzwacken,
En haere draght verſtickt. een kerne, die men ſteeckt,
Wil langſaem groeien, en haer loof, dus aengequeeckt,
Den erfgenaem heel ſpa beſchaduwen met bladen,
Vergeet het eerſte ſap, en d'appels ſlaen ten quaeden,
Verbaſteren van aert. een ſlimme wijnſtock geeft
Zijn druif ten beſte aen 't pluimgediert, dat hier by leeft:
Want al dees teelte eiſcht vlijt, en heet ons op te paſſen.
De boom, wil op een ry geplant, in voren waſſen:
Indien men nimmermeer van arrebeit vervremt,
En koſt noch moeite ſpaert, zoo wort zijn' aert getemt.
Maer wie d'olijfſpruit ent op ſtammen, zietze groeien.
De wijnranck ingeleit is williger in 't bloeien.
De myrt van Venus waſt op een dicht eicken hout
Gewilligh. hazelaer, die hardt is, 't eſſchenwoudt,
Dat hoogh is, popelier, om Herkles feeſt te kroonen,
Zijn beſt geplant, oock d'eick, gewijt aen Jovis troonen,
De dadel mê, die ſteil en reizigh opwaert groeit,
De denneboom, die voor den zeeſtorm groent en bloeit:
Doch nooten ent men op haeghappels, ruigh van ſchellen:
De ſchraele andorenboom zijne appels kloeck ziet zwellen.
Kaſtanjen waſſen op den beuck, dat elck verlangt.
De groeizaeme eſch heel wit van peerebloeiſel hangt,

En

In 't olmboſch kan het zwijn wel zadt met eecklen ſpijzen.
Het innezetten en het oogen eiſcht veel wijzen :
Want daer, in 't midden van de ſchors, de knoppen vaſt
Uitbreecken in de zon, en uit den dunnen baſt
Eerſt botten, wort de baſt dan effen opgeſneden.
Hier ſteeckt men ſchel en knop [naer 's planters ſtijl en zeden,]
Aan eenen andren boom met kenniſſe in, op dat
Zy, dus ter ſchorſſe, die heel ſappigh is en nat,
Nu ingelijft, allengs begroeien leere, en botten.
Men zaeght oock ſtammen af, na'et ſnoeien, na het knotten,
En klooft met beitelen wel diep het vaſte hout.
Dan wort de vruchtbaere ent de klove toebetrouwt,
En inge-ent. de boom begint eerlang zijn meien
De tacken hemelhoogh geluckigh uit te ſpreien,
En ſtaet verwondert om dat, tegens zijnen aert,
De ſtam dit nieuwe loof, en vreemde vruchten baert.
Men kan, behalve dit, een ongelijckheit raemen *Veelerhande aert van boomen en wijngaerden.*
In boom en plant, genoemt met eenerhande naemen,
Den ſtercken olm, en loot, en wilgeboomen mê,
En Kandiſchen cipres, gevoert van over zee.
Oock valt de vette olijf verſcheiden van natuure,
De ronde en lange, en oock d'olijfvrucht, die de guure
En bittre kernen draeght. het Alcinoïſch ooft,
En d'appelaer ons veel verſcheidenheên belooft.
De Kruſtumijnſche peer en Syriaenſche zullen
Verſchillen, oock, die groot en dick, de handen vullen.
Geene eenerhande druif ons tacken nederdruckt.
Het eilant Leſbos oock verſcheide torſſen pluckt,
En rancken, van de ſtadt Methymne hier gezonden.
Het eilant Thaſus draeght veel wijnen op zijn gronden,
En Mareotis prijſt zijn witte muſkadel.
Dees tiert in ſchraelen gront, en Thaſus ranck wil wel
In vetten gront beſlaen, de Pſytiſche ons ververſſen
Met torſſen, dienſtiger om baſtert uit te perſſen.

De Lagiſche bevangt het brein, en helpt den voet
Aen 't ſtruickelen, de tong aen 't ſtameren; zoo doet
De purpre druif, gegroeit in Preciaenſche hoven.
Maer ô Rheteeſche ranck, hoe zal mijn zang u loven:
Doch hierom moet gy nu Falernſche kelders niet
Braveeren met uw deught: en d'Amyneeſche ſchiet
Wel op met ſtercker wijn, en ſpant de kroon van allen
De wijngaerden, oock die op Tmolus kruinen vallen,
En 't wijnrijck Chius, daer Faneüs in gebiet.
De bes van Argos valt wel kleen, doch geeft het niet
In weeligh groeien, en houdt beter heele jaeren
Haer' ſmaeck dan alle wijn, hoe lang men heur wil ſpaeren.
O wijn van Rodes, die, ten offerdiſch gewijt,
Den Goden, op hun feeſt, dus overwelkom zijt,
'k Vergeet u geenſins, noch de rijpe muſkadellen,
Die, groot en dicht, vol ſaps, als koeienuiers, zwellen.
Maer dees verſcheidenheên van wijnen overal
En hunne naemen zijn zoo 't alrijck, en 't getal
Van geen belang altoos: dieze altemael wil mellen
Zal eer 't ontelbaer zant op Libyſche oevers tellen,
Dat van den weſtenwint verwaeit wort heene en weêr;
Of zoo veel baren als het woeſt Iöniſch meer
Op zijne ſtranden breeckt, als 't Ooſten uit zijn hoecken
Komt ſtormen in het zeil, en uitgeſpanne doecken.

Verſcheidenheit der boomen eiſcht verſcheidenheit van gronden en geweſten.

En alle gronden zijn niet even milt gezint
Tot allerleie teelte. een wilgeſtruick bemint
De beeck, en wil van zelf aen d'oevers willigh waſſen:
Een elzeboom tiert beſt in drabbige moeraſſen,
En poelen, d'eſſcheſtam, die ſchrael is, op de rots:
De myrte leeft op ſtrant: de ranck des blijden Godts
Begeert een ope lucht, en heuvels: ypen zoecken
Een koude noortſche buy, in guure winterhoecken.
Bezie 't geweſt, dat van uitheemſchen wort gebouwt,
En 't juck van Rome draeght; oock d'Arabiers in 't woudt

'an 't oosten, en met een getekende Gelonen,
Hovaerdigh op die pracht; wat lant men ziet bewoonen,
en ieder lantschap draeght zijn' eigen boom. het woudt
ı Indien alleen het peckzwart ebben hout.
)e wierroockroede wil alleen uit Saba koomen.
Vat hael ick op den geur der aengenaeme boomen,
ie balssem zweeten, in het zegenrijcke lant?
e bessen van den staêgh aengroeienden akant?
e Moorsche bosschen, wit van boomwol, zacht in 't packen?
e Seres, die de zijde afkemmen van hun tacken?
Vat voor bosschaedjen noch het uiterste Indus draeght,
at van den Oceaen en 't zeeschuim wort geknaeght?
osschaedjen, welcker top zoo hoogh staet opgerezen,
at geene pijlen, afgeschooten van de pezen
es volcks het welck alleen den prijs met schieten won,
ien treffen? 't vruchtbre rijck van Meden en zijn zon
rengt heilzaeme appels voort, die wrang en bitter smaecken,
en heel gereede artsny voor dootlijck spogh van draecken,
n stiefmoêrs giftigh kruit, en bozen toverzangk,
erdreven door de kracht van dezen appeldranck.
ees boom wast hemelhoogh: het loof gelijckt laurieren:
n ging hy zijnen geur zoo wijt en breet niet zwieren
n zwaeien in de lucht, men zagh zijne eedle blaên
e telgen en den stam voor eenen lauwer aen.
een stormwint schud zijn loof en bloêssem van de telgen.
e Meden heelen, met dit appelsap te zwelgen,
Amborstigheit des mans, die grijs is, en de stanck
es adems wort verjaeght door dezen appeldranck.

Maer geen bosschaedjen van rijck Meden, noch hun planten, *Uitspanninge ten prijs van Italie, welx landou alle uitheemsche overtreft.*
e schoone Ganges, noch oock Hermus waterkanten,
ie gout opzwalpen, noch de Baktren, rijck van goet,
Ioch Indiën, noch gansch Arabië, gevoedt
'an vetten wierroockgeur, en kunnen met hunn' zegen
n al dien rijckdom niet Italiën opweegen.

De ſtieren, die men vier en vlam uitſnuiven ziet,
En blazen, ploeghden hier den dorren acker niet,
Om 't lant met wreet gebit van draecken t'overzaeien.
Hier quam geen ſcherp gewas van krijghsliên oorlogh kraeien,
Met helm, en ſpeere, en zwaert: maer dees landouwen zijn
Gezegent met olijf, en graen, en keur van wijn
Uit vet Kampanje, en geeft u puick van vee, en gaven.
Men ziet'er 't oorloghspaert in 't velt hooghmoedigh draven.
De ſneuwitte offeros, en ſtieren, kloeck en vroom,
Gaen, ô Klitumunus, hier in uw' gewijden ſtroom,
Om zegeſtaetſiën van Rome, op uw geboden,
Te volgen naer altaer en kercken van de Goden.
Hier bloeit al 't jaer de lente, en in den wintertijt
De groene zomer. 't vee teelt tweemael onbenijt. (wen,
De boom geeft tweemael ooft. men hoort geen tygers ſchreeu-
En niemant ſchrickt in 't boſch voor 't brullen van de leeuwen.
Men pluckt'er geen venijn, dat ſimpelen verraet.
Geen gladt geſchubde ſlang komt krullen, en beſlaet
Den gront, een lange ſtreeck, in kringen krom geboogen.
Zet hier zoo veele ſteên ten toon, en haer vermogen;
Zoo menigh kunſtigh werck en trots gebouw by een,
Met menſchenhanden hoogh uit louter rots en ſteen
Gekloncken, en dan ſtroom by ſtroom, die door de boogen
Der oude muuren bruiſcht, en neder komt gevloogen.
Of zal ick melden hoe de zee, hier ingeruimt,
Van boven en beneên, aen weêrzy ruiſcht en ſchuimt?
Hoe groote meeren hier hunn' blaeuwen ſchoot ontvouwen?
Of u, ô Larius, het grootſte in dees landouwen?
Of u, Benakus, die, als d'ongeſtuime zee,
Komt ſchuimen? of wil ick de groote haven me,
De zeeſluis melden, die de baren van Tyrreene
Kan ſcheiden van Lukrijn: en daer de zee omheene
Loopt ſchuimen, en haer kracht met kracht gebroken wort?
En daer het zeegewelt zoo luide bruiſcht en ſtort

Cezars haven, en Tyrrenus zoute vlieten
Uit zijnen afgront in Avernus poel komt gieten?
Hier loopt de koper-aêr en zilverbeeck door 't zant.
Hier vloeit de goude mijn: dit overschoone lant
Broght brave krijghsmans voort, de Marsen, de Liguren,
Van outs gewoon gebreck en armoê te verduuren;
Von jongk Sabellisch bloet, den Volsch, een' wapenknecht
Geoefent, en op zijn steeckaden afgerecht.
Dit lant won Deciën, Kamillen, waert te kroonen,
En Mariussen, en gestrenge Scipionen,
En u, ô CEZAR, groot en allergrootste in maght,
Die nu, in 't uiterste endt van Asie, met kracht
Zoo heerlijck triomfeert, onstrijtbaere Indiaenen
Van Numaes vesten keert, met afgerechte vaenen.
Saturnus velden en landouwen, weest gegroet,
O vruchtbre moeder, die zoo groot een' overvloet
Van vruchten baert, en zulck een puick van oorloghshelden,
Nu vang ick, u ten dienst, eens aen deze ackervelden
Te bouwen, dat wel eer by d'ouden was in zwangk.
Ik Besta de heilge bron t'ontsluiten met mijn' zangk,
En zinge een Grieckſch gedicht in ons Latijnsche steden.
Nu wort het tijt den aert der landen u t'ontkleeden, *Hy komt weder op de verscheidenheit der gronden.*
Ontdecken wat elck lant vermagh; wat slagh en aert
Van gront men vint, en wat een ieder teelt en baert.
Door 't eerste wil d'olijf, de boomvrucht van Minerve,
Die zich best houdt, en traegh geneight is ten bederve,
Heeft tieren in een' gront, die bar is van gestalt, *Wat gront olyven draeght,*
Op dorre heuvels oock, daer klay heel mager valt,
En kairijck leght begroeit met kreupelbosch en haegen.
Dit tuight de wilde olijf, die weeligh is in 't draegen,
En wast in zulck een streeck, gelijck zijn bezi melt,
Daer zy in 't wilde groeit, langs schrael en mager velt.
Maer waer de gronden vet en doorgaens geil van 't vloeien *Wijngaert.*
Des waters zijn, en kruit het vruchtbre lant in 't groeien

Heel dicht bedeckt; [gelijck wy 't dickwijl overal
Vernamen onder aen een' bergh, of in een dal,
Dat diep gezoncken lagh; waer 't water uit de beecken,
En toppen van een rots afvloeien quam, en leken,
De slib en vettigheit mesleepen over lant,
En velt, dat steil zich naer den zwoelen zuider kant
Uitstreckte, en varenkruit, met geenen ploegh te smooren,
Te voorschijn broght,] daer wort de vruchtbre ranck geboren,
En druif, die namaels u een' grooten overvloet
Van stercken wijn bestelt; hoedaenigh wy, vol moedt,
Met offerschaelen en met goude kelcken plengen,
Wanneer een vet Hetrusch den offerwijn komt brengen
Ten outer, en hy op zijn' hollen elpentant
Een' lofzang speelt, daer wy het roockende ingewant
Met groote schotelen den Goden toebereiden.

Gras, Doch zoo 't u liever lust het groote vee te weiden,
En kalf, en schaep, en geit, die dertel, waerze zwerft,
En weiden gaet, gewas en vrucht, en oogst bederft;
Zoo moet gy bosschen, en de verr' gelege hoecken,
En volle weiden op Tarentums bodem zoecken,
En zulcke kampen als 't rampzaligh Mantua
Verloor, daer 't, langs den stroom, gezegent vroegh en spa,
Sneeuwitte zwaenen plagh zoo weeligh aen te queecken.
Hier zal uw vee noit gras noch klaere bron ontbreecken.
Hier wint de koele dau, in 't kortste van den nacht,
Zoo groot een overvloet van gras aen in zijn kracht,
Als, eer de langste dagh des zomers koom te scheiden,
De kudde, uit al haer maght, verteert, en af kan weiden.

En graen. In 't bouwen mercken wy dat doorgaens dees gestalt
Der aerde, die wat zwart en vet in 't ploegen valt,
En murwe gronden best en liefst het koren draegen.
Gy zult den moeden stier geen voller vracht en wagen
Zien voeren uit het lant de graenschuur in den mont:
Oock uit een lant, dat lang geheel verwildert stont,

En

In daer de lantman met de bijl den ſtam en blâren
Het yver afhieuw, en het boſch, 't welck lange jaeren
Geen vruchten teelende, en van outs een vogelneſt
Verſtreckende, zoo kael verdelghde, dat in 't leſt
't Gevogelte verhuiſde, en vloodt naer andre ſtreecken.
Maer gront, die wit valt, daer de ploegh de kluit komt breken,
Is vruchtloos: want een ſchrael en ſteenigh heuvelvelt
De honighbyen pas wat roosmarijns beſtelt,
En kort kanneelkruit. puim en krijtgront, quaet te tergen,
Daer waterſlangen, zwart van huidt, zich in verbergen,
En knaegen, lochenen dat, buiten hunnen gront,
De ſlang oit zoeter aes en krommer ſchuilhol vont.
Een aerde, die den damp verſpreit, en vluggen waeſſem, *Besluit dat vochtige waterachtige grazige en zoete gront tot de vier boven gemelde bequaem is.*
Het nat verzwelght, en, als 't haer luſt, dat met den aeſſem
Weêr uitblaeſt, en zich zelf doorgaens met groente kleet,
En 't kouter met geen' roeſt noch zoute tanden eet,
Zal weeligh uwen olm met geilen wijngert paeren,
d'Olijfboom in dien gront u veele olyven baeren.
Gy merckt in 't bouwen dat zy gaerne wort bereit,
Gebroken, en geploeght, en van het vee beweit.
Het rijcke Kapua plagh zulck een' gront te bouwen,
En 't lantvolck, dat zich om Veſuvus plagh t'onthouwen,
Noch Klanius, de ſtroom, die, als hy overloopt,
Acerre dickwijl van zijn' oogſt, berooft, en ſtroopt.
Nu zal ick u den aert der gronden kennen leeren.
Indienge vraeght, om hier geen weetenſchap t'ontbeeren, *Hoe men den gront zal kennen:*
Of d'aerde grof valle, of heel fijn, uit heuren aert,
Dewijl u d'eene graen, en d'andre druiven baert:
De fijne Bacchus dient, de grove Ceres wetten;
Zoo ſtaet u op den gront eerſt ſcherp en naeu te letten,
En, daer die vaſt en dicht geſlooten is in een,
Een' kuil te graven, en met aerde dicht te treên,
Te ſtampen, als de kuil gevult is, en heel effen.
Indienge dan gebreck van aerde kunt beſeffen. *Of die fijn valt.*

Zoo

Zoo valtze fijn, en is gedienstigh tot een wey,
En blijde wijnranck, en begunstightze alle bey:
Of grof, Maer schiet'er over: kan de kuil haer dan niet bergen,
Zoo valtze klontigh, grof, en zwaer, en wil u vergen
De stercke stieren hier te drijven voor den ploegh.
Of brack, Doch zoo zy bitter smaeckt, en smaecktze brack genoegh,
Zy dient geen vruchten: want geen ploegen noch bereiden
Kan haer den bracken aert verleeren, noch verleiden:
En zulck eene aerde laet geen druiven in het endt
Noch appels hunnen aert. zy wort aldus gekent.
Neem korven, dicht van teen gevlochten, en geweven,
En teemzen, daer men wijn in perst, die leggen bleven
In roock, op eenen balck, en onder 't rieten dack.
Vervul den korf of teems met aerde, zilt en brack:
Giet water, zoet van smaeck, van boven tot beneden:
Dan d'aerde met den voet getrappelt, en getreden,
Tot dat al 't water, dat door d'aerde heenetreckt,
Is uitgeperst, en uit den veltkorf zinckt en leckt.
De smaeck zal op de tong u walgen, en d'onwaerde
Ontvouwen van den slagh en aert der bittere aerde.
Of vet; Men kent aldus den gront der aerde, en 't vette lant;
Zoo gyze afslingren wilt, zy kleeft u aen de hant,
Of vochtigh, En hangt u aen als peck. de vochte gronden teelen
Hun kruiden, die heel kloeck van andre in grootheit scheelen,
En dertler zijn dan 't past. och, dat die gront my niet
Te dertel valle, en 't graen te vroegh in d'aren schiet'!
Of zwaer; Zwaerwightige aerde melt zich door haer overweegen.
Of licht; De lichte stof weeght licht. de zwarte en haeren zegen
Of zwart, Men lichtelijck by 't oogh kan kennen, en elck slagh
Of koudt. Van aerde uit haere verf: doch zwaer en lastigh magh
Men koude gronden, quaet van aert, wel onderkennen:
Noch melden midlerwijl bruin veil, en roode dennen,
En ypen, d'ackerplaegh, wat koude gronden zijn.
Dit gageslagen, pas den gront, door zonneschijn

En

n koude, en arrebeit, voorheene lang te koocken,
n 't berreghachtigh lant, doorgraven en gebroken
et graft en greppel, en de kluiten tegens 't Noort
ope lucht en zon te ſpreiden, als 't behoort,
r gy de blijde ranck aen d'aerde gaet beveelen.
aer murwe gronden zijn valt lant, dat beſt wil teelen,
n dit beſtellen wint, en rijp, door kou geſcherpt,
ſtercke delver mê, die d'ackers ommewerpt:
aer kloecke huisliên, die voor geenen arbeit ſtrijcken,
en gaerne om gronden uit, die net de plaets gelijcken,
er eerſt de plante ſtont, op datze, hier herplant,
et ſtracks van moeders aert vervreemde in 't nieuwe lant.
ck merckenze op de ſchors in welck een' wint zy ſtonden,
n of de telgh het hooft verhief in zuider gronden,
n 't zuider licht verwarmt, dan ofze 't Noortſch geweſt
n rugh toekeerde, van den noorden wint gepreſt.
n zulck een' nadruck is 't van jongs op zich te wennen.
Eerſt onderzoeck dan, om wel klaer te leeren kennen
't beter zy dat gy op heuvels wijnſtock plant,
n in de laeghten, en op vlack en effen lant.
geertge op vetten gront en 't vlacke velt te maeien,
o pas de plant en ranck heel dicht by een te zaeien.
wijnſtock, dicht geplant, groeit ſnel en zonder dwangk.
't heuvelachtigh lant, vol heuvels, plant de ranck
n wijder, en wat ruim. zet net op hunne ryen
ſtammen achter een: gelijck in bloedigh ſtryen
keurebende haer geleên by wijle ontſluit,
n op het vlacke velt, eer zy den vyant ſtuit,
ch in ſlaghorden zet, daer 't lant zoo verre flickert,
n krijghsvolck, en 't geweer in d'oogen blinckt en blickert,
or 't aengaen van den ſlagh; daer d'oorloghskans verlangt,
n midden onder ſtael en ſpits in twijfel hangt:
o plant uw ryen op haer maet, om 't velt te kleeden,
n geenſins om uw oogh en ydle zinlijckheden

Van den wijngaert, en wat werck hier aen vaſt is.

Gelijckenis van de keurbende, in ſlaghorde geſtelt.

Te weiden, maer om dat het aerdtrijck, blijde en groen,
De rancken anders niet al even milt kan voên,
De ranck haere armen oock niet breet genoegh kan ſpreiden.
Nu hoor ick u miſſchien noch vraegen, eer wy ſcheiden,

Hoe men wijngaert en boomen plant.

Hoe diep gy deze vore en groeven graven meught.
Ick durf den wijnſtock, die den droeven geeſt verheught,
d'Ondiepe vore wel betrouwen, en beveelen:
Maer boomen, en vooral die weelige eeckels teelen,
En eicken, dienen diep, naer hunnen eiſch geplant;
De boſcheick, die zijn kruin zoo hoogh ſteeckt uit het zant
Ten hemel, als hy naer de helſche jammervlieten
Zijn wortels op het hart van Pluto komt te ſchieten:
Dus wort dees nimmer van de regenvlaegh verzwackt,
Noch van de winterbuy ter aerde neêrgeſmackt.
De boom ſtaet even vaſt, verduurt een ry van jaeren,
Veele eeuwen levens, en veel hoofden, grijs van haeren.
Hy ſteeckt zijne arremen, de tacken, onvervaert
Al wijder herwaert uit, en weder derrewaert,
Staet midden in zijn ſchim wiltweiend tot op 't leſte.
Oock dientge uw' wijngaert niet te planten tegens 't weſte,
Noch onder 's haeslaers loof: noch neem de telgen niet
Der hooghſte ranck, noch breeck de ſcheut, die 't hoogſte ſchiet,
Niet boven af, zoo veel vermagh de treck der gronden:
Noch bruick geen ſnoeimes, in de ſnede ſtomp bevonden,
Als gy de loten van den wijnſtock ſnijt op 't lant:
Noch dat men ondereen olijf en wijngert plant':
Want menighmael vergeet de herder, zonder zorgen,
Zijn vier, dat in de ſchors, die vet is, lagh verborgen:
De ſtam ontvonckt, tot dat de vlam in top geraeckt,
Den boom vermeeſtert en opflackert, dat het kraeckt,
Gaet weiden in zijn kroon, en zet al 't boſch in vlammen,
Verſpreit een zwarte wolck van roock door alle ſtammen,
Byzonder zoo een ſtorm van 't guure noorden raeſt,
Al 't boſch beſtormt, en in den gloet der vlamme blaeſt.

Gebeurt

Gebeurt dit eens, de ranck kan zich niet meer ontvouwen:
En ſchoon de wijnſtock wert ten gront toe afgehouwen,
Noch ſchiet hy zijne ranck zoo geil niet als hy plagh.
Dan ſchiet de wilde olijf, een ongeluckigh ſlagh,
Die niet dan bitterheit verleent, met bladt en lover
Na dezen fellen brant ten leſte alleen ſlechts over.
Dat niemant oock, hoe wijs hy ſchijnen magh, u ra
Den acker 's winters om te delven met de ſpa;
Dewijl het ſnippen van den vorſt den gront komt ſluiten,
En niet gedooght dat zaet en ingezaeide ſpruiten
Hun wortels ſchieten in dien vaſt geſloten gront.
De wijngert plant men beſt in murwe ontdoide klont,
Als 't blozend voorjaer, den verpicker van de ſlangen,
Den witten ojevaer ziet koomen met verlangen;
Of als de zomer ſcheit, de herfſt, als 't groen verdort,
Nu buldert, eer de zon, haer paerden ſnel en kort
Omdrijvende, de koude ons toevoer' met haer toomen.
Zoo dienſtigh is de lent voor boſchloof, en voor boomen.
Met d'aenkomſt van de lent begint al 't lant van groen
En knop te zwellen: dan verlangt dit lief ſaizoen
Alom naer groeizaemheit, en ſap, en vruchtbre zaeden:
Dan daelt d'almogende, de vader vol genaden,
En blyſchap, met een' plas, en zegenrijcken douw,
Van boven, in den ſchoot der aerde, zijne vrouw,
En blijde gemaelin, en d'allergrootſt van allen,
In 't groote lichaem met een' minnegloet gevallen,
En zich vermengende, teelt allerhande vrucht:
Dan quinckeleert het boſch van voglen uit de lucht;
Het vee groet Venus weêr, op zijn gezette tyen:
De voedzaeme acker teelt: men ziet het velt gedyen,
Den boezem openen voor al wat leven aeſt,
En levenweckers aêm, die laeu van 't weſten blaeſt:
Het verſche vocht doordringt alle aders, en landouwen:
Dan durf zich 't nieuwe groen den zonneſchijn betrouwen:

De lente, het rechte ſaizoen om wijngaert en boomen te planten.

Uitſpanninge van d'aengenaemheit der lente.

De jonge wijnranck is in lieve lentelucht
Voor geene zuider buy, noch regenvlaegh beducht,
Noch noorder ſtormen, maer zy ſchijnt verlieft te minnen,
En bot, en bloeit, en paſt nu loof en bladt te winnen.
'k Geloof oock nimmer dat de weerelt, blijde en groen,
In ander jaergety geboren wert, als toen,
Of in haer' aenvangk hebbe een' andren toon gehouden.
Het was toen lentetijt, en d'oppermaghten bouwden
De groote weerelt, die haer' eerſten oirſprong nam
In 't harte van de lent, en bly te voorſchijn quam.
De wint van 't ooſten dwong zijn adems koude vlaegen,
Toen eerſt de dieren 't licht van boven ſchijnen zagen,
Een hardt en yſren ſlagh van menſchen quam in 't licht,
Den dieren 't woudt, 't geſternte, in 't hemelſche geſticht,
Een plaets wiert ingeruimt: oock liet de tedere oude
Der weerelt geenſins toe dat d'ackerman haer bouwde,
Zooze ondertuſſchen niet een groote ruſt vernam,
Die, tuſſchen hitte en kou, haer hart verquicken quam.

Hoe men den gront helpt.

Gy plant dan wat uw luſt en keur heeft uitgekoren,
Zet uw plantſoenen diep in hunne groeve en voren.
Bezorgh dat gy de groef met aer de deckt, en meſt
Het lant met vette ſlib, en delf'er al uw beſt
Oock dorſtigh zant in of bemorſte en vuile ſchulpen,
Zoo treckt'er 't water in, en d'aerde wort gehulpen
Door dunnen damp: de lucht, die dun hier onder zweeft,
En ſpeelt, de teêre plant een' moedt in 't groeien geeft.
Men vint 'er die den gront met puin en ſcherven decken,
Om wijngert voor het nat van plaſſen en het lecken
Des regens te behoên, en voor de hitte van
Den Hont, die 't dorſtigh lant door droogħte ſplijten kan.

Hoe men den wijngaert na het planten handelt.

De boom en wijngaert dus geplant, om vrucht te baeren,
Zoo ſtaet ons menighmael den wortel te bewaeren
Met aerde, en kloeck den gront te breecken met de ſpa,
Of zwoegende oſſen door den wijngert, voor en na,

Te

'e drijven, met den ploegh te breecken lant en gronden:
)an wacker voor de vuist de rancken opgebonden,
Met riet, geschelden teen, en esschen stock gestut,
In met geklove vorck, een steunsel overnut,
Op dat de wijnranck op geen winden hoef te passen,
In, langs den hoogen olm, geluckigh op magh wassen,
In klautren by de ry der latten in de lucht.
Terwijl de jonge plant des wijnstocks, zoet op vrucht,
Vast op wast, bladers wint, moet gy de teêre rancken
Verschoonen, en terwijl zy weeligh, zonder wancken,
Vast steigren in de lucht, met vryen toom en stijl
Ien 't groeien zijn, geensins besnoeien, maer by wijl
Haer bladers plucken, en afrucken, daer 't wil passen.
Wanneer de wijnstock nu veel dicker is gewassen,
Den hoogen olm omhelst, en stijght in top heel bly,
Dan stroop zijn bladers af, en scheer zijne armen vry.
Te voren vreesde hy voor 't snoeimes, onder 't groeien:
Ten leste handel hem al straffer door 't besnoeien
Van zijne weeligheit, en 't al te groeizaem lof.
Oock is het noodigh dat gy om den wijngerthof
Een scherpe haege vlecht, om dien voor 't vee te hoeden,
Inzonderheit terwijl de ranck geen wederspoeden
Gewoon is, noch verduurt door haere tederheên,
En niet alleen van vorst en koude wort bestreên,
En 't steecken van de zon, maer aenstoot lijdt gestadigh
Van woudtos, en van geit geplaeght wort ongenadigh,
Van 't hongerige schaep en rundren wort geknaeght.
Geen koude, vorst, noch rijp, noch gloet van steenrots plaeght
En quelt de ranck zoo niet, op onbetuinde landen,
Als kudden, door 't venijn van haer vergifte tanden,
Lidtekens, en gebit, in schors en stam gezet.
Men slaght de geiten, om geene andre vleck en smet
Op Bacchus outers, hem ten prijs, met luider keele:
En d'oude speelen gaen hieromme ten tooneele.

Uitspanninge van schouburg-en-speelen.

K 3 d'Athe-

neelen, en offerfeeſten, Bacchus ter eere.

d'Atheners zetten op den vierſprong, na'et geſlorp
Des wijns, hun prijzen op, rondom het groote dorp,
En huppelden in 't groene, om geite fleſſen heenen,
Eerſt zuiver en gelooght. de Roomſche boer, verſcheenen
Van outs uit Troie, zong en ſchaterde onbelaên
Een' onbeſleepen zangk, ſchoot holle ſchorſſen aen,
Verdaeghde Bacchus met dees grijns, en blijde zangen,
En ging de waſſe pop in 's pijnbooms toppen hangen,
Den wijngertgodt ter eere, en hierom groeit en bloeit
De wijnbergh, en geeft vrucht, in 't draegen noit vermoeit.
Waer Bacchus 't hooft verheft, en 't hart komt op te halen,
Daer worden hoogh geberghte, en diep gezoncke dalen
Gezegent met zijn vrucht: waerom met reden wy
Ten prijze van den Godt des wijns, verheught en bly,
Gelijck ons vaders, hem lofzangen zullen zingen,
En koeck, en ſchotel, vol van ackerzegeningen,
Opdraegen, en den bock, zijn Godtheit toegewijt,
Met macken horen, in zijn kerck, op 't offertijt,
Toebrengen ten altaere, en nimmermeer vergeeten
Den oſſenharſt te braên aen hazelaere ſpeten.

Jaerlijx wijngert-werck.

Noch eiſcht de wijnſtock oock een' andren arrebeit,
Die ſchier oneindigh is, aen hem te koſt geleit:
Want dry- of vierwerf dient den gront wel alle jaeren
Gebroken, omgeſpit, de wijnranck van heur blaêren
Geplondert. ackerwerck ruſt nimmer, gaet recht door,
En houdt door 't ronde jaer doorgaens het zelve ſpoor.

Wijngert-werck in den herfſt.

Wanneer de herfſt de blaên nu afſchud van de ſtocken
Des wijngerts, en de ſtorm, van 't noorden aengetrocken,
Het boſch van loof ontkleet, dan ziet de huisman om
Naer 't naeſte jaer, en met zijn ſnoeimes, ſcherp en krom,
Beſnoeit den wijnſtock van d'onnutte ranck, by tyde.
Hy delft den gront om, voert het rijs aen d'eene zijde,
Verbrant het, brengt hier na de latten onder dack,
En ſnijt in 't endt de druif. de wijngaert, teêr en zwack,

Duickt tweemael in zijn ſchim, duickt tweemael in de haegen.
Het is een arrebeit, die laſtigh valt te draegen,
Tweewerf te plucken en te ſcheeren achter een.
Dus prijs een groot begrijp, maer bouw en ploegh een kleen
En vruchtbaer ackerlant. Hy ſnijt oock ruige teenen
Van muizedoren in de boſſchen, en met eenen
Rietboorden langs den vliet, en wilge tacken mê,
Het welck hem werck beſtelt. wanneer de wijngert ree
In opgebonden is, de ruige haegedoren
Beſnoeit, dan laet zich bly de wijngertplanter hooren,
Die afgearbeit, met zijn' zang dees ſmert verzacht,
Naerdien nu endlijck 't werck eens is ten end' gebraght.
Noch dient men evenwel de gronden om te werpen,
En wacker ga te ſlaen dat niet, door ſtorm en 't ſcherpen
Der kou, de rijpe druif bezwijcke voor dien laſt.
 Hiertegens is geen werck aen vette olijven vaſt.
't Olijf boom eiſcht geen eg, noch ſnoeimes voor zijn loten,
Als hy zijn' wortel eens, in d'aerde heeft geſchoten,
Zijn kroon ten hemel heft. de gront, eens omgeploeght,
Beſtelt hem vochtigheit, waeraen hy zich genoeght,
En vrucht en vruchtbaerheit. dus queeckt men, hier ter ſtede,
De vette olijven, en den tack van pais en vrede.
Zoo ras oock d'appelaer, terwijl hy waſt en ſtijght,
Nu kracht gevoelt, en maght in zijne tacken krijght,
Dan groeit hy, zonder laſt, van zellef op naer boven.
 Men ziet niet min alom elck boſch ons vrucht beloven,
En overlaên van vrucht. d'eenzaeme wildernis,
Vol wiltzangs, ziet bloetroot van knop en bes, en is
Een rechte klaverwey. de hooge boſſchen geven
Harstortſen, en voorzien, ten ſteun van 't vliênde leven,
Ons van de nachtkaers, en van lamp, waer licht ontbreeckt.
Wat is 't dan noodigh dat de menſch in zorge ſteeckt,
En plant, en zaeit, en maeit. wat zal ick wijders leeren?
De wilge en laege braem het vee met voêr ſtoffeeren,

Van den olijf, en andere boomen.

Nuttigheit van boomen en boſſchen.

Den

Den herder ſchaduwe beſtellen, het gewas
Van heiningen voorzien, de byen, op haer pas
Van aes bezorgen. het behaeght my eens t'aenſchouwen
Hoe koele winden op Cytorus zich onthouwen,
In 't bosboombosch, en, by Narycium, in 't hout
Des peckbooms ſpeelen: en het luſt my 't ongebouwt
Geweſt der wilde hey te zien, en barre ſtreecken,
Daer niemant egt, noch ploeght. d'onvruchtbre boſſen ſteken
Hun kruinen op Kaukaes om hoogh, zoo dicht gepackt
Van loof, daer d'ooſtewint de ſtammen ſchudt en knackt;
Noch voedenze den menſch met veelerley gewaſſen.
Zy geven pijnhout, om door grondelooze plaſſen
Te ſtreven met de kiel: noch levert ons dat woudt
Cypres, en çeder, daer de menſch zijn huis van bouwt.
De lantman weet'er wiel en ſpaecken af te draeien,
Zaeght wagenhuiven, dicht voor regenen en waeien,
En houwt de lange kiel uit deze houte ſtof.
De wilge levert teen, en d'olmboom dack en lof,
De myrt de taeie ſtang, kornoelje ſchaft ons wapen,
En d'Itureeſche boogh wort uit dit hout geſchapen.
Men draeit uit bosboom en den lichten linde, met
Een ſcherrep drilpunt, wat men wil, heel ront en net,
En allerhande ſlagh. lichtvaerdige elzen zweven
Langs 't water, komen ſnel den Poſtroom afgedreven,
De byezwarrem bromt, in d'oude ſchorſſe en buick
Van een vermolſſemde eick, en zijnen hollen ſtruick.

Recht- en misgebruik des wijns.

Wat melde ick 't nut, ons van den Wijngodt eer geſchoncken?
Hy baerde oock onheil, en verſloegh de dolle en droncken
Centauren, Rhetus, Fool, Hyleüs, die, geneight
Tot quaet, den Lapiten met eenen wijnkroes dreight.

Het geluck van het lantleven;

O huisliên, men moght u met recht geluckigh ſchatten,
Indien gy uw geluck en zegen recht koſt vatten,
Die, buiten krijghskrackeel, in uwen ſchoot geniet
De voedzaemheit, daer d'aerde u milt mede overgiet,

Recht-

Rechtvaerdigh u verleent. schoon geene aenhangelingen
Vroegh morgens met een' stroom van groetenissen dringen
Ter trotse poorte in van een heerelijck gesticht,
En braeckenze in de zael, zoo ruim gebouwt in 't licht;
Daer zich de drang vergaept aen stijlen, en aen wanden
Met schilpadde ingeleit; aen kostelijcke randen
Van kleet by kleet, dat stijf van gout en perlen staet;
En aen Korintschen erts; aen witte wol, verzaet
Van dierbaer purper, dat d'Assirische overbrengen;
Geen Kassia, daer zich olijven onder mengen;
Nochtans genieten zy een stille en veilge rust,
In rijckdom, van bedrogh noch schalleckheit bewust,
Zoo lang hun leven duurt. zy zitten, wel te vrede,
Op hunne ruime hoef, en vaderlijcke stede,
Vermeiden zich by wijl in holen, langs een beeck,
In koele dalen, daer men d'ossen uit die streeck
Hoort loeien; daer de slaep gemacklijck in komt sluipen,
En hen in schaduw van een' groenen boom bekruipen;
Daer bosschen en waerande aen 't groenen, frisch en dicht,
Een jeught verneemt, die voor geen werck noch arbeit zwicht,
En zich in 't kleen behelpt, in onbedorve landen;
Daer elck de Goden dient met zuivere offerhanden,
De vaders woonen, die gansch heiligh zijn en vroom,
De maeght Rechtvaerdigheit, die lang van schrick en schroom,
Uit deze weerelt vloodt, haer' lesten voetstap zette. *Geleken by het leven derWijzen, dat zoo veel beter is.*
Maer ons behaeght alleen de zangrey, vry van smette,
De zoete Zanggodin, wiens heilighdommen wy
Van overgroote min getroffen, milt en bly
Verbreiden. 'k wensche dat my Febus reien stichten,
En zich gewaerdigen mijn harssens te verlichten,
Hy starreschieten en den loop des hemels klaer
Ontvouwen, en met een den zonneduisteraer,
En maeneduistraer, en elx oirzaeck naeckt ontdecken,
Die 't aerdtrijck schud, of komt den aerdtboôm overtrecken

Met eenen watervloet: waerom al d'afgront woelt,
De hooge dijcken en de dammen ommeſpoelt,
En weder afloopt: hoe de koude winterdagen
Zoo korten, en de zon, des zomers, haeren wagen
Dus ſpa te water voert: doch is mijn bloet te grof,
En mijn vernuft te ſtomp, om met verdienden lof
Die deelen van natuur t'ontvouwen, t'achterhaelen,
Zoo ſchep ick mijn vermaeck in waterrijcke dalen,
En ackren, en bemin, van alle zorgen los,
En onvermaert, den ſtroom, en beeck, en bron, en boſch.
Wie voert, wie voertme daer de beemden vrolijck bloeien,
En Sperchius zoo klaer langs d'oevers heen komt vloeien,
Taygete dreunt van 't wulpſch rinckinckinde gezin,
't Lakoniaenſch geraes, en Bacchus prieſterin!
Wie zet my vrolijck neêr in Hemus koele dalen,
En overdeckt mijn hooft, voor 't ſteecken van de ſtraelen,
Met eene ſchaduwe van tacken, dicht en breet!
Geluckigh is hy, die der dingen oirzaeck weet,
En, buiten alle vrees van 't nootlot, op wiens wetten
Geen bede vatten vint, die niemant kan verzetten,
Het vraetige gehuil van 't helſche jammerſpoock
Te boven is geraeckt. geluckigh is hy oock,
Die Pan, den ouden Godt der boſſchen, veltgodinnen,
Gezuſters, kent, en dient met al zijn harte en zinnen.
Geen Staet verruckt hem, noch geen koningklijcke pracht
Van purper, noch geen twiſt en tweedraght, die met kracht
Gebroeders trouweloos kan aen elckandre ſchenden.
Hy vreeſt geen' wreeden Draeck, die met zijne oorloghsbenden
Weêrſpannigh langs den ſtroom des Iſters nederzackt.
Hy weet van Roomſch gezagh, noch rijcken, die geknackt
Inſtorten, noch ontſtelt zich niet door mededoogen
Om armoê, noch benijt des rijcken groot vermogen.
Hy pluckt al wat van zelf op zijnen boomgaert waſt,
Op zijnen acker groeit, en zagh noit ſtrengen laſt

En ſtaeten, en ampten, en gewinzucht

Var

Van wetten, vierschaer, pleit, noch bitse pleiters schriften.
Een ander roeit op zee, of loopt door oorloghsdriften
Op bloote degens aen, en dringt in 's konings hof:
Dees, om op 't purpren bedde en Tyrus rijcke stof
Te slapen, uit een' kop te drincken, loopt vast zwerven,
En arme burgery, en stadt, en lant bederven:
Een vreck begraeft den schat, uit vreeze voor gewelt,
In d'aerde, zit en broeit op zijn begraven gelt,
En wort noch op de puy van 't raethuis aengebeden,
Gevreest van al het volck: een ander, fier van zeden,
Zit staetigh, is gedient met juichend hantgeklap,
Het welck den raet, en 't volck, en Romes ridderschap
In 't hoogh gestoelte van den schouburgh komt vereeren,
En hun ter eere galmt. dan groeien deze heeren,
Al verfdenze de hant in hunner broedren bloet.
Men scheit van huis en hof, en zoeckt door wint en vloet
Uitheemsche kusten, daer heel andre starren branden:
De lantman drijft gerust den ploegh door d'ackerlanden,
En onderhoudt al 't jaer met arbeit, even drock,
Zijn kinders, en gezin, en ossen, onder 't jock,
En runders, ploegens moede, en houdt niet op van zweeten, *Besluit van 's huismans gerusten en genoeghelijcken wandel,*
Eer 't jaer hem overvloet van applen toe komt meeten,
Verziet van weeligh vee, en korenschoof, en graen,
En korenvelt, en schuur, van vruchten overlaên.
De winter komt, dan perst hy Sycionsche olijven.
Hy ziet de zwijnen, zat van eecklen, t'huis indrijven:
Het bosch bestelt hem ooft, dat in het wilde wast,
De herrefst maght van vrucht. de koele wijn wort vast
Gekoockt by zonneschijn om hoogh, op hooge klippen.
De kinders midlerwijl, van moeders mont en lippen
Gekust, hunne armen slaen om moeders hals en neck.
De kuische vrouw bewaert den drempel, en het heck.
De koeien geven melck. de bocken, weigenooten,
Elckandre in 't groene gras met hunne hoornen stooten

Uit ſpel, en tijtverdrijf. de hooghtijt acht hy waert,
En, leggende op het hoy, om zijnen warmen haert,
Onthaelt zijn mackers, met den wijnkroes, vol geſchoncken,
Roept Bacchus aen, daer godt de wijn wordt toegedroncken.
Hy hangt de prijzen aen den groenen ollemboom
Voor allen ſchutteren, en elck die naeckt en vroom
het lant-leven der Roomſche vaderen gelijck. In 't worſtelperck wil treên. zoodaenigh was de wandel
Van 't out Sabynſche volck, rechtvaerdigh in zijn' handel,
Van Reem en Romulus, gebroedren van een bloet.
Zoo ſteegh Hetrurie op door dapperheit en moedt,
En Rome zelf is dus door eendraght, deught, en orden,
De heerlijckſte en het hooft van alle ſteên geworden,
En ſloot de torenkroon van haeren muur alleen
Heel dicht en vaſt, rondom de zeven bergen heen.
Saturnus heeft wel eer, in d'oude gulde tyen
Dit lant bewoont, eer godt Jupijn zijn heerſchappyen
In 't eilant Krete ſtelde, eer 't goddeloze zaet
Der menſchen oſſen at, en vleeſch uit overdaet.
Men hoorde geen trompet aenſchennen 's heirs geleden,
Noch harnas en geweer op 't yſren anbeelt ſmeden:
Maer reede hebben wy een endelooze baen
Gereden, en ons reis nu afgeleit. welaen
't Wort tijt de roockende en lang afgezweete roſſen
t'Ontlaſten, en van 't juck, dat zwaer viel, te verloſſen.

P. VIRGILIUS MAROOS LANTGEDICHTEN.

Het derde Boeck.

INHOUDT.

De dichter teelt nu paert, en koey, en kalvers aen,
En drijft, om wol en melck, zijn schaep, en geit te weide:
Hy vockt oock honden op, en, om zijn vee belaên,
Zoeckt raet voor slange, en smette, eer 't evel zich verspreide.

O Groote Pales, en gy herder, die, Admeet
Ten dienst, omtrent Amfrys, befaemt zoo wijt en breet,
Het vee te weide dreeft; gy bosschen en gy beecken
Van 't groene Arkadie en zijn kudderijcke streecken,
Wy zullen oock van u gaen zingen over 't lant:
Want andre dichten, die het ledige verstant
Slechts azen met verzierde en ydle ketelingen,
Zijn nu al straetgemeen, en walgelijck te zingen:
Want wie weet heden van Eurystheus straffen aert,
Of van Busiris niet, wiens outer niemant spaert?
Wie hoorde Hylas, knaep van Herkules, niet kermen,
En deerlijck krijten, in der stroomgodinnen armen?
Wie hoorde 't eilant niet verheffen, daer Latoon
Van tweelingen beviel? wie hoorde niet den toon
Van Hippodamie, en van Pelops, paerdehouder,
En helt in 't renperck, door zijn elpenbeene schouder
Zoo wijdt alom befaemt? ick wil langs eene baen
Opstreven uit de laeghte, om op een' top te staen,
Waer door ick op de tong der braven leve, en zweve:
En wort my tijt gegunt, en zoo ick dit beleve,

Voorstellinge van het derde boeck, en die begrepen in het aenroepen der herderlijcke Godtheên.

Hy verworpt de gemeene stof van andere dichteren, om wat ongemeens in Latijn te zingen,

Mantua, zijn vaderlant, ter eere,

'k Zal d'eerſte dichter zijn, die van Parnaſſus kant
De Zanggodinnen met my brenge in 't vaderlant:
'k Zal d'eerſte dichter zijn, die dezen wegh durf baenen,
Den Idumeeſchen palm vereer' mijn' Mantuaenen,
En in het groene velt een kerck van marmer ſticht',
Daer Mincius, zoo breet in 't weiden, nergers zwicht,
En, dwaelende in het lang den boght om, in deze oorden,
De kanten met dun riet beplant, en met rietboorden.

En Auguſtus, hier, als een Godtheit ingevoert,

'k Wil CESAR zetten recht in 't midden van het koor,
En tot mijn wit geraeckt, in Tyriſch purper voor
Dien helt op 't prachtighſte verſcheenen, hem begroeten,
En hondert wagens, met vier paerden, ſnel van voeten,
Afdrijven naer den ſtroom. het ganſche Grieckenlant,
Hier, van 't Nemeeſche woudt en Alfeus waterkant,
Geſtegen, zal om prijs, mijn' naem ter eere, rennen,
En met de harde want van oſſenleêr gewennen
Te kampen. ick, bekranſt met eene olijf om 't hooft,
En met geſchoren loof, wil, als mijn mont belooft,
U gaven offren. 't luſtme u heden te geleiden
Met ſtaetſi naer de kerck, de feeſt te zien bereiden
Door 't ſlaghten van het vee; of hoe het feeſttooneel
Verandert van gedaente, en hoe de Britten eêl
En kunſtigh voor elx oogh gewrocht ſtaen, en geweven,
Daer 't purperen tapijt van hun wort opgeheven.

En met zijne oorloghszege verheerlijckt.

'k Zal op de kerckdeur van weêrzijde, in louter gout
En zuiver elpenbeen, uitbeelden, fier en ſtout,
Den oorlogh tegens 't volck aen Ganges ſtroom, en veerder
De wapens van Auguſt Quirijn, den triomfeerder,
En hoe de groote Nijl van Cezars ſlagh op zee
Onſtuimigh ruiſcht en bruiſcht. men zal'er heerlijck mê
Kolommen rijzen zien, met kunſt en geeſt gegoten
Van koper en metael der overmande vlooten.
'k Wil hier de ſteden, in groot Aſie overmant,
Oock ſtellen, den Nifaet, gejaeght van kant tot kant,

In Perſiaen, en Parth, die deizende onderwijlen
Verwint met achteruit geſchote flitſe, en pijlen;
En noch twee tekens van triomf, daer 't oorlogh bruiſcht,
Twee vyanden ontruckt, ontweldight met der vuiſt,
En 't overwonnen volck van alle beide ſtranden,
Waerom men tweewerf vierde in al de Roomſche landen.
Daer zal Aſſarakus geſlacht, uit Godt Jupijn
Geſproten, en zijn zaet, en Tros, van wien de lijn
Der koningen begint, en Godt Apollo mede,
De bouwheer van out Troje en Priams groote ſtede,
In Pariſch marmer naer de kunſt t'aenſchouwen ſtaen.
De Nydigheit, vol ramps, zal zwichten, al belaên
Voor Plutoos jammerpoel en felle Razernyen,
Ixions ſlangekrul en radt, zoo ſnel in 't glyen,
En 't onopwentelbaer gewight van Siſyfs ſteen.
Maer laet ons midlerwijl op uwen laſt, Meceen,
Hoewel die laſtigh vall', der Boomgodinnen heggen
En boſſchen, ſchoon die wilt en ongehavent leggen,
Staen volgen: want mijn geeſt vangt, zonder uw gebiet,
Niet wightighs aen. op op, en ſlof nu langer niet:
Citheron roept my toe, luids keels met volle monden.
Het baſſend Lakonye, en al zijn jagershonden,
Oock Epidaurus, braef te paerde, en onvermoeit,
En al de boſchgalm ſtemt dit toe, zoo wijt die loeit.
'k Zal evenwel noch flus de bloedige oorelogen
Van CEZAR zingen, en zijn' naem en faem verhoogen,
Door zulck een lange ry van jaeren, en zoo wijt
Als Cezars tijt verſchilt van Tithons oude en tijt.
Zoo iemant paerden, om te Piſe prijs te deelen,
Luſt aen te vocken, of den ſtercken os met zeelen
Te ſpannen voor den ploegh, te breecken klont, en kluit,
Die kieze boven al de beſte moeders uit.
Een ſtuure en norſſe koey is wel van d'allerbeſte,
Die groot van hooft is, lang van neck, en die zich meſte,

Hy heft eerſt aen van de Lantgedichten, Mecenas toege-eigent.

Het eerſte deel van oſſen en paerden; hoe men oſſen en koeien aenteelt.

Zoo

Zoo dat de koſſem van de kin hange op de ſcheen ,
Wiens lenden byſter langk zich uitſtreckt , lang van leên ,
En voeten , en die 't oor ruigh opſteeckt by den horen.
Een die gegremelt is zal mijne keur niet ſtooren ,
Of die onwilligh 't juck wil draegen , en , vol vier ,
Zomwijl met hoornen ſtoot , gelijck een norſſe ſtier ,
En , hoogh en groot van leeſt , met zonderling genoegen
Den ſtaert langs d'aerde ſtrijckt , en naſleept onder 't ploegen.
Men laetze ryden , en oock kalven , naer heur' luſt ,
Na'et vierde jaer , en dat zy voor het tiende ruſt' :
Dan wort zy onbequaem te kalven , zwack in 't ploegen :
En midlerwijl , zoo lang 't haer friſſche jeught wil voegen
Het zaet te vatten , en het kalven haer noch paſt ,
Zoo laet den ſtier vry los , en , als 't de Min belaſt ,
Heenſpringen in den hoop , en pas dan vee te winnen ,
Op zijnen rechten tijt . de jaeren van het minnen
En d'eerſte zijn de beſte , en loopen haeſtigh om :
Dan volgen kranckheit , zieckte , en vadzige ouderdom ,
En 's levens moeilijckheên . in 't endt ruckt d'ongenade
Der felle doot haer wegh . gy zult doorgaens , ſla gade ,
Gebreck en mangel zien aen d'eene of d'andre koey ;
Dies vock geſtadigh aen , op dat het u niet moey' ,
Wanneer gy vee verlieſt . verzie u , en wil paſſen
Dat uwe kudde in tijts en jaerlijcks aen magh waſſen.

Hoe men paerden aenvockt , en welcke de beſte zijn.

Om brave paerden aen te vocken , kies de bloem
Der merrien : let vroegh op veulens , u ten roem ,
Die uwen ſtal met puick van hengſten rijck ſtoffeeren.
Een veulen , trots van aert , zal anderen braveeren ,
Steeckt d'ooren in de lucht , is wacker , ſnel te been .
Het loopt en draeft met luſt omtrent de moeder heen ,
En durf de voorſte zich in eenen lantſtroom doopen .
Het rent de brugh op , daer 't noit over heeft geloopen .
Het is niet ſchichtigh , en het heeft een' ſcherpen neck ,
Een' kleinen kop. het lijf , dat vry is van gebreck ,

'alt kort, de ſchoft heel plat. de borſt weet zich t'ontvouwen
'en breetſte, en 't is heel gladt, en wonder wel gehouwen.
Iet paert blaeuw ſchimmel, en kaſtanjebruin voorwaer
; 't beſte, wit en vael het allerſlimſte haer.
:en rechtgeſchapen hengſt, die wapens en trompetten
'an verr' hoort, trapt en ſtampt, en weet zich ſchrap te zetten,
teeckt d'ooren ſchichtigh op, leeft over al zijn lijf.
Iy brieſcht, blaeſt vier en vlam ten neuze uit fel en ſtijf,
n ſchud ter rechte zy zijn mane dick en vlugge.
Iet ruggebeen loopt recht en dubbel langs den rugge.
Iy krabt het zant, en ſchrabt den gront op met de hoef,
oo ruſtigh dat het klinckt. zoo ſchrabde, tot een proef
'an zijne moedigheit, Cyllaer in d'oude tijden,
'oen Kaſtor het betemde, en d'eerſte dorſt berijden
n Lakonye; oock 't fier geſpan van vader Mars,
Vaer van de Grieck Homeer zoo heerlijck zong en bars;
)ock 't paert, dat eertijts trock Achilles oorloghswagen.
oo liet Saturnus zelf, verkeert, uit angſt voor laegen,
n paertsgeſtaltenis, zijn mane om d'ooren heen
n ſchoften waeien, en, terwijl hy aenquam treên
n rennen, brieſchte luidt, dat holen en ſpeloncken
)en ganſchen Pelion, vol boſſchen, over kloncken,
'oen zijne gemaelin hem loos betrappen wou.
Vanneer nu zulck een paert door kranckheit in zijn trou,
)f door de jaeren heel vertraeght, dan moet men letten
Iet om den ouderdom, die zwack is, op te zetten.
en hengſt, die out is, ſpringt noch arbeit dan niet meer,
n als hy kampen zal, ter eere van zijn' heer,
)an raeſt hy al vergeefs, gelijck de ſtoppelvieren,
)ie krachteloos de lucht vervullen met hun tieren:
)ies let wel op zijne oude en moedigheit, daer na
)p andre deughden en zijne afkomſt niet te ſpa,
)ock hoe hy d'ooren en het hooft terſtont laet hangen,
Vanneer hy onder leght; hoe hy, van trots bevangen,

Gelijckenis van Cyllarus, Kaſtors ros,

En Saturnus, in een paert verandert.

Het hooft om hoogh ſteeckt, als hy prijs en eer bevecht.
Gy ziet in 't renperck, als de raden, regelrecht
Geſchoten uit de lijn, om ſtrijt ter baene inrennen,
Hoe 't aengeprickelt hart der jongkheit, onder 't mennen,
Van angſt en vreeze beeft, en popelt in het lijf,
En hoeze met de zweep vaſt klatren fel en ſtijf;
Hoe zy den teugel op den neck der paerden leggen,
En hoe de heete raên met kracht party ontzeggen,
En vliegen langs het perck, en hoe de voerman vlught,
Dan zit, dan overendt om hoogh, door d'ope lucht,
Voor wint in 't ruime ſchijnt te zwieren, en te zweven.
Zy jaegen immer voort, en worden aengedreven,
Dat hun het ſtof alſins om d'ooren ſtuift en vaert.
Zy worden nat van ſchuim en waeſſem van het paert;
Zoo groot is oock de luſt naer lof, oock zelf met ſmarte.
Den braven renner gaet de renprijs zoo ter harte,
Dat hy eer 't leven wenſcht te miſſen dan het merck
Van zege, en zonder prijs te keeren uit dit perck.

Wie eerſt paerden bereden, en toomden.

De geeſtige Erichtoon nam d'eerſte zijn behaegen
Vier paerden in 't gareel te ſpannen voor den wagen;
Te rennen langs de baen te wagen om den prijs.
De Theſſaler, te paert gezeten, broght de wijs
Van 't paerderijden op, en leerde 't ros betoomen:
Hoe 't met den ridder, blanck in 't harnas, opgenomen
Aenſteigren moſt, en trots heendraven langs het velt;
Twee nutte vonden, eerſt by beide in 't werck geſtelt.
Een keurigh ridder kieſt een paert uit al de braven,
Dat jeughdigh moedigh en gezwint is in het draven.
't Vernoeght hem niet dat dit den vyant menighwerf
Heeft voorgejaeght, of dat het op Epirus erf,
Of Pelops ſtrijtbaer lant geworpen, is geſproten,
En voortgekomen van den hengſt, die eerſt beſloten
In d'aerde ſchool, tot dat Neptuin de zwangre ſtof
Aen 't baeren holp, toen hy haer met den drytant trof.

Dit

Dit gageſlagen laet den ſpringhengſt, die de meeren
Beſpringen zal, omtrent den ſpringtijt niets ontbeeren
Aen voeder: voêr hem vet en gladt met klavergras
En haver: drenck hem met verſch water, klaer als glas,
Op dat zijn hart geſterckt in 't ſpringen niet bezwijcke,
En aen den laffen aert van 't veulen nimmer blijcke
Dat het den vader hebbe aen voêr en bron geſchort:
Maer laet de merrie oock, wanneerze eerſt hengſtigh wort,
Met voordacht afgaen en vermagren voor 't berijden,
En vry gebreck van voêr en dranck en water lijden,
Oock dickwijl rennen, dat zy naer den adem hygh',
Wanneer de middaghzon de hooghte en 't hooftpunt krijgh',
De vlegel 't koren dorſſche en treffe, dat het kraecke,
En 't lichte kaf voor wint alom aen 't ſtuiven raecke;
Zoo zal haer vet dit velt, nu vruchtbaer door en door,
Niet van zijn weeligheit beroven, noch de voor
Door ſlijm verſlappen; maer de gront, beluſt te baeren,
Het zaet te graetiger inzwelgen, en bewaeren.

Hoe men merrien laet be-ſpringen,

Hier tegen is men voor de hengſten niet belaên,
Maer voor de merrien, eer zy noch kalven gaen,
De worp in 't endt genaeckt. men ſpann' haer onder 't dragen
Niet onder 't laſtigh juck, voor een' geladen wagen,
Noch laetze by den wegh opſteigren, noch langs 't velt
Afjaegen, noch een' ſtroom bezwemmen met gewelt,
Maer grazen in de ruimte, en langs de volle vlieten,
Daer d'oevers, groen van moſch behangen, 't vocht genieten,
Spelonck en ſchaduwe van klippen uitgeſtreckt
Haer overlommert, en voor hitte en zon bedeckt.

En op haer paſſen moet, als zy draegen.

Om 't eeckelrijcke Alburne, en Silar, zwart van wouden,
Daer grimmelt heene en weêr de horſel, by d'aelouden
Aſilus in Latijn, en Oiſtros by den Grieck
Genoemt. zy ſteeckt zoo ſcherp als 't punt van eene pieck,
En bromt luidruchtigh, dat al 't vee, en paert, en oſſen,
En ſchaepen al verbaeſt verſtroien door de boſſen,

De bosſchen, en de lucht, en waterkanten van
Tanager, droogh van kil, en al wat galmen kan
Op dat gebrom alom een' luiden weêrgalm geven.
Toen Juno toeleide, om het geil en dartel leven
Van Iö, door Jupijn herſchapen in een koe,
Te plaegen, ſtelde zy uit wraeckzucht, nimmer moê,
Haer booſheit door dit dier te werck in d'oude tijden.
Gy zult u vruchtbaer vee voor dit gedroght bevrijden
Des middaghs: want dan ſteeckt dit ondier dat elck yſt:
En drijf de merrie, als de zon des morgens rijſt,
Of 's avonts ondergaet, zorghvuldigh weêr ter weide.

Hoe men kalvers merckt, uitkieſt,

Wanneer de koey nu kalve, en van het kallef ſcheide,
Dan alle uw zorgen aen het jonge kalf beſteet,
En brant het met een merck van hun geſlacht, zoo weet
Gy namaels wien het paſt zijn gade te berijden,
Of wien gy den altaer der Goden toe wilt wijden,
Of ſpannen in den ploegh om klay en harde klont
Te breecken, en het lant te bouwen, en zijn' gront.
Laet andre koeien vry in 't weeligh gras gaen doolen.

en gewent.

Nu went u kalvers, wien de lantbouw wort bevolen,
Terwijlze leerzaem, jong, gebuighzaem zijn, en teêr.
Vlecht teene kranſſen om hun halzen, en wanneer
De vrye neck de dienſt gewoon is, d'een na d'ander,
Dan koppel ieder paer met kranſſen aen elckander,
En drijf de vaerzen, zy aen zy, te gader voort.
Dan laet de lêge raên door 't lant gaen, als 't behoort,
Dan wederom een ſpoor door d'ackers heeneſleepen.
Dan kraecke 't beucken radt, door zijnen laſt beneepen.
De kopre diſſelboom ga met gepaerde raên.
Uw vee, tot noch geen tucht noch drijfſtock onderdaen,
En eerſt opluickende, eete alleen geen wilgebladen,
Noch liezen, nochte gras, maer pas het te verzaeden
Met koren. laet de koey, die flus eerſt kalfde en droegh,
Niet melcken, als van outs, t'ontijdigh, en te vroegh,

Maer

Haer al haere uiers vry het kalf ten beste geven.
Doch prickelt u de lust om naer den krijgh te streven,
In oorloghsbenden aen te voeren, of het radt
Langs Alfeus oever heen voor Pise, d'oude stadt,
Te drijven, en door 't woudt van Jupiter te wagen
Te rennen; laet het paert eerst trots en onverslagen
Het forsse krijghsheir zien, en luistren naer den stijl
Der steeckende trompette, en 't kraeckend radt een wijl
Gewennen, en op stal den breidel ramlen hooren;
Daerna allengs, uit lust en moedt hem aengeboren,
Gedoogen dat zijn heer en meesters hant hem oock
Koom' kloppen op den neck, en minzaem streele en stroock'.
Het luistere hier naer, als 't, van de melck gestooten,
De speen mist. steeck, terwijl 't noch kleen, niet opgeschooten
En zwack is, en vervaert noch siddert, zijnen beck
Vry in den halfter, meer dan eens. maer na'et vertreck
Van 't derde jaer, wanneer het wandelt in zijn vierde,
Dan recht het wacker af, en leer 't ongemanierde
Hoe 't draven, wenden moet en keeren heene en weêr,
En leer het harden: dan gewen het meer en meer
De winden met zijn vlught en snelheit uit te daegen,
En met een' vollen toom langs 't vlacke velt te jaegen,
Oock zonder dat het met de voeten aerde raeckt.
Hoedaenigh Boreas by wijlen, dat het kraeckt,
In 't Noorden opsteeckt, en de waterloze wolcken,
En 't sneeuw van Scythie verslint voor 't oogh der volcken.
Dan gruwt het koren, daer het hoogh en weeligh staet,
Voor 't ongestuimige gebulder, en het zaet
Beweeght zich, als een zee: men hoort bosschaedjen ruisschen,
De baren op het strant aenwentelen, en bruisschen.
Zoo vliege 't ros langs 't velt, en veege vlackte en stof.
Dit zal best zweeten, en schuimbecken, om met lof
In Elis renbaen naer den palm zijn vaert te recken,
Of, vlugh en wel ter hant, de sleên der Belgen trecken.

Hoe men paerden ten oorloge en renstrijt afrecht.

Gelijckenis van de snelheit des wints.

Ten leste voeder het getemt zwaerlijvigh paert
Met vette rog: want eer gy 't intoomt is zijn aert
Te wreveligh en fors, en, wort het aengegreepen,
Het luistert naer geen' toom, noch zwicht voor geene zweepen.

Hoe men het vee van minne moet speenen.

Maer 't zy u koey of paert te sta koome in uw werck,
Geen middel levert u het vee zoo vroom en sterck
Als 't spaenen van de minne en minneprickelingen:
En hierom zent men best de stieren, heet op 't springen,
Heel verre van der hant ter weide in eenzaemheit,
En achter eenen bergh, of daer de stroom hen scheit,
Of voedertze op den stal: want hunne wedergade
Tapt hun de krachten af. de toovrende ongenade
Der min betovertze met haer gezicht te wreet,
Zoo dat de stier den beemt en weide gansch vergeet.

Minne-strijt tusschen stieren.

Oock hitstze dickwijl door 't aenminnige bekooren
De forsse vryers aen, en horen tegens horen.
De schoone vaerze gaet te weide in 't groene woudt,
Terwijl de stieren, reis op reis, vergramt en stout
Toestootende, het vleesch met scherpe hoornen noopen,
Zoo dat het zwarte bloet de huit komt afgedroopen.
Zy zitten onderling elckandre in 't vel zoo stout,
En loeien zoo vervaert, dat bosch, en bergh, en woudt
Op 't loeien wedergalmt. die stootsgezinden beide
Zijn niet bequaem te treên in eene zelve weide:
Maer d'ander, die het velt most ruimen al zijn best,
Gaet ommezwerven in een onbekent gewest,
Besteent luits keels dien hoon, zijn wonden, en quetsuuren,
En dat hy zulck een trots en aenstoot most bezuuren,
Zijn gade missen, en zijn wraeck niet magh verzaên.
De stier ziet overdwers de weide in 't ende eens aen,
En scheit van vaders erf: dan oefent hy zijn krachten
Uit al zijn maght en kracht, en rust geheele nachten
Op steenen, zonder stroo, en op den harden gront,
En leeft by distelen, pluckt rietgras in het ront:

Dus

Dus proeft hy zijne kracht, en, om de wraeck te wetten,
Weet tegens eenen ſtam de horens aen te zetten,
Het hoornen zijne wraeck te tergen ſtadigh aen,
En vreeſlijck in den wint en achteruit te ſlaen,
Den zantgront, dat het ſtuift, te krabben met de voeten,
En vangt zoo 't voorſpel aen om zijn party t'ontmoeten.
Wanneer hy zich nu ſterck genoegh en maghtigh kent,
Dan op, en weder naer den vyant toegerent,
Die buiten zorge leeft. de zee, op haere luimen,
Begint in 't midden dus te ruiſſchen, en te ſchuimen. *Gelijckenis van het opſteecken des onweders in zee.*
Zy haelt den boezem van den gront op overwijt.
Men ziet dan hoeze op ſtrant aenwentelt, ſteenen ſlijt,
Op klip en ſteenrots bruiſcht, en, onder 't yſlijck horten,
Zoo zwaer, gelijck een bergh, voorover komt te ſtorten,
En, weêr met wielingen opborlende uit den gront,
Den zwarten zantgront braeckt met opgeſpalckten mont.
Zoo byſter blaeckt en barnt de kracht der minnevieren
In allerhande ſlagh van menſchen, en van dieren,
En viſch, en vogelen. de liefde is in het perck
Van minne, in al wat leeft en lucht ſchept, even ſterck.
De razende leeuwin, vergeetende haer jongen,
Noit feller brulde in 't velt dan als zy wiert gedrongen
Van minne, en loops was. geen wanſchapen Noortſche beer,
Geen vreeſlijck everzwijn, geen tiger rechte meer
Gewelts, meer moorts aen, in woeſtijne, en woeſte plecken,
Dan in die heete koorts: dan loopenze al, die trecken
Door 't woeſte Libyen een ſchrickelijck gevaer.
Aenſchouw eens hoe de koorts van minne fel en zwaer
De hengſten rijdt door 't lijf, als zy de meer beriecken:
Dan heeft noch toom noch zweep de maght om hun de wiecken
Te korten: geene rots, noch holle klip, noch vliet,
Die tuſſchen beide ſtroomt, en ruiſcht, en heeneſchiet,
En kaien met zich ſleipt, kan hunnen toght beletten.
De Sabelliſche zeugh weet haeren tant te wetten.

Zy woelt, en wroet, en krabt den gront op met den voet:
Dan wrijtze aen eenen boom haer lenden, datze bloet,
En eeltigh wort, om zich te wapenen voor wonden.

Leanders razende minne om Hero.

Wat recht de jongeling niet aen, dien ongebonden
De felle min in 't mergh van zijn gebeente brant?
Hy zwemt, by duister nacht, door 't bruizend meer naer strant,
Door storm, door hagelbuy; terwijl de lucht naer onder
Van boven hem beschiet met weêrlicht, blixem, donder,
De bare op klip en rots gebroken wort, zoo spa,
Daer d'ouders al te droef, noch oock zijn lieve ga,
Die op 't verdroncken lijck zal sterven, niet vermogen
Hem wederom te rug te roepen uit medoogen.

Toghtigheit der merrien overtreft alle dieren.

Wat rechten lossen, die met hun gespickelt vel
Voor Bacchus wagen gaen, en wolven, wreet en fel,
En honden niet al aen, in hunne minnesmarten!
Hoe vechten om hun lief de weerelooze harten!
De dolle merri wint het noch alle andren af.
De minnetoght bereedt de merrien zoo straf,
Die Glauk te Potnie zoo vreesselijck aenrandden,
En hollende over 't velt verscheurden met de tanden.
De minne laetze los, daer Idaes toppen staen,
Ter neder plompen in den bruizenden Askaen.
Zy steigren bergen op, en zwemmen over vlieten.
Zoo dra dit vier begint in 't geile mergh te schieten,
[Byzonder in 't saizoen der lente: want dan brant
Die hitte het gebeent.] dan staen zy op den kant.
Van eene klippe om hoogh, en guwen, als ontzinden,
Met haeren beck naer 't weste, en naer de westewinden,
En slicken gulzigh in het zaet van wint en lucht.
Zoo gaenze zonder hengst hier dickwijl van bevrucht:
'k Verhael wat wonders: dan gehuppelt, en geronnen
Op rots, en klip, door dal, en delling, overwonnen
Van minne, ô Oostewint geensins naer uw gewest,
Noch 't opgaen van de zon, maer naer het noortsche nest,

En

En Kaurus, of naer d'as van 't nevelachtigh zuien,
En daer de lucht betreckt met koude regenbuien.
Zoo groeit hier uit het geen de huisman recht als elck
Oock paerdekrevel noemt, een lymigh gift, het welck
Van d'eechenisse druipt, paertskrevel, dat de nucken
Der geile stiefmoêr dient, en zich van haer laet plucken,
Bezweeren met een' vloeck, wanneer zy 't, loos en stil,
In toverdrancken met haer kruiden mengen wil.
Maer midlerwijl wy dus, van heete min bevangen,
Doorloopen stuck voor stuck, zoo gaet de tijt zijn gangen,
En noit herhaelbre tijt loopt snel en vlugh zijn baen.
Dit 's nu van 't groote vee genoegh: nu past hier aen
Het ander deel van 't werck, en dat wy wel bevroeden
De ruige geit, en 't schaep, met wol gedost, te hoeden.
Gy kloecke huisliên, dit 's uw werck: met deze gaef
Bejaghtge eer in, en ick hou gewisslijck het is braef
Elck een geringe stof met woorden uit te drucken,
Te heffen in den top: doch 'k laet my nu verrucken
Van eenen zoeten lust door wildernissen heen
De steilten naer Parnas: het lust my op te treên
Des bergen hoogh en steil, waer langs geene ouden wonnen
Den zachten heuvel van de Kastalijnsche bronnen.
Nu, ô eerwaerdighste en verheve Veegodin,
Verhef ick mijnen toon, en stel vooreerst dit in,
Dat elck zijn schaepen voedre in een bestroide koie,
Den gront met varenkruit en stroo wel dicht bestroie,
Tot dat de zomergroente opkoome, en 't weecke vee
Niet zie verkleumt van koude, noch van voetevel mê
En rappigh schurft geknaeght. voorts laet mijn les u raden
Dat gy uw geit met loof van boschhaeghappelbladen
Bezorght, en uit de kil van eene versche beeck
Laet drincken: dat de koy des winters naer de streeck
Van 't zuiden sta gekeert, beschut voor guure winden;
Wanneer 't gestarnte van den Watergieter, in den

Het tweede deel van schaepen en geiten.

Hoe menze 's winters gadeslaet en voedert.

Bezeilden Oceaen verzinckende, onderga,
En 't najaer nat begiet'. men dient oock, vroegh en ſpa,
Zoo wel op onze geit, als op het ſchaep, te letten.
Zy zal den herder oock geen mindre winſt byzetten,
Al heeft Mileten zijn geverfde ſchaepevacht,
Van Tyriſch purper zadt, zoo hoogh in prijs gebraght.
De geit beſchaft meer melcks, en teelt u veele jongen.
Hoe gy de geit meer melckt, dat d'eemer van de ſprongen
Der vette melckbron ſchuim', hoe zy meer melleck geeft.
Oock ſcheert men midlerwijl de kin, daer 't haer aen kleeft,
Den baert, en ruige lock des bocks in Cinyfs plecken,
Tot 's krijghsmans dienſt, en om den zeeman warm te decken,
In zijn nootdruftigheit. zy weiden ſtadigh aen
Het boſch af, bergh, en braem, en heg, die gaerne ſtaen
Op heuvels in de lucht. zy komen ongedwongen
Te koie, met den ſleep van haer beminde jongen,
En kunnen, van haer melck en jadder overlaên,
Heel kommerlijck naer ſtal den drempel overgaen:
En hierom zult gy haer, die minſt haere armoê kennen,
Met alle naerſtigheit bewaeren, u gewennen
Voor ſneeuw en hagel haer te hoeden, te voorzien
Van voeder, en van loof, en 's winters boven dien
By wijlen voederen met hoy uit uwe ſchuuren.

Hoe men de kudden in den zomer weit.

Maer als de weſtewint de blijde zomeruuren
Nu aenlockt, drijf den bock en 't ſchaep in weide, en boſch,
En laetze, in 't kriecken van den dagh, in koelte, los
En vry in 't open velt gaen grazen uit de ſtallen
Heel vroegh, terwijl de rijp, op 't nuchtre gras gevallen,
De dauw op 't jonge gras het graetigh vee bekoor',
En na vier uuren, als de zon aen 't rijzen door
Haer hitte 't vee op 't velt met grooten dorſt beſpringe,
De krekel over velt en ſtruicken heene zinge,
Dan kudden uit den put gedrenckt, en nat beſproeit,
Of in het water, dat door eicke buizen vloeit:

Noch dat men 's middaghs, als de zon steeckt, zich verkloecke,
In een beschaduwt dal, of koele lommer zoecke,
Daer d'eick, aen Jupiter gewijt en toegeleit,
Of een aeloude stam zijn breede tacken spreit,
Of ergens bruin en dicht een bosch vol eecklen hange,
Dat haer in zijn gewijde en frissche schaedwe ontfange.
Wanneer de zon beginn' te daelen, d'avont vall',
En maetige den brant met koelte in bergh, en dal,
De maen met haeren dauw verquicke bosch en spruiten,
D'Ysvogel aen het strant, de distelvinck met fluiten
Zijn' zang de haegh en bergh laet hooren in de zon,
Dan drijfze weêr te weide, en drenckze in klaere bron.
Gy herders langs de kust der Libyaensche vloeden,
Wat leert mijn zang u meer, hoe gy uw vee zult hoeden?
Hoe bouw ick met uw hutte en wooning, mijnen zangk,
Uw hutten, dun gezaeit. uw vee gaet weecken langk,
Ter weide nacht en dagh, langs woeste en wilde kusten,
Noch zonder onder dack te schuilen, of te rusten:
Zoo luttel stallen draeght het Afrikaensche lant,
Welx herder al zijn schat en 't kostelijxte pant
Met zich voert, dat 's zijn huis, en haert, en zijn geweeren,
Een Lakonyschen hont, en pijlen, snel van veêren,
En zijn Kretenzer schee, den koker, op den rugh.
Gelijck een trots Romain in 's vaders harnas vlugh,
Beladen met een pack, vast optreckt in slaghorden,
En komt den vyant op, om hantgemeen te worden,
Eer 't iemant rieckt, daer hy dan voort zijn leger plant.
Doch anders gaet het in het koude Russenlant,
En aen 't Meotisch meer, en daer de snelle stroomen
Des Isters 't roode zant van onder op doen komen,
En Rodope, naer d'as van 't noorden uitgestreckt,
Aen Hemus wort gehecht. de stal hier 't vee bedeckt.
Het velt staet grazeloos, 't geboomte zonder bladen.
't Gewest leght woest, 't geberght van sneeuwjaght overladen.

Van het veehoeden der Afrikaenen.

Gelijckenis van den Roomschen soldaet.

Van het veehoeden der Scythen, of Russen.

Het ys leght zeven vaêm gevrozen, wijt en zijt.
Het wintert hier doorgaens. hier ruischt de wintertijt
Doorgaens van 't noorden, en de zon kan zoo niet klimmen
Dat zy de schaduwen en bleecke en dootsche schimmen
Verdrijve, 't zyze steil opsteigre met haere as,
Of steil voorover zich in roode baren wassch'.
Hier wort de snelle stroom met eene korst betogen,
Dat paert en wagen vry hier over rijden mogen.
De kielen voeren flus noch door het open nat,
Nu wagens, en dan vriest de kou het kopren vat
In stucken. 't kleet bevriest aen 't lichaem zelf by wijlen.
Men houwt bevrozen wijn aen morselen met bijlen.
Geheele poelen staen in ys verkeert heel vast.
De kille yskegel hangt bevrozen, als een last,
Aen d'ongekemde kin. de sneeuw komt dicht gevallen
Op 't velt. het vee vriest doot op 't velt, en in de stallen.
De groote stieren staen met rijp bestort om 't lijf,
De harten, troep by troep, bevrozen, kil en stijf,
En aen den hals in 't sneeuw, en steecken pas den horen
Ten sneeuwbergh uit. geen net, gespannen en geschoren,
Geen roode pen noch pluim, noch losgelaeten hont
Vertsaeght hun, en vergeefs beproevenze den mont
En borsten tegens 't sneeuw te duwen, om te wenden.
Men stootze met gemack den jaghtspriet in de lenden,
Zoo datze al gillende neêrstorten in het sneeuw.
De jager voert zijn roof naer huis met bly geschreeuw.
Dus leeft de Rus gerust en leêgh in diepe holen,
In d'aerde, en brant den eick met stapelen aen koolen,
Leght olmen, ongeklooft en heel, aen zijnen haert.
Hier slijt hy al den nacht met tuisschen onbezwaert,
En vrolijck, spoelt met bier en appeldranck de smarte,
En niet met wijn, den druck en zwaericheit van 't harte.
Dit woest en wilt geslacht van menschen houdt zich stil
In 't noorden, daer de wint van 't oosten, kout en kil,

it woest Rifeesch gebergt komt buldren, en hen quellen,
ie voor den vorst zich kleên met rosse en ruige vellen.
Indien u wolwerck lust te queecken, wacht u dan
oor distel, braeme, en klisse, en al wat steecken kan:
chuw weeligh weilant: pas de zachte en witte vliezen
er schaepen, wit als sneeuw, naukeurigh uit te kiezen,
n schuw den ram, die, wit van vel, beneên de tong
en zwarte tong-aêr heeft, op dat hy niet het jong
let zwarte vlacken spickle, en kies een' andren hamel
it uwe kudde. zoo bekoorde Pan t'onschamel,
e groote Veegodt van 't Arkadische geslacht,
[ndien 't geloofbaer is,] met zijn sneeuwitte vacht
e maen in 't hooge bosch, bewogen door zijn kermen,
aer zy hem wellekomde, en troetelde in haere armen.
Maer zoeckt gy melleck, smijt hun klaver, ziltigh kruit
n zeefgetykruit voor, dan drinckenze eemers uit,
an spannen d'uiers stijfst. de melck, schoon wy 't niet raken
let reden, zal naer 't voêr oock zout en ziltigh smaecken.
e herder, om den bock te stooten van de moêr,
Vanneer hy groot wort, past een prickelende snoer
ol ysre pennen hem om zijnen beck te knoopen.
e huisliên perssen 's nachts den kaes, dien zy verkoopen,
it uchtend melck, of die by daegh gemolcken wort.
Vat d'uier 's avonts spade in 't zuiver melckvat stort,
at voert de korf in stadt, als 't oosten op wil klaeren,
f 't wort met zout besprengt om 's winters te bewaeren.
Verzuim oock niet den hont, een' vliegenden Spartaen,
f bijtenden Molos met huy, die vet is, aen
e vocken: want zoo lang zy uwe koy bewaeren
al 's nachts noch dief noch wolf uw tamme koy vervaeren.
y zult niet schricken dat een stroopend Kastiljaen
heimelijck bespring'. gy zult oock dickwijl gaen
Voudtezels, bloo van aert, met uwe jaght bespringen,
let hazenleger oock met hazewinden dwingen,

Hoe men op de wol der kudde moet letten.

Gelijckenis van Pan, of liever van Endymion.

Hoe men de kudde voedert, en de jongen van de moeder stoot.

Hoe men honden opvockt.

En het wilt jaeght.

Den das verrasschen met den winthont over 't velt.
Gy zult het everzwijn, om dit gebas ontstelt,
Door slijck en modder heen najaegen, en de harten
Met hoornen, hoogh van tack, vervolgen tot hun smarten,
Op hooge bergen, en van overal bezet,
Narennen, en verbaest verwarren in uw net.

Hoe men slangen verdrijft.

Nu leer oock uwen stal met cedrenhout beroocken,
De felle waterslang verdrijven en besmoocken
Met stinckenden galbaen. de vinnige adder zal
Zich dickwijl gaen uit schrick verschuilen in den stal,
In lange niet gevaeght, om daer het lijf te bergen.
De huisslang, eene plaegh voor 't vee, en niet te tergen,
En die de kudde smet met doodelijck venijn,
Bouwt nesten, of in d'aerde, of velt, en in woestijn.
O huisman, wapen u. grijp steenen op: grijp stocken:
Verpletze, die, den hals opsteeckende, onder 't wrocken
Vast zwicht, en piept, en dreight. uit blooheit steecktze alree
Haer hooft heel diep in d'aerde, uit angst voor 't naeckend wee,
Terwijlze 't middenlijf, den langen staert, vol krollen,
Ontknoopt, de kringen van het achterlijf laet rollen,
En langsaem na zich sleipt. oock is 't Kalabrisch dier,
De boschslang vinnigh, die de borst en boezem fier
Om hoogh steeckt, en den rugh, vol schubben, in wil trecken,
En al den buick langs is gevlackt met groote vlecken:
Terwijl de beeck uit bronne en levende ader springkt,
Het lant, by lentezon, den zuider regen drinckt,
Onthoudtze zich in slijck, en slijm, en waterpoelen,
En, woonende op den kant, beproeft haer lust te koelen
Met haeren zwarten balgh en vraetzucht stadigh aen,
Met borrekickren, vorsch, en visschen te verzaên.
Wanneer de poel verdrooght van hitte d'ackers splijten,
Dan springt de waterslang op 't lant om toe te bijten,
Slaet roode blicken op, en glipt, van dorst verwoet,
En razende van brant, vervaerlijck in dien gloet,

Langs

ings velt en ackers heen: dan zou het my niet lusten,
 ope lucht, op 't lant te slaepen, en te rusten,
och onder eenen boom te leggen in den schoot
an 't koele en groene gras; wanneerze nu, ontbloot
estroopt van d'oude huit, verjongt, en raeckt aen 't glimmen,
aer ey of jongen in het nest laet leggen grimmen,
r zelf met haere tong, drysnedigh, en drykant,
ch baeckert in de zon, en flickert op het zant.
Ick wil d'oirzaecken en de tekens der gebreken
ock leeren. schorftheit plaeght de schaepen, na het leken
er wolcken, als zy nat en koudt beregent zijn,
f 's winters wit en stijf van rijp, en kranck van pijn,
f niet van 't zweet gevaeght, wanneerze zijn geschoren,
n van een scherpe haegh gesteecken, en haer' doren;
aerom de herder 't vee in zoete beecken wascht,
e rammen, ruigh van lock, in vlieten plompt, en plast,
at zy, voor wint, voor stroom, in 't water heenedrijven;
f weet 't geschoren schaep met olimoêr te wrijven,
et levend zwavelpoêr, met zeeschuim, zeeajuin,
n lijmigh wasch, en teer van Ida, zwart en bruin,
wart lijm, en nieskruit, bang van lucht, en nau te lijden.
e reedtste raet is hun de puisten op te snijden
et vlijm, en scheermes: want zoo lang de herder zit
n suft, en het gebreck niet aentast, maer slechts bidt
at toch de goede Goôn de plaegh ten beste keeren,
erergert het gebreck, ja 't zal al stil vermeeren.
anneer een drooge koorts het bloet allengs ontsteeckt,
et quijnend lichaem, dus gepijnt, de kracht ontbreeckt,
n uitteert, en de smet en overgroote hitte
en schaepen in het mergh van 't hol gebeente zitte,
an is het oirbaer dat men haer de hitte breeck',
ene ader in den klau beneden sla, en steeck',
ls eer Bisalten, en Gelonen, die, in 't trecken
aer 't kille Rodope, en der Geten woeste plecken,

Van d'oirzaecken en tekenen der veeziecktenn, en raet hier tegen.

Den dorst met paerdebloet, gemengt met melck, verslaen.
Ziet gy van verre een schaep in koele schaduw gaen,
Of al kieskauwende den tip van 't gras afknaegen,
En quijnen achter aen, of leggende, als verslagen,
Op eene heide 't groen vast kauwen, 's avonts spa
By nacht alleen gedwaelt: waeck daetlijck op, en sla
Eene ader in den voet, om 't onheil voor te komen,
Eer zulck een booze smet, en by u niet vernomen,
De gansche kudde schenne, en voortkruipe onder 't vee.
De stormen bulderen zoo dickwijl niet op zee,
Als by den zomertijt dees plaegh met zoo veel jammers
Niet hier en daer een schaep, maer teffens schaepen, lammers,
En al de schaepskoy snel, en gansche kudden treft:
Dat zou bevroên een die 't geberght, dat zich verheft
In d'Alpen, quaem te zien, en Norische kasteelen,
Iäpis ackers, langs Timavus, en die deelen
Van bosch en lant, dat wijt en zijt, nu onbeweit
Van schaepen en van vee, gansch woest en ledigh leit.

Voorbeelt van vee-zieckte, en haeren na-sleep.

Hier quam voorheene, uit een bedorve lucht, een peste
En deerlijck onweêr op. een zieckte in dit geweste
Ontstack in 't heetste van den herfstijt, en sloegh voorts
En blaeckte 't ackervee, en wilt, gelijck een toorts,
Bedorf het water, en vergiftighde de weide,
Daer geen natuurlijck van dit lastigh leven scheide:
Maer als versmachte dorst al d'aders had verdrooght,
De leên deed krimpen, nam 't bedorven bloet, nu vooght,
Door overtolligheit zoo toe, met smarte en pijnen,
Dat al 't gebeente allengs van zieckte sloegh aen 't quijnen.
Het veege altaerlam, met den bant, die sneeuw verdooft,
En 't wollen snoer, alree bewonden om zijn hooft,
Komt dickwijl, als men 't nu zal slaghten en verbranden,
Te sneuvlen in den dienst, en onder 's priesters handen;
Of zoo 't de priester met zijn mes te keelen quam,
Het ingewant ontfangt noch vier, noch outervlam,

En d'offervinder melt den vraeger merck, noch teken;
Geen bloet beſmet het mes of luttel, onder 't ſteecken
En keelen; en het zant wort nauwelijcks gemengt,
Of boven ſlechts van 't zwarte en vuile bloet beſprengt.
Het kalf ſterft overal, oock daer 't in 't velt gedreven,
Of aen de volle kribbe en 't voeder, komt van 't leven
Te ſcheiden: en de hont, de vleier van zijn' heer,
Slaet in een dollicheit. de zeugh raeckt meer en meer
Aen 't kuchen, nu de keel benaut is door het zwellen,
En haer aemborſtigheit en hoeſt op hoeſt komt quellen.
Het ongeluckigh paert vergeet zijn weide, en voêr,
Den renſtrijt in de baen, en drinckt niet, trapt den vloer
Geduurigh, trap op trap, en laet zijne ooren hangen.
Het koude zweet, een veegh merckteken, baert verlangen,
En zorgh en achterdocht, dewijl 't niet zweet van laſt.
De huit valt hardt, en ſtijf, indienze wort getaſt.
Dees mercken trêen vooruit, als voorboôn van het ende.
Indien die zieckte zich verheffe in deze elende,
Dan branden d'oogen in het hooft: het hijght van dorſt:
Het haelt den adem uit het diepſte van zijn borſt,
Zucht zwaerlijck midlerwijl, en hijght om lucht te winnen:
Het zuchten ſpant gedarmte en ingewant van binnen:
Het zwarte bloet ontloopt den neus, valt ruw en raeuw,
De keel de drooge tonge al t'eng en veel te naeuw.
Het plagh te helpen, zoo men eenen vollen horen
Met wijn ter keele ingoot. dit middel ſcheen gekoren,
Als 't eenige, om de doot te keeren, maer nu was
Het ſchadelijck: doch als het paert hierdoor genas,
Gelijck het ſcheen voor 't oogh, dan ving het aen te tieren,
En nu, ter doot toe kranck, verſcheurde het zijn ſpieren,
En vleeſch, en zenuwen [de Goden gunnen ſtaêgh
Den vroome een beter lot, en ſchenden zulck een plaegh
Den vyant op den hals,] met zijn gebit aen ſtucken.
De ſtier, die met den ploegh al roockende aen komt rucken,

Stort neder, en braeckt ſchuim en bloet alle oogenblick
Ten monde uit, geeft terſtont den allerjongſten ſnick.
De droeve lantman ſpant den macker uit, die druckigh
Zijn broeders doot betreurt. zoo ſcheit hy ongeluckigh,
In 't midden van het werck, van 't kouter in die ſtreeck.
Geen boſchſchim, blijde beemt, noch ſtroom, noch klaere beeck,
Die klaer, als barrenſteen, ter klippe af komt gevallen,
Verquicken 't quijnend vee op weiden, noch in ſtallen.
De lendens worden ſlap. 't gezicht ſtaet ſtijf, als doot.
De hals hangt naer beneên ter aerde, zwaer als loot.
Wat baet hun ackerdienſt, en arbeit? die blijft ſteecken.
Wat baet het met den ploegh den harden gront te breecken?
Kampanjes leckre wijn, noch overdaet van ſpijs
Bedorven hunne maegh. zy leefden, op hun wijs,
By bladers, en by gras. zy dronckken bron, en vlieten,
En klaere beecken, die langs d'oevers heeneſchieten.
Oock brack geen hartzorgh hun gezonde en ſtille ruſt.
Men zeght dat noit voorheene, in deze vruchtbre kuſt,
Naer oſſen wert gezocht, om Junoos offervieren
Te voeden: dat een ſlagh van ongelijcke dieren
Woudtoſſen 't wagenradt opvoerden naer de kerck:
En hierom bouwt men 't lant met arbeit, ſtijf en ſterck,
Met eggen, en men poot de vruchten met de handen,
En treckt den wagen naer 't geberghte door de landen
Met uitgereckten hals. geen wolf houdt nu de wacht,
Beloert de ſchaepskoy, noch beſpiet het vee by nacht:
Een heftiger verdriet betemt hem in deze erven.
De bloode daſſen, en de ſchuwe harten zwerven
Omtrent de honden, en rondom de huizen heen.
Nu worpt de wilde zee haer zeegebroet door een,
En allerhande ſlagh van viſch, als drenckelingen,
Die, ſchipbreuck lijdende, by ſtorm en noot vergingen,
Aen ſtrant op. 't zeekalf vliet nu, tegens zijnen aert,
Naer vlieten. d'adder zoeckt, nu angſtigh en vervaert,

Ver-

'ergeefs in 't kromme hol het leven noch to bergen,
n sterft. de waterslang steeckt vreeslijck, zonder tergen,
Haer blaeuwe schubben op. de lucht vergiftight vast
De vogels, die om hoogh en uit het zwerck van last
Ter aerde storten, en den geest in 't vallen geven.
Het baet niet midlerwijl, al wort het vee verdreven,
'erweit. alle artseny is doot, en zonder kracht.
Alle artsen, Chiron, van Fyllire voortgebraght,
n, Amythaons zoon, Melampus moeten 't geven.
De dootsche Tisifoon komt in de weerelt streven,
n, opgedondert uit den helschen jammerpoel,
oopt hollen, brengt de zieckte en angst uit Plutoos stoel,
n steeckt 't verslindend hooft al trotser op naer boven.
De dorstige oever, vliet, en heuvel, rots, en hoven
en 't galmen, reis op reis, op 't blaeten van het vee,
n jammerlijck geloey der rundren, en hun wee.
y tijt alree met kracht aen 't vellen, 't een voor 't ander,
n stapelt zelf in stal de dooden op elckander,
Daer 't vee in etter, stanck, en 't vuile bloet versmacht,
Tot dat de noot dit leert begraven in een gracht,
n delven in den kuil: want die bedorve huiden
ijn tot geen leder nut: en niemant van de luiden
an 't ingewant met bron en stroom en water hier
Afwasschen, zuiveren, noch louteren door 't vier,
Noch oock de vacht, van stanck en vuilicheit gegeten,
n etter, scheeren; noch de stinckwol, half verbeten,
Ten oirbaer brengen: en indien'er iemant quam,
Die dit besmette kleet in zijne handen nam,
Die kreegh een roode puist aen 't lichaem, en de leden:
Het vuile en bange zweet brack uit op alle steden,
n 't leedt niet lang de wolf, de veeplaegh van het lant,
'erslont 't bevleckte lijf met zijnen bitsen tant.

P. VIRGILIUS MAROOS LANTGEDICHTEN.

Het vierde Boeck.

INHOUDT.

Hy ſtelt den biehof toe, ontvouwt der byen aert,
En 't recht van vorſt en volck, die naulijx reden derven.
Hy toont ons 't honighwerck, en hoe men nekter gaêrt,
Oock nieuwe byen wint, indienze ontijdigh ſterven.

Overgangk van het vee tot byen, en honigh, het leſte ſtuck: waer toe hy Mecenas en der Goden gunſt verzoeckt.

ICk zal voort achtereen mijn lantwerck gaen voltrecken
Met honigh, en den dauw, die ons uit 's hemels plecken
Gezegent toevloeit: ô MECEEN, begunſtigh bly
Dit deel oock. 'k zal u van die kleene dieren vry
Wat vreemts vertoonen, en manhafte mogentheden,
En volcken, en hun werck, en oefeninge, en zeden,
Oock d'oorlogen van al dit brommende geſlacht
Ontvouwen op een ry. ick neem wel, zoo men 't acht,
Een ſlecht onnozel werck ter hant: maer wil men 't weegen,
Hier is niet weinige eer en glorie in gelegen,
Indien de Goden my niet wars zijn, en met een
De Godt Apollo luiſtre en lette op mijn gebeên.

Van den biehof.

Men moet eerſt een verblijf en legerſtant opſpeuren
Voor 't byenleger, daer geen winden haer verſteuren,
[Want wint beletze 't aes te brengen in haer kas,]
En daer geen dertel bock, noch ſchaep in bloem en gras
Ophupple, geene vaers den dauw des velts afſtrijcke,
Noch 't piepend gras vertrê. gedoogh omtrent de rijcke
En volle korven geen haeghdiſſen, gladt van huit,
En ſpickligh, geenen ſpecht, noch vogel, noch geluit

Van Progne, in welcker borſt 't lidteken is gebleven
Van haer bebloede hant: want zy, op roof bedreven,
Bederven wijt en zijt het alles, beemt, en lucht,
En vangen met den beck de byen in haer vlught,
Om met dees leckerny het wreede broeineſt t'azen.
Maer zet de korven by de bronnen, klaer als glazen,
By meeren, groen geboort met moſch, en daer een beeck,
Die ſmal is, heenevloey' door eene klaverſtreeck,
De breede en wilde olijf, of dadel, dicht geladen,
Den toegangk overdeck', beſchaduw' met zijn bladen,
Op dat de koningen, noch jongk in hun beroep,
Wanneer zy in de lent met hunnen zwarm en troep
Te velde trecken, en de jongen, uit de korven
Gelaeten, in de lucht zich eens vermeiden dorven,
Zich laeten noodigen van d'oevers uit den brant
Der zonne, hier omtrent, en daer de boom geplant
In reedt ſta hen in 't loof met luſt te wellekoomen.
Zoo hier een ſtaende meer, of water, zacht in 't ſtroomen,
Omtrent ſta, ſmack'er dan wat wilgetacken in,
Of groote ſteenen, op dat zy, naer heuren zin,
Gelijck op bruggen, hier wat ruſten, zoo 't gebeure,
Dat, daerze zitten, haer een dwarling ſchichtigh ſteure,
Verſtroie, of dompele in het water, en den vloet,
En zy, voor guure buy en dwarrelwint behoedt,
De vleugels wijt en breet ontvouwende, onder 't blaeckeren
Des zomerzonneſchijns, zich zelfs hier mogen baeckeren.
Plant groene kaſſie en den tijm, van zoeten geur,
Oock yzoop, ſterck van reuck, by menighte hier veur,
En laet een verſche bron door violieren zwaeien.
Indienge een' hollen korf van eene ſchors wilt naeien, *Van de biekorven.*
Of teene korven vlecht; de deur zy enge: want
De honigh ſtremt van koude, of ſmilt van hitte en brant.
De honighby, die laſt van hitte en kou moet lijden,
Kleeft hierom d'enge ſpleet, en ſtopt aen alle zijden

De naeden van haer huis, oock niet vergeefs, met wasch
En bloemen vlijtigh toe, en veltgroen lentegras:
Hierom vergaertze slijm, dat taey als lijm kan kleven,
En peck, den Frygiaen op Idaes kruin gegeven.

Byen nestelen oock in d'aerde, en holle boomen.

De byen groeven [is het zeggen anders waer,]
Oock dickwijl putten diep in d'aerde, om voor gevaer
Te schuilen, en men heeft de zwarmen dick vernomen
In hollen puimsteen, en vermolssemt hout en boomen.
Bestrijck al evenwel de hutten dun met slick,
En houze rondom dicht, en leg'er, doch niet dick,

Wat men in den biehof mijden moet.

Wat groene bladers op. schuw ypen, die heur schaden.
Laet hier geen' rooden kreeft op gloênde koolen braden.
Schuw diepe poelen. ban den stanck des misthoops uit.
Schuw holle steenrots, daer de galm der stemme op stuit.

Van het biewerck in den zomer.

Hierna wanneer de zon met haer vergulde straelen
Den winter drijf beneên het aerdtrijck, en zijn paelen,
En met haer zomerlicht den hemel opensluit,
Dan maeit dit heir, in bosch, en beemt, en onder 't kruit,
De purpre bloem, en lickt de lippen van de beecken:
Dan poogenze met vreught haer teêr gebroet te queecken,
Te koesteren [ick weet oock naulijx met wat min,]
In haer gevlochten nest: dan bouwenze, eens van zin,
De raten van nieuw wasch, en storten vast en gieten
Den honigh uit, die taey en klevigh valt in 't schieten.
Wanneer gy nu hierna, by heldre zomerlucht,
Den zwarm uit zijnen korf ziet vliegen met een vlught
Ten hemel, en u vast verwondert hoe, door 't zweven
Des wints, die donckre wolck zoo lucht wort voortgedreven,
Dan slaze vlijtigh ga. de byezwarm bemint
Zoet water, en dicht loof. dan stroy hier vry eerint,
Dat in het wilde wast, en sap van kleen gestooten
Melissenkruit, en klinck, als Cybeles genooten
En offerpriesters, op een becken, of cymbael.
De byen zullen, door gerammel van 't metael

p zulck een ruſtplaets, haer zoo heilzaem, daetlijck ſtrijcken,
n in de kribbe en cel, naer heure wijze, wijcken.
Maer zoo haer oorlogh luſt en krijgh, [want menighwerf *Van den burgerkrijgh der byen.*
ntſteeckt'er onder haer een vechtſtorm op, om 't erf
n koningklijck bezit van twee verſcheide heeren,]
an kan men 't hart van dees gemeente kennen leeren,
at ſtrax van wraeckluſt brant en ſiddert, heel ontſtelt,
oor 't aengaen van 't gevecht: dan wort de traege in 't velt
an 's krijghsklaeroen gedaeght. men hoort het oorloghsteken,
elijck een' wapenklanck, en velttrompetten ſteecken.
y zetten zich ontſtelt eendraghtigh in 't gelidt.
e vleugels ſchitteren. dan wetten ſcherp gebit
n beck den angel ſcherp. zy ſtellen zich in orden,
ergaêren dicht by een, om hantgemeen te worden,
ondom den koning, en zijn' ſtoet, en legertent,
raveeren met haer keel den vyant. als de lent
u opluickt, en de lucht opheldert voor de vorſten,
an voort ter poorte met gedrommel uitgeborſtên,
n tegens een gehort, dat hier de lucht af bromt.
en zietze in eenen drom oock dicht in een gedromt.
y tuimelen om laegh, zoo dicht als hagelſteenen *Gelijckenis van hagel en geſchudde eeckelen.*
i eene hagelbuy, of eeckels dicht uit eenen
eſchudden eeckelboom. dit krijghsvolck, trouw verknocht,
et hunne vleugelen in 't harte van den toght,
itmuntende, bewijſt door een uitmuntend teken
at in zoo klein een lijf zoo groot een hart kan ſteecken.
y dringen tegens een van alle kanten aen,
n weeten van geen vlught, tot dat, na'et heftigh ſlaen,
e triomfeerder, al te maghtigh, boven drijve,
ijn vyant, uit het velt geſlagen, onder blijve.
l dees beroerte, daerze in 't harnas ſtaen gekant, *Hoe die krijgh geſlecht wort.*
Vort lichtelijck beſlecht met eene hant vol zant
e ſmijten in den hoop der vechtende oorloghsknechten.
Maer als gy d'overſten, van weêrzijde onder 't vechten,

Hebt.

Hebt uit den ſlagh geruckt, ontziel den ſlimſten vry,
Op dat zijn quiſtige aert u niet tot ſcha gedy,
Tekens om de koningẽ en hun ondêrdaenen te kennen. En laet den beſten het verdaedight hof regeeren.
De beſte van die twee munt uit in 't triomfeeren
Met goude ſpicklen [want men vint tweevoudigh ſlagh,]
En hooft, en roode ſchub, en glanſſen in den dagh:
Maer d'ander ſchricklijck, ſleept, ſlaphartigh, traegh, en zachter,
Het achterſte van 't lijf, dat breet valt, na, van achter:
Doch d'onderdaenen zien van weêrzijde als hun vorſt:
Want d'eene bende ziet te vreeſſelijck bemorſt,
Gelijckenis van een reizend gaſt. Gelijck een reizend gaſt aenſtappende elck doet gruwen,
En, droogh en dick van ſtof, op d'aerde ſlijck zal ſpuwen,
Uit zijnen droogen mont: maer d'andre bende ſtraelt
Met eenen gouden glans, en 't lijf is overmaelt
Eenpaerigh overal met ſpickelen, en ſtippen.
Dees aert is d'allerbeſte, en zal uw kieſche lippen,
Wanneer gy honigh perſt, vernoegen in 't ſaizoen
Met zoeten, doch veel eer met zuivren honigh voên,
Bequaem om wrangen wijn te helpen, te verzoeten.
Hoe de bièman zijne byen intoomt en aenlockt. Maer vliegenze te wilt, en wijder dan zy moeten
Vermeien in de lucht; verzuimenze de raet
Te bouwen, en de cel te vullen op haer maet;
Dan moet gy haer ſpeelziecke en wufte vlught verminderen,
En 't koſt een kleine moeite en arbeit dit te hinderen.
Men treck' den koning flucks de vleugels uit. indien
Dees inblijf, niemant zal de honighbyen zien
Te verre uitvliegen, dau en bloem en kruiden lecken,
Noch met de ſtandertvaen te wijt te velde trecken.
Laet heele bedden met de goutbloem dicht beſlaen,
En locktze met dien geur van alle kanten aen.
De Frygiſche Priaep, een moloch voor de veugelen,
En dieven, waecke om haer, en, om gewelt te teugelen,
Hou, met zijn ſnoeimes van geil wilgenhout, de wacht.
Een byeman moet tijm en pijnboomloof met kracht

Gaen

aen haelen op 't geberghte, en om de korven planten,
at eelt de handen deck', gelijck twee taeie wanten,
an zijne arbeitzaemheit. hy zet'er mey en plant,
gietze liefelijck, wanneer de zomer brant.
En zekerlijck 't en waer ick, mijne reis ten ende,
et zeil nu streeck', den boegh recht uit naer 't lant toewendde, *Uitspanninge van het hovenieren:*
zong u noch misschien hoe men met beter aert
vruchtbre hoven bouwt, en Pestums roozengaert,
tweemael 's jaers de roos op haeren steel ziet gloeien,
hoe endyvi liefst aen beecken plagh te groeien,
Peterseli graêgh langs vochtige oevers wass',
e een komkommer krom en dicker groeie in 't gras.
wil geen tijdeloos, al komtze spa, verzwijgen,
ch kringkligh beereklaeu, groen eiloof, steil in 't stijgen,
myrten, gaerne met den waterkant belent:
ant my gedenckt hoe, by de torens van Tarent,
er langs Galezus met zijn' bruinen waterzegen *En de wackerheit des Tarentschen tuinmans, en byhouders.*
goutgeel gras besprengt, ick by geval bejegen
' van Cilicie, die grijs wat lants bezat,
onbeploeghbaer was, en daer geen vee in tradt
weide, geene ranck de muskadel wou draegen.
s grijze nietemin pluckte, onder doornehaegen,
distels, hier ter stê, zijn warmoes, yzerkruit,
ck witte lelien, en mankop, dat'er spruit,
was in zijnen zin een koning, op die wijze.
deckte, 's avonts spa, met ongekochte spijze
disch, zoo menighmael hy t'huis quam afgesloofr.
ent broght roozen voort, de herfsttijt weeligh ooft.
nneer de rotsen in den kouden winter borsten,
water in den stroom bevroos met harde korsten,
sneet hy beereklaeu, en riep den zomer in,
vestenwint, te traegh gereet naer zijnen zin.
s had hierom heel vroegh een' schat van jonge byen
warmen, perste voor alle andren leckernyen

Van honigh uit de raet, zoo dat het ſchuimde op 't lant.
Hy had zijn lindeboſch en pijnboomboſch geplant.
Zoo menigh boom de lent met bloeiſel cierde en bladen,
Zoo menigh ſtont'er in den herfſt met ooft geladen.
De grootſte boomen plant en poot hy op een ry,
Den harden peerelaer, den doren aen zijn zy,
Die hem nu pruimen geeft. hy poot'er den andoren,
Belomraer van 't gelagh, daer zich de vreught laet hooren.
Doch ick van enger perck bepaelt, ga dit voorby:
Een ander zing' wien 't luſt, van deze ſtof na my.

Van den aert der byen, en het biewerck.

Welaen dan, 'k wil u nu ontvouwen en opzingen:
Wat aert de byen van Jupijn ten loon ontfingen,
Dewijlze, 't ſchel geluit der klinckende cijmbael
Van zijn' Kretenzer rey navolgende, altemael,
Den vorſt des hemels in 't Dikteeſche hol opvoedden.
Zy hebben onderling gemeenſchap van haer goeden
En kindren, oock alleen een ſtadt in 't algemeen.
Zy ſlijten haeren tijt, en leven doorgaens heen
By vaſte wetten, die beſtendigh zijn. zy wennen
Haer eigen vaderlant en eigen huis te kennen,
En, ziende in tijts den vorſt des winters te gemoet,
Bearrebeiden in den zomer overvloet
Van voorraet, opgeleght tot dit gemeene beſte.
d'Een vlieght om lijftoght uit, haelt koſt, en geen de leſte:
Een ander yveraer leght in den korf den gront
Der raet met boomlijm en Narcisdauw in den mont.
Dan wort het klevend waſch aen dezen gront gehangen.
d'Een voedt d'aenkomende gebroetſels met verlangen,
De hoop van haer geſlacht: een ander ſtuwt al vaſt
Den klaeren honigh op, en vult met haeren laſt
De cel met nekter op. d'een moet de poort bewaeren
By lotinge, en zy let of 't weder op wil klaeren,
En paſt op weêr en wint, of neemt in dat beſteck
Den innekomenden den laſt van haeren neck,

f houdt in eenen troep de bommels, vuige dieren,
en korf uit. 't is hier drock. de honigh, onder 't zwieren
er byen, rieckt naer tijm: en even onversuft
ls reusen in hun smis, van taeie kluft by kluft
en gloênden blixem smeên, de zommigen vast woelen
m 't kissend koper in den koelback te verkoelen.
et anbeelt klinckt in 't hol van Etna dagh en nacht.
e smeden onderling slagh houden naer hun maght,
et yzer met de tang vast om en weêrom keeren:
n ingebore zucht drijft dus, om zich t'erneeren,
ndien men 't kleen by 't groot gelijcke met verlof,]
e byen van Hymet, in 't honighwerck niet slof,
et kracht en yver aen. alle outste slotsoldaeten
waeren hunnen muur, bevestigen de raeten,
n bouwen 't huis met kunst: de zwacke jeught alleen
eert 's avonts spade weêr, en met veel tijms aen 't been.
r snuffelt vast naer aes, op 's lants haeghappelboomen,
o graeuwe willigen, en vette linde, aen stroomen,
o bruine maybloem, en op kassie, en saffraen.
r rusten te gelijck: zy vallen tessens aen,
aen 's morgens uit de poorte, en zitten nergens ledigh.
s d'avont endelijck den aftoght blaest, om vredigh
e keeren uit de weide, en 't velt, dan gaenze t'huis,
n sterckenze het lijf. men hoort dan een gedruis,
edommel, en gebrom rondom de honighkorven.
anneerze in haere cel ten slaep zich vlyen, dorven
r geen geluit slaen, en zoo gaen de nachten heen:
n streelt de zachte slaep haere afgeslaefde leên.
r houden zich by honck, indien men vrees' voor regen:
n zoo'er wint opsteeck', men zietze niet gestegen
en hemel in de lucht: zy zoecken dan haer best
et water veiligh dicht by huis, om haer stevest.
r ongestuimigh weêr bevrachtenze van buiten
ch zelfs met ballast, recht als hobbelende schuiten,

Gelijckenis van Vulkaens smitswinkel.

Gelijckenis

En vatten kaikens aen, om, onder haere vlught,
Zich hiermede in 't gewight te houden in de lucht.
Gy zoudt u menighmael verwondren om de byen,
Van het aenteelen der byen,
En haer manieren, noit verslingert op het vryen,
Of paeren, noch die oock door traegheit immermeer
Op snoeplust zijn gestelt, noch baeren, maer veel eer
Aenteelen met den mont uit loof en geur van kruiden.
en haere natuure, oude, eigenschappen, en eerbiedigheit tegens haeren koning.
Zy zetten zelve een' vorst, en kleene burgerluiden,
En stichten hoven, en een wassen rijck, wel vast.
In 't ommevliegen lijdt de honighby veel last.
Zy quetst den vleugel dick op scherpe rots, en klippen,
En, onder haeren last, komt haer de geest t'ontglippen:
Zoo bijster zijnze op geur verleckert, en op bloem,
En stellen in de winst des honighs al haer' roem.
Al is haer leven eng bepaelt in tijt en uuren,
[Want langer kan het niet dan zeven zomers duuren,]
Noch sterft de stam niet uit. de stam, in 't rijck bezit,
Houdt veele jaeren stant, en bloeit in 't vijfde lidt.
Het groote Lydisch rijck, Egypten, Parth, en Meden
Den koningk minder eer bewijzen in hun steden,
Als onze honighzwarm. zoo lang de koning leeft
Zijnze alle oock eensgezint: maer zoo hy haer begeeft,
Dan breeckt het rijxverbont, dan roven d'onderzaeten,
Den honigh overhoop, vernielen cel, en raten.
Hy heeft 't beleit alleen van haeren arrebeit.
z'Aenbidden uit ontzagh haer konings majesteit,
Omringen hem heel dicht, bestuwen hem met brommen,
En draegen op haer schoft het hooft der honighdommen.
Zy gaen op lijfsgevaer met hem in oorloghsnoot,
En staen gequetst, vol moedts, naer een befaemde doot.
Men vondt 'er die den aert der byen gadesloegen,
Die elck ten spiegel dient, om zich hier naer te voegen,
En rechtuit spraecken dat dees aert, die heerscht, en slaeft,
Met rijp vernuft en geest van boven is begaeft:

Want eene godtheit gaet alom onzichtbaer waeren,
Door hemel, aerde, eń lucht, en zee, en wilde baren,
En hieruit ſcheppen menſch, en vee, en ieder dier,
Een iegelijck voor zich, hunn' oirſprong, ziel, en zwier.
Als 's lichaems bant bezwijckt vergaenze in d'eerſte ſtoffen:
Want merck, het hemelſch deel wort van geen doot getroffen,
Maer vlieght weêr levende in den ſtarrelichten boogh,
En neemt onſterfelijck den hemel in om hoogh.

Van de honighſnede en honightijt.

Wanneer gy 't heerlijck hof, en d'opgeleide ſchatten
Des honighs opent, pas een' mont vol nats te vatten,
Beſproey dan al de lucht: beroockze met een teſt.
Zy levren tweemael u den honigh in haer neſt.
De honighooghſt beloont u tweemael alle jaeren,
Zoo dra Taigete, een ſtar, waernaer de zeeliên vaeren,
Voor d'aerde en't aerdtſche volk haer aenſchijn klaer ontbloot,
De golf des oceaens veracht met voeten ſtoot:
Of als de zelve ſtar, de waterzucht der Viſſen
Ontwijckende, bedroeft, by 's winters duiſterniſſen,
Uit 's hemels goude poorte in zee te water gaet.

Van de gramſchap der byen,

Haer toorne en wraeckzucht houdt noch regel, nochte maet:
Want quetſt gy haer, zy zal u pricklende vergeven,
En vreeſlijck ſteecken, dat zelf d'angel vaſt blijf kleven
In d'aderen, en zy van wraeck ſterf, heel verwoet.

en de honighrampen.

Indienge een' harden vorſt en winter ziet te moet,
En wiltge opleggen voor 't genaecken van de ſmerte,
En gaet u haere elende en droeve ſtaet ter harte;
Beroockze vry met tijm: beſnoey 't onnutte was:
Want dickwijl, eer men 't merckt, knaegde een haeghdis de kas-
En raeten, of een mot quam in de cellen ſnoepen
By nacht: de bommel, traegh van aert, quam met haer troepen
En ſlickte een anders koſt: de felle horſel dorf
Haer ſcherpen angel oock wel ſteecken in den korf.
Een booze honighworm berooft wel t'huis van binnen.
Arachne, in Pallas haet, komt breet haer webbe ſpinnen

In 't midden van de deur. hoe gy den korf meer vaeght
Van vuil onoirbaer was, hoe uwe by meer draeght,
Om d'afbreuck van haer neſt te boeten, en zy deckt'er
De ſchuur van bloemen, en beleght het vack met nekter.

Kentekens van der byen ziekte.

Maer zoo de byen, die de jammernis en pijn
Van 't leven hier, als wy, oock onderworpen zijn,
Door zieckte aen 't quijnen ſlaen, het welck men kan gewennen
Aen zekre tekens klaer te mercken, en te kennen,
Dan trecken zy terſtont een ander aenzicht aen.
Het hooft ziet ganſch miſmaeckt, het lichaem ongedaen.
Zy brengen 't lijck, wanneer 't zijn oogh luickt, ongeluckigh
Ten huize uit, treên in rouw van achter, droef en druckigh,
Of hangen aen de deur gevlochten, been aen been,
Of houden zich in huis al treurende by een
Met toegeſlote deur, verſtijft van kou, bevroren,
Verſlapt van hongers noot: dan laet de by zich hooren,
Veel luider, en zy bromt eenpaerigh, mort, en raeſt,

Gelijckeniſſen.

Gelijck de Zuidenwint bywijl in boſſchen blaeſt;
Gelijck het zeeſchuim ruiſcht, wanneer 't komt aengeſtoven;
Gelijck verſlindend vier, in een' geſloten oven.

Raet tegens de zieckte der byen.

Dan raede ick dat gy milt haer toeroockt met galbaen,
En door een riete pijp met honigh zoudt beſtaen
Te druppen, om haer graegh te maecken, en de blooden,
En ſuffenden op dien gewoonen koſt te nooden.
Het is oock dienſtigh dat gy galnootpoeder brengt,
En d'opgedrooghde roos met galnootpoeder mengt,
Centauren, ſterck van reuck, of Pſythiſche rozijnen,
Cekropſche tijm, en oock heel ſterckgezode wijnen,
Een bloem oock, in een' beemt gegroeit, en lang beroemt,
Licht vindbaer, die op 't lant wort ſtarrekruit genoemt:
Want uit den wortel ſteel by ſteel heel groeizaem ſpruiten.
Z'is geel van kleur, doch blinckt, hoe dicht de bladers ſluiten,
Als een viool van bruine en donkre purperverf.
Men ciert d'altaeren van de Goden menighwerf

Men kranssen van dees bloem. z'is wrang van smaeck, te haelen
By huisliên op het lant, in hun gemaeide dalen,
En langs den oever, die den krommen Mella stuit.
Men koockt in wijn, vol geurs, den wortel van dit kruit,
En zet de manden met dit voedtsel voor de korven.
Maer of de byen van den byenhouder storven,
Die geenen middel weet met jonge en wackre bien
Zijn dootse korven weêr te vullen, te voorzien,
Zoo wil de tijt dat wy d'aenmerckens waerde vonden
Van een' Arkadischen biehouder nu doorgronden,
En oock hoe menighmael 't geslaghte runderbloet
Aen 't rotten, byen hebb' by menighte uitgebroet.
'k Zal dees naemhaftige geschiedenis ophaelen,
En van haer' oirsprong u beginnen af te maelen:
Want daer de burger woont, ter stede, die vergroot
Van Alexander, aen den Nyl leght, uit wiens schoot
Al 't lant bewatert wort, en daer bemaelde sloepen
Den stroom bevaeren; en daer Persiaensche troepen,
Gewapent op den rugh met pylekokers, dicht
Aengrenzen, en het groene Egypten door 't gewight
Van 't zwarte springvloetslib ziet mesten velt, en boomen,
Door 't water, dat, heel hoogh uit Moorenlant aen 't stroomen,
Door zeven monden bruischt; al dit geweste gront
En bouwt zijn zegeninge op dien onfaelbren vont.
Men kiest eerst luttel erfs, om 't werreck te voltrecken,
En past dit met wat dacks van pannen t'overdecken,
Met eenen naeuwen wandt te sluiten dit gesticht,
Waerin vier vensters naer vier winden haer gezicht
De zon toekeeren, die hier heet komt innestraelen.
Dan past men eenen stier, twee jaeren out, te haelen,
Wiens horens krommen. dan de neuslucht met gewelt
Gestopt, den muil de lucht benomen, hem gevelt
Met stocken, dat hy sterf, die noch een weinigh lilde:
't Gepletterde ingewant dan over d'ongevilde

Raet om nieuwe byen te winnen,

Gelijck eertijts Aristeus,

en d'Egyptenaers.

En

En raeuwe huit gespreit van dezen dooden stier.
Dan versche kassigeur geslingert onder 't dier,
En tijm, en telgh by telgh, gebroken van die heggen.
Zoo laetenze in die plaets den stier besloten leggen.
Dit wort beschickt, wanneer de westenwint eerst speelt,
En met zijn' adem in 't begin het water streelt,
Eer noch de beemt beginn' te bloeien, versch bewatert,
De zwaluw 't broeinest welve, en onder 't rietdack snatert.
Terwijl 't gekneust gebeent en warme bloet geraeckt
Aen 't broeien, schijnt het of een vreemt gediert genaeckt,
En grimmelt onder een. men ziet eerst groote beenen,
Hoort veders snorren, en zich mengen, en met eenen
Besteigerenze allengs de hooghten in de lucht,
Gelijckenis van eene zomervlaegh en pijl. Tot dat zy endelijck, gelijck een zomervlught
En vlaegh uit eene wolcke, uitspatten voor elx oogen:
Of als een lichte pijl uit Persiaensche boogen
Om hoogh vlieght, als de Parth nu toestreeft met den schicht.
Fabel van Aristeus, die zijne byen verloren hebbende, raet by zijne moeder zoeckt. O Zanggodinnen, melt wat Godt broght dit in 't licht?
Wat geest heeft deze kunst, dien vont eerst nieuw gevonden.
Aristeus, zoo men zeght, een herder, lant en gronden
Van Tempe, en Peneus, die gevloten komt door 't dal,
Verlaetende, naerdien zijn byen overal
Van honger, kommer, en van zieckte, en evel storven,
Stont treurigh klaegende, om de scha van zijne korven,
Omtrent den oirsprong van den godtgewijden vliet,
En sprack zijn moeder aen, uit onlust en verdriet:
Cyrene moeder, die dit water hebt gekoren,
O moeder, waerom ben ick, uit uw' schoot geboren,
By 't nootlot ongezien, en uit der Goôn geslacht,
Zoo my Apol, gelijck gy zeght, heeft voortgebraght
In 't licht der weerelt? of waer is uw gunst gebleven
Te mywaert? waerom my in 's hemels troon verheven
Met uw belofte en mont; naerdien ick, uit uw bloet
En schoot gesproten, d'eer in 't sterflijck leven moet

Ont-

ntbeeren, die ick heb verdient door vee, en vruchten,
let zulck een wackerheit, en aendacht, die noit vlughten
len arbeit, die natuur en alle ding doorgront?
Velaen dan, neemt gy zulck een' onlust in mijn' vont
n glori, ruck vry met uwe eige hant de bossen
le schoone boomen uit: steeck stal en schuur, vol ossen,
n vee in lichten brant: verdelgh verbrant al 't zaet,
n houw den wijnstock met de byle om, waer die staet.
De moeder hoort zijn klaght, die quam in 't water, binnen
le kamer van den stroom, daer blancke Stroomgodinnen
rondom haer bezigh zijn met kam, en scherpe kaerdt,
m wol, waeraen geen verf noch zeegroen is gespaert,
Miletisch vellewerck, te havenen, te kemmen,
let naeme Drymo, Xanth, Ligea, snel in 't zwemmen,
n Fylodoce, die de vlechten, zonder vleck,
et blincken in den zwaey, om haeren blancken neck,
lesee, Cymodoce, en Spio, en Thalye,
korias, heel schoon, Cydippe, d'eene een vrye
n onbesmette maeght, en d'andre hier ter stê
u eerst van kint verlost, en Klië, en Beroë,
wee zusters, dochters van den Oceaen gerekent,
mgort met vellen, schoon gespickelt, en getekent
let vlacken, en verciert met riet om 't natte haer;
n Asie, en Efyre, en Dejopeia, klaer
an oogen; Opis mede, en Arethuze, in 't ylen
e snelste, en die nu hier den koker met de pijlen
't ende nederley. Klymeen verhaelde vast,
dit gezelschap, hoe Vulkaen den boel verrast,
e schalckheit van Godt Mars, zijn zoete sluickeryen,
n hoe van 's weerelts wiegh de Goden slaen aen 't vryen.
erwijlze al spinnende hier luistren naer dien toon,
ernam Klymene weêr de klaght van haeren zoon:
n al de zusters en getrouwe spingenooten,
't helder glazen huis, verstomden, en verschooten.

Die onder in den stroom hare nymfen vast met haer gezang onderhoudende,

den zoon vernam,

Maer Arethuze, die voor elck naer boven ſchiet,
En met het blonde hooft opborrelt uit den vliet,
Riep haer van verre toe: Cyrene, waerde zuſter,
Gy zijt niet zonder reên ontſtelt, en ongeruſter
Om dit bedruckt gekerm: hier ſtaet uw zoon, vol ſmart,
Uw Ariſteüs zelf, die diep u leght in 't hart.
Hy ſchreit hier aen de zy van zijnen vader ſmartigh,
Den ſtroomgodt Peneus, en hy noemt u onbermhartigh.
De moeder, op een nieuw in haeren geeſt ontſtelt,
Zeght daetelijck: welaen, men breng' men breng' den helt
Hier onder: want hy magh wel zonder vreeze binnen
Den drempel ſtappen van de natte Vlietgodinnen:
Met een' gebietze dat de ſtroom zich openzett',
Op dat de jongeling vry intrede in dit wedt.
De ſtroom zet berreghswijs zich om hem overende,
hem ont-haelde, En wellekomt den zoon by deze waterbende,
In dezen ruimen ſchoot, daer hy verwondert ziet
Zijn moedershof, en 't rijck van haeren watervliet,
De meeren, dicht omringt van holen, en het ruiſſchen
Der boſſchen, zich verbaeſt om 't klateren en bruiſſchen
Van dezen grooten ſtroom der wateren, met een
De vlieten ziet, die om den grooten aerdtkloot heen
Op veele plaetſen diep en weghgeſcholen doocken;
Eerſt Faſis, Lykus mê, de bron, die doorgebroken
Uit d'ader van den vliet Enipeus eerſt ontſpringt,
Daer vader Tyberijn door 't zant naer boven dringt,
En Anio, met een ſtroom Hypanis, gezwollen
Van water, dat de rots en kaien voort komt rollen:
Kaïkus mê, bekent by elcken Myſiaen,
En die vergulde en trots gehorende Eridaen,
Die, ſtercker dan een ſtroom en waterval van ſluizen,
Door 't weelige gewas, in 't roode meer komt bruizen.
Na dat hy in 't gewelf van lichten puimſteen quam,
Cyrene d'oirzaeck van haer zoons verdriet vernam,

ie licht te trooften was, zoo wert 't hantwater, mede
e ruige hantdoeck hem gebroght, naer heure zede,
an zijne zufteren. een deel deckt met bancket
n leckerny den difch: een ander vaerdigh zet
en vollen beker op de tafel: andren fmoocken,
ewieroocken 't altaer met Arabijnfche roocken.
e moeder zeght: aenvaert dien gouden kop, vol wijn,
eperft uit druiven van Meonie om bly te zijn.
aet ons den Oceaen toedrincken al te gader.
Aenbadt den Oceaen, der dingen bron en vader,
aer zufters, nymf by nymf, vooghdeffen over al
et lant, en bofch, en ftroom, elck hondert in getal.
e haert ontfangt den dranck tot drymael, als een' zegen.
e vlam quam drywerf klaer in 't dack om hoogh geftegen;
en helder voorfpoock, om zijn' moedt te houden ftaen.
oen hief Cyrene op 't lefte aldus heel minzaem aen:
De blaeuwe Protheus, in 't waerzeggen wel ervaeren,
oudt in 't Karpatifch meer zich in de woefte baren,
ie, met zijn zeepaert voor den wagen in 't gareel,
e groote zee bevaert, en nu bezoeckt hy 't deel
an 't oude Emathie, en zijn vaders ftadt, en paelen.
ockoude Nereus, en de nymfen hem onthaelen,
ie weet en fpelt wat is, wat was, en worden zal.
Geviel den Zeevooght dus, wiens zeekudde overal
n zee te weide gaet, oock 't zeekalf, dat wanfchapen,
eweit van Proteus ftaf, vertraeght door 't eeuwigh flaepen.
y moet, mijn zoon, hem eerft verftricken met een touw, *en riet Proteus te vangen, om d'oirzaeck van zijne byschade te weten.*
at hy de bieplaegh en haere oirzaeck u ontvouw',
n raet hier tegens geef: want hy zal u niet leeren
en zy door dwang, noch gy verwerft iet door begeeren
n bidden. vang verftrick hem liftigh met gewelt.
erleer hem dus 't bedrogh, waerop hy is geftelt.
k wil u zelf, wanneer de zon des middagh fteecke,
et gras van dorft verfmacht', de fchaduwe, in die ftreecke,

Het vee geheel verquick', geleiden binnen 'slots
In dees geheimnis zael des grijzen watergodts,
Daer hy, vermoeit van 't schuim, zich neêrlegge, en verschuile;
Dat gy den slaependen gemacklijck in dien kuile
Met list betrappen moogt. maer als gy hem nu vast
In uwen strick beknelt, dan zal die looze gast
U in verscheiden vorm en schijn van veele dieren
Beguichlen, zich gezwint in 't everzwijn, dat vieren
Uit oogh en tanden schiet, in 't schubbigh draeckevel,
Gevlackten tyger, en leeuwinne, ros en fel,
Verandren, of zoo luid gelijck een fackel kraecken,
En zoo uit uwen strick ontglippen, en geraecken,
Of, smiltende in een bron, u druppen door de hant.
Maer, nu mijn zoon, hoe hy zich meer en meer vermant
In veele vormen en gedaenten te verzetten,
Zoo veel te stijver hou hem vast in uwe netten,
Tot dat zijn lichaem die gedaente en 't wezen draeght,
Waerinne gy hem eerst in slaep gevallen zaeght.
Zoo sprackze, en goot een' geur ambrosy daer beneden,
Waermê zy haeren zoon bestreeck zijn lijf, en leden.
De haerlock gaf terstont een lucht, en zoeten geur,
En 't lichaem voelde een ziel en kracht de leden deur.
Ter zyde in eenen bergh, gekabbelt van de vloeden,
Gaept een geweldigh hol, daer wint en stormen woeden,
En eeuwigh bulderen, de zee in eene boght
Zich kromt, waerin by storm de zeeman dickwijl moght
Verzekert schuilen, als hem 't onweêr quam bestoocken.
De Zeegodt Proteus weet, in dees spelonck gedoken,
Zich op te sluiten met een yslijck rotsgevaert.
De Vlietgodin verstack den zoon, heur lief en waert,
In dezen donkren hoeck en duisternis gedolven.
Zy zelf verdween in mist, die neêrviel op de golven.
Beschrijvinge der Hontsdagen. De gloet der Hontstarre, en haer vier, dat al de lucht
Ontstack, briet Indus kust, en haer versmachte vrucht;

De zon, ten midwegh aen den hemel opgestegen,
Stack den Moorjaen op 't hooft, dat kruit en gras verlegen
Aen 't quijnen sloegen, en de vlietkil, hol en bloot,
Van haere straelen koockte, en tot op 't slijm verzoodt;
Als Proteus naer zijn hol, ter zee uit, aen quam streven,
Gelijck hy is gewoon. de zeegedroghten leven
En hupplen om hem heene, en spuiten overal
Het zoute pekelschuim. een vreemt en groot getal
Zeerundren valt op strant in slaep, zoo voor als achter.
Hy ging [als op 't geberght weleer een veestalwachter,
Die zijne kalvers uit de weide t'huiswaert jaeght,
Als 's avonts 't lam den wolf met blaeten terght, en plaeght,]
In 't midden op een rots aen zee, zich nederschicken,
En overzagh zijn kudde. om op zijn wit te micken
Nam Aristeüs dees gelegenheit en tijt
Oock waer. hy wacht nau dat de grijzaert nedervlijt
Zijne afgematte leên, en komt, van lust gedrongen,
Den Zeegodt, daer hy leght, luids keels op 't lijf gesprongen, *Aristeus vangt Proteus,*
En knevelt hant aen hant. de Godt hier tegens aen,
Die zijne kunst noch kan, verkeert, om zich t'ontslaen,
Van dezen knevelaer, zijn wezen op veel wijzen,
In vier en water, en een dier, dat elck doet yzen.
Als Proteus hem niet ziet t'ontslippen, daer hy leght,
Zoo geeft hy 't op, komt by zich zelven weêr, en zeght
Met menschelijcke stemme: ô stoutst' der jongelingen,
Wie riedt u naer ons huis te gaen, en ons bespringen?
Wat zoeckt gy hier omtrent? hy antwoort met verdriet:
Gy, Proteus, weet het, en men magh een godtheit niet
Bedriegen: zoeckme oock niet door list in 't net te leiden.
Wy komen, op 't bevel der Goden, naer uw weiden
Gedreven, om nu raet te vraegen uwen mont,
In ons verlegenheit. de Zeegodt sloegh terstont
De zeegroene oogen en zijn blicken, die vast brandden,
Heel pijnelijck naer hem, en, bijtende op de tanden,

En 't knarſſende gebit, ontſloót alzoo den mont,
Om hem t'ontvouwen waer zijn zegen in beſtont:
Een Godtheit ſtraft u dus in haer verbolgentheden.
Gy rechte een ſchelmſtuck aen, en Orfeus, nu getreden
Van veele jammeren, berockent met zijn klaght
Een zwaerder ſtraf [ten waer het nootlot en zijn kracht
Dit ſchutte,] dan gy hebt verdient door eerloos blaecken.
Hy klaeght u zwaerlijck aen, die zijne bruit woudt ſchaecken.
Toen 't veege maeghdelijn door 't water u ontvloodt
Vernam 't geen waterſlang, die ſchrickelijck en groot
Den oever, in het gras, beſloegh voor haere zoolen.
De Boomgodinnen voort aen 't huilen, dat de holen
En hooge bergen hier van galmden algelijck,
Het klippigh Rodope, en 't Pangeeſch berghachtigh rijck,
En Reſus ſtrijtbaere landouw en velden kreeten,
Oock 't Attiſche Orithye, en Hebrus, en de Geten.
De droevige Orfeus, die met vedelgalm den rouw
Van zijn bedruckte minne en liefde ſuſſen wou,
Zong 's morgens, 's avonts ſpade, ô bedgenoote, al droever
En droever, eenzaem by zich zelven op den oever.
Oock ging hy naer den mont des afgronts, en de poort
Der helle, en 't nare boſch, den ſchaduwdichten oort
Der geeſten, en den vorſt der gruwzaemheden ſpreecken,
Daer niemants hart vermurwt door bidden noch door ſmeken.
De dunne ſchimmen, en de zielen, van het licht
Verſteecken, noch beweeght door zijn gezang en dicht,
Verhuiſden uit de diepte, en onderſte geweſten,
By duizenden, zoo ſterck als vogels in hun neſten
En boſſchen ſchuilen, als het ſpade en avont wort,
Of een ſlaghregen van 't geberghte nederſtort;
De levenlooze vorm van trotſe en dappre helden,
En mans, en vrouwen, en van vryers, die zich quelden
In 't minnen, en met een van vryſters, niet getrouwt,
Van jongelingen, in der oudren oogh op hout

die ontdeckt hem hoe het ſchaecken van Eurydice dit jammer vereirzaeckt:

en verhaelt Orfeus vruchteloze hellevaert.

Gelijckenis van ontelbare vogelen.

En lijckvier uitgeſtreckt; en die men hier zagh keeren
Van zwarte ſlib, en riet, dat om de jammermeeren,
En 't onbevaerbre veer, en drabbigh water groeit,
Daer negenwerf de vliet en ſtroom der helle om vloeit:
Oock zelf de huizinge, en de bodem, laegh gezoncken,
Van 's nachts vergeetvliet, en de Razerny, aen 't proncken
Met heure hairvlecht, met blaeuwe addren opgeſnoert,
Staen ſtom. de helhont gaept, en ſtaet'er onberoert
Met zijn dry muilen, die noch morren, nochte baſſen.
Ixions radt houdt ſtil, en draeit nu om geene aſſen,
Maer ruſt op dit gezangk. de ſpeelman, dus te rugh
Gekeert, was al 't gevaer ontſlopen, ſnel en vlugh,
Met zijne Euridice in ons lucht om hoogh geſteegen,
Die hy van Proſerpijn had met beding herkregen.
Zy volghde op zijnen tredt, wanneer de minnaer ras
Van eene dolheit, die verſchoonens waerdigh was,
Indien oit d'afgront iet verſchoonde op iemants bede,
Bevangen wiert, dies hy wat ſtant hiel daer ter ſtede,
En, ree genaeckende de grens van 't licht, zagh om
Naer zijne Eurydice, van min, helaes, te dom
Verwonnen, zonder eens te dencken om 't bedongen.
Toen ſprong zijn arrebeit te rugh met wijde ſprongen:
Het bondige verdragh met 's konings wreeden ſtoel
Lagh daetelijck in twee. men hoorde hoe de poel
Der jammeren drymael van onder yſlijck ſchreide.
Zy riep: och Orfeus, och, wie heeft ons alle beide
Zoo deerelijck vernielt? wat dolheit quam u aen?
Het felle nootlot ruckt my, zonder tegenſtaen,
Nu wederom te rugh. vaer wel: nu moet ick duicken.
De traege ſlaep komt mijn beſchotene oogen luicken.
Ick, met een' dicken nacht benevelt, word vervoert,
Ben langer niet uw eige, en ſteeck, van ſmert beroert,
Vergeefs u d'armen toe, die zwack nu niet vermogen.
Dit ſprack zy, en verdween terſtont uit Orfeus oogen,

Gelijck

Gelijck een dunne roock in lucht verdwijnt heel veer,
En sedert zaghze hem, een groote smert, noit meer,
Die naer heur schaduwe vergeefs greep vol medoogen,
En veel te zeggen had: noch Charon wert bewogen
Dat Orfeus 't jammerveer bevaeren moght hierna.
Wat zou hy doen? waerheen zich geven, nu zijn ga
Hem tweemael was ontschaeckt? met welcke jammerklaghten
En traenen zou hy Goôn en geestendom verzachten?
Nu voerze heen: de boot der helle ging haer' gangk.
Men zeght dat hy hier na, wel zeven maenden langk,
Gezeten in de lucht, en onder holle klippen,
En in spelonck
en dit beschreide, en aen de lippen
Van Strymon om haer steende, en trof met zijne smert
Den harden eickenboom en tyger in het hart:

Gelijckenis van den nachtegael, die zijn jongen mist.

Hoedaenigh Filomeel, in populiere lommer,
Om 't missen van haer nest en jongen, treurt van kommer;
Dewijl een lantman fel 't gebroet bespiede om leegh,
En lichte 't kaele nest, eer 't pluim en pennen kreegh;
Waerom de moeder droef, op eenen tack gezeten,
Geheele nachten weent, den rouw weet uit te meeten
Met haere jammerklaghte, en geeft aen al 't gewest
Te kennen haeren druck, om 't uitgeplondert nest.
Geen min, geen huwelijck kan zijne droefheit paeien.
Nu zwerft hy eenzaem, daer de Noordewinden waeien
Op 't ys, langs Tanaïs, en langs 't Rifeesche velt,
Noit vry van rijp en sneeuw; beklaegende 't gewelt
En 't schaecken van zijn lief, hem vruchteloos geschoncken
Van Pluto. 't vrouwvolck van Cikonië, heel droncken
Versteecken van zijn min, verscheuren, dol van geest,
En slingren by den dienst der Goôn, en 's wijngodts feest,
Den jongling over velt, en acker, gansch in stucken.
Het marmerhooft, dat zy van zijnen hals afrucken,
Drijft, midden in de kil van Hebrus, heen voor stroom.
Zijn stem, en koude tong roept stervende, en vol schroom:

Eurydice, och mijn trooft. alle oevers wederbaeuwen:
Eurydice, och mijn trooft: en galm op galm verflaeuwen.
Aldus fprack Proteus, fprong in zee van boven neêr,
En plompte in 't water, dat de wieling keer op keer
Hem fchuimde boven 't hooft: doch 't moeders hart, Cyrene
Hiel ftant, en fprack hem aen, die nu vertfaeght alleene
Aen ftrant ftont: ô mijn zoon, laet vaeren uw verdriet.
Dit 's d'oirzaeck van uw leedt. de bofchrey by den vliet,
Waermê zy ging ten reie in hemelhooge wouden,
Heeft met dees byenplaegh uw fnoot bedrijf vergouden.
Welaen nu, bid en fmeeck die Godtheên om gena:
Verzoen de bofchgodin, en eerze, al leedt gy fcha:
Want om uw kerckbelofte en offer op d'altaeren
Zal 't Godendom verzoent zijn gramfchap laeten vaeren.
Ick zal u eerft gefchickt afrechten op gebeên.
Verkies vier ftieren van de grootfte en befte alleen,
Die op Liceüs kruin nu weiden met genoegen,
En zoo veel jonge koên, die noit het ploeghjuck droegen.
Bouw vier altaeren, daer de hooge kercken ftaen,
Voor Bofchgodinnen. laet de heilge ftrot na'et flaen
Eerft uitbloên, en het vee, dat doot is, en geflagen,
In 't boomrijck tempelwoudt, en zijne fchaduw draegen.
Na dat het negenwerf in 't heldere ooften daeght
Dan offer Orfeus ziel het geene haer behaeght,
Lijckofferen van heul, en mankop, zaet, en blaêren,
Die door hun krachten flux vergeteniffen baeren:
Dock flaght het zwarte fchaep: bezoeck het woudt hier toe,
En eer Eurydice met een gekeelde koe.
Hy toeft niet langer, maer gehoorzaemt moeders raeden,
Genaeckt de kercken, ftelt altaeren onder bladen
En loof toe, naer den eifch van 't moederlijck gebodt,
Brengt twee paer ftieren, 't puick ten offer uitgelot,
Ten outer, en een drift van twee paer jonge koeien,
Noch met geen juck belaft. na dat de zonnen groeien

Cyrene raet Arifteus de nymfen, en Orfeus, en Eurydice met offerhande te verzoenen.

Wel zevenmael in 't ooſt, zoo droegh hy Orfeus voort
Lijckoffer op, bezocht het kerckwoudt aen dien oort.
Hier zienze flux, een zaeck te zeldtſaem om gelooven,
De byen brommen in 't geſpreit gedarmte, boven
De runders heengeſpreit. zy berſten teſſens warm
Ten buick en ribben uit, met eenen dicken zwarm,
Die, hoogh aen eenen boom geſlingert en gewonden,
Gelijckenis Gelijck een druiventors hangt aen een ranck gebonden.
Beſluit des dichters. Dit zong ick van den bouw des ackers, plant, en vee,
En van het honighwerck, een ieder op zijn ſtê;
Terwijl de groote vorſt, helt CESAR, opgetogen,
Gelijck een blixem, aen d'Eufraet zijne oorelogen
Zeeghaftigh uitvoert, en het volck, hem onderdaen,
Zijn wetten voorſchrijft, zich ten hemel eene baen
Naer 't hof der ſtarren baent. omtrent die tijden voeſtert
De Parthenoopſche lucht, die brave geeſten koeſtert,
My, die Virgilius genoemt, in d'oefening
Van onvermaerde ruſte en lantbeſpiegeling,
Vaſt groeide en bloeide, ſtil mijn hardersvaerzen ſpeelde,
En moedigh op mijn jeught, en jeughdelijcke weelde,
O Tityr, op een' halm, van u, dus onbelaên,
In beuckeſchaduw zong, bedeckt van loof en blaên.

Het einde der Lantgedichten.

P. VIRGILIUS MAROOS
[E] N E A S.
Het eerste Boeck.

Inhoudt.

Eneas, de godtvruchte en strijtbaere oorloogshelt,
Vervolght van Iunoos wrock, en doolende om te landen
In 't oude Italie, vervalt, door 't woest gewelt
Der Siciljaensche zee, in 't ende aen Didoos stranden.
Zijn moeder Venus wijst hem 't onbekende padt,
Dat naer Karthago loopt: zy deckt met eene wolcke
Achates, en haer' zoon; die vindt de nieuwe stadt,
En wint Elyzes gunst, ten troost van zijnen volcke,
Geberght, en wel onthaelt ter tafel in 't palais,
Belust om Trojes val te hooren, en hun reis.

Ick heb met lust voorheene een herderswijs gestelt
Op eenen dunnen halm, en, tredende op het velt
Ten bossche uit, brogt allengs al 't lant, hierby gelegen,
Zoo wijt en verre, dat het door zijn' oogst en zegen
...enau verzaetzaem hart des ackermans vernoeght;
...werck by elck gewilt, die landen bouwt, en ploeght:
...ens vervaerelijck de krijghstrompet gesteecken,
...krijghsman opgehaelt, die, trots en onbezweecken,
...r 't perssend nootlot eerst van 't woest Trojaensche strant
...ught, aen d'oevers van Lavinie is belant;
... door 't gewelt der Goôn en Junoos wrock gedrongen,
...lang, te water en te lande, alom besprongen,
...t zwerven, en zoo veel in oorloge overbroght;
...wijl hy pooghde een stadt te stichten door dien toght,

De Poeet zwaeit over van Herderszangen en Lantgedichten naer Eneas:

verhaelt des zelven zwarigheden in 't kort: oock 't oog-

merck des toghts: roept de Zanggodin aen:

En zijne Huiſgoôn voerde in Latiums geweſte,
Van waer 't Latijnſche bloet, d' Albaenſche en Roomſche veſte
Haer' oirſprongk rekenen. ô Zangheldin, ontvou
d'Oirzaecken; wat Godin in 't hemelſche gebou
Gequetſt wiert in haer eere, of by wat recht en reden
Der Goden koningin, zoo toornigh, hier beneden
Dat recht godtvruchtigh hooft berockent zoo veel wee,
Zoo veele zwaericheên. zijn zelfs de Goden me,
Uit hunnen aert, zoo wreet, oploopende, en gebeeten!

beſchrijft Karthagoos oirſprong en gelegenheit,

Karthage, een oude ſtadt, van Tyrus volck bezeten,
Leght verre aen d'overzy van 't Italjaenſch gebiet,
Wiens ſtroom, de Tyber, hier recht over zeewaert ſchiet;
Een overſtrijtbre ſtadt, vol rijckdom, van vermogen,
En die zoo was gezien en aengenaem in d'oogen
Van Juno, dat geen ſtadt haer ergens meer geviel,
En zy zelf Samos min in eere en waerde hiel.
Hier blonck haer wapenhuis: hier ſtont haer oorloghswagen.
Der Goden koningin nam luſt en haer behaegen
Dees ſtadt [zoo 't Godt ter noot gehengde] in ieders oogh
Te bouwen tot een' troon der volcken hemelhoogh:

en d'oirzaecken van Eneas omſuckelingen,

Maer zy hadde al verſtaen dat een Trojaen, geſproten
Uit Dardans bloet, den burgh, de hooghgeboude ſloten
Van Tyrus met gewelt zou ſloopen tot den gront:
Dat een wijt heerſchende en manhaftige afkomſt ſtont
Te ſpruiten uit dien ſtam, om Libye te ſtooren.
Zoo lagh het in 't beleit des hemelraets geſchoren.
Saturnus dochter, om dien overval ontroert,
Was noch indachtigh hoe zy oorlogh had gevoert
Voor Argos, haer beminde en toegewijde wallen
By Troje: oock was het haer geheughnis niet ontvallen
Wat haer verbolgenheit en gramſchap haelde in top.
Prins Paris vonnis ſtack noch diep haer in den krop,
En hoe haer ſchoonheit wiert verſchoven, en verlaſtert,
Zoo ſchendigh. haer viel in hoe Godt Jupijn dien baſtert

ſeſchaeckt had , haer te ſpijt , en boven aen gezet .
erbittert door zoo veel weêrwaerdigheên , belet
y 't overſchot van Troje, en 't zwaert der Grieckſche heeren,
n van Achilles , die zoo ſtreng was , t'huis te keeren ;
erwijl het op de zee , langs alle kuſten , vaſt
eel wijt van Latium , en jaeren lang in laſt ,
an 't nootlot wiert geſolt , geſchockt van alle kanten .
let dus veel arbeits ſtont het Roomſche volck te planten .
Sicilje miſte naeu de vloot uit haer gezicht , *en begint eerſt van zijne reize uit Sicilie; waer over Juno verbittert wort ,*
ie bly door 't zeeſchuim , als zy 't ancker had gelicht ,
aſt heenbruiſchte , of Jupijns gemael , die in het harte
laer leet geduurigh kaeut en overwrockt met ſmerte ,
egon by zich alleen te mompelen , en ſprack :
loe nu toe ? geef ick 't op ? en heeft mijn maght een' krack
ekreegen ? kan ick dan de ballingen en heeren
an Troje en hunnen vorſt niet uit Tuſkanen keeren ?
let nootlot trouwen is ons tegen . kon wel eer
linerve d'oorloghsvloot van Argos op het meer
erbranden , en in zee verdrincken , ſlechts om eenen ,
m Ajax dolle daet ; toenze , in een wolck verſcheenen ,
en blixem uit de lucht zoo ſnel van boven ſmeet ,
e ganſche vloot verſtroide , en zette wijt en breet
let water met gedruis van ſtormwint overende ,
n grijpt hem , die vaſt vier en vlammen , vol elende ,
it zijn doorſchote borſt en boezem ademt , ſnel
n eene dwarlinge op , en klitſt dien booſwicht fel
p eene ſcherpe rots ? en zal ick , hier ter ſtede ,
ekent voor koningin van alle Goden , mede
oor Jupiters gemael en zuſter , jaeren langk
en eenigh volck alleen bevechten , zonder dwangk ?
Vie zal dan Junoos maght voortaen by 't outer ſmeecken ,
ewieroocken met geur , en offerhande ontſteecken ?
De wrockende Godin , die dus van wraeckzucht brant , *naer Eool den wintgod vaert ,*
omt in Eolië , der buien vaderlant ,

Een' oort die zwanger gaet van bulderens gezinden.
Eool, de koning, toomt de worſtelende winden,
En ſtormen in hun hol, en byſtere ſpelonck,
Door zijn gezagh, en tucht, die hen in d'yzers klonck,
En in dit tuchthuis ſloot. de buldraers, opgeſtegen
En toornigh, ſtormen hier op ſlot en grendels tegen,
Zoo byſter, dat de bergh hier ſchrickelijck af loeit,
En davert. Godt Eool zit boven onvermoeit,
Als koning, op zijn' troon, en ſtreelt d'oploopentheden,
En zet hun gramſchap neêr: want zonder deze reden,
Zy gingen ſtrijcken met den hemel aerde, en zeen,
En veeghdenze met kracht door lucht en wolcken heen:
Maer Godts almogenheit, wiens zorgh zy ſtaen bevolen,
Beſlootze in duiſterniſſe, en onverlichte holen,
En ſmeet hun een gevaert van bergen voor de borſt.
Hy ſteldeze onder dwangk van eenen heer en vorſt,
Die, volgens zijnen laſt, hun zou den breidel vieren,
Den toom aenhaelen, en hen leiden, en beſtieren.
De bittre Juno heeft hem ſmeeckend dit vertooght:
hem op-vockent, Eool, die van het hooft der Goden, en den vooght
Der menſchen maght ontfingt de golven, als zy razen,
Te ſtreelen, en met wint en ſtormen op te blazen;
Een volck, by my gehaet, bevaert met zijne vloot
Het water van Tyrrene, en voert, geperſt door noot,
Zijn huiſgoôn, nauwelijx den brant van Troje ontvloden,
Naer d'Italjaenſche kuſt. nu pas op mijn geboden:
Ga daetlijck heene, en hits de ſtormen op met kracht.
Verzinck de ganſche vloot: verſtroize uit al uw maght,
En ſlinger ſchip, en vracht, en menſchen op de baren.
Ick hebbe alleen de maght, om zeven ſchoone paeren
Van Nimfen te beſteên ten huwelijcke, en zal
Deïopeia, die de goelijckſte is van al,
U ſchencken tot een' loon, op dat zy al de dagen
Des levens met u ſlijte in echt, naer uw behaegen,

U vader noeme van eene aengenaeme vrucht.
De Wintgodt antwoort haer: ô koningin der lucht,
Het staet aen u Eool te heeten, my te hooren,
Te volgen uwen last. gy hebt my uitgekoren
Tot deze wintvoogdy, zoo groot en kleen die is.
Gy helpt my aen dien staf, en Jovis gunst, en disch,
Daer my gebeuren magh met Goôn te banckettteeren.
Gy laet my over storm en wint en weêr regeeren.
Zoo spreeckt hy, neemt den staf, en klinckt de holle rots — *die de stormwinden uitlaet,*
Met kracht op haere zy. de stormvlught berst op Godts
Bevel door d'ope poort, en, in slaghorde aen 't razen,
Begint al 't aertrijck door met groot gedruisch te blazen.
Zy storten op de zee. de buien van het west — *en onweder verweckt,*
En oost, en zuid en noort, een ieder roert zijn best
Al teffens 't water om, van onder op. zy jaegen
Het bruisschend schuim op strant met ongelijcke vlaegen,
Gevolght van 't naer geschrey der mannen, nu in rouw,
En 't gieren en gegons van takel en van touw.
De wolcken rucken flux den hemel en zijn klaerheit,
Den dagh uit d'oogen der Trojaenen. eene naerheit
Van nacht en duisternis valt plotseling op 't vlack.
De hemel dondert, slagh op slagh, en krack op krack,
Staet reis op reis in brant, en weêrlicht, door de straelen
Des blixems: en het volck, dat pas kan adem haelen,
Wort alsins met de doot gedreight, en in dien noot
Verneemt men niets op zee dan naere en baere doot.
Een kille koude rijdt Eneas door de leden.
Hy heft zijn handen op ten hemel met gebeden:
O duizentwerf en noch geluckiger zijn zy,
Wien 't moght gebeuren voor de poort van Troje, by
En onder d'oogen van hunne ouderen te sneven!
O Diomedes, die de Griecken hebt gesteven,
Door uwe dapperheit, moght ick, ô braefste helt!
Dan niet voor Ilium, van uwe hant gevelt,

Ter

Ter aerde vallen, daer de vroomen zijn ontslaepen?
Daer Hektor leght gevelt, door helt Achilles wapen?
Daer vorst Sarpedon, die zoo groot was, leght gemat?
Daer Simoïs, de stroom, zoo veele wapens vat,
Helmetten, en rondas, en lichaemen van braven,
En helden, in zijn kil gewentelt, houdt begraven?
Zoo kermt hy. eene buy, die uit den noorden blaest, *waer door de vloot last lijdt,*
Vat recht in 't staende zeil, en jaeght de golven haest
Tot aen den hemel toe. de riemen voort in stucken:
De boegh gekeert: het schip raeckte over stach, door 't rucken
En perssen van den vloet, die steil ten hemel vloogh,
Gelijck een steile bergh. men ziet een deel om hoogh
Op golven in de lucht vast hangen, als een wonder;
En andren zien den gront, waer 't water gaept, van onder.
Het water barnt op zant, en plaeten, dat het bruischt.
Dry schepen worden van den zuidwint, die hier ruischt,
Geruckt op rotsen, die geblint zijn van de baren.
Het Italjaensche volck noemt doorgaens zeealtaeren
De rotsen in het hart der zee, en nimmer droogh.
Het water steeckt den rugh afgrijsselijck om hoogh.
De wint van 't oosten drijft'er dry, als uitgelaeten,
Uit d'ongestuime zee, op welzant, en op plaeten,
En slooptze op 't ondiep wad, beweltze met veel zant,
Op drooghte en ondiep; een erbarmelijcke stant.
Een vreesselijcke zee, die al haer vinnen roerde,
Sloegh 't schip, dat Lycyus en trouwe Orontes voerde,
Van vooren in den boegh, en achteruit, en rooft
En ruckt den stuurman wech, die over hals en hooft
Neêrtuimelt in de zee. de golf met stercke vingeren
Weet drymael 't gansche schip met kracht rontom te slingeren.
De maelstroom slockt het in. men ziet nu hier en daer
De menschen zwemmen in het yslijck zeegevaer.
Men ziet'er scheepstuigh, luick, Trojaensche kostlijckheden
Vast dobberen. de storm had reede al afgestreden

loneüs ſchip, zoo ſterck en vaſt gebouwt,
dappre Achates kiel, de ſchepen, toebetrouwt
m Abas, en met eèn Alethes, den ſtockouden,
oor zee te voeren. och, wat kan hier tegenhouden!
naet, ter zijde onttornt: de voege gaept niet min:
is loopenze alle vol, en nemen water in.
Neptuin vernam terwijl, door 't groot gedruis der ſtroomen, *tot dat Neptuin opborrelt,*
Ontſteltenis der zee; hoe 't onweêr, zonder toomen,
is uitgelaeten was, en 't water, nu vervoert,
t op den bodem toe geheel wiert omgeroert.
r quam, ten hooghſte onſtelt, van onder opgedoken,
ck 't hooft op in de lucht, om ſtorm en wint te ſtroocken,
zagh Eneas vloot alom in zee verſtroit,
't overſchot van Troje in zulck een' noot, als noit,
or weêr en wint gebroght. hy rieckt dat dit by 't wrockend
moedt en loos bedrogh van Juno is berockent,
roept den ooſten wint en Weſten, daer hy zit,
ſtraftze fel aldus: gy winden, wat is dit? *de winden beſtraft,*
t gy op uwen ſtam zoo ſtout, en zoo vermeeten?
rft gy de zee en lucht, oock zonder dat wy 't weeten,
s brouwen onder een? bedrijven dit gewelt?
zweer men zal u dit. maer beter het onſtelt
byſter onweêr eerſt beſlecht in zijne paelen.
zult my dit hier na afgrijſſelijck betaelen.
rtreckt op ſtaenden voet. zeght uwen koning aen:
voer de watervorck. de zeevooghdyen ſtaen
lotingen aen my: hem zijnze niet bevolen.
magh, ô ooſtenwint, gebiên in uwe holen,
byſtre ſtormſpelonck, die kent hem voor haer' heer.
t Godt Eool voortaen in zulck een hof braveer',
zijn geboden ſtercke in 't tuchthuis van de winden.
o graeut hy, en betoomt de bulderens gezinden, *het onweder ſtilt,*
't hollende gewelt, eer 't woort is uit den mont,
rdrijft de wolcken aen de lucht, en brengt terſtont

De zon en haeren glans ten voorſchijn. twee genooten,
De nimt Cimothoë en Triton, duwen, ſtooten
En zetten te gelijck nu 't een dan 't ander ſchip,
Dat vaſt zit, en geſtrant, van banck, en ſcherpe klip.
en de ſchepen redt; De Zeegodt lichtze zelf met d'ongelijcke tanden
Der vorcke op, ſtilt den ſtorm, ontdeckt de plaet en zanden,
Glipt luchtigh met de raên op 't effen water heen:
gelijck een man van ſtaet een ſtadt vol oproers. En eveneens gelijck, daer 't volck raeckt op de been,
Met grooten toeloop, en het woeſte graeu aen 't hollen,
Men branthout ſteen en puin ziet wentelen, en rollen,
En vliegen; een geweer, waermê de razerny
Haer bende wapent: komt dan by geval hier by
Een man van eere en ſtaet, zoo zwijgenze al te gader,
En geven hem gehoor. hy toomt, gelijck een vader,
Hunne ongeſtuimigheit met zijn beleefde tong,
En ſtreeltze, en zetze neêr. dus zagh men, op een' ſprong,
Dit gruwzaem zeegedruis en waterſpoock bedaeren;
Na dat de vader komt te wagen op de baren,
Zijn waterpaerden ment, hun los den teugel viert,
En, d'oogen ſlaende op 't vlack, door d'ope zeelucht zwiert.
Eneas loopt met de vlote naer Libye, en Karthago: De moede gaſten van den vorſt Eneas geven
Zich voort naer 't naeſte lant, en zetten het, en ſtreven
Recht toe naer Libyen en d'overzeeſche kuſt.
Hier ſchiet een inham diep naer binnen, die geruſt
En ſtil is; aengezien een eilant, dwers gelegen
Voor dezen boezem, als de watren zich bewegen,
De golven uit der zee op zijne lenden ſtuit,
En loopt, met eene boght gekromt, van binnen uit
Op eene haven, daer van weêrzy hooge rotſen,
Een dubble ry van ſteen en klippen, wolcken trotſen,
En ſteigren naer de lucht, daer ieder op de kuſt,
By ſtorm en byſter weêr, magh havenen geruſt,
En veiligh ſchuilen. van de toppen ſcheemren boomen
En boſchloof tegens 't licht. de naere ſchimmen komen

Een zwarten woude uit, dat naer 't water overdruipt.
Van vore duickt een hol, dat in de steenrots kruipt,
Die neêrhangt: binnen is zoet water om te koelen.
Hier wrocht Natuur uit steen natuurelijcke stoelen;
Een huis en lustverblijf voor zeenimfe en dien aert.
Hier leght geen moede kiel noch zeejaght aengemaert,
Of rijdt op anckertou. Eneas, na'et bedaeren
Der zee, quam hier, verzelt met zeven schepen, vaeren.
De Troischen springen graêgh op 't lang gewenschte lant,
Zien naer ververschinge uit, en rusten op het strant,
Heel zieck van ongemack, hun moede leên met eenen.
Achates, flux te werck, klinckt vier uit kaizelsteenen, *daer de Trojanen zich op het lant verquicken,*
Ontvonckt de dorre blaên, en tonder, vlijt'er rijs
In drooge tacken om het voedtsel en de spijs
Der hongerige vlamm'. toen haelden d'afgezworven
Gereetschap voor den dagh, en graen, van 't nat bedorven,
Om d'ackervrucht by 't vier te droogen, en met een
Te maelen met den kay, te breecken met den steen.
Eneas klimt terwijl, uit deernisse en medoogen,
Een zeeklip op, en ziet, zoo wijt een mensch kan oogen,
Al 't water over, of hy zien kon waer de plas
In 't onweêr Antheus solt, of Troische galeas,
Met dubbel roeituigh, voor twee ryen roeiers knaepen;
Of Kapys; ofte waer Kaïkus met zijn wapen,
Dat achter uitpraelt, zwerft: maer ziet op deze wijck
Niet een van al de vloot, noch schip, noch schips gelijck.
Hy ziet'er, langs het strant, dry harten afgescheiden,
Gevolght van drift by drift; een' langen troep gaen weiden
In dalen. hy staet stil, grijpt flux den boogh, en vat
De pylen, die de trouwe Achaet gedragen had,
En schiet de voorsten eerst, die hunne horens heffen *Eneas zeven harten schiet,*
Met tacken in de lucht. toen ging hy andren treffen,
Tot dat hy al den hoop met snorren van zijn riet
Verstroide in 't ruige woudt. de schutter ruste niet

Eer 't grootste zevental gevelt lagh, en gegreepen,
De hartevangst in 't endt gelijck stont met de schepen.
Zoo treet hy havenwaert, en deelt dien verschen buit,
De harten, onder 't volck en zijne gasten uit,
Oock wijnen, die de helt, de goede Acestes, vaette,
Op 't Siciljaensche strant, en, gaefrijck uit der maete,
Hun in 't vertrecken schonck. hierna verzachte hy
Der mackren hartewee aldus, getroost en bly:
en zijne reis broeders troost,
O reisgebroeders, die [want ons is niet vergeeten
Hoe wy den tijt voorheene in jammeren versleeten,]
Noch grooter zwaericheên met my hebt uitgehardt;
De hemel zal ons nu oock redden in dees smert.
Gy voert kloeckhartigh, langs 't gebas van Scylles honden,
Langs 't vreesselijck gehuil van rotse en steene gronden,
Den strantreus Polyfeem en zijne klip voorby:
Hervat den moedt: zet angst en droefheit aen een zy:
Het zal u mogelijck hier namaels noch verquicken
Te dencken aen uw leedt. door allerhande schricken,
Door zoo veel zwaericheên genaecken wy de kust
Van Latium, daer ons het nootlot stilte en rust
En erf beschoren heeft: daer 't vry sta ons t'onthouwen,
Een ander koningkrijck en Trojen op te bouwen.
Volhardt slechts, en verwacht hierna een' beter staet.
Zoo spreeckt hy, toont hun alle een rustigh bly gelaet,
Ontveinst zijn zorgh en smert, en houdt de droefheit binnen.
die de maeltijt bereiden.
Men maeckt het wiltbraet reedt: de maeltijt zal beginnen.
Zy stroopen 't vel van 't vleesch, en haelen, naer den eisch,
't Gewey van binnen uit. een ander houwt het vleisch
Aen stucken: d'ander steeckt het lillende aen de speten,
Zet ketels op het strant: men ziet'er andren zweeten
Om onder 't kopren vat 't ontsteecken vier te voên.
Daerna het lijf gesterckt, en, leggende in het groen,
Het vette wilt gebrast, en wijn, om 't hart te vroomen,
Gedroncken. dus verzaet, de tafel opgenomen,

egint men van de maets te kouten, die op zee
och zwerven, tusschen hoop en vrees in hartewee;
f deze in 't leven zijn, of doot: en ofze oock hooren
oe ieder om hen roept. Eneas, uitgekoren
m zijn godtvruchtigheit, beklaeght'er boven al
rontes, Amykus, dan Lykus ongeval
n ramp, ter zee bezuurt, dan Gyas, en Kloanthe,
wee vroome mannen, daer het weêr zich tegens kantte.
Dus endighde het mael, als vader Jupiter
p 's hemels tinne stont, en, uit de lucht van verr',
e baren over zagh, die zeil en kielen draegen;
en vlacken aerdtboôm, strant, en kusten, dicht beslagen
et volcken, wijdt en zijt alom van een gestroit;
n op het Libysch rijck zoo stip bleef zien als oit;
ien Venus, al bedruckt, met traenen in haere oogen,
erwijl de vader met Eneas was bewogen,]
us aensprack, daer hy stont: ô goede vader, gy
e eeuwigh over Goôn en menschen heerschappy
et uwen scepter voert, ontferm u om mijn traenen.
aer heeft Eneas oit, waer hebben mijn Trojaenen
ch dus misgreepen aen de hooghste majesteit,
at al de weerelt hun te naeu wort, en ontzeit,
m hen, die stoot op stoot, en zulck een neêrlaegh leden,
e houden buiten 't rijck, en d'Italjaensche steden?
ewis gy had belooft dat, na verloop van tijt,
e Roomsche vorsten noch, uit Teucers stam, gewijt
m over aerde en zee en alle volck en stroomen
leen te heerschen, weêr te voorschijn zouden komen.
vader, waerom houdt uw raetslot geene stê?
k trooste mijn gedult van tijt tot tijt hiermê,
a Trojes ondergangk en jammerlijck verpletten,
m door 't genaeckend heil dien druck van 't hart te zetten:
u treet het zelve leedt den mannen op den hiel,
ien vlught en ballingschap alom zoo lastigh viel.

Onder-tusschen spreeckt Venus Jupiter aen, om troost voor Eneas.

Almaghtige Monarch, waer zal hun jammer enden?
Antenor, midden door out Griecken, en hun benden,
Ontsloopen, boorde door Illyrikum wel heen
Tot in Liburne toe, quam ongestuit met een
Noch boven d'ader van Timavus ingetogen,
Daer 't schuim door drymael dry vlietmonden komt gevlogen,
Uit klippe en steenrots berst, zoo vreeslijck dat het ruischt,
En over 't vlacke velt en ackers heenebruischt,
Al 't omgelegen lant in 't water zet. hier bouwde
Hy zijn Patavien, en sloegh, met zijn vertroude
Van Troje, zich hier neêr. hy noemde dezen oort
En 't volck naer zijnen naem, hing Trojes wapens voort
Hier aen de posten op, en leeft'er stil in vrede:
Maer wy, uw eigen bloet, wien gy voorheen de stede
Des hemels, en uw hof beloofde, worden vast
Na zwaere schipbreuck, och 't is schricklijck, noch belast,
En door den bittren wrock van eene alleen verraeden,
Van d'Italjaensche kust vervoert op vreemde paden.
Is dit de scepter, dien godtvruchtigen belooft!
Zet gy ons bloet aldus de rijckskroon op het hooft!
De vader van de Goôn en menschen, toen bewogen,
Zagh zijne dochter aen met blijde en minzaeme oogen,
Waermede hy de lucht en hemel heldren kan,
En kuste haer, en sprack: mijn dochter, schutsvrou van
Uw Cyprus, vrees niet meer: al wat zoo lang te voren
By nootlot is bestemt, uwe afkomste eens beschoren,
Staet vast, en onbeweeght. gy zult, het zal geschiên,
Lavinie de stadt, u toegezworen, zien
Met eigene oogen, en Eneas eer beseffen,
En zelf dien dappren helt met eere en prijs verheffen
Tot aen de starren toe. ick blijf by mijn besluit,
Als eertijts, en begeer, [naerdien uw droefheit spruit
Uit zorge, die u knaeght, u breet te laeten hooren
Hoe dit in mijnen raet hier boven leght geschoren:

Jupijn troost haer met de toekomende glorie der Romainen, nakomelingen der Trojanen:

Hy zal Italie beoorlogen met kracht,
Verpletten 't forsse volck, het Rutulers geslacht
Verwinnen, Latium, dry jaeren lang bezeten,
Vol steden stichten, en zijne onderdaenen weeten
Te stuuren door zijn wet, en zeden, vry van leedt.
Maer 't kleene kint Askaen, dat nu Iülus heet
Met eenen bynaem, [want het Ilus hiet, zoo lange
De staet van Ilium en 't rijck noch was in zwange,]
Zal dertigh jaeren langk regeeren achter een,
Den zetel van Lavijn verzetten elders heen,
Lang Alba stercken, en met vestinge bewaeren.
Hier zal dan Hektors bloet dryhondert volle jaeren
Den scepter voeren, tot dat Ilia berucht,
Een koningklijcke non, en zwanger van een vrucht
Of Mars, haer tweelingen zal baeren, door zijn minne:
En Romulus, gezooght gequeeckt van een wolvinne,
In ros wolvinnevel, zal na de heerschappy
Aenvaerden over 't volck. de strijtbre stadt zal hy
En bouwen, en het volck, op dezen burgh gezeten,
Naer zijnen eigen naem alleen, Romainen heeten,
Wien ick bescheere een rijck, dat eeuwigh blinckt, en straelt,
En eeuwigh hooftgebiet, van grens noch tijt bepaelt:
De bittre Juno, die, bevreest voor haer Karthage,
Nu hemel aerde en zee oprockent, plaegh op plaege
Den Troischen toedrijft, zal zich endelijck beraên,
En 't Roomsche volck, dat, met den staetsitabbert aen,
Ter heerschappye van de weerelt is gekoren,
Met my aenqueecken. dat's mijn wil: dus is 't geschoren.
Na veele jaeren zal 't gewis gebeuren, dat
Assarakus geslacht Mycene, d'oude stadt,
En haer doorluchtigh hof, en Pthie zelf verheere,
Den burgh van Argos temme, en over hen regeere.
De dappre JULIUS, of CESAR, een Trojaen,
Genoemt naer een' Iul, die stormen uit kan staen,

voert Julius Cezar in top, ja onder de Goden,

En

En uit dien braven ſtam geſproten, zal de ſtraelen
Van zijn gezagh met al den Oceaen bepaelen,
Met ſtarren zijne faem. gy zult, geruſt en bly,
Hem, met den roof van 't ooſte en zulck een heerſchappy
Geladen, namaels in den hemel by de vroomen,
En onder halve Goôn, om hoogh bewellekoomen.
Dan wort hem kerckbelofte en offer toegewijt:
Dan ruſt het bloedigh zwaert, in eenen gouden tijt.
Vrou Veſta, oude Trouw, Quiryn en Remus ſpannen
De vierſchaer. d'oorlogh wort ter kerckdeure ingebannen,
Die met metael en ſtael en boom geſlooten wort.
De helſche Razerny, niet langer uitgeſtort,
Zit binnen op 't geweer, getuchtight, en geteugelt,
Met hondert knoopen van metael wel vaſt gevleugelt,
De handen op den rugh, en ſchuimbeckt, brieſcht verwoet,
En braeckt uit haeren balgh gezopen menſchenbloet.
en zent Merkuur naer Karthago, ten beſte van Eneas,
Zoo ſpreeckt hy, zent Merkuur, nimf Majaes zoon, van boven,
Op dat Karthage en 't lant, vol nieugeboude hoven,
Den Troiſchen geen verblijf noch legerſtede ontzegg',
En Dido, onbewuſt van 's hemels overleg,
Hun niet de grenzen ſluit'. hy vlieght, gelijck een vogel,
Door d'ope en ruime lucht, op 't roeien van zijn' vlogel,
En ſtrijckt in Libye, en verricht'er zijnen laſt.
De Puniſche, Godt woud's, een fors en onheuſch gaſt,
Leght zijne onheuſcheit af. de koningin onzijdigh
Valt den Trojaenen toe, mewaerigh, en melijdigh.
Maer d'overbrave helt Eneas, 's nachts daer aen,
Is met bekommeringe en zorgen overlaên,
Vint raetzaem met de zon, 't verquickend licht, te rijzen,
Om 't onbekende lant te zien, te laeten wijzen
Aen welck een woeſte kuſt de zeeſtorm hen verſtiet;
Of menſch of wilt gediert hier huis houdt: want hy ziet
Den acker ongebouwt; en voort zijn volck te mellen
Al wat hem wedervoer. hy berght, in 't overhellen
Van

Van bosch en naere schim en rots, de vloot by een,
Gaet, met Achates slechts verzelschapt, moedigh heen,
En heeft tot hantgebaer twee schichten, scherp beslagen
Met yzer, breet van bladt, gelijck men plagh te draegen;
Wanneer zijn moeder hem in 't midwoudt tegentreet,
Als een Spartaensche maeght gewapent, en gekleet,
Of als de Thracische Harpalice, onder 't mennen,
Haer paert met sporen noopt, en Hebrus tart met rennen:
Want als een jagerin zy op den rugh haer' boogh
Liet wapperen ter vlught. de lock en hairvlecht vloogh
Om 't hooft: het lange kleet hing om het lichaem heenen
Kort opgeknoopt: men zagh haer knien en bloote beenen.
Zy riep hem eerst dus toe: houdt jongelingen, zaeght
Gy ergens by geval een jaegerin, een maeght,
Mijn zuster doolen, door het jaghtbosch snel en vlugge,
Met een' gevlackten losch en koker op den rugge?
Of uit den aessem een schuimbeckende everzwijn
Met maght en groot gekrijsch naerjaegen? magh het zijn,
Zoo wijs ons toch wat padt zy opsloegh, langs wat wegen.
Aldus sprack Venus en haer zoon terstont hier tegen:
Ick zagh noch hoorde hier uw zuster niet. ô maeght,
Hoe noem ick u? want my uw oogh en spraeck behaeght.
Zy melden dat gy niet tot sterven zijt geboren,
Maer zeker een Godin, Diane, of uitgekoren,
Of bloetvriendin, een nymf van goddelijck geslacht.
Gy zijt dan wie gy zijt, gezegent zy uw jaght,
Die ons ter goeder uure ontmoet in zwaericheden:
Verlichtze, en onderrecht ons toch, op ons gebeden,
In wat gewefte, en aen wat kust wy zijn verzeilt,
Door storm en onweêr, dat ons hier dreef, en verdeilt,
Hier Godt woont noch goet mensch, die ons de paden wijzen.
Men zal u voor 't altaer met rijcken offer prijzen:
En Venus antwoort hem, heel zedigh en bedaert:
Gewisselijck ick acht my niet deze eere waert,

die gaet het lant bezichtigen; daer Venus hem bejegenende,

De maeght van Tyrus jaeght met kokers, dus naer buiten,
En bint de purpre broos met ſtricken om de kuiten.
haeren zoon het lant bekent maeckt, Gy zijt gekomen in het Puniſche gebiet.
Agenors nieuwe ſtadt leght ginder in 't verſchiet.
Het lant heet Libye, dat, veiligh van beſpringen,
Zich met geen wapenen van eenigh volck laet dwingen.
Didoos avontuur verhaelt, Nu heerſcht hier Dido, die voor haeren broeder vliet,
Uit Tyrus over zee, en 't ganſche lant gebiet.
Zou ick haer ongelijck verhaelen in het breede,
En wat haer wedervoer, u zou de lange rede
Verdrieten: maer in 't kort ter loop dit opgevat.
Sicheüs, rijcker dan oit een die lant bezat,
In ons Fenicie, was man van dees beminde
Rampzalige echtgenoot, die krachtigh hem bezinde.
De vader gafze vroegh ten echte aen dezen heer,
En nam 't geluck aen, toenze een maeght was, jongk en teêr.
Maer och, Pygmalion haer broeder, zoo vermeeten
En godeloos een ſchelm, als oit wiert uitgekreeten,
Bezat'er Tyrus ſtoel. een wrock en helſch krackeel
Rees tuſſchen deze twee. haer broeder, een geheel
Boosaerdigh menſch, verblint door goutzucht, die de liefde
Der zuſter luttel acht, lagh op zijn luim, en griefde
Sicheüs met den dolck, in 't heimlijck voor 't altaer.
De booſwicht veinſt en ſpeelt den droeven op dees maer,
En houdt het lang bedeckt, en paeit de weduwvrouwe
Met ydle hoope: maer de geeſt van haer' getrouwe
En onbegraven man verſchijnt haer in den droom,
Heel doots om't hooft, en wijſt haer, bleek van ſchrik en ſchroom,
Het outer in den ſlaep, met moort en bloet beſtreecken,
De wonde, met den dolck, hem in de borſt geſteecken,
Brengt al 't verraet, in 't hof gebroeit, dus aen den dagh,
En waerſchuwt haer te vliên, zoo haeſtigh als zy magh,
En van het vaderlant te ſcheiden uit de haven.
Hy wijſt haer eenen ſchat, van outs hier ſtil begraven,

Het gout en zilver, dat op reis haer dienen kan.
De weeuw geweckt, bereit zich met haer eedtgespan
In 't heimelijck ter vlught. zy spannen al te gader, *waerom zy vlughte,*
Te zamen, of uit haet, of schrick voor dien verraeder.
Zy randen schepen aen, en wat hier leght gereet,
Bevrachtenze met schat, gaen t'zeil, eer 't iemant weet,
Met al den rijckdom van dien gierigaert, dien snooden
Pygmalion, alleen op eene vrous geboden.
Zy landen endelijck ter stede, daer gy voort *en Karthago bouwde.*
De trotse muuren, en Karthagoos nieuwe poort
Zult zien opsteigeren. zy kochten, op het meeten,
Hier lant, dat Byrza wort naer dezen koop geheeten,
Zoo groot, gelijck men met eene ossenhuit omleght.
Maer nu, wie zijtge? wat voor volck? van waer? nu zeght
Waerheene leght de reis? hy zucht eens op dit vraegen,
Uit 't binnenst van zijn harte, en zeght: zou ick gewaegen,
Van 't eerste tot het leste, ons aller ongelijck,
En ramp, en had gy tijt te hooren de kronijck
Van onze zwaericheên, ô maeght, om dit te weeten,
Ik zagh de zon gedaelt, en eer den dagh gesleeten.
Het onweêr heeft ons van d'aeloude Troische kust, *Eneas verhaelt haer zijn ongeval.*
[Indien u by geval van Troje iet is bewust,]
Zoo veele kusten langs gevoert, en smeet ten leste
De vloot by ongeval aen 't Libyaensch geweste.
Gy ziet Eneas, den godtvruchtigen, die hier
Met zijn huisheilighdom en Haertgoôn, uit het vier
In Trojes brant geberght, de zee komt overvaeren.
Ik d'afkomst van Jupijn, bekent door oorloghsmaeren,
Zoeck dus Italie, mijn eigen vaderlant,
Ik zeilde hierom van het Frygiaensche strant
Met twintigh schepen, om mijn avontuur te zoecken,
Op 't goddelijck geley van moeder in dees hoecken:
In zeven schepen, pas in 't zeegevaer geredt,
Belandden reddeloos. ick, hier aen lant gezet,

Uit Asie en Euroop verdreven met den mijnen,
Zwerf, onbekent en arm, in Libysche woestijnen.
De moeder Venus leedt niet langer dit beklagh,
En viel'er midden in: gy zijt dan zulck een slagh
Van volck als 't wezen wil, ick zet mijn trou te pande
Dat alle Goden u, die hier door storm belande
Aen Tyrus stadt, geensins misgunnen datge leeft.
Nu voort ten hove naer de koningin gestreeft:
Want ick verzekere u, zoo niet de wichleryen
Het waerzeggen niet los door 's menschen zinnen glyen,
Dat ree de wint op zee gekeert is, en uw vloot
En al uw volck geberght. dit zietge naeckt en bloot,
Indienge uw oogen slaet op deze zes paer vogels,
Al zwaenen, die [na dat haer d'arent met zijn vlogels
En beck en klaeuwen uit den hemel overviel,
By klaeren zonneschijn, en haer gescheiden hiel,]
Zich vrolijck in een vlught verquicken, en vermeien.
Nu schijnenze op een ry te strijcken in de weien:
Nu stijgenze in de lucht: en eveneens gelijck
Zy hunnen vyant zijn ontglipt, en zegenrijck
Nu drijven op haer pen, in 's hemels hooge plecken,
In eene zelve vlught al snorrende ommetrecken,
En zingen uit de borst; zoo loopt uw vloot en jeught,
Voor wint, voor stroom, den mont der haven in met vreught;
Of leght aen lant. ga voort. volgh, zonder om te kijcken,
Het padt, 't welck voor u leght. zoo sprack zy, en ging strijcken.
De neck der Schoone blonck, gelijck een roos van kleur.
De hairlock gaf een lucht en goddelijcken geur,
Gelijck ambrosia. 't gewaet vloeit naer beneden.
Haer tredt wijst uit dat zy met recht wort aengebeden,
En een Godin is. vorst Eneas kende voort
Zijn moeder, die verdween. hy riep haer al gestoort:
Gy wreede, waerom komt gy u vermomt vertoogen,
En met een' valschen schijn zoo dickwijl voor mijne oogen?

Venus wijst hem naer het hof, en spelt de behoudenis zijner andere mackeren, uit de twaelf zwanen,

en openbaert zich in 't scheiden.

O waerom magh uw zoon niet raecken uwe hant,
In montgemeenschap treên, met kennisse, en verstant?
Aldus beschuldight hy zijn moeder, gaet met eenen *Hy spoeit*
Naer stadt. d'onsterfelijcke, uit hun gezicht verdweenen, *stewaert,*
Bedecktze in 't heenegaen met eenen donckren mist,
Bewimpeltze met damp en nevelen uit list,
Op dat hen niemant zie, noch aenraecke en verhinder,
Of reên eisch van hun komst. zy vaert al weder ginder
Naer Pafus toe, en keert blygeestigh in haer hof,
En kerck, daer tienmael tien altaeren haeren lof
Bewieroocken met geur van Saba; daer de roozen
En roozekranssen, versch ontloocken, voor haer bloozen.
Zy spoên terwijl hunn' wegh, en volgen vast het padt,
En treên den heuvel op, die over deze stadt
Ten deele hangt, en steil het nieuwe slot aenschoude,
Dat Tyrus koningin hier tegens over bouwde.
Eneas staet verbaest, als hy 't gevaerte ziet, *ziet de*
Daer eerst de hut stont, arm gedeckt met stroo, en riet. *Tyriers*
Hy staet verwondert om de poorten, en het woelen *Karthago*
Van 't volck, en d'effe straet. de Tyrischen krioelen, *bouwen.*
En yveren hun werck. d'een arbeit aen het hof,
Treckt muuren op, rolt steen, en wenteltze op in 't stof.
Een ander roit en merckt het erf, om 't huis te zetten.
Men kiest wethouders, en de vroetschap, en stelt wetten.
Een ander delft en graeft een haven uit het velt.
Een ander leght den gront ten schouburgh met gewelt,
En houwt pylaeren uit de steenrotse, om tooneelen
Hierna tot eer en pracht te dienen onder 't speelen:
Gelijck de bie, by lente en zonneschijn in 't groen, *gelijck*
Op velt en bloemen slaeft, om jongen aen te voên; *naerstige*
Of klaeren honigh stuwt, en vult de honighraten *byen op*
Met zoeten nektar; of d'aenbrengende onderzaeten *bloemen en*
Van hunnen zwaeren last verlicht; of straf en stout *in bykor-*
De bommels, in een' troep, uit haere korven houdt, *ven arbei-*
den:

En keert dat vuigh gediert. men werckt'er, zonder treuren,
De zoete honigh rieckt naer tijm, en lentegeuren.
Eneas, die de ſtadt dus hoogh gerezen ziet,
Sprack: ô geluckigen, die, na geleên verdriet,
Hier reede rijzen ziet uw muuren, poort, en gevel!
gaet voort met een wolck bedeckt, Daerna begaf hy zich, bedeckt met eenen nevel,
In 't midden van den drang der lieden, en, 't is vreemt,
Hier is niet een, die hem gewaer wort, en verneemt.
Een woudt beſchaduwde de middenſtadt met boomen,
Heel koel, en aengenaem. de Puniſchen, gekomen
Door ſtorm aen dezen oort der ſtede, groeven hier
Een merck en voorſpoock uit, van Juno hun zoo dier
Bevolen, en getoont; een paertshooft: dit wou mellen
Hoe hier een ſtrijtbaer volck zoude opſtaen, om te vellen,
Veele eeuwen, al wat hun aen boort klampt, ſtijf en ſterck.
Hier ſtichte Dido, toenze uit Sidon quam, een kerck,
Jupijns gemael ten prijze; een werckſtuck om te brommen,
Geſchenckrijck, groot van maght door Junoos heilighdommen.
Men klom de trappen op, langs drempels van metael.
Het koper hielt den balck gebonden, tot een prael.
De kopre kerckdeur draeit en knerſt op kopre pannen.
Hier in dit zelve woudt bejegende den mannen
Van Troje en hem wat vreemts, dat eerſt zijn vrees verzacht.
Hier zagh Eneas eerſt eene uitkomſt, lang verwacht,
Na veele zwaericheên, dat hem veel heils voorzeide:
en wacht de Koningin in den tempel, beſchildert met Trojaenſche hiſtorien. Want midlerwijl hy hier de koningin verbeide,
In deze groote kerck den rijckdom overſchat;
Verbaeſt ſtaet om het heil der nieuwgeboude ſtadt,
De kunſt des kunſtenaers waerdeert met groot verlangen,
En zoo veel arrebeits, hieraen te koſt gehangen;
Verneemt hy het gevecht voor Troje, na als voor,
Den oorelogh, alree de wijde weerelt door
Gedondert. hy verneemt hier Atreus naer het leven,
Vorſt Priam, en Achil, op bey te zamen even

Gebee-

Gebeeten, en geſtoort. hy bleef met aendacht ſtaen,
En weende, en ſprack: Achaet, wat oort is niet belaên,
Wat lant ter weerelt waeght nu niet van onze elende!
Ze Priam daer. hier wort de dapperheit in 't ende
Met eere en prijs gekroont. hier wort ons leet beklaeght,
En niemant vint men, die geen' rouw hier over draeght.
Laet vaeren alle uw vrees: dees kennis zal ten leſte,
[Want elck ons onheil weet,] noch dienen ons ten beſte.
Zo ſpreeckt hy, en verzaet zijn droefheit met de lucht
Van ydle ſchilderye, en looſt'er zucht op zucht,
Waerop de traenen langs zijn kaecken nedervallen:
Want hy vernam de jeught, aen dees zy van de wallen,
Hoe zy den Griecken, die in 't velt voor Troje ſlaen,
Komt vallen op den hals, en jaeghtze op 't leger aen:
En d'andre zijde hoe Achilles, met de pluimen
Op zijnen helm, den Fryx te wagen 't velt leert ruimen.
Niet wijt van hier verneemt hy, ſchreiende en bedruckt,
Vorſt Reſus witte tent, die door den ſlaep verruckt,
Wort overrompelt, en geplondert, en verſlagen,
En Diomedes, zoon van Tydeus, die den wagen
En heete paerden naer het heir drijft, dat het kraeckt,
Eer 't ros het voêr van Troje, en Xanthus heeft geſmaeckt.
De jonge Troilus vlught, aen d'andre zy der veſte,
En geeft zijn vyants heir geweer en ſchilt ten beſte:
Een ongeluckigh knaep, die tegens Thetis zoon,
Zich ſtout verzette, een kans voorwaer niet even ſchoon.
Hy wort van 't paert geſleept, en, hangende verſlagen
Van achter over, op den lêgen oorloghswagen,
Houdt noch den teugel vaſt, en vaeght, helaes, het lant
Met hooft en hair: de ſpeer ſchrabt omgekeert in 't zant.
De Troiſche vrouwen gaen terwijl naer Pallas deuren,
Om zoen van haeren toorne, in 't hangend hair, en treuren
Met ſluieren om 't hooft: 't miſbaer den rouw vermeert,
Daer zy haer borſten ſlaen. Minerve afkeerigh, keert

De

De droeve schaer den neck, en slaet haere oogen neder.
Achilles had het lijck van Hektor, heene en weder,
Wel drywerf achter een, gesleurt om Trojes wal,
En 't wert om gout gelost. Eneas zuchte uit al
Zijn hart, zoo dra hy quam den oorloghsroof t'aenschouwen,
Den wagen, en het lijck van zijnen halsgetrouwen,
En Priam, die, bedruckt en weerloos, voor de stadt,
Den trotsen vyant met gevouwen handen badt.
Hy vondt zich zelven oock, by al de Grieckſche heeren,
En onder 't oorlogsvolck, dat Troje quam verweeren
Uit oosten, en vernam hier Memnon, den Moorjaen,
Met zijne standerden. hy ziet de benden slaen.
Penthesilea sterckt haere Amazoonsche vaenen,
Met schilden toegerust, gewrocht als halve maenen,
En, onder duizenden, beschut'er Priams recht.
De goude gordel van de krijghsheldin hangt hecht
Gehaeckt beneên de borst, die naeckt is, naer 's lants wetten.
Een maeght durf in het velt zich tegens mans verzetten.
Terwijl Eneas, neef van Dardan, zich hierom
Verwondert, dit beziet, verbaest blijft staen, en stom,
En staroogt op de kunst, komt Dido, d'overschoone,
Middelerwijl komt Dido aengetreden, gelijck Diane op de jaght,
De brave koningin, ten tempel, en ten troone,
Met eenen grooten stoet van heeren, en 't geley
Van jofferen bestuwt. zoo gaet Diaen ten rey,
Op Cynthus heuvels, langs Eurotas waterkanten,
Gevolght rontom haer heen van duizent berghverwanten,
Al godtheên. haer geweer, de koker op den rugh,
Hangt achter af, en treênde op 't velt, gezwint en vlugh,
Munt uit in al den drang der wackre jaghtgodinnen
Met hals en hooft. Latoon, de moeder, is van binnen
Al heimlijck in haer schick. aldus komt Dido voort,
In 't midden van den stoet, en vordert met haer woort
En wenk den bouw des rijks, en 't werk, genaekt den drempel.
Zy zet zich, midden in den overwelfden tempel,

Op eenen hoogen stoel, omeingelt van haer wacht.
Zy schreef'er wetten voor, gaf elck, naer zijne maght,
Zijn eigen taeck, en werck, of liet'er hen om loten;
Wanneer Eneas ziet hoe 't volck komt toegeschoten,
En Anteus, en Sergest, en moedigen Kloanth,
Met een al 't overschot der Troische vloote, aen strant
Op zee van een gewaeit, en uit hun streeck gedreven.
Hy stont verbaest, en stom, Achates mede, en, even
Verslegen als verblijt, verlangden hun de hant
Te geven in der yl, t'omhelzen op het lant:
Doch konden niet bevroên hoe 't met hun was gelegen;
Des zy, met eene wolck bewimpelt, stille zwegen,
En letten in wat staet zy stonden; waer de vloot
Gebleven was, en wat hen hier dreef, na dien noot:
Want d'andre schepen hen tot deze bootschap kooren.
Lidtruchtigh gingen zy ten tempel, om te hooren
Wat heul te vinden was op hun verzoeck, en bê.
Zy traden naulijx in, of Dido gafze alree
Gehoor. Ilioneus, de treflijckste van allen,
Hief met bedaertheit aen: ô koningin, wiens wallen
Nu ryzen, met Jupijns bestemminge en onthiet,
En die dit trotse volck betoomt met uw gebiet;
Wy Troischen, jammerlijck gesolt om alle stranden
Door onweêr, bidden u verbie het schendigh branden
Van ons verstroide vloot: verschoon 't godtvruchtigh zaet,
En neem wat nader acht op onzen droeven staet.
Wy komen niet met maght in dit geweste opdonderen,
Om Libysch heilighdom met torts en zwaert te plonderen,
En weder met den buit te streven zeewaert aen.
Wy ballingen zijn niet gestelt op dit bestaen.
Een lantstreeck, by den Grieck Hesperie geheeten,
Out, strijtbaer, vruchtbaer, vet, en lang voorheen bezeten
Van den Enotriaen, leght ergens, die geroemt
Italie, en het volck, naer 's vorsten naem genoemt,

en gaet op haren troon zitten, daer Anteus met zijn scheepsvolck verschijnt,

en Ilioneus het woort voert, en heul zoeckt,

Italianen heet by zijn nakomelingen,
Ten minste naer 't bescheit, dat wy hier van ontfingen:
Wy zeilden derwaert, als de norsse Orion, snel
In zee opsteeckende, ons afgrijsselijck en fel
Op blinde zanden joegh; een buy, die d'een op d'ander
De vloot door golf en rots verstroide van elckander:
En wy, een klein getal, verschijnen hier voor u,
Gedreven aen uw strant. wat aert van volck, zoo ruw,
Bewoont dees kust? wat lant mishandelt vreemde lieden
Zoo hardt, en onbeschoft? men wil ons hier verbieden
Te rusten op het strant. men schent den lantzaet aen,
En lijt niet dat wy hier een hant breet velts beslaen.
Ontzietge dan noch mensch, noch menschelijck vermogen;
Ontziet ten minste Godt, by wien geen mededoogen,
Geen deught blijft ongeloont, geen boosheit ongedacht.
Eneas was ons heer, en koning, van 't geslacht
Der Goden, zonder ga, godtvruchtigh, en rechtvaerdigh,
Een dapper oorloghsman. indien hy, eere waerdigh,
Door 't nootlot is geberght, het lijf behouden heeft,
En niet ter zielen voer, door byster weêr gesneeft;
Zoo vrees geensins of het u namaels moght berouwen.
Dat gy hem eerst verplicht, door heuscheit, en vertrouwen.
Sicilje draeght oock steên, en wapentuigh, en moedt
Op brave Acest, een' vorst geteelt uit Trojes bloet.
Vergun ten minste hier d'ontrampeneerde schepen
Op strant te haelen, hout uit bosch en woudt te sleepen,
Te houwen, ribbe en riem te schaven, op dat wy,
Den koning en ons volck verwervende, noch bly,
Indien 't geluck ons dien', naer d'Italjaensche plecken,
En 't oude Latium te zamen heenetrecken:
Maer mist ons deze hoop, en zijt gy, ô Trojaen,
O waerde vader, in het Libysch diep vergaen;
Is 't met Iülus uit, zoo laet ons van dees reede
Toch naer Sikanie, en de nieugeboude stede,

n vorst Acestes spoên, van waer wy herwaert aen
ezeilt zijn met de vloot. dus sprack hy, al belaên,
n al de Dardaniers bestemden zijne bede.
e koningin beziet hem vast op deze rede,
n antwoort kort aldus: Trojaenen, weest gerust.
het vaeren zorgh, en vrees. dit strant, dees waterkust
ort naeu met wacht bezet, bewaeckt aen alle kanten,
it angst, om mijnen stoel, die last lijdt, vast te planten,
ot dat de boom van 't rijck zijn wortels dieper schiet.
ie kent Eneas stam, wie Troje en Troischen niet,
en oorlogh dus befaemt! wat lant, in alle streecken,
eet van dien krijgh en brant, vol jammers, niet te spreken!
y Punischen zijn niet zoo ruw, en plomp, en straf,
n 't nieuwe Tyrus leght zoo wilt en woest niet af
an 's weerelts heirbaen, daer de zedigen verkeeren.
et zy gylieden eens uw schepen wenscht te meeren
en d'Italjaensche kust, Saturnus oude wijck,
f Eryx grenzen zoeckt, en vorst Acestes rijck;
k zal u veiligh voort afvaerdigen, geleiden
et raet, en daet, en hulpe: of wiltge hier verbeiden,
neêrslaen op ons erf; mijn nieuwe stadt, mijn strant
aen open: haelt de vloot en schepen vry op 't lant.
yrier en Trojer zijn ons even lief, en waerdigh.
n och, of nu de wint uw' koning, zoo rechtvaerdigh,
ad herwaert aen gevoert, en ick hem hier zagh staen.
och wil ick zommigen afvaerdigen te gaen
ezichtigen de kust, beveelenze al mijn stranden
orghvuldigh te bezien, te zoecken waerze landden,
f ergens spoelden aen een bosch, en eenzaem woudt;
f waer een Troier zich in stadt of vlecke onthoudt.
De vorst Eneas, en de kloecke Achates mede
erlangden nu, vol moedts, gesterckt door deze rede,
m uit de schaduwe der wolcke in 't licht te staen.
chates sprack toen eerst den vorst Eneas aen:

het welck Dido hem toestaet:

O Venus zoon, wat dunckt, wat dunckt u van die maeren?
De vloot, en mackers al is 't vry van zeegevaeren.
Wy missen een' alleen, en zagen schip en mast
Recht voor ons zincken. wat wy nu verneemen past
Op moeders wichlery. dit had hy pas gesproken,
Of deze lucht en mist, waer in de helden doocken,
Borst haestigh, en verdween: de lucht wert klaer en schoon.
Daer stont Eneas toen in dezen dagh ten toon,
En blonck, zoo braef van leest, van opzicht, en van zwieren,
Gelijck een Godt: naerdien de moeder hem quam cieren
Met blonde locken, en een gloênde blozentheit,
En staetigh opzicht, en een' glans vol majesteit.
Als kunstenaers yvoor vercieren door glad slijpen
Met een bevalligheit, of geven 't gout te grijpen
Het Parosch marmer, of het zilveren metael.
Hy, die dus onvoorziens, zoo braef hun altemael
Verschijnt, begint mevrouw eerbiedigh aen te spreecken:
Hier staet de man, den storm van 't Libysch meer ontweecken,
De Troische Eneas, met bekommering gezocht.
O koningin, die dus met onzen droeven toght,
En der Trojaenen ramp, die groot is, zit beladen;
Die ons [het overschot des volcks, te schalck verraeden,
En pas het Griecksche zwaert ontsloopen, en hun hant,
Door allerhande ramp, te water, en te lant,
Gesolt, en uitgeput, met druck en noot bevangen,]
Gewaerdight, in uw stadt, oock in uw hof, t'ontfangen:
O Dido, wy met alle ons lantsliên, die verstroit
Door al de weerelt, noch geberght zijn, kunnen noit
Dees deught, naer heuren eisch, met danckbaerheit beloonen.
De Goden [zooze noch godtvruchtigen verschoonen,
In waerde houden; zoo rechtvaerdigheit, en trouw,
En 't vroom geweten noch een ploy ter weerelt hou,]
Beloonen uwe deught en weldaet naer behooren.
Gy zijt ter goeder uur gewonnen, en geboren.

waer op Eneas uit de wolck voor den dagh komt, zoo schoon gelijck yvoir, en gesteente in gout;

de Koningin aenspreeckt, en bedanckt,

Geluckigh was uw ſtam, om zulck een waerde ſpruit.
Zoo lang de ſtroom in zee zal loopen ongeſtuit;
Zoo lang de ſchaduwen rontom de bergen dwaelen;
Zoo lang de hemel weit geſtarnte, en zonneſtraelen;
Zal elck uw' naem en faem, en weldaên, zonder tal,
Verheffen, waer hy oock in 't endt belanden zal.
Hy gaf hierop de hant den reisbroêrs door elckandere, *en zijne mackers de hant geeft,*
Ilioneüs d'een, Serguſtus mede d'andere,
Voort Gyas, en Kloanth, en al de gaſten mê.
De koningin zat eerſt verſtomt op haere ſtê,
Verwondert om dien man, en om zijne avontuuren.
Zy ſprack: ô Venus zoon, wat voert u naer ons muuren? *Dido antwoort beleefdelijck,*
Wat drijft u, met gevaer door zoo veel zeeverdriet,
Naer dezen woeſten hoeck? zijt gy Eneas niet,
Dien Venus, zegenrijck, een voeſter van de weelde,
Dien Dardans zoon, Anchys, op Xanthus oever teelde,
En in het Troiſch geweſt wel eer ter weerelt broght?
Gewiſſelijck my heught dat Teucer my bezocht
Te Sidon, toen hy, uit zijn vaderlant gedreven,
Naer andre rijcken ſtont, door Belus hulp geſteven.
Mijn vader Belus liep het vruchtbre Cyprus af,
Bezat het eilant, dat zich boogh voor zijnen ſtaf.
Ik hoorde ſedert al van uwen naem vermaenen,
Van Grieckſche koningen, en 't jammer der Trojaenen.
De vyant zelf verhief de Troiſchen, en hunn' ſtam,
En rekende dat hy zijn' oirſprong hieruit nam:
Weshalve, ô brave jeught, neem uw verblijf ten hove. *noodight hem en de zijnen in haer hof,*
Een zelve zeefortuin heeft eertijts my, verſchove
En vreemde ballingin, na allerhande noot,
Ten leſte in dees landouwe ontfangen met mijn vloot.
Ik, die den weêrſpoet ken, ben willigh alle lieden
In hun verlegenheit en noot de hant te bieden.
Zoo ſpreeckt de koningin, en leit Eneas voort
In 't koningklijcke hof, beveelt aen ieder oort,

In alle tempelen te ſlaghten, en te vieren,
begiftight de ſchepen, Ter eere van de Goôn. zy zent wel twintigh ſtieren,
En hondert zwijnen, ruigh van borſtelen, naer zee
Haer gaſten toe, en zoo veel vette lammers mê,
En weelige oien, en Godt Bacchus blijde gaven.
en laet de maeltijt bereiden. Maer binnen wort het hof, door hofgezin en ſlaven,
Heel prachtigh koninglijck en heerlijck toegemaeckt.
Men recht in 't middenhof de maeltijt aen. hier blaeckt
Tapijt, en purper, elck om 't heerlijckſte uitgelaeten.
De tafels ſchitteren van goude en zilvre vaten,
Waerop der vaderen doorluchte daeden ſtaen
Gedreven op een ry, van haeren oirſprongk aen:
Wat d'overoude ſtam verricht heeft door de grooten,
Door zoo veel dapperen, uit dezen ſtam geſproten.
Eneas verkuntſchapt Askaen zijn wedervaren, Eneas [want zijn hart en vaderlijck gemoedt
Niet ruſten kon,] zont voort Achates heen met ſpoet,
Naer ſtrant toe, en de vloot, om hun bejegeningen
Aſkaen te melden, en hem mede in ſtadt te bringen.
Het vaders hart is meeſt voor 't lieve kint beducht.
en ontbiet koſtelijckheden, om te verſchencken. Met een beveelt hy hem ſchenckaedje en ſchat, ter vlught
Geborgen uit den brant van Troje, in 't hof te haelen;
Een' tabbert, ſtijf van gout en parlen, om te praelen,
En een behangſel, met oranje loof en bloem
Geboort, waermê Heleen van Argos, rijck van roem,
Zich cierde, een wonderlijck geſchenck van moeder Lede;
Toen zy, van out Myceen, haer vaders hof en ſtede,
Naer Troje en d'onvrye echt ging vaeren voor den wint;
Met noch een' ſcepter, eer van Priams outſte kint,
De dochter Ilioon gedragen, neffens dezen
Een' parlen halskarkant, en noch een uitgelezen
Juweel, een dubble kroon van ſteenen en van gout.
Achates teegh zijn beſt, daer zich de vloot onthoudt,
Op dat hy dezen laſt, naer zijnen eiſch, bekleede.
Maer Cyprus koningin lagh op haer luim, was reede

Venus Om

(m wederom wat nieuws wat zeldtzaems te bestaen,
h haeren zoon, in schijn van 't lieve kint Askaen,
e brengen in het hof, en Dido, daer de giften
aer hart bekooren, als met zinnelooze driften,
tOntvoncken door den brant van minne in mergh en been:
Vant Venus vreest den aert van Tyrus hof en steên,
ol dubbelhartigen en weifelende raeden.
y vreest oock Juno zelf, en, 's nachts hierom beladen,
preeckt dus den Minnegodt, den kleenen vlieger, aen:
Mijn zoon, op wiens gewelt en maght ick vast magh staen;
zoon, die op 't geweer van Jupiter, waermede
y reuzen heeft verplet, niet past; ick heb een bede
en uwe Godtheit, en verzoeck uw' onderstant.
y weet hoe Junoos wrock dus, over zee en zant,
ings alle kusten voert Eneas, uwen broeder,
tOnbillijck: en de rouw van uw beminde moeder
ingk dickwijl u aen 't hart. nu houdt hem Dido vast
et zoeten woorden op. hoe dit onthael den gast
ekomen moght, heeft my met achterdocht getroffen.
ewis zy zal by dees gelegenheit niet sloffen,
aer passen op haer stuck: waerom ick vind geraên,
e koningin, eer zy iet ontrous durf bestaen,
et list t'ontvoncken, en op mijne zy te winnen,
p dat geen Godtheit haer verandere van zinnen,
n zy Eneas blijf van harte toegedaen,
ls ick. nu vat mijn' zin, om hier niet mis te slaen.
et koningklijcke kint, dat ick alleen bezinne,
ust toe, op vaders last, naer 't hof der koninginne
e treden, en schenckaedje en overbleven schat,
it Trojes brant geberght, te brengen in de stadt.
k zal dit kint, als 't slaept, in onze heuvelstreecken,
alie, of Cytheer, my toegewijt, versteecken,
p dat het dit bedrogh niet riecke, of ons ontmoet'
'7 midden van 't bancket. ga heen, vermom met spoet

vermomt Kupido, om Dido t'ontvoncken,

spreeck den Minnegodt aen, en ontdeckt hem haer voornemen.

Uw

Uw aenzicht eenen nacht, en laet u niet verdrieten
De troni van dit kint naer 't leven aen te schieten,
Op dat [wanneer Elize, op 't koningklijck bancket
Verheught, en by den wijn, die zorgh van 't harte zett',
U neeme op haeren schoot, omhelze, en kusse onendigh,]
Gy haer 't verborgen vier en loos vergift behendigh
Ten lippen inneblaest. 't gehoorzaem minnekint
Gehoorzaemt moeders last, gelijck zy raetzaem vint.
Het schiet zijn vleugels uit, en treckt al vrolijck heene,
Met zulck een' tredt, als of Iülus zelf verscheene.
Maer Venus geeft Askaen een' slaepdranck, streelt en kust
En stooft het in haer' schoot, en voert het kint gerust
Op 't hoogh Idalie ten bossche in, leght het kleine
In koele schaduwen van zachten marjoleine,
Op datze met haer bloeme en geuren 't wicht verquick'.
Kupido geeft gehoor, gaet heen, wel in zijn schick
Met trouwe Achates, die hem meleit, om de heeren
Met koningklijck geschenck en gaven te vereeren.
De koningin had, voor zijn komst, zich ten banckett'
Op bedspon en tapijt in 't midden aengezet.

Kupido neemt den schijn van Iülus aen, en Venus voert Iülus, in zijnen slaep, naer Idalie.

De vorst Eneas en de Troischen, zijn geleide,
Vergaêren vast men gaet aenleggen op 't gespreide
En purpren tafelbed. de dienaer giet lampet
En water op de hant. men drooght de handen met
Gebloemden hantdoeck. men leght weite uit teene manden
Op tafel. binnen wort gewoelt met hondert handen
Van vijftigh maeghden, die op eene lange ry
't Gerecht opdisschen, en de hoofsche leckerny,
Het hof bewierroocken: en dan noch hondert anderen,
En hondert dienaers van eene oude met elckanderen,
Die rijcklijck op den disch verschaffen wijn, en spijs.
De burgery dringt sterck ter poorte in, naer lants wijs.
Men zetze op dischtapijt. zy zien Eneas gaven
Met groot verwondren aen, verwondert om den braven

De maeltijt begint.

Iülus,

ilus, en den Godt, wiens aenschijn gloeit, en straelt,
n zijn gebootste spraeck; om sluier en 't gemaelt
n rijck omhangsel van oranje. geen van allen
an minder zich verzaên van lust en welgevallen
en dit aenminnigh kint, als Dido, die alree
ich deerlijck overgeeft aen 't naeckend minnewee.
y wort verhit door 't kint, en 't geen haer is geschoncken;
e beide het gemoedt ontstellen, en ontvoncken.
n dat de knaep een wijl in vaders armen hangt
n zijnen hals, die den vermomden zoon ontfangt,
n kust tot dat hy heeft verzaet des vaders minne,
oo zoeckt het kint Elize, en vlieght de koninginne *Dido omhelst den vermomden Kupido voor Askaen,*
et yver om den hals. zy druckt het aen haer hart,
ziet zich naulijx zat, en Dido, die de smart
r minne namaels staet zoo jammerlijck te voelen,
rneemt niet welck een' Godt zy, om haer' lust te koelen,
dus in haeren schoot vast koestert, streelt, en mint.
zoon, die moeders last uitvoeren wil, begint
engs Sicheüs uit haer hart en zin te wissen,
pooght inwendigh 't hart en haer gedachtenissen,
koeler, en een poos van d'eerste min gespaent,
or een herbore min t'ontsteecken, eer zy 't waent. *wort verlieft,*
t eerste dischgerecht is naulijx opgenomen,
't lijf met spijs gesterckt, of groote kelcken koomen
r tafel, en men kranst den wijnkop versch en koel.
gasten zijn verheught. het vrolijck gekrioel
rweckt een' wedergalm door al de ruime zaelen.
lamp beschijnt het gout der balcken met haer straelen.
turck brant helder, en verdrijft den duistren nacht.
eischt de koningin een' wijnkelck, daer 't geslacht *onthaelt hare gasten,*
n Belus en zijn zaet gewoon was uit te drincken;
n' wijnkelck, zwaer van gout, waerin robijnen blincken:
n schonck dien boordevol. toen zweegh al wat'er zat.
sprack: ô Jupiter, naerdien elck een u schat

En eert voor 't heiligh hooft der blijde gasteryen,
Die haer oock wetten stelt; laet toch dees dagh gedyen
Tot heil van Tyrus, en den Troischen vlughteling,
Op dat men na gedenck' hoe Tyrus Troje ontfing:
Dat Bacchus, schencker van de vreught, ons koom' verblyen,
En Juno zelf verschijne op deze gasteryen.
Gy Sidoniers, onthaelt de gasten, blijde en frisch.
Zoo spreecktze, en plengt en stort wat wijns uit op den disch,
Als een dranckofferhande, en proeft die met de lippen,
En roert den wijnkelck pas en effen aen te tippen.
Toen gaf zy 't Bitias, die zet het aen den mont,
En nijpt den wijnkelck uit, tot onder op den gront.
De grooten volgen hem. Iöpas roert de snaeren:
Die zanger, lang van haer, speelt op al wat d'ervaeren
En stercken Atlas leert. hy zingt den loop der maen:
Van zonnezwijm: waeruit de mensch en 't vee ontstaen:
Wat oirzaeck zy van storm en blixem, dondervlaegen:
Van Boer, en Regenstar, en groote en kleenen Wagen:
Wat heete dagen reckt: wat koude krimpt zoo knap.
De vrolijcke Tyriers verdubblen 't hantgeklap:
De Troischen volgen hen. de koningin, eilaci,
Al t'ongeluckigh, broght met kouten deze staetsi,
Dit nachtfeest over, dronck de min, die heur behaeght;
Terwijlze gratigh dan naer koning Priam vraeght,
Dan weêr naer Hektor, dan naer Memnon; met wat boogen,
Wat wapenen hy quam uit Oosten aengetoogen;
Dan naer de paerden en 't geridt van Tydeus zoon;
Dan naer Achilles moedt, en zijnen oorloghstoon.
Ten leste sprackze: ô vorst, ter goeder uur gekoomen,
Verhael ons van 't begin hoe Troje is ingenomen
Door 't Grieckſch verraet: verhael uw avontuur in 't bree,
En hoe gy ommezworft: want uwe vloot alree
Is zeven jaeren langk gesolt op woeste baren,
En heeft de weerelt en haer kusten omgevaeren.

vraeght Eneas naer Priaem en de zijnen, en begeert Trojes ondergang en zijn avonturen te hooren.

P. VIR-

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het tweede Boeck.

Inhoudt.

Elck zwijght, en luistert scherp. de vorst verhaelt in 't bree
Dien gloênden ondergangk, gebrouwen door de laegen
Van dat schijnheiligh paert: hoe Sinon, tuck en ree
Te decken 't loos verraet, en zulck een' sprongk te waegen,
Het paert aen 't baeren holp: hoe Hektor Venus zoon
Den vaeck uit d' oogen dreef, en waerschuwde op te waecken:
Hoe hy zich redde op straet, door levenden en doôn,
Het hof ontzetten woude, en d' afgestormde daecken;
En met zijn' vader vliênde, op ongewisse hoop,
Zijn gade miste, en met zijn kint dien moort ontsloop.

ELck zweegh, en zagh hem aen, met aendacht en verlangen.
De vorst Eneas heeft hierop dus aengevangen, *Eneas begint zijn verhael van Trojes ondergangk aldus :*
Van 't hooge tafelbedde: ô koningklijcke vrouw,
Gy heetme mijnen druck en onuitspreeckbren rouw
Vernieuwen; hoe de Grieck zoo deerlijck het vermogen
Van Ilium verdelghde, en wat ick met mijne oogen
Al jammeren aenschoude, en mede in zulck een' staet
Vooraen bezuuren most. wat Myrmidonsch soldaet,
Wat Doloper, of wie van wreede Ulysses bende
Zou, zonder traenen, die verwoestinge en elende
Verhaelen? oock bevalt de nacht, met dau gelaên,
Het aerdtrijck, en 't gestarnte, alreede aen 't overslaen,
De midnacht roept te bedde al die hier zijn gezeten:
Doch is uw lust zoo groot, om ons fortuin te weeten,

En Trojes ondergangk te hooren kort en klaer;
Zoo zal ick [ſchoon mijn geeſt noch gruwt aen dit gevaer
Te dencken, en mijn hart van droefheit ſluit,] beginnen.

De Grieckken, ziende met openbaer gewelt niet uit te rechten, behelpen zich liſtigh met een houte paert vol krijghsvolcks, op ſtrant gelaten,

De Grieckſche krijghsraet, die de veſt niet zagh te winnen,
En, na veel jaeren krijghs, verzwackt, en afgemat,
Van 't nootlot afgekaetſt, ging bouwen voor de ſtadt,
Door Pallas drift en geeſt, een houten paert, geſteegen
Zoo hoogh gelijck een bergh, met ribben ingeſlegen
Van dennen; onder ſchijn van veiligh wederom
Te keeren over zee, door zulck een heilighdom,
Minerve toegewijt. dus laet de Faem zich hooren.
Men ſluit de braefſten, eerſt by lotinge uitgekoren,
Ter zijde al ſtil in 't paert, en ſtopt den hollen buick
Met blanck gewapenden, by duiſter, en ter ſluick.
Een eilant, Tenedos, leght in 't gezicht der veſte
Van Troje, en was befaemt in 't ooſterſche geweſte,
En rijck van middelen, zoo lang als Priaems rijck
Noch overende ſtont: nu is het ſlechts een wijck
En inham, daer de kiel zich naulijx magh betrouwen.

en vaeren naer Tenedos;

De krijghsvloot, hier gevoert, om achterdocht te ſchouwen,
Verberght zich op de kuſt. wy waenen zy toogh wech
Naer Argos toe voor wint. de ſtadt, van 't lang belegh

dies Troje de poorten open zet, en al de ſtadt naer buiten loopt,

Ontſlaegen, is verheught. men zet de poorten open.
Het luſt de burgery naer buiten toe te loopen
Bezichtigen het velt, daer 's vyants leger lagh;
De dootſe plaets te zien, en d'oevers, daer het plagh
Te grimmelen. hier ſloegh de Theſſaler zich neder.
Hier ſtont Achilles tent. hier lagh de vloot, in weder
En onweêr veiligh. hier ging 't heftigh op een ſlaen.

daer elck zijn meeninge van dit paert zeit.

De zommigen zien 't paert met een verbaeſtheit aen,
't Geſchenck, dat hun ten vloeck, Minerve is opgedragen,
Verwondert om 't gevaert. het zy dat Trojes plaegen
Dit eiſchten, 't zy bedrogh, of wat het wezen wou;
Thymetes was de man, die d'eerſte dit gebouw

Liet sleepen in de stadt, en op den burgh te zetten:
Maer Kapys, en die scherp en nauwer hierop letten,
Gebieden dat men 't Griecksch, met recht verdacht, geschenck
Verbrande, of 's vyants laegh in zee plompe, en verdrenck',
Of polsse in 't hol des buicks, met booren, en met sloopen.
Het wispeltuurigh graeu, hierover in veel hoopen
Gereeten, staet gekant uit yver tegens een.
Toen komt Laokoön geloopen naer beneên,
Van 't hooge slot, vol viers, vooruit, gevolght van veele,
In eenen langen sleep. hy roept met luide keele
Van verre: ô licht misleide en slechte burgery,
Wat is dit voor een dolle en blinde razerny?
Gelooftge dat de vloot des vyants zy vertogen?
Of achtge een Griecksch geschenck vry van bedrogh en logen?
En kentge Ulysses dus, en zijnen valschen aert?
De Griecken schuilen stil in 't hol van dit gevaert;
Of deze stormkat is gebouwt, om onze wallen
En huizen te bespiên, en Troje t'overvallen;
Of hier is een verraet bewimpelt met dit hout.
Trojanen, wacht u wel, eer gy het paert betrouwt.
Het zy hierme zoo 't wil; ick vrees voor Grieckische treken;
In hun schenckaedjen meest, en alle hoofsche streecken.
Zoo sprack de man, en schoot een zwaere schacht, vol vier,
Uit al zijn macht ter zijde, en in den buick van 't dier,
En door de ribben heen, zoo datze stont en trilde,
De buick, van dezen slagh gekloncken, galmde, en gilde,
En rammelde uit zijn hol: en had ons toen het hooft
Niet averechts gestaen, en 't nootlot ons berooft
Van zinnen, aengezien geen Godt dit wou gehengen;
Het punt der speere kon 't verraet ter schande brengen,
Dat in dien schuilhoeck stack, en Troje, op dezen dagh,
En Priams hof stont noch, zoo trots gelijck het plagh.
Maer ondertusschen wort een jongeling, geteugelt
De handen op den rugh, en arm aen arm gevleugelt,

Laokoön het mede vuil schouwt,

en met een spiets treft.

Ondertusschen wort Sinon ge-

vangen gebroght,

Naer 's konings hof gesleept, van eenen herderstroep,
Met allerhande smaet, en vreesselijck geroep.
Hy quam al willends zelf hun in den mont geloopen,
Dus vreemt, en onbekent, om Trojes poorten open
Te zetten voor den Grieck, te stichten dit verraet.
Een stoutaert, een getroost van beide, hoe 't beslaet,
Ons in te luiden, of een wisse doot te lijden.
De jeught van Troje schiet hier toe, van alle zijden,
Nieusgierigh hem te zien, te hoonen met veel schimp
Dien opgevangen gast. nu luister met wat glimp
De Grieck zijn laegh verbloemt, en leer u eens gewennen,
Uit een verraeders stuck, dien ganschen hoop te kennen:
Want toen hy weerloos en verbaest in 't midden stont,
Bezien van al den drang, en overal in 't ront
Den troep van Troje had bekeecken met zijne oogen:

die zich veinst der Griecken handen ontvloden te zijn,

Och, sprack hy, wat gewest, wat zee wort nu bewogen
Om my te bergen? of wat hoop kan ergens zijn
Voor my, elendigh mensch, in dezen droeven schijn,
Die nimmer by den Grieck verblijf vinde, en, verdreven
By Dardans hof, verdien gestraft aen lijf en leven?
Dat kermen zet terstont de harten om, en al
d'Oploopentheit bedaert. wy porren hem, hy zal
Ons melden uit wat stam en bloet hy zy gesproten;
Wat zijne bootschap houdt; waerop hy, gins verstooten,
Zich vangen laet by ons. hy, endelijck bedaert
Van schrick, begint: ô vorst, ick wil u onbezwaert
De waerheit, hoe het leght in onzen raet beschoren,
Ontvouwen. ick ontken voor eerst niet een geboren
Rechtschapen Grieck te zijn: en schoon, gelijckge ziet,
My 't onrechtvaerdigh lot tot ramp schiep, en verstiet,
Gy zult uit Sinons mont bedrogh noch logen hooren.
Misschien quam u de naem van Belus neef ter ooren,
Vorst Palamedes, wijt befaemt, van rijck tot rijck,
Die om gedicht verraet, op overschendigh blijck,

Ontschuldigh wert ter doot, in 't Grieckſche heir, verwezen,
Om 't afraên van den krijgh: nu wort de helt geprezen,
En na zijn doot beklaeght. mijn vader, arm van ſtaet,
Zont my, zijn' bloetverwant, naer Troje, voor ſoldaet
En krijghsgenoot des helts, in 't opgaen van mijn leven,
In 't bloejenſt van mijn jeught. wy zijn in ſtaet gebleven,
En deelden in zijne eer, zoo lang hy bleef in ſtaet
Ter goede faeme, en 't rijck noch bloeide by zijn' raet:
Maer toen hy, door den nijt en ſchalcke Ulyſſes treken,
[Ick rep niet onbekents,] van 't leven wiert verſteecken,
Verſleet ick jammerlijck mijn leven vaſt in druck,
En eenzaemheit, en wrockte in 't harte, om 't ongeluck
Van mijnen bloetverwant, die zonder ſchult moſt bloeden,
Noch kropte 't zoo niet in, of mijne wraeck, aen 't woeden,
Ontviel, al t'onbedocht, dat ick, zoo 't vallen wou,
Zoo 't heir met zege keerde in 't vaderlant, dit zou
Vergelden naer mijn maght, en haelde door die woorden
Den haet op mijnen hals by allen, die dit hoorden.
Dit was de bronaêr van mijn onheil: hierom zocht
Ulyſſes, dagh op dagh, wat nieuws, om my verdocht
Te houden by het heir, en ſchrick op 't lijf te jaegen:
En hierom ſtroide hy geruchten uit zijn laegen
Al heimlijck onder 't graeu heel dubbelzinnigh uit,
En ſterckt zich overtuight met al wat haetigh luidt.
Hy ruſte niet tot dat, door Kalchas hulp geſteven.
Maer waerom dus vergeefs by dit verhael gebleven,
Dat u verdriet? waerom op meer beſcheits gewacht;
Zoo gy de Griecken toch al even zuiver acht,
E ree genoegh verſtaet waervoor men my moet houden?
Nu helptme voort om hals: de zoons van Atreus zouden
Dat milt vergelden: dit 's het geen Ulyſſes zocht.
Toen haeckten wy met kracht [het minſte niet verdocht
Op Grieckſche treken, en zoo groote ſchelmeryen,]
Om d'oirzaeck te verſtaen. hy vaert, quanſuis voor lyen
Beducht,

en bloetverwant, en toghtbroeder van Palamedes,

door Ulyſſes om hals gebroght;

weshalve Ulyſſes quanſuis op Sinon gebeten, hem lagen leide.

Dit prickelt de Trojaenen om Sinon dieper t'ondervragē,

Beducht, al bevende met zijn vertelling voort:
De Griecken wenſchten lang, voor Trojes muur en poort,
Hun leger, afgemat van oorloge, op te breecken,
Naer huis te trecken, het belegh te laeten ſteecken:
En och of 't waer gebeurt: maer 't onweêr uit der zee,
De ſtorm verletze reis op reis op deze ree,
En dreightze, op hun vertreck, met ſchipbreucke, en gevaeren.
Het ſtormde inzonderheit, en bulderde op de baren,
Toen dit ahorne paert volbouwt en vaerdigh ſtont.
Wy zenden, dus beducht, om raet naer Febus mont
Eurypylus, die keert met deze droeve maeren,
Uit Godt Apolloos koor: toen Griecken heen zou vaeren
Naer Troje, moſt de wint gezoent zijn door het bloet
Van een geſlaghte maeght, ter doot gedoemt; zoo moet
De Grieck nu wederom door bloet de Godtheit eeren,
En ſlaghten eenen Grieck, om veiligh t'huis te keeren.
Al 't leger ſtont verbaeſt om 't antwoort, en Godts wil:
Het yſde kout van ſchrick, en niet een lidt ſtont ſtil,
Beducht wie zich ter doot ten offer moſt bereiden,
Wien Godt Apollo daeghde, om naer 't altaer te leiden.
Toen ruckte Ulyſſes fors waerzegger Kalchas daer
In 't midden onder 't volck, met vreeſſelijck gebaer,
Om ſtip der Goden wil en wit te hooren melden:
En veel begunſtigers al van te voore ſpelden
Dat d'afgerechte ſchalck, vol logh, bedrogh, en gal,
Het my vergelden zoude, en zagen zwijgende al
Het onweêr koomen. hy, om niemant te bedraegen,
Ter doot te wijzen, zweegh, bleef dicht tien heele dagen.
Ten leſte, door 't geroep des eilanders geperſt,
Hem, volgends hun beſpreck, de ſtem ter keele uitberſt,
Die doemtme ten altaer, dat alle ſtemmen ſluiten,
En 't geen een ieder vreeſt, dat zoeckenze te ſtuiten,
Te ſchuiven van hunn' hals op mijnen hals alleen:
En 't liep zoo hoogh dat ree de droeve dagh verſcheen.

die hen met logenen paiet en miſleit.

Men ſtelt den offer toe, en zout, met garſt gemengelt,
En d'offerbant wort my om d'ooren vaſt geſtrengelt.
'k Beken het, ick ontliep den doot, en ruckte voort
Den offerbant van 't hooft, lagh 's nachts bykans geſmoort
In liezen, en moraſch, en ſlijm, tot datze droopen
Van ſtadt af, onder 't zeil; zijnze anders afgeloopen.
Nu wanhoop ick van oit mijn vaderlant te zien,
Mijn kinders, zoet van aert, en lieven vader, wien
Ik duchten ſtaet dat hy 't onſchuldigh zal bekoopen,
En boeten [nu de zoon de halsſtraffe is ontſloopen,]
Met mijn onnoozel krooſt: weſhalve ick ſmeeck, en bidt,
Om Godts wil, die om hoogh in 't licht des hemels zit;
Ter liefde van de trouw, die nimmer vlecken kende;
Indien men ergens trou, van hier aen 's weerelts ende,
Noch onder menſchen vint; ontfarm u over my,
Elendigh arrem menſch, die dus onſchuldigh ly.
Wy, door zijn traenen ter medoogenheit gedreven,
Zien met den man belaên, en ſchencken hem het leven:
De koning Priam zelf is d'eerſte, die belaſt
Te ſlaecken zijne koort, om d'armen ſtijf en vaſt
Geknevelt, en vermaent hem ſtraf noch leedt te ſchroomen.
Gy zijt dan, zeght hy, wie gy zijn mooght hier gekomen,
Gedenck niet langer aen de Grajen, die zijn heen.
Begeef u op ons zijde, en antwoort recht op 't geen
U nu wort afgevraeght. wat wil dit? waerom plantten
De Griecken zulck een paert op Xanthus waterkanten?
Wiens werck is 't? wat is 't wit? is 't uit godtsdienſtigheit?
Of is 't een ſtormgevaert? dus ſprack zijn majeſteit.
Hy echter, afgerecht op liſt, en Grieckſche treken,
Begon, van bant geſlaeckt, de handen op te ſteecken,
En hiefze met zijn ſtemme aldus naer 's hemels troon:
Gy eeuwighduurende geſtarnte, onſchenbre Goôn,
Ick neem uw Godtheit tot getuige: gy altaeren,
En heiloos offermes, die met bezweete haeren

Ick naulijx ben ontvloôn, en gy, ô offerbant,
Gebonden om mijn hooft, dat ree ter offerhant
Verwezen was; het sta ons vry, aldus ontweecken
Der Griecken recht en maght, den dieren eedt te breecken,
Te haeten dat geslacht, als vyanden, en voort
Te brengen aen den dagh wat by hen wort gesmoort;
Nu wy niet langer staen gebonden aen hun wetten.
En gy Trojaenen, nu geen laegen u bezetten;
Dewijl ick u verlosse, en redde uit noot en last,
Zoo houdt my uw belofte, en woort, gelijck het past;
Indien ick waerheit spreecke, u al den aenslagh melde,
En uwe deught, aen my bewezen, rijck vergelde.
De hoop van 't oorloghsendt stont doorgaens by den raet
Op Pallas hulp gegront: maer sedert Tydeus zaet,
En snoode Ulysses, tuck op alle schelmeryen,
Bestonden Pallas kerck en heilighdom t'ontwyen,
Daer Trojes heil aen hing, en ruckten 't uit de kerck;
Toen 't looze moortgeweer de slotwacht viel te sterck,
En zy 't geheilight beelt, de huif en kuische banden
Der goddelijcke maeght, met hun bebloede handen,
Aengreepen, van dien tijdt ontzonck den Grieck de moedt,
De voorspoet keerde hem den neck toe, heel verwoet,
Ons krijghsmaght kreegh een' krack, en entlooze ongevallen,
En dees Godin vergramt een' weêrzin in ons allen,
Waer van Minerve zelf geen donckre tekens gaf:
Want naulijx broght men 't beelt van 't slot in 't leger af,
Of 't sloegh twee blicken op, als koolen, gloênde voncken:
Het zilte zweet brack uit: de speer en beucklaer bloncken
En kloncken: drywerf sprongze in 't velt op, als verbaest.
Terstont riep Kalchas dat men 't zeil most met der haest:
Dat Griecken Troje niet verdelgen kon, noch dwingen,
Ten waerze t'Argos met de Goôn te raede gingen,
En 't goddelijcke beelt, het welck zy over zee
Vervoerden, wederom herstelden op zijn stê.

Maer dat de vyant nu naer Griecken is vertogen,
Zijn vaderlant, is om den ſtoel der oorelogen,
Met 's hemels hulp, noch eens te planten, wreet en valſch,
En onverziens u hier te vallen op den hals.
Aldus weet Kalchas tong dit voorſpoock te bedieden;
En door zijn aenraên wert dit paert [om ramp t'ontvlieden,
Om Pallas heilighdom en godtheit, dus beſmet,
En gruwelijck ontwijt, te zoenen,] hier gezet:
Doch om te hinderen dat dit gevaert van eicken
Niet door de poort en muur gehaelt wiert, tot een teicken
Van heil, en d'oude dienſt der Goden eene ſtut
Der ſtede ſtreckte, en volck en burgery beſchutt';
Zoo riet hen Kalchas dit dus hoogh in top te trecken,
Te bouwen aen de lucht: want quaemtge u zelfs bevlecken,
Uwe ongewijde hant aen Pallas gift te ſlaen;
Dat ſtuck zou Priaems rijck, dat zou den Frygiaen
Tot eene zwaeren val [de hemel keer' dit lyen
Van ons op 's vyants hooft,] en ondergangk gedyen.
Maer draefde 't by uw hant de ſtadt op, heel en gaef,
Zoo zoude d'Aſiaen, in 't harnas trots en braef,
Het hof van Pelops fel beſtormen, en zijn wallen,
En zulck een heiloos lot ons bloet te beurte vallen.
Die valſche treken en doortraptheit, ſnoot en loos, *Dit geveinſt verhael en gelaet wort gelooft,*
Des ſchelmſchen Sinons, zoo meineedigh en zoo boos,
Vervoeren ons dat wy geruſt op logens ſlaepen:
En die door Tydeus zoon, noch door Achilles wapen,
Noch vijf paer jaeren krijghs, noch duizent ſchepen niet
Bedwongen wierden, zijn in 't net, eer 't iemant ziet,
Gezet door zijn bedrogh, en krokodille traenen.
Maer toen bejegende ons, dat waert is te vermaenen,
Iet ſchrickelijx, daer wy rampzaligen met reên
Ons uit verbaeſtheit om ontſtelden in 't gemeen,
En dat het ſlechte volck in zijne ruſt quam ſtooren.
Laokoön, by lot ten prieſter uitgekoren,

Neptuin ter eere, ſlaghte op ſtrant, naer 's lants manier,
Voor 't heiligh zeealtaer een' vreeſſelijcken ſtier:
En zie twee opgekrulde en groote ſlangen koomen,
Van 't eilant Tenedos, ['k verhael het u met ſchroomen,]
Gekroopen op de zee, die ſtil lagh, op ons aen.
Zy ſtreven te gelijck naer ſtrant toe, daer wy ſtaen.
Men ziet de borſt en maene, als root met bloet beſtreken,
Om hoogh en boven uit het effen water ſteecken.
Het achterlijf ſleept na, door 't ſchuim, en zoute vocht.
De rugge kringelt zich geweldigh, boght by boght.
Het water bruiſcht van ſchuim. men zietze daetlijck landen,
En ſmettigh bloet en vier uit bey haer blicken branden.
Zy licken met de tong, drykantigh en geſpliſt,
Al lillende den beck, die ſchuifelende ſiſt.
Wy zienze, en bergen bleeck al vliênde ons lieve leven.
Zy komen recht naer Godt Neptunus prieſter ſtreven,
Zy krullen zich om bey zijn kinders, een voor een,
En knaegen voort d'onnoſle al 't vleeſch af van het been;
Hierna den vader zelf gegreepen, die 't wil hinderen,
En al gewapent komt tot nootweer voor zijn kinderen.
Zy ſlingren zich om hem en zijne middel vlugh
Wel tweemael: tweemael ſlaenze om zijnen hals den rugh,
Met ſchubben geſchakeert, en ſteecken, dus gevlochten,
Hun hoofden boven hem; en hy, dus aengevochten,
Rantze aen, om met gewelt zich van dien knoop t'ontſlaen;
Maer als zijn offerbant alreede is aengedaen
Van etter, zwart vergift, en bloet, hy, dootſch bezweecken,
Uit noot begint een keel zoo ſchricklijck op te ſteecken,
Dat zijn geſchrey om hoogh aen 't hemelſch welfſel ſtuit.
Zoo bulckt de ſtier, met een afgrijſſelijck geluit,
Als hy voor 't outer raeckt aen 't ſtooten, en aen 't ſtampen,
En d'offerſlaghters bijl komt op den neck afſchampen,
De ſtier de bijle ontloopt. de draecken, even ſterck
In 't ſpoeden, ſchieten ſnel naer boven in de kerck,

en door 't wonderteken van een paer ſlangen beveſtight,

die Laokoön, en zijne kinders aenranden,

dies hy bulckt, gelijck een ſtier, van de bijl getroffen.

En tyen naer den burgh der gramme maeght Minerve,
Die berght met haer rondas de dieren, ten bederve
Gezonden, en om troost aen heur altaer gevloôn.
Dat gaf een' schrick, zoo groot als niemant is gewoon,
Een al 't verbaesde volck, gedootverft op de wangen.
Men roept Laokoön heeft zijne straf ontfangen,
Gelijck hy wel verdient, die 't godtgeheilight paert
Schoffeerde met zijn punt, en, stout en onbezwaert,
De speer ter zijde en in de ribben heeft gedreven.
Zy riepen te gelijck, men most met yver streven,
Vervoeren Pallas beelt ter kercke stewaert in,
En bidden om genâ, en zoenen dees Godin.
Wy vallen'er op aen, met een vack muurs te sloopen,
En zetten ons stevest voor 's vyants laegen open.
Elck slaet de hant aen 't werck men helpt, met veel geschals,
Het paert op rollen, worpt een kabel om den hals. *Hier op haelt men het paert binnen.*
Het groot gevaert, bedeckt tot ons bederf geschapen,
En zwanger van geweer, en mannen, schilt, en wapen,
Begint de wallen op te steigren. al de jeught,
De knaep, en huwbre maeght heft aen, met volle vreught,
Een heiligh feestgezang, en laet zich vrolijck hooren.
Wie 't zeel raeckt, acht zich nu ter goeder uur geboren.
Dus gaet het voort, en glijt al knickende op het gladt
Der stede in. Ilium, ô vaderlant! ô stadt
En zetel van de Goôn! en gy Dardansche vesten,
Befaemt ten ooreloge, in d'uiterste gewesten!
Het stoot wel vierwerf op den drempel van de poort.
Wel vierwerf klinckt de buick van 't harnas, dat men 't hoort:
Wy, even blinde en minst omzichtige yveraeren,
Zijn even drock hiermede eendraghtigh voortgevaeren,
En planten 't moortgedroght gerust op 't heiligh slot.
Kassandre, noit gelooft, door 't hoogh beleidt van Godt,
By eenigen Trojaen, begint haer' mont t'ontsluiten,
En openbaert den slagh, ons toegedreight van buiten:

Maer wy, rampzaligh volck, besteecken op dien dagh,
Den jongsten dagh des rijx, gelijck men 's feestdaeghs plagh,
De kercken van de Goôn, door al de stadt, met meien.

Middelerwijl wort het nacht,

De zon ging midlerwijl het licht en duister scheien.
De schaduw viel op zee, en deckte met een' mist
Het aerdtrijck, en de lucht, en aller Griecken list.
De Troischen, hier en daer gespreit langs d'oude muuren,
Versleeten, stil, en stom, en alle slaepzieck, d'uuren
Der nachtwachte, afgemat van waecken, nacht en dagh.

en de Grieckſche vloot zeilt weder naer Troje, daer Sinon, het paert opſluitende, de vorſten uitlaet,

Zoo ras nu d'Amirael, de voerder van 's rijx vlagh,
Zijn nachtvier uitstack, ging het Grieckſche heir eenmoedigh,
Eer noch de stille maen, hun gunstigh, opquam, spoedigh
En zonder toeven t'zeil, van Tenedos, naer 't strant,
Daer eerst de krijghsvloot lagh, en 't leger was geplant:
En Sinon, op zijn luim, beschut in zijn vermeeten
Van d'onverzoenbre Goôn, ontsloot al stil 't bezeten
En zwanger paert, waer door het krijghsvolck, dicht en diep
Begraven in dit hol, nu lucht en adem schiep,
En bly te voorschijn quam gesteegen, d'een na d'ander,
Al hoofden, Sthenelus, en d'overste Tissander,
En snoode Ulysses, by eene uitgeschoote koort
Afglyende; Athamas, en Thoas, en dan voort
Vorst Neoptolemus, uit Peleus stam gesproten;
Vorst Menelaüs, en Machaon, met den grooten
Epeüs, stichter van 't bedrogh, naer Grieckens stijl.

die de ſtadt overrompelen:

Zy overrompelen de hooftstadt in der yl,
Die in haer' eersten slaep en dronckenschap versmoorde.
Men brengt de wacht om hals, en zet, eer 't iemant hoorde,
De poorten op, ontfangt de spitsbroêrs van 't verraet,
En ruckt by een al wat hun leus en wit verstaet.

dies Hektors geeſt Eneas opweckt,

Het was omtrent deze uur, die d'oppergoden schiepen
Den afgeslaefden mensch ter ruste, als, in zijn' diepen
En eersten slaep gesmoort, hy zacht leght uitgestreckt;
Wanneer my in den droom, als uit het graf geweckt,

De geest van Hektor scheen, heel druckigh, voor mijne oogen
Te staen, met eene wolck van traenen droef betogen;
Gelijck hy eertijts, vuil van bloet, op 's vyants spoor,
En met de koorde om 't been, en tusschen beide door
De beenen, dick en bol, geknevelt, en geslagen,
Gesleurt wert achter aen Achilles oorloghswagen.
Hoe was de helt, helaes, zich zelf zoo ongelijck!
Hoe weinigh zweemde dees naer Hektor, zuil van 't rijck,
Die, met Achilles helm en harnas aengeschoten,
Naer huis quam, of den brant ontstack in 's vyants vlooten.
De baert hing morssigh, al zijn hair geklist van bloet:
Al 't lichaem was doorwont, daer hy, met maght en moedt,
Zijn vaders veste en hof beschermde, en zocht te wreecken.
My docht ick schreide, en scheen bedruckt hem aen te spreken:
O licht van Dardans rijck! ô vaste toeverlaet
Van Trojes burgery! waer bleeftge? uw raet en daet
Verwacht men. Hektor, uit wat schuilhoeck en geweste
Bezoecktge ons nu, dus spade en traegh, ten lange leste?
Hoe komenwe u te zien, na zulck een nederlaegh
Van vaderlant en volck, gesneuvelt vlaegh op vlaegh?
Nu zoo veel zwaericheên en rampen zijn geleden
By stadt, en burgery, vermoeit, en afgestreden?
Hoe is uw aenschijn, eer zoo helder, dus geschent?
Hoe zienwe u dus gewont, en nauwelijx gekent?
Hy zweegh, en keerde zich niet eens aen mijne vraegen,
Al t'ydel, en vergeefs; maer zuchte eens, heel verslagen,
Uit 't allerbinnenst van zijn harte en ziele, en sprack:
O zoon van Venus, spoe u voort: sta op, en pack
U wech uit dezen brant: de vyant heeft de veste: *waerschuwt en raet te vlieden,*
Het hooge Troje gaet te gront. gy hebt ten leste
U zelf voor 't vaderlant en vader Priaems rijck
Gequeeten, naer uw maght. dees hant waer Trojes wijck,
Waer Troje door de hant van menschen te beschermen.
De stadt laet heilighdom, en huisgoôn nu uwe armen

En zorgh op 't allerhooghst bevolen. neemze mê,
Ten troost in uwe elende, en, sucklende over zee
En watren, zoeck het lant, daer gy in 't endt zult landen,
En stichten eene stadt. zoo haelt hy met zijn handen
De huif, en 't wonderbeelt van Veste, en 't eeuwigh vier
Uit 's tempels binnekoor, verdwijnt, en stuift van hier.
  Terwijl wort van de veste een groot misbaer vernomen:
En schoon mijn vaders huis, ter zijde af, in de boomen
Gedoocken stont, noch hoorde een ieder het geluit
Al luider opgaen, en den wapenklanck, gestuit
Op harnas, en op stael, ons schrickelijck genaecken.

Eneas ten bedde uit en op het dack gestegen, luistert scherp toe, gelijk een herder, die brant of watersnoot verneemt.

Ick vliegh uit mijnen slaep op vaders tin en daecken,
En luister wacker toe: gelijck een herder haest,
In top van eenen bergh, verschrickt wort, en verbaest,
Indien hy onverhoet 't gedruisch des viers hoort streven,
Dat van een' stercken wint in 't koren wort gedreven:
Of zoo hy 't ruisschen hoort van eene snelle beeck,
Ter steenrotse afgestort, die oevers kent noch streeck,
En over ackers bruischt, en weelige gewassen;
Het zweet des ackermans ter neêr smijt met haer plassen,
En bosschen met zich sleept, en heendrijft met den stroom.
Toen zagenwe eerst, helaes, als schietende uit den droom,
Den trouwen Grieckschen aert; wat laegen men ons leide.
Deïfobus gebouw, wiens vlam zich noch verspreide
Van onder, lagh'er al met kracht ter neêr gevelt.
Ukalegon, hier naest, in lichten brant gestelt,
Bescheen 't Sigeesche meir. men hoorde t'zamenspannen
Een krijghstrompetgeklanck, en naer gedruisch van mannen.
Ick grijp de wapens en 't geweer aen, droef en dul,
Doch zonder overlegh, en kennis, en belul.

Hy vliegt gewapent ten huize uit, en verzamelt hulp.

Maer 't hart van yver brant om wederstant te baeren,
En met mijn spitsbroêrs een' hoop krijghsvolck te vergaêren;
Gelijckerhant naer 't hof te loopen. razerny
En gramschap holpen voort mijn hooft aen 't hollen: my
Viel

Viel in hoe braef het luit in 't harrenas te ſterven.
Maer Panthus, pas den moort ontſloopen, komt'er zwerven, *Panthus bejegent hem,*
Och, Panthus, Otreus zoon, Apolloos offerman
Ten hove, en, overlaên met heilighdommen van
Gevlughte Goden, ſleept het neefken aen zijn zijde,
En, buiten zinnen, vlught naer ſtrant toe, maer t'ontijde.
Och, Panthus, roep ick, och, hoe ſtaet het met den ſtaet?
Wat ſlot bezet men beſt? hy, kent die ſtem op ſtraet,
En antwoort my bedruckt, met zuchten, en met ſteenen:
De jongſte dagh en uur van Troje is nu verſcheenen,
Kan niemant onder ons t'ontworſtlen, noch t'ontgaen. *en melt de zwarichheit:*
'Is uit met Troje: 't is met Ilium gedaen:
Al d'eer der Frygen leght in d'aſſche, en ſtuift vaſt heene.
Jupijn gaf grimmigh ons dus over aen Mycene.
De Grieck is meeſter van de ſtadt, in lichten brant.
Het vreeſſelijcke paert, op 't hooge ſlot geplant,
Baert krijghsvolck. Sinon, wien 't verraet geluckt te wonder,
Sticht, al braveerende en verheught, den brant hier onder,
En andren houden wacht aen d'opgezette poort,
Met zoo veel duizenden, als nimmer wert gehoort
Dat over zee, van verre, ons uit Myceene zochten.
De zommigen ſtaen ſchrap, en ſchutten 's burgers toghten,
En houden wijck en ſtraet bezet met hun geweer.
Men biet het bloote ſpits met ſabelen, om neêr
Te houwen wat zich rept. de voorſte wacht van allen
Biet naulijx wederſtant aen poorten, en aen wallen,
En houwt in 't hondert toe. op zulck een' oorloghstoon,
Een antwoort, al te droef, van Panthus, Otreus zoon, *hier op geeft zich de Helt met zijne medegenooten naer den vyant,*
En drift der Goden, vliegh ick, zonder om te kijcken,
Naer brant, naer vyant toe, door levenden, en lijcken,
Waer 't noot is, waer de wraeck en dolle luſt my winckt;
Waer 't roepen en geſchrey, dat aen den hemel klinckt,
My daghvaert. Iſitus, ſtockout, en zat van leven,
Oock Riſeus, Hypanis, en Dymas mede ſtreven

Eendraghtigh aen ons zy, daerze ons, by maeneſchijn,
Gemoeten op de ſtraet, en trecken eene lijn,
Gevolght van Mygdons zoon, Chorebus, onder andre,
In 't opgaen van zijn jeught; die, razende op Kaſſandre
Verſlingert, korts op hoop, als een behuwde zoon
Van Priam, by geval te Troje, 's konings troon
En 't Frygiaenſche rijck quam ſtutten met zijn daeden;
Doch niet ter goeder uur, dewijl hy, niet te raeden,
En, van zijn dolle bruit gewaerſchuwt, onbezint
Al watze ſpelde los en wuft ſloegh in den wint.
en moedight de jonge borſten,
Ick, dieze altzamen zie getrooſt een kans te waegen,
Vermaenze: ô borſten, die zoo vroom en onverſlagen
En ruſtigh zijt, om my, die 't uiterſt waegen zal,
Te volgen op dit ſpoor; gy ziet nu overal
De kans des krijghs gekeert, en hoe 't 'er ſtaet geſchoren.
De Goden, die dit rijck beſchutten van te voren,
Verlieten kercken, en altaeren. al te ſpa
Zoeckt gy de ſtadt in noot, en ſtaende ter gena
Der vlamme en haeren gloet, te redden, en te bergen.
Maer laet ons evenwel den noot het uiterſt vergen,
En rucken regelrecht op onzen vyant aen,
En ſterven. wanhoop houdt alleen de wanhoop ſtaen.
Dat voert de borſten aen, en moedightze al te zamen.
die, gelijck hongerige wolven, de Griecken aenranden.
Wy [eveneens gelijck doorgaends de wolven quamen,
Verhit op verſchen roof, van hongersnoot gepreſt,
Die hen al razende, by nacht, dreef uit hun neſt,
Dat uitgehongert hen verwacht met drooge kaecken,]
Aen 't ſtreven, op dit woort [wy paſſen ſlechts te raecken,]
Door vyant en door zwaert, en midden door de ſtê,
In een gewiſſe doot, bedeckt voor ſpits en ſne
In holle ſchaduwen van 's nachts helduiſtre veêren.
Wie zou dees nederlaegh en nachtmoort, op 't begeeren
Van iemant, naer den eiſch uitdrucken, of dien laſt
En zulck een zwaericheit beſchreien, als het paſt?

'T Aeloude koningsſtadt, die eeuwen lang regeerde,
Gaet plotſeling te gront; oock die zich niet verweerde,
Een maghtelooze hoop van menſchen, wort alſins,
Op ſtraet, in huis, in kerck, in godtsplaets, hier en gins
Verwoet ter neêr gevelt, en ons Trojaenen moeten
Het niet alleen, maer zelfs de triomfeerders boeten,
Met hunnen eigen hals: want onder 't woên van 't zwaert
Ontvonckt d'aeloude deught oock 's overwonnens aert.
De rouw is overal, en overal het yzen:
Oock ſtervenze niet alle op eenerhande wijzen.
Androgeos quam d'eerſte ons met een' grooten ſtoet
Van Griecken tegen, en hy zagh ons onvermoedt
Voor Griecken aen, en ſprack, eer hy noch iemant kende,
Aldus ons minzaem aen: ô volck van onze bende,
O mannen, haeſt u, voort: waer ſtaecktge nu dus lang?
Alle andre plondren fel in Trojes ondergang,
En ſtrijcken vaſt den buit; en komtge eerſt opgeſchooten
Uit uwen langen ſlaep ter ſtede in, uit ons vlooten?
Androgeos vernam [want niemant ront en naeckt
Hem antwoort gaf,] dat hy in 't midden was geraeckt
Van 's vyants troep, verſloegh, zweegh ſtil, en tradt te rugge,
Als een, die, op een ſlang in doornen treênde, vlugge
En ſnellijck deiſt van ſchrick, terwijl de ſlang op 't velt,
Om haeren blaeuwen hals, van helſche booſheit zwelt.
Zoo teegh Androgeos, ontroert door dit ontmoeten,
Oock deur. wy ſchieten toe, om hen met ſpits te groeten,
En worden vreeſſelijck omringt van 's vyants tal,
Beſloten, en bezet, en houwenze overal
Ter neder, overmits d'onkundigheit der wegen,
En hun verbyſteringe en ſchrick, by nacht verlegen.
Zoo gunſtigh was Fortuin 't begin van onzen toght.
Dat gaf Chorebus moedt, toen hy hen overmoght.
Hy ſprack braveerende, op die zege dapper gaende:
O ſpitsbroêrs, volgh den wegh, dien 't avontuur ons baende:

Androgeos ontmoet hun eerſt onbekent,

en merckende dat het vyanden zijn, treckt zijnen voet kort te rugge, gelijck iemant die onverhoets op een ſlang treet.

Chorebus raet hun zich met

Grieckſche wapenen te vermommen:

Verandert flux van ſchilt: ſchiet Grieckſche wapens aen:
't Zy liſt, of vromicheit, en mannelijck beſtaen;
Wat ſchaet het hoe men hier den vyant demp' ten leſte?
De vyant geeft ons zelf zijn wapens hier ten beſte.
Zoo ſpreeckt hy, en bedeckt, met pluime en ſtorremhoedt,
Androgeos ontruckt', zijn hooft, en vat met moedt
Den braven ſchilt, en bint het Grieckſche zwaert op zijde.
Zoo volght hem Rifeus: zoo volght Dymas, en de blijde
Genootſchap, elck geſterckt met dien geraepten buit.

zoo ruckenze onder den vyant, jagen hen ten deele op de vlught,

Zoo vallenwe op den Grieck, hoe fel ons 't nootlot ſtuit.
Wy worden hantgemeen by doncker, fors en felle,
En ſtuuren menigen Mycener geeſt ter helle.
De zommigen aen 't vliên naer ſtrant toe, naer de vloot,
En bergen ſchandelijck hun leven voor de doot.
De zommigen, in 't paert oneerlijck opgeſteegen,
Verſchuilen in den buick. och, 't is vergeefs den degen
Getrocken, als de Goôn om hoogh u tegen zijn.

en zien Kaſſandre by het haer ſlepen,

Maer zie Kaſſandre wert by 't haer, in droeven ſchijn,
By 't hangend haer geſleurt, uit Pallas koor, en tempel;
De dochter van Priaem; terwijlze van den drempel
Haere oogen, doch vergeefs, om trooſt ten hemel ſloegh,
Haer blaeckende oogen: want de handen, teêr genoegh,
Geknevelt waren, en met koorden vaſt gekneepen.

dieze poogen t'ontzetten,

Chorebus, die dit zagh, van ſmerte om 't hart beneepen,
Wert razende, en, der doot getrooſt, berooft van zin,
Vlough midden in den drang op 's vyants heirſpitſe in.
Wy ſluiten ons heel dicht, en volgen hem te zamen.
Toen zocht ons eigen volck ons met geſchut te praemen,
Van boven uit de kercke, en menigh raeckte om hals
Wel deerlijck; toenze, om ſchilt en paertspluim, loos en valſch
Verwiſſelt, op een' ſprong, aen Frygiaenſche draghten,
Ons voor hun vyanden en booze Griecken achtten.

daer een ſchrickelijck gevecht valt

De Griecken ruckten toen van overal by een,
Op 't luit misbaer der maeght, uit ſpijt dat zy, 't gemeen

Ter schande, met gewelt ontweldight wiert hun allen,
Die fel gelijckerhant ons komen aengevallen;
De heftige Ajax, en de zoons van Atreus mê,
En al 't Myceensche heir: gelijck, op lant, of zee,
De winden alle vier, uit hun spelonck gebroken,
Elckandren bulderende aenranden, en bestoocken,
Dat bosch geboomte en stam luitruchtigh knackt, en kraeckt,
Godt Nereus met zijn vorck de baren gaende maeckt,
En op de tanden neemt, en keert al 't onderst boven.
De vyant, flus van schrick, by doncker nacht, verstoven,
Door al de stadt gejaeght, met zulck een mommery
Van Grieckische wapenen; waeckt op, en komt ons by,
En 't hooft te biên, zoo dra zijn oogh de livereien
En valsche beucklaers, 't oor de spraeck kan onderscheien.
Men overrompelt ons, door menighte overmant.
Chorebus sneuvelt eerst door Peneleus in 't zant,
Voor 't onbevleckte altaer der dappre krijghsgodesse;
Ook Rifeus, onbevleckt van wandel, die een lesse
Van recht en billijckheit alleen in Troje streckt.
De Godtheit kent haer wit, al is 't voor ons bedeckt.
Hier moeten Hypanis en Dymas 't leven laeten,
Geschoten van ons volck. wat kan het Panthus baeten
Dat hy 't gewijde bergt, godtvruchtigh, onbevleckt,
Daer Febus myter hem in 't vallen niet bedeckt!
O asch van Troje, ô brant, de jongste brant van allen,
Gy kunt getuigen, dat ick, in 't vergaen en vallen
Van mijn heer vaders stadt, my zelf niet heb gespaert,
Noch geen gevaer gevreest, noch vyanden, noch zwaert;
En broght mijn nootlot mê met Troje te bederven;
'k Had ruim genoegh verdient van 's vyants hant te sterven.
'k Ontglip, met Ifitus en Pelias, den doot,
En wort van hier geruckt, en dat ter nauwer noot:
Want d'een, te zwaerlijck van Ulysses hant geschonnen,
En d'ander, out en stram, my naulijx volgen konnen.

gelijck stormwinden tegens elckanderen bulderen.

Aldus vechtende geeft zich Eneas naer Priams hof, van Griecken bestormt,

Wy vliegen, op gekerm en moortkreet, daetlijck voort
Van hier naer Priams hof: daer ging de krijgh, de moort,
De wreetheit zoo te werck, als of 'er in geen wijcken,
Noch al de stadt dan hier gevochten wiert, geen lijcken
Te vinden waren; zoo was Mars in zijnen schick.
Wy zien de Griecken hier bestoocken, bol en dick,
De tinnen van het hof, en, om de poort te rammen,
Den stormbock aengevoert, en, onder 't schiltdack, vlammen
Op zege voor de poort. de stormleer, aen den muur
Gehangen, dreight het dack. men klimt op avontuur
De posten op, beschut aen d'eene hant, voor vlagen
Van schichten, met den schilt, en d'andre hant geslagen
Aen 't hooge dack van 't hof. de Troischen bieden weêr,
En stooten toren trans en tin van boven neêr,
Om op het uiterst noch, met dit geweer en wapen,
En watze, om tegenweer uit noot, te zamenraepen,
Hun leven voor de doot te vryen, naer hun maght.
Zy rollen balcken en vergulde prael en pracht
Van d'oude koningen op 's vyants troep van boven:
En andren gaen, vol moedts, den koning hulp beloven,
Verdaedigen in 't hof, en d'overwonne schaer
Der burgerye streng hanthaven in gevaer;
Bezetten deur en poort om laegh met blancken degen,
En maght van volck. hier stont, om, in den noot verlegen,
Naer Priaems hof ter sluick te gaen, een achterdeur,
Waer door Andromache gewoon was, na als veur,
Den schoonvaêr [toen het rijck noch veiligh was van plaegen]
Te vinden, en haer zoontje in grootvaêrs schoot te draegen.
Ick raeck, hier langs geberght, op 't hofdack, van welx kruin
d'Elendige Trojaen vergeefs met schichten schuin
Op zijnen vyant schiet. hier neffens stont een toren
Gerezen boven 't dack, waeruit men van te voren
Gansch Troje, en al de vloot, en 't Grieckscher leger zagh.
Men tast dien toorn aen. wy houwen, slagh op slagh,

van Trojanen verdadight.

De Helt geraeckt op den toren, van waer men vast

De

De binten onder by den zolder flux in ſtucken,
En ſtooten kap en kruin van boven neêr, en rucken
Al wat'er rijſt om verr'. dit ſtorten gaf een' ſlagh
En ruimte in 's vyants troep, die, waer hy ruimte zagh,
De ſcheur met andren ſtopt; hoe vreeſſelijck wy hackten,
En ſteen, en block, en wat ons 't reetſt was nederſmackten.
De forſſe Pyrrus, blanck in 't harnas, en met ſtael
Gewapent in de vuiſt, braveert ons voor 't poortael,
En aen de poort van 't hof: gelijck een ſlang, gezwollen
Gevoedt van giftigh kruit, nu wederom, ten vollen
Vervelt, veel jeughdiger te voorſchijn komt, na vorſt
En guure winterkou; na datze lang bemorſt
In d'aerde kroop, en doock, en, als de zon aen 't klimmen
Geraeckt, haer' gladden rugh kort intreckt, en laet glimmen,
Zich baeckert in de zon, daer zy, de borſt zoo jong
Uitſteeckende, vaſt drilt met haer drykante tong.
De groote Periſas verzelt hem, en wy kennen
Automedon, gewoon Achilles koets te mennen,
Te draegen 's meeſters ſchilt, als ſchiltknaep van zijn' heer.
Wy zien'er al de jeught van Scyrus zich, langs leêr
En poſten, te gelijck om hoogh naer 't dack begeven,
Het vierwerck ſlingeren naer boven, opwaert ſtreven.
Hy zelf vooraen aenvaert de heirbijl met zijn vuiſt,
En valt aen 't breecken van de hofpoorte onbeſuiſt,
Verwrickt de kopre deur uit haer metaele pannen.
Toen quam al wat de deur van binnen zocht te mannen,
Het binnenhof, vertreck, en ruime zael by zael
Van d'oude koningen en Priam, altemael
Te voorſchijn: al het hof ſtont open, om t'aenſchouwen
Door breucken, in de poorte en eicken balck gehouwen.
Maer binnen in het hof ging 't huilen en gekrijt
En woelen deerlijck aen: de kamers, hoogh en wijt
Gewelft, aen 't galmen, op 't gekerm der eedle vrouwen,
Dat aen den hemel klonck. de joffers, vol miſtrouwen,

ncotweer biedt, en houwt dien van boven neder, en verplet de beſtormers; daer Pyrrus om laegh braveert en ſchittert, gelijck een vervelde ſlang, in den zonneſchijn en de lente;

en met gewelt ten hove inbrekende;

Aen 't vlughten heene en weêr, door 't hof, van hulp ontbloot,
Omhelzen post by post, en kussenze in dien noot.
De forsse Pyrrus met zijn heirbijl houwt van buiten,
Gelijck zijn vader plagh, vast toe. wat kan hem stuiten?
Geen slotwerck, nochte wacht. door 't stadigh rammen springt
De hofdeur uit haer slot, en panne, en wat haer dwingt;
En stijl en post bezwijckt, en ploft en stort ter aerde.
Men maekt met kracht ruimbaen. de Grieken, met den zwaerde
Dus ingedrongen, slaen en smijten voort om veer
Al wat hun wederstaet. zy vellen flux ter neêr
Al wie hun eerst gemoet, en, onder 't bloedigh slaghten,
Bezetten al het hof met uitgezette wachten.
Geen stercke waterstroom, die dijck en dammen breeckt,
Zich schuimende aen 't gevaert, dat zijnen loop schut, wreeckt,
Quam oit geweldiger aenbruisschen, over wallen
En velt en ackers heen, noch sleepte vee en stallen
Geweldiger met zich, en zijnen vollen vaert.
Ick zelf zagh Pyrrus woên en moorden met zijn zwaert,
En Atreus zoonen bey, ter poorte in, niemant spaeren.
Ick zagh' er Hekuba, verzelt met hondert snaeren
Of aengehuwden, en Priaem, met 's levens schat,
Zijn eigen bloet, het vier, dat hy ontsteecken had
Uit yver op 't altaer, te jammerlijck bevlecken.
De vijftigh kamers van zijn kindren, om te wecken
Een afkomst, zonder tal, al telgen uit zijn' stam,
Die leggen, met haer pracht en prael, al door de vlam
Verteert, de pylers, die van gout en roofschat bloncken:
En waer de felle brant gedooft is, en zijn voncken,
Daer houdt de Grieck de wacht. misschien dat gy nu haeckt
Te hooren hoe Priaem oock aen zijn endt geraeckt.

Toen d'oude man den val der overwonne stede,
De poort van zijn palais gevelt, en 's vyants schrede
In 't hof zagh, schoot hy, traegh van ouderdom, en stijf,
En bevende, en vermoeit, het harnas aen zijn lijf,

om verre smijt al wat hem voorkomt;

gelijck een hooge spring-vloet dijcken en dammen.

Priaem schiet evenwel het harnas aen,

Het

Het harnas nu ontwent, wel eer zoo trots gedraegen,
En gorde 't zwaert vergeefs op zijde, om onverslagen,
n 't midden van den drang der vyanden, ter noot,
Al vechtende te staen naer d'eerelijckste doot.
n 't midden van het hof, en d'ope lucht beneden,
tont een altaer gebouwt, heel treflijck; daer bekleeden
De lauwertacken, out van jaeren, 't heilighdom
Der huisgoôn, met hun loof en schaduwen, alom.
Hier zocht nu Hekuba by 't outer ramp t'ontschuilen,
Met haere dochteren, die vruchtloos, onder 't huilen,
Der Goden beelden noch omhelzen voor het lest.

en Hekube by het altaer, met hare dochteren, gelijk duiven voor onweder schuilende, gezeten,

y schoolen dicht by een, als duiven, die, geprest
'an byster onweêr, snel gedaelt, den storm ontweecken.
Maer toenze Priam zelf in 't harnas zagh gesteecken,
Het welck hy in zijn jeught voorheen gedraegen hadt,
Riefze aen: mijn arme man, wat dolheit drijft u, dat
Gy u met dit geweer noch wapent? och, waerheene?
Wat zoecktge? al waer het dat mijn Hektor hier verscheene,
Wy zijn met zulck een hulpe en schutsheer niet geredt,
n dezen droeven staet. koom eenmael herwaert: zet
' hier: by dit altaer is noothulp te verwerven
oor u, en ons, of laet ons hier te zamen sterven.
Zoo spreecktze, en treckt hem naer zich toe, met deze bê,
En zet den ouden man op die gewyde stê.

treckt haren heer by zich.

Maer zie Polytes, een van Priaems zoons, gedreven
Om Pyrrus moortgeweer t'ontvlughten, en het leven
Te bergen, streeft gewont door vyant en geweer,
De kamers in en uit, de zaelen op en neêr.

Polytes komt gewont hier aengevlogen,

De felle Pyrrus volght, verbolgen, en ontsteecken,
Hem kort van achter na, uit lust om zich te wreecken,
Dat toe, doorstoot hem fel, met zijnen scherpen schicht;
Daer hy ten leste, voor den ouderen gezicht

en wort doorsteken;

Geraeckende, in zijn bloet te deerlijck komt te sneven,
n, onder 't vreeslijck bloên, den lesten snick te geven.

Toen kon Priaem, ſchoon hy den doot voor oogen zagh,
Zich van uitvaeren, noch van toorne, uit onverdragh,
dies Priam Pyrrus ſchelt, Onthouden, maer hy riep wel luide: ô overſnooden,
Is noch medoogenheit hier boven by de Goden,
En gaet die wreede moort, dit ſchelmſtuck hun aen 't hart,
Zy zetten deze daet rechtvaerdigh u met ſmart,
Naer uw verdienſt, betaelt voor eeuwigh: zy beloonen
Dat gy, zoo ſchandelijck, de bloem van mijne zoonen,
Voor 's vaders oogen, in zijn tegenwoordigheit,
Om hals brengt, en vermoort, uit wraecke, en onbeſcheit.
Maer die Achilles, uit wiens ſtam gy lieght te ſpruiten,
Droegh tegens Priam zelf, zijn' grootſten vyant, buiten
De ſtadt zich anders, en hy ſchaemde in zijne ziel
Zich zelf voor my, die hem bedruckt te voete viel,
Te breecken woort en trouw, en gaf, beweeght door gaven,
My 't lijck van Hektor weêr, om eerlijck te begraven,
En lietme vry en vranck vertrecken naer mijn ſtadt.
en vergeefs eenen ſchicht naer het lijf ſchiet. Aldus ſprack d'oude man, en ſmeet, doch afgemat,
Ganſch moedeloos een' ſchicht, die naulijx op hem vatte,
En, knarſſende op 't metael, te rugge ſtuite, en ſpatte,
Oock effen aen de vlam des beucklaers hangen bleef.
Pyrrus antwoort bitter en ſchimpig, Toen riep hem Pyrrus toe: weeſt gy dan bode, en geef
Mijn vader dit beſcheit, en, zonder te vergeeten,
Vertel mijn ſchellemſtuck, dus ſchendigh, en vermeeten;
Hoe Neoptolemus van zijnen ſtam veraert.
Legh daer. zoo ſpreeckt hy, ſleept en ſleurt'er onbezwaert
Den grijzen bevenden en afgeleefden vader
Tot aen het outer toe, daer 't bloet, uit wonde en ader
Van zijnen zoone, noch met plaſſen vloeit, en zijpt.
en doorſteeckt den Koningk. Hier ſlibbert hy in 't bloet. de felle Pyrrus grijpt
Het haer met d'eene, en 't zwaert met d'andre, en duwt ten leſte
Het zwaert hem in de zy wel diep, tot aen 't geveſte.
Aldus quam Priam hier zoo deerlijck aen zijn doot:
Dat lot viel hem te beurt, na dat hy Troje in noot

Verbrant zagh, en verwoeſt, en Pergamum in d'aſſen:
Die ſtam van Aſie, zoo hoogh in top gewaſſen,
Om over zoo veel volck en landen te gebiên;
Die romp van zulck een' man, zoo wijt en zijt ontzien,
Bedeckt hier nu het ſtrant, het hooft van 't lijf geſcheiden,
Zoo dat men nauwelijx kan kennen een van beiden.
Maer toen beving mijn hart een ſchrick, al t'yſlijck groot.
Ick Verſtomde ſtockſtijf, toenme in mijn gedachten ſchoot
Mijn lieve vader, zijn gedaente, en ſtaet, en leven;
Toen ick den koning, van eene oude als hy, zagh ſneven,
En ſterven aen die wonde een al te wreede doot.

Dit baert ſchrick in Eneas,

Ick docht om mijn Kreüze, alleen van hulpe ontbloot;
Om mijn geplondert huis; hoe kleene Iülus ſchreide,
Verlegen in dien noot. 'k zie om, en wat geleide
Wat volck my overſchiet. zy waren al van hier
Vermoeit en moedeloos geſprongen in het vier,
In 't midden van de vlamme, of ploften op de ſtraeten,
En hadden in dien ſchijn my dus alleen gelaeten.

die begint om Kreüze te dencken, miſt alle zijn ſpitsbroeders,

Nu ſchoot ick hier alleen ſlechts over, en vernam
De dochter van Tijndaer, een telgh uit Ledaes ſtam,
Al ſtil in Veſtaes kercke en eenen hoeck geſcholen.
De brant verlichte klaer mijne oogen, die vaſt doolen,
En weiden overal. dit wijf [ten ondergang
Van Troje en 't vaderlant geſchapen, byſter bang
Voor Troje, en ieder een, zoo fel op haer gebeeten,
Om Pergamums bederf; en voor den Grieck, bezeten
Van wraecke; en voor den haet van haer' verlaeten heer]
Verſtack zich, en zat, ſchuw van elck, by 't outer neêr.

en ziende Helene in Veſtaes kerck zitten,

Mijn bloet begon te ziên, mijn gramſchap op te ſteecken,
Om my, mijn vaderlant, en zijnen val te wreecken,
En dit vervloeckte wijf te ſtraffen. zy quanſuis
Zal onbeſchadight Sparte, en vaders hof en huis,
Melout Mycene, zien, en veiligh wederkeeren,
En, als een koningin na Troje triomfeeren?

wort ontſteken om haer te ſtraffen;

Zy weder haer' gemael ontmoeten in zijn hof,
En, met een' langen ſleep Iliadinnen, of
Trojaenſche knechts, haer krooſt en ouders zien, en zegen;
Daer Priam hier in 't ſtof gevelt legt met den degen,
Heel Ilium in d'aſſche, en Trojes ſtrant, te wreet
Getrapt, zoo dickwijl bloet en water heeft gezweet?
Noch zoo niet: want hoewel, met eene vrouw t'ontzeggen,
Te ſtraffen, nimmer eer en prijs is in te leggen;
Schoon met haer doot geen roem en lof te halen waer;
Men zalme niettemin noch loven, dat ick haer,
Dit ſnoot dit heiloos wijf, verdelge, en doe gevoelen
Haer welverdiende ſtraf. mijn' moedt aen haer te koelen,
Ten zielzoen van de mijne, is al mijn trooſt, en luſt.
Zoo tuimelden al mijn gedachten, ongeruſt
Van dolle wraeck vervoert, wanneer mijn goedertieren
Vrou moeder, noit voorheen zoo klaer aen haere zwieren
Gekent, zich openbaerde, en dicht voor my verſcheen,
In helder licht, by nacht, die voor dien glans verdween.
Zy quam, als een Godin, zoo heerlijck voor mijn oogen,
Zoo groot, gelijckze om hoogh zich zelve komt vertoogen.
Zy vatme liefelijck by mijne rechte hant,
Ontſluit haer' roozenmont, en ſpreeckt, in zulck een ſtant:
doch van zijn moeder nedergezet, en geraden naer zijnen vader en huis om te zien:
Wat maetelooze rouw, ô zoon, uit my geboren,
Ontſtelt uw zinnen, dus oploopende van toren?
Hoe raeſtge dus? waer is uw groote zorgh weleer
Voor ons gedraegen? wilt gy nu niet liever weêr
Gaen zien waer d'oude man, u vader, is gebleven?
Of uwe gemaelin Kreüze noch magh leven,
En 't kint, de kleene Aſkaen, die van der Griecken maght
En troepen zijn bezet? want hadde ick niet met kracht
Zorghvuldigh hen behoedt, en 's vyants hant gebonden,
Zy waren lang van vier en 's vyants zwaert verſlonden.
Wat wijtge dit uit haet de ſchoonheit van Heleen
Uit Sparte, of Paris, die haer quam te ſchaecken? geen

Van beide heeft hier ſchult. der Goden ongenade, *dewijl de Goden zelfs Troje verdelgen:*
Der Goden gramſchap komt ten leſte, al komtze ſpade,
En roit de mogentheit, die zoo verheven ſtont,
Het trotſe Trojen uit, verdelght het in den gront.
Zie op: wy zullen al de dampen, die u decken,
De nevels, die 't gezicht benevlen, en betrecken,
Verſchuiven van uw oogh: nu ſchroom noch weiger niet
Te volgen onderdaen wat moeder u gebiet.
Ter ſtede daer gy die gevaerten ziet in ſtucken
Ter aerde worpen, ſteen en muuren ommerucken,
En wolcken, dick van roock en ſmoock, en ſtof en puin,
Ten hemel wentelen, en drijven, weet Neptuin
Met zijn getande vorck de muuren aen te vatten,
Te ſchudden, datze voort uit hunne grontveſt ſpatten.
Hy ruckt de ganſche ſtadt van haeren wortel af.
De felle Juno ſtaet vooraen, tot Trojes ſtraf.
Zy houdt de Sceeſche poort bezet, en daeght, met roepen
En 't zwaert op zijde, uit wraecke al haer gezwore troepen
Ter poorte in, uit de vloot. zie achter u, daer ziet
Gy Pallas op den burg gezeten, in 't verſchiet.
Zy glinſtert, met een wolck bewimpelt, en behangen,
En deckt zich met den ſchilt, en 't wreede hooft vol ſlangen.
De vader Jupiter geeft zelf den Griecken moedt,
En zetze krachten by, en ſchent, gelijck verwoet,
De Goden aen op 't ſpits van Dardans oorloghsknechten.
Voort voort, mijn zoon: hou op, hou op, en ſtaeck dit vechten.
Ik Verlaet u nimmermeer, en zal door al 't gedruiſch
U leveren gezont en gaef in vaders huis.
Zoo ſprack zy, en by nacht uit mijn gezicht verdweenen
In dicke duiſterniſſe, en ſchaduwen, verſcheenen *het welck zy hem toont, en hoe de ſtad nederploft, gelijck een oude eicke*
Vervloeckte troniën, en groote Goôn, in ſchijn
Gelijckze Troje en 't volck van Troje vyant zijn.
Toen zagh ick hoe ganſch Troje in d'aſch lagh voor mijn oogen,
En Ilium, van Godt Neptunus opgetogen,

van huislieden omgehouwen, Verzincken tot den gront: gelijck men d'ackermans
Ziet eenen ouden boom, op 't hoogh geberghte, ganſch
Vernielen, dienze ſlagh op ſlagh met bijlen houwen,
En alle om ſtrijt, met kracht en aengebonde touwen,
Om verre rucken, dat hy met zijn kroone op 't velt
Vaſt waggelt, knickt, en dreight, en krom voorover helt,
Als een die vallen wil, tot dat allengs door kloven,
En van zijn ſtruick geſcheurt, hy kraeckende, van boven,
Ten leſte een' harden ſlagh in 't nederſtorten maeckt.
Hier door bewogen, neemt hy de wijck naer zijn vaders huis, om hem te bergen, Ick ſtijgh om laegh, en red, door al wat moort en blaeckt,
My, onder Godts geley, wiens hulp en nadruck blijcken,
Daer 't krijgsvolk, daer de brant, en vlammen voor my wijcken.
Maer toen men nu aen 't huis en vaders drempel quam,
En 't overoude hof, gebouwt van zijnen ſtam,
Wou vader [wat ick hem uit zorge zocht te vergen,
Om eerſt vooral zijn lijf op 't hoogh geberght te bergen,]
Na Trojes ondergang niet leven in dien ſtant,
Noch, als 's lants balling, out omſucklen achterlant.
't welck Anchiſes weigert, Gylieden, zeght hy, noch in 't beſte van uw leven,
In uwe volle kracht, mooght u ter vlught begeven.
Behaeghde het den Goôn te recken mijnen tijt,
Zy hadden, my ter liefde, oock wel dit huis bevrijt.
Wy zagen hier genoegh, te bitter om verzwelgen,
Aen eenen ondergangk, en hebben het verdelgen
Der rijxſtede overleeft. laet my berecht, voor doot,
Hier leggen, en vertreckt: ick zal my zelf ter noot
Wel met mijne eige hant voorthelpen uit elx oogen;
De vyant, die my vint, en uittreckt, uit medoogen
Ten minſte eens zuchten op het lijck des overleên.
Al mis ick d'eer van 't graf, die havery is kleen.
Ick leefde al overlang den grooten Goôn hier boven
In weêrwil, en ten laſt, van ieder een verſchoven,
Al ſedert Godt Jupijn, de vader van de Goôn,
Die d'aerde wetten ſtelt, my quam uit 's hemels troon,

Met

Met zijnen donder ſlaen, en met den blixem zengen.
Hier ſtont hy op: hier was hy geenſins af te brengen.
Wy daerentegens, en mijn trouwe gemaelin
Kreüze, Aſkaen, en voort het ganſche huiſgezin,
Aen 't bidden altemael, met traenen op de kaken,
Aen 't ſmeecken: vader zou ons t'zamen, in 't genaecken
Der vyanden, toch niet, met zich en huis en al,
Verreuckeloozen, noch het perſſende ongeval
Stijfzinnigh wederſtaen: maer vader heeft geene ooren.
Hy ſlaet het echter af, blijft zitten als te voren,
En by zijn opzet. ick grijp wederom uit noot
De wapens, en verlange uit ſmerte naer de doot: *Eneas belght zich des,*
Want hier geene uitkomſt was, noch raet, die ons moght baten.
O vader, dochtge dat uw zoon u kon verlaeten,
Of zetten buiten 's huis een' voetſtap zonder u?
Ontviel u zulck een woort, daer billijck elck afgruw?
Indien 't den Goôn belieft, dat van dees groote ſtede
Niets overſchiete, en brengt uw vaſt beſluit dit mede,
En luſt het u uw bloet, en u, dus zwack en kranck,
Te brocken in 't bederf, en Trojes ondergangk;
Gy raeckt door dezen wegh gemacklijck om uw leven.
De wreede Pyrrus, door wiens handt de zoon moſt ſneven,
Voor 's vaders aengezicht, en die den vader, daer
Ter ſtede, nederhieuw, voor 't godtgewijde altaer,
Zal ſtrax, noch warm en nat van Priams bloet, verwoeder
Opdondren hier ter ſtê. hebt gy, mijn lieve moeder, *ſtelt zijnen vader de genaecken de zwarigheit voor oogen,*
My hierom dus geredt door yzer, vlam, en vier,
Op dat ick hier in 't hof den vyant, dat ick hier
Aſkaen, mijn' vader, en Kreüze zaegh verloren,
En in elckanders bloet verſlagen, en verſmooren?
Te wapen, mannen op, te wapen, het is tijdt.
De jongſte dagh verdaeght ons naer den leſten ſtrijt,
Nu wy verwonnen zijn. men voerme in 's vyants bende.
Gedooght dat ick den ſtrijt hervatte in onze elende:

Wy

Wy zullen heden al niet ſterven zonder wraeck.
en vlieght gewapent ten huize uit: Kreüze hem na, en houdt hem vaſt:
Ick gort het zwaert op zy, na zulck een rede, en raeck
Ten huize uit, met den ſchilt aen mijnen arm gehangen.
Maer mijne gemalin Kreüze ſchut mijn gangen,
En valt en vatme by de beenen in de deur.
Zy hangtme om 't lijf, en houdt Aſkaen, het kleentje, veur
Mijne oogen. gaetge heene, en hebtge uw doot alreede
Beſloten in uw' geeſt, zoo neem ons alſins mede,
Oock waerge treckt: of zoo gy, die uw ſtuck verſtaet,
Noch eenige uitkomſt ſtelt in wapenen, en raet,
Beſchut dan eerſt dit huis. aen wien [wat raeckt u nader?]
Geeft gy dit kleene kint Iülus, uwen vader,
En my, uw echtgenoot, dus lang hier voor geacht,
Ten beſte, hier ter ſtê? dus ſchreeutze, uit al haer maght,
En vult het heele huis met luid miſbaer, en treuren,
Waerop men daetelijck iet zeltzaems zagh gebeuren,
Toen wert Iülus hooft van een licht beſchenen,
Dat wonder luit in 't oor: want tuſſchen beide ons heen,
En voor het droef gezicht en oogh der oudren, ſcheen
Van kleene Iülus kruine een helder licht te ſtraelen,
Een vlam, die effen 't haer en haerlock, in het dwaelen,
Met haere tonge leckt, en zonder zengen weit
Rontom het hooft des kints. wy, uit onweetenheit,
Verſchricken, ſidderen, en poogen ondertuſſchen
Den brant van 't haer te ſlaen, en 't heiligh vier te bluſſchen
Met water: maer Anchys, mijn vader, hief zijn oogh
En aengezicht, met een zijn handen, naer om hoogh
Ten hemel op, en ſprack, vol blyſchap om dien zegen:
Almaghtige Jupijn, indienge u laet beweegen
Door ſmeecken, en gebeên, zoo ſla uwe oogen neêr
Op ons: dat 's al mijn bede: en zoo wy immermeer
Door ons godtvruchtigheit verdienden uw genade,
Zoo ſterck dit voorſpoock: ſchut, ô vader, onze ſchade,
het donderde, en een ſtarre
En help ons uit den noot. zoo ras als d'oude man
Dit uitſprack, klonck met kracht de felle donder, van

De ſlincke hant, een ſtar verſchoot terſtont by duiſter,
Om hoogh en aen de lucht, die, als een torts, haer' luiſter
Met eenen langen ſtaert vaſt ſleepte naer zich heen.
Wy zagenze, over 't dack van 't huis af, naer beneên
Gedaelt, zich in het boſch van Ida gaen verſteecken,
Een vierſpoor trecken, en een padt met licht beſtreecken,
Dat overal een lucht van roock en zwavel gaf.
Mijn vader overtuight ſtaet van zijn opzet af.
Hy recht zich overendt, begint de Goôn te ſmeecken,
En 't heilige geſtarnte t'aenbidden, als hun teken:
Nu langer niet getoeft: nu voort, ick volge u, zoon,
Waer gy my leit. behoet, ô vaderlantſche Goôn,
Mijn huis, behoet mijn' neef: gy geeft ons uit den hoogen
Dit voorſpoock: Trojes lot hangt aen uw alvermogen.
Mijn zoon, ick geef het op, en weigre niet dus bloot
Te volgen uwe baen, gelijck een vlughtgenoot.
Zoo ſprack hy, en men kon den brant en vlam nu hooren
Genaecken, langs de veſte, en luider dan te vooren,
En hoe de viervloet bruiſchte en rolde naer ons toe.
Mijn lieve vader, laet ick u, dus ſtram en moê,
Aen neemen op den hals, en op mijn ſchouders laden:
Die laſt bezwaertme niet. wy loopen op die paden
Alle eenerley gevaer, het zy 't gelucke of niet,
Wy wachten beide een lot, eene uitkomſt in 't verdriet.
De kleene Iülus ga aen mijne zijde zachter,
En mijne bedgenoot Kreüze hou van achter
Mijn ſtreeck en voetſpoor ſtil van verre in dit geval.
Gy dienaers, hoort en let wat ick u zeggen zal:
Daer rijſt, wanneer men komt ter ſtede uit, voor de wallen,
Een heuvel, en een kerck, van ouderdom vervallen,
En Ceres toegewijt: hier ſtaet een oude boom,
Een lijckcypres, by ons voorouders lang uit ſchroom
Godtvruchtighlijck geviert: hier zullen wy te gader,
En ieder langs zijn padt, by een verzaemen. vader,

verſchoot, en daelde in het boſch van Ida neder:

waer op Anchiſes zich getrooſt te vlughten, met zijnen zoon,

die zich gewilligh toont,

en orde ſtelt:

Aenvaert nu heilighdom en haertgoôn in uw' arm.
Het waer een gruwelstuck, indien ick, versch en war m
Uit zulck een schrickelijck gevecht en moort gekomen,
Dit roerde en aenraeckte, eer ick water heb genomen
Uit eenen verschen vliet, en afspoel' bloet, en vleck.
Aldus vermaen ick hem, sla over mijnen neck
Een rosse leeuwshuit om de schouders, en ter zyen,
En weet my onder 't pack des grijzen mans te vlyen.
De kleene Iülus vat my by de rechte hant,
En volght zijn vaders tredt, doch ongelijck, in 't zant.
Mijn echtgenoote volght van achter al verlegen.
Wy spoeden te gelijck, langs dicht beplante wegen,
En ick, die flus geen buy van schichten, nochte slagh
Noch dichten Griecksche troep, die my gemoete, ontzagh,
Ontstelme nu om kleen gerucht, om 't minste zuchten
Des wints, en 't ritslen van elck bladt baert vrees, en duchten,
En achterdocht in my, die strax in mijnen geest
Voor al 't gezelschap en mijn halspack ben bevreest.
Nu quam ick aen de poort, omtrent de vest, gedropen,
En docht wy waren nu genoegh 't gevaer ontslopen,
Wanneerme dunckt dat ick hier voeten trapplen hoor,
En vader, die te rugh by duister zagh naer 't spoor,
Begon te roepen: zoon, och, rep u: zoon, zy naecken.
Ick zie de beuckelaers vast flickren, wapens blaecken
En blickren. och, ick weet nu naulijx, noch kan raên
Wat Godtheit, mijn geluck ongunstigh, my, belaên
En bevende in dien noot, beroofde van mijn zinnen:
Want zoo ick buiten 's weghs, om veiligheit te winnen,
Van 't algemeene padt bezijden afsla, weet
Ick niet of mijne Kreüze, en liefste, eilaes, zoo wreet
My door de doot ontruckt, toen achterbleef, of dwaelde
Van 't padt af, of vermoeit, op dat zy adem haelde,
Zich ergens nederzette, om dat ick sedert noit
Haer met mijn oogen quam t'aenschouwen, noch oock oit

doch mist in 't vlugten zijn beddegenoot:

Eens

Eens naer heur omzagh, of dit nadocht, eerwe t'zamen
Aen Ceres ouden bergh en offerdrempel quamen.
Wy, endelijck aldus vergadert hier by een,
Vermiſten niemant dan mijn lief Kreüze alleen,
Tot hartewee van man en zoone en vlughtgezinde.
Wat Goôn of menſchen liet ick, dolle en ganſch verblinde
Van gramſchap, ongeſchent! wat zagh mijn bange ziel,
In 't ondergaen der ſtadt, dat my zoo bitter viel!
Ick Beveel Aſkaen, Anchys, mijn' vader, en het heiligh,
De Troiſche haertgoôn, aen mijn ſpitsbroêrs, ſchuilze veiligh
In zeker boghtigh dal, en ſchiet het harnas aen,
Om blanck gewapent weêr noch eens naer ſtê te gaen.
Ick Getrooſtme my noch eens in dezen noot te geven, *wes halve*
Ganſch Trojen op en neêr te loopen, en mijn leven *hy haer*
Al weder in gevaer te ſtellen van dien moort. *loopt zoecken,*
Ick ga ten eerſte naer de veſte, en donckre poort,
Daer ick, by duiſter nacht, ben uitgegaen met ſchroomen,
En volgh omzichtigh 't ſpoor, waer langs ick was gekomen.
Mijn hart verſchrickt, zoo dootſch zoo yſlijck zagh 't dat heen.
Ick ga naer huis, miſſchien miſſchien of zy alleen
Haer toevlught derwaert nam. de Grieck, hier in gevloogen,
Bezette 't ganſche huis. de wint joegh, voor mijne oogen, *daer zijn*
Den hongerigen gloet naer boven met der vlught. *huis in*
De vlam ſloegh uit het dack: de vonck ſtoof in de lucht. *brant*
Ick ga naer Priaems hof den burgh terſtont beſpieden. *ſtaet, en*
Vervloeckte Ulyſſes hier en Fenix, om het vlieden *Fenix en*
Te ſchutten, ſtonden vaſt hun beurt en nachtwacht uit, *Ulyſſes*
Om Junoos vryburgh, en de gaelery, vol buit *den roof*
In roof geſtapelt, dicht te houden, te bewaeren. *bewaeren.*
Men zagh den Troiſchen ſchat hier van alom vergaeren,
Al wat men uit de brant der kercken had gerooft,
De tafels van de Goôn, de kunſt, die 't gout verdooſt,
Den kelck, uit louter gout geklioncken, die hier praelde,
Geplonderde offerkleên, en wat men t'zamenhaelde.

Terwijl hy zijn gemalin zoeckt,

Het vrouwentimmer, en de kinders, op een ry
In 't lange, ſtaen bevreeſt en bevende hier by;
En ick verſtoutme 's nachts mijn klaghten uit te ſmijten,
Langs wijck en ſtraet, luits keels te kermen, en te krijten,
Te roepen, doch vergeefs, en droever noit dan nu:
Kreüze, eilaes, Kreüze, och lief, waer vinde ick u?
Terwijl ick haer aldus, en zonder ruſt, loop zoecken,
Al razende, huis in, huis uit, in alle hoecken

verſchijnt hem haer geeſt,

En wijcken van de ſtadt, verſcheen Kreüzes geeſt
En ſchim my, grooter danze in 't leven was geweeſt,
In een geſtaltenis, my droever dan, in 't ende
En voor haer afſcheit, ick haer met mijne oogen kende.
Ick ſtont verbaeſt van ſchrick, en al mijn haeren ſtaen
Te berge, en mijne keel vergeet geluit te ſlaen.

die den droeven vertrooſt,

Toen ſprackze tegens my, en ſtreeck, in zulck een ſmarte,
Met dezen zoeten trooſt de zorgen van mijn harte:
Wat ſlaeftge, ô lieve man, u zelven af, om niet?
Hier is niet zonder Godts beleit en wil geſchiet.
Gy mooght Kreüze niet met u uit Troje brengen:
De groote hemelvooght wil geenſins dit gehengen.
Gy moet noch lang de wilde en woeſte zee alom
Beploegen, zwerven in onzeker ballingſdom.

en zijn geluck ſpelt.

Gy zult belanden in 't Heſperiſche geweſte,
Daer 's Tybers verſche ſtroom den vetten acker meſte,
En langſaem afdrijft, door het lant dat helden teelt:
Daer ſtaet een lot van weelde en 't koningklijcke beelt,
Een ſchoone maeght, en 't rijck, haer bruitſchat, u te winnen.
Nu ſchrey niet om Kreüze, en zetze eens uit uw zinnen:
Want ick uit Dardans ſtam, en Venus aengetrout,
Zal niet de gevels zien, van Myrmidons gebouwt,
En trotſe Dolopen, noch Grieckſche joffren dienen;
Dewijl ick, hier om hoogh in top, by d'ongezienen
Voortaen verblijf, en blijf voor eeuwigh met der woon,
Onthaelt by Cybele, de moeder van de Goôn.

Nu

Nu leef gezont, en lang: volhardt in gunſte en liefde
Van uw' en mijnen zoon: zoo ſprackze, die my griefde
In 't ſcheiden, daer ick weende, en zuchte heel ontſtelt,
En zy voor 't oogh verdwijnt, aen dunne lucht verſmelt.
Wy pooghden drywerf haer t'omhelzen, al beneepen,
En drywerf naer heur' geeſt en ſchim vergeefs gegreepen,
Ontglipteze onzen arm, gelijck de wint ontglipt, *Gelijckenis*
Die licht is, en gelijck de vlugge ſlaep ontſlipt.
De nacht dus doorgebroght, uit zucht tot mijn beminde,
Geraeck ick weder by mijn ſpitsbroêrs, en bevinde
En ſta verwondert dat hier zulck een groot getal
Van mannen vrouwen jeught en volck van overal
Op nieuw vergadert is; een arme hoop, beneepen
Van rouwe, en reede om voort in ballingſchap te ſcheepen.
Zy waren van alom verzamelt, wel gemoedt,
Getrooſt om, neffens my, te waegen goet, en bloet;
My over zee en zant te volgen, te bezuuren
Zoo lief als leedt, in 't lant waer ick hen heen zou ſtuuren.
Nu rees de morgenſtar, die voert den dageraet
Op Idaes toppen aen. de Grieckſche ſchiltwacht ſtaet
En houdt de poort bezet. hier was geen hulp te hoopen;
Dies nam ick voort de wijck, zagh om, en zocht een open,
En met mijn' vader op den hals, noit draegens moê,
Begafme naer den bergh, en recht naer Ida toe.

Eneas geraeckt weder by de vlughtelingen, bereit hem te volgen:

dies neemt hy de wijk.

P. VIRGILIUS MAROOS

E N E A S.

Het derde Boeck.

Inhoudt.

Toen Troje lagh in d'asch, begaf hy zich op zee,
Belande in Thracie, daer Polydoor noch waerde:
Eneas zoent zijn' geest, niet zonder hartewee,
En zwerft, van kust tot kust, en vint de lang bezwaerde
Andromache, al een poos aen Helenus hertrouwt;
Die spelt hem zijn fortuin: zoo vaert men langs Tarenten,
En wint Sicilie, daer Polyfeem zich houdt,
En volght, vol wraecks, de vloot, met dolle dreigementen.
Men mijdt Charybde en Scylle, en wat men gaerne derft;
Tot dat, te Drepanum, zijn troost, zijn vader sterft.

Na den ondergangk van Troje

NA dat het dan den Goôn beliefde Priams staet,
Het rijck van Asien, en Priams onderzaet
Onnozel tot den gront en bodem te vernielen,
Het hof, en Ilium, die trotse muuren, vielen,
En Troje, een werreckstuck gebouwt van Godt Neptuin,
Ter aerde lagh en smoockte, uit gloeiende assche en puin;
Zoo dreef de wichlery der Goden ons te zwerven
In lange ballingschap, om elders ledige erven
Te zoecken over zee; wy bouwen dan uit noot,
Dicht by Antander, Ide en zijn geberghte, een vloot,
En rucken volck by een, onzeker aen wat stranden
Ons 't nootlot voeren woude, en waer men zou belanden.
Anchys, mijn vader, eer de lent was opgestaen,
Geboodt ons op gena van 't nootlot t'zeil te gaen.

wordt Eneas, door d'orakels en voortekens der Goden, aengeport om in ballingschap te gaen. Hy gaet t'zeil,

Toen

Toen ſtack ick ſchreiende van lant af, uit de haven
Des vaderlants, het velt daer Troje lagh begraven,
En koos, als balling 's lants, de zee met mijnen zoon,
En reisgenooten, en de kleene en groote Goôn.
Heel wijt van hier bewoont en bouwt de Thrax, nu veiligh,
Een groot wijtſtreckend lant, dat vader Mavors heiligh
Wert toegewijt, en by Lykurgus, ſtreng van aert,
Van outs bezeten was. dit lantſchap gaf zijn' haert
En huizen den Trojaen miltdaedighlijck ten beſte,
Zoo lang het rijck noch bloeide. ick vaere dan ten leſte *belandt in Thracie,*
Naer dezen oort, en, hier ter quader uur gelant, *bouwt'er*
Bouw voort mijne eerſte ſtadt, recht in de boght aen ſtrant, *een ſtadt,*
En noem de burgery naer my Eneadynen. *offert,*
Ick offerde Dioon, mijn moeder, voor de mijnen,
En oock aen d'andre Goôn, en ſlaght een' witten ſtier,
Ter eere van Jupijn. by avontuur rees hier
Een heuvel, op wiens kruin kornoelje en myrten wieſſen,
Heel naer van loof, en dicht van tackeboſch, als ſpieſſen.
Ick trede derwaert op, en poogh een' groenen ſtruick *en pooght*
Te rucken uit den gront, om, volgens kerckgebruick, *tacken uit*
d'Altaeren met dit loof, dees ruighte, te beſteecken, *der aerde*
En zie [my yſt dat ick 't verhaele,] een wonderteken: *te trecken, die druipen*
Want langs den boom, dien ick van zijnen wortel treck *van bloet;*
Uit d'aerde, druipt zwart bloet. de gront ontfangt een vleck
Van etter. al mijn leên aen 't ſidderen, aen 't beven, *dies ver-*
En al mijn bloet wort koudt. de kracht wil my begeven *ſchrickt*
Van ſchrick. ick vaere voort om noch een taeie teen *hy,*
Van eenen andren ſtruick te rucken, en met een
Te polſſen d'oirzaeck van dees veltverborgenheden:
Maer uit den andren ſtruick en ſchorſſe druipt beneden
Oock etter, en zwart bloet. hier over mael ick vaſt
Met mijn gedachten, eer de Godtheên, hier met baſt
En ſchorſſen overkleet. ick eere den getrouwen
Gradivus, ſchutsheer van de Thraciſche landouwen,

Op

Op datze dit gezicht, dit voorſpoock uit gena
Toch zegenen ten goede: en als ick voort beſta
Ten derdemaele een' tack met al mijn maght te rucken
Uit zijnen gront, en zet de knien, in 't nederbucken,
Geweldigh tegens 't zant [verzwijgh ick 't beſt, of niet?]
en hoort de ſtem van Polydoor, Zoo hoort men eene zucht, van onder uit het riet,
Heel deerlijck, en my komt dees naere ſtem ter oore:
Eneas, waerom ſcheurtge een ziel, tot rampgebore?
Vergun den dooden ruſt. zie voor u: wacht u vry,
En ſchen uw handen niet zoo godeloos aen my:
Ick ben u niet zoo vreemt, maer uit Trojaenſche plecken.
Dit bloet komt uit geen' ſtruick noch ſchorſſe nederlecken.
Och vlught, och vlught uw beſte uit dit moordaedigh lant:
Want ick ben Polydoor. verlaet dit gierigh ſtrant.
Dit yzeren gewas, waermede ick ben doorſchoten,
Bedecktme, en is dus ſcherp met bouten uitgeſproten.
Toen rees mijn haer ten bergh. 'k verſtom, ſla geen geluit,
En, ſtijf om 't hart beklemt, bedenck wat dit beduit.
Als d'ongeluckige Priaem voorheen miſtroude
Aen Trojes oorloghskans, en droef van verre aenſchoude
't Genaeckende belegh der ſtede, zont hy voort
Zijn zoontje Polydoor heel ſtil naer dezen oort
Van Thracie aen den vorſt, met onwaerdeerbre goeden,
Een' gouden ſchat, om 't kint daer heimlijck op te voeden.
De Thrax, zoo dra de kans des oorloghs is gekeert,
De middelen geſpilt, neemt acht wie triomfeert,
hier door Polymneſtor vermoort: Kieſt Agamemnons zijde, en paſt op gaſtvryheden,
Noch gaſtrecht, maer vermoort den jongen tegens reden,
En maeckt zich met gewelt een' heer van zoo veel gouts.
Vervloeckte goutzucht, och, waer broghtge niet van outs
Den menſch toe, die zoo kort moet ſcheiden van dit leven!
Zoo ras mijn vrees en ſchrick een luttel is verdreven,
Verhael ick vader eerſt dit goddelijck gezicht,
Daer na aen d'Overſten, en hoor naer hun bericht.

Men stemt uit eenen mont te wijcken van dees gronden,
Daer 't heiligh gastrecht zoo verwaten is geschonden,
En met de vloote in zee te loopen voor den wint.
Men stelt een lijckfeest toe voor dit vermoorde kint.
Men kruidt veel aerde op 't graf te zamen, stelt altaeren,
Met blaeuwen offerbant, cypresse en bruine blaren,
Heel staetigh toe, om dus des overledens geest
Te zoenen naer de wijs. de vrouwen staen bedeest
Met hangend haer rondom. men zet'er offerkannen
Met laeuwe melck die schuimt, en brengt den offermannen
Veel kelcken offerbloets, viert d'uitvaert van het lijck,
En neemt al schreiende verlof van deze wijck.

Weshalve men geraden vindt dezen bodem te verlaten,

Hierna zoo ras de wint en 't weder ons behaegen,
De stormen over zijn, en ongestuime vlaegen,
De zuider koelte ons roept naer zee toe, woelt het strant.
De gasten winden al de schepen af van lant,
En brengenze in het vlot. wy vaeren voort, en reizen
De haven uit, en strant en lant en steden deizen.
Een eilant leght'er, daer d'Egeesche zee op slijt,
Den watergodt Neptuin en Doris toegewijt,
De waerde moeder van de watergodendommen;
Een lant, dat driftigh quam om lant en kust gezommen,
En van Apollo, den godtvruchten schutter, eer
Aen Gyarus en aen 't hoogh Mykon in het meer
Gehecht wiert, om eens vast, bewoonbaer op geen plassen,
Noch bulderenden storm, noch buien meer te passen.
Ik zeile derwaert, en dit overlustigh lant
Verwelkomt ons vermoeide in 't havenen aen strant.
Hier wy met lust Apols geboortestadt vereeren.

en naer Delos vaert.

De koning Anius, gekoren tot regeeren
Het rijck, en priesterdom, ontmoet, met Godts laurier
En offerbant om 't hooft, ons heusch, naer 's lants manier.
Hy kent zijn' ouden vrient Anchys, en biet ons t'zamen
Huisvesting met zijn hant. wy volghden hem, en quamen

Anius wellekomt daer An-

chises en Eneas, die bidt Apollo om een geluckige reis.

Te gader op zijn huis. ick eerde Apolloos koor,
Gebouwt van ouden ſteen, en badt alle andren voor:
Gy, die te Thymbre wort gedient, en aengebeden,
Verleen den afgeſolde een' eigen haert, en ſteden,
En afkomſte, en een ſtadt, die vaſt ſta. goede Godt,
Behoe het tweede Troje, en al zijn overſchot,
Het zwaert der Griecken en Achilles wrock ontvloden.
Waer volgen wy u beſt? waer leeren uw geboden
Ons neêrſlaen? vader, geef een teken: melt uw' zin,
En ſtort ons uwen geeſt en wil van boven in.
Zoo badt ick naulijx, of het ſcheen zich te beweegen,
Te ſchudden, ſidderen wat hier omtrent gelegen
En by der hant was, Godts laurier, de tempelpoort,
De ganſche bergh rondom te daveren, en voort
De dryvoet der kapel te loeien onbedwongen,
Zoo ras 't orakel luidt ten hole uit quam gedrongen.
Wy vielen t'zamen vlack en plat op 't aenzicht neêr,

die raet hem naer het lant zijner voorouderen te trecken:

En hoorden deze ſtem: Dardaners, die zoo veer
Komt zwerven, 't zelve lant, waeruit uwe ouders ſprooten,
Zal in zijn' milden ſchoot u koeſtren, als zijn loten.
Vraeght ernſtigh naer uwe oude en lieve moeder: daer
Zal voort Eneas huis en afkomſte, en wat haer
Voor haeren oirſprong kent, al 't aerdtrijck door gebieden.
Aldus ſprack Febus, en men hoorde by henlieden
Een vrolijckheit, gemengt in 't onderling getier.
Zy vragen altemael wat veſten Febus hier
Hun aenwijze, en wat ſtreeck, wat lant hy wil belaſten
Te zoecken, tot een wijck voor d'afgeſolde gaſten.
Mijn vader ſloegh toen op d'aeloude lantkronijck,
En ſprack: gy hoofden der Trojaenen algelijck,
Hoort toe, en geeft gehoor naer 't geen u ſtaet te hoopen.

waer by Anchiſes Kreten verſtaet,

In 't midden van de zee leght Krete voor u open,
Jupijns geboortelant, daer Ide ſtijght en rijſt,
En ons geſlacht geteelt, gequeeckt is, en geſpijſt:

Daer leggen hondert ſteên, die groot zijn, vruchtbre landen,
Van waer eer Teucer, mijn voorvader, naer de ſtranden
Van Retus quam, en koos die plaets uit tot een wijck;
Is mijn geheughenis d'aeloude faem gelijck.
Toen ſtonden Ilium en Pergamum te bouwen,
En zy bewoonden laege en effene landouwen.
Hier voerde Teucer eerſt, op 't allerongezienſt,
Der Goden moeder in, en al den offerdienſt
Van Cybele, beſtont den plicht der Korybanten
Met al hun rinckeltuigh in Ides woudt te planten,
En broght hun offerhande en feeſten eerſt in zwang,
Sloegh leeuwen in 't garreel van Cybele met dwang.
Zijt hierom wel getrooſt, en houdende, op 't beſcheiden
Der Goden, deze baen, zoo zullenze ons geleiden:
Men offere, en verdien' de gunſt van wint en weêr,
Om recht naer Krete toe te vaeren: 't leght niet veer.
De derde dagh, [Jupijn de voorſte, volght mijn zeggen,]
Zal onze vloot geruſt voor Krete op ancker leggen.
Zoo ſpreeckt hy, en hierop het offervee geſlaght,
Dat van hunn' outerplicht ge-eiſcht wort, en verwacht,
Een' ſtier voor ſchoone Apol, een' ſtier voor 't hooft der vloedẽ,
Zwart vee voor 't onweêr, en, om beſt de reis te ſpoeden,
Een ſneeuwitte offerhande aen 't weſten op het ſtrant.
Idomeneüs, zoo 't gerucht loopt, uit zijn lant
En vaders koningkrijck geweldighlijck verdreven,
Liet al de huizen leêg, en Krete is leêgh gebleven
Van Trojes vyant, die het eilant eerſt bezat.
Men laet Ortygie, en zijn haven, en de ſtadt.
Wy vliegen over zee, langs Naxos waterkanten,
En zijne bergen, vol rinckinckende Bacchanten;
Langs 't grasrijck Dionyſe, Oliaros, met een
Langs Paros, altijt rijck van witten marmerſteen;
Voorby de Cykladen, op zee geſtroit, en waeien
Langs d'eilanden, die dicht d'Egeeſche zee bezaeien,

en vermaentze derwaert te zeilen.

Men verlaet dan Ortygie,

Men hoort een ſcheepsgeraes. een ieder roept om ſtrijt,
En port de mackers aen : zoo mannen zoo : men tijt
Aldus naer Krete toe, van waer onze ouders ſprooten.
De wint van achter ſpoeit den toght der reisgenooten.

en komt in Kretë, daer Eneas een ſtadt bouwt,

Dus raecken wy ten leſte aen 't out Kureetſche ſtrant.
Kureten bouwden eerſt dit eilant met hun hant,
En daer behartighde ick den bouw der nieuwe ſtede,
Waernaer ick had gewenſcht, en noem den lantzaet reede
Het Pergamaſche volck, dat groeit in dezen lof.
'k Vermaen hen t'offeren, te bouwen huis, en hof.
De ſchepen ſtaen noch naeu op lant gehaelt met touwen,
Of d'arbeitzaeme jeught begint met maght te trouwen,
Te ploegen 't nieuwe lant, te zaeien zaet en ſpruit.
Ick ſchrijfze wetten voor, en deel haer erven uit.

doch wordt geplaeght :

Terſtont bedorf de lucht : gewas en ooft bedorven,
Dat ſmet en teering baert : een tijt daer veele in ſtorven.
De menſch, wien 't leven luſt en toelacht, ſterft heel dra,
Of quijnt te jammerlijck, en ſleept de lenden na.
De Hontsſtar gloeit : 't gewas verdort in zijne voren.
De doove korenaer geeft ſtroo voor voedzaem koren.

dies vermaent Anchiſes hen weder naer Ortygie om beſcheit te varen : maer de Huisgoden verſchijnen Eneas,

De vader riedt ons naer Ortygie om Godts raet
Te reizen over zee, by Febus toeverlaet
En trooſt te zoecken, hem te bidden om zijn' zegen ;
Wat uitkomſte in dien ſtaet, daer ieder zit verlegen,
Hy aenwijs' ; waer men hulp in deze elende vint ;
Wat koers, wat zeeſtreeck wy beſt houden reisgezint.
't Was nacht, en d'eerſte ſlaep loock ieder dier zijne oogen ;
My docht ick zagh zich voor mijn ledekant vertoogen
De heilge beelden van de groote en kleene Goôn,
Geborgen uit den brant van Troje, en 't vier ontvloôn,
En over zee geſleept. zy bloncken rontom heenen.
De volle maen quam klaer ter venſter ingeſcheenen.
Toen ſpraeckenze my aen, en ſterckten mijn gemoedt
Met deze rede : al 't geen wat u Apollo vroet

Zou

Zou maecken, en zijn koor t'Ortygie, dat ſpellen
Wy hier in zijnen naem, en komen zelfs, en ſtellen
Ons voor uw kamerdeure alleen door zijn gebodt.
Wy volghden, uit den brant van Dardans ſtadt en ſlot,
Uw wapens, en uw vloot, en hebben holle baren
En watren onder u met uwe vloot bevaeren:
En wy, gelijck voorheen, de zelve zullen bly
Uwe afkomſt helpen aen de groote heerſchappy
Der ſtede, en haeren naem tot aen den hemel beuren;
Laet geen langduurigheit van ballingſchap u ſteuren,
Maer bouw de groote ſtadt voor uwen grooten zoon.
Gy moet veranderen van woonplaets. Febus troon
Te Delos hiet u niet naer deze kuſten trecken,
Noch nederſlaen in Krete, en der Kretenſen plecken.
Heſperie is een lant by Griecken zoo genaemt,
Een out, een vruchtbaer rijck, ten oorelogh beſaemt.
d'Enotriaen heeft eerſt den bodem daer bezeten.
Nu heeft de neef dit lant Italie geheeten,
Den lantaert Italjaen, ter eere van zijn' heer.
Dat is ons eigen erf, een ruſtplaets ons weleer
Beſchoren. Dardan en Iäſius, ons vader,
En ſtamheer, namen hier hunn' oirſprong al te gader.
Welaen dan, waeck nu op, en draegh dit trouw bericht
Den afgeleefden man, uw' vader, over. zwicht
Voor niemant. Koritum, 't Auſoniſche geweſte
Staet u te zoecken: Krete is niet voor u ten beſte.
Jupijn ontzeght u dit. ick ſchrick voor dit gezicht,
De ſtem der Goôn, geen' droom: ick zagh elx aengezicht,
De tronie, ieders hooft betulbant, en bewonden,
Dicht voor mijne oogen, daer zy tegenwoordigh ſtonden,
Ooghſchijnelijck, en klaer, ten minſte zoo het ſcheen.
Het koude zweet brack uit, en droop my langs de leên.
Ick vliegh ten bedde uit, hef mijn hart, om Godt te dancken,
En handen hemelwaert, en offre zuivre drancken

ſpellen de toekomende heerlijkheit der Trojanen.

en raden hen naer Auſonie te trecken.

Op 't heiligh huisaltaer. na'et offer, hem ten prijs,
Verkuntſchap ick met vreught dees nachtſpraeck aen Anchys,
Verhael hem ſtuck voor ſtuck. hy kent van wederzyen
Al d'afkomſt, d'ouders mê, gerekent langs twee ryen;
Hoe 't nieuwe miſverſtant van d'oude plaets en oort
Zijn zinnen heeft misleit. hy zeght: mijn zoon, door moort
En brant beproeft, en ramp van Trojes hof en wallen,
Kaſſandre alleen wiſt my al lang deze ongevallen
Te ſpellen: nu herdenck ick eerſt haer wichlery,
Hoe deze lantſtreeck ons' geſlachte en bloet en my
Gezworen was; hoe dick zy d'Italjaenſche ſtranden
Gedacht heeft: maer wie droomt dat Troje zal belanden
In dit Heſperiſch rijck? maer wie geloofde 't geen
De razende Kaſſandre ons ſpelde in Priams ſteên?
Men volgh' dan Febus raet, en kies de beſte paden.
Zoo ſpreeckt hy, en men volght het geen hy vint geraeden.
Wy ſcheiden bly van hier, behalve een kleen getal,
Gaen t'zeil, en loopen door het bruiſchende geſchal
Met holle balcken heene op woeſte waterſtreecken.
Men ſteekt in zee, Na dat de vloot zoo wijt van lant is afgeſteecken,
Dat niemant langer lant en niet dan water zagh,
En wolcken, hing een buy een donckre donderſlagh
En wolck ons over 't hooft. het weder aen 't verſlimmen,
Begon de zee heel naer en fel ons aen te grimmen.
De wint ſtack haeſtigh op. de baren gingen hoogh.
Wy ſpreiden door dien ſtorm van een, uit 's anders oogh.
De lucht wert doncker, en de regen uitgegoten
Viel dicht, gelijck een nacht. de hemel hing geſloten,
Zoo dat men aen de lucht noch licht noch hemel zagh.
De wolcken berſten, en het weêrlicht ſlagh op ſlagh.
De buien ſmijten uit hun ſtreecke roer en ſteven.
Wy dreven, zonder eens te weten waer wy dreven.
De ſtuurman Palinuur kon, op den woeſten plas,
Niet raemen aen de lucht of 't nacht of middagh was,

Noch waerwaert hy verzeilt. wy hobbelen door vlaegen
By giſſing blindeling, dry nachten, en dry dagen
Op zee, en zien geen licht van ſtarren, zon noch maen.
Ten vierde dage ſcheen de lantkuſt op te gaen,
Te hoogen, het geberght van verre te verrijzen,
En 't licht ons eenen roock en damp in duin te wijzen.
Men ſtrijckt de zeilen, valt aen 't roeien, en maetroos
Verſloft niet, roeit en rept nu hant en riem altoos,
En vaeght den blaeuwen plas, en 't ſchuim der waterpaden.
Ick land behouden in d'eilanden, de Strofaden, *en geraeckt in de Strofades, by de Harpyen,*
Die, in 't Iöniſch meer gelegen, en geſtort,
Dus heeten by den Grieck. in dit geweſte wort
Celenoos heiloos neſt, met d'andere Harpyen,
Gevonden, na dat haer de hoofſche leckernyen
Van Fineus zijn ontzeght, en zy geheel vertſaeght
Daer van de tafel, ten bankette uit, zijn gejaeght.
Geen lantgedroght zoo helſch: men vont noit ſlimmer peſten.
De wraeck der Goden broghtze uit Plutoos poel en neſten.
Haer aenzicht is gelijck een maeghdenaengezicht.
De buick geduurigh weeck van loop, en nimmer dicht,
Stinckt eeuwigh, en de klaeu is krom om toe te taſten:
De tronien zien bleeck, hoe gulzigh zy oock braſten,
Van honger. toen wy in de haven, hier ter ſtê,
Belandden, zagh men, drift by drift, het weeligh vee,
Den bock, en os in 't velt gaen grazen in de weiden,
Daer geene herders hen bewaerden, noch geleidden.
Wy vielen'er met ons geweer en maght op uit,
Beloofden Jupiter en andren Goden buit
En deel aen deze jaght. toen deckten wy den gaſten
Een' diſch op 't boghtigh ſtrant, en aten hier, en braſten
Van dezen leckren koſt: maer dees vervloeckte vlught *die beſpringen de tafels der vlughtelingen,*
Harpyen quam ons op met vreeſſelijck gerucht,
Ten bergh af, klappende de vleugels onderwegen.
Vervaerlijck tegens een. zy ſchenden, zy gaen veegen

En

En ſtrijcken met den koſt. waer elck zijn kraeuwels zet,
Wat ieder aengrijpt wort bezoedelt, en beſmet.
Zy ſcheiden met een' ſtanck, en ſchreeuwen onder 't ſcheiden.
Wy gaen hierna noch eens de maeltijt toebereiden,
Heel diep in een ſpelonck, rondtom met boſch beplant,
En naere ſchaduwen, en ſteecken d'offerhant
Op Godts altaeren aen. dees vlught, om roof te zoecken,
Komt weder aengeſnort, een ieder uit zijn hoecken,
En roofneſt, en ſpelonck, met haeren ſcherpen klaeu,
Bezoedelt met den beck de ſpijs, noch warm, en laeuw.
'k Beveel mijn reisgenoot geweer gereet te houden,
Om dien bezeten hoop te groeten. mijn vertrouden
Zijn reede om hun geweer en ſabel en rondas
Te bergen in den beemt. Miſenus, alzoo ras
Men, in de boght aen ſtrant vernam hoe zy te zamen
Met haere vleugelen van verre aenſnorren quamen,
Stack, van de rots, daer hy de wacht hielt, zijn trompet.
Elck valt 'er voort op in, voert met dees tafelſmet
Een' nieuwen krijgh, en paſt dit zeegeſpuis te ſchennen,
doch worden verjaeght, Te treffen met zijn zwaert; maer 't yzer ſtuit op pennen
En pluimen af: de rugh blijft heel en ongewont.
Zy vlughten ſnel om hoogh. de klaeuwen en de mont
Den half gegeten roof en koſt en ſpijze ſlaeckten.
Zy laeten 't al bemorſt, wat beck en klaeuwen raeckten.
dies deze gedroghten verbittert, Celeno, die doorgaends het onweêr ſpelt vooruit,
Zet zich op eene rots, en ſchut haer' krop dus uit:
Laomedons geſlacht, koomt gy ons oock beſtryen,
Beoorlogen? wilt gy onnozele Harpyen
Oock jaegen uit haer neſt, en eigen vaderlant,
Om os en runders, hier geſlagen op het ſtrant?
Zoo luiſtert nu naer my, en let op mijne rede.
Ick, d'outſte Razerny, verkuntſchap, hier ter ſtede,
Het geen d'almaghtige Jupijn Apollo melt,
En my Apollo heeft met zijnen mont geſpelt.

Gy zoeckt Italien, en zult aen zijne ſtranden,
Zoo weêr en wint u dient, in 't ende wel belanden,
En havenen, doch niet de lang beloofde ſtadt
Omtrecken met een poorte en hoogen muur, voor dat
De bittre hongersnoot, en 't onrecht, met den degen
Ons aengedaen, u perſſ', van hongersnoot verlegen,
De tanden en 't gebit te zetten in den diſch.
Zoo ſprackze, en vloogh in 't boſch. mijn diſchgenootſchap is
Verſchrikt: het bloet wort kout: het hart, beducht voor rampen,
Bezwijckt, en men beveelt niet meer met ſcherp te kampen,
Maer zoen te zoecken, door beloften, en 't gebedt;
Het zy dit Godtheên zijn, of een vervloeckte ſmet,
En vuile vogelvlught. mijn vader heft zijn handen
Naer d'oppergoôn, en bidt, beveelt ons vee te branden,
En t'offren, naer den eiſch der zaecke, nu bekent:
O Goden, kan het zijn, belet dit dreigement,
En keert van onzen hals die toegedreighde ſmarten.
Laet u verzoenen, en verſchoont godtvruchte harten.
Daer na beveelt hy dat men voort de vloot ontmaer'.
Men viert den ſchoot: men maeckt hier tou en takel klaer.
Nu blaeſt de wint in 't zeil. wy bruizen door de baren,
En ſtreven waer het wint en roer belieft te vaeren.
Nu rijſt Zazynthus met zijn boſch in volle zee,
Daer na Dulichium, en 't eilant Samos mê,
Dan Neritos, heel ſteil van klippen. wy vermyen
De rots van Ithaka, Laërtes heerſchappyen,
En vloecken 't heiloos lant, dat ſnoode Ulyſſes droegh.
Wy zien eerlang den top van Leukas, hoogh genoegh
Door alle wolcken heene, en voort den tempel rijzen
Van Febus, op een rots, waervoor maetroozen yzen.
Wy loopen, moê gezeilt, te zamen derwaert heen,
Bezien de kleene ſtadt. de vloot en ſchepen reên
Voor ancker. na dat wy hier buiten hoop belanden,
Verzoent men Godt Jupijn met heilige offerhanden,

hun den toekomenden honger ſpellen.

Men vaert van hier, voorby Zacynthus, Dulichium, Samos, en Ithaka, naer Leukas,

Ontsteeckt het zoenaltaer, belooft den Goôn hun recht,
en viert by Aktium de spelen van Ilium. En viert voort t'Aktium aen strant, gelijck men pleght,
De Troische hooghtijt, en het zoenspel. ons genooten,
Al naeckt met olien bestreecken, woelen, stooten,
En worstelen om strijt, naer hunner oudren zeên.
Zy zijn verheught dat zy zoo veele Grieckscheste steên,
En Argos wreede kust en strant voorbygeloopen,
In 't midden doort 't gebiet des vyants zijn ontsloopen.
Terwijl verjaert de tijt: de zonnekringk staet ront.
De noordewint bevriest het water tot den gront.
Ick hang aen een' pylaer een' kopren schilt, gedragen
By Abas, van wiens deught de krijghsfaem kan gewagen,
En merck de rede met dit schiltvaers, niet misluckt:
Eneas wijdt die schilt, de Griecksche zege ontruckt.
Van hier varenze langs Epirus de haven van Chaonie in, en komen te Buthrotum, 'k Beveele hun daerna de haven uit te vletten,
Te zeilen, en zich op te doften neêr te zetten.
Maetroos, aen 't roeien, vaeght de vlacke zee om strijt.
Wy zijn het hooge slot der Feacenzen quijt,
Eer iemant ommeziet, en vaeren, langs Epyren,
Chaonjes haven in, en gaen den bergh op zwieren,
Wiens kruin Butrotum draeght, en opbeurt naer de lucht.
Hier hooren wy wat nieus, een nau gelooft gerucht,
Dat Helenus, de zoon van Priam, hier ten leste
Noch Pyrrus gade troude, en over 't Griecksch geweste
Met zijnen scepter heerscht, en Hektors gemaelin,
Aen een' Trojaen hertrouwt, hem koestert met haer' min.
Ick sta verbaest, en stom, verwondert om die maeren,
En blaecke om dezen man te spreecken, en t'ervaeren
Zoo groot een avontuur. ick laet de haven staen,
En vloot, en strant, en juist recht voor de stadt, vooraen
Was hier Andromache vast bezigh, en zy wijdde
Aen Hektors koudt gebeente, op 't heiligh jaergetyde,
Lijckoffer, spijs, en dranck den lijcke, voor de stê,
En muuren, in het woudt, by eenen lantstroom, mê

Naer Simoïs genoemt. zy riep den geeſt, die waerde,
Naer 't ſchijngraf, opgebouwt van groene zoôn, en aerde,
Waerover zy een paer altaeren had gewijt,
Om met beklagh het lijck te volgen op zijn' tijt.
Zoo dra zy my vernam, beſtuwt met eene bende
Trojaenen, ſcheen 't verſtant geraeckt door deze elende:
En dees bejegening, zoo plotſlinge onverwacht,
Verſloegh haer zulx, dat zy ſtockſtijf ſtont, zonder kracht,
En, over al haer lijf zoo koudt als ys bevroze,
Hen aenzagh daerze ſtont, en, als een levenlooze,
Ter aerde zeegh, en ſprack in 't ende van verdriet:
O Venus zoon, wat zienwe, uw' blooten ſchijn, of niet? *daer Andromache Eneas aenſpreeckt,*
Of zijt gy zelf de bô, en in der daet in 't leven?
Of uit der tijt? waer is mijn Hektor dan gebleven?
Zoo ſpreecktze, en weent, en huilt, zoo droef, dat dit miſbaer
Door al het kerckwoudt klinckt: en naulijx kan ick haer,
Wiens hart van droefheit ſluit, antwoorden, en, van zinnen
Ontſtelt, ſta ſtil, en ſtom, en hou de woorden binnen,
En ſtamer woort voor woort: noch leef ick op deze uur,
Doch 't leven in dien ſtaet valt lijdigh zwaer en zuur.
Nu twijfel niet, gy wort hier geenſins uitgeſtreecken.
Och, wat geval heeft u, van zulck een' man verſteecken, *die naer heur avontuur vraeght,*
Hier dus te recht gebroght? wat avontuur geredt,
En weêr in uwen ſtaet, gelijck voorheen, gezet?
Verwarmt hier Hektors weeu het bed van Pyrrus weder?
Zy ſloegh beſchaemdelijck en droef haere oogen neder,
En ſprack ſlaeuhartigh: och Polyxena, gy ſpruit *het welck zy verhaelt.*
Van Priam, gy alleen waert d'allerblyſte bruit,
Toen gy verwezen wiert op 's vyants graf te ſterven,
Voor Trojes hoogen muur, om niet dus om te zwerven,
En uitgelot in echt te treên met uitheemſch bloet;
Aldus in ſlaverny, na zoo veel wederſpoet,
Een' zegenrijcken heer t'omhelzen, als zijn ſlave:
Wy, na'et verbranden van ons vaderlant, en have,

Door veele zeen gesolt, gesuckelt, mosten noch
Een vrucht in slaverny ter weerelt brengende, och,
Achilles nazaets hoon en wrevlen aert gedoogen,
Een' trotsen jongelingk, een' vyant hier naer d'oogen
En 't aenzicht zien, die na, te Sparte Hermioon,
De telgh van Leda, troude, en my slavin den zoon
Van Priam, Helenus, zijn' slave, heeft geschoncken:
Maer dolle Orest, [verhit door gloet en minnevoncken
Op zijn geschaeckte bruit, en aengehitst met kracht
Van Razernyen, die hem om zijn moederslaght
Vervolgen,] komt bedeckt den wreeden Pyrrus nader,
Vermoort hem voor 't altaer, gelijck zijn eigen vader
Voor 't heiligh outer oock most sneuvlen onvermoedt.
Door Neoptolemus afsterven storf het goet
Ten deele op Helenus, die 't gansche Chaonye
Naer Chaon, den Trojaen, genoemt heeft, burgerye
Vergadert, Pergamum en Ilium hersticht,
In dit berghachtigh lant. maer geefme nu bericht
Wat avontuur, wat wint, wat Godt u herwaert dreven
Onwetende aen dees kust. is 't kint Askaen in 't leven,
Waer van Kreüze noch in stadts belegh gelagh?
Gedenckt de knaep noch wel aen Trojes jongsten dagh,
En zijn verloren rijck, en aert het naer zijn' vader,
En naer oom Hektors deught, twee dapperen te gader?
Zy klaeght al schreiende, en kermt overluit aldus,
Doch ydel en vergeefs: terwijl quam Helenus,
De zoon van Priam, met een' grooten stoet en bende
Ter stede uit, op hem aen. hy zaghze voort, en kende
Zijn lantsliên, leitze blijde al koutende naer stadt,
En schreide t'elckenmaele. ick volghde hem. hy tradt
Naer 't kleene Troje toe, en Ilium, dus even
Gesticht naer 't groote, dat men Troje ziet herleven,
En den hernoemden stroom, den droogen Xanthus, ziet.
'k Omhels de Sceesche poort. de Frygiaen geniet

Ondertusschen komt Helenus zijne lantslieden welkomen;

Huis-

Huisvestinge in de stadt der lantsliên, na hun lyen.
De koning welkomtze in de lange gaeleryen
Men schenckt in 't middenhof den wijn, om 't hart t'ontlaên. *en in 't hof onthalen.*
Men recht het dischgerecht in goude schotels aen.
De kelcken gaen rontom. dus slijten wy twee dagen.
De zuiden wint begint in 't zeil met zijne vlaegen
Te blazen, en ick ga waerzegger Helenus
Aenspreecken, ondervraegh hem endelijck aldus: *Eneas vraeght hem*
Inboreling van Troje en godtstolck, wiens gevoelen
Apolloos wil begrijpt, wiens brein de wichelstoelen,
Gestarnte, voglezang, en Klarus lauwerier
En voorspoock van de pen begrijpt, en haeren zwier;
Ay zeghme, want Apolle en alle d'andre Goden
Ons spelden veel gelucks, en hebben my geboden
Te spoeden naer Italje en 't Italjaensche strant,
En aen te doen op zee een vergelegen lant.
Harpy Celeen alleen voorzeide ons ongelucken,
Aenstaende zwaericheên, hoe namaels ons zou drucken
[Dat yslijck luiden zou in d'ooren van de vloot,]
En schrickelijcke plaegh van bittren hongers noot;
Wat voor gevaeren staen ons allereerst te mijden? *naer den veilighsten wegh, om in Italie te geraken.*
Wat koers best aengegaen, om zulck een ramp en lijden
Te schuwen? Helenus, gelijck men is gewoon,
Slaght runders, offert, bidt, verzoent en smeeckt de Goôn,
Ontsnoert den offerbant, en laetze nederhangen
By 't godtgewijde hooft, en leitme, op zijne gangen,
Met zijn getrouwe hant, godtvruchtigh en belaên,
Hier Febus wichelkoor. daer heft de godtstolck aen *Helenus dient hem op zijne vraegh, en wijst hem wegh en middel aen.*
Op dat hy met zijn' mont mijn avontuur ontweide:
O Venus zoon, het blijckt dat gy op Godts geleide
De zee bevaert, [dus lot Jupijn in zijnen raet
Uw nootlot, en fortuin, en hierop draeit uw staet;]
Dees wil ick klaer en kort, om langkheit te vermijden,
U hier afvaerdigen, en melden hoe gy lijden

En zeegevaeren beſt, als balling, mooght ontgaen,
En in Auſonie en zijn havens nederſlaen:
Want dry gezuſters, die den draet van 't nootlot ſpinnen,
Beletten Helenus, den godtstolck, verder binnen
Dees reisgeheimenis te treden: Juno mê
Verbiet mijn lippen meer te melden, hier ter ſtê.
Een ongebaende wegh, wijtſtreckend landt, volheiden,
Het ſchoone Italie en zijn vette beemden ſcheiden.
Schoon gy u inbeelt dat Italie zoo dicht
Hierby leght, en hierom, niet grondigh onderricht,
De naeſte havens pooght uit onkunde in te vaeren.
Gy moet met uwen riem eerſt plenſſen in de baren
Van 't Siciljaenſche meer, en kloven met de vloot
d' Auſoniaenſche zee, den jammerpoel, vol noot,
En Circes eilant gaen bezoecken, eer gy veſten
Mooght ſtichten in uw lant, en uiterſte geweſten.
Ick ſtel u tekens, prent die vaſt in uw gemoedt.
Wanneer gy, afgemat van zorgen, by een' vloet,
En op den waterkant, in wilgeloof vint liggen
Een groote witte zogh, met dertigh witte biggen
Aen haere ſpeenen, daer zy die geworpen heeft;
Daer ſticht uw nieuwe ſtadt: daer zult gy afgeſtreeft,
Na zoo veel ſuckelinge, uw' tijt in vrede ſlijten.
Verſchrick niet voor den diſch, waer in u ſtaet te bijten:
Het nootlot baent den wegh in allerhande noot,
En Godt Apollo, dien ick aenroep, ſtuurt uw vloot:
Maer wacht u voor de naeſte en nagelege landen
Van out Italie, wiens ongeruſte ſtranden
Ons zee beſpoelt. wat ſtadt wat muur zich daer vertoont,
Die muuren worden al van vyanden bewoont,
En booze Griecken. 't volck van Ajax, al die quamen
Van Naryx, eene ſtadt in Lokris, bouwden t'zamen
Hier nieuwe ſteden, en Idomeneus houdt met
Zijn volck van Lyktus en de wacht den gront bezet

Van

Van 't Saletijnsch gebiet. Petilje in dat geweste,
Een kleene stadt, gesterckt met zijne poorte, en veste,
Van Filokteet gebouwt, den Melibeeschen heer,
Bewaeckt de zeekust naeu. wanneer uw vloot het meer
Bevaeren heeft, en rust, gy reed staet voor d'altaeren
Op strant, om Godt uw woort te houden; deck uw haeren
En hooft met purpre zy, dat, onder 't offervier
Den Goôn ontsteecken, u geen heiloos vyant hier
Bejegene, en den dienst en d'eer der Goden schende.
Gy en uw reisgenoots zult, tot het uiterste ende,
Deze offerwijze voên, en dat uw naneef mê
Den zuivren godtsdienst houde: en als de wint op zee
U voert van hier, daer vloên op out Sicilje stuiten,
En d'inham van het eng Pelorus komt te sluiten,
Dan hou ter slincke hant naer lant toe: vaer dan vry
Wat om, en hou in zee doorgaens de slincke zy,
En schuw ter rechte hant de zee, en oock de stranden.
Men zeght dat eertijts hier aeneengelege landen,
[Zoo baert de tijt allengs verandring van den staet
Der dingen,] door 't gedruisch des waters, zonder maet,
Van een gesprongen zijn, de zee de landen scheide,
En, met gewelt en kracht geschoten tusschen beide,
[Hesperie en zijn zy van 't Siciljansche zant
Gescheurt, en steên en velt gekloost door 't smalle strant,]
Aenbruizen quam in 't endt met een heel eng getyde.
De booze zeeplaegh Scyl bezet de rechte zijde.
Carybdis, noit verzaet, bezet de slincke hant,
En slorrept drywerf fel de golf in 't ingewant
Des diepen maelstrooms, en zy braecktze drywerf weder
Ter keele uit in de lucht, en geesselt, t'elckens wreeder,
De starren met haer schuim: maer Scylle, die het hooft
Te water uitsteeckt, en de kiel, die 't water klooft,
Op klip en steenrots ruckt, zit in haer hol gevangen,
En duistere spelonck. haer aenzicht oogh en wangen

Zijn

Zijn even als een menſch. het bovenlijf is maeght
Ten navel toe, zoo blanck dat zy het oogh behaeght:
Het onderlijf is een vervaerlijck waterwonder,
Een rechte wolleſsbuick, met een' dolfijnsſtaert onder.
't Is beter wat verlet, en om Sicilje heen,
Langs d'oevers van Pachijn, gevaeren onbeſtreên,
Dan eens in 't naere hol dees Scylle, dus wanſchapen,
t'Aenſchouwen, daer heur jaght en blaeuwe honden gaepen,
En vreeſlijck baſſen uit de ſteenrotſe, en hun kolck.
Behalve dit, indien by Helenus, Godts tolck,
Voorzichtigheit en trou te vinden zy, en klaerheit;
Indien Apollo zelf de goddelijcke waerheit
Verkundight door mijn' mont; zoo moet ick u vooral,
O Venus zoon, een zaeck, een ſtuck, u ten geval
Voorzeggen, meer dan eens, en reis op reis ontleden.
Voor eerſt hou aen, en ſtort voor Juno uw gebeden,
En draegh haer Godtheit, die zoo groot is, uw gebeên,
Uw kerckbeloften op, en ſmijt die maght alleen
Met bidden over ſtach: zoo zultge, die gevaeren
En 't Siciljaenſche lant ontzeilt door holle baren,
Belanden al verheught aen d'Italjaenſche kuſt.
Wanneerge daer gevoert te Kume veiligh ruſt,
En ziet de meeren, aen Apolloos dienſt verbonden,
De boſſchen, die van outs rontom Avernus ſtonden
En ruiſchten, dan zult gy de zinnelooze zien,
Die onder haere klip de tekens kan bediên,
Elck een geluck zeght, zoo veel wonders weet te raemen,
En bladers dicht beſchrijft met letteren, en naemen.
De maeght weet naem by naem, waermê zy 't bladt beſlaet,
Te ſchicken op zijn plaets, op eene zekre maet,
En laet in 't diepe hol op haere plaets geſloten
De bladers leggen ſtil in orde, en onverſchoten.
Maer zoo het hol zijn deur en ingang opſluit, haeſt
Verſtroit een wint de blaên; een toght, een lucht verblaeſt
De

De letters. die Sibil wil dan om niemants quellen
't Vervloogen loof in 't hol in haer ſpelonck herſtellen,
Noch ſchicken op zijn plaets tot eene ſpreuck, en merck.
De radelooze gaet dan heene, en vloeckt de kerck
En drempel van Sibil: maer laet u niet verdrieten
Om uw verblijf en ruſt wat tijts hierin te ſchieten;
Al porren u de maets om t'zeil op zee te gaen;
Al blaeſt de wint in 't zeil; of hou eerſt ernſtigh aen
By dees waerzeggerin, dat zy u ſpell' te vooren
Wat voor een avontuur, wat heil u zy beſchoren.
De prieſterin zal u berechten met der vaert,
Het Italjaenſche volck, en zijn natuur en aert
Ontvouwen, en met een d'aenſtaende ſtrijden ſpellen,
En melden, op wat wijs, gy met uw reisgezellen
Wat ramp u voorvalt kunt verduuren, en ontgaen;
En om d'eerbiedigheit, die gy dus onderdaen
Haer toedraeght, uwe vloot begunſtigen in 't vaeren.
Dus veele ſtont me vry u mondling t'openbaeren.
Nu ga vry heene, en hef door uw befaemt gerucht
En deught de groote ſtadt van Trojen aen de lucht.
Na dat de godtstolck my dus minzaem dit liet hooren,
Beval hy gaven, kunſt en beeltwerck, van ivoor en
Fijn gout gewrocht, te ſcheep te brengen, en bevracht
De vloot met eenen ſchat van zilverwerck en pracht,
En Dodoneeſch metael, met een panſſier van ringen
En goude malien, dry dick, voor 't fel beſpringen
Heel ſteeckvry, en een' helm met zijne pluim, geweer
Dat Neoptolemus gedragen had wel eer.
Mijn vader wort van hem oock rijckelijck beſchoncken.
Hy zet hem hopliên by, en paerden om te proncken,
Verziet ſtoffeert de vloot en 't bootsvolck, naer den eiſch,
Met roeituigh, nootdruft, en gereetſchap tot de reis.
Anchys beveelt terwijl de zeilen klaer te maecken,
Om, als ons weêr en wint zal dienen, op te waecken:

Na deze vermaninge beſchenckt Helenus hem rijckelijck,

En Godt Apolloos tolck ſprack dus eerbiedighlijck
Anchys, mijn' vader, aen: Anchiſes, in het rijck
Der Goden zoo gezien, en waerdigh eer te paeren
Met Cyprus koningin, en tweemael in gevaeren
En Trojes ondergang geborgen, zie, daer leght
Auſonie op voor u: zeil derwaert regelrecht:
En ſchoon het voor u leght, 't is noodigh om te vaeren.
't Auſoniſche geweſt, daer Febus door de baren
U heenwijſt, leght noch wijt. ga daer u Godt geleit,
Gy die met reden, om uw zoons godtvruchtigheit,
Geluckigh heeten mooght. wat wil ick u verletten
Met woorden, nu de wint de zeilen uit koomt zetten?
en Andromache het kint Aſkaen,
Andromache bedruckt, als 't op een ſcheiden gaet,
Komt met borduurſel voort, en koſtelijck gewaet
Met gouden inſlagh, ſchenckt Aſkaen, de hoop der heeren,
Een' Frygiaenſchen rock, en komt den knaep ſtoffeeren
Met rijck tapijtwerck, wijckt geenſins voor Helenus,
In haer ſchenckaedje en pracht, en ſpreeckt voor 't leſte aldus:
Aenvaert mijn hantwerck toch, tot een gedachteniſſe,
O knaep, gedenck hierby, wanneer uw oogh my miſſe,
Uw moey Andromache, die Hektor heeft behaeght.
Gedenck hierby wat hart, wat liefde zy u draeght.
Aenvaert de jongſte gifte en gaven van uw magen,
O eenige van 't bloet. zoo nam ick eer behaegen
In mijn' Aſtyanax, wien gy zoo wel gelijckt.
Zoo was hy van gelaet, en opzicht, dat bezwijckt
Hem nergens in. nu zou die bloem met u vergaeren,
Opluicken in eene oude, in een getal van jaeren.
en Eneas neemt verlof.
Ick ſprack, op mijn vertreck, reisvaerdigh, en bereit,
Met tranen op de wang: vaert wel in eeuwigheit.
Gy raeckte uw zwaericheên en hoogen noot te boven:
Wy moeten met gevaer, van ramp op ramp, verſchoven,
Noch zwerven: uwe ruſt is al geboren. gy
Ploeght geene baren meer, noch hoeft in laſt, als wy,

Geen eeuwigh deizend lant Ausonie te zoecken.
Gy ziet hier Xanthus, en nieuw Troje, in deze hoecken
Met uwe hant gebouwt, doch 'k wensch met meerder spoet,
En min den Grieck in 't oogh, dan 't oude, in stof gewroet.
Als ick den Tyber, langs het lant hier naest gelegen,
Ben ingevaeren, en aenschouw met vollen zegen
De muuren aen mijn volck geschoncken, zullen wy
't Hesperisch bloet en 't volck t'Epirus, even vry,
En van een' zelven struick, uit Dardans stam gesproten,
Beproeft door een fortuin, als trouwe bontgenooten,
Verbinden door den bant van vrientschap in 't gemeen,
En smilten alle bey de Trojens onder een.
Doch deze zorgh zy den nakomeling bevolen.
Wy vaeren over zee langs Ceraunye, en doolen
Voorby de naeste kaep, waerlangs men zeilen moet
Naer 't Italjaensche lant, en daer de watervloet
Een' korter wegh bestelt. terwijl verdrinckt de luister
Der zonne, en d'avont deckt met schaduwen en duister
De bergen, en het lant. wy loten in de vloot
Om 't roeien, vallen voort in dien gewenschten schoot
Der vrolijcke landouwe aen 't water, en verlusten
Ons op het drooge zant. de moede leden rusten,
Gevangen van den slaep. de nacht, als niets zich roert,
Was noch aen 't noortpunt niet van d'uuren aengevoert,
Of wackre Palinuur springt uit zijn bed by duister,
Ziet om naer weêr, en wint, en, op dat hy eens luister'
Naer 't weêr, en lette hoe de starren boven staen,
En rollen aen 't gewelf des hemels, haere baen,
Steeckt 't hooft eens in de lucht. hy zagh den Boer zich keeren,
De natte Regenstar, en alle bey de Beeren,
Den Reus Orion, die in 't gouden harnas stont.
Toen hy den hemel klaer en schoon en helder vont,
Wert op zijn' last en woort de zeetrompet gesteecken,
Die klonck van haer kampanje: op zulck een leuze breecken

Men vaert neffens Ceraunie,

en Palinuur let 's nachts op wint en weder.

De maets hun leger op, en ſpoên op dat beſluit.
De voorwint zet het zeil en alle vleugels uit.
Met den dagh komt Italie op, en zy begroeten Italie,
In 't ooſten bloosde alree de glans der morgenſtarre,
't Geſtarnte doock, als wy eerſt in 't gezicht van verre
De donckre heuvels en Italje vlack en laegh
Zien leggen voor ons oogh. Achates riep eerſt graêgh:
Italje, Italje: al 't volck, maetroos, en alle troepen
Begint Italje bly te groeten, en te roepen.
Anchys, mijn vader, laet den berckemeier voort
Vol ſchencken, kranſt den wijn, en, ſtaende voor de poort
Op zijn kampanje, roept den naem aen van de Goden:
O die te water en te lande uw rijxgeboden
En wetten voorſchrijft weêr, en wint, en watervloet,
Verleent ons voor den wint, behoude reis, en ſpoet.
De wint aen 't wackeren: de koelte in 't zeil aen 't ſtijgen.
De haven leght vooruit en open, en wy krijgen
en loopen d'eerſte haven van Italie in;
Minerves ſlot en kerck wel haeſt in ons gezicht.
Het bootsvolck ſtrijckt het zeil, en went den boegh heel dicht
Naer 't ſtrant, dat voor ons leght. de haven, licht te winnen,
Loopt van het ooſten af met eene boght naer binnen.
De ſteenrots, dwers hier voor, beſchutze voor 't gewelt
Der zee, die hier op breeckt, en haere krachten ſmelt.
Hier achter ſchuilt en duickt de haven, en de rotſen,
Als muuren uitgeſtreckt, en als twee armen, trotſen
De wolcken met haer kruin. de kerck wijckt af van ſtrant.
daer zagh Eneas vier witte paerden, een voorteken des toekomenden oorloghs;
Hier zagh ick 't eerſte merck en voorſpoock op het lant,
Vier witte paerden, wijt van een, het gras afſnyen.
Anchiſes riep terſtont: uitheemſche landeryen,
Gy zeght ons oorlogh aen. men recht de paerden af
Ten oorloge, en dit dier ſchijnt ons met oorloghsſtraf
Te dreigen: evenwel die zelve dieren wendden
Den wagen tam en mack te trecken, en zy kenden
En luiſterden, in 't juck geſpannen, naer den toom.
Hier is noch hoop van pais. het lant, ons wellekoom,

Aenbidt men, Pallas met haer ſpeere, en ſchilt, vol ſlangen,
Die d'eerſte ons, juichende van blijſchap, heeft ontfangen.
Toen deckten wy ons hooft met Frygiaenſche zy,
Naer Helenus bevel, en droegen Juno bly
Brantofferhanden op, godtvruchtigh en kerckplichtigh.
Zoo dra wy ons belofte en godtsdienſt hier voorzichtigh
Voltrocken, heel geſchickt, zoo keerden wy den boegh
En boeghſpriet zeewaert in, en ſcheidden t'zamen vroegh
Van Grieckenlant, en die verdachte kuſt en hoven.
Wy zien oock Herkles [magh men d'oude Faem gelooven;]
Tarent, een' inham, noch aen dezen bynaem vaſt.
Lacinje, Juno en haer Godtheit toegepaſt,
Hooght hier recht over op, met een de hooge ſloten
Van Kaulon, en de kaep van Scil, berucht door 't ſtooten
En ſtranden van de kiel. hierna verneemt men mê
Den Siciljaenſchen bergh van Etna, uit der zee
Geſtegen van zoo verr'. Wy hooren zeegedruizen
Van verre, en ſteenrotsklanck, en ſtemmen, onder 't bruizen
Des waters, op het ſtrant gebroken. 't wadde ſpringkt.
De barning mengelt zich met zant, dat water drinckt.
Anchys, mijn vader, ſprack: gewis dit zijn die ſteenen,
Charybdis moortrots, daer ons Helenus voorheenen
Van wichelde. nu voort als mannen: rept u, voort,
En valt aen 't roeien. ruckt ons ras uit dezen oort.
Zy volgen zijnen laſt, en Palinuur bevaeren
Went d'eerſte 't backboort van den ſchepe naer de baren,
En d'andren kiezen, op zijn' voorganck, oock die zy
Met boort, en riem, en zeil. de vloot, op dit gety,
In 't ommevaeren rijſt ten hemel, daelt in 't vallen
Des waters naer de hel. wel drywerf klonck hun allen
t Geluit der holle rotſe in d'ooren: drywerf zagh
De hemel nat van ſchuim beſprengkelt, ſlagh op ſlagh.
Wy, midlerwijl vermoeit, verliezen, onder 't ſtreven,
Den wint, toen d'avont viel, onkundigh waerwe dreven.

Hier na zien de Trojanen Tarentum, Lacinie, Scylaceum, en den bergh Etna;

dies raet Anchiſes Charybdis te vermijden,

Wy landdden aen het ſtrant der reuzen, en hun kuſt.
Een groote haven leght hier, vry en heel geruſt
Voor onweêr. Etna, ſteil en hoogh hierby gelegen,
Bederft al 't lant rontom, en blixemt aller wegen,
En dondert gruwelijck. by wijlen berſt hy oock
Ten hemel met een wolcke, en zwarten roock en ſmoock,
En dwarrelende vlaegh van peck en gloênde voncken,
Schiet roode klooten vier en gloet uit zijn ſpeloncken
Naer boven, leckt de lucht en ſtarren met den brant
En vlamme van zijn tong. hy braeckt zijn ingewant,
Geheele rotſen, van hem afgeſcheurt, met eenen
Ter keele uit, haſpelt, krack op krack, geſmolte ſteenen
En klippen in de lucht, en barrent ſterck en ſtijf
Van onder op. men zeght dat hier het reuzelijf
Enceladus, gebrant of half gebrant, getroffen
Van weêrlicht, met gewelt, ter aerde neêr quam ploffen,
Geplet van dit gevaerte, en Etna, neêrgeſmackt
Met zijn zwaerlijvigheit, leght hem op 't lijf gepackt;
Van waer de reus noch vier en vlammen, onder 't razen,
Uit zijn geborſte keele en ſchoorſteen pooght te blazen:
En ganſch Sicilje, als hy zijn moede lenden rept,
Dat davert, trilt, en loeit, en ſiddert, en miſſchept
De lucht: de hemel wort met roock en ſmoock bevlochten.
Wy zien dien nacht, in 't boſch geſcholen, ſlechts gedroghten,
En naere ſpoockery, en zien niet uit wat oort
Dat ſchrickelijck geluit zoo verre wort gehoort:
Want al de hemel dooft zijn licht en klaere lampen:
De ganſche lucht hangt dicht bezet met duiſtre dampen.
Een wolck verduiſterde den ganſchen nacht de maen.

Met den dagh komt hier Achemenides voor den dagh,

De dageraet begon in 't ooſten op te ſtaen,
De lucht, met ſchaduwen betogen, op te klaeren,
Wanneer zich uit het boſch heel ſnel quam openbaeren
Een zeldſaem miſlijck menſch, ganſch mager, dor, en bleeck,
En jammerlijck gekleet, die naer de waterſtreeck

Zijn handen uitſtreckte, en ons aenzocht met gebeden.
Wy zien altſamen om, en ongehaventheden,
En vuile morſſicheit. de lange baert hangt ſtijf,
Een ruige deken, ſcherp van doornen, om zijn lijf:
Doch anderſins een Grieck, die, 't vaderlant ten beſte,
In 't harnas was geſtuurt naer Trojes hooge veſte.
Als dees de Troiſche draght en Dardans wapens ziet,
Staet hy verbaeſt wat ſtil van verre. in 't ende ſchiet
d'Elendige naer 't ſtrant, al ſchreiende, en met ſmeecken:
Om Godts wil bidde ick u, om 't licht, dat 's hemels ſtreecken
Verlicht, ons leven geeft, Trojaenen, neemtme mê:
Vervoertme waer 't u luſt: dit is alleen mijn bê.
Ick ben een uit de vloot der Griecken, waert te vloecken,
En quam, ick lochen 't niet, de Troiſche Huisgoôn zoecken,
Beſtormen: maer indien ick 't leven heb verbeurt,
Met zulck een ſchellemſtuck, zoo grijpt my aen, en ſleurt
En plomptme los in zee. 'k getrooſtme 't licht te derven,
Te ſterven, magh ick ſlechts van menſchenhanden ſterven.
Zoo bid hy op zijn knien, en valt ons droef te voet,
En houdt de beenen vaſt. wy porren hem, hy moet
Ons melden wie hy is, uit wat geſlacht geſproten:
Wat avontuur hem hier dus verre heeft verſtooten.
Anchys, mijn vader, geeft terſtont beleeft de hant
Aen dien verbaeſden knecht, en trooſt hem door dit pant.
Hy, wat bedaert van ſchrick, begint aldus te ſpreecken:
Ik Ben Achemenides, geboren in de ſtreecken
Van 't eilant Ithaka. gy ziet den toghtgenoot
Van ongeluckigen Ulyſſes hier. ick ſproot
Uit Adamaſtus, arm, behoeftigh in zijn leven,
En voer met hem naer Troje: och, waer hy t'huis gebleven.
Mijn reisbroêrs, die verbaeſt dit reuzenhol ontvloôn,
Vergaten my. dit huis, vol ſtanck en bloet van doôn,
En yſlijck menſchevleeſch, is woeſt, en groot, en doncker.
De berghreus, byſter langk, raeckt met zijn hooft 't geſloncker
Van

bid de Trojanen om mede te varen,

en verhaelt Anchiſes zijn avontuur.

Van 't ſtarrelicht gewelf. ô Goden, keert die peſt.
Men yſt voor zijn gezicht en ſtemme in 't gruwzaem neſt.
Hy leeft by vleeſch en bloet van aengeſtrande gaſten.
'k Zagh zelf hem van ons volck twee teſſens fel aentaſten
Met zijne ſtercke vuiſt, gaen leggen ſtijf en ſtuch
In 't midden van het hol, op zijnen breeden rugh,
Hen klitſen op een rots, dat brein en harſſen ſpatte,
De vloer van etter dreef en bloet. ick zagh hy vatte
En kraeckte met den tant de ſchenckels, en het been,
Noch zwart en raeu van bloet, en hoe de laeuwe leên
Noch lilden in zijn' mont. Ulyſſes, ſtil gedoken,
Kon zulck een gruwelſtuck niet aenzien ongewroken,
En d'eilander vergat, in zulck een lijfs gevaer,
Zijn wraeck en looſheit niet, maer nam zijn' ſlagh wel waer:
Want toen de reus, nu zat van braſſen, en verdroncken
In wijn, zich nederleide in 't hol, en viel aen 't roncken,
Daer hy lagh uitgeſtreckt, en braeckte een' ettervloet,
En brocken, ondermengt met wijn, en vleeſch, en bloet,
Uit zijnen groven balgh, zoo riepen wy wel krachtigh
De Goden aen om hulp, en trocken 't lot eendraghtigh
Waer elck hem grijpen zoude, en ſloegen om zijn lijf
Een' ringk, en boorden met een' tuinſtaeck, ſterck en ſtijf
Hem uit dat norſſe hooft het eenigh oogh, gewaſſen
Gelijck de volle maen, of een van ons rondaſſen.
Zoo zoet een weêrwraeck nam de vloot, met recht geſtoort
Op 't wreet gedroght, bevleckt met onzer mackren moort.
Maer ô elendigen, verpackt u: kapt de touwen
Van ſtrant af: want zoo groot de ſtrantreus is t'aenſchouwen,
Zoo vreeſlijck Polyfeem zich zien laet herwaert uit,
Die in de holle rots zijn ruige ſchaepen ſluit,
En daer hun uiers melckt; zoo groot zijn hondert anderen,
Vervaerlijck van geſtalte, al reuzen met elckanderen,
Die zich hier op het ſtrant onthouden in de boght,
En jaegen op 't geberghte, en ſnufflen in de locht.

De

De maen stont driemael ront, terwijl ick, hier vergeeten,
Mijn leven, onder 't wilt, in bosschen heb gesleeten,
En nesten van 't gedierte, en 't onbeschofte slagh
Van reuzen uit hun rots met dootschrick daelen zagh,
Dat, voor hun stemme, en voor 't getrappel van hun voeten,
Mijn hart verschrickte. ick pluckte om hongers noot te boeten,
De wilde beziën van struicken, en van rijs,
Kornoeljen, hardt als steen, helaes, een arme spijs;
En hou mijn leven op met kruit en blaên te plucken,
Met wortlen en gewas uit aerde en rots te rucken:
En toen ick uitzagh naer wat troost, van overal,
Vernam mijn oogh uw vloot, in 't landen aen dees wal:
Daer liep ick voort op aen, en zocht u van dees klippe,
Wie 't was of niet, als ick dien bozen hoop ontslippe.
Helpt gy my liefst van kant: 't is my om 't even hoe,
Of welck een doot ick sterf. zoo sprack hy. wy zien toe,
In dien groflijvigen, dien grooten herder treden — *Onder dit verhael zien de Trojanen Polyfeem genaken,*
In stappen, onder 't vee, op strant aen, naer beneden,
Gelijck hy dagelijcks gewoon is, langk en hoogh;
Een schricklijck woest gedroght, en van zijn eenigh oogh
Berooft. een pijnboom, die geknot is, stiert zijn gangen.
De ruige schapen, al zijn wellust en verlangen,
Geleiden hem. de fluit hangt, als zy doorgaends plaght,
Om zijnen hals, een spel, dat zijn verdriet verzacht.
Dus koomende aen het strant, in zoute waterplassen,
Begint hy 't vuile bloet van 't loopende oogh te wassen,
Dat hem is uitgeboort. hy knarstant, bits en prat,
Waet midden door de zee, en maeckt geene ocksels nat.
Wy zetten 't van zoo verre uit schrick terstont op 't loopen, — *en steken af:*
In bergen dezen man, vol jammers, pas ontsloopen,
Gelijck hy had verdient, met d'onzen binnen boort.
Wy kapten toen het tou al heimlijck, vallen voort
Aen 't roeien, elck om 't snelst, en vegen heen door 't water.
Hy roock het, en quam aen op 't ruischen, en geschater. — *Polyfeem volghtze,*

Maer als hy met zijn vuist ons niet bereickt in 't wedt,
Noch in 't Iönisch meer kan volgen met zijn' tret,
en gilt dat het over de zee klinckt, Begint de reus een klock afgrijsslijck op te steecken,
Dat zee en afgront beeft, alle Italjaensche streecken
En kusten daveren, de boghtige spelonck
Het hol van Etna loeide, en galmde, dat het klonck.
waer op de reuzen voor den dagh komen; een afgrijsselijck gezelschap, zoo groot als gewijde eicken en cypressen. Maer zoo veel reuzen als door bosch en bergen draven,
Geweckt door dezen kreet, geschoten naer de haven,
Bedecken 't heele strant. daer zienwe, dus ontvlught,
De broêrs van Etna 't hooft opsteecken in de lucht,
Vergeefs ons overdwers aengrijnzen, en begrimmen;
Een gruwzaem moortgespan: als eickeboomen klimmen,
Cypressen steigeren, met beziën gelaên,
Tot boven in de lucht, in 't steile woudt, Diaen
Of Jupiter gewijt. verbaestheit leert ons spoeden,
De Trojanen varen snel voort, vermijden het gevaer van Scylle en Charybdis, Maeckt touw en takel klaer, en zet, op d'ope vloeden,
De zeilen by, en jaeght de kielen af voor wint.
De raet van Helenus dit ongeraeden vint,
Ten zy men tusschen Scylle en langs Charybdis glye,
In 't midden tusschen bey de doot een hantbreet mye;
Waerom de vloot van koers veranderde, en zy vont
Geraeden weêr te rugh te zeilen: en terstont
Begon de noorden wint ons recht in 't zeil te snyen,
voorby Pantagie, langs Megare en Thapsus, Uit eng Pelorus, en men vaert langs Pantagyen,
En zijnen mont voorby, natuurelijck gegroeit
Uit rotsen; Megar langs, een boght van zee bevloeit;
Langs 't laege Thapsus heene. in dit te rugge deizen
Door onzen eersten wegh, zoo wijst my, onder 't reizen,
Nu Achemenides, Ulysses reisgenoot,
naer Ortygie, Die plaetsen op een ry. een eilant leght'er bloot
Sikanje voor de borst, recht over 't waterrycke
Plemmyrium, genoemt by d'ouden algelijcke
Ortygie. men zeght dat Alfeus, Elis vliet,
Al stil door zee geboort, een' doorgang vont, en schiet,

O Arethuze, door uw' mont, en komt gedolven
Zich entlijck mengen met de Siciljaensche golven.
Wy eeren, doch uit last, de Godtheit hier in 't koor,
En raecken hooger dan de klaigront van Heloor,
Dat heden blanck leght. wy gaen langs de klippen strijcken,
En 't hooft, dat van Pachijn zoo diep in zee komt kijcken.
Van verre rijst voor ons de top van Kamerijn,
Dat, naer Apollos raet, geensins gerept magh zijn.
Het groote Gela, met zijne ackren en landouwen,
Genoemt naer heuren stroom, laet zich op zee aenschouwen.
Het steigrende Agragas, dat puick van paerden gaf
Voorheene, toont zijn muur, die steeckt op 't water af.
O pallemrijck Selijn, u streef ick door de baren
Met een gewenschte koelte en wint voorby. wy vaeren
Langs 't Lilybeesche wadde, al blinde rots in zee.
Ick schiet de haven aen van Drepanum, de ree
Die mijne ziel bedroeft. na zoo veel zee-elende
En stormen uitgestaen, verlies ick hier in 't ende
Anchys, mijn' vader, och, mijn toeverlaet alleen,
Mijn troost, in allen druck en noot en zwaericheên.
O beste vader, hier begeeftge my, die, moede
Van al dat suckelen, vergeefs, helaes, u hoedde,
En berghde uit zulck een' noot, zoo veel gevaerlijckheên:
En Godtstolck Helenus, die my d'aenstaende ween,
Zoo veele rampen spelde, en geene wichlerye
Van dat vervloeckte dier Celeno, die Harpye,
Heeft my dien rouw voorzeght. hier hielt het sucklen stant.
Dit was het honck na'et leedt, te water en te lant
Zoo menigh jaer bezuurt, en, van dien oort gescheiden,
Beliefde 't Godt my aen uw zeekust te geleiden.
De vorst Eneas melde aldus, terwijl zy al
Toeluisterden, zijn reis, en Trojes ongeval,
Gelijck het Godt gehengde, en sluitende hiermede
Hielt op, zweegh stil, en ging te ruste op zijne stede.

langs Helorus, en Pachyn, en zien Kamarine,

Gela,

Agragas,

Selinus, en de Lilybeesche wadden: en belanden te Drepanum, daer Eneas vader sterft, met wiens lijckklaght

de helt zijn verhael besluit, en gaet rusten.

P. VIRGILIUS MAROOS

E N E A S.

Het vierde Boeck.

Inhoudt.

Dat koningklijck verhael, en 's mans doorluchtigheit,
Ontvonckt de koningin, die raet leeft met haer zuster,
En offeringewant: en van de Min verleit,
Haer hart zoeckt op de jaght, in een spelonck; ja blust' er
Dien onverzaden brant, en past op eer noch faem,
En terght den nagebuur, tot dat Merkuur gezonden,
Den vorst de vlught belast, in 's grooten vaders naem;
Dies acht hy raet noch klaght, maer kiest de weecke gronden.
Zy ziet hem van haer tinne ontvlieden met de vloot,
En, flux de borst in 't zwaert, getroost zich zulck een doot.

Maer Dido, van minne blakende, kan niet rusten,

MAer Tyrus koningin, nu al een poos in 't hart
Te jammerlijck van min getroffen, voedt die smert
En wonde in haere borst, quijnt heimelijck van binnen
Aen eene minnekoorts. haer schieten in de zinnen
's Mans deught en dapperheit; 's mans eer en prijs, behaelt
By volck en burgery. zijn spraeck en wezen maelt
En hangt haer in het hooft, en zit in haer gedachten.
Geen vaeck beschiet haer oogh, noch kan de zorgh verzachten.
Des andren daeghs, zoo dra het nuchtre morgenlicht
Den dau en schaduw schoof van 's hemels aengezicht,
De lamp der zonne scheen in d'opene landouwen,
Sprack zy, niet wel beraên, de zuster, haer betrouwen,
En eens gezint als zy, dus aen: wat magh dit zijn,
[Ay zuster Anne, zegh,] dat ick, in dezen schijn,

klaeght de zuster haer bekomme-

Dus

Dus waeck, en legge en mael, ontstelt van angst, en schroomen?
Wat gast heeft zijn verblijf hier in ons hof genomen?
Hoe braef is 't opzicht! hoe groothartigh is de man
Ten oorloge! ick geloof, niet reuckloos, dat hy van
Een' Godt gesproten is: want blooheit melt by vroeden
Den aert der suffende en verbasterde gemoeden.
Helaes, hoe heeft Fortuin hem omgesleept, en wat
Gevaeren stont hy in 't blanck harnas uit! en had
Ick niet zoo vast belooft, en in mijn hart beslooten
Voortaen geen mannen meer voor wettige echtgenooten
t'Omhelzen, sedert het in 't eerste huwelijck
My door mijn mans verlies misging in 't oude rijck;
En roude Dido niet dien dagh dat zy ging trouwen;
Zy zou zich deze reis, als andre weduwvrouwen,
Te buiten mogen gaen: want zeker, Anne, na
Sicheüs, en 't verlies van mijn vermiste ga;
Na dat ons heilighdom bespat door 't broedermoorden,
Het huis verstroit wiert, geene als dees mijn hart bekoorden,
Dees zette mijnen geest, aen 't slibberen, den voet.
Nu voel ick wederom den ouden minnegloet:
Maer liever levendigh in d'aerde wechgezoncken,
Veel liever met den schicht van Jupiter geklonken
Ter zielen, naer de hel, in 't onbescheenen rijck
Der dootsche zielen, dan zoo los en schandelijck
Mijn' naem en faem bevleckt, belofte en eer geschonden.
Mijn lief, aen wien ick eerst my zelve heb verbonden,
Bezit mijn hart noch, en de trou, die ick hem gaf:
Hy houze in eeuwigheit oock by zich, in zijn graf.
Zoo spreecktze, en schreit dat haer de traenen, by de wangen
Afrollende, op de borst en natten boezem hangen:
En Anne zeght hierop: ô zuster, my zoo waert,
Oock waerder dan het licht, verslenst gy ongepaert
De bloem van uwe jeught met eeuwigh dus te treuren,
En magh u niet een vrucht, een minnepant, gebeuren?

ringe, verwondert zich over d'uitmuntentheit des Helts, en melt hare genegenheit.

Anne raetze te huwen,

Of meentge dat uw man in 't graf zich hierom stoort?
En 't waer zoo; noit heeft u een eenigh man bekoort,
Geduurende uwen rouw; geen Libyaensche heeren,
Noch oock Iärbas, die u liefde most ontbeeren,
Als andre vorsten, zoo zeeghaftigh, en vol moedt,
In 't vruchtbaere Afrika gezien, en opgevoedt:
Zoudt gy nu afslaen een', op wien uw zinnen vallen?
Bedenck eens waerge zit: aen d'een zy leggen wallen
Van 't rijck Getulie, noch noit door 't zwaert vermant,
De Numidyner, die geen paert toomt, zorghlijck zant;
Aen d'andre zijde welt de zantzee, daer de gasten
Van dorst versmachten; en Barceen, die van zich tasten,
En stroopen wijdt en zijt. wat wil ick zeggen van
Uw broeders dreigement, en 't zwaert, dat Tyrus kan
Ontzeggen uit der zee? voorwaer ick zou gelooven
Dat alle Goden, en zelf Juno, die van boven
Ons begenadight, den Trojaner aen uw wal
Vervoerden. zuster, ô my dunckt ick zie 't. wat zal
Wat wil dees jonge stadt noch groeien by uw leven!
Wat wil dit huwelijck uw rijck een' opgang geven!
Hoe wil de nadruck van het Troische kryghsbeleit
Fenicie het hooft door zijn manhaftigheit
Verheffen! hou slechts aen met offren, en gebeden, *en zich met de Goden te beraden.*
By d'oppergoden, en onthael met heusche zeden
Den gast zoo wel in 't hof, dat hy zich hier vergeet';
Terwijl de winter raest, Orion, stuur en wreet,
Het hooft vol buien heeft, de scheepsvloot leght beschadight,
En d'onbevaerbre zee en 't weêr zijn onbezadight.
Door zulck eene aenspraeck holp zy voort den brant in 't bloet,
Dat reede al was ontvonckt, en gaf haer zuster moedt,
Die noch in twijfel hing; waerop zy d'eer uitbande,
En haer belofte brack. eerst gaenze om d'offerhande *Hier op gaet men te kercke, en offert.*
Ter kercke, houden by de Goôn om zegen aen,
En slaghten 't edelste uit den schaepstal, daerze staen
Voor

Voor Ceres, de vooghdin van echte huwlijckswetten,
Voor Febus, Bacchus, den bewintgodt der bancketten,
Voor Juno boven al, Godin van 't echtverbant.
De schoone Dido, met den wijnkelck in de hant,
Giet wijn uit op de star van een sneeuwitte vaerze;
Of treet naer 't vette altaer, in 't oogh der Goden, daerze
Den feestdagh innewijt, en, staroogt, hier ter stê,
Op d'opgesnede borst van 't heiligh offervee,
Beducht te raede gaet met lillende ingewanden.
Och offervinders, och onweetende verstanden,
Verblinden, och, hoe kan belofte en offervier
Genezen een verlieft kranckhoofdigh minnedier?
Terwijl verteert de vlam van minne mergh, en zinnen.
Zy voedt al stil een wonde in haere borst van binnen.
Rampzaelge Dido blaeckt, loopt zinneloos, en dwaelt
Door al de stadt, gelijck een hinde, die doorstraelt
In met een' pijl, van verre, in 't Kreetsche bosch geschoten,
Zoo dat het vlugge punt, daer geene jaghtgenooten
Van wisten, in de zy bleef steecken van het dier,
Dat door het Kandisch velt en woudt, dan gins, dan hier,
Vast zwerft. de zy gevoelt het moortriet, zijne plage.

Ondertusschẽ neemt de brant van minne toe, en Dido loopt door de stadt, gelijk een geschote hinde in de bosschẽ.

Nu leit de koningin hem om, en door Karthage,
En toont Eneas haer vermogen, en den schat
Van Sidon, en de pracht van haer geboude stadt,
Begint te spreecken, blijft in haere rede steecken.
Nu zoeckt de krancke hem des avonts weêr te spreecken,
Te hooren aen den disch hoe Troje gingk te gront,
En ziet den gast al weêr de woorden uit den mont.
Na dat men scheit, wanneer de maen noch niet aen 't straelen,
De starren 's middernachts, alreede aen 't nederdaelen,
Haer wijzen naer de rust, dan mymert zy alleen,
In haer slaepkamer, valt op 't bedde, en mister een'.
Haer hoort daer zietze hem, die hier niet is te vinden;
Of houdt, ter liefde van den vader en beminden,

Zy leit Eneas om, toont hare heerlijckheit, en onthaelt hem.

Askaen

Afkaen op haeren fchoot ; of zy miffchien aldus
Haer' fchrickelijcken treck kon paeien met een' kus.
Begonnen metfelwerck en torens blijven flaepen.
De jeugt hanteert noch fchicht,noch fchilt,geweer noch wapen.
Men bouwt'er havens, noch borftweeringen, noch wal,
Die ftormen zijn getrooft, en oorloghs ongeval.
Dat vreeffelijck gevaert van muuren, niet te breecken,
Ten hemel opgehaelt, blijft nu ten halve fteecken.

Juno paft op deze gelegenheit, en bejegent Venus geveinfdelijck:

Zoo dra Jupijns gemael, Saturnus krooft, vernam
Dat Dido was befmet met zulck een minnevlam,
En, razende van min, zich ganfch van eere ontkleede,
Ging zy flux Venus aen met dees doortrapte rede:
Gewis uw zoon en gy beftaet een heerlijck ftuck,
Leght dappere eer in, zoo door eenen treck, zoo tuck,
Van twee Godinnen hier een vrou wort uitgeftreecken:
Want dit en miftme niet, of 'k heb al afgekeecken
Hoe gy ons veften vreeft, Karthagoos nieuwe maght,
Die nu aen 't rijzen is, alreede houdt verdacht.
Maer lieve, zeghme: tot wat einde zal dit ftrecken?
Of wat is 't noodigh zulck eene onluft te verwecken?
Beft treênwe t'zamen in een eeuwigh vrêverbont,
En fluiten 't huwlijck: gy hebt dit, waernaer gy ftont
Uit alle uw maght en kracht. het hooft van dees gemeente
Blaeckt razende van min: de koorts zit in 't gebeente;
Dies laet ons nu dit volck verfmilten onder een,
Gebiet en heerfchappy, van wederzy gemeen.
Laetze aen den Frygiaen verbonden zijn met eeden.
Gy mooght de koningin van Tyrus uitbefteden.
Terftont rieckt Venus haer geveinftheit, die flechts zocht
Dat zy 't Italifch rijck aen 't Libyaenfche brogt,

doch Venus betaeltze met de zelve munte.

Dies dientze haer aldus: wie is zoo buiten zinnen,
Die u dit weigert, of hier twift om wil beginnen,
Indien uw voorftel maer ten befte wil beflaen?
Maer 't nootlot houdt my in bedencken, om te raên

Of

Of Jupiter verſtaet twee ballingen te mengen,
En 't volck van Tyrus en van Troje aen een te brengen,
Door onderling verbont, als burgers van een ſtadt.
Gy zijt zijn bedgenoote, u voeght het: bidt hem dat
Hy u zijn' zin ontdeck'. ga voor: ick volge uw trede.
Vrouw Juno heeft haer toen bejegent op dees rede:
Betrouwme dezen laſt. ick wil u nu in 't kort
Berechten, let 'er op, hoe 't geen men hoopt, beſt wort
Volvoert, en uitgewrocht. Eneas, eerſt gekoomen,
En Dido, van zijn min zoo byſter ingenomen,
Staen vaerdigh, en gereet, om morgen met den dagh,
En 't ryzen van de zon, die 't aerdtrijck, als zy plagh,
Met haeren glans beſchijnt, ten boſch te gaen uit jaegen.
Terwijl de jagers dan te paerde 't wilt belaegen,
Met netten in het woudt te ſpannen overal,
En vliegen naer het wilt, met vreeſlijck boſchgeſchal,
Wil ick een hagelbuy en dichten regen gieten
Op hem, en haer. de lucht en aerde zal verſchieten
Van ſtorm, en donderſlagh. de jaegers zullen vliên,
Als zy de donckre wolck en 't onweêr koomen zien;
Vrou Dido en de vorſt van Troje, van al d'andre
Geſcheiden, in een hol verzaemen by elckandre.
Ick, by der hant, zal hen, indienge dit beſtemt,
Voort paeren, hart aen hart verbinden, dat het klemt.
Hier gaet de bruiloft in. de moeder van de minne,
Niet vreemt van dit verzoeck, bewillighde hierinne,
En loegh haer minzaem toe, om dien doortrapten vont.
Terwijle rees in 't ooſt de blijde morgenſtont
Ter zee uit, en de jeught teegh met de zon naer buiten
De poorte uit, overlaên met netten, want, vol ruiten,
Met koorde, en zwijnſpriet, voor met yzer en beſlagh
Geſpitſt, en breet van bladt. men hoorde flucks en zagh
Maſſylisch volck te paerde, en maght van hazewinden,
En bracken, ſcherp van reuck, om 't wilt op 't ſpoor te vinden

Juno vint geraden Eneas en Dido op de jaght te zenden,

en zoo te paren; dat van Venus beſtemt wort.

Sedert rees de morgenſtont, en de jagers gaẽ te velde vooruit,

Aenstuiven. al de stoet, de Punische adeldom,
Wacht aen de poort van 'thof op Dido, datze kom',
Die in haer kamer draelt. men ziet een' klepper blaecken
Met zijnen gouden toom, met kostelijck scharlaken
Behangen, daer hy briescht, het gulden montstuck bijt,
En knabbelt, dat het schuimt, gemoedight tot den strijt.
Dido volgt Ten lange leste komtze eens voort met al haer grooten,
Een' langen sleep en stoet van brave jaghtgenooten.
z'Is uitgestreecken met een Sidonsch jaghtgewaet,
Wiens goude lijst heel stijf van rijck borduursel staet.
De goude koker hangt, gestrickt naer hoofsche vonden,
Van achter. 't blonde haer is fier met gout gebonden,
Het purperen gewaet met gout trots opgehaeckt.
Iülus draeft'er, met zijn' Troischen stoet vermaeckt.
met Eneas, Eneas boven al, haer jaghtgenoot geworden,
Munt uit, in al dien troep, en schickt zijn volck in orden.
uitgestreken gelijck Apollo Delos gaet bezoecken, Gelijck Apollo, die, wanneer de winter endt,
Zijn Lycie, en den vliet van Xanthus in de lent
Verlaet, om Delos en zijn moeder te bezoecken,
En d'offerreien aen te voeren in die hoecken.
Kretenzers, Dryopen, beschilderde Agathiers
Rinckincken om 't altaer door een met veel gezwiers.
Apollo vlecht zijn lock en zwaeiend haer met bladen,
En strickt het op met gout, en op den rugh, geladen
Met koker en geschut, aen 't ramlen op zijn treên,
Treet rustigh over velt en Cynthus toppen heen.
De vorst Eneas quam zoo braef oock aengetogen,
En zulck een rustigheit blonck dezen helt ten oogen
En aenschijn uit. na dat de gansche jaghtroep quam
Op 't hoogh geberghte, omtrent spelonck en nest, vernam
Men buiten 's weeghs het wilt de wilde geiten sprongen
De rotse af over duin. het hart liep onbedwongen
In 't open velt door 't stof ten berge af, dat het stoof.
De wackre knaep Askaen schept lust, verhit op roof,
In 't mid-

In 't midden van een dal, op 't moedigh paert, te streven
Het vlugge wilt voorby, en wenscht [Diaen wil 't geven,]
Dat hem, geensins gedient met weerloos wilt, en bloet,
Een zwijn, of rossen leeuw ten berregh af gemoet'.
De lucht betreckt terwijl, gevolght van donderslagen,
Slaghregen volght, en storm, met guure hagelvlaegen.
De jeught van Tyrus en van Troje, en Dardanier,
De neef van Venus, elck zijn padt op, stuift van hier
Door velt, en vlackte, en ruimte, om onder dack te komen.
De bergen bersten uit met stercke waterstroomen.
De vorst van Trojen, en vrouw Dido vlughtgemeen,
Geraecken in een hol, in een spelonck by een.
Het aerdtrijck beefde eerst: toen gaf Juno, die het huwen
De wet stelt, oock een merck.het weêrlichte:elck mogt gruwen.
De lucht nam kennis van hun bruiloft, zoo vol spots.
De berghnymf huilde om hoogh, en boven op de rots.
Dees dagh was oirzaeck van haer doot, van al dat zuchten:
Want Dido keert zich nu aen geenerley geruchten,
Noch past op naem en faem, noch mint het Troische hooft
Ter sluick, maer stroit zelve uit aen hem te zijn verlooft,
En schijn en glimp, of dit haer misgreep kon verbloemen.

Keningk en koningin vergaren en paren.

De snelste plaegh van al wat iemant plaegh kan noemen,
De vlugge Faem loopt door gansch Libyen alree,
En al de groote steên. zy leeft, alsze ergen mê
Magh ommeloopen, en zy groeit in 't ommeloopen.
In 't eerste komtze, uit vrees, bekrompen aengekroopen:
Dan neemtze plotseling de lucht in met haer vlerck.
Zy stapt op d'aerde, en berght haer hooft in driftigh zwerck.
Men zeght dat d'aerde, die haer moeder is, bezeten
Van wraecke, [om dat de Goôn de reüzen nedersmeeten
Uit gramschap,] haer, de jongste en slimste van dien aert,
Na reus Enceladus en Ceüs, heeft gebaert,
Hun aller zuster, ras te voet, en snel in 't vliegen;
Een vreeslijck groot gedroght, het welck [ick schijn te liegen,]

De Faem, een snel gedroght,

Zoo menigh wacker oogh, zoo veele tongen heeft,
Zoo menigh open oor, als pennen, daer 't op zweeft,
En pluimen aen zijn lijf. het komt by nacht gevlogen,
En ſnorren tuſſchen aerde, en lucht, en 's hemels boogen.
Geen vaeck beſchiet zijn oogh. 't zit daeghlijx doorgaens heen
Op tin of torentrans, verbaeſt de groote ſteên;
Zoo wel van logentael als van de waerheit zwanger.
laet dit niemant gebreck lijden, Dit dier, nu in zijn kracht, blaeſt ieder een, hoe langer
Hoe meer, zijne ooren vol, of 't ſluit, of niet en ſluit.
Zy zet al watze hoort met ſtijve kaecken uit:
Hoe ſchoone Dido nu een' vorſt, van Troiſche magen,
Eneas, aen haer kuſt gelant, hadde aengeſlagen:
Hoe deze, in welluſt ganſch verzopen, al te ſnoot,
Niet lettende op hun rijck, noch 't nypen van den noot,
Den ganſchen winter in geile overdaet verſleeten.
Dit wiſt dees ſnoode alom ten breetſten uit te meeten,
en melt het Iärbas, En zwierende in der yl naer vorſt Iärbas hof,
Verbittert, hitſt hem op, en geeft zijn wraeckzucht ſtof.
Dees, zoon van Garamante en Ammon, die haer ſchaeckte,
Was heer van 't groote rijck, daer 't kerkvier eeuwigh waeckte,
Op hondert outers, rijck beſcheenen van dit licht,
In hondert tempelen, Jupijn ten prijs geſticht.
De zercken dreven hier van 't bloet der offerzoenen.
Poortael en pyler hing bevlochten met feſtoenen.
Men zeght dat hy, van ſpijt aen 't razen, om dees maer
En zulck een' hoon, Jupijn ootmoedigh, voor 't altaer
En onder 't heilighdom der Goden, heeft gebeden,
Daer hy zijn handen hief naer 's hemels mogentheden:
die hier wraeck over eiſcht Almaghtige Jupijn, wien 't Mauritaenſch geſlacht,
Dat nu, ten offerdiſche aenleggende, met pracht
Zijne offerwijnen wijdt, ziet gy dus uit den hoogen
Dit zonder ſteurnis aen, en koel, en onbewogen?
Of ſchrickenwe ydelijck, ô vader, als uw hant
Met blixemſtraelen ſchiet, en dondert over 't lant?

En

In blickt het weêrlicht, berſt de donder uit de wolcken
Slechts krachteloos, ten ſchrick van licht verbaeſde volcken?
Een vrouw, die in mijn lant zich vreemt en balling vondt,
Een kleine ſtede bouwde, op een' gekochten gront;
Die wy met ſtrant en erf en hantveſt hier verzagen,
Heeft reuckloos en verwaent ons huwlijck afgeſlagen,
Eneas in het rijck gewelkoomt, als haer' heer:
En zulck een Paris met zijn' ſtoet, zoo laf en teêr,
En die de locken zalft, en poêrt, en om zijn kinne
Een myter toeknoopt, op zijn Lydiſch, blaeckt van minne,
En neemt in 't hof de luim van zijn geſchaeckte waer:
Wy offren ſlechts om eer, met ydel kerckgebaer.
d'Almaghtige verhoort zijn bidden, onder 't branden
Des offers, voor 't altaer met opgeheve handen,
Keert flucks zijne oogen naer de koningklijcke ſtadt,
En 't paer, dat blint van min, zijn eer en plicht vergat.
Hy roept Merkuur, die hoort dien laſt op 's hemels veſte:
Voort voort, mijn zoon, ga heen, verdaegh den wint van 't weſte:
Vly heene door de lucht op uwe ſlaghpen neêr,
En bootſchap, uit mijn' naem den Frygiaenſchen heer,
Die nu, in Didoos hof dus lang haer bygebleven,
Niet omziet naer de ſteên, by nootlot hem gegeven.
Zijn ſchoone moeder heeft ons dit met haere ſtem
Niet van dien man belooft, en hierom tweewerf hem
Door 't Griekſch geweer beſchut; maer liet zich anders hooren,
Dat hy, ten ſcepter van Italie geboren,
Dit rijck beheerſchen zou, 't welck, zwanger van gebiên,
In brieſchende oorlogen, gevreeſt wiert, en ontzien,
Dat hy de jonge telgh, uit Teucers ſtam geſprooten,
Noch eens uitbreiden zoude, en in haer rijcksgenooten
Den ganſchen aerdtboôm zien verknocht aen 't hooftgezagh.
Zoo d'eer van zulck een' ſtaet hem niet ontvoncken magh;
Ontziet de vader aen dien laſt der heerſchappyen
Te heffen om zijne eer? zal hy Aſkaen benyen

Jupijn aldus opgewekt,

vaerdight Merkuur naer Eneas af.

Den hoogen burgh van Rome, en al 't Romainſch gebiet?
Wat ſuft hy daer zoo lang? wat nut wat voordeel ziet
Hy daer te winnen, met zoo lange ſtil te leggen,
By volck, dat hem eer lang den oorloogh aen zal zeggen?
Waerom ziet hy niet om naer zijn Auſoonſche ſpruit,
En naer 't Laviniſch lant? hy vaer' ter haven uit.
Gy hoort wat ick beveel, en zult mijn bode ſtrecken.
Merkuur gehoorzaemt, Dus ſprack hy, en de zoon bereit zich te vertrecken,
Op 's grooten vaders laſt, ſchiet gulde vleugels aen
Zijn hielen, die hem hoogh door 's hemels luchte baen,
En over zee en zant gezwint en luchtigh voeren.
Hy neemt hierna de roê, die zielen kan beroeren,
De bleecke ſchimmen zelfs verdaeght uit Plutoos ſtoel,
En andre zielen naer den droeven jammerpoel
Door haere maght verzent. de ſlaep komt ingeſloopen,
En vlught voor haer: zy luickt des dooden oogen open.
en door de lucht zwevende, ziet den bergh Atlas, Hier ſteunt hy op, en klieft de winden in zijn vlught,
Doorzwemt de nevels, breeckt de wolcken, en de lucht.
Hy ziet in zijne vlught den top en hooge lenden
Van harden Atlas, die den hemel, en het wenden
Der ſtarren, onderſtut met zijn verheve kruin.
Het hooft van Atlas, ruigh van pijnboſch, ſteil en ſchuin,
Doorgaens met miſt bedeckt, en donckre regenvlaegen,
Wort nacht en dagh gebeuckt van ſtorm, en donderſlagen.
De ſchouders leggen wit van ſneeu, en vliet by vliet
Stort neêr langs 's grijzaerts kin. de baert en knevel ziet
Bevrozen, en hangt ſtijf van kegelen, en koude.
ſtrijckt daer, gelijk een vogel, die langs het ſtrant vlieght; Hier hing de vlieger op zijn pennen, en aenſchoude
't Omleggende geweſt. toen ſtreeck hy van om hoogh
Voorover met al 't lijf naer 't water toe, en vloogh,
Gelijck een vogel, die, langs 't viſchrijck ſtrant vaſt heene,
Langs rots en water zweeft. de zuigling van Cyllene,
Die van zijn moeders zy den grooten Atlas voor
Zijn' grootvaêr rekent, vloogh alleens in 't midden door,

En kloofde, tusschen aerde en hemel, wint en kusten
Van Libye. zoo ras de vlieger komt te rusten
Met zijnen vluggen voet op eene hofstê, ziet
Hy vorst Eneas hier vast bouwen, en bespiet
Hoe door zijne aendrift burgh en nieuwe huizen steegen.
Het zwaert hing op de zy. het hecht van 's vorsten degen
Was starrewijs met kunste in jaspis uitgesneên.
De lange lijfrock hing van boven om zijn leên.
De rijcke Dido had hem dit gewaet geschoncken,
Gelijck zy 't zelve wrocht. de goude streepen bloncken
In Tyrisch purper, schoon en levendigh van gloet.
Hy sprack hem daetlijck aen: leght gy nu hier den voet
Den gront van 't hoogh Karthage, en sticht haer schoone wallen, *en der Goden tolck bestraft Eneas over zijn verzuim,*
Een vrouwe alleen ten dienst? waer zijtge toe vervallen,
Die uw gelegenheit en rijcken drijven laet!
De koningk van de Goôn, wiens mogentheit den staet
Van hemel aerde en zee regeert, het hof der hoven
Heeft zelf my met dien last aen u gestuurt van boven.
Wat bouwtge? of op wat voet verslijtge, dus gerust
En ledigh, uwen tijt op d'Afrikaensche kust?
Indien u d'eere van dit stuck niet magh beweegen,
U zelf aen dezen lof zoo luttel is gelegen,
Dat gy u aen dien last te heffen zoudt ontzien;
Zoo zie ten minste eens om naer uw' Askaen, aen wien, *en belast hem te vertreckē.*
Als die uw eenigh oir, de hoop is van uw leven,
Italje en 't Roomsche rijck by nootlot wert gegeven.
Dus spreeckt Merkuur, en leght wat sterflijck in hem schijnt
In 't spreecken af, daer hy voor 't oogh aen lucht verdwijnt.
Maer vorst Eneas stont verbijstert, opgetogen, *Eneas staet verbaest,*
En stom om dit gezicht, het haer te bergh: 't vermogen
Der spraeck bezwijckt: de stem blijft steecken in de keel.
Verbaest om Godts gebodt en aenspraeck, haeckt hy, heel
En al verandert, uit dit weeligh lant te scheiden,
Te vlughten. och, hoe zal, hoe zal hy dit beleiden?

Met

Met welcke woorden best mevrouw de koningin
Bejeegnen, ondergaen, in 't heetste van haer min?
En hoe zijn rede best beginnen? hy, aen 't maelen,
Aen 't overweegen, laet zijn zinnen ommedwaelen,
En overleght vast hoe het dus of zoo beslaet:
En, na veel overleghs, acht dit den nutsten raet:
en gebiet zijne voornaemsten de vloot klaer te maken.
Hy roept Sergest, Kloanth, en Mnestheus, zijn bewusten,
Beveelt hun stil de vloot en schepen toe te rusten;
Maetroos naer zee en strant te porren; het geweer
Te brengen by der hant; t'ontveinzen wat hunn' heer
Beweeght te vorderen de nieuwe reederyen,
Op dat hy midlerwijl, [wanneer 't de tijt kan lyen,
d'Onnoosle Dido minst vermoedt dat zulck een bant
Van minne breecken kan,] haer luimen in dien stant
En toegang ondertaste, en lette, boven allen,
Wat aenspraeck en wat wijs ter zaecke best wil vallen.
Zy, vrolijck en gereet, bestemmen zijn besluit,
En voeren hunnen last getrouw en naerstigh uit.
De koningin krijght hier lucht af,
Maer Dido [want wie kan zich voor de Min bedecken?]
Vernam dit tijdigh, roock de lucht van zijn vertrecken
Ophanden: niets en quam haer voor, of zy verschoot.
Die snoode Faem ontdeckt de dolle hoe de vloot
Met maght wiert uitgereet, gewapent om te vlughten.
geraeckt aen 't hollen, gelijck een Priesterin van Bacchus;
Vol viers, en zinneloos rinckinckt ze op die geruchten,
En zwiert door al de stadt, gelijck, by offerdranck,
De Wijngodts Priesterin loopt hollen, op den klanck
Van bommen en Cymbael, als, van dien Godt bezeten,
Zy op 't dryjaerigh feest genoopt wort, en gesmeeten,
Daer heur Cytheron 's nachts verdaeght met luit geschrey.
scholt Eneas trouweloos,
Ten leste sprackze aldus Eneas aen, en zey:
O trouwelooze, hoe valt dit in uw gepeinzen,
Dat gy voor my dit stuck, dees boosheit wout ontveinzen,
En stillezwijgende vertrecken uit mijn lant?
Is onze liefde en min, uw trouw, een minnepant,

Ons

Ons hant aen hant belooft, en Dido, die verloren,
Een jammerlijcke doot en uitgang is beſchoren,
Zoo luttel maghtigh u te houden, of gy moet
By winterdagh de vloot uitruſten, om met ſpoet,
Met d'eerſte noortſche buye en ſtorm in zee te ſteecken?
O wreedaert, voertge niet naer onbekende ſtreecken,
En vreemde landen toe, en ſtont out Troje noch;
Zoo moghtge Troje weêr, door 't zelve onſtuimigh zogh,
Gaen zoecken met uw vloot. verlaetge my, uw vrouwe?
Ick bidde en ſmeeck u, om uw troubelofte, en trouwe,
Om deze traenen, [want my droevige anders niet,
In dezen droeven ſchijn van leven, overſchiet;]
Om 't huwlijck, om de torts van Hymen, reede aen 't blaken,
Verdiende ick iet, of kon mijn wellust u vermaken;
Ontferm u over dit bouwvalligh hof, en gaet
Mijn bede u noch ter harte in dezen bangen ſtaet,
Zoo zet dit uit den zin. ick hebbe om u te lijden,
Het volck van Libye, en de vorſten der Numijden,
Mijne eigene Tyriers ten vyant: en om u,
Om u alleen gaf ick mijn kuiſcheit, eer, zoo ſchuw,
En eerſten naem en faem [waer op wy roemen darren,
Als 't eenighſt', dat mijn kroon verhief tot aen de ſtarren,]
Ten beſte. ô gaſt [want nu kan Dido u niet meer
Aenſpreecken, als haer' man.] aen wien, aen welck een' heer
Geeft gy een veege, een, die gereet is om te ſneven,
Nu over tot een' roof? wat recke ick noch mijn leven,
Tot dat Pygmalion, mijn broeder, ſtadt en ſlot
Verwoeſte? of d'aengegrenſde Iärbas my ten ſpot
Gevangen heenevoer'? had ick, eer gy gaet vlughten,
Ten minſte een jonge vrucht, de hoop van andre vruchten,
By u gewonnen: ſpeelde een kleene Eneas in
Mijn hof, die naer u zweemde; ick zoude in mijnen zin
Noch geen gevange vrouw, of ganſch verlaeten ſchijnen.
Dus kermtze. hy ſtaet pal, en toont aen geene mijnen

en bidt om uitſtel van zijne reis;

doch de helt blijft ſtantvaſtig

Noch oogen noch gelaet veranderinge, als een,
Die aen Jupijns gebodt zich houdt, en anders geen.
Hy kropt zijn hartewee, en antwoort kort in 't ende:
bekent de genote weldaden, O koningin, 'k zal noit gelijck een onbekende,
U lochenen hoe trouw uw weldaet, uwe deught,
Gelijck gy breeder en met waerheit roemen meught,
My aen uw' dienst verplicht: zoo lange mijn gedachten
Geheugen van my zelf; zoo lang de ziel haer krachten
Door al mijn leden spreit, spant vrouw Elize alleen
Met recht de kroon in 't harte. ick zal, met goede reên,
De langkheit mijdende, dus veel ter zaecke spreecken:
Het was de meining noit [verschoonme van die streecken,]
en entschuldight zich. Ter sluick dus door te gaen. noit minde ick, onder schijn
Van trouwen, of verlooft aen uwe trouw te zijn.
Zoo 't nootlot van de Goôn gehengde ons zinlijckheden
Te volgen, en den tijt en 't leven te besteden,
Gelijck het ons gevalt, ick zou voor eerst de stadt
Van Troje wederom verheffen uit haer plat,
En 't waerdigh overschot der mijnen, aen 't verstrojen,
Herstellen in zijn' staet. met zaegh het hof van Trojen
Al lang in top gehaelt, en 't ingestort palais,
Bouvalligh Pergamum stont weder, naer den eisch,
Ten troost der lantsliên, dus erbermelijck getreden,
Al door mijn eige hant herbouwt, gelijck 't voorleden.
Nu wil Gryneesche Apoll' en 't Lycisch tempellot
Dat wy Italje, 't groote Italje, op hun gebodt,
Bezeilen van dees ree. daer zijn ons vaders landen:
Daer is ons hart. kan nieuw Karthage, met de stranden
Van Libye, u een vreemde, en uit Fenicisch bloet
Gesproten, hier ter stê verletten; waerom moet
De zwervende Trojaen ontzien de nijdige oogen,
Nu hy 't Ausonie wil neêrslaen? wy vermogen,
Zoo wel als andren, oock naer uitheemsch lant te staen.
Zoo menighmael de nacht het velt geboomte en blaên

Met dauw in schaduw deckt; zoo menighmael de vieren
Der starren, op hun beurte en tijt, ter kimme uit zwieren;
Vermaent vervaertme staêgh d'ontruste schim, de geest
Van vader, daer ick legh en slaep, en droom bevreest
Van 't lieve kint Askaen, verkort door vaders draelen,
En van 't Hesperisch rijck en zijn beloofde paelen
Versteecken al te lang. behalve dit zent zelf
[Ick zweer 't u by mijn hooft, en mijnen zoon.] 't gewelf
Des hemels en Jupijn den tolck der Goôn beneden,
Om dezen hoogen last op d'aerde te bekleeden.
Ick hoorde zelf dien Godt, en zagh hem, toen hy quam
Ter muuren in, omringt van helder licht, en vlam;
Dies val noch my noch u niet moeielijck met klaegen.
Ick zoecke Italje op Godts en niet op mijn behagen.
Dus sprack hy, en zy zagh hem vast stilzwijgende aen,
En door en weder door, en dwers. haere oogen staen
Niet stil. zy borst dus uit: geen Venus, ô verraeder, *Dido hier op aen 't lasteren,*
Is uwe moeder, neen, noch Dardanus de vader,
En stamheer van uw huis. Kaukaes, verwoet van aert,
De rotsen hebben u in 't beerenest gebaert,
Hyrkaensche Tygers u gezooght aen haere speenen.
Want waertoe meer geveinst, of langer stom gescheenen?
Mijn' moedt dus ingekropt? heeft mijn bedroefde staet
Hem wel een' zucht gekost? of is hy van gelaet
Verandert? hebben hem mijn traenen iet bewogen?
Of heeft zijn liefste hem beroert tot mededoogen?
Waerover klaegh ick eerst? nu kunnen Godt Jupijn
Noch groote Juno niet dit stuck, dien valschen schijn
Goeds moeds aenschouwen, noch hoe Dido zit geschonden.
O schelmstuck! nergens wort oprechte trou gevonden.
Ick nam hem al beroit en bar op uit het stof,
Gelijck hy naeckt aen strant quam dryven in mijn hof,
En gaf hem zinneloos den scepter in de handen.
Ick redde volck en vloot. ick bergh hun lijf in 't stranden:

[Och, 't gaet my aen 't verſtant: ick raze:] nu komt hy
Met Lyciſch kercklot, met Apolloos wichlery:
Nu waerſchuwt hem Godts tolck, op Jupiters begeeren,
Als of de Goden zich aen zulcke dingen keeren,
De hemel in zijn ruſt zich moey' met ons verdriet.
Ga heene, ga: ick houde ick moeie en ſtraffe u niet.
Loop naer Italie voor wint af. zoeck landouwen,
En rijcken over zee: maer dit is mijn betrouwen,
Indien godtvruchtigheit by Goden iet vermagh;
Gy zult het tuſſchen rots en barning met beklagh
Noch boeten, Didoos naem noch menighmael gedencken:
En al ontlooptge my, ick wil u echter krencken,
Vervolgen op den hiel met fackel, vier, en ſmoock:
En, als mijn geeſt verſcheit uit 's lichaems ſchorſſe, u oock
Verſchijnen, dootſch en bleeck, uw trouweloosheit plaegen,
En ſtraffen, als 't behoort. de weerelt zal gewaegen
Van uwe elende, en ick den roep en 't luidt gerucht
Verneemen in het rijck der zielen, en haer lucht.
Zoo ſpreecktze, en kort haer rede, in 't midden onder 't ſpreken.
Het hart bezwijckt. zy gaet, en zich in 't hof verſteecken,
Uit d'oogen van 't gezin, en ſcheit van dezen vorſt,
Die veel wou zeggen, en uit angſt niet ſpreecken dorſt.
en ſtort van ſlaute te bedde.
De joffers vatten haer, nu, flaeu en neêrgeſlagen.
De beenen kunnen haer, die ſlap is, nauly x draegen.
Zy leggenze te bedde, in haer ſlaepkamer neêr,
Daer kunſt en marmerſteen elckandre tart om d'eer.
Maer Eneas volgt zijnen laſt,
Maer ſchoon Eneas, die godrvruchtige, genegen
En zeer begaen is, om dees druckige en verlegen
Te trooſten, haeren rouw te maetigen, en haer
Te paeien in dien ſtrijt, zoo laſtigh en zoo zwaer,
Zijn hart van groote min bezwijckt, en in 't verholen
Vaſt zucht, nochtans verrecht hy 't geen hem is bevolen
Van Godt daer boven, en bezichtight zijne vloot.
De Troiſchen vallen'er, zoo ras hy 't hun geboodt,
Met

Met alle maght op aen. zy winden groote ſchepen
En kielen, verſch geteert, om laegh in 't vlot. zy ſleepen
Den riem en eicken balck, noch ruigh en onbeſchaeft
Van ſchors en loof, ten boſſche en woude uit. ieder ſlaeft
Uit yver tot de reis. men moghtze met hun allen
Zien trecken van alom, en ſnel ter poorte uitvallen:
Gelijck de mieren, die den winter zien te moet,
Den acker plonderen, en graen ten overvloet
Opleggen in haer hol. de zwarte en wackre vaenen
Gaen nu te velde. elck voert en ſleept de rijpe graenen,
Langs eenen ſmallen wegh, door 't gras naer hunnen oort.
Een deel der bende duwt met zijne ſchoften voort
Dat haer te laſtigh valt: een ander voert de benden
Met yver aen, en drijft de traegen op de lenden.
Al 't padt van drockheit roockt. toen gy dit aenzaeght, hoe
Was 't hart geſtelt? hoe was, ô Dido, u te moê?
Hoe hebtge wel gekermt, toen gy, ô koninginne,
Het ſtrant, uit uwen burgh en hemelhooge tinne,
Zaeght woelen, wijt en zijt, en hoorde voor uw huis,
En zaeght, langs al de kuſt, dat vreeſlijck ſcheepsgedruis?
Wat oneer is zoo groot, daer een, van min gedrongen,
Niet toe gedreven wort? zy wort al weêr gedwongen
Met traenen in 't gezicht, met bidden aen te ſtaen,
Zich zelf te breecken, en hem nedrigh t'ondergaen,
Op datze, die de doot ziet grimmen voor haere oogen,
Geen middelen verzuime, of 't hart noch wiert bewogen,
Dat hier onmooghlijck ſchijnt. och, zuſter Anne, gy
Kunt zien hoe al de kuſt nu ſpoeit, en yvert. zy
Zijn hier van overal by een vergaêrt met hoopen,
En leggen zeilreede, en gereet om uit te loopen.
Van blyſchap heeft maetroos het achterſchip gekroont.
Och zuſter, hadde ick zulck een droefheit, die my loont,
Te moet gezien, 'k zagh raet die droefheit te verduuren.
Nu zuſter, evenwel, in mijn rampzalige uuren,

en zijne maets yveren, gelijck mieren om voorraet te vergaderen.

Dido zoeckt hem op te houden,

door haer zuſter:

Hebbe ick noch eene bede aen u, en anders geen:
Want des ontrouwe gast gewoon is u alleen
Te vrient te houden, en u heimelijck t'ontvouwen
Al wat hem leght op 't hart. gy zuster, zijn betrouwen,
Kent al zijn luimen, neem hem op zijn weeckste waer.
Ga smeeck dien trotsen gast, mijn vyant. 'k heb voorwaer
In Aulis met de vloot van Griecken niet gezworen
Het volck van Ilium en Priams stadt te stooren,
Noch zondt een vloot op zee, tot Trojes plaegh en straf,
Noch groef Anchises geest en asschen uit zijn graf.
Hoe weigert hy zoo streng naer mijn verzoeck te hooren?
Waer jaeght hy heen? hy sta zijn droeve en uitverkoren
Dees jongste gave toe, en wachte op wint en weêr,
Om veiligh van dees kust te streven over 't meer.
Nu maene ick hem niet eens om zijn voorgaende trouwe,
Te reuckeloos geschent, noch dat hy zijn landouwe
En 't overschoone rijck van Latium ontbeer':
'k Verzoecke alleen wat tijts, wat uitstels, en niet meer,
Tot dat mijn dolle liefde een weinigh slechts bezadigh',
Mijn wederberstigh lot, dat my al t'ongenadigh
Verdruckt, my leer' mijn pack opneemen met gedult.
Om dezen dienst, het lest dat gy my dienen zult,
O zuster, bidde ick u: heb dus veel medelijden:
En voor dien jongsten dienst zal ick u t'allen tijden,
Oock in mijne uiterste uur, bedancken, naer mijn maght.
Dus bidt en smeecktze vast. de zuster brengt haer klaght
Met droefheit over en weêr over uit ontfermen:
maer de vorst zwicht niet: gelijck een oude eick, te vergeefs van winden aengevochten.
Maer hy blijft onbeweeght, en luistert naer geen kermen,
Naer geen vermaeningen. het nootlot schiet'er voor,
En Godt Jupijn verdooft en stopt geduurigh 't oor
Des mans, die anders zich heel lichtelijck laet vinden:
En eveneens gelijck de stuure noordewinden
In d'Alpen onderling vast worstlen met gedruis,
Van alle kanten, om met bulderend geruisch

Een'

En' dicken ouden eick uit zijnen gront te rucken;
T'erwijl hy knackt en kraeckt, en, onder 't nederbucken
En schudden, al den gront met bladeren bezaeit,
Doch veel te hecht en taey gewortelt, hoe het waeit,
Blijft hangen aen de rots, daer hy, in top gewassen,
Zijn kruin zoo hoogh en steil verheft naer 's hemels assen,
Als hy zijn wortels diep in 't hart van Pluto schiet:
Zoo wort de Troische helt geduurigh van verdriet
Gekerm en klaght bestreên, bestormt aen alle zijden:
En 's mans kloeckhartigheit beseft niet zwack wat lijden
Hieruit te duchten staet; maer 't hart blijft gansch versteent,
En 't is, helaes, vergeefs gekreeten, en geweent.
D'Onzaelge Dido schrickt voor 't onheil, haer beschoren,
En wenscht nu om de doot. al wort het licht geboren,
Het is haer tegen. toen zy nu haer' zoen verzocht,
En offergaven op 't wierroockende outer brocht,
Vernamze en zaghze ['t valt al t'yslijck te verhaelen,]
Den heilgen offerdranck heel zwart in d'offerschaelen
Verandren, en den wijn, op Godts altaer gestort,
In heiloos bloet verkeert. door zulck een voorspoock wort
Haer opzet van de doot te kiezen noch gesteven,
En zy getroost zich nu te scheiden uit dit leven.
Dat voorspoock komt geen mensch te hooren uit haer' mont,
Oock zelf de zuster niet. behalve ditte stont
Een marmere kapel van wijlen haer' getrouden
In 't hof, een kerck by haer godtvruchtigh onderhouden,
Met witte vachten en festoenen overkleet.
Hier hoorde men, zoo 't scheen, de naere stem, den kreet
Van haeren man, wanneer de nacht met duisterheden
Het aerdtrijck deckt; men hoorde oock dickwijl naer beneden
Den nachtuil van het dack afsteenen, daer hy zat,
En klaeghde in eenzaemheit, en huilde een wijl zich mat,
En zong een lijckklaght: en behalve dit vervaeren
Heur veel waerschuwingen van offerwichelaeren,

Dit brengt de verliefde tot wanhoop; zy ziet nare voortekens,

Voorſpellingen, voorheen met angſt hierop gehoort.
en beelt zich in datze de Tyriers loopt zoecken, gelijk Pentheus de Razernyen, of gelijck Orestes zijn moeder en de vloecken ziet.
De wreede Eneas komt de razende oock aen boort
By nacht, terwijlze ſlaept. zy gaet in eenzaemheden
Verlaeten, zoo haer dunckt, een' langen wegh betreden,
Door woeſte wildernis vaſt zoecken haer Tyriers:
Als Pentheus, de Thebaen, kranckzinnigh, met veel zwiers,
De wilde troepen van de dolle Razernyen,
Twee Thebens teſſens ziet, twee zonnen heeneryen:
Als, Agamemnons zoon, Oreſtes, zonder endt
Gedreven ten tooneel', zijn moeders dreigement
En zwarte ſlang en torts ontvlught, en haer geweeren,
Daer Vloecken, heet op wraeck, hem op den drempel keeren.

Zy neemt dan voor te ſterven, en dit opzet ontveinzende,
Na dat de droef heit haer nu overmagh, en zy,
Heel ſterck bezeten van een helſche Razerny,
Haer doot beſloten heeft, beraemtze wyze en ſtonde
Al heimelijck by zich. z'ontveinſt die hartewonde,
Dat opzet met gebaer en opzicht. d'oogen ſtaen
Verquickt van hoop. zy ſpreeckt haer droeve zuſter aen:
zent haer zuſter
Verheugh u nu met my, ô zuſter: 'k heb gevonden
Een middel, om hier door van deze min ontbonden
Te worden, of hem my te levren onderdaen.
Daer 't licht te bedde gaet, het ſtrant den Oceaen
Te rugge kaetſt, 't geſtarnte, aen 's hemels heldre daecken,
Van Atlas hoogen bergh geſtut, in 't vierigh blaecken,
Op zijne ſchouders draeit, is 't allerleſte velt
naer de Prieſterin:
Der Mooren. uit dien hoeck quam, zoo my is geſpelt,
De prieſterin van 't volck uit Maſſyl. dees behoede
De kerck van Heſpers bloet, en 't heiligh ooft, en voedde.
Den vreeſſelijcken Draeck met zoeten honighraet,
En mankop, dat den ſlaep veroirzaeckt door zijn zaet.
Dees prieſterin belooft, al wie zich laet belezen
Door tovervaers en dicht, de harſſens te genezen,
Maer anderen wel hardt te plaegen met de min,
Het water in den ſtroom te ſtuiten, naer heur' zin,

De

De ſtarren op haer' zang te rugh te leeren draven.
Zy weckt, by duiſter nacht, de geeſten uit de graven.
Zy toont u hoe de gront der aerde loeit, en hijght.
Men ziet hoe d'eſſcheboom ten hoogen berge afſtijght.
Ick neem de Goden, voor wier troonen wy ons buigen,
En u, mijn zuſter, by wiens hooft ick zweer, tot tuigen,
Dat ick van toverkunſt ongaerne ben berucht.
Ga heene, en ſtel al ſtil, in 't hof en d'ope lucht,
Een' ſtapel toe van hout, en legh geweer en wapen
Des trouweloozen, dat ter ſtê, daer hy ging ſlaepen,
Bleef hangen, op het hout, mitſgaders zijn gewaet,
En 't bruitsbedde, oirzaeck van mijn' jammerlijcken ſtaet:

oock beveeltze den houtſtapel toe te ſtellen.

Want deze prieſterin wil die gedachteniſſen
Van dien eerloozen gaſt uit mijn gedachten wiſſen,
En ganſch vernietigen. zoo ſpreecktze, en zwijght, vol ſchrick,
En 't aengezicht beſterft in eenen oogenblick.
De zuſter evenwel kan hierom 't erghſt niet peinzen,
Dat zy met toeſtel van nieuwe offren pooght t'ontveinzen
De doot, die zy alreede in 't hart beſloten heeft,
Dies zulck een dolheit minſt haer achterdencken geeft,
En noch veel minder dat haer zuſter iet bejegen',
Zoo zwaer als 't zwaert, waermê Sicheüs wiert doorregen,

Anne geen quaet vermoedende,

Dies volghtze trou den laſt van Dido, haer betrout.

leit haren laſt in 't werck.

Maer als men nu, in 't hof en d'ope lucht, het hout
Heel hoogh geſtapelt had, en eickenrijs, en lover,
En harshout afgeſneên, ſpant Dido zelf hierover
Cipreſſe- en eiſſenkrans van loof, by een vergaêrt.
Zy leght zijn kleeders, en het nagelaeten zwaert,
En waſſenbeelt op 't bed hier boven op, als eene,
Die nu verzekert is van 't geenze ſloot voorheene.
D'Altaeren ſtaen rondom. de prieſterin verdaeght,
Terwijlze in 't hangend haer opdondert onvertſaeght,
Dryhondert Goden, en den zwarten vooght der helle,
Het helſche geeſtendom, en Hekate, die felle,

Met haer dry hoofden, en Diaen, de zuivre maeght,
Met haer dry tronien. zy giet hier onvertsaeght
Geheele bekers op met water om te koelen,
Geboots naer wateren, geschept uit jammerpoelen.
Men zocht'er 't jonge kruit, dat naer den maeneschijn
Met kopre zeissens wert gemaeit. men zocht venijn,
Of melck van zwart vergift, en vleesch, van 't versche volen
En volens hooft geruckt, en 's moeders liefde ontstolen.
De droeve Dido zelf, by d'outers; ongegort,
En met het eene been al baervoets, aengeport
Van yver, neemt met graen, gezouten en gemaelen,
En zuivre handen Goôn, gestarnte, en hemelstraelen,
Bewust van haere doot, tot tuigen van haer endt;
En zoo'er ergens noch een Godt gelieven kent
En gaslaet, die, zoo valsch gepaert, hun min besmetten,
Die bidtze op al haer recht en ongelijck te letten.

's Nachts, wanneer het al rust, Het was nu midnacht, en d'opgaende starren, aen
De Noortas opgevoert, begonnen neêr te gaen.
Wat moê was lagh en sliep al 't aerdtrijck door in vrede.
Noch bosch noch bare ruischte. al 't velt zweegh stil, en mede
't Gevogelte en het vee. wat zich in 't water houdt,
Of in de scherpe haege, en ruighte nesten bouwt
Lagh zorgeloos en stil, en sliep op zijne steden,
Vergeetende in 't gemack zijn zorgh, en zwaericheden,
waeckt Dido alleen, Behalve Dido, dees ter ramp gebore vrouw,
Die niet een' oogenblick kon sluimeren van rouw.
Geen vaeck beschoot haer oogh: geen rust kon haer bevangen.
De min verzwaert de zorgh, verdubbelt haere gangen,
Komt weder boven, en in haer verlieft gemoedt
Gaet een geweldigh ty van toorne en minnegloet.
Zy blijft al even stijf by 't opzet in haer zinnen,
valt aen 't klagen, en overleit wat mid- En wrockt dus by zich zelf: wat ga ick nu beginnen?
Zal ick aldus versmaet en uitgestreecken gaen
Mijne oude minnaers weêr aenzoecken? zal ick staen

Den

Den Numidier ten schimp, hem zoecken te behaegen,
Wiens aenzoeck ick voorheen zoo dick hebbe afgeslagen?
Of, met de Troische vloote, en dien Trojaenschen gast,
Te scheep gaen, op Jupijns gebodt, en jongsten last?
Gemerckt het my zoo wel bequam, toen hy my verghde
Dat ick hem in dien noot behulpzaem was, en berghde,
En zy deze oude deught zoo fraey gedachtigh zijn?
En schoon ick wou het al; wie zal, in dezen schijn,
Het my vergunnen? zal dees trotsaert, nu op 't scheiden,
Een, die hy lang beschimpte, en om den tuin dorst leiden,
Ontfangen binnen 's boorts? geschende koningin,
Helaes, gevoeltge niet, dat gy vervoert van zin,
Met dezen lichten hoop, Laomedons geslachten,
Te doen hebt, die op eedt noch troubeloften achten?
Hoe dan toe? zal ick dus alleen verzellen gaen
Een' hoop maetroozen, en hun loopen achteraen,
Die, wonder in hunn' schick, nu lachen onder 't vlieden?
Of wil ick, met Tyriers en al mijn maght, henlieden
Navolgen, en mijn volck, dat ick van Sidon pas
Kon medesleepen, weêr den grooten waterplas
Beveelen, en noch eens naer uitheemsch lant belasten
Te zeilen over zee? laet loopen deze gasten,
En sterf veel liever. neem de welverdiende straf,
En kort uw droefheit met den blooten degen af.
O waerde zuster, gy waert d'eerste, die verlegen
Met mijne traenen, my, al razende en doorregen,
Doorstraelt van minne, aen zulck een' gast en vyant schont!
Och, stont het ons niet vry het huwelijxverbont
Te schuwen, zonder smet, te volgen d'ongetrouden,
En, als een dier in 't bosch, my uit dien last te houden?
Ick hielt Sicheüs lijck mijn trouw niet, als zijn bruit.
Met zulck een jammerklaght en weeklaght borst zy uit.
  Eneas, toen de vloot nu klaer was, en hy reede
Te volgen zijn besluit, lagh stil, en wel te vrede

delen over-schieten, om Eneas te ver-murwen:

maer mis-trouwende troost te verwer-ven,

vint geene uitvlught dan in de doot.

Op zijn kampanje en sliep; wanneer Jupijns gezant
Hem in zijn' diepen slaep, in dien voorgaenden stant
En schijn, noch eens verscheen, en scheen aldus te wecken:
[De frissche en jonge leên, de blonde locken trecken,
Gelijck de kleur, en stem, altzamen op Merkuur.]
wort voor 't leste gewaerschuwt, O Venus zoon, hoe dus? kunt gy te dezer uur
Noch slaepen? zinnelooze, och, zietge geen gevaeren,
Die u belegeren, en hoortge nu de baren
Niet ruisschen, van den wint, die uit den westen blaest?
De veege Dido, nu haer leven moede, raest,
Brouwt schrickelijck verraet, en vloecken, u gezworen.
In 't hart gaet een gety van onverzetbren toren.
Ontvlughtge niet by tijts, nu 't vlughten is geraên;
Gy zult de zee terstont in rep en roer zien staen,
De schepen in den brant, de fackels op zien blaecken,
En flackren langs de kust, zoo 't licht de kim koom' raecken,
Uw vloot betrappe op strant, daer gy dus lange suft.
Op op, en pack u voort: een wijf is altijt wuft,
En wispeltuurigh. hy verdween, na deze rede,
verschrikt, By duister, in der nacht. Eneas, van zijn stede,
Springt op uit zijnen slaep, verbaest door dit gezicht,
drijft de maets voort, En drijft de mackers voort. op mannen, volght uw' plicht.
Op, haestigh op, en valt aen 't roeien met u allen,
Aen 't roeien: daetlijck voort, en laet de zeilen vallen.
De hemelsche gezant port ons al weder aen
Het tou te kappen, zonder omzien t'zeil te gaen.
O heilge Godtheit, wie gy zijt in 't hof der Goden,
Wy volgen blijdelijck al weder uw geboden.
O sta ons by: zijt ons behulpzaem op het meer.
Verleen de vloote spoet, en zegen, wint en weêr.
Zoo ruckt hy 't bloote zwaert met yver uit de scheede,
en gaet deur, En kapt de touwen los. al d'andren yvren mede.
Elck ruckt, elck rept zich, steeckt van lant af, en de vloot
Geraeckt in d'ope zee, en buiten last, en noot.

y roeien, dat het kraeckt: met hoort het water ruisschen,
erwijl het voor den boegh al schuimende opkomt bruisschen.
En nu bespreide Auroor, de heldre morgenstrael,
)ie uit d'oranje koets van Tithon, heur' gemael,
erreës, het vochte velt met versche en nuchtre glanssen,
Vanneer de koningin, uit haere tinne en transsen,
)en blancken dagh en 't licht opdringen zagh, tot heil
)er weerelt, en de vloot en schepen, onder zeil,
ervolgen eenen koers, zoo wijt heure oogen zagen:
y merckte hoe haer kust en havens ledigh lagen:
oen sloeghze drywerf en noch eenwerf met misbaer
oor heure schoone borst, en trock het blonde haer,
)e locken uit haer hooft, en riep ontzint in 't ende:
aet hy by Godt dus deur? Beschimpt eene onbekende
)ns koningklijcke kroon? slaet niemant hier de hant
en wapens? valt de stadt niet uit, en 't heele strant,
n volght hem in zijn zogh? en rollenze geen kielen
e water, van de werf? voort voort, gehoonde zielen,
rengt fackels, brandtuigh: brengt. zet alle zeilen by,
n valt aen 't roeien: voort. wat dolle razerny
ervoertme dus? waer ben, wat spreeck ick? 't is verloren,
) Dido, voeltge nu wat ramp u is beschoren?
)at voelen had met recht voorheen vooruitgedraeft,
oen gy den scepter zelf hem in de handen gaeft.
ezie, ay zie nu eens: dit zijn die schoone woorden,
)e troubeloften van den zoon, waer van wy hoorden,
)at hy het heilighdom, de Huisgoôn van zijn lant,
let zich voert in zijn vloot; die, uit den grooten brant,
enafgeleefden heer, zijn' vader, out van dagen,
)p zijne schouders heeft geborgen, en gedraegen.
Vas ick niet maghtigh hem te grijpen by den hals?
ijn lichaem, en dat hart, zoo goddeloos en valsch,
an een te scheuren, en de stucken in de baren
e smacken, oock de maets, die met hem overvaeren?

Zoo ras de dagh opkomt

ziet de koningin de vloot haren gangk gaen, valt aen 't kermen,

bekent hare dwaesheit,

schelt Eneas,

En kon ick zelf Askaen niet slaghten met dit zwaert?
Den vader dat bancket opdisschen onvervaert?
Maer zulck een oorloghskans waer hachlijck, en te vreezen:
't Waer hachelijck of niet, wat scheelt het? 't moght zoo wezen.
Wien stontme toch t'ontzien? 'k getroost my eenen doot.
Ick had de torts en 't vier gesteecken in de vloot,
De vloot in brant gezet, den zoon en vader t'zaemen
En al 't geslacht verdelght, gedachtenis, en naemen;
In 't midden van het vier gesprongen, als verstockt,
De mijnen en my zelf hier teffens ingebrockt.

roept Goden en Ongoden tot getuigen

O zon, die met uw licht bespieglende alle dingen,
Al wat om laegh gebeurt doorzien kunt, en doordringen;
Gy mede, ô Juno, die alle echtkrackeelen scheit,
Oock kennis draeght van 't stuck, by my te spa beschreit!
En gy, ô Hekate, by nacht, op aller steden
Drysprongen fors verdaeght, met huilen aengebeden,

over des verlaters meineedigheit:

En gy, ô Vloecken, heet op wraeck, en gy, ô maght
En Goden van Elize, aenhoort de jongste klaght
Van my, een veege: hoort en luistert naer mijn smeecken,
En past mijn leedt aen dien meineedigen te wreecken,
Gelijck hy wel verdient. zoo 't hemelsche geval
Dien booswicht toesta dat hy eens belanden zal,
En veiligh havenen; brengt Godts besluit dit mede;

wenscht hem oorloogen en plaegen en nederlagen,

Bestemt het nootlot dit; zoo gunt hem rust noch vrede;
Zoo laet hem [in den krijgh, en van een onvertsaeght,
Een wrevelmoedigh volck besprongen, en geplaeght,
Als een verschoveling, en buiten zijne paelen,
En daer 't hem niet gebeure Askaen in 't ommedwaelen
t'Omhelzen,] u om hulp aenroepen in den noot,
Zijn vollecks nederlaegh en schandelijcke doot
Aenschouwen, en [hoewel hy noch op 't lest nootwendigh
Een eerloos vrêverbont moet ingaen, al te schendigh,]
Zijn koningkrijck niet eens bezitten, noch den dagh
Beleven dat hem hier zijn wensch gebeuren magh,

Maer

Maer hy ontijdigh legg' verslagen, onbegraven
En naeckt op 't velt, een aes verstrecke voor de raven.
Dit is mijn jongste wil, en bede, voor mijn' val,
Het welck ick met mijn bloet en doot bezeeglen zal.
En gy, mijn Sidoniers, om dezen stam te pletten,
Past uwe erfvyantschap en haet op hem te wetten,
En al zijne afkomst, van de volgende eeuw verbeit.
Vereert met dees schenckkaedje onze asch en sterflijckheit.
Geen pais zy tusschen onze en tusschen zijn gemeente.
Een bitter wreecker sta eens op uit ons gebeente,
Die nu en namaels den Dardaenschen vreemdeling,
Waer kans is, ga te keur met fackel, en met kling.
Ick wensch dat strant en zee en zelfs nakomelingen
Nakomeling en zee en strant uit wraeck bespringen.
Zoo spreeckt zy, en verlangt, hoe eer hoe liever, voort
Den draet van 't leven, dat haer lastigh valt, en moort,
Te korten, en zy laet de zinnen en hun krachten
Gezwint omzwindelen van allerley gedachten,
Roept Barce, zuster van Sicheüs, by der hant,
[Haer eige voester lagh in 't oude vaderlant
Begraven,] en zy spreeckt in 't korte deze rede:
Mijn waerde voester, ga, hael zuster hier ter stede,
En zegh haer datze haeste, om 't lichaem en zijn smet
Te sprengklen met den stroom: dat zy zoenoffervet,
Haer aengewezen, brenge, en helpe d'offerhanden.
Bewint gy mede uw hooft met heilige offerbanden.
Ick heb nu opgezet Jupijn, den helschen Godt,
Op t'offren 't geen ick, naer den stijl van zijn gebodt,
Hem toewyde, en bereide, om aen een eindt te raecken
Van mijn bekommeringe, en 's Troischen beelt te blaecken
Op dezen stapel houts. zoo sprackze, en 't oude wijf
Verhaest zich, en treet heen, van oude stram, en stijf.
Maer Dido, bevende en vervaerlijck van manieren,
Om dit onmenschlijck stuck, laet d'oogen ommezwieren,

en een ontijdige doot:

vloeckt tusschen Tyriers en Trojanen een eeuwige veete en vyantschap:

daer na verzentze Barce om Anne te halen.

Het oude wijf beschikt dit:

En ſpalckt twee blicken op, als bloet, en vierigh root.
De kaecken ſidderen, beſprengkelt van de doot,
En dootvlack, 't aengezicht alree gezet naer 't ſterven,
Naer d'yſſelijcke doot, die 't aenzicht zal miſverven,
Dido vlieght den houtſtapel op, En aenſtapt. aldus liepze in 't hof, na dit beklagh,
De deur op, vloogh op 't hout, en haelde voor den dagh
Als zinneloos, het zwaert van Troje, hier gebleven,
Maer niet tot dit gebruick haer van den vorſt gegeven.
Na datze het gewaet des Frygiaens, met een
Die ſnoode bedſpon ziet, met traenen en geween,
En overpeinzend noch wat tijts ſlijt, hier ter ſtede,
Zoo ſtortze op 't bedde neêr, en ſpreeckt haer jongſte rede:
ſpreeckt haer leſte klaeghrede. Gewaet, my eer dus lief, zoo lang 't geluck en Godt
My begenadighden, ontfang ontfang voor 't ſlot
Mijn ziel, ontſlame van dit hartewee, en lijden.
Ick heb mijn leven en zijn' loop, en 's levens tijden,
My van fortuin gegunt, en 't nootlot nu volendt.
Nu zal mijn ſchim, zoo groot als noit voorheen gekent,
En grooter, naer den poel des diepen afgronts vaeren.
'k Heb een vermaerde ſtadt geſticht, by mijne jaeren,
Den muur volbouwt gezien, mijn' man, door moort geplet,
Gewroken, mijnen broêr dat ſtuck betaelt gezet.
O Dido, 't leven zoude u al te weeligh luſten,
Waer noit de Troiſche vloot belant aen uwe kuſten.
Zoo ſprackze, en 't aengezicht in 't veege bedt gedruckt;
Hoe zoude ick ſterven, eer de weêrwraeck my geluckt?
Maer laet ons ſterven: 't luſt het luſtme aldus te ſneven,
En naer den jammerpoel te vaeren uit dit leven.
De wreede Frygiaen verzaedige op de zee
Zijne oogen met dit vier, en voere alomme mê,
Als een rampzaligh merck, de tekens van mijn wonden.
Zoo ſprackze, en midlerwijl wort zy, helaes, gevonden,
Van 't hofgezin, gelijckze in 't zwaert gevallen leit,
Noch ſchuimende van 't bloet, en d'armen uitgeſpreit

Naer

Naer d'eene en d'andre zijde. al 't hof gewaeght van 't kermen.
t Gerucht, ſtraet in, ſtraet uit, de ſtadt treft met ontfermen,
Die davert van 't gedruiſch. 't gebou van al 't gerucht
Gejammer en geſchrey der vrouwen dreunt. de lucht
Aen 't galmen op miſbaer en angſten, die elck perſten:
Als of de vyant quaem met kracht ter poorte inberſten,
t Aeloude Tyrus of Karthago ging te gront,
En huis en kerck in brant en lichte vlamme ſtont.
De zuſter zwijmende, op haer borſt ſlaet van medoogen,
En krabt het aenzicht op, komt ſiddrende aengevlogen
n 't midden door den drang des volx, benaut te moê,
En roeptze, die vaſt ſterft, by haeren naem noch toe:
Och zuſter, zochtge dat? my deerlijck te miſleiden?
En ſtontme dit van 't hout, dien ſtapel, te verbeiden?
Van deze altaeren? van dit vier? waerover zal
ck my, van u beroofτ door zulck een ongeval,
Nu eerſt beklaegen? moght uw zuſter, in het ſcheiden,
J niet verzellen? och, gy zoudtme medeleiden,
En op deze uitvaert noôn. een zelve zucht, een ſnick
Had ons te zamen, op een' zelven oogenblick,
Van kant geholpen. heb ick wreede met mijn handen
Dit lijckhout toegeſtelt? de Goden van ons landen
En 't vaderlant verdaeght, om u, aldus geſtelt,
Dus veegh, helaes, alleen te laeten onverzelt?
Gy, zuſter, gy hebt u en my, [wie kan 't vergeeten!]
Den raet van Sidon en uw ſtadt ter neêr geſmeeten,
J en uw volck verdelght. brengt water by der hant,
Dat ick de wonden waſſche, en zoo'er noch verſtant
En lucht en adem zweeft, die met mijn' mont magh vangen.
Dus ſtijghtze al kermende, met kommer en verlangen,
Den houten ſtapel op, en koeſtert, in dien noot,
Omhelſt de hallefdoode, en pooght, op haeren ſchoot,
Met haer gewaet 't zwart bloet al kermende te droogen.
De ſtervende verpijnt zich haer gelokene oogen

en wort met het zwaert in de borſt gevonden, waer van geheel Karthago overendt raeckt; gelijck of de vyant de ſtadt overrompelde. De zuſter komt aenſtreven, roept de zieltoogende te vergeefs, klaeght, en kermt,

en omhelſtze.

Eens op te ſlaen, maer die bezwijcken wederom.
Noch piept de borſtquetſuur. zy heft, dus ſlaeu en ſtom,
Haer hooft wel drywerf op, en, om noch eens te leunen,
Wil met den elboogh 't hooft, dat ſlap is, onderſteunen:
Maer drywerf zijghtze ſlap en ſlaeu in 't bedde neêr.
Zy zoeckt het hemelſch licht daer boven heene en weêr,
En zucht, zoo dra zy 't vint, in 't binnenſt van heur harte.
Juno zent Iris, om ziel en lichaem te ſcheiden: Vrouw Juno deerde dit verwijlen van haer ſmerte,
Zont Iris, om de krancke en worſtelende ziel
Van 's lichaems taeien bant, die haer zoo laſtigh viel,
In aller yl t'ontſlaen, uit 's hemels troon beneden:
Want Proſerpijn heur haer noch niet had afgeſneden,
Noch 't hooft den jammerpoel van Pluto toegekent;
Dewijlze, onnozel en ontijdigh en geſchent,
Dus deerlijck door de torts van minne, die haer blaeckte,
En 't hooft aen 't hollen broght, aen haere doot geraeckte.
De dauwende Iris dan, die met d'oranje pluim
Wel duizent verwen maelt, om hoogh aen 't hemelſch ruim,
Recht tegens over 't licht der zonne, quam gegleden,
En, aen het hooftendt van het bloedigh bedt getreden,
Sprack endelijck: ick wijde, uit laſt van 't hemelſch dack,
Dees haervlecht Pluto toe, ontſla u van het pack
deze ſnijt de hairlock af, en Dido geeft den geeſt. Des lichaems. hierop ſneedt zy 't haer af, en met eenen
Wert al het lichaem koudt, en warmte en geeſt verdweenen.

P. VIR-

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het vijfde Boeck.

INHOUDT.

Eneas zeilt vast voort aen't Siciljaensche strant ;
Daer by Acestes groet, en viert het jaergetijde
Zijns vaders met triomf, tot dat de vloot in brant
Geraeckt door Iris list, die zijn geluck benijde :
Noch lescht Iupijn het vier. Anchises geest voorspelt
Wat oorlogh hem genaeckt, en raet den zoon te daelen
Ter helle. Eneas zift 't gezelschap, dat hem quelt,
Dit bouwt een nieuwe stadt, terwijl de vorst gaet dwaelen.
Zijn moeder smeeckt Neptuin om beter avontuur
Voor haren zoon, die mist eerlang zijn' Palinuur.

ENeas midlerwijl voer, frisch en wel gemoedt,
Met zijne vloot door zee, en klovende den vloet,
De bruine baren met een noortkoelte onder 't stuuren,
Zagh achter zich het hof, de stadt, en hooge muuren,
Van waer nu 't lijckvier der rampzalige over al
De zee scheen. d'oirzaeck van dien brant, dit ongeval
Is hem noch onbekent : maer alle de Trojaenen,
Te wel beseffende wat dolle min, in traenen,
Vermagh op eene vrouw, zien dit wat dieper in,
Gelijck een voorspoock van de droeve koningin,
Geperst door hartewee ; dewijl men haere liefde,
Die groot was, dus beloonde, en met dees schantvleck griefde.
De schepen, diep in zee gesteecken, daer men niet
Dan lucht en water zagh, en 't lant het oogh verliet,

Ondertusschen vaert Eneas voort, en ziet den brant des lijckhoutstapels achter zich voor een quaet voorspoock aen.

Toen nu in zee een doncker onweder opquam,

Zoo hing een blaeuwe wolck, een doncker onweêr boven
Zijn hooft: de dyning quam al grimmende opgestoven,
En 't zagh'er byster naer en doncker uit op 't diep;
Dies stuurman Palinuur van zijne stuurplecht riep:
Neptuin, wat onweêr komt hier op, om ons te hinderen?
Wat hebtge voor? terstont beveelt hy zeil te minderen,
Te vallen aen den riem. hy zet den schoot met een
Vast aen, uit al zijn maght, knijpt by den wint dus heen,
En zeght: ô Troische helt, schoon 't alle Goden zwoeren,
Ick had geen' moedt u met dit weêr aen lant te voeren,
Aen d'Italjaensche kust. de wint, te fel en stijf
Aen 't scherpen, blaest ons uit den westen op het lijf.
De lucht betreckt allengs, en, schoon we ons kracht niet schroo-(men,
Het is onmogelijck hier tegens op te komen.

vont Palinuur geraden van koers te veranderen, en Sikanie in te loopen;

Naerdien Fortuin het roer vermeestert, en zijn wet,
Is 't best by tijts gewent, den koers dat heen gezet,
Daer zy ons heeneroept: want magh men staen op gissen,
Indien mijn reeckeninge uit de starren niet kan missen,
Zoo leght de haven van Sikanje en 't gastvry strant
Van Eryx, uwen broêr, niet verre van der hant.
De vroome Eneas zeght: ick merckte een wijl te voren
Hoe 't weêr veranderde, en het westen zich liet hooren,
Waer tegens gy vergeefs woudt streven met de maets.

het welck de Vorst bestemde,

Verander vry van koers. is ergens eene plaets
My aengenamer, en die ick, vermoeit van vaeren,
Zoo lief zoude aendoen, als die d'asschen moet bewaeren
Van vader, en Acest van Troje, in zijnen schoot

en zoo landenze aen dat eilant; daer Acestes woonachtigh,

En zachten boezem, berght. hiermede zet de vloot
Het vlack voor stroom voor wint, een' stoocker uit den weste,
Siciljes haven in. dus landenze ten leste
Aen hunner lantsliên strant, verblijt en wellekoom.
Maer trouwe Acest, een zoon, gewonnen van den stroom
Krinnize by een vrouw van 't out geslacht der Frygen,
Verwondert op de kruin der kaepe in 't opwaert stijgen,

Zich

Zich in 't verschiet van verre, om 't landen van de vloot:
En 't volleck, komt terstont, [op dat hyze alle noot,
Met zijne leeuwenhuit van Lybie, geslagen
Om 't lijf, en met den schicht, gewoon op 't velt te draegen,]
Hun tegenloopen, en, gedachtigh aen 't geslacht *hen onthaelde.*
Der oudren, welkomt en onthaelt met alle maght
De moede gasten met zijn veltgewas, Godts gave,
Vertrooftze vriendelijck, en helptze met zijn have.
Als 's andren daeghs de zon, de heldre dageraet *'s Anderen daeghs roept Eneas zijne reisbroeders te zamen,*
De starren aen de lucht heeft wechgedreven, staet
Eneas op een hooghte, en roept, als vorst en vader,
De mackers op het strant van overal te gader.
Groothartigen, sprack hy, gesproten uit Dardaen,
En dat doorluchtigh bloet der Goden, hoort dit aen.
De tijt heeft, sedert wy mijn vaders heilge beenen *vernieuwt hun zijn vaders jaergetijde,*
En overschot in 't graf bestelden, en met eenen
De lijckaltaeren hem toewijdden, zijnen kringk
Voltrocken, en het jaer gesloten in den ringk
Van twalef maenden: en nu is de dagh voorhanden,
[Indien 't me niet en mist,] dien ick, met offeranden
Mijn' rouw vernieuwende, Godt woud's, van jaer tot jaer,
Zal vieren: en al was ick balling in gevaer,
Omtrent Getulie en zijn welzant, of gegreepen
In Argos zee, en out Mycene met mijn schepen,
'k Zou dezen vierdagh, noch het pleghtigh jaergety
Geensins verzuimen, noch zijn staetsien, om my
Te quijten van mijn trou, belofte, en Godts begeeren,
Noch laeten het altaer met gaven te stoffeeren.
Nu zijnwe hier van zelf, doch 'k hou niet zonder Godt,
En 't goddelijck beleit, by vaders overschot
Gebeente en graf gevoert, en door de wilde baren *en vermaentze des zelven gedachtenis te vieren.*
De haven van ons bloet en lantsliên ingevaeren;
Dies viert nu altemael, alle eens met my gezint,
Des mans gedachtenis, en bidt om weêr en wint,

Op dat wy, onze ſtadt volbouwt ziende, alle jaeren
Ons gaven, hem ten dancke, opdraegen op d'altaeren,
In zijn gewijde kerck. de Troiſche Aceſtes ſchenckt
Miltdaedigh ſchip voor ſchip een koppel oſſen. brengt
De vaderlijcke Huis- en haertgoôn teſſens mede
Op 't hooghtijt, die Aceſt, de hofwaert, hier ter ſtede
In eere houdt, en d'onze, uit Trojes brant bewaert.
Ick zal, behalve dit, als 't licht ten hemel vaert,
En na acht dagen 't lant met zijne goude ſtraelen
Verquickt, en overſchijnt, u prijzen leeren haelen,
En Troje eerſt noodigen ten roeiſtrijt, ſnel en ſtout.
Wie 't ſnelſte loopen kan, en op zijn kracht betrouwt;
Het zy hy weet met harde en oſſenleere wanten
Zich tegens zijn party, uit al zijn maght, te kanten,
Of handiger den ſchicht en vluggen pijl hanteert;
Hy kome voor den dagh wien 't luſt, en die begeert
Naer eer en prijs te ſtaen. beſtemtme, wacht uw kanſſen,
En paſt uw hoofden braef met loof en groen te kranſſen.
Zoo ſprack hy, en bevlocht zijn hooft met myrteblaên,
Zijn moeder toegewijt. zoo doet de jonge Aſkaen,
Bedaeghde Aceſtes. zoo doet Helimus, en d'anderen.
Hy gaet dan ten grave voor het lijck offeren; Eneas met zijn' ſtoet, veel duizent met elckanderen,
Gaen t'zamen uit den raet naer 't vaderlijcke graf,
Daer hy twee kannen wijns godtsplichtigh overgaf,
Ten offer uitgoot op de grafſtê, hoogh van aerde;
Noch twee met verſche melck, noch twee, naer heure waerde,
Geheilight, en vol bloet: en, ſtroiende in het ront
Op 't graf zijn roozen, ſprack, daer elck rontom hem ſtont:
O heilge vader, zijt gegroet van ons te gader.
Zijt anderwerf gegroet, vergeefs geberghde vader,
En vaders aſch, en ziel en geeſt. het moght ons niet
Gebeuren het beloofde Italie, en den vliet
Des Tybers, en 't Auſoonſch geweſte en vruchtbre plecken,
Hoedaenigh die oock zijn, naer onzen wenſch, t'ontdecken.
Zoo

Zoo ſprack hy, als een groote en glibberige ſlang,
Uit het kapelkoor, en wel zeven krollen lang,
Quam kruipen, en zich ſtil om 't graf wont, d'outers leckte,
En over d'outers gleet. de blauwe vlack bedeckte
Den rug, vol ſchubben, klaer van ſchittrend gout verlicht:
Gelijck de zon, wanneer zy, recht op ons gezicht,
Door wolck en nevel ſchijnt, de ſchoone regenbogen
Met duizent verwen mengt, en ſchildert voor onze oogen.
Eneas ſtont verbaeſt, zoo ras zy hem verſcheen.

daer een ſlang te voorſchijn komende, gelijck een regenboogh ſchitterde,

Ten leſte gleed de ſlang langs ſchael en kelcken heen,
Zoo lang en glibbrigh als zy hier quam aengeſlopen,
En proefde alleen de ſpijs, en daetlijck weêr gekropen,
Oock zonder datze iet ſchon, in 't graf, van waerze quam,
Als 't offer op 't altaer verteert was in de vlam:

en weder in het graf kroop.

Waerom Eneas, met een vieriger verlangen,
Den dienſt, ter liefde van zijn' vader aengevangen,
En 's mans gedachtenis, hervatte op 't zelve pas;
Onwis of dit de geeſt van deze lantſtreeck was,
Of vaders ſchiltknaep. hy vaert voort met offerſlaghten,
En ſlaght vijf ſchaepen, en vijf runders, zwart van vachten,
En zoo veel zwijnen, giet den wijn op 't offervee
Met kelcken, en verdaeght en daghvaert met zijn bê
Anchiſes groote ziel en geeſt, uit Plutoos ſlooten
Ontſlagen. hy ontfangt van zijne reisgenooten
Oock offergaven, en hun runders, hier geſlaght
Met blyſchap voor 't altaer, een ieder naer zijn maght:
En andren zetten flux de ketels op hun voeten
In 't velt op eene ry, en bucken neêr, en boeten
En ſtoocken 't vier, en braên den afval aen het ſpit.
  De lang gewenſchte dagh verſcheen, heel klaer en wit.
De zonnepaerden, vroegh in hun gareel geſlagen,
Na vier paer dagen 't licht, gezeten op den wagen,
Ter kimme opvoeren, als doorluchte Aceſtes eer
En groote naem en faem de buuren heint en veer,

Ten negenden dage vergaderen Trojanen en Sicilianen;

Alom

Alom verwecken, die by tijts op 't ſtrant verſchijnen;
d'Een uit nieusgierigheit, beluſt d'Eneadijnen
Te zien; een deel gereet om oock naer prijs te ſtaen.
men ſtelt prijzen ten toon, Men zet de prijzen eerſt in 't midden op de baen,
Velttafels, Godt gewijt, die op dry voeten traden,
Gout, zilver, wapentuigh, en purpere gewaeden,
En zegetacken, en oock kranſſen, groen van blaên,
Om 's overwinners hooft zeeghaftigh te beſlaen.
De velttrompetter blaeſt de ſpeelen, eerſt begreepen,
en vangt van den roeiſtrijt aen. Van eenen heuvel in; waerop terſtont vier ſchepen,
Gekozen uit de vloot, met een gelijcke kracht,
En tal van riemen, elck uit alle zijne maght,
Den roeiſtrijt innegaen. de kloecke Mneſteus, mede
d'Italiaen genoemt, die met dien naem bekleede
De Memmien, zijn bloet, voert, ſnel op 't roeigeweer,
Den ſnellen Walviſch aen; helt Gyas de Chimeer,
Een gruwzaem groot gevaert, een ſtadt gelijck in d'oogen,
Van jonge Dardaniers geroeit, en voortgetogen
Van riem, en roejer, in dry ryen neffens een.
Sergeſt, van wien het huis der Sergien te leen
Zijn' naem wel eer ontfing, vaert heene met den grooten
Centaurus, en Kloanth, uit wien de Roomſchen ſprooten,
Kluentien genoemt, de blaeuwe Scylle mant:
Op een ſteenrots in zee Een lange ſtreeck in zee, leght over 't ſchuimend ſtrant
Een ſteenrots, die van outs, by guure wintervlaegen,
Hol water, windigh weêr, gebeuckt wort en geſlagen
Van woeſte baren, en haer ſteile kruin bedeckt,
Wanneer een buy geſtarnte en al de lucht betreckt,
En daer, by ſtilte en by een effe zee, zich weiden
Verheffen, in wier groen de duickers zich vermeiden,
wort een eeckelboom geplant: Verluchten in de zon. de vorſt Eneas ſtelt
Een' grooten eeckelboom, een' merckpael, in dit velt,
Ten dienſte van maetroos, om hier rondom te vaeren,
En wederom van hier te keeren uit de baren.

Nu

Nu lotenze om de plaets. de trotse hoofden staen
Op hun kampanje om hoogh, met purpre rocken aen,
Heel rijck met gout geboort, en heerlijck uitgestreecken.
Al d'overige jeught voert, tot een zegeteken,
Den populier om 't hooft, en glimt om 't naeckte vleisch
En vel, met oli gladt bestreken naer den eisch.
Zy gaen zich op de banck en doften nederzetten,
Slaen handen aen den riem, en wachten op 't trompetten,
Het teken van den strijt. het hart klopt ongerust
Van vreeze, en springt in 't lijf van grooten treck en lust
Naer eer. zy hoopen alle of zy den roeiprijs streecken.
Zoo ras de strijttrompet te water wort gesteecken,
Schiet elck om 't snelste, na het vallen van de lijn,
In zee, met luid geraes van bootsvolck, in een' schijn
Of al de lucht gewaeght, terwijl de galmen groeien,
Het water schuimt, en ruischt, van dit vervaerlijck roeien.
Zy klieven te gelijck de golven. onder 't slaen
Der riemen bruischt en ruischt de zee, en gaept hun aen,
Geduurigh voor de boegh. geen wagens schieten buiten
De lijn zoo snel in 't perck des renstrijts, niet te stuiten,
Noch winnen sneller velt. geen wagenaer, belaên
Om prijs, drijft overendt zoo snel het renpaert aen,
Der pricklen, zweep, en toom. de galm van 't bosch gespannen,
Beantwoort het gebaer en hantgeklap der mannen,
En den begunsteling, die op zijn voordeel dringt.
De zeekust stuit de stem, die kort te rugge springt.
De heuvel schud en dreunt en davert van 't krioelen.
In 't barnen van 't geraes des volx, en al dit woelen,
Is Gyas d'eerste, die alle andren glipt voorby
Door 't water heen. Kloanth, al bet beroeit dan hy,
Noch traeger om 't gewight, dat zijne vaert belette,
Zet Gyas naer op zee. na deze beide zette
Centaurus en de Visch, al even snel, recht door,
De voorste naer, dus raeckt nu d'een dan d'ander voor:

men treckt het lot om de plaets,

en de trompet blaest den aenvangk,

waer op zy voort-roeien, sneller dan wagens in het ren-perck.

Gyas roeit vooruit,

gevolght van Kloanthus, en dees wort van Mnestews

Nu va-

en Sergestus beide even snel gevolght: doch overmits Gyas schip,

Nu vaerenze gelijck en even snel, en ploegen
Het zoute wadt, gepaert met even vlugge boegen.
Zy naderden de rots en merckpael op den plas,
Als Gyas d'eerste, en die hun aller meester was
In 't roeien, daer hy stont, Menethes, die vast stierde,
Dus toeriep: hoe, waerheen geloopen? waerom zwierde
Het schip ter rechte zy? hou herwaert, herwaert aen.
Vaer dicht voorby de klip, en raeck in 't ommegaen
Met uwen riem de klip te backboort: andren mogen

om de rots te mijden, te boogh loopt,

Het hooger neemen: maer Meneet om niet bedrogen
Te worden van de klip, die onder water sliep,
Went met den boegh in zee: dies Gyas weder riep:
Menethes, waerom loopt gy uit de streeck dus kromme?
Noch eens, hou naer de klip: met eenen ziet hy omme,
En in zijn zogh Kloanth hem volgen, wel gemoedt,
Veel korter langs de rots omzwaeien door den vloet.

zoo vaert Kloanthus hem voorby,

Kloanth vaert laeger dan Meneet, beneên hem heenen,
En, tusschen Gyas en de barrenende steenen,
Raeckt veiligh om de rots de voorsten snel voorby.
Dit speet den jongeling zoo schrickelijck, dat hy
Zijn traenen laeten most, en, zonder eens te letten
Hoe hy zijne eer, de maets, in groot gevaer zou zetten,

waerom hy Menetes van spijt in zee plompt.

Menethes, die te traegh in dezen zeestrijt voer,
Van 't schip in 't water plompte, en zelf zijn plaets en 't roer
Bewaerde, en sprack maetroos een hart in 't lijf in 't vaeren,
En hielt den koers naer strant, door 't schuimen van de baren.
Maer entlijck quam Meneet, die zich verlegen vondt,
Zoo grijs en oudt hy was, opborlen uit den gront,
En, klautrende op de klip, daer zijne kleeders droopen,
Ging zitten op het droogh, en braeckte 't ingezopen
Zout water weder uit. de Troischen loegen vast,
Toen hy in 't water plomte, en zwemmende, van last

Nu poogen de twee achtersten

Zich zelven bergen most. nu scheen de moedt te groeien
In d'achtersten, Sergest en Mnestheus, om met roeien

Te raecken boven 't ſchip van Gyas, hier verlet.
Sergeſtus ſchiet vooruit, genaeckt de rots: noch zet
Hy andren niet geheel voorby met zijnen ſteven,
Maer met een deel van 't ſchip. de Walviſch wil 't niet geven,
En vat met zijnen ſnuit Centaurus noch ten deel.

Gyas voorby te roeien.

Maer Mneſtheus treet vaſt heene en weêr op 't zeekaſteel,
En weet de fluckſe maets een hart in 't lijf te ſpreecken:
O ſtrijtgenooten van helt Hektor, in 't ontſteecken
En brandende Ilium gekoren tot mijn' ſtoet,
Valt ruſtigh aen den riem. laet nu die zelve moedt,
Die zelve dapperheit te dezer uure u luſten
Waermede gy my diende aen d'Afrikaenſche kuſten,
By banck en welzant van Getulje in d'ongena
Der wilde Ioonſche zee, en onder Malea,
Daer zijne kaep zoo diep in zee de golf ziet rijzen.
Ick Mneſtheus ſta nu niet naer d'allerhooghſte prijzen,
Noch d'eer des roeiſtrijts, neen. (hoewel) maer datze vry
Dit winnen, ô Neptuin, wien van ons allen gy
Den lof en roeiprijs gunt, en datze lof ontbeeren,
Die al te ſchandelijck de leſten wederkeeren.
Die andre, ô burgery, dees kans vry af met maght,
En ſchut uwe eige ſchant. zy zetten'er met kracht
Op aen: van achter lilt de kopren achterſteven,
En ſiddert ſlagh op ſlagh van 't roeien. onder 't ſtreven
Wort hun de zee ontruckt, te vreeſſelijck en ſtijf.
Elck hijght, en zwoeght. het zweet zijpt neder langs hun lijf,
En al de leden, recht als ofze in 't water zitten.
De keel wort droogh van dorſt terwijlze zich verhitten
Zoo helpt hun 't avontuur aen dien gewenſchten lof:
Want als een dolle toght Sergeſtus boezem trof,
En hy met zijnen boegh te laegh zet naer de ſteenen,
Om korter om de rots dan dappre Gyas heenen
Te zwaeien, zoo geraeckt hy op de rotskant vaſt,
En ſtoot den bodem, dat de ſteenklip kraeckt en kraſt.

Mneſtheus moedight de maets aen:

en Sergeſtus, die korter om wil zwaejen raeckt vaſt:

De riemen ſtuiten op het rotspunt, datze kraecken
De ſteven berſt op rots, zit vaſt. de roeiers ſtaecken
Het roeien. elck ſpringt op, en ſchreeuwt om 't haprend ſchip.
Zy reppen zich met boom en bootshaeck op de klip,
En viſſchen naer den riem en ſtucken in de baren.

doch Mneſteus gaet terwijl zijnen gangk, en komt geruſt naer het ſtrant aengevlogen, gelijck een opgejaeghde duif ten leſte ſtil op hare wiecken drijft.

Maer Mneſtheus, nu verheught, komt moedigh aengevaeren,
Schept moedt op zijnen vaert, en vlieght met al de vlught
Der riemen aen. de wint aen 't wackren uit de lucht.
Zoo komt hy naer het ſtrant aenzetten uit de vloeden.
Gelijck een duif, die, om haer jongen uit te broeden,
In 't hol des puimſteens zat, op 't onverzienſt geſtoort,
Uit haer ſpeloncke vlieght, en van verbaeſtheit voort
De ſteenrotsgalmen weckt door 't klappen van haer pennen,
Terſtont op haere ſchacht blijft hangen, zonder rennen,
En zweeft in d'ope lucht, geruſt, en ſtil, en vry;
Aldus ſnijt Mneſtheus met den Viſch, de leſt van dry,
De zee met zijnen vaert. dus komt hy haeſtigh zweven
Op 't water, laet Sergeſt, die eerſt vooruit quam ſtreven,
Nu zitten op de klip, en 't wadde, en in het nat,
En martelen vergeefs, zich roepen moede en mat
Om byſtant, en om hulp, en daer geduldigh leeren
Met zijn' gebroken riem en roeituigh zich verweeren.

Nu roeit Mneſtheus tegens Gyas en zijne Chimeer, en hem voorby geraeckende, peurt Kloanthus na,

Nu ſtreefde Mneſtheus ſnel naer Gyas, kloeck van aert,
En zijn Chimeer, dat groot geweldigh zeegevaert:
Maer Gyas ſpoeit te traegh: want hy zijn' ſtuurman miſte.
Nu was'er niemant dan Kloanth, waermê hy twiſte;
Dien vaert hy achter na, en roeit met alle man,
Met zoo veel maght en kracht als hy by zetten kan.
De roep vermeert hierop, en al die yvrigh kijcken
En toezien prickelen, op dat hy prijs moght ſtrijcken,
Nu Mneſtheus aen. de lucht gewaeght van al 't getier.
Het zoude zommigen verdrieten, datze hier
Den wel verdienden prijs en eere derven zouden:
En andren ſcheppen moedt uit hunnen vaert, en houden

Het

Het ſpel gewonnen, nu zy kans zien: en miſſchien
Had elck twee ſnuiten juiſt gelijck aen honck gezien,
Den prijs by twee verdient, indien Kloanth, beſtreden
Van achterdocht, de Goôn niet had met ernſt gebeden,
En, over 't water met de handen uitgeſtreckt,
Door zijn beloofte hen tot byſtant opgeweckt:
O Goden, die gebodt hebt over zee en gronden,
En 't meer, dat ick bevaer; ick, aen uw' dienſt verbonden,
Door mijn belofte, zal u vrolijck op dit ſtrant
Voor uwe altaeren biên de heilige offerhant
Van eenen witten ſtier, en d'ingewanden plompen
In 't zoute en ſchuimend diep, en offren onbekrompen
U kelcken op met wijn. zoo ſprack hy, en de rey
Van Nereus dochtren, en van Forkas alle bey,
En Panopea mê verhooren hem te gader,
Van onder in den gront. Portuin, de goede vader,
Drijft zelf met zijne hant het ſchip voort in der yl,
Zoo dat het ſneller dan de noortwint, en een' pijl
Naer lant vlieght, en geraeckt behouden in de haven.
Anchiſes zoon, om hen te zamen te begaven,
Vergaerdeze by een, verklaerde voort Kloanth
Verwinner door de ſtem des roepers op het ſtrant,
Bekranſt 's verwinners hooft met groene lauwerieren,
Beveelt de wijnen en dry runders, vette dieren,
En eenen grooten ſchat van zilver, milt en bly,
Te brengen tot een gaef dry ſchepen op een ry,
Voorziet de hoofden zelfs met d'allerhooghſte gaven,
Den overwinner met een' ryrock, om te draven
In 't gouden laken, dat wel tweemael om den zoom
Was rijckelijck geboort met een' Meanderſtroom,
Van 't Melibeeſche paers, daer Ganimed, geweven
Op 't boſchrijck Ida, vaſt de harten naer gaet ſtreven
Zoo ſnel met zijnen ſchicht, dat hy de dieren mat,
Hy naer zijn' adem hijght, die, elders opgevat,

die de Zeegoden om hulp aenroept,

en, van Nereus dochteren begunſtigt, ſneller dan wint en pijl de haven inloopt: waerom hy den prijs ontfangt,

neffens d'andere twee.

d'Overwinner krijght eenen rijdrok van gouden laken, waerin Ganimedes gebor-

duurt ſtaet, die op de jaght van den arent geſchaeckt wort.
Van Jovis ſchiltknaep en zijn kromme krauwelpooten,
En opgepackt, vervaert naer 's hemels hooge ſloten;
Terwijl de grijze ſtoet vergeefs, aldus verraſt,
Hem nagrijpt, daer de galm der hazewinden baſt,
En nabaut in de lucht. toen gaf hy, een beminner

De tweede krijght het pantſer,
Van deught, den tweeden prijs den tweeden overwinner,
Een ſteeckvry koſtelijck pantſier, dry ringen dick
Van goude malien, het welck hy, zonder ſchrick,
Voor 't hooge Troje, daer 't Demoleüs miſluckte,
By Simoïs zoo trots hem van het lijf afruckte.
't Gewight viel Sagaris oock Fegeus, die het droegh,
Twee dienaers, even ſterck, in 't draegen zwaer genoegh.
Demoleüs verzien hiermede, by zijn leven,
Had menighmael in 't velt de Troiſchen wechgedreven.

de derde een paer ketels en drinckſchuiten.
De derde giften, die hy omdeelt in dit perck,
Zijn een paer ketels, van root koper, hecht en ſterck,
Drinckſchuiten mê, gewrocht van zilver, en verheven
Met groot aenzienlijck werck. de prijzen dus begeven,
Zoo treênze altzamen heen, gemoedight door den prijs,
De kranſſen om het hooft met purper, naer de wijs,
Gebonden, elck om 't rijckſt beſchoncken, vry van zorgen;

Ten leſte komt Sergeſtus aenſlepen, zoo traegh gelijck een overrede en gequetſte ſlang;
Wanneer Sergeſtus, op de ſcherpe klip geborgen,
En met behendigheit ontſlopen van de klip,
Beſchimpt en moedeloos hier aendroop met zijn ſchip,
Een ganſche ry verzwackt, verſteecken van zijn riemen.
Gelijck weleer op wegh een felle dijckſlang [die men
Met een beſlagen radt verplette, en overreedt;
Of daer een reizend man met eenen kay naer ſmeet,
Haer zwaerlijck wonde, en liet half doot, van bloet gezwollen,]
Vergeefs wil vlughten, met haer lichaem lange krollen
En kringkels maeckt, ten deel noch grimmigh, fors en fier
Het hooft om hoogh verheft, twee blicken, root als vier,
Noch opſpalckt, met den beck vaſt ſchuifelt; en ten deele,
Verminckt door haer quetſuur, op datze 't lichaem heele,

Het

Het voor- en achterlijf met knoopen hecht aen een,
Zich in elckandre krolt met haer gekneusde leên:
Zoo quam het traege schip aenroeien, 't water schaven.
Het zeilt nochtans, en spoet, en loopt den mont der haven
Met volle zeilen in. Eneas evenwel
Vereert Sergest den prijs, den winner van het spel
Belooft, en is verheught, dewijl nu vry van zorgen,
De mackers en het schip, geredt zijn, en geborgen.
Hy schenckt hem Foloë, een Kandische slavin,
Die een paer tweelingen, uit moederlijcke min,
Aen haere borsten zooght, en druckt, en sleet haer uuren
Met wol te spinnen, en vernuftigh in 't borduuren,
Een kunstigh hantwerck, en Minerve zelf gemeen.

en hem wort een slavin vereert.

De scheepstrijt dus volendt, zoo streeft Eneas heen
Naer eenen beemt, omringt met heuvlen, bosch, en heggen,
Die midden in het dal een' schouburgh laeten leggen.
De helt, met duizenden gekomen hier ter plaets,
Zet, midden in den ring en onder al de maets,
Zich zelf ten toon, nootze al met prijzen, daerze op hoopen,
En stelt belooningen voor die de snelste loopen.
Trojaen en Siciljaen vergaêren onder een.

Hier na gaet Eneas naer eenen beemt, en stelt den loopstrijt in.

De knaep Euryalus en Nisus beide treên
Te voorschijn. Euryael is schoon van lijf en leden,
In 't bloeienst van zijn jeught, en Nisus munt in zeden
En zuivre liefde en trou tot zijnen macker uit.
Diores, Priams bloet, een koningklijcke spruit,
Die braef is, volght dit paer. hen volgen noch twee loten,
Eene uit Akarenye, en d'andre telgh gesproten
Uit den Arkadischen en uit Tegeeschen stam:
Men noemtze Salius, en Patron. na hen quam
Een paer Siciljers, twee bedreve jongelingen,
Knaep Helymus in 't perck, en Panopes aenspringen.
Zy zijn genooten van Acest, den ouden helt,
En afgerecht ter jaght, in bosch en open velt.

Nysus en Euryalus treden voor den dagh, en Diores, en Salius, en Patron, en Helimus, en Panopes,

Noch

en meer anderen,

Noch komen anderen, wier naemen ons ontbreecken.
Eneas in den ringk begint aldus te ſpreecken.
Behartight mijne rede, en hoortze vrolijck aen.
Niet een van dit getal zal onbeſchoncken gaen

De vorſt zet de prij-zen ten toon :

Van deze plaetſe. ick ſchenck een paer Kretenſer ſchichten,
Beſlagen met hun punt, die niet in 't rennen zwichten,
En noch een heirbijl, die van weerzijde ſnijt.
Het hecht is zilver, en ſchoon uitgeſneên; dies zijt
Getrooſt: zy zullen alle een' zelven lof bevechten.
Ick zal den eerſten 't hooft met een' olijf bevlechten,
En noch dry prijzen hem vereeren. wie vooruit
Den eerſten loopſtrijt wint, geniet een paert ten buit,
Met koſtelijck tapijt gedeckt, en rijck behangen.
De tweede renner zal van mijne hant ontfangen
Een pijlekoker, op zijn Amazoonſch gewrocht,
Van Thraciſch riet bevrucht, en hangende verknocht
Aen eenen breeden riem van gout, en opgegreepen
Van eenen dierbren ſteen, langworpigh uitgeſleepen.
De derde zy vernoeght met een Myceenſch helmet.

zoo ras men de leus hoort, loopenze de baen in,

Zoo ſprack hy. elck nam ſtant. op 't ſteecken der trompet,
De renleus, ſchootenze de lijn uit, ruckten, ſtoven
Met kracht ter renbaene in, gelijck een ſtorm van boven,
En hielden te gelijck het endt van 't perck in 't oogh.

gelijck ſtormwindē en blixem : Niſus vooruit Salius hem na, Euryalus de derde, gevolgt van Helymus :

Knaep Niſus, ſneller dan de wint of blixem, vloogh
Schier allereerſt vooruit, en munte, in lijf en leden
En gunſt en ſchoonheit, uit. na hem en zijne treden
Is Salius de voorſte in 't volgen op de baen,
Doch zoo, dat d'ander ſtreeft een groot ſtuck weeghs vooraen.
Euryalus verlieſt na hem de balje in 't loopen,
En Helymus vervolght Euryalus in 't open.
Dioor is Helymus zoo dicht dat hy, doorheet
Van rennen, hem gezwint op zijne hielen treet,
En overhelt, en raeckt de ſchouders van dien treder:
En waer de loopbaen noch veel langer, en wat breeder,

Hy

Iy ſnorde Helym ſchier voorby, en ſtreeck de vaen.
Ju warenze bykans hun adem en de baen
'en einde, als Niſus, tot zijn onheil, quam te glijden
n glibbrigh runderbloet, het welck, om 't feeſt te wijden,
n 't ſlaghten by geval geſtort was, en dees ſtê
n 't groene gras beſprengt. de jongeling, alree
)pſpringende van vreught, om dien behaelden zegen,
egint te ſtruickelen, en houdt vergeefs zich tegen,
n ploft voorover in 't geronnen offerbloet,
n 't vuile ſlijm: noch kon dees val den heeten gloet
)er liefde, die hy droegh tot Euryael niet bluſſchen:
Vant uit het glibbrigh ſlijm oprijzende ondertuſſchen,
oo keert hy Salius met zijnen voet, en hiel,
)at hy in drabbigh zant en ſlijm ter aerde viel.
'oen ruckte Euryalus vooruit, en won dus wacker
)en eerſten prijs, door hulp van zijnen trouwen macker,
n vloogh op 't hantgeklap en op de ſchelle ſtem
'an zijn begunſtigers: en Helymus volght hem.
)e derde prijs wort voor Diores uitgekoren.
'oen liet zich Salius voor al de heeren hooren,
n hun vergaêring. hy verzocht dat ieder ras
Iem toeſtont d'eer, die hem door liſt ontweldight was:
Aaer 's rechters gunſten, hier Euryal toegedraegen,
)e lieve traenen en zijn deught, die elck behaegen,
)e deught, die ſchooner uit het ſchoone lichaem ſtraelt,
eſtellen hem den prijs. Diores, die niet faelt
Iet recht van Euryael met reden te verweeren,
.oept: zal men Salius den eerſten prijs vereeren,
)at hy dan t'onrecht ſlechts den leſten loopprijs ſtrijckt.
)e vorſt Eneas ſprack: ô knaepen, ruſt, en wijckt.
Jw prijzen zullen u, naer uwen wenſch, gelucken,
)en welverdienden loon zal niemant u ontrucken.
edooght nu dat mijn vrients onnozelheit my deert,
n zulck een ongeval. dus ſpreeckt hy, en vereert

Niſus komt te ſneuvelen.

en keert Salius, dies ruckt Euryalus voort, en wint den eerſten prijs: Helymus den tweeden, Diores den derden: dies Salius zich beklaeght over het ongelijck:

doch Eneas paeit hem, dat Nisus verdriet,

Aen Salius een vel, den leeuw van 't lijf getrocken
In 't woest Getulisch woudt, en ruigh van haer en locken,
Met gulde klauwen aen, getouwt tot een panssier.
En toen sprack Nisus: hoe, hoe nu? beloont men hier
Verwonnelingen dus? kan deernis 't recht dus krencken?
Wat prijs behoortge dan aen Nisus wel te schencken,
Die loflijck, en met recht, den eersten loopkrans won;
Indien de loopfortuin, die Salius dus kon
Verraden, my den voet zoo dwers in 't loopen zette?
Zoo spreeckt hy, en vertoont zijn aenzicht, door de smette
Van slijm en bloet begruist. de goede vader loegh,
Beval den beuckelaer, daer Didymaon vroegh
Zijn' geest aen ley te kost, te brengen, dien de benden
Uit Griecken, die Neptuins altaer en tempel schendden,
Afruckten van den post: en midden in den ringk
Vereert hy dit geschenck den braven jongelingk.

dien Eneas oock te vrede stelt.

Elck had zijn prijzen wech, de loop een eindt genomen.
Toen sprack hy: laet het hier nu al te voorschijn koomen,
Waer hart en moedt in steeckt, om met de want van leêr,
En lootzwaer en gevoert, elckandere eens te keer
Te gaen. hy zet met een twee prijzen voor die 't wilden,
Een' os, gestrickt om 't hooft met loutre goude schilden,
Tot 's overwinners loon, een' braven helm, en zwaert,
Tot 's overwonnens troost. terstont rees onvervaert
De stercke Dares op, de grootste in deze streecken.
Al 't velt begon verbaest een keel luit op te steecken.
Hy, tegens Paris wel gewoon in 't perck te treên,
Was noch de zelve man, en, zoo hy voorgaf, een
Oprecht Bebriciaen, uit Amykus gesproten.
Dees trotse plofte eertijts reus Butes, opgeschoten
En grof van leên, voor Troje aen Hektors heerlijck graf,
Met kracht ter aerde neêr, en liet hem fel en straf
Half doot in 't zant gestreckt, zoo groot hy was geboren.
Dees dappre Dares steeckt het hooft op, heet van toren,

Men komt tot den derden strijt met osseleere wanten, en stelt de prijzen ten toon.

Terstont rijst de groote Dares op,

En, reedt te vechten, toont zijn breede schouderblaên,
Zwaeit d'armen om en om. de grove vuisten slaen
En schermen in de lucht: maer uit zoo veele harten
Durf niemant, schoon men 't zoeckt, hem met de wanten tarten,
Waerom hy trotser voor Eneas voeten stont:
En, ziende dat niet een die kans geraden vondt,
Vertoeft niet langer, grijpt een' stier aen by den horen,
En spreeckt: ô Venus zoon, geeft elck den moedt verloren,
Durf niemant vechten? hoe? wat staenwe langer hier?
Wat wacht ick langer? men vereere my den stier.
De Dardaniers hierop aen 't roepen, en aen 't wencken,
Men zou hem vry den prijs, gelijck 't belooft was, schencken.
Toen strafte Acestes streng Entellus, die zoo prat
Naest hem op 't kussen van de groene zoden zat:
Entellus, 't was vergeefs dat wy u eertijts telden
En zetten in 't getal der allervroomste helden,
Indienge nu dus koel gehengt dat dees zoo dra,
Oock zonder vechten, met die prijzen strijcken ga.
Waer is dan Eryx, vorst in 't vechtperck, nu gebleven,
Vergeefs by ons zoo hoogh, gelijck een Godt, verheven?
Waer steeckt hy, die door gansch Silicje was vermaert,
En zijnen roof, alom zoo zegenrijck vergaêrt,
In hof en kercken plagh zeeghaftigh op te hangen?
Hy antwoort: mijne liefde en lust om prijs t'ontfangen
Laet zich uit vreeze niet verbluffen, stil en stom:
Maer 't bloet is kout. de kracht versterft van ouderdom.
Had ick mijne eerste kracht, en waer mijn jeught in 't bloeien,
Als dees; die nu zoo stout en trots, noch in zijn groeien,
Op zijne krachten stoft, geen heerlijcke os zou my
Beweegen, geen geschenck mijn' moedt tot vechtery
Bekooren. hierop smeet hy flux twee zwaere wanten,
Waermê zich Eryx, die gestrenge, plagh te kanten
In 't vechtperck, daer hy haer wel vast om d'armen strickt.
D'Aenschouwers hooren hem vast aen, en staen verschrickt

maer niemant durf tegens hem aengaen:

dies Acestes Entellus aenport,

die zich ouderdoms halve ontschuldigt,

en evenwel met een paer overzware wanten d'omstaenders uiteischt,

Om d'oſſenleere want, heel ſtijf gevoêrt met ſtoffen
waermede hy Dares zelf verbluft, Van loot, en yzer. zelf ſtaet Dares hier getroffen
Van vreeze, en meer verbaeſt dan iemant van die ſchaer,
En wil zich met de want niet ſtellen in gevaer.
Anchiſes forſſe zoon greep 't vechttuigh in zijn handen,
Met al de windelen, en lange en taeje banden,
Bezagh het overal. toen ſprack de grijze man
Entellus: hoe zou 't oogh zich wel verwondren van
De wapens, d'eige want van Herkles, grof van leden,
En om zijn' fellen ſtrijt, op deze kuſt geſtreden!
Uw broeder Eryx vocht voorheen met dit geweer
Dat gy noch ziet beſpat van brein en bloet. wel eer
Dorſt hy Alcides 't hooft met deze wapens bieden:
En toen mijn bloet voorheen noch heet was, en aen 't zieden,
Ick noch van ouderdom niet grijs, noch dus vertraeght,
Gebruickte ick dit geweer: doch zoo u dit behaeght,
En Dares ons geweer magh wraecken en verſmaden,
Aceſt, inſteller van den ſtrijt dit vint geraden,
Den vorſt, Eneas dit oock goet dunckt; 'k ben te vreên:
en erbiet zich met gelijck geweer te vechten, Laet ons met eenerley geweer in 't vechtperck treên.
Zijt onbezorght: ick zal my hier niet tegens kanten:
'k Legge Eryx wanten af: ſchudt gy de Troiſche wanten
Oock uit. dus ſpreeckt hy, ſchiet den dubblen kolder uit,
Ontdeckt zijn grove leên, en grof gebeente, en huit,
En armen, ſterck, en dick, en zet zich, zonder wapen,
In 't midden van het perck, zoo groot hy is geſchapen.
dat Eneas hun beſtelt, waer na zy zich ſchrap zetten. De vorſt Eneas brengt twee wanten voor den dagh,
Al even dick en zwaer, bewint, zoo ſterck hy magh,
Met eenerley geweer de handen van die beiden.
Toen ſtondenze op hunn' toon, al even ſtout, en zweiden
En ſchermden met den arm braveerende in de lucht.
Zy raecken hantgemeen, en, voor den ſlagh beducht,
Zien door het buigen van hun hooft den ſlagh te mijden.
z'Ontwijcken 's vyants vuiſt, verhitten onder 't ſtrijden.

D'Een, wackerder te voet, zich op zijn jeught verlaet,
En d'ander op zijn zwaerte en dickte: maer hy staet
Te los, en wanckelt: want de beenen hem begeven,
Die onder 's lichaems pack, dat logh en traegh is, beven.
Hy hijght naer zijnen aêm, van zwaerte mat en moê.
Zy slaen, een lange wijl, vergeefs van weêrzy toe,
Herhaelen slagh op slagh op ribben, borst, en lenden,
Zoo vreeslijck dat het ploft. men drijft van allen enden
Elckandre met de vuist om d'ooren, waer het raeckt,
Dat been en beckeneel en harssebecken kraeckt.
De grove Entellus staet, en weet van geen bezwijcken, *Entellus staet pal,*
Zoo pal gelijck een pael, en zonder eens te wijcken.
Hy ziet den slagh te moet, verzet het door zijn' stant.
Zijn vyant, die hem, nu van dien, van dezen kant, *en Dares beloert zijn kans, gelijck de soldaet die een stadt of slot, op eenen berg bestormen wil.*
Bespiet, verzuimt geen kans, bespringt hem, zonder voordeel,
Zoo menighmael vergeefs: gelijck een die met oordeel
Een overstercke stadt en wallen, hoogh gebouwt,
Met stormgevaert bestormt, of 't slot belegert houdt,
Op eenen hoogen bergh. Entellus om te treffen,
Begon zijn grove vuist met maght om hoogh te heffen,
En broght hem eenen slagh van boven. d'ander zagh
Die komen op zijn hooft, ontweeck gezwint den slagh
Met eenen luchten sprongk. Entellus door dit faelen, *Entellus, missende hem te treffen, ploft ter aerde, gelijck een vermolsemde pijnboom:*
Dit toeslaen in den wint, stort, eer hy 't kan herhaelen,
Om zijn zwaerlijvigheit, ter aerde met dit pack
Des lichaems: als wel eer uit d'aerde met een' krack,
Een oude pijnboom, die, om hoogh in top gestegen,
Op Ide of Erymant, vermolsemt, en verlegen,
Van zijnen wortel wort geruckt, en neêrgevelt.
Trojaen, en Siciljaen krioelt, en woelt, ontstelt
Van yver, dat het klinckt om hoogh in 's hemels bogen:
En oude Acestes komt terstont, uit mededoogen
Tot zijnen lieven vrient, al evenout als hy,
Vooruitgeloopen, heft, al spijt het zijn party,

doch Eneas helpt hem op, en de helt hervat den ſtrijt,

Hem daetlijck weder op. de helt, niet eens verſchrocken,
Noch van dien val verleemt, hervat dit heftigh wrocken
En vechten heftiger. de wraeck zet krachten by.
De ſchaemte en kennis van zijn ſterckheit, dus in ly,
Ontvonckten, toen zijn bloet en hart, en al verbolgen

zoo heftig, ſlagh op ſlagh, dat het kraeckte, gelijck een hagelbuy op het dak: waerom de vader partyenſcheit, en Dares beſtraft,

Paſt met de ſlincke hant en rechte hem te volgen,
Te treffen reis op reis, drijft Dares over velt
En weide zonder ruſt. geen ruſt was in den helt.
Hy ſchroomde niet, maer ſloegh op Dares, ſtiet en draeide
En trof hem dat het kraeckte, als of de hagel waeide
En neêrſtorte op een dack. de vorſt Eneas kon
Niet lijden dat Entel den veltſtrijt langer won,
En voortvoer in dien gloet, dies hy de vechters ſcheidde,
Hem Dares, dus vermoeit, ontrucken quam, en zeide:
Hoe nu toe? zietge niet dat hy u overmagh,
De kans gekeert is? zwicht voor ſtercker uit ontzagh.
Rampzalige, gy raeſt. helaes, waer zijn uw zinnen?

die al bloedende te ſcheep gebroght wort;

Zoo ſpreeckt hy, ſchort den ſtrijt: maer al die Dares minnen
Zijn ſpitsbroêrs leiden hem [die van vermoeitheit vaſt
De beenen naſleept, en het hooft van overlaſt
Van weêrzy hangen laet, geronnen bloet en tanden
By ſtucken uit den neus en mont ſpuwt,] naer de ſtranden,
Te ſcheepe, en krijgen, elck gedaghvaert, helm en zwaert,

en Entellus den ſtier ſtrijckende,

En laeten helt Entel den ſtier, ten prijs bewaert,
Genieten, en den palm. Entellus, nu zeeghaftigh,
En moedigh op den ſtier, ſprack in zijn ſchick te kraftigh:
O Venus zoon, en gy Trojaenen, kent hier door
Wat mijne jeught vermoght, en hoe gy Dares voor
Mijn vuiſten hebt beſchut, die anders wis moſt ſneven.

drijft dien voor de ſtier doot ter aerde.

Zoo ſprack hy, ſtaende voor den woudtſtier, hem gegeven,
Ten prijs van 't veltgevecht, en hief met kracht de hant,
Bekleet met dit geweer, zijn buffelsleere want,
Tot drywerf toe om hoogh, en, mickende op de ſtarre
Des woudtſtiers, klonck met kracht en al zijn maght den varre

De herſſens in, dat hooft en harſſebecken kraeckt,
En d'os ter aerde ploft, en lillebeent, en raeckt
Aen eene korte doot. toen ſprack de helt met eere:
Ick offre, ô Eryx, u, als een die triomfeere,
Dit bloet, u ruim zoo waert als Dares bloet en ſtraf,
En ſtaeck voortaen 't gevecht, en legh de wanten af.
 Eneas noodight nu al dien 't niet zal verdrieten
Met eenen taeien booge om prijs naer 't wit te ſchieten.
Men is 'er bezigh om Sereſtus hoogen maſt
Te rechten op zijn ſchip, een duif, met koorden vaſt
En om en door het been geſlagen, hecht te ſtricken,
In top van zijnen maſt, als 't wit om naer te micken.
De ſchuttery vergaêrt: men worpt, al even ſchoon,
De loten in den helm. Hippokoön, de zoon
Van Hyrtakus, treckt juiſt en d'eerſte voor alle anderen
Het eerſte lot, met bly gejuich der ommeſtanderen.
Na hem komt Mneſtheus uit, die flus den roeiſtrijt won,
En met de groene olijf om 't hooft noch praelen kon.
Het derde ſchietlot viel Eurytion ten deele,
Den broeder van Pandaer, die faemrijck, den beveele
Van Pallas ten geval, den eerſten pijl met kracht
In 't Grieckſche leger ſchoot, om dus, naer zijne maght,
Het onderling verdragh van 't lijfgevecht te ſtooren.
Het onderſte in den helm Aceſtes ſcheen beſchoren,
Wien 't luſte met zijn hant de jonge ſchutterjeught
Te tarten om den prijs. toen ſpandenze met vreught
Hun bogen, om het ſtijfſte, en trocken hunne pijlen
Elck uit zijn' koker. d'eerſte, om naer den vogel t'ylen,
Snort van Hippokoöns ontſpanne peeze en boogh
Gezwint ten hemel, daer die in den maſtboom vloogh,
En ſteecken bleef. zoo fel dat zelf de maſt, na'et rennen,
Getroffen, beeft en trilt, de duif, uit ſchrick haer pennen
Te zamen klapt, de kuſt rondom, op 't hantgeklap
Des volcks, een' weêrgalm geeft. nu zet zich Mneſtheus ſchrap,

Nu gaet de booghſtrijt aen: men zet een duif op den maſt,

en lootende om de beurt, zoo komt Hippokoon eerſt uit, Mneſtheus de tweede, Eurytion de derde,

en Aceſtes de vierde.

Zy ſpannen hunne bogen.

Hipokoon treft den maſt,

Spant,

Spant, na Hippokoön, den taeien boogh, hier neffens,
En mickt heel fcherp naer 't wit, met oogh en pijl al teffens:
Hoewel, dat fpijtigh is, dit treft den vogel niet,
Mneftheus het fnoer van de duif, Maer flechts het lijnen fnoer, dat hy in ftucken fchiet,
Waermê zy met den voet hing aen den maft gebonden.
Zy vlughte, in donckre lucht en wolcken voort verzwonden.
Gezwinde Eurytion, die lang den pijl en boogh
Gereet hielt, riep om hulp zijn' broeder aen om hoogh,
Verbont zich door belofte, en ziende nu den vogel
In d'ydle lucht geluit verwecken, met den vlogel
in hare vlugt van Eurytion gefchoten: En pennen tegens een, deurfchoot haer in de vlught,
In eene donckre wolck, zoo dat zy in de lucht
En ftarren 't leven liet, en, met den pijl getroffen
Doorfchoten, in het zant quam voor zijn voeten ploffen.
Nu fchoot Aceftes hier noch over, die alleen
en Aceftes fchiet om de kunft in de lucht. Geen' prijs behaelen kon, dies hy in 't wilde heen
Een' pijl fchoot in de lucht, om kunftigh te braveeren,
Te toonen hoe hy boogh en pijlen kon hanteeren.
Hierop verfcheen ons ras een zeldzaem wonderfpoock,
Dat vry te zeggen had, gelijck door d'uitkomfte oock
Hierna wel deeghlijck blijckt, als fchrandre wichelaeren
Ons dreigende te fpa dit wonderfpoock verklaeren:
en zijn pijl brant in de wolcken, gelijck een verfchietende of ftaertftar: Want dit gefchoten riet van oude Aceftes, dat
De wolcken invlieght, vier en vlam in 't vliegen vat,
En fchrijft een fpoor van vlamme, en van den gloet verflonden,
Verdwijnt voor wint in lucht: gelijck, by avontftonden,
't Geftarrent aen de lucht en hemel dick verfchiet,
Of zwevende een vlecht haers of ftaert nafleepen liet.
Al wat'er was ftont ftom. Trojaenen, Siciljaenen
Aenbaden vaft de Goôn. Eneas fcheen te waenen
Dat dit geen teken was van ongunft, viel Aceft
dies Eneas hem met prijs vereert, Met blyfchap om den hals, begiftight hem zijn beft
Heel rijckelijck, en fprack: aenvaert toch dees gefchencken,
O vader, [want het luft Jupijn u te bedencken,

Die by de loting nu misdeelt zijt, met dien prijs,
Voor dees voortekens.] dees schenckaedje is van Anchijs
Den ouden noch bewaert; een' gouden kop, gedreven
Met groot aenzienlijck werck, van Cisseus hem gegeven,
Den Thracer, tot een pant van gunst, noit weldoens moê.
Zoo spreeckt hy, legt Acest den hooghsten schietprijs toe,
Bekranst zijn hooft met loof en groene lauwerbladen.
De goede Eurytion is met geen' nijt beladen,
Om dat men boven hem een' ander d'eere gunt,
Schoon hy alleen de duif om hoogh schoot met zijn punt:
En na Eürytion heeft Mnestheus prijs genooten,
Dewijl zijn boogh de koorde in stucken had geschoten. *gelijck oock d'andere schutters.*
Hippokoön quam lest, de treffer van den mast.
Maer eer de schutter scheit, geeft vorst Eneas last,
En roept Epytides, leermeester, gadeslager *Endelijck roept de koningk Epytides, om het ridderspel te vertoonen:*
Van kleene Iülus, en vermaent dien zorreghdraeger
Al heimelijck in 't oor: ga heene, zegh Askaen
Dat hy, indien de jeught, de ridders vaerdigh staen,
De paerden zijn getoomt, ons met de benden nader',
En in de wapenen, van wijlen grootevader
Ter eere, zich vertoon. zoo spreeckt hy, heet de maets
Het 't volck opruimen, op het velt een ruime plaets
Te laeten tusschen bey. de jongelingen naderen, *de jonge ridders komen aenrijden,*
En komen aengereên voor d'oogen van hun vaderen,
En schitteren te paert, zoo braef dat al de jeught
Van Troje en van Sicilje altzamen staet verheught,
Verwondert en verbaest. de helmen zijn bevlochten
Met een' geschoren krans, als d'ouden dit bedochten.
De hant van ieder voert twee schichten, fier en stout,
Beslagen met een punt op hardt kornoeljen hout.
Men hoort op hunnen rugh den gladden koker klincken.
Men ziet om hals en borst de goude keten blincken.
Dry benden ridders, van dry meesters aengevoert, *in dry benden, onder dry ritmeesters,*
En ieder zes paer sterck, zich op hun wencken roert.

den kleenen Priaem, De kleene Priaem voert hier een van dry kornetten,
En draeght zijn grootvaêrs naem, om telgen voort te zetten,
In 't eedle Italien, en ſpruiten, uit den ſtam
Van vorſt Polites, uit wiens bloet hy oirſprong nam.
Hy heeft een' bonten hengſt van Thracie beſtreden,
Die groot is, met een kol voor 't hooft, en, trots bereden,
Twee witte voeten toont van vore. d'ander is
Atys, De wackere Atys, en de ſtam, waer uit gewis
Alle Atiſen dus lang vereerden de Latijnen;
Kleene Atys, zoo bemint, zoo wel gewilt by zijnen
en Iülus, Iülus, al zijn hart. Iülus, onvervaert
En ſchoonſt van allen, komt op een Sidoniſch paert
Aendraven, dat hem zelf van Dido wert geſchoncken
Uit openhartigheit, om haere gunſt t'ontvoncken
In 's kints gedachtenis door zulck een minnepant.
Al d'andre jongkheit zat op paerden, uit het lant
Der Siciljaenen en Aceſtes ſtal gekomen.
De Dardaniers om ſtrijt de ridders wellekomen
Met vreught en hantgeklap, terwijl hun hart in 't lijf
Van yver popelt. elck bezietze ſterck en ſtijf
Met luſt, en kan terſtont aen 't krooſt hunne ouders kennen.
Na datze braef te paert, na'et heene en weder rennen,
Met luſt bezichtigen den neêrgezeten troep,
die op het klateren van Epytides zweep het ridderſpel beginnen, en zich wenden en keeren, Zoo geeft Epytides van verre met een' roep
En 't klatren van de zweep de ridderbende een teken
Om t'ryſpel aen te gaen, voor allen die hier keecken.
Zy reden eerſt gepaert in eenen troep dus heen
En weêr, daerna in dry kornetten onderſcheên,
Dry teffens in 't gelidt: dan wederom geroepen,
Staen ſchrap, en drillen 't ſpits, de troepen tegens troepen:
Dan zwenckenze om en om: een ieder gaet zijn' gang,
En keeren beurt om beurt, vertoonen aen den drang
Een' loozen ſpiegelſtrijt gewapent: dan aen 't ſpatten,
Laet d'een zijn hielen zien: dan weder aen 't hervatten:

Dan

Dan ſtaeckenze 't gevecht van weêrzy te gelijck.
Gelijck men zeght dat eer in Krete, Minos rijck,
Op 't rijzende eilant, in den doolhof, zoo vol zorgen,
Een wegh liep, van weêrzy bevlochten, en verborgen,
Door veele duizenden bedochte erghliſticheên
Van bypaên vol bedrogh geſtrengelt onder een,
Zoo twijfelachtigh, dat de doolende uitgeſtreecken
Geen oogh kon houden op gedaente, of eenigh teken,
Om zich t'ontwinden: zoo verwart het Troiſche bloet
Zijn ſpoor door een, terwijl elck op den paerdevoet
In 't ſpiegelvechten af- en aentreckt, weet te vlughten,
Te vechten: eveneens als zich dolfijns verluchten,
Die in het Libyaenſche of in 't Karpaetſche meer
Het zoute ſchuim om ſtrijt bezwemmen heene en weêr,
De golven, met de borſt doorklovende, vaſt mercken,
En ſpeelen. toen Aſkaen lang Alba quam verſtercken,
En bouwen, broght hy eerſt dees wijzen op de baen,
Ving 't brave ridderſpel en ſpiegelvechten aen,
En leerde out Latium de ridderfeeſten vieren:
Gelijck zijn lantſliên na dees zeden en manieren
Van hem en van d'Albaenſche en zijn Trojaenſche jeught
Ontfingen. naderhant ging Rome, rijck van deught,
Die hooftſtadt aller ſteên, deze oefeninge leeren,
En onderhieltze, om haer voorouders naemen t'eeren.
Dit ſpiegelvechten van dien knaep heet noch ter tijt
Het ridderſpel van Troje, en, zonder dat het ſlijt,
Wil dees kornet noch niet den naem van Troje miſſen.
Het lijckſpel, dus geviert, als erfgedachteniſſen
Van 's vaders heiligheit, begon de kans en ſpoet
Te weifelen, Fortuin den Troiſchen weêr den voet
Heel dwers te zetten: want terwijl zy bezigh waren,
Om op Anchiſes graf 't getijde te verjaeren,
En t'eeren met dit feeſt, en veelerhande ſpel,
Zondt Juno, dochter van Saturnus, wreet en fel,

zoo kunſtigh, gelijck de doolhof in Kreten gevlochten was,

of dolfijns in zee zwemmen.

Dit ridderſpel bleef ſedert in 't gebruick,

en wert zelf te Rome ingevoert.

Ondertuſſchen keerde Fortuin hun den neck toe, en Juno zont Iris naer de vloot,

[Die al 't voorleden leet noch kaut in 's hemels ſtoelen,
En haeren moedt, noit zadt, aen Troie zagh te koelen,]
De dienſtmaeght naer de vloot van Troje, uit 's hemels poort,
En blies haer met de lucht der ſnelle winden voort.
De kamenier ſpoeit wegh langs eenen boogh, beſtreecken
Met duizent verwen, vlieght onzichtbaer, onbekeecken.
Zy ziet 's volcks toeloop aen, de ſtrant en waterkolck
En haven ledigh, en de ſchepen zonder volck.
daer de Troiſche vrouwen De Troiſche vrouwen, wijt van hier op 't ſtrant, beſchreiden
In eenzaemheit Anchys, uit 's levens licht geſcheiden,
En zagen altemael de grondelooze zee
aen het morren ſloegen. Met weenende oogen aen. och, riepenze alle, ô wee,
[Uit eenen mont] wat zijn wy mat van ommezwerven
Op zee! wat zijn'er, eer wy entlijck ruſt verwerven,
Noch mijlen zees aen vaſt. zy kermen om een ſtê.
't Verdriet haer langer dus te ſuckelen op zee;
Iris haeren ſlagh waernemende, nam den ſchijn van Beroë aen, Dies Iris, ſnoot genoegh om iemant leet te brouwen,
Zich worpt in 't midden van dien hoop Trojaenſche vrouwen,
Laet wezen en geſtalt van haere godtheit ſtaen,
En treckt nu Beroës gedaente en kleeders aen,
Gemael van Doriklus, den Thrax, een oude vrouwe,
Van goeden huize en naeme, en eertijts in haer trouwe
Met kinderen verrijckt. dus anders toegeſtelt
Begeeft zich Iris met dees rede op 't vlacke velt,
In 't midden, daer de Troiſche ontſtelde vrouwen klaegen:
rockende de vrouwen op, Elendigen, die niet, in Trojes nederlaegen,
Van Grieckſche handen, by de veſten, voor de ſtadt
Der vadren, wert ter doot geſleept, en opgevat!
Rampzaligen, waertoe wil 't avontuur u ſpaeren?
Och, wy beleven nu den zomer, na zes jaeren,
Dat Troje wert verwoeſt: wy, over zee en zant,
Door zoo veel zeegevaer en rotſen, menigh ſtrant
Zijn omgevoert, om, langs deze ongeſtuime hoecken
En golven omgeſolt, Italie te zoecken,

Dat

Dat eeuwigh deist, en vlught. hier heerscht Acest, een man
Veel gastvry, in 't gebiet van Eryx, broeder van
Eneas: wie verlet ons hier den muur te stichten,
De burgers aen een stadt te helpen, te verlichten? *om zich in Sicilie neder te slaẽ,*
O vaderlant, ô Goôn, vergeefs in 't vier geredt!
Och, stichtenwe geen stadt, om Troje, ons lang belet,
Te noemen naer het oude? en zal ick met dees vrouwen
Nooit Xanthus, Simoïs, den vliet van Troje aenschouwen?
Veel nutter datge flux met my nu t'zamenspant,
En leght d'onzaelge vloot terstont in koolen: want *en de schepen te verbranden.*
Waerzeggerin Kassandre, in mijnen droom verscheenen,
Scheen my de fackels zelf te reicken. nergens heenen
Zoeckt Troje, zeghtze, dan op deze plaets. hier is
Uw woonplaets. 't is nu tijt: nu neemt uw zaeck gewis,
En rustigh by der hant. dit voorspoock leert u spoeden,
Niet sammelen. hier staen vier outers, 't hooft der vloeden
Neptunus toegewijt. de Godt reickt u de toorts,
En moedight zelf u aen. zoo spreeckt zy, en vat voorts
Een branthout aen met kracht, en zwaeit het om haere ooren, *Zy treet haer allen met een branthout voor:*
Al flackrende om haer hooft, en slingert het van toren
In 't midden van de vloot. de Troische vrouwen staen
En zien verbaest en vreemt. een Pyrge alleen vooraen,
Die d'outste was, met een de hoofsche voestermoeder *doch Pyrgo merckt en ontdeckt het bedrog.*
Van Priams kinderen altzamen. deze, vroeder
Van andren riep: ô geen Reteesche Beroë,
Gemael van Doryklus, is raetsvrou hier ter stê:
Geen joffers, let maer slechts op 't kroost, en op 't vermogen
Van haer bevallijckheit, en op die flonckrende oogen.
Hoe levende is haer geest, haer opzicht! welck een tredt,
In spraeck. 'k heb Beroë gelaeten; kranck te bedt,
En moeielijck, dewijl zy van dit feest most blijven,
Anchises eere niet naer zijn waerdy moght stijven.
Zoo sprackze: maer de schaer der vrouwen, in 't begin *De vrouwen staen in 't eerste verbystert.*
Niet weetende hoe 't is, zien met een' wederzin

De vloot en kielen aen, en ſtaen om 't hart beneepen:
En tuſſchen eenen treck naer 't lant, daer heure ſchepen
Nu leggen, en het rijck, waerheen haer 't nootlot ſtiert;
zien de godin ten hemel vliegen, beginnen te razen, Terwijl de luchtgodin ten hemel innezwiert,
En eenen grooten boogh in 't zwerck ſpant in het zweven.
Verbaeſt door dit gezicht der Godtheit, aengedreven
Van dolheit, ſchreeuwenze, en ontrucken met miſbaer
Den offerhaert het vier. een deel berooft altaer
en vieren de vloot te ſlingeren. En offerdiſch, en worpt feeſtoenen, tortſen, tacken.
Het vier, met vryen toom aen 't voortſlaen, onder 't ſmacken,
Ontſteeckt'er doft, en riem, en ſchepen, ſchoon gemaelt,
Eumelus brengt Eneas de tijding. Van dennen opgebouwt. de bode Eumelus draelt
Geenſins om tijdinge aen Anchiſes graf te brengen,
Daer al de ſchouburgh zit; dat vlam en roock zich mengen,
De ſchepen lichter laege in brant en vlamme ſtaen.
De Troiſchen zien terſtont de voncken opwaert gaen,
En gloeiende in een wolck van roock ten hemel ſtijgen.
Askaen vlieght te paerde derwaert, Aſkaen, die wacker vaſt het riddersdom leert krijgen,
Vlieght heftigh met zijn paert voorheene naer de vloot,
Die laſt leedt. niemants maght noch aenzien is zoo groot
By deze hoofden, ſchier tot ſtervens toe verlegen
Om dezen knaep, dat zy zijn' yver onderwegen
Verkoelen konnen. hy riep luidt, zoo dra hy quam
en beſtraft den dollen hoop. Aenſtuiven: hoe, wat nu? wat zoecktge met dees vlam?
Wat dolheit komt u aen? och, arme burgerinnen!
Gy ſteeckt geen vyants tent, noch Grieckſche legers, binnen
Uw paelen, maer uw vloot en toeverlaet in brant.
Ziet toe, ick ben Aſkaen, uw vrient. zoo ſpreeckt hy, rant
Zijn' helm aen, daer hy flus in 't vechtſpel heene en weder
Mê reedt: dien ſmijt hy nu voor haere voeten neder.
De vader komt oock aengeſtoven: de vrouwen vlieden. Eneas komt hier op met zijn Trojaenſche maght
Aenſtooten: maer terſtont ſtoof 't vrouwelijck geſlacht
Uit vreeze langs het ſtrant. een ieder wechgeſchoolen
Verſtack zich diep in boſch, in ſteenrotſe, en in holen:

En Juno, van wiens geest zy al bezeten zijn,
Vaert uit, dies zy, een poos bedrogen door den schijn,
Nu by haer zinnen, flux haer eige vrienden kennen.
Nu zienze 't leven en het schendigh schepeschennen
Met rouwe aen, en verdriet: noch bleef de vlam niet staen,
Noch liet hier na met kracht geweldigh voort te slaen.
Het dichte werck, waermê de naden zijn gedreven,
En 't smoocken meer en meer, gaet aen. de vlam schept leven
Tot op den bodem toe. de hitte roockt en smoockt,
Verteert allengs de kiel. de vlam wint velt, verschroockt
Verbrant den ganschen romp van 't schip. gedüurigh gieten
Het water bluscht geen vier, al stort men heele vlieten.
Godtvruchte Eneas voor 't aen 't scheuren van zijn kleet.
Hy streckt de handen uit, en roept met kreet op kreet
De Goden aen om hulp: Almaghtige eerste vader,
Zoo gy de Troischen niet ten uiterste al te gader
Vervolght; indienge, niet van d'oude gunst vervreemt,
Der menschen zwaericheên noch iet ter harte neemt,
Zoo bergh de vloot in 't vier, na zoo veele ongevallen;
Bescherm de Troischen voor den lesten noot van allen,
In dezen droeven stant: of, ben ick 's waert, doorschiet
Hy met den blixemstrael, zoo endight mijn verdriet,
En donder uit de lucht. hy hielt nau op te spreecken,
Of eene wolck begon met onweêr uit te breecken,
En regen, vlaegh op vlaegh, als ofze een' stroom uitgoot.
De donder, slagh op slagh, de schorre donderkloot
Verzetten bergh en dal, met ysselijcke slagen.
Het stormt, en buldert. al de lucht ziet zwart van vlaegen,
En regenbuien. nu verdrinckt de waterplas
De schepen, en de vloot, die reede aen 't branden was,
Wort nat, de smoock gelescht: dat berght nu al de kielen,
Behalve vier alleen, die 't vier ten deele vielen.
Maer vorst Eneas, van deze overgroote smert,
Dit schricklijck ongeval, getroffen in zijn hart,

De brant gaet zijnen gangk.

Eneas bidt de goden om hulp,

en een stortregen lescht het vier.

De koning bedroeft over dit

Liep

ongeval, hangt in twijfel,

Liep 't hooft van zorgen om, en veel bekommeringen.
Hy overleght, of men zich ſtip zou laeten dwingen
Van 't nootlot, of die wet uit noot te buiten gaen,
Zich op den bodem van Sicilje nederſlaen;
Of d'Italjaenſche kuſt aentrecken op de baren;

waerop Nautes hem dient, en ten beſte raet.

Dies Nautes, out en grijs, en wonderlijck ervaeren,
Van Pallas afgerecht op kunſt en wichlery,
Dat hem in aenzien broght, den vorſt Eneas vry
En milt berecht op 't geen de haet en wrock der Goden
Hun door dit voorſpoock ſpelde, of ſtreng hun wort geboden
By nootlot, en de ry van 't eeuwige beſluit.
Dees trooſte Eneas toen, en goot zijn hart dus uit:
O Venus zoon, laet ons vry volgen, zonder ſchroomen,
Het nootlot, waer 't ons rolt en ſolt. men moet volkomen
Uitharden, 't ga zoo 't wil, al wat Fortuin voortaen
Ons overzent. gy hebt Aceſtes, den Trojaen,
Uit goddelijcken ſtamme op uwe hant, als eigen.
Neem hem, die willigh is zich u ten dienſt te neigen,
Ten raetsman. lever hem het volck, dat, vol verdriet,
Van twee paer ſchepen, die verbrant zijn, overſchiet,
En allen, wien uw wit en dapperheên mishaegen,
En ongelegenheên; ſtockouden, op hun dagen,
Zeeziecke wijven. ſchiet vry uit wat ſtram en ſtijf
Het zeegevaer verveelt. vergunze hun verblijf
Al wien 't kleenhartigh luſt een nieuwe ſtadt te bouwen,
Die met Aceſtes gunſte oock zijnen naem magh houwen.

Eneas, hier door verquickt, en noch vol twijfelmoedigheit, verneemt 's nachts Anchiſes geeſt,

Eneas hart verquickt, was wonderlijck gedient
Met zulck een onderwijs van zijnen ouden vrient.
Maer ſedert zwindelden zijn zinnen en gedachten
Vaſt om en wederom: en toen, om op de wachten,
Te paſſen, d'eerſte nacht, gezeten op haer ſlê,
Van paerden aengevoert, door 's hemels ſchaduw glê,
Verſcheen hem 's vaders geeſt, die ſnel quam nederzweven,
En aenhief op dees wijs: mijn zoon, die, by mijn leven,

Gy liever waert dan zon en leven, ô mijn zoon,
Die 't jammer, Trojes bloet beſchoren, zijt gewoon
Te proeven; ick koom hier, op Jupiters geboden,
Die 't branden van de vloot belette, en by de Goden
Zich over u ontfermt. nu volgh vry Nautes raet,
En al wat d'oude man zoo grondigh wel verſtaet.
Scheep met de braefſte jeught en allervroomſte harten
Vry over in Italje. een volck ſtaet u te tarten,
Een' aert, die woeſt en wilt in Latium u wacht:
En evenwel, mijn zoon, gy moet den helſchen nacht,
Een diepen jammerpoel om laegh noch eerſt bezoecken,
My ſpreecken: want ick ga niet waeren by de Vloecken,
En 't godeloos geſpuis des afgronts, en de ſchim,
Die droef en diep verzonck beneden 's aerdtrijcks kim:
Maer wy verkeeren in d'Elyziaenſche velden,
In 't vrolijcke getal der recht godtvruchte helden.
De zuivere Sibyl zal u, als 't zwarte vee
Geſlaght is voor 't altaer, geleiden naer die ſtê:
Dan zultge al uw geſlacht en afkomſt kennen leeren,
Verſtaen wat veſte en ſtadt u 't nootlot wou beſcheeren.
Vaer wel: de midnacht daut, en is alree voorby.
De haetelijcke dagh van 't ooſten ademt my
Een waeſſem toe van 't paert, dat hygende op komt ſtreven.
Zoo ſprack hy, en verſtoof, als roock in lucht verdreven.
Eneas roept: waer ſtreeft gy heen? waer blijft gy nu?
Wien vlughtge? of wie verbietme, ô waerde vader, u
t'Omhelzen, daer ick legh? nu rekent hy de koolen
En 't vier op, onder d'aſch gedooft, en wechgeſchoolen,
Aenbidt den Haertgodt, en vrouw Veſtaes tempelſchat
Uit Troje, en eert hen met het volle wieroockvat,
Gezouten offermeel, en roept de reisgenooten,
Aceſtes boven al, ontdeckt den laſt des grooten
En opperſten Jupijns, en wat de vader hem
Bevolen heeft: hoe hy geraden vint hun ſtem

die Nautes raet en voorſlagh beſtemt, den oorlogh in Italie ſpelt, en hem beveelt de hel te bezoecken.

Te volgen, zoo 't betaemt: die raet wort niet versmeeten.
Acestes weigert niet te volgen watze heeten.

Men zift dan d'ongeduldigen uit,

Men schrijft de vrouwen op, die t'zamen zijn beraên
Zich hier in eene stadt in stilte neêr te slaen.
Men past al 't willigh volck, en wat op hooger driften
Noch geen vermaertheit past, naukeurigh uit te ziften.

en kalfatert de vloot.

De Troische, een kleen getal, doch braef van moedt en ziel,
Vernieuwen banck en doft, verbetren kiel by kiel,
En schepen, half gebrant, met nieuwe ribben, houwen
Beschaven balck, en planck en riemen, maecken touwen

Eneas roit de vesten:

En takels klaer en fix: terwijl Eneas, vroegh
Te werck, de vesten meet, en afroit met den ploegh,
En erven deelt by lot. hy noemt hier, onder 't roien,
Dees plaets naer Ilium, en d'andre plaets nieu Trojen.

Acestes wijst hem de plaets voor de hooftgebouwen, en men bancketteert negen dagen langk,

De Troische Acestes is beholpen met dit rijck,
Geeft merckt en raethuis plaets, een ieder in zijn wijck,
Verkiest wethouders, schrijft hun keuren voor, en wetten.
Hy liet op Eryx kruin een' grooten tempel zetten,
Wiens dack ten hemel steegh, ter eere van de Min,
Die op Idalie regeert, als koningin.
Hy wyde Anchises graf een' priester toe, en wouden,
Heel ruim en breet beplant. het volck dus onderhouden
Wel negen dagen langk, met brassen en bancket,
En offer, op 't altaer den Goden voorgezet,
Begon de zuidenwint op zee, naer wensch, te waeien,
En met slecht water ons al weder t'scheep te kraeien.

waer na het op een scheiden en kermen gaet.

Daer stack men in de boght een keel op, als een klock,
Met huilen, en gekerm, en onder dit genock
En oorlofneemen en omhelzen, root bekreeten,
Was een gansch etmael ruim verloopen, en gesleeten.
Nu wouden wijf en man [wien 't weêr te vore op 't vlack
Zoo leelijck toegreen, dreighde, en tegens 't harte stack,
Dat het onmooghlijck scheen op zee dit door te strijden,]
Mê t'zeil gaen, lijden wat in 't reizen stont te lijden.

De

De goede Eneas trooſtze, en ſpreecktze minzaem toe,
Beveeltze Aceſtes, dat zijn toezicht hen behoe,
Gelijck een bloetverwant, en moſt van droef heit ſchreien.
Hierna geboodt hy voort den offer te bereien,
Dry kalvers Eryx, en een lam voor 't woeſte weêr
Te ſlaghten, en ontmaert de ſchepen langs het meer,
Het een na'et ander. dus reisvaerdigh, en om d'ooren
Gevlochten met d'olijf, den krans heel net geſchoren,
En ſtaende voor op 't ſchip, in 't aenzien van het ſtrant,
Vat d'offerſchael, en worpt het offeringewant
En giet den heilgen wijn in zee en zoute baren.
De wint van achter blaeſt in 't zeil, en ſpoeit het vaeren.
En ieder roeit om ſtrijt, en veeght door 't water heen.
Maer Venus, noch belaên met zorgen, ſpreeckt alleen
Terwijl Neptunus aen, begint haer' noot te klaegen:
O zeevooght, Junoos wrock en wraeckzucht, zwaer te draegen,
Om d'onverzoenbaerheit, perſt Venus met gebeên
Zich te vernederen. geen tijt, hoe lang geleên,
Geene offerhanden van godtvruchten, noit bedurven,
Veranderden haer oit, noch konden 't hart vermurven,
Haer onvermurwde maght, in 't wrocken onverzaet,
Laet, om Jupijns gebodt noch 't nootlot, haeren haet
Niet vaeren. het vernoeght haer niet dat zy de wallen,
In 't hart van Frygie gelegen, ziet vervallen,
Verſlonden door haer veete, en bitſe vyantſchap;
Dat zy het overſchot van Troje, ſtap op ſtap,
Door allerhande ramp ter ſtraffe ſleepte, en ſleurde;
Maer zy vervolght noch d'aſch en beenders der geſteurde
En uitgeroide ſtadt. wat oirzaeck haer nu preſt
Tot zulck een razerny, dat weetze zelve beſt.
Gy zelf zijt mijn getuige, en weet hoe dees verſtockte
Op 't Libiaenſche meer zoo fel een' ſtorm berockte,
En hoeze, ſteunende op de buien van den vorſt
Der winden, zee en lucht, doch ydel, mengen dorſt.

Middelerwijl zoekt Venus by Neptuin heul voor haeren zoon:

Dat durfze op uwen boôm, in uw gebiet ons brouwen.
O schelmstuck! zie nu eens, zy heeft door Troische vrouwen,
Van dolheit aengevoert, de schepen, al te snoot,
Verbrant, de vloot ten deel vernielt, en ons uit noot
Geperst een goet getal van onze vlootverwanten
Te laeten dus uitheemsch aen vreemde waterkanten;
Dies bidde ick dat het u believe 't overschot
Der vloote veilighlijck door zee, op uw gebodt,
Te voeren, veiligh aen den Tyber der Latynen
Te brengen, zoo wy in ons bede billijck schijnen,
Bescheert het nootlot hun die vesten na'et gevaer.
Saturnus zoon, de vooght der watren, antwoort haer:
Neptuin troostze. Godin van Cyprus, gy mooght billijck uw betrouwen
Op mijne rijcken, uw geboortestede, bouwen:
Ick heb dit oock verdient, en menighmael het meer
Getoomt, de razerny van water wint en weêr,
En droegh te lande, [dit getuigen u de stroomen
Van Xanth en Simoïs,] om 't wrocken in te toomen,
Geen mindre zorge voor Eneas uwen zoon;
Wanneer Achilles vloogh, en zette bange en bloôn
De Troische benden na, en dreef haer aen de vesten,
Daer veele duizenden van mannen d'ackers mesten,
De toegedamde stroom opsteende, en Xanthus, stil
En in zijn' loop geschut, geen zee vont door zijn kil.
'k Ontruckte sedert, om Eneas te beschermen,
Hem met een holle wolcke Achilles krachtige armen;
Toen hy, al t'ongelijck in kracht en gunst van Goôn,
Het hooft zijn' vyant had in lijfgevecht geboôn,
En ick genegen was den muur van 't ongestadigh
en beloeft hem behouden in de haven van Avernus te brengen. Meineedigh Ilium door mijne hant genadigh
En gunstigh opgebout, te slechten tot den gront.
'k Blijf noch stantvastigh by dat opzet, als het stont.
Legh af uw vrees: hy zal, gescheiden van dees stranden,
In d'oude haven van Avernus noch belanden,

Slechts

Slechts missen op de zee een manshooft van belang:
Een hooft betael' voor veele, en ga een' droeven gang.
Na dat de vader het gemoedt van dees Godinne
Gestreelt had en verheught met troost uit rechte minne,
Zoo spande hy het paert voor zijn karros, en toomt
Der zeegedrogten beck, daer 't schuim uit bruischt en stroomt.
Hy geeft de paerden, die voor zijne godtheit knielen,
Terstont den vollen toom, en glipt met blaeuwe wielen
Heel luchtigh over zee en dyning regelrecht.
De baren leggen zich: de holle zee gaet slecht,
En slecht haer dyningen, beneên de kraeckende assen.
De wolcken, die op Godt, den grooten zeevooght, passen,
Verdwijnen aen de lucht. toen volghden hem op zee
Gedaenten zonder endt: walvisschen zwemmen mê,
Geweldigh groot en langk: en Glaukus oude reien,
Palemon, Inus zoon, en Tritons hem geleien,
En Forkus leger volght, aen zijne rechte hant:
De slincke zijde wort bestuwt van dezen kant
By Thetis, Melite, en oock Spio, met Thalye,
Cymodoce, Panoop, Nisæe op eene rye.
Den vorst Eneas, eerst in twijfel, sprong van vreught
Nu 't hart in 't lijf op. hy beveelt de Troische jeught
De mast te rechten, al de zeilen op te haelen,
En aen de ra te slaen. zy maecken, zonder draelen,
Terstont de touwen klaer, en vieren in de vloot
Al teffens nu den slincke en oock den rechten schoot.
De vloot zeilt heen voor wint. geen Palinuur kon feilen.
Hy vaert, als Amirael, vooruit voor alle zeilen,
Die volgen op zijn' last. nu was de vochte nacht
Aen 's hemels toppunt schier ten halven wegh gebraght:
De bootsman op de doft, daer hem de riemen decken,
Begon op 't hout de leên gemacklijck uit te strecken,
En viel gerust in slaep, wanneer met geen gerucht,
De vlugge Slaepgodt uit de starren daelt, de lucht,

Vader Eneas verquickt,

vaert voor wint heene.

's Nachts daelt de Slaepgodt,

Verdeelt, de schaduwen verdrijft in deze hoecken
Om u, ô Palinuur, van boven te bezoecken,
En tot uw ongeluck onnozel hier in rust
En slaep te wiegen. hy, die d'ongemacken sust,
Zet zich by 't roer, daer hy in Forbus schijn quam zweven,
En kout: rust Palinuur, ô eer van Abas neven,
en raet Palinuur wat te slaepen. De dyning drijft de vloot: de wint is stil en zacht.
Men gunt u eene wijl te rusten in der nacht.
Nu legh uw hooft zacht neêr. verpoos een poos uwe oogen,
Van waecken afgemat. ick ga, wilt gy 't gedoogen,
Palinuur wil geen oogh luicken, nochte de zee betrouwen: Terwijl voor u te roer: en Palinuur, die pas
Zijne oogen op kon slaen, sprack: ken ick niet den plas,
De zachte luimen van de zee, die ons kan wiegen,
En met een schoon gelaet slechts toeleght op bedriegen?
Zou ick dit woest gedroght betrouwen? hoe zou ick,
By 't schoonste weêr veeltijdts bedrogen, zonder schrick,
Den vorst Eneas dus den lichten wint betrouwen?
Zoo spreeckt hy, en volhardt den helmstock vast te houwen,
Verlaet het roer niet, slaet om hoogh de starren ga.
dies besprengkelt de Slaepgodt hem met vergetelnat, en de stuurman De Slaepgodt sprengkelde den stuurman, nu dus spa
En stil, den slaep van 't hooft met eenen tack, gedompelt
In krachtigh nat van Styx, het welck hem overrompelt,
Terwijl 't vergetelnat hier langs vast nederdruipt.
De Slaepgodt luickt hem 't oogh, bevangt en onderkruipt
Den moeden stuurman, die met alle zijn vermogen
Den vaeck wou drijven uit zijn half beschotene oogen.
Zoo dra de stuurman van den slaep bevangen was,
En 't hooft neêrhangen liet, krijght hem de Slaepgodt ras
plompt in zee: Heel onder, ruckt een stuck van 't achterschip in 't vaeren,
En plompt met roer met al den slaeper in de baren,
Daer hy vergeefs een wijl aen mackers hulp verzocht.
evenwel zeilt de vloot al voort, De vlugge Slaepgodt vlieght ten hemel door de locht.
De vloot gaet niettemin haer' gangk, gelijck te voren,
En zeilt op Godt Neptuins beloften, haer gezworen,

anſch onbekommert voort, tot datze in 't endt geraeckt *langs de klippen der Sirenen ;*
y der Sireenen rots, daer menigh ſchip op kraeckt,
n die noch wit leght van gebeent der drenckelingen.
e zoute baren op de heeſche rotſen ſpringen,
n ſtuiten, reis op reis, van wijt en verre, daer
e vorſt Eneas eerſt zijn onheil wort gewaer, *wanneer de vorſt den ſtuurman miſſende, Palinuur beklaeght.*
loe 't ſchip den ſtuurman miſt, en ſlingert heene en weder.
ly zet zich aen het roer by nacht. zijn hart wort teder.
ly zucht bedroeft, en klaeght om 's vrients verlies altoos:
) Palinuur, gy hebt, te ſlecht, te reuckeloos,
let ſchoone weder, en de ſlechte en effe vloeden
etrout, en wiſt, helaes, u zelven niet te hoeden:
len zal uw lichaem, naeckt en onbekent belant,
ien leggen op het eene of op het andre ſtrant.

P. VIRGILIUS MAROOS
ENEAS.
Het zeſte Boeck.

INHOUDT.

Hy treet te Kume op lant, en hoort de prieſterin,
Begraeft Mizeen, en pluckt den tack met goude bladen;
En ſlaet met zijn Sibyl den wegh des afgronts in,
Vint Palinuur, en ſlaet met Didoos ſchim beladen.
De leitsvrou leert den helt der zielen ſtraf en loon.
Anchiſes wellekomt zijn afkomſt, daer beneden,
En monſtert op een ry de neven van dien zoon,

En al 't Romainsche bloet, dat op zijn spoor zal treden,
Om 't eeuwige aertsgebiet te levren aen August,
Door zoo veel zweet en bloet, en oorlogh, zonder rust.

Al schreiende zeilt hy voort, en zet het te Kuma voor ancker.

ZOo spreekt hy schreiende, en bedruckt, en viert de schoten,
Belant te lange leste aen Kumaes wal, en sloten,
Van oude Eubeërs eerst gebouwt, zoo dicht aen zee.
Hier zetten zy 't gelijck voor ancker op de ree,
De boegh naer zee gekeert, en d'achterstevens vielen
Naer 't strant. zoo boort maetroos de waterkust met kielen.

De jongelingen springen uit, en boetē vier.

Een deel der jongkheit springt met yver op het lant
Van out Hesperien: een deel, begaen om brant,
Klinckt vier uit kaien, dat in d'aderen der steenen,
Als zaet, verborgen leght: een deel komt hier met eenen
Hoop ruighte en tackebosch aensleepen, daer het wilt
In nestelt, en maetroos berecht het zeemans gilt
Wat vliet en bosch en beemt zy hier te lande ontdecken.

Eneas gaet naer den tempel van de Sibylle,

Maer hun godtvruchtigh hooft bezoeckt de woudtvertrecken,
En kerck, waerover Godt Apol heerscht. hy gaet stil
Bezoecken 't heiligh hol, den tempel [daer Sibyl,
Ontzaghelijck by 't volck, zich houdt] op dat die trouwe
Hem haer geheimenis, op zijn verzoeck, ontvouwe.
Het groote orakel zelf, de Godt van Delos blaest
Haer zijne wijsheit in, en geest, wanneerze raest,
Als hy 't aenstaende haer ontsluit op zijnen drempel.
Nu gaenze t'zamen in Apolloos gulden tempel,

daer Dedael, voor Minos gevlught,

Door 't kerckwoudt van Diaen. men zeght dat Dedalus,
Uit Minos rijck gevloôn, zich op zijn vleugels, dus
Vermeeten in de lucht betrouwende, aenquam rennen,
En, langs een nieuwe baen, aenroeiende op zijn pennen,
In 't koude noortsch gewest, den kercker loos ontweeck,

Febus een schoone kerck sticht.

En endtlijck luchtigh op het slot van Chalcis streeck,
Dat in Itaelje rijst. Dedael, die hier belande,
Wijdt Febus Godtheit, als een danckbaere offerhande,

Met roeituigh van zijn pluim, en boude, in Febus naem,
Veel groote kercken, hem ter eere, en zulck een faem.
Men zagh Androgeüs op deze kerreckdeuren
Gedoot, en hoe bedruckt d'Atheners jaerlijcks treuren,
Met zeven lijcken van hun zoonen, en ten zoen
Den opgeleiden tol uit dwang en noot voldoen.
De lotbus ſtaet gereet, met d'uitgetrocke loten.
Het eilant Krete komt recht over opgeſchoten,
En rijzen uit der zee. Paſifaë wort hier
Genoopt van dolle min tot haeren wreeden ſtier,
En weet zich onder hem, ter ſluick en ſtil, te vlyen.
Men ziet'er mengſel van haere afkomſt, van twee zyen,
Het menſch- en ſtiersgedroght, te ſchandelijck gebaert;
Een ſnoot gedenckmerck van dien overgeilen aert.
Hier is de doolhof, daer zich geene uit redden mogen.
Dedael, met Ariadne en haere min bewogen,
Holp Theſeus heimelijck aen 't kluwen, om den draet
Te volgen, en aldus t'ontdecken het verraet
Des dubblen doolhofs, en zoo veel bedriegeryen:
En kon, ô Ikarus, uw vaders rou het lyen,
Gy had in zulck een kunſte al mede ruim uw deel.
Hy pooghde tweemael hier in 't gouden tafereel
Uw' val te maelen: maer van hartewee en ſmerte
Bezweeck tot tweemael toe de hant met 's vaders harte.
De Troiſchen hadden dus, vervolgens achtereen,
Beſpiegelt ſtuck voor ſtuck, waer niet vooruitgetreên
Achates, hier geſtuurt, op ſlagh hun bygekomen,
Met Glaukus dochter, tot waerzeghſter aengenomen
Van Febus, en Diaen, Deifobe, die voort
Den koning aenſpreeckt, en in zijn beſpiegling ſtoort: *Deifobe komt en beveelt Eneas te offeren,*
De tijt laet nu niet toe hier lang te blijven wachten.
Het paſt u beter, uit het puick van 't vee, te ſlaghten
Een zuiver zevental van rundren, noit in 't jock
Geſpannen, en zoo veel ſtalſchaepen, rein van vlock,

Pp Gelijck

Gelijck men is gewoon. zy offren voort dees dieren,
en roept de Trojaenen in den tempel, En volgen hunnen laſt. de prieſterin, na'et vieren
En offren, roept terſtont de Troiſchen in haer kerck.
De lenden van de rots is hol, een maghtigh werck,
Dat hier d'Eubeërs diep uit louter rotsſteen ſcheuren.
Men gaet door hondert breeden en ruime en ope deuren,
waer uit zy orakels ſpreeckt. Door hondert gangen in, waer uit 's waerzeghſters mont
Met zoo veel ſtemmen galmde, en elck ter antwoort ſtont.
Toenze aen den ingangk van den grooten tempel quamen,
Sprack deze maeght: 't is tijdt Godt om beſcheit te praemen,
Om 't nootlot te verſtaen. zie daer is Godt, zie daer.
Zy kreegh, terwijlze voor de deur met dit gebaer
Dit ſprack, het eene kleur op 't ander, en haer wezen
En aengezicht verkeerde, en al heur haeren rezen.
Zy hijght naer heuren aêm, wort fel van dolle zucht
Bereên, ſchijnt grooter, en, van Godt Apol bevrucht,
Spreeckt nu niet menſchelijck: Eneas, ſtaecktge uw ſmeecken?
Trojaen, belooftge niet? want zonder Godt te ſpreecken,
Te bidden zal dit hol niet een verbaeſde poort
Ontſluiten: en hierme zweegh dees Sibylle voort.
De Troiſchen ſchrickten, dat'er 't hart en al de leden
Af ſidderden. de vorſt begaf zich tot gebeden:
Eneas roept Febus aen, O Febus, die doorgaens, om onzen wederſpoet
En byſtre zwaricheên, geraeckt waert in 't gemoedt,
Achilles door 't geweer van Paris nederleide,
Het bloet van Dardanus; 'k begafme op zee, en ſcheide
Op uw gebodt van lant, en zeilde om 't aerdtrijck heen,
Bezocht de vergelege en Mauritaenſche ſteên,
En ſtranden, dicht bezet met plaeten, en met zanden:
Nu doen wy endelijck d'Italiaenſche landen,
Die eeuwigh deizen, aen. dus lange, hoe 't beſla,
En uitvall', ſleepte ons 't lot van Priam achter na.
en alle Goden en Godinnen, En gy, ô Goden en Godinnen al te gader,
Wien Ilium, en d'eer van Dardaen, onzen vader,

Zoo tegens 't hart stack, och, nu waer het wel hoogh tijt
Dat gy het Troische volck, dus lang zoo fel benijt,
Van rampen eens verlichte: en gy, ô uitverkoren
Gewijde mont, bewust van 't geen ons is beschoren, *en bidt de Waerzeggerin om een uitkomst:*
Verleen den Troischen [ick, als koning en hun hooft,
Verzoeck geen rijcken dan by nootlot ons belooft,]
Dat zy in Latium, met heilighdom en Goden
Van Troje omsucklende, zich eens op uw geboden
Daer nederzetten. ick zal Febus en Diaen
Met marmersteene koor en kercken onderdaen
Vereeren, oock een feest in Febus naem instellen,
En wijden u in 't rijck geweldige kapellen:
Want 'k zal, ô goedertiere, oock uw orakellot,
De schriftgeheimenis van al het geene Godt
Beschoer aen ons geslacht, zorghvuldigh hier bewaeren,
Door keur van mannen, waert te letten op Godts blaren.
Ick bidde alleen betrou uw vaers geen pallembladt,
Op dat de snelle wint het niet verstroie en vatt',
Maer laet ons mondeling onze avontuuren weeten.
Dus sloot hy zijn gebedt: doch dees Sibyl, bezeten
En zwanger van Apol, kon haere wichlery
Niet uiten, ging door 't hol, gelijck een razerny,
Vervaerlijck heene weêr in arbeit, eer 't wil schieten
Verpijntze zich haer' krop, die vol is, uit te gieten.
Apollo temt terwijl haer wreet en fel gemoedt
En dollen mont te meer, en toomt den overvloet
Der tong met zijn gebit. nu bersten hondert deuren
Van 't huis al teffens op, als of de rotsen scheuren,
En Godts waerzeghster geeft hem antwoort overluit:
O gy, die uwen noot te water ziet gestuit,
Verwacht te lande noch een vreesselijcker lijden. *zy voorzeght hem d'aenstaende zwaericheden,*
De Troischen zullen [zet uw vrees en zorgh ter zijden,]
Lavinie aendoen, maer oock wenschen datz'er noit
Belandden. oorelogh, zoo schrickelijck als oit,

Een oorlogh zienwe u hier van verre wellekomen,
Den Tyber ſchuimende van bloet naer zee toe ſtroomen.
Zijt hier om Simoïs noch Xanthus niet begaen,
Noch Grieckſche legers. een Achilles opgeſtaen,
En oock uit een Godinne, is reede aen 't harrenaſſen,
En tegens u in out Lavinie opgewaſſen.
De Troiſchen miſſen hier geen Juno, nochte ween.
O welcke volcken, wat al Italjaenſche ſteên
Zult gy, door noot geperſt, om hulp niet loopen zoecken!
Een vrou, die wederom de Troiſchen kan verkloecken
Door minnelijck onthael, een uitheemſch huwelijck
Is wederom de peſt en ondergangk van 't rijck:
Doch zwicht voor leet, noch ramp, maer bie, terwijlze u druckt,
en belooft hulp. Haer 't hooft te ſtouter: en om uit uwe ongelucken
U zelf te redden, wort by eene Grieckſche ſtadt,
Waerop gy 't minſt vermoedt, de degen aengevat,
Tot voorſtant van uw recht. de razende Sibylle
Van Kume ſpelt den vorſt, met Godt Apolloos wille,
Dees dubbelzinnigheên, vol naerheits, uit haer koor,
En, loeiende in het hol, vervult der Troiſchen oor
Met mengſel van gebloemde en openbaere waerheit.
Apollo noopt aldus haer' geeſt in deze naerheit,
En toomt haer razerny. als zy, niet meer ontſtelt,
Noch ſchuimbeckt, nochte raeſt, zoo ſpreeckt de Troiſche helt:
Eneas bidt O wijze maeght, geen leedt wert oit zoo groot vernomen,
Het welck my onverwacht en vreemt kan overkomen;
Het is my lang geſpelt: ick heb het lang erkaut:
datze hem by zijnen vader leide, Doch eene bede, een zaeck, die mijn gemoedt benaut,
Verzoeck ick, [aengezien men zeght dat hier ter ſtede
De deur is van den vorſt des afgronts, van het wreede
En duiſtere moeraſch, om 't welck de hellevliet
Met zijne golven zwalpt,] na veel geleên verdriet,
Mijn' lieven vader noch te zien, en aen te ſpreecken,
En dat het u belief my in dees donckre ſtreecken
Den

Den wegh te wijzen, en t'ontsluiten deze deur,
Die heiloos is en naer. ick berghde vader veur
Den schrickelijcken brant, en droegh hem onverdroten
Uit 's vyants handen, die veel duizent pijlen schooten,
En drevenze ons naer 't lijf. zijn trou geleide my
Op reis, en stont op zee der winden razerny
En dreigementen uit, met zijne zwacke leden,
En boven zijne kracht, dus out, en afgereden
In zijnen ouderdom, van Godt hem toegestaen.
Hy zelf bevalme en badtme om naer uw huis te gaen,
En u ootmoedigh dit te bidden, en te smeecken.
O goedertiere, ick bidde ontfarm u, tot een teken
Van uwe gunste tot den zoon en vader mê:
Want gy vermooght en kunt het al, en Hekaté
Heeft niet vergeefs u hier gezet op deze stoelen,
Om over bosch en 't woudt der droeve jammerpoelen
Te heerschen: en indien de Thracische Orfeus, wel
Betroost op zijne snaer, en lieflijck cyterspel,
Den geest van zijne ga kon trecken uit dees bossen;
Kon Pollux 's broeders ziel na zijne doodt verlossen,
En gaet hy eenen wegh zoo dickwijl heene en weêr:
Wat hael ick Theseus op, of Herkules, wel eer
Zoo groot van naem en faem? ick zelf ben uit den grooten
En allergrootsten Godt Jupijn, als hy, gesproten.
Dus badt Eneas, met de handen aen 't altaer,
Als dees waerzeggerin dus aenhief: dit valt zwaer.
Trojaen, Anchises zoon, gy telgh van 's hemels hoven,
Men daelt gemackelijck ter helle neêr van boven.
Men vint by nacht en dagh den afgront open staen:
Maer weêr te keeren, steil te rugh om hoogh te gaen,
Dat heeft veel arbeits in: dat heeft zijn zwaericheden.
Heel weinigen, en wel by Godt Jupijn geleden,
Uit Goden voortgeteelt; of door hun vromicheit
Verhemelscht, en een stoel hier boven toegeleit,

De Waerzeggerin stelt de zwaericheit voor oogen, en wat hem eerst te doen sta:

Vermoghten dit alleen. bosſchaedjen overgroeien
In 't midden al het velt, om 't welck de vlieten vloeien,
Zoo zwart als peck en roet. doch zijtge zoo beluſt,
Zoo graegh om tweemael langs de droeve jammerkuſt
Te zwemmen; tweemael daer den zwarten poel t'aenſchouwen;
En haecktge om reuckeloos u zelven te betrouwen
Dien vreeſſelijcken laſt; zoo vat eerſt, eerge reiſt,
Wat plicht de hellevaert, van uwe zy, vereiſcht.
Een boom bedeckt heel dicht met ſchaduwen en blaren
Een' taeien gouden tack, aen 't hooft der helſche ſchaeren,
Vrou Proſerpijn, gewijt, in 't woudt, wijt uitgeſtreckt,
Dat dezen tack met ſchim en daelen overdeckt
En afheint. niemant ſtaet het vry de duiſtre hoecken
Van 't onderaerdtſch geweſte om laegh te gaen bezoecken,
Ten zy hy eerſt voor al die goude boomvrucht pluck'.
De ſchoone Proſerpijn wil dat men dien afruck',
En haer beſchencke met dit ooft, hier ſtil gedoken.
Zoo dra als d'eerſte tack is van dien ſtam gebroken,
Zal ſtrax een ander, die van gout ſtraelt in uw oogh,
Hergroeien in zijn plaets. nu ſla 't gezicht om hoogh,
En pluck, gelijck 't betaemt, den tack, in 't boſch gevonden:
Want heeft het nootlot u beroepen, en gezonden,
Zoo volght de telgh van zelf gewilligh uwe hant;
Of anders kuntge hier de flickerende plant
Met geen gewelt noch kracht afrucken, noch afſnijden
Met lemmer nochte bijl. oock zietge, hier ter zijden,
Het doode lichaem van uw' vrient, dat, niet gedeckt
Met aerde [och, weet gy 't niet?] de ganſche vloot bevleckt;
Terwijlge loopt om raet, en zwerſt voor mijne deuren.
Beſtel dit eerſt ter aerde in 't graf met rouwe en treuren.
Ga heen, breng 't zwarte vee naer 't outer toe. dit zy
Uw zuiveroffer eerſt, en lijckdienſt: dan mooght gy
Ten leſte 't woudt van Styx, en 't rijck, daer geen die leven
Oit quamen, gaen bezien. dus ſprack zy, aengedreven

an Febus godtheit, en bleef stom, en sprack niet meer.
Eneas slaet bedruckt en droef zijne oogen neêr,
aet heene uit dees spelonck, en overleght aendachtigh *Eneas gaet heene,*
eze uitkomste, uit haer' mont gehoort, zoo twijfelachtigh.
e trouwe Achates, oock beducht, geleide hem.
y overleiden, drock in 't kouten, wat de stem
an dees waerzeggerin beduide met den dooden;
ot wat begraefenis en dienst zy hem wou nooden,
aer komen nauwelijx ten bossche uit by de vloot, *vint Mizeen,*
f zien op 't drooge strant Miseen, den stuurman doot,
nnooster omgebroght dan zijne deught en waerde
erdiende, 's Wintgodts zoon, Miseen, den braefste op aerde,
't steecken der trompette, en 't volck een hart op 't velt
't lijf te blazen. hy plagh eer den grooten helt,
en Troischen Hektor zelf te volgen, te verweeren,
n, fix op velttrompet, en handelen van speeren,
erzelde dezen vorst, en 't leger, waer men vocht.
a dat Achilles nu helt Hektor onderbroght,
n om het leven holp, begaf zich dees befaemde
vorst Eneas dienst, gelijck het hem betaemde,
e geenen mindren heere als d'eerste dienen wou.
aer toen Miseen te dol de Goden tarten wou,
p een' kinckhoren blies, dat doorklonck op de vloeden,
ert hy van Triton, fel uit belleghzucht aen 't woeden,
erraft, en [zoo men het met schijn gelooven magh,]
edompelt, daer het vol beschuimde rotsen lagh,
't barnen van de zee: weshalve zy te zamen,
neas boven al, hem hier beschreien quamen,
n kermen overluit, rondom 't verdroncken lijck.
en volghdenze terstont al weenende in die wijck
en last van dees Sibylle, en woelden d'een door d'andre
m tot een grafaltaer de tacken op elckandere
e stuwen, en om strijt te staplen aen de lucht.
en gaet naer 't oude bosch, daer, buiten 's volcks gerucht,

De dieren neſtelen in diepe en donckre hocken,
En houwt'er met de bijl harsboomen, eicke ſtocken
Ter neder, klooft'er met de beitel eſſchen hout,
En ſplijt den eicken ſtam, en rolt, van bergh en wout,
Den wilden eſſchenboom van boven over d'ackers.
Eneas, d'eerſte in 't werck, gaet voor, en port de mackers,
Neemt d'allervoorſte zelf de bijl in zijne hant,
En ſlaende 't oogh op 't boſch, zoo wijt en dicht beplant,
Begint bedroeft by zich de zaecken t'overleggen,
En by geval aldus te bidden, en te zeggen:
Miſeen, och, of ick nu [dewijl de Koorſibil
Maer al te veel beſcheits van u gaf met Godts wil,
En oock zoo klaer aen my en mijne reisgezinden,]
In 't boſch dien gouden tack op zijnen boom kon vinden.
Hy badt dit nauwelijx, wanneer men voort vernam
Een ſchoon paer duiven, dat van boven vliegen quam,
En in de weide ſtreeck met zijne vlugge pennen.
De groote helt kon ſtrax zijn moeders vogels kennen,
En ſprack verheught aldus: nu wijſt, ô vogels, my
Den wegh, zoo ergens hier een' wegh te vinden zy,
En wijſt my in dit woudt, dus boomrijck, zonder kommer,
Waer deze rijcke telgh met loof en koele lommer
Den vetten gront bedeckt. ô moeder, laet uw krooſt,
Uw' zoon, in dezen noot niet heengaen ongetrooſt.
Zoo ſpreeckt hy, en ſtaet ſtil, en let wat merck zy geven,
En medebrengen: waer die beide heenezweven.
Zy vlogen pickende van plaets tot plaets, niet ſchuw,
En zoo dat haer het oogh kon volgen. toenze nu
Geraeckten aen den mont, van waer de lucht, vol ſmoocken,
Die uit Avernus ſtijght en opwelt, wort geroken,
Zoo vlieght dit paer gezwint door d'ydle lucht, en ruſt
Ter lang gewenſchte ſtede, op dezen boom met luſt,
Waeruit die goude glans de verf ſchakeert, en flickert,
En in de tacken van den boom dus blinckt, en blickert.

en den gouden boom, daer de tack flickert, ge-

Gelijck

Gelijck het vogellijm [gebroeit uit snippemest,
Dat aen de schors kleeft, als de winter in zijn nest
Van kille koude snipt,] in bosschen plagh te groeien,
En, op een nieu, zoo schoon te leven, en te bloeien,
Met zijn gewas van hoogh oranje en heldre vlam
De kringklen om den boom, en trots gewassen stam:
Zoo glinsterde oock het gout, dat hier aen d'eickeltacken
Van dien bedeckten eick vast bloeide, en liet met kracken
En klateren der blaên zich hooren, als de wint
Er zacht inblazen quam. Eneas ruckt gezwint
De telgh af, schoonze taey scheen 't rucken te verlengen.
Toen ging hyze in het hol der wichlaerinne brengen.
De Troischen midlerwijl verzuimen niet bedruckt
Op strant te kermen om Miseen, verongeluckt
In zee, en zich voor 't leste aen 't droevigh lijck te quijten.
Zy stapelen het hout, zoo hoogh men op kan smijten,
Ten lijckviere, eeckelboom, en harshout, eerst geklooft.
Omvlechten 't lijckhout met bruin loof, den woude ontrooft,
Beplanten het wel dicht met treurende Cypressen.
Zy leggen, tot cieraet, hier boven bloote messen,
En blinckende geweer: en andren yvren hier
Om kopre ketels, vol versch water, op het vier
Te zetten, ziedend heet te stoocken, en met plassen
Het koude en zielloos lijf te zalven, en te wassen.
Men kermenze. men leght het lijck, van rouw beschreit,
Op 't dootbed, daer men voort het purper over spreit,
De kleeders, die hy droegh in 't leven. andren beuren
De zwaere dootbaer op den hals, niet zonder treuren,
En jammerlijcke dienst, en steecken deerlijck voorts,
Met oogen afgekeert, gelijck men plagh, de toorts
In 't lijckhout. men verbrant het wierroock, en de spijze,
En giet'er oli van olijf in, naer de wijze.
Toen nu de doode dus tot assche was verbrant,
Het vier gansch uitgegaen, zoo wiesch men naderhant

lijck vogellijm dat aen de schors kleeft.

Ondertusschen beweent men Mizeen, en zuivert zijn assche.

De gloênde en dorstige asch en vonck, die overschoten,
Met wijn. 't gebeent, by een gezamelt, wort gegoten
Van Chorineüs in een kopre bus of vat.
Hy sprengt hier na de maets, tot drymael toe, wel nat
Met een' gezegenden olijftack, in een becken
En zuiver nat gedoopt. hy zuivertze van vlecken,
En neemt zijn afscheit met het allerleste woort.
Maer dees godtvruchte vorst Eneas boude voort
Den man een heerlijck graf, hangt 's mans trompet en wapen
En gordel aen den bergh, die, daer zijn asch blijft slaepen,
Noch heden 's daeghs Miseen genoemt wort naer zijn' naem,
En in der eeuwigheit vermaert blijft door zijn faem.

Hier na voert de vorst den last der Sibylle in den mont van Avernus uit,

De doode aldus berecht, wil hy met zijn gezellen
Den last van dees Sibyl terstont te wercke stellen.
Een diepe rotsspelonck, vol kaikens, die heel wijdt
En vreeslijck gaept, wort van een' zwarten poel en krijt
Van doncker bosch omringt. hier over vloogh noit vogel,
Die niet most vallen, door 't bezwijcken van zijn' vlogel;
Zoo sterck een waessem komt uit deze zwarte keel
Gesteegen in de lucht; waerom in 't Griecksch dit deel
Des lants Avernus, dat is Vogelloos, blijft heeten.
Hier broght de priesterin, van Febus geest bezeten,
Vier zwarte runders, plengt den wijn van voor op 't hooft;
En na dat zy de star van 't opperhaer berooft,
Gietze offerdrancken uit in 't heiligh vier, roept schelle
Om Hekate, vooghdin van hemel en van helle.
Een ander keelt het vee, ontfangt het laeuwe bloet
In offerkelcken. vorst Eneas keelt met spoet
Ten dienste van de Nacht, der Razernyen moeder,
En haere zuster, d'Aerde, een lam, hem van den hoeder
Bestelt, zoo zwart als peck; en u, ô Proserpijn,
Een eerst gegelte koe. toen ving hy in dien schijn
Nachtofferhanden aen, den Hellevorst ter eere,
Ley gansche stieren, ten brantoffer voor dien heere,

Op 't vier, goot olie op het brandende ingewant.
Maer merck eens, d'aerde, toen het licht uit Oostenlant,
De zon ter kimme opreedt, begon het te bevroeien,
De gront beneden hun afgrijsslijck naer te loeien,
En bosch en heuvel beefde, en hoorde in schaduwe een
Gehuil van honden, op 't genaecken en de treên
Van Proserpijn. Sibil dreef d'andren dus ter zijde:
Vertreckt vertreckt van hier: geen weereltsche ongewijde
Verstoute zich een' voet te zetten in dit woudt.
Eneas volghme: ruck van leêr: zijt kloeck en stout.
Laet blijcken dat uw hart niet zwicht voor vier en voncke.
Zoo sprackze, en stapte dol den mont in der spelonckе.
Hy volght zijn leitsvrouw, die vooruit tradt naer beneên,
In 't diepe nachthol na met evenwijde schreên.
O Goden, die gebodt hebt over zielendommen,
Gy stille schimmen, naere en bleecke en dootsche stommen,
O afgront, Flegeton, en woeste plaetsen, daer
Het eeuwigh duister is, en nacht, en stil, en naer,
Staet toe, staet toe dat ick 't gehoorde magh vertrecken.
Laet my, met oorlof van uw Godtheên, klaer ontdecken
Wat onder d'aerde, in droeve en dicke duisternis,
Zoo diep verholen leght. zy gingen ongewis
In eenzaem in den nacht door Plutoos ydle rijcken,
Door donckre schaduwen, en onbewoonde wijcken,
Gelijck langs eenen wegh en schemerende baen,
Die heenloopt door het bosch, by een betrocke maen;
Wanneer Jupijn de lucht met schaduw komt bedecken,
De bruine nacht doorgaens de dingen en de plecken
Al even zwart verft. in 't poortael van Helleborgh,
Den mont des afgronts, woont bedruckte Rouw, en Zorgh,
Die 't hart verteert, en knaegt; de Krankheit, doots van wezen,
De droevige Ouderdom, met sidderende Vreezen
En Honger vergezelt, een' raetsman, boos van aert;
De schaemele Armoe, Doot, en Arbeit, heel bezwaert,

en gaet met haer de spelonck der helle in.

De Poeet verzoeckt oorlof aen de Goden, om de geheimenissen des afgronts t'openbaren.

d'Anderen gaen door plaetsen, zoo duister gelijck bosschen by een donckere maen, en genaecken het poortael, vol afgrijsselijcke tronien:

Altzamen schrickelijck van opzicht in onze oogen:
De Slaep, een bloetverwant, des Doots, van groot vermogen,
De Blyschap, spruitende uit een overboos gemoedt,
En oorlogh, root van moort, recht over dit gebroet.
Dry ysre bulsters van dry dolle Razernyen
Zijn hier gespreit. men ziet hier d'oirzaeck van groot lyen,
Ontzinde Tweedraght, die heur gruwzaem slangenhaer
Met bloedigh haersnoer strickt, en opknoopt, wreet en naer.
Een olmboom, out en dicht van tacken, hier ter stede,
Verspreit zijne armen, rijck van loof, in 't lange en breede.
Der Droomen ydel spoock [indienwe recht verstaen,]
Onthoudt zich in dit loof, en nestelt in de blaên.
Gedroght, en ongediert van allerhande soorte
Heeft mede zijn verblijf in deze donckre poorte,
Centauren, Scyllen, op twee leesten slim gepast,
En Briareus, die met zijn hondert handen tast,
Oock Lernes waterslang, die vreeslijck piept by tyen,
Vierspuwsters, Gorgons, en verslindende Harpyen,
En Gergons, met dry lichaemen, fel in 't slaen,
Wien zoo veel schaduwen nastappen achter aen.
Eneas schrickt, en staet hier onverhoets verlegen,
En biedt wat hem gemoet het punt van zijnen degen,
En had zijn mackerin hem niet terstont bericht
Hoe deze schimmen, dun en lichaemloos en licht,
In eenen hollen schijn, slechts heene en weder vlogen,
Hy was'er met zijn zwaert, dat hy had uitgetogen,
Op ingevallen, had de schimmen, dun en teêr,
Terstont gekloven met de snê van zijn geweer!
hier na den Acheron: De wegh leit u van hier naer 't water, en den oever
Des helschen Acherons. hier maelt de maelstroom, droever
En drabbiger van slijm in zijne kolck, die, wijdt
En groot, geduurigh welt, en 't welzant van Kocyt
Gestadigh uitbraeckt. hier is 't veer van ongenade.
De veerman Charon, vuil en yslijck, slaet het gade.

De lange grijze baert, waermê hy is vermast,
Hangt aen de kin, bequijlt en ongehavent, vast.
Hy spalckt twee oogen, als twee gloênde koolen, open.
Hy draeght een vuile py, die slordigh hangt met knoopen
Om 't midden toegegort, steeckt met een' zwaeren boom
De schuit van lant, en houdt in 't vaeren door den stroom
Een oogh in 't zeil, en, als een suckelende slover,
Voert met den vuilen boot de naeckte lyven over.
Dees Godtheit is stockout, doch spijckerhardt en sterck.
De drang quam teffens naer den oever en dit perck
Geschoven, levenlooze en brave en trotse helden,
En mans, en wijven, knecht, en maeght uit d'oppervelden,

derwaert dalen alle schimmen,

De jongelingen, en de vrysters, onge-echt
In 't oogh der ouderen, op lijckvier heengeleght.
Hier komt zoo groot een hoop, als oit de herfst, in 't komen
Der koude, bladers schud van bosschen, en van boomen,
Of als 'er vogels, langs en over 't windigh meer
Gevlogen, op het strant krieoelen heene en weêr,
Wanneer de koude tijt hen, over zee en zanden,
Des winters jaeght, en drijft naer warme zomerlanden.
Zy staen en bidden vast dat hyze eens overzett',
En d'eersten helpe. elck steeckt zijne armen in 't gebedt

met zulck een menighte, als de herfst bladen van de boomen schudt; als 'er vogels over zee herwaert vliegen.

Naer d'overzijde toe, uit hartelijck verlangen.
De norsse veerman kan hen teffens niet ontfangen,
Neemt nu den eenen in, dan andren, guur en straf,
Drijft zommigen om hoogh den kant op, van zich af.
Eneas zeght: want hy ontzet zich met verbazen,
En staet verwondert om dit woelen, en dit razen:
O maeght, nu zeghme toch, wat wil dees toeloop hier
Naer 't water toe? wat wil dit jammerlijck gezwier
Van zoo veel zielen aen dit drocke veer verzoecken?
Hoe komt het by dat hy de zommigen met vloecken
Van dezen oever jaeght, en andren onvermoeit
Op 't blaeuwe wadde strax den maelstroom over roeit;

De grijze priesterin berecht hem op zijn vraegen:
Anchises zoon, ô telgh van goddelijcke maegen,
Gy ziet hier 't staende meer en water van Kocyt,
En 't Stygische moerasch, waer by de Goôn altijt
Ontzien te zweeren, en 't gewijde te misbruicken.
Al deze schaer, die hier van boven op komt duicken,
Heeft aerde en zant gebreck, en mist haer bus, en graf.
De veerman van dit veer is Charon, stuur en straf,
En die hy overvoert zijn al voorheen begraven.
Het staet oock niemant vry te schieten uit dees haven,
En over heeschen stroom en naeren waterkant
Te vaeren, eer 't gebeent zijn rust hebbe en bestant.
Zy doolen hondert jaer, en zweven heene en weder
Om dezen waterkant: dan daelenze endtlijck neder
Naer 't lang gewenschte meer. Anchises zoon bleef staen,
En overwoegh het al, en scheen in 't hart belaên
Eneas ziet Om hun rampzaligh lot. hy zagh, dat hem beroerde,
Leukaspis, Leukaspis, en Oront, dien Lycius lest voerde,
Orontes, Die beide druckigh noch ontbeeren d'eer van 't graf,
Dewijl de zuidwint hen verraste, fel en straf,
En schip en volck verdronck al teffens, die te zamen
Van Trojen over zee zoo wijdt gevaeren quamen.
Maer zie eens Palinuur zijn stuurman ging'er noch
Vast waeren, die nu lest, terwijl hy door bedrogh
Des Slaepgodts, op zijn reis uit Libye, daer boven
De starren gade sloegh, van 't achterschip geschoven,
en Palinuur, In 't water wert geplompt. de helt, die hem belaên
By duister naulijx kent, spreeckt Palinurus aen:
Nu zeghme, ô Palinuur, wie heeft u overrompelt?
Wat Godt u ons ontruckt, en diep in zee gedompelt?
Want Godt Apollo, die noit in zijn antwoort loogh,
In dit alleen my in mijn meeninge bedroogh,
Toen hy my spelde dat gy zoudt behouden rusten,
En landen aen d'Ausoonsche en overzeesche kusten.

En zie eens, is het dit dat my zijn mont belooft?
Hy antwoort: ô mijn vorst, Anchises zoon, mijn hooft *die hem zijn ramp verhaelt.*
Wert van geen' Godt in zee gedompelt. geen gordijnen
Van Febus hebben u misleit door valsche schijnen:
Want toen ick, om het schip te stuuren naer mijn' plicht,
Op 't roer vast leunde, wert het by geval gelicht,
En met een groot gewelt gesmeeten van zijn stede,
En 't sleepte my verbaest in 't nedervallen mede.
Ick zweere u by de zee en wilden waterplas
Dat mijn gemoedt het minste om my bekommert was,
Maer allermeest voor 't schip, van stuurmans wacht versteecken,
En van het roer, toen zulck een zeestorm op quam steecken,
Niet zonder last en noot van schipbreucke en verlies.
De bulderende wint, die uit den zuiden blies,
Heeft my, dry nachten lang, door ongestuime vlaegen,
Dry etmael lang gesolt, in endelooze plaegen
En plassen. naulijx zagh ick eerst, den vierden dagh,
Van boven uit de golf, het lant dat voor my lagh,
d'Italiaensche kust. ick zwom naer lant, vol zorgen,
Allengs van langer hant, en waer alree geborgen,
Had niet dat wreede volck gewaent uit misverstant
Een' vetten buit aen my te vinden op het strant,
Aen my, die gansch vermast van 't natte kleet, na'et slingeren,
Een rotskant poogende op te klautren met mijn vingeren,
Eer van hun moortgeweer verrast wiert by de ree.
Nu drijft mijn lichaem heene, en wort gesolt in zee,
En dobbert langs het strant: waerom ick bidde en smeecke,
O onverwonnen helt, verlos my uit die kreke,
En jammerlijcken staet: dat bidde ick, om het licht
Der zonne, die het al verheught met haer gezicht;
Om 's levens lucht, en om uw' vader, en den kleenen
Askaen, uw hoop: en, wort uw hart vermurwt door steenen,
Bedeck mijn lichaem met wat aerde, een kleine bê,
En zoeck te Velia my weder op de ree;

Of

Of zoo uw moeder, een Godin, wel waert te prijzen,
U ergens middel of een' wegh weet aen te wijzen,
[Want ick geloof niet dat gy zonder gunst der Goôn
Bestaet zoo veele vloên, en 't meer van Styx, gezoôn
Van vlammen, te bezien, op Plutoos stroom te vaeren,]
Bie my elendige de hant, na al dit waeren,
En voerme aen d'overzijde, op dat ick, zonder noot,
In een geruste plaets magh rusten na mijn doot.
Zoo sprack hy, en Sibyl beantwoort dit met deernis:
Waerom, ô Palinuur, bevangt u dees begeernis,
Dus yslijck en vervloeckt? wilt gy, die 't graf ontbeert,
Het Stygische moerasch, het water, dat u keert,
Der Razernyen stroom bezien, en overvaeren,
En, zonder Godts verlof, aen d'overzijde waeren?
Ay, staeck uw hoop: want Godts bestemde en ysre wet
Wort door gebeên noch klaght, noch kermen niet verzet:
Maer als uw ongeval, dat hardt valt, u leert treuren,
Zoo troost u met het geene ick spelle, en zie gebeuren:
Want d'aengegrensden, die de zeekust daer omtrent
Bewoonen, zullen noch godtvruchtigh in het endt,
Door 's hemels wonderdaên geweckt en aengedreven,
Uw beenders zuiveren, en u een grafstê geven,
En bouwen, en voorzien met zeker jaergety,
En eeuwigh zal dees plaets oock Palinuur, als gy,
Genoemt zijn naer uw' naem, en uwen naem behouwen.
Dat stelt hem wat gerust, en strijckt met dit betrouwen
De zwaericheit ten deel van zijn bekommert hart,
En d'overleden is beholpe in zijn smart
Dat deze lantstreeck noch aen zijnen naem zal raecken.

Zy genaken Charon,

Nu gaenze voort huns weeghs, daer zy den vliet genaecken.
De veerman, slaende zijn gezicht om hoogh van Styx,
Hadze al van daer in 't oogh, die door het bosch, vol schrix
En eenzaem, naer den stroom en zijnen oever quamen.

die roept en graeut.

Hy graeude, en sprackze eerst aen: wie zijtge, die te zamen
Ge-

Gewapent ſtappen komt naer onzen waterſtroom?
Zegh op, wat zoecktge hier? ſta van ons, ſta, en ſchroom:
Dit is het velt des Slaeps, der ſlaperige nachten
En ſchimmen. wijck:'k vermagh, als veerman, niet met vrachten
Van levenden den boot des afgronts te beſlaen,
Noch voer haer over 't veer: oock is 't my ſlecht vergaen
Dat ick Alcides, toen hy aenquam, Theſeus, mede
Pirithoüs eens zette aen d'overzy ter bede;
Alwaren zy uit Goôn geſproten, en vermaert,
En onverwinnelijck: want d'een ſluit onvervaert
Den helſchen wachthont aen een keten, tot Godts lachter,
En ſleipt den janckenden en ſidderenden wachter
Voor 's konings voeten wech, en d'ander ſlaet de hant
Aen Plutoos bedgenoot, voor haere ledekant,
En pooghde met gewelt de koningin te ſchaecken.
D'Amfriſiſche Sibil beantwoort kort die zaecken:
Wy leggen u, als zy, geen laegen, zijt geruſt,
Noch koomen, om gewelt te baeren, naer dees kuſt
Gewapent aentrêen, neen. wat ons belangt, de groote
En altijt baſſende poortier van dezen ſlote
Magh in zijn doncker hol de dootſche ſchimmen wel
Bewaecken, Plutoos kuiſche en zuivre bruit de hel
En kamer van haer' oom bewaeren, en bekleeden.
De Troiſche Eneas, die door zijn godtvruchtigheden
En oorloghsdapperheit befaemt is, komt alleen
Zijn' vader ſpreecken, by de ſchimmen, hier beneên.
Doch kan de ſpiegel der godtvruchtigheit en zeden
U niet beweegen, draegh ten minſte, uit rype reden,
Den tack [met toonde hy den tack, hiertoe gereet,
En heimelijck by zich verborgen onder 't kleet,]
Ontzagh toe, en dit zet dien wrevelen en dollen,
Van toorne en grimmigheit alreede om 't hooft gezwollen,
Zoo neder, dat hy ſtom en ſtil verwondert ſtaet
Voor deze ontzaghbre roe, by nootlot en Godts raet

De Waerzeggerin zet hem neder,

Verworven, noit gezien zoo menigh jaer geleden.
Hy went zijn blaeuwe ſchuit ten oever, daerze treden,
Genaeckt de wal, om aen te leggen, drijft een' hoop,
Een' zwarm van zielen, langs den langen overloop
By een gezeten, wech, maeckt ruimte, en neemt den zwaeren
Eneas over, dies de ſchuit, van 't lange vaeren
Geſleeten, leck en kranck, een' krack gaf van dees vracht,
en hy voertze beide over. Veel waters kreegh. hy zet den helt, van Godts geſlacht,
En dees Sibille in 't ende aen d'overzy behouwen,
In vuile ſlibbe en ſlijck der onderſte landouwen,
Cerber begint te baſſen: En 't blaeuwe vlotgras, op. de vreeſſelijcke hont
Der helle lagh in 't hol, dat hier recht over ſtont,
Op zijnen rug, zoo groot hy was, en baſte in 't neſte
Met zijn dry muilen, dat het klonck door al 't geweſte:
de Waerzeghſter paeit hem, Maer Godts waerzeggerin, die reede, zonder vrees,
Vernam hoe 't ſlangenhaer zoo fel te berge rees,
Rondom zijn halzen, om het dier in ſlaep te luien,
Smackt hem een ſlaepbrock toe van honighraet en kruien.
Het ondier ſpalckt de keel en zijn dry muilen wijt
Van honger open, ſlickt den ſlaepbrock, dienze ſmijt
In zijnen dollen balgh. toen ging het ſtijf en ſtugge,
Zoo groot en langk het is, terſtont met zijnen rugge
Op d'aerde leggen, en beſloegh het ganſche hol.
en zy ſlaen de poort in, en genaecken de bedruckte ſchaer. Eneas, die de wacht en helhont, eerſt zoo dol,
In ſlaep verzopen zagh, ontſlipte voort de baren,
Den waterkant van waer men niet te rug kan vaeren.
Terſtont verneemenze op den drempel het gekrijt,
Het jammerlijck geſchrey der kindren uit der tijt,
En van het lieve lot des levens vroegh verſteecken,
Van moeders borſt geruckt, toen 't licht, noch nau bekeecken,
Een ongeluckige uur en oogenblick, te droef,
Den megeſleepten roof voor zijnen tijt begroef.
Naeſt hun onthouden zich die, valſchelijck betegen,
Ter doot veroordeelt zijn: hun is dees afgelegen

En

In blinde kercker oock, niet zonder onderſcheit
Van lotinge ofte recht en rechter, toegeleit.
Schout Minos hutſelt hier de loten, zoo die vielen,
Verdaeght den breeden raet der ſtomme en dootſche zielen,
Neemt kennis van elcks werck en wandel en bedrijf.
Hier naeſt aen hebben veel bedruckten hun verblijf,
Die door hun eige hant den doot onnozel kozen,
En, 't leven moe, hun ziel te bruſk verreuckeloozen.
Helaes, hoe wenſcht men nu naer boven toe te gaen,
En zuuren arrebeit en armoede uit te ſtaen:
Maer 't nootlot hindert dit: de ſtroomen ſtaen dit tegen,
En 't onbevaerbre meer, en Styx, te ſtreng met negen
Ringvlieten, ſchutze, en keertze in hun verbaeſde vlught.
Niet wijt van hier wort hem getoont dat luidt gezucht
Der treurende landou, [zoo wort die kamp geheeten,]
Die overal doorgaens zich uitſtreckt ongemeeten.
Hier houden zich rondom, langs afgeſcheide paên,
Beplant met myrteboſch, die in een teering ſlaen,
Door 't bitter pijnigen van haere ga te derven.
d'Ontruſte minnezorgh hangt haer noch aen, na'et ſterven.
In deze plaetſen ziet hy Fedre, Prokris mê,
De treurige Eryfyl, van haeren zoon, ô wee!
De ſchrickelijck gewont, Paſifaë ter zye,
En droeve Evadne: haer verzelt Laodamye,
Oock Ceneus, eertijts noch een vryer, nu een vrou,
En door het nootlot weêr gerolt in d'eerſte vou,
Haer voorige gedaente. in deze ſchaere waerde
De ſchoone Dido van Fenicie, in den zwaerde *Onder de verliefden ziet hy Dido,*
Noch verſch geſneuvelt, aen de wonde in haere borſt.
Zoo dra de Troiſche helt, en overbrave vorſt
In deſe donckre ſchim en ſchaduwe haer kende,
Hoedanigh iemant, als de maent zich weder wende, *gelijck de maen in eenen nevel:*
Het licht, by maeneſchijn, in eenen nevel ziet,
Of waent te zien,] helaes, zoo liepen van verdriet

Zijne oogen over, en hy ſprack haer aen met minne:
My was, rampzalige en bedroefde koninginne,
Met waerheit dan verhaelt dat gy verongeluckt,
En met den zwaerde uw eindt bereickt had, dus bedruckt.
Ick, ick, ô Dido, was een oirzaeck van uw lijden.
O koningin, ick zweer by 't uurwerck van de tijden,
Geſtarnte, en Goden, en indien'er ergens noch
Beneden d'aerde een Godt op eeden en bedrogh
Zijne oogen ſlaet, dat ick mijns ondancks uwe kuſten
Verliet: maer Godts bevel, dat my daer niet laet ruſten,
En port, door 't naer geweſt en ſchimmen ongewis,
Door deze ſlordigheên en nacht en duiſternis,
Te dwaelen, dreef my voort ter zee, niet zonder ſchreien:
En oock geloofde ick niet dat mijn te haeſtigh ſcheien
U tot zoo groot een ramp en onheil brengen zou.
Blijf ſtaen in ons gezicht: vertreck niet, ſchoone vrouw.
Wien vlietge? 't is, Godt woud's, voor 't leſt dat ick u ſpreke.
Zoo pooghde Eneas vaſt den rouw der dootſche en bleecke
En haere gramſchap wat te maetigen, daer zy
Hem overdwers en gram en ſtuur bleef aenzien, hy
Zijn tranen laeten moſt. zy keerde met onwaerde
Haere oogen van hem af, en ſloeghze neêr ter aerde,
Niet meer bewogen om de rede uit zijnen mont,
Niet meer dan of'er ſlechts een harde ſteenrots ſtont,
Een Marpeſijnſche klip. zy ging, terwijl hy zuchte,
Ten lange leſte zich voor hem verſteecken, vlughte
Verbolgen uit zijn ooge, in 't ſchaduwachtigh woudt,
Daer d'eerſte bedgenoot haer ſtreelt en onderhoudt
Met een' gelijcken treck, met evengroote liefde
Haer welkomt, en onthaelt. Eneas, wien dit griefde,
Getroffen in zijn harte, om haer' onnooſlen val,
Volght haer in ſchaduw na, van verre in 't jammerdal,
Bedroeft om haer vertreck, die gram was en verbolgen.
Hy zoeckt van hier zijn reis ten einde te vervolgen.

zy blijft zoo onbeweeght,

gelijck een ſteenrots, en verſteeckt zich.

Nu

Nu quamenze aen het leſte en vergelegenſt velt,
Dat afgeſcheiden leght van d'andren. helt by helt
In krijghsdoorluchtigen krieoelen aller wegen.
Hier komt hem Tydeus en de bleecke Adraſtus tegen,
Parthenopeüs oock, door wapens wijt vermaert.
Hier ziet hy op een ry de Dardaniers, door zwaert
En ſpeer en ſpits vernielt, geſneuvelt d'een na d'andere,
Geduurende 't belegh, en t'elckens na elckandere
Zoo jammerlijck beklaeght, dat zelfs d'onſterflijckheên
Zich des ontfarmden: en hy zelf moſt noch hun ween
Beſchreien, naemelijck de dry Antenors zoonen,
De helt Therſilochus, en Medon, waert te kroonen,
En Glaukus, Polybeet, aen Ceres toegewijt,
En vorſt Ideüs, die uit luſt noch in dit krijt
Geharnaſt, als hy plagh, den wagen zelf wou mennen.
Een zwarm van zielen dringt, als ofze Eneas kennen,
Rondom hem, aen zijn rechte en aen zijn ſlincke zy.
Vernoeght zijn' yver niet haer eens t'aenſchouwen: hy
Heeft luſt te toeven, en haer mondeling te ſpreecken,
Te hooren d'oirzaeck van haer komſte in deze ſtreecken.
Maer alzoo dra als hem de Grieckſche krijghsraet ziet,
En Agamemnons heir dien helt kende in 't verſchiet,
Zijn wapens ſchittren zien, daer deze ſchimmen zweven,
Beginnenze van ſchrick te ſidderen, te beven,
Een deel den helt den rugh te biên, gelijckze uit noot
Voorheen zich op de vlught begaven naer de vloot.
Een deel begint vergeefs geluit te ſlaen, te ſpreecken,
En gaept vaſt, maer de ſtem blijft in de keele ſteecken.

Van hier koomtze in de beemden der oorlooghshelden:

Hy ziet hoe Priams zoon Deiſobus hier zwerft,
En over al zijn lijf gehouwen en gekerft,
De troni opgekrabt, en ſchrickelijck geſchonden,
De handen afgekapt, het aengezicht vol wonden,
De neus hem afgeſneên, het oor aen elcke zy
Van 't hooft gehouwen: en noch naulijx kende hy

Deiſobus vertelt hen zijn jammerlijcke doot.

Den dapren zwager, die d'afgrijsselijcke schennis
Wou decken, naer zijn maght, uit schaemte, schuw van kennis.
De vorst Eneas sprack in 't endt hem minlijck aen:
O helt, Deifobus, doorluchtighste Trojaen,
Uit Teucers bloet geteelt, wie dorst zijn moedt dus koelen
Met u dus overwreet zijn wraeck te doen gevoelen?
Wie heeft u dus getreên? my quam ter oore dat
Gy in den jongsten nacht, vermoeit en afgemat
Van 't nederhouwen der in stadt geruckte plaegen,
Gevallen waert op een' hoop dooden, versch verslagen,
Op allerhande slagh van lijcken onder een.
Ick stelde u toen noch op 't Reteesche strant alleen
Een schijngraf toe, verdaeghde uw' geest met mijne bede,
Wel drywerf achter een. het graf en zijne stede
Hangt noch met uwen naem en wapenen vereert.
Mijn vrient, ick kon uw lijck en lichaem, dat my deert,
Niet vinden, noch op reis, my spoedende uit de haven,
In 't oude vaderlant, gelijck het voeght, begraven.
De zoon van Priam sprack: ô mijn getrouwe vrient,
Gy liet niets na, en hebt Deifobus gedient,
Zijn schijnlijck trouw voldaen: maer mijn fortuin, de boosheit
Van Lacedemons plaegh, dat wijf vol godeloosheit,
Die dompelden my dus in jammer. deze liet
My dees lidtekens na, een merck van mijn verdriet.
Gy weet het, en ons heught maer al te lang met smerte,
Hoe wy den jongsten nacht versleten, met een harte
Vol blyschap, die ons zuur bequam, wanneer het paert
Tot ons bederf gebouwt, quam steigren onvervaert
Naer 't hooge Pergamum, en holp, om dat te winnen,
Met zijnen zwangren buick 't gewapent krijghsvolck binnen.
Zy veinst zich Bacchus feest te vieren met geschrey,
Geleit de joffers van ons Trojen aen den rey,
En, midden in dien hoop der razenden aen 't roepen,
Verdaghvaert met haer licht en fackel 's vyants troepen,

De Griecken, uit het slot. ick, droef en afgemat
Van mijn bekommering, lagh, als de gansche stadt,
In mijn slaepkamer van een' diepen slaep bekroopen,
En sliep gerust en vast, als waer mijn glas verloopen,
Mijn mont en oogen ree geloocken van de Doot:
En ondertusschen past dees lieve bedgenoot
Als 't nootgeweer, en spits en scherp, in 't huis gebleven,
Te krijgen aen d'een zijde, en had, van wraeck gedreven,
Het zwaert, mijn toeverlaet, 't welck ophing, daer ick sliep,
My boven 't hooft al wechgenomen: en zy riep
Nu Menelaüs, die komt stil in 't huis geslooopen.
Zy, eens gezint als hy, sluit voort de kamer open.
De trouwen hoopt dat dus haer lief dien dienst, dees trou,
Gelijck een groot geschenck uit liefde erkennen zou,
En d'opspraeck smooren der voorlede onteerde minne.
In 't kort gezeght, hy berst met kracht ter kamer inne,
Gesterckt met Eools neef, berockenaer van 't quaet,
Ulysses. magh ick wraeck, ô Goôn, van zulck een daet
Met reden eischen, laet den Grieck dat schelmstuck boeten.
Maer zeghme desgelijx, wat toeval voerde uw voeten
Noch levend herwaert aen? komt gy, door storm geplaeght,
Of door der Goden raet? wat ramp, wat onheil jaeght
U, om dees zonnelooze en ongeruste steden
Te zoecken? midlerwijl quam 't morgenlicht gereden
Met zijn roosverwigh paert ter kimme op naer de lucht,
Voorby den middelwegh. zy hadden, uit een zucht
Tot diergelijck gespreck, den tijt, hun alle beide
Gegunt, misschien aldus versleeten: maer toen zeide
De maeght, zijn gezellin, in 't kort: wat toeven wy?
De nacht, Eneas, is verloopen, en voorby:
Wy brengen onzen tijt, onze uuren door met schreien.
Hier wort de wegh in twee gekloofт, en onderscheien.
Een loopt ter rechte hant naer Plutoos groote stadt,
En 't blijde Elysium: maer 't heiloos slincke padt

Loopt

Loopt naer den Tarter toe, daer ſtraft men elcks miſdaeden.
Toen ſprack Deïfobus: 'k vertreck naer mijne paden,
O groote prieſterin, ô maeght, verſtoor u niet:
Ick ga mijn tijdt voldoen, in 't duiſter nachtverdriet.
Ga heene, ô opperſte eer van ons geſlacht, ga heenen:
't Gelucke u bet dan ons. hiermede is hy verdweenen.

Eneas ziet Plutoos ſtadt,

Eneas ziet eens om, en flux, ter ſlincke zy,
Beneên de ſteenrots, in den ommekreits van dry
Geboude muuren, die wijtſtreckende gebouwen
En veſten leggen, daer de vlammen zich ontvouwen,
Die uit den helſchen ſtroom van Flegeton in 't ront
Opwallen, ſnel en licht, en kaien op den gront
Al knerſſende met kracht omwentelen, en rollen.
De hooge poort, en zuil, met kapiteel en krollen,
Uit louter diamant geklloncken, ſtaen met pracht
Recht over, en zoo ſterck, dat geene mannekracht,
Geene oorloghsgoden zelfs, hoe maghtigh zy 't zich belgen,
Vermogen dit met ſtael en yzer te verdelgen.
Een yſren toren rijſt hier opwaert naer de maen.
Tiſifone, met haer bloetverwigh nachtkleet aen,
Bewaeckt'er nacht en dagh 't poortael. men hoort dat heenen
Het klatren van de zweep, het zuchten, en het ſteenen,
Het rammelen van ſtael en yſren ketenklanck,
En boeien, nageſleipt door ſmoock en zwavelſtanck.

en vraeght de Sibylle wat ſchelmeryen hier huishouden, waer op zy hem dient.

Eneas ſtaet verbaeſt, en hoort naer die geluiden,
En zeght: ô maeght, wat wil dit droef gekerm beduiden?
Wat ſchelmen leggen daer? wat ſtraf wort daer geleên?
Sibil berecht hem flux: geen vroome magh zijn treên,
O wijt vermaerde vorſt, zijn' voet, naer geene wetten,
In dien vervloeckten oort en op dien drempel zetten.
Maer toen my Hekaté de helvooghdyen gaf,
En inwijde over 't woudt, ontvoudeze wat ſtraf
De Goden ſtelden, om elck miſdrijf uit te vaegen,
En leide my door al het zielrecht, en Godts plaegen.

De Kreetſche Radamant bezit het ſtrafſte rijck,
Verhoort miſdaedigen, ſtraft liſt, en ongelijck,
En plaeght den boozen, die ter ſluick, by ſchelmeryen
Vaſt groeiende, zijn' zoen en zuivring lange tyen,
Oock tot den ſterfdagh toe, om hoogh heeft uitgeſtelt,
En zijne booſheit noit, gelijck betaemt, gemelt.
Tiſifone, Godin van wraeck, gaet met haer roeden
Miſdadigen te keere, en dreightze, en leertze bloeden,
Met bitſe ſlangen wreet gewapent in de vuiſt,
En roept haer zuſters, zwart van adderen begruiſt.
Nu opent men de helſche en ſchrickelijcke poorten,
De gieren op haer pan. bezie, bezie wat ſoorten,
Wat ſchiltwacht zietge daer bewaeren het poortael?
Wat troni houdt de wacht op drempels, hardt van ſtael?
Een feller Hydra, die, met vijftigh peckzwarte adderen
Afgrijſſelijck en wreet u aengaept, onder 't zwadderen,
Heeft binnen haer verblijf. de groote Tarter zelf,
Opſpalckende zijn' mont, is diep beneên 't gewelf
Der aerde, en ſchiet tweemael zoo diep en laegh beneden
Naer 't rijck der ſchimmen toe, en Plutoos wreede ſchreden,
Als Jupiters Olymp door alle wolcken ſteeckt.
Het out gebroet der aerde, als die zich zelve wreeckt,
De jonge reuzerot, geſlagen van Godts donder,
Komt rollen op den gront, en tuimelt diep hier onder.
'k Zagh hier Aloeüs twee zoonen, t'eener draght
Gebooren, onbeſchoft van lichaemen en kracht,
Die met hun krauwelen en nagelen en handen
Beſtonden 't groot gevaert des hemels aen te randen,
En Jupiter om hoogh uit zijnen oppertroon
Te bonzen. 'k zagh'er oock Salmoneus, Eols zoon,
Vervaerlijck pijnigen, die, als een allerſnootſte,
Godts weêrlicht donderkloot en blixemſtrael nabootſte.
Dees liet in Grieckenlant, en midden door de ſtadt
Van Elis, daer hy trots op zijnen wagen zat,

Zich met vier paerden door den drang der Griecken voeren,
En, zwaeiende eene torts, braveerde met rumoeren
De Goden in de lucht, en ſtackze naer hun kroon.
Dees zinneloozc durf de kopre brugh uit hoon
Oprennen met zijn paert en weet met razen, ruiſchen,
En ſtorm den blixem en den donder naer te kuiſchen,
Dat niemant oit vermoght: maer Godts almogentheit,
Om fackel, roockrigh licht, noch zulck een onbeſcheit
Verlegen, ſchoot met kracht en uit de dicke wolcken,
Dreef met een' dwarrelwint, ten ſpiegel aller volcken,
Hem neder, dat hy plofte. oock zagh hy hier bewaert
Het voeſterkint der aerde, en vrou die alles baert;
Den grammen Tityus, die met zijn lichaem negen
Geheele bundren lants en ackers had beſlegen.
De kromme beck des giers doorpickt'er onvermoeit
De raeuwe lever, die geduurigh weder groeit.
Men ziet'er 't ingewant, dat door gepickt is, hangen,
En weder groeien, en doorgaens zijn ſtraf ontfangen.
De vogel neſtelt diep van binnen, vuil bemorſt,
En gunt geen vezel ruſt, die aengroeit in de borſt.
Wat wil ick Lapithen, Ixions ſtraf afmaelen,
Of van Pirithoüs in 't lang en 't bree verhaelen,
Van eene duiſtre klip, die overhangt tot ſchrick,
Hen ſchaduwende dreight, en ſchijnt alle oogenblick
Op 't lijf te vallen, en tot ſtof en gruis te pletten?
Hier glimmen gulde banck, en diſchſpon, en banck etten,
Die, voor hunn' mont gedeckt met hoofſche leckerny,
Gereet ſtaen. d'alleroutſte en Opperrazery
Zit hier ter tafel aen, verbiet de ſpijs te naecken,
En met een' vinger ſlechts de tafel aen te raecken.
Zy vlieght afgrijſlijck met haer fackel toe, en graeut,
En buldert vaſt. hier zit de booſwicht nu benaeut,
Die in het leven op zijn' broeder was gebeeten;
Die vaderſlaght begingk; die, tegens zijn geweeten,

ien leenman uitstreeck, oock die maghtigh goet bezat,
in niemant eenigh deel wou gunnen van dien schat.
Zy maecken 't grootste deel. hier zittenze opgesloten,
Benaeut voor 't vonnis, die een anders bedgenooten
Schoffeerden, en om hals geraeckten, zonder eer.
Hier treurt de trouwelooze uitstrijcker van zijn heer.
Du vraeght niet eens waerom, en hoe men elck gevangen
Zal straffen. zommigen aen 't wentelen, verlangen
Met hunnen zwaeren steen te raecken opwaert aen,
En andren hangen aen de speecken van de raên
Gespannen. Theseus zit hier vast om zijn misdrijven
Geketent, en zal hier wel eeuwigh zitten blijven;
En droeve Flegyas vermaent vast ieder een
In deze schimmen, roept luids keels in al 't gesteen:
Weest nu gewaerschuwt: leert voortaen u zelven wachten,
Het recht hanthaven, en geen Goden te verachten.
Dees heeft zijn vaderlant uit gierigheit verkocht,
Zijn meesters erfrijck aen een maghtiger gebroght,
De wetten ingevoert, en wederom gebroken,
Het recht op prijs gestelt. dees schenner zit besproken
Van bloetschant, en schoffeert zijn dochter op haer bedt,
Beslaeptze al t'onbeschaemt, oock tegens eer en wet.
Afgrijslijck luidt het dat zy altemael bestonden,
En dienden zich hier van. al had ick hondert monden,
En hondert tongen, en een ysre en staele keel,
Ick kon zoo menigh slagh van boosheên, noch elck deel
Der schelmeryen niet begrijpen, nochte noemen.
Toen d'oude priesterin van Febus elx verdoemen
Verhaelt had, sprackze: nu welaen, ga heen, verricht
Uw' aengevaerden last: ick zie, voor mijn gezicht, *Febus priesterin gaet haren gangk.*
[Dies laet ons spoên,] alree de reuzestadt, en veste,
In hunne smids gesmeet, met zoo veel zweets ten leste
Hoogh opgetrocken, en 't gewelf der poorte mê,
Daer ons bevolen wiert den tack op zijne stê

Te ſteecken. aldus ſprackze, en hielden bey te gader
Den middenwegh door ſchim en ſchaduw, quamen nader
naer Plutoos poort. En dichter by de ſtadt. nu gaet Eneas voort,
Beſprengt met verſche bron zijn lichaem in de poort,
En ſteeckt den tack hier voor, gelijck men hem belaſte.
en zy genaken de beemden der zalige zielen. Het goddelijck bevel was nu, gelijck het paſte,
Verrecht: toen quamen zy ten leſte te gelijck
In 't luſtige geweſte, in blijde beemden, rijck
En ſchoon met boſch beplant, in zalige landouwen,
En luſtprieelen, daer de vroomen zich onthouwen.
Een milder lucht bekleet hier met een' purpren gloet
De vruchtbre velden, van eene andre zon gevoedt,
Van ander hemelſch blaeu en ſtarren overſcheenen.
Hier oefent zich een deel met worſtlen, ſterck van beenen
En armen, en beproeſt zijn kracht in 't roode zant:
Een deel, aen 't huppelen, en danſſen, hant aen hant,
Zingt zangen aen den rey. hier zingt, in lange kleêren,
De Thraciſche Orfeus zijn muzijck, om elck te leeren,
Zet wijzen op zijn lier, en ſlaet met penne en hant
Het ſpeeltuigh, dat hy fix, met zeven ſnaren ſpant,
Van ongelijcken toon. hier weeten zich d'aelouden
En Teucers out geſlacht en afkomſt t'onderhouden,
De brave mannen, in een betre tijt geteelt,
De grijze Aſſarakus, en Ilus, 's vaders beelt,
En koning Dardan, die de Troiſche muuren boude.
Van verre ziet hy hier de wapens der aeloude,
En d'oorloghswagens, en de ſpeeren in den gront,
En paerden, overal in boſch en beemt, in 't ront
Gaen weiden. d'eerſte liefde in 't leven, dieze draegen
Tot oorloghswapentuigh, en 't mennen van den wagen,
De zelve treck met ros en paerden om te gaen,
En aen te voeren, hangt hun noch beneden aen.
Hy ziet'er anderen, ter rechte en ſlincke zijde,
Vaſt banck etteren in de beemden, overblijde

Ten

[E]en reie, een vrolijck liedt, in 't bosch van lauwerblaên,
[A]enheffen, daer de stroom, de drijvende Eridaen
[V]an boven neder, door het geurigh bosch, komt stroomen.
[H]ier zijn die 't vaderlant verdaedighden, als vroomen,
[E]n, eerelijck gewont, neêrstortten in het zant.
[H]ier zijn de priesters, noit bevleckt van minnebrant,
[W]aerzeggers van Apol, die door zijne aendrift spelden
[O]rakels; die de kracht van zijne godtheit meldden;
[O]ock vinders van de kunst, ten dienst van volck en lant,
[E]n wier gedachtenis noch duurt, van hant tot hant.
[E]en iegelijck van hun beschaduwt zijne haeren
[M]et witte myteren: en daer de drang der schaeren
[H]un toejuicht en omringt, sprack dees Sibil hen aen,
[V]ooral Museüs, want zy zagh dien godtstolck staen
[I]n 't midden van den drang, en tot een achtbaer teken,
[U]it zulck een' toevloet, hem met hals en hooft uitsteecken:
[G]zaelge zielen, ô gezalighden, en gy
[G]eheilighde Poeet en godtstolck, ay zeght my
[I]n welck geweste en waer onthoudt zich by de reien
[A]nchises? want om hem zijn wy van 't licht gescheien,
[E]n quamen herrewaert naer Erebus, en 't veer
[G]evaeren, over 't breede en onderaerdtsche meer.
[D]e godtstolck antwoort haer: in dit gewest hier onder
[H]eeft niemant zijne plaets, noch huis, noch erf byzonder:
[M]aer wy bewoonen hier het schaduwrijcke woudt,
[B]ezitten beemden, versch bewatert, koel en koudt,
[E]n versche bronnen: doch klimt op, is uw verlangen
[Z]oo groot om hem te zien. klimt op, en zet uw gangen
[O]p dezen heuvel; 'k zal u brengen op een padt
[D]at heel gemacklijck valt. zoo sprack Godts tolck, en tradt
[V]oorheene, en toonde hun de liefelijcke velden.
[V]an steegenze af naer 't velt der vroome en dappre helden.
Hier overzagh Anchys de vader by geval
[M]et ernst de zielen, die, geschift in 't groene dal,

De Sibylle vraeght naer Anchises,

die monsterde hier

 Naer

zijn toekomende nakomelingē. Naer boven zouden gaen. hy monſtert, eerze gingen,
Met blyſchap al de zijne, en zijn nakomelingen.
Hy monſtert hun fortuin, en deught, en dapperheên:
En ziende Eneas in den beemt recht voor hem treên,
Zoo ſtack hy vrolijck hem zijn handen alle beide
Van verre toe, en borſt van blyſchap uit, en ſchreide,
Hy ſpreekt Eneas aen, Dat hem de traenen langs de wangen liepen: och,
Zijt gy ten leſte eens hier gekomen? leeftge noch?
Hebt gy ter liefde van uw' vader, die dus lange
Uw komſt verwachte, nu dees reis, dus zuur en bange,
Eens afgeleght? mijn zoon, gebeurtme nu miſſchien
U aen te ſpreecken, en te hooren? u te zien
Met kenniſſe en verſtant? ick telde d'uur, en wachte
En maeckte al rekeninge op uwe komſte, en achte
Dat gy voorhanden waert: mijn hoop bedrooghme niet.
O zoon, hoe vinde ick u, na veel geleên verdriet,
Zoo verre hier gevoert, door noot en veelerhande
Gevaeren, uitgeſtaen te water, en te lande!
Hoe vreeſde ick dat u't rijck van Tyrus hindren moght!
die begroet zijnen vader, De zoon beantwoort dit: ô vader! op mijn' toght
Verſcheenme uw naere geeſt zoo dickwijl, dreefme heene
Naer deze drempels toe. mijn vloot leght in Tyrrene,
Aen zijne zeekuſt. geef, ay geefme toch de hant.
O vader, geefze my, en gunme in dezen ſtant
U noch t'omhelzen, och. dus ſprack hy vaſt, en ſchreide
Heel bitter. drywerf pooght hy hem met alle beide
Zijne armen om den hals te vatten, al bevreeſt.
Hy grijpt drymael vergeefs naer vaders ſchijn en geeſt,
Die hem ontglipt, gelijck de vlugge ſlaep, de winden,
En dunne lucht, waeraen geen vatten is te vinden.
Eneas midlerwijl ziet zylings by geval
Een boſch, dat, afgeheint en ruiſchende, in een dal
ziet ontelbare ſchimmen Gelegen is, en 't nat, dat alles leert vergeeten,
En langs de huizen vloeit, die van geene onruſt weeten.

Heer vlogen zwarm by zwarm van volcken om en om:
Gelijck de byen, die des zomers, drom by drom,
Langs groene beemden, op verſcheide bloemen zitten,
Op blancke leliën aenvallen, en verhitten,
En brommen op het velt. Eneas ſtaet verbaeſt
Door dit gezicht, en vraeght onkundigh met der haeſt
Naer d'oirzaeck, vraeght naer vliet en ſtroom in deze plecken;
Wat mannen d'oevers hier met zulck een' zwarm bedecken.
Anchys de vader ſprack: de ziel, wien lang by lot
Een ander lichaem toebeſchoren wert van Godt,
Drinckt hier vergetenis uit ſtille waterpoelen,
Vergeet 't voorleden, weet de zorgh van 't hart te ſpoelen.
Ick wenſchte al overlang u hier in dezen ſchijn
Bekent te maecken, en te toonen wie dit zijn,
En d'afkomſt van mijn bloet te monſtren voor uwe oogen,
Op dat gy endelijck, Italie ingetogen,
U hierom des te meer met my verblijden moght.
Gelooft men, vader, dat een deel naer onze locht
Van hier ten hemel gaen, en, die hier 't lijf ontbeeren,
Van weder op een nieuw in 't logge lichaem keeren?
Hoe zijn d'elendigen zoo toghtigh naer de baen
Des levens? hierop heft Anchiſes weder aen:
Ick zal het zeggen, zoon, u niet in twijfel houwen:
En hy begint hem ſtuck voor ſtuck heel net t'ontvouwen:
Een innevloeiend geeſt, des levens eerſte bron,
Voedt hemel, aerde, en zee, de ſtarren, maen, en zon:
Een eenigh geeſt, geſtort door allerhande leden,
Beweeght dit ganſch gevaert der weerelt, en haer ſteden,
En mengt zich in dit groot en ſchrickelijck gevaert.
Hieruit ſpruit menſch, en vee, en vogel, en wat aert
Van viſch en dieren in het vloeiend marmer krielen.
Een gloeiendige vaegh bezielt ontelbre zielen,
Die neemen haer begin uit zeker hemelſch zaet,
Zijn hemelſch uit den aert, zoo lang in dezen ſtaet

rontom zweven, gelijk byen op de bloemen vallē;

en vraeght hem naer d'oirzaeck en plaets en wie die zijn. Anchiſes bericht hem op zijne vraegh,

De

De lompe lichaemen haer wezen niet vertraegen,
En zy met aerdtsche leên en schorssen niet beslagen,
Noch met een sterflijck pack belaên, noch, zwaer noch stomp,
Behouden haer natuur: want met den groven romp
Van 't lichaem eens gemengt, zoo hangen hartetoghten,
Begeerte, en vrees, en rou, en vreught, gelijck verknochten,
Heel vast aen heur natuur, en in de duisternis
Van 's lichaems kercker hecht en dicht gesloten, is
Het omzien naer de lucht, en 't licht, van waerze quamen,
Haer streng verboôn: en als de doot het lijf komt praemen,
In d'uiterste oogenblick, en 't leven 't lijf begeeft,
Dan leght noch d'arme ziel al 't vuil, dat op haer kleeft,
Niet af: dan treckt de ziel de smet des lichaems tevens
Niet uit: want noodigh volght het, dat door jaeren levens
Verknochtelingen zich verbinden sterck en stijf,
Waerom zy loutering vereischen, en 't misdrijf
Door straffen dient geboet. de zommigen, aen 't zuchten,
Zijn in den wint om hoogh gehangen te verluchten:
Een andre spoelt de vleck van zijne schelmery
In 't grondelooze meer met water af, of zy
Wort uitgebrant met vier: een ieder ziel moet gelden.
Hierna verzent men ons naer d'Elyzijnsche velden,
Een ruim en groot gewest. hier waert een klein getal
In blijde beemden en landouwen overal,
Tot dat de tijt verloopt, alle aengegroeide vlecken
Door een langduurigheit van tijden in die plecken
Verwonnen, 't hemelschdom des wezens, en het vuur
Van deze eenvouwige en heel simpele natuur
Geheel geloutert zijn. wanneer nu deze zielen
Dus duizent jaeren lang van smetten, dieze hielen,
Gezuivert zijn, dan daeght Merkuur met zijne roe,
Een groote menighte naer den Vergeetvliet toe,
Op datze wat haer heught uit haer gedachten vaegen,
Ter weerelt innetreen, belust om haere dagen

In 't

Al 't lichaem wederom te slijten, als voorheen.
Zoo sprack Anchys, en trock zijn' zoon, en oock met een
De priesterin by zich, in 't midden van de schaeren,
En 't vrolijck gekrioel van al die hier vergaêren,
En zet zich op een hooghte, en heuvel, van waer hy
Daer allen, recht voor hem, op eene lange ry
Kan teffens overzien, en monstren, en zich wennen
Alle aengezichten der genaeckenden te kennen.
Welaen, ick zal u, nu afvaerdigende, 't lot,
Dat u in eeuwigheit beschoren is van Godt,
Ontvouwen, en met een den naem en prijs vermelden,
Die Dardans afkomst zal gebeuren; welcke helden,
En wat doorluchtigen, genoemt naer onzen naem,
Uit Itaeljaenschen stamme ons volgen met hun faem.
Dees jongling, [zietge hem op eene heirsteng leunen?]
Die uitgepickt by lot, waerop de grooten steunen,
Hier d'allernaeste plaets van 't zaligh licht beslaet,
Dat 's Sylvius, u telgh, die uit Italisch zaet,
Gemengt met uwen stamme, en d'eerste, na uw leven,
In 't licht zal komen, aen d'Albaensche scepters geven
Een glans van zijnen naem. Lavinie, uwe ga
En bedgenoote, zal dien koning, vol gena,
Een vader van zoo veele erfkoningen en heeren,
In uwen ouden dagh, die 't ende schijnt t'ontbeeren,
In bosschen opvoên, en ons wijt befaemt geslacht
Lang Alba van 't begin regeeren door zijn maght.
De naeste aen deze telgh is d'eer der Troische steden,
Held Prokas, Kapys volght, en Numitor, wiens treden
Eneas Sylvius nu nastapt, die uw' naem
Bewaert, en, teffens door zijn dappere oorloghsfaem
En zijn godtvruchtigheit, ten hemel in zal stijgen,
Indien hy 't rijxgezagh in Alba koom' te krijgen.
Bezie hoe moedigh zich die jongelingen daer
In 't harnas quijten voor den staet, en 't hoogh altaer.

en toont alle zijn toekomende nakomelingen, en het Roomsche geslacht.

Maer die met eicken loof en burgerkranssen praelen,
En 't hooft beschaduwen, dat zijnze, die de paelen
Des rijx bevestigen met steden, trots gebouwt,
Nomentum, Gabien, Fidenen, sterck en stout,
En hoógh Kollatie, gesticht in 't berghgewefte,
Pometie, Inuüs, en Bole, en Kores veste;
Nu landen zonder naem, doch wijt befaemt hier na.
De strijtbre Romulus, uit moeder Ilia
Voorheen geboren, uit Assarakus gesproten,
Is hier de minste niet van 's grootvaers rijxgenooten.
Bezie hoe hy alree dien dubblen kam op 't hooft
Trots opsteeckt, wat het hooft der Goden hem belooft;
Dewijl hy in 't getal der Goden wort getekent.
O zoon, wat wil de stadt van Rome, dan gerekent
Naemhaftigh, haere maght en heerschende beleit
Met 's aerdtrijcks ommeloop, en haer groothartigheit
Met 's hemels ommekreits bepaelen, en vergrooten!
Deze eene stadt alleen zal haere zeven sloten
Besluiten met een' muur, geluckigh in 't bewint
Door manlijcke afkomst zijn: gelijck vrouw Berecynth,
Met toornen rijck gekroont, op haeren hoogen wagen
Door Frygiaensche steên ten toon wort omgedraegen,
Gemoedight op de Goôn, haer zoonen, hondert sterck,
Al neven uit haer bloet, die alle, boven 't zwerck,
In 't heldere gestarnt gezeten, daer regeeren.
Nu pas uwe oogen eens wat herwaert aen te keeren.
Bezie uw volck, bezie nu uw Romainen vry.
Dit 's CESAR, d'afkomst van Iülus, en haer ry,
Gereedt de wijde poort des hemels in te vaeren.
Dit is de man, dit is de zelve, zoo de maeren
U melden, die u wort zoo menighmael belooft,
AUGUSTUS CESAR, uit der Goôn geslacht, een hooft;
Een vorst, die Latium al weder zal verblijden,
En brengen het geluck en weelde en goude tijden

Te voorſchijn, daer wel eer Saturnus heeft geheerſcht.
Hy zal het rijxgebiet uitbreiden allereerſt,
Oock over Garamante, en Indus, rijck van zegen.
Een lantſchap, verder dan de dierenriem gelegen,
De zonnebaen, en daer 't gewelf, vol licht gezaeit,
Van Atlas onderſtut, op Atlas ſchouders draeit;
Dit lant, en 't Kaſpiſch rijck, en zijn Meootſche meeren,
Verſchricken ree van verre, ontſtelt door 't profeteeren
Van Godts orakels, voor 't verſchijnen van dien helt,
En zeven keelen van den Nylſtroom ſtaen ontſtelt.
Noit heeft Alcides zoo veel landen overtogen,
Geen zeker, [ſchoon de pijl, van zijne pees gevlogen,
De ſnelle hinde met haer kopre voeten ſchoot,
Of 't boſch van Erymanth verloſte uit laſt en noot;
En met zijn' boogh de ſlang van Lerne heeft verſchrocken:]
Noch Bacchus, na den ſlagh, van tigren voortgetrocken,
Die hy inſpannen dorſt, en mennen, zonder ſchroom,
Van Nyſaes hooge kruin, met zijnen groenen toom
Van wijngertbladeren: en ſtaenwe noch beladen,
En twijflen onzen naem en lof door brave daeden
Te recken eeuwen lang? of houdt de vrees ons ſtaen?
Beletze ons in 't Auſoonſch geweſte neêr te ſlaen?
Maer wie is dit, die gins met tacken van olyven
Dus uitmunt, en den dienſt der Goden pooght te ſtijven,
En offers innevoert? ick ken den grijzen baert,
En 't haer des konings, die, eerſt arm en onvermaert,
Uit zijn laegh Kuriën, een arrem lant, ten leſte
Geroepen in een rijck, dat groot is, eerſt de veſte
Door zijne wetten ſterckt. zijn nazaet Tullus ſtoort
De ruſt des vaderlants, en opent d'oorloghſpoort
Voor mannen, die een wijl den oorelogh ontwenden,
En krijgh verleerden, en noch noit triomfen kenden.
Hem volleght Ankus, ruim zoo trots, der gilden vrient,
En met de gunſt van 't graeu te jammerlijck gedient.

Wilt gy Tarquijnen zien 't gekroonde hooft opsteecken,
En Brutus ziel, zoo trots in 't schellemstuck te wreecken,
De vryheit wederom te zetten in haer kracht?
De strenge rechtbijl en de burgermeesters maght
Wort eerst dien grooten man met reden opgedragen.
d'Onzaelge vader zal zijn zoons, die d'oorloghsplaegen
Op nieu berockenen, verwijzen onvertsaeght,
Uit liefde, die hy tot de goude vryheit draeght,
Oock zonder aen te zien hoe dit den nageboren
En zijn' nakomeling noch klincken zal in d'ooren.
De treck ten vaderlande, en lust, om onvergaen
Te leven op de tong, zal verre bovenstaen.
Zie daer de Deciën en Drusen staen, als stijlen,
Na hen Torquaet, te wreet in 't straffen met zijn bylen,
En dan Kamillus, wien de natoght wel geluckt,
En keert met standerden, zijn vyants vuist ontruckt.
Maer dit eendraghtigh paer, twee groote en brave zielen,
Die noch in duisternis gedompelt vrede hielen,
En gy hier blincken ziet in 't harnas te gelijck,
Och, wat al oorloghs, welck een neêrlaegh zou hen 't rijck
Noch onderlinge zien berockenen te zamen,
Indienze eens voor den dagh in 't licht ter weerelt quamen!
De schoonvaêr stijgende van d'Alpen naer beneên,
En van Monekus slot; de schoonzoon aengetreên
En tegens hem gekant met strijtbaere Oosterlingen.
Ay kinders, wacht u van elckandre te bespringen
Met zulck een' krijgh, noch zet met zulck een ernst en smert
Uw stercke heirspits niet den vaderlande op 't hart:
En gy voor al, mijn telgh, uit 's hemels stam gesproten,
Worp wech 't geweer: verschoon uwe eige rijxgenooten.
d'Ees, door de neêrlaegh des Achaiers, wijt vermaert,
Zal overwinner van Korinthe, door het zwaert
En vier verwoest, den bergh en 't Kapitool oprijden,
En, triomfeerende op zijn' wagen, elck verblijden:

Dees dappre zal Mycene en Agamemnons ſtadt,
Het zaet van Eakus, en d'afkomſt, die men ſchat
Van helt Achilles af te daelen, al te gader
Verdelgen, tot een wraeck van zijn' Trojaenſchen vader
En grootvaêrs, en de kerck van Pallas, ſnoot geſchent.
Wie kan u, Kato, door uw grootheit elck bekent,
Wie kan, ô Koſſus, u voorbygaen, zonder melden?
Wie Gracchus out geſlacht? wie bey deze oorloghshelden,
De dappre Scipioos, twee oorloghsblixems, het
Bederf van Libye, en Karthage, in puin geplet?
Of helt Fabricius, die zijnen acker ploeghde,
En, vry van goutzucht, rijck in 't kleene zich genoeghde?
Of u, Serraen, die ſtil uw zaet in 't lant begraeft?
Waer rucktge, ô Fabien, my, moede en afgeſlaeft?
Gy, allergrootſte, zijt de man by uw vertrouden,
Die 's vyants heir verleit, en, met hem op te houden,
Alleen den ganſchen ſtaet, de hooftſtadt Rome, ontzet.
Geloof een ander zal in koper, kloeck en net,
Het leven en natuur met zijn graefyzer tergen;
En ander beelden uit de marmerſteene bergen
Naer 't leven houwen; of zijn pleit ter vierſchaer kleên
Met ſchijn van beter recht; of, nut voor 't algemeen,
De ſtarren ſchieten met den graedboogh, wiſſer weeten
De ſtarren ga te ſlaen, en 's hemels loop te meeten:
Maer gy Romain, u paſt, uw werck is 't, dat gy ziet
Te heerſchen over 't volck in 't weereltſche gebiet,
En rechte maet en wijs op pais en vre te zetten,
't Gedwee te ſpaeren, en het trotſe hart te pletten.
Zoo ſpreeckt de vader vaſt den zoon Eneas aen,
Terwijlze luiſteren, en heel verwondert ſtaen.
Hy voeght'er dit noch by: ay zie Marcellus treden,
Die uitmunt met zijn' roof, den vyanden ontſtreden;
Hoe hy in 't heldenperck dus uitſteeckt boven al.
Dees ridder zal de ſtadt van Rome, in ongeval

En maghtige onruſt, vaſt en buiten zorgen ſtellen,
Den Peen en Gal, gelijck muityns, ter neder vellen,
En, voor de derdemael, zijn' wapenroof met pracht
Ophangen, Godt Quirijn ter eere, en zijn geſlacht.
Toen ſprack Eneas: want hy zagh voorby hem treden
Een' braven jongelingk, heel ſchoon van leeſt en leden,
En blanck in 't harrenas, doch die, niet al te bly
In 't aengezicht, zijn hooft liet hangen overzy:
Ay vader, zegh wat zoon by deze toghtgenooten
Geleit Marcel? is 't een nakomelingk, geſproten
Uit hoogen ſtamme? wat een vreeſlijck gekrieoel
Der megenooten is omtrent hem in 't gewoel!
Hoe zweemt hy naer Marcel! maer zie eens hoe daer boven
Hem zulck een donkre wolck hangt over 't hooft geſchoven.
Anchys de vader ſprack met traenen in 't gezicht:
Och zoon, och onderzoeck niet reuckeloos noch licht
De groote droefheit van uwe erfnakomelingen.
Het hemelſch nootlot, door geene aerdtſche maght te dwingen,
Zal deze telg alleen de weerelt laeten zien,
En niet gedoogen dat zy bloeie. ô Goôn, miſſchien
Stont gy beducht, als of de Roomſche ſtam te maghtigh
Zou groeien, zoo dees telg, dus zegenrijck en krachtigh,
Haer' waſdom had bereickt. hoe droevigh en beroert
Wort hy naer 't velt van Mars in Mavors ſtadt gevoert,
Met eenen langen ſleep van mannen! wat al lijcken
Zult gy, ô Tibergodt, met uwe watren ſtrijcken,
Wanneerge vloeit en ſtroomt voorby het nieuwe graf!
Geen knaep uit Troiſchen ſtamme en Frygiſche afkomſt gaf
Aen zijn Latynſch geſlacht die hoop van triomfeeren:
Noch Romulus landou zal nimmer dus braveeren
Op eenigh voeſterkint. ô ſteun van 't vaderlant!
Och overoude trou, en onverwonne hant!
Niet een zou hem vergeefs, wanneer hy 's vyants harten
Uitdaegen quam in 't velt, bejegenen en tarten;

Het zy te voet, het zy hy een schuimbeckend paert
Met scherpe spooren noopte. och, knaep, beklaegens waert,
Indien gy eenighzins uw nootlot kneust na dezen,
Gy zult gewisselijck alleen Marcellus wezen.
Brengt lelien, en pluckt geheele bedden af,
Dat ick met purperverf en bloemen 't edel graf
Bestroie, en met dees gift mijn afkomsts lijck stoffeere,
Hier ziel berechte, en met een ydle staetsie eere.
Dus dwaelenze doorgaens door al dees streeck in 't dal,
In ruime en ope lucht, en monsteren het al.
Na dat Anchys zijn' zoon dus omleide, en ontvonckte
In liefde tot de faem, waermê men namaels pronckte,
Een faem van dapperheit, zoo melt hy hem voortaen
Wat oorelogen noch al uit te voeren staen,
Berecht hem van den staet der Laurentijnsche volcken,
En van Latinus stadt, en hoe hy alle wolcken
Van zwaericheden best gerust ontschuilen magh,
En uitstaen, zonder noot. de Slaepgodt, die den dagh
En 't licht vermijt, heeft een paer poorten, daer beneden.
De waere geesten licht door d'eene poort uitgleden,
Dees heet de horenpoort, en d'andere, waerdoor
De ziel den valschen droom om hoogh zent, is yvoor,
En gansch uit wit yvoor gebouwt, en gladt gesleepen.
Anchys, die zijnen zoon, gelijck het was begreepen,
Met dees waerzeggerin had koutende omgeleit,
Zetze uit d'yvoore poort, daer zoon en vader scheit.
Eneas neemt den wegh naer strant toe, en de vlooten,
Bezoeckt de mackers, vaert daerna met zijn genooten
Het zeestrant langs, tot aen Kajete, en zijne ree:
Daer worpt men 't ancker uit: daer leght de vloot aen zee.

Anchises zijnen zoon aldus omgeleit hebbende, bericht hem hoe hy zich in Italie dragen zal,

geleit het paer tot aen d'yvore poort, laet het uit, en Eneas vaert naer Kajete.

P. VIR-

P. VIRGILIUS MAROOS

E N E A S.

Het zevenste Boeck.

Inhoudt.

Na dat Hesperische aerde Eneas voester deckt,
Vermijt hy Circe, komt den Tyber ingeloopen,
Aen't lang gewenschte lant, en slaet zich neêr, en weckt
Latinus uit den droom, die zet zijn grenzen open,
Ia biet zijn dochter hem ten echt; dies Iuno raest,
En noopt de Razerny om dit verdragh te stooren.
Amate schreit, en tiert: neef Turnus zit verbaest:
Het volck wort hantgemeen, en loopt den vorst om d'ooren.
Men smijt de krijghspoort op, in weêrwil van't palais,
En monstert volck by volck, tot steurnis van dien pais.

Eneas zijn voester begraven, en de plaets naer heur genoemt hebbende,

Kajete, voester van Eneas, die uw leven
Hier endighde, gy hebt ons zeekust oock verheven
Met eenen eeuwigen onsterfelijcken naem,
En uwe grafstê, zoo noch eenige eer en faem
Den overleden volght, behoudt noch haer waerdye,
Uw koudt gebeent zijn' naem, in 't groote Hesperye.
Maer als Eneas nu zijn vaders jaergety,
De staetsi van het graf kerckplichtelijck hier by
Geviert hadde, en de zee en 't weêr raeckte aen 't bedaeren,
Zoo ging hy t'zeil, en is de haven uitgevaeren.

zeilt van Kajete voort,

De nacht viel naulijx, of een labberkoelte rees,
Op 't rijzen van de maen, die hun den zeewegh wees,
En over 't water scheen, en flickerde in de vloeden.
Zy gingen strijcken by den oever heene, en spoedden

Langs Circes zeekust, die hier allernaest aen leit,
En daer 't gevaerlijck woudt doorgaens met weêrgalm vleit, *langs de kaep van Circe.*
Op 't liefelijck gezangk van 't hooft der toverinnen,
De rijcke dochter van de zonne, die hier, binnen
Het trots gewelf, by nacht, het schietspoel met haer hant
Door fijne scheering schiet, en cedre fackels brant,
Een' aengenaemen geur. men hoort van hier de leeuwen
Van gramschap brullen, die te node aen bant, vast schreeuwen
Heel spa, by nacht, en hoe met schrickelijck geschal
Geborstelt zwijn en beer vast razen in den stal,
De groote wolf niet rust van huilen, en van tieren.
De wreede Circe schoot hun aen de grijns van dieren,
En ruige huidt, en muil, en schudde eerst door haer kruit
En toverkracht den schijn van 't menschlijck wezen uit.
Neptuin, om dees godtvruchte uitlandige gemoeden
Van Troje voor gedroght en ongediert te hoeden,
En hindren datze, hier gehavent en bestreên,
Niet zouden, tot hun ramp, dit heiloos strant betreên,
Verleent de vloot voor wint, en heil en spoet in 't vaeren,
En voertze, zonder noot, langs barningen, en baren.
Het water bloosde alree van 't heldre morgenroot:
d'Oranje dageraet bescheen den hemelkloot
Eer boven met den glans van haeren roozewagen:
De wint ging leggen: men vernam'er buy noch vlaegen:
De zee wert stil, en kalm: de riemen hielden slagh
In 't weecke marmer: als Eneas voor zich zagh,
Van verre en uit der zee, een bosch met hooge boomen, *Men ziet den Tyber,*
Waer door de blonde Godt des Tybers af komt stroomen,
Met eenen zoeten en genoeghelijcken vliet,
En snelle wieling, die veel zants in 't zeeschuim giet.
Men zagh'er vlught by vlught, en allerhande vogels,
Gewoon, rondom de kil en oevers, op hun vlogels
Te zweven, hier de lucht vast streelen met hunn' zangk,
En wiltzangk, en door 't bosch heenvliegen, vry van dwangk.

De vorſt verheught, geboodt de mackers voort te wenden,
Te ſtuuren ſtrandewaert, en voer met zijn bekenden
Den ſtroom in, van het loof beſchaduwt, koel en luw.

en loopt die ſtroom in.

Welaen, ô Zangheldin, 'k vermelde in vaerzen nu
Wat vorſten Latium regeerden lang te voren,
Den ſtaet des lants van outs, en hoe 't hier ſtont geſchoren,
Als eerſt het uitheemſch heir met zijne vloote, aen 't ſtrant
En op d'Auſoonſche kuſt, uit ope zee belant.
Ick wil den oorlogh, van zijn' oirſprong af, verhaelen.
O zanggodin, verlicht den dichter met uw ſtraelen.
'k Zal gruwzaeme oorlogen ontvouwen, en 't gewelt
Der koningen, die, bits en bloedigh in het velt,
Elckandre gaen te keer; wat heirkracht uit Tyrreenen
Te velde quam, en hoe Italie, op de beenen,
In 't harnas tegens een gekant ſtont, hof by hof.
Hier wort een lange ry van zaecken, hooger ſtof
Voor my geboren. 'k vang een werck aen, dat gewightigh
En groot is van belang. Latinus ſtuurt voorzichtigh
In zijnen ouderdom, als koning, heel geruſt
De ſteên en landen lang in vre, naer zijnen luſt.
Men houdt Godt Faunus en Marike, een nymf, te gader,
Een Laurentynſche nymf, zijne ouders. Faunus vader
Was koning Pikus, die van Godt Saturnus quam,
Waeruit dit braef geſlacht zijn' eerſten oirſprong nam.
Latinus was van Godt geen manlijck oir beſchoren,
Of zoon: want dees wert hem, na dat hy was geboren,
In 't opgaen van zijn jeught, met grooten rouwe ontrooſt.
Dees kroon en erfnis hing een dochter boven 't hooft,
Die ree volwaſſen was, en huwbaer. al de braven
Van ganſch Auſoniën en Latium aen 't draven
En dringen naer dees maeght: en boven andre in 't rijck
Stont Turnus oock ten hoof naer zulck een huwelijck;
Een vorſt, die overſchoon, van hoogen huize en ſtamme,
En by de koningin gezien was, die zijn vlamme

De Poeet roept de Zanggodin aen, op datze hem den ſtaet van Latium en den oorloog ontvouwe.

De Latynen ſtonden onder koningk Latinus,

die had een eenige dochter, van velen aëgezocht, meeſt van Turnus, doch voortekens be-

Vaſt

Vast hoop gaf, en dees trou, uit al haer maght en kracht, *letten dit huwelijck:*
Zocht door te drijven: maer de schrick van al 't geslacht
Voor menigh voorspoock hielt dit sleepen. in het midden
Van 't hof, en zijn kapel stont, daer men plagh te bidden,
Een heilige laurier, godtvruchtigh uit ontzagh
Veel jaeren lang ge-eert. Latinus op dien dagh
Toen hy dit hof eerst boude [indienwe recht verstonden,]
Had Febus dezen boom, zoo dra die wiert gevonden,
Godtsdienstigh toegewijdt, en dezen boutroep hier
Genoemt Laurenters naer dien boom en lauwerier,
Op wiens verheven top een dicke zwarrem byen
[’t Verhael wat wonders,] uit de lucht, van alle zyen,
Al brommende onvoorziens zich zette, en die, met been
Aen been gevlochten, en gestrengelt onder een,
Aen dezen groenen tack in 't endt gerust bleef hangen.
De wichlaer riep terstont: wy zien met groot verlangen
Een uitheemsch hooft alree genaecken met zijn schaer,
Dees lantstreeck zoecken uit die streecken, en zich daer
Ter neder slaen, en op den hoogen burgh regeeren.
Behalve dit, terwijl de dochter Godt wil eeren,
En, staende aen 's vaders zy, met haere kuische toorts
’t Gewyde altaer ontsteeckt, zoo schijnt zich zorghlijck voorts
[’t Luidt schrickelijck,] de vlam in 't hangend haer te mengen,
Al 't hooftcieraet in 't vier te blaecken, en te zengen,
Te branden dat het kraeckt, de koningklijcke vlecht
Te barnen, en de kroon, gesteente in gout gehecht,
Te schittren, en, in gloet gestelt, met roock te smetten,
En voort het gansche hof in lichten brant te zetten.
Dit wert voor vry wat groots wat wonders aengezien,
Al wou 't een' grooten en doorluchten naem bediên,
Haer toebeschoren, doch dat dit den staet en volcke
Verkuntschapte eenen brant, die uit een oorloghswolcke
Hun hoofden treffen zou. de koning, om 't gezicht *De koningk leeft hierom raet*
Bekommert, gaet terstont naer Faunus, en zoeckt licht

met Faunus orakel, Uit 's vaders mont, op dat die 't nootlot hem ontvouwe,
Leeft met oraklen raet, in 't godtswoudt der landouwe
Van 't hooge Albunea, daer, diep in 't grootste bosch
Van allen, een gewijde en klaere springbron los
En helder opwelt, die, beschaduwt dicht van blaêren,
Een' zwaeren zwaveldamp uitademt voor de schaeren.
d'Inwooners van Italje, en 't gansch Enotrisch lant,
Om raet verlegen, hier om raet gelijcker hant
Verschijnen, en wanneer de priester zijne giften
En offergaven brengt, en 's nachts door 's hemels driften
Zich in de stilte streckt op d'uitgespreide vacht
Van heiligh offervee en schaepen, versch geslaght,
Dan ziet hy in den slaep, te wonderlijck gedreven,
Veel spoockeryen heene en weder ommezweven,
Verneemt veel stemmen, spreeckt met Goden, en, vol schricks
Spreeckt door Avernus mont met Acheron, en Styx.
Latinus, vader van de dochter, ging dees hoecken
En wouden nu, om raet en antwoort, zelf bezoecken.
Hy slaghte naer den stijl een hondertvoude gift
Van schaepen, leide zich op d'aerde door Godts drift,
Op d'uitgespreide vacht en vellen voor Godts kooren.
Toen liet zich eene stem ten diepen woude uit hooren:
Besté, mijn zoon, u kint aen geen Latynen uit.
Bestem, om niemants drift, dit huwelijxbesluit.
Uitheemsche schoonzoons zijn niet verre, en ree voorhanden,
Die door hunne afkomst eens ons faem, door alle landen,
Tot aen den hemel toe verheffen, uit wier struick
Uwe afkomst noch zal zien hoe ieder buige en duick'
Voor haere voetschabelle, en zy, ten lange leste,
Beheersche al wat de zon beschijnt van ooste en weste,
Van d'eene aen d'andre zee. Latinus houdt dit woort
Van vader Faunus, en zijn stem, by nacht gehoort,
door al het lant verbreit, Niet stil, en ongemelt; dies had de Faem, gevaeren
Door gansch Ausonie en zijn steên, de nieuwe maeren,

Vreede wijdt en zijt verbreit, tot ieders vreught.
Toen nu Laomedons geslacht en manbre jeught
De vloot quam aen de wal en groenen oever meeren,
Zo gingk Eneas en d'aenzienelijckste heeren
En schoone Iülus mê zich legren aen den stroom,
In 't lommerkoele loof van eenen hoogen boom.

tegens de komste van Eneas, die, in het velt ter tafel gezeten,

Men brengt'er kost en spijs in 't gras, voor volck en vorsten,
En leght het eeten neêr op harde gerste korsten,
[Iupijn gaf hun dit in,] en recht'er onbelaên
Wilde appels uit het woudt op dees taljooren aen.
De kost was nu verteert, als hongersnoot hen perste
Te bijten met de kies in deze korst, de gerste
t'Ontwijden met den mont, te grijpen met de hant,
En stout de vloocke korst te maelen met den tant,
Gelijck hun was gespelt, te kaeuwen, niet te myen.
Toen riep Iülus, doch hy rept geen wichleryen:
Helaes, wy eeten oock ons tafels. naulijx was
Dat woort noch uit den mont, of zy begreepen ras
Dat hunne zwaricheit een eindt nam, en de vader
Verstont uit zijnen knaep, voor d'andere allegader,
't Orakel, wert verbaest, en zat verruckt, en stom.

bevroet dat hier het end der zwaricheden is;

Hy riep terstont: nu zijt gegroet, en wellekom,
O lant, by nootlot my geschoncken, en beschoren.
O trouwe Huisgoôn van out Troje, lang verloren,
Zijt hartelijck gegroet, aen dezen waterkant.
Hier is ons huis, en wijck, en eigen vaderlant:
Want vader, 't valt my in, door die geheimenissen
My mijn fortuin voorspelde: ô zoon, het zal niet missen,
Wanneer de honger u, van sucklen afgesloofft,
Aen d'onbekende kust zal perssen, hooft voor hooft,
Als 't eeten is verteert, de tafels oock te knouwen,
Dan is het tijt daer huis en wal en poort te bouwen.

en aen Anchises voorspellinge gedachtigh voort:

Dit is de hongersnoot, ons lang voorheen gespelt,
De leste zwaricheit, die nu een einde stelt

Van alle omſuckeling. wel aen dan, laet ons blijde,
Zoo dra de zon verſchijne, aen deze en geene zijde,
Ter haven uitgaen, en verneemen alleſins
Naer 's lants gelegenheit: wat lieden hier en gins
Gezeten zijn; bezien wat ſteden zy hier ſtichtten.
Nu drinckt Jupijn, om 't hart van zorgen te verlichten,
Met offerkelcken toe, en roept Anchiſes aen:
Schaft wijnen op den diſch. zoo ſpreckt hy onbelaên,
Bekranſt zijn haer met loof, en onverwelckbre blaêren.
Hy bidt den Lantgodt aen, en d'Aerde, milt in 't baeren,
En d'eerſte Godtheit, en de Nymfen daer omtrent,
Met een de vlieten, hun noch nieu en onbekent.
Hy roept daerna den Nacht en ſtarren aen met eenen,
Die in de duiſternis te klaerder elck verſcheenen,
En Jupiter van Ide, en Veſta, moeder van
De Goden, een voor een in 't ſtarlicht hofgeſpan,
Zijne ouders, Venus in de hemelen t'aenſchouwen,
Anchiſes, onder d'aerde, in zalige landouwen.

waerom hy de Goden en Nymfen dezer plaetſe en andere Godtheden eert.

Toen donderde Jupijn wel drymael van om hoogh,
By ſchoon en helder weêr, en zwaeide uit 's hemels boogh
Den flickerenden ſtrael des blixems voor den volcke,
En ſchitterde met vier en gout uit eene wolcke.
Terſtont verſpreide zich 't gerucht op dit geluit
By 't volck van Troje en al de reisgenooten uit,
Dat nu de dagh en tijt hen allen met betrouwen
Den lang beloofden muur en veſten riet te bouwen.
Men ſtelt'er nu om ſtrijt de maeltijt toe op ſtrant,
En wenſcht elckandren, met den wijnkelck op de hant,
Geluck, en kranſt den wijn en wijnſchael, vry van vreezen.
Zoo ras als 's andren daeghs de zon was opgerezen,
En met haer goude lamp de weerelt overſcheen,
Ging elck zijns weeghs bezien des lants gelegenheên,
De ſtranden, en het volck, de ſtadt, en grens, en paelen.
Numikus bronaêr giet dit meer in deze daelen.

Men bezichtight 's lants gelegenheit,

Daer

Hier woont de Latynist, die geen gewelt ontziet.
De Tyberstroom vloeit gins. Anchises zoon gebiet
Hierna een honderttal gezanten, uitgekoren
Uit allerhanden staet, en al met een' geschoren
Olijfkrans, Pallas loof, bevlochten, naer de stadt
En 's konings hooge vest te treden, om door schat
En gaven vrede voor den Troischen te bedingen.
Zy sloften niet, zoo dra zy dezen last ontfingen,
En spoedden derwaert heen. Eneas rept zich vroegh,
Beroit, terwijlze gaen, de vesten met den ploegh,
Steeckt graft en erven af, en treckt om d'eerste hutten,
Langs stroom en strant, een wal, gesterckt, om ramp te schutten,
Met spitse paelen, dicht en legerswijs geheit.
De jeught heeft naulijx noch haer heenreis afgeleit,
Of ziet van verre alree Latynsch gebou, en daecken,
En torens, hoogh van spits, en al de stadt genaecken.
De bloem der jongkheit, al wat frisch te paerde zat,
Gewent en oefent zich rondom en voor de stadt,
Gewent de rossen in het stof voor haeren wagen,
Of spant den strengen boogh, of durf zijn maets uitdaegen
Te worpen met den schicht, die taey is. dees braveert
Den andren met de pees, of rent, en draeft, en keert;
Wanneer een bode, hen te paert voorbygestoven,
Den ouden koning melt dat brave mans van boven,
Elck in uitheemsche draght, genaecken. hy belast
De mannen binnen 't hof te roepen, zet zich vast
Op 's grootvaêrs erfstoel neêr, in 't midden van de zaelen.
Men zagh in 't hooghste van de stadt het hof staen praelen,
Op hondert zuilen, groot en heerelijck gesticht,
Het hof van Pikus, den Laurenter, naer en dicht
Van bosch, ontzaghbaer om den godtsdienst van de vaderen.
Hier plaghtenze van outs kerckplichtigh te vergaderen,
De koningen met pracht te welkomen, wanneer
Men hun den scepter gaf, en met eerbiedige eer

en zent gezanten naer Latinus,

die genaken Latinus hof:

hy ontbietze,

De byl en bondel wiert eenſtemmigh opgedraegen.
Dit hof verſtreckte hun een kerck op hooge dagen.
Men hielt 'er feeſten, en 't gewijde kerckbancket.
De vaders plaghten hier, na 't ſlaghten, op het vet
Der offerrammen, aen den langen diſch te teeren.
Hier ſtonden in 't poortael der vaderen en heeren
Stambeelden op een ry, uit cedrenhout geſneên,
De vader Italus, Sabyn, en oock met een
Saturnus, out en grijs, wiens wijnſtock d'eerſte bloeide,
Gekent aen 't kromme mes, waermê hy wijngert ſnoeide,
Oock met twee tronien Godt Janus uitgebeelt,
En andre koningen, van 's rijx begin geteelt,
Die eerlijck in het velt hun bloet voor 't lant vergoten.
Het heiligh pylerwerck hing geſtoffeert met ſloten
Van poorten, wapenroof, en wagens, kromme bijl,
Gekamde helmen, ſchilt, rondas, en ſchicht, en pijl,
En ſnijten, 's vyants vloote ontruckt, en afgereeten.
De koning Pikus zelf, heel braef te paert gezeten,
Zat met den purperen en korten wichelrock
Om 't lijf gegort, en droegh den krommen wichelſtock
Van Godt Quirinus in de rechte hant, in d'ander
Den kleenen vloocken ſchilt. vrou Circe, ſchalck en ſchrander,
En eertijts blaeckende van ongetoomde min,
Sloegh met haer goude roe den vorſt, herſchiep hem in
Een' vogel door vergift, en ſpickelde zijn veêren
Met veelerhande verf. Latinus, voor zijn heeren,
In dezen tempel van de Goôn, op vaders troon
Gezeten, liet terſtont de Troiſchen binnen noôn,
En hief dus minzaem aen: nu zeght, gy Dardanieren:
Want uw geſlacht, en ſtadt, en zede in 't volck te ſtieren
Zijn ons niet onbekent: oock heeft men al gehoort
Hoe gyliên over zee u ſpoet naer dezen oort;
en vraeght naer d'oirzaeck hun- Wat zoecktge? wat 's uw wit? wat noot heeft u gedreven
Door zoo veel blaeuwe zeen en baren om te zweven,
Naer

Daer onze Ausoonsche kust. het zy gy dezen stroom
Gekozen hebt, en in de haven, buiten schroom,
Geraeckte, by gebreck van kennisse der wegen;
Of aengesmeten wiert, door storm en wint verlegen;
Gelijck den zeeman, van de baren omgezwaeit,
Veel onweêrs over 't hooft, by tijt en ontijt, waeit;
Gy mooght hier havenen, en hebt geensins te schroomen:
Want wy Latynen, van Saturnus zijn gekomen,
Een volck, dat, zonder dwangk van wetten aengeport,
De billijckheit de wijs, den oudren ingestort,
Gewilligh volght: en my gedenckt [het is geen leugen,
En magh het weinigen, die nu noch leven, heugen,]
Dat d'oude Aurunken ons vermelden hoe Dardaen,
Geboren in dit lant, naer Ide, en hooger aen,
En steên van Frygie en naer Samos trock, dat tegen
Uit Thracie over, daer den naem af heeft gekreegen.
Hierna van Korithus tot in 't Thyrreensch gezagh
Gereist, wert hy van daer in eenen schooner dagh,
In 't gouden hof der lucht, in 't hemelsch hof, vol lichten,
Gewelkomt op den troon, en ziet altaeren stichten
Voor hem, die in 't getal der Goden wort gekent.
Ilioneüs volght Latinus dus in 't endt:
O koning, brave telgh van Faunus, geene baren
Noch stormen dwongen ons aen uwe kust te vaeren,
Noch 't heeft aen kennis van gestarnte of strant gefeilt:
Wy komen herwaert niet uit onze streeck verzeilt.
Wy, uit een rijck, zoo trots als 't licht magh overschijnen,
Gejaeght, bezoecken met ons vlooten uw Latynen,
Uw hof, en deze stadt, en koningklijcken staet,
Uit onzen vryen wil, met voorbedachten raet.
Wy rekenen Jupijn, der Goden hooft en vader,
Voor oirsprongk van ons bloet. al Dardans jeught te gader
Draeght moedt op Jupiter, haer' grootvaêr. een Trojaen
Eneas, uit Jupijn gesproten, heeft ons aen

ner aen-komste.

Ilioneus antwoort:

Uw maghtigh hof gestuurt. een krijghsstorm [opgesteecken
Uit wreet Myceene, en uitgestort op al de streecken
Om Ide, en zijn gewest, daer Asie en Euroop,
Twee weerelden, genoopt van 't nootlot, overhoop
En tegens een gekant, elckandre op 't spits ontmoetten,]
Quam oock ter ooren, die misschien, uit aller voeten
Geschoven achteraf, bewoonen 't veerste lant,
Daer d'Oceaen om vloeit en ebt op 't zoute strant;
En die zich op den riem der dieren, dwers gespannen,
Daer 't Kreeftvier brant op 't hooft der zwarte Mooremannen,
In 't midden van de vier gewesten, zette alleen.
Wy, uit dien weereltvloet, door zoo veel wilde zeen
En golven omgesleept, en nau den noot ontvloden,
Verzoecken wat verblijfs voor vaderlijcke Goden,
Een voet onnozel strants, en zee en lucht, elck een
Al even na. betrou wy zullen in 't gemeen
Ons in 't Latijnsche rijck niet ongeregelt draegen,
En gy niet luttel eer inleggen by uw dagen.
De gunst van zulck een deught verliest haer' geur niet licht,
Noch 't zal Ausonie oit berouwen onverplicht
De Troischen in haer' schoot te bergen, en t'ontfangen.
Ick zweer by 't nootlot, dat Eneas aen blijft hangen,
By zijnen dappren arm, 't zy iemant oit in vre,
Of in den oorelogh en 't woeste harnas mê
Zijn trou ervaeren hebb', dat allerhande lieden
En veele volcken [ay, versma ons niet, al bieden
Wy u de tacken van olyven met gebeên,]
Met Troischen wenschten in een vast verbont te treên:
Maer 't nootlot van de Goôn en hun geboden dreven
Ons voort, om naer dit lant te zoecken, en te streven.
Dardaen, gesproten uit dit lantschap, daeght en noodt,
Apollo dwingt en drijft ons heftigh met de vloot
Naer dit geweste toe door errenstigh begeeren,
Naer den Tyrreenschen vliet, den Tyber, naer de meeren

De heilge watren van Numikus, en zijn bron.
Eneas boven dit vereert u wat hy kon,
Geringe gaven, uit den Troischen brant getogen,
Kentekens van zijn' staet, en 't voorige vermogen.
Anchys, zijn vader, plagh met dezen gouden kelck
Op 't outer t'offeren. toen koning Priam elck
En allerhande volck, gedaghvaert naer de wijze,
De wetten voorschreef, dan was dit, den staet ten prijze,
Zijn draght, zijn scepter, en gewijde tullebant,
En feestgewaet, gewrocht van 's Troische joffers hant.
Door deze rede zat Latinus opgetogen, *Latinus verwondert zich om deze rede,*
Sloegh zijn gezicht rondom, en zagh hem onder d'oogen,
Heel sterck, en sloegh 't gezicht in 't endt ter aerde neêr.
Borduurwerck nochte pracht van purper raeckt hem meer,
Noch Priams scepter gaet den koning zoo ter harte,
Als hy, om 't uitbesteên der dochter, met veel smerte
Bezorght is, nu zijn geest aendachtigh 't woudtbescheit,
Godt Faunus antwoort, by zich zelven overleit:
Hoe dees, uit een uitheemsch geweste hier gevaeren,
Gelijck een schoonzoon, zal met zijne dochter paeren,
Uit kracht van 't nootlot, en deze openbaere blijck
Van wondermerck, en door een zelve maght in 't rijck
Beroepen wort: hoe hier eene afkomste uit wil spruiten,
Die, braef in 't harrenas, zoo veel gewelts zal stuiten,
En met de wapenen al 's weerelts ommeloop
Bemaghtigen. hy zeght ten leste, met die hoop
En blyschap in 't gelaet: de goede Goden zegenen
Hun staetorakels, en dit onverhoeds bejegenen.
Gezant van Troje, u wort uw aenzoeck toegestaen.
Ik zal uw gaven en schenckaedjen niet versmaên.
Zoo lang Latinus hier, als koning, zal regeeren,
Zult gy noch vruchtbaer lant noch Troischen schat ontbeeren.
Laet slechts Eneas zelf, [treckt 's konings hart zoo zeer
Naer ons; indien zijn ziel dus haeckt zich hier ter neêr

Te slaen, en in 't verbont te worden aengenomen;]
Zijn vrienden onbeschroomt vry onder d'oogen komen.
'k Zal 't achten als een pant van vrientschap en verdragh,
Zoo ick uw' koning hier de hant op geven magh.
biet Eneas zijn dochter aen, Gy mooght terwijl mijn' last uw' koning overdraegen.
'k Heb eene dochter, die ick niet op mijn behaegen,
Noch volgens 't antwoort van mijn vaders woudtkapel,
En veelerhande blijck van godtsmerck en bevel,
Vermagh aen inheemsch bloet te huwen, te besteden.
Zy spellen dat alree de schoonzoons herwaert treden,
Uit buitenlantsch gewest, daer Latium op beidt,
Die, door hunne afkomste en voorzichtigh krijghsbeleit,
Ons aller naem en faem tot aen den hemel heffen:
En 't nootlot schijnt hierme dien vorst op 't hooft te treffen,
Te roepen tot het rijck: oock hoop ick 't, zoo mijn geest
De waerheit my getuight. zoo spreeckt de vader, leest
De beste paerden uit. dryhondert staen en brallen
Gehavent aen hun kribbe, in 's konings hooge stallen.
en beschenckt de Trojanen: De vorst gebiet terstont die snelle kleppers, met
Hun deckkleên van tapijt en purper, en heel net
En cierlijck voor de borst met gout gegespt, t'ontsnoeren,
En, elck naer zijnen staet, den Troischen toe te voeren.
Zy zijn met gout getoomt, en speelen al verhit
Op 't gouden montstuck. vorst Eneas, dien hy bidt
En noodight, zendt hy oock een' wagen met twee paerden,
Die, vier en vlam ten neus met moedt uitsnuivende, aerden
Naer 't hemelsch zaet, waeruit zy sprooten, van zulck slagh
Als Circe loos, ter sluick, de zon, haer' vader, plagh
t'Ontguighlen, toen het stil de moeder deckte, en speelde,
En deze basterden, het puick der stallen, teelde.
en zoo keerenze weder. d'Eneadynen, nu dus heerelijck te paert
Gezeten, keeren met die gaven strandewaert,
Maer Iuno nederziende, Met 's konings antwoort, en den toegezeiden vrede.
Maer zie Jupijns gemael verbittert, gaf zich reede

Van Argos, d'oude stadt van Inachus, om hoogh,
Helt stant in d'ope lucht, zagh met een nydigh oogh,
Uit 's hemels troon van verre, en van Pachynus sloten,
En 't Siciljaensche strant, Trojaensche kielen vloten
Recht voor zich, en hoe vorst Eneas, in zijn' schick,
En 't scheepsvolck huizen bouwt, en reede, buiten schrick,
Het vaste lant betreên, en gront en erven winnen.
Zy schudde voort het hooft [het ging haer aen de zinnen,] *begint uit te varen,*
En goot haer' krop dus uit: vervloeckt gebroet, ô schant,
O Dardansch nootlot, dat zich tegens 't onze kant,
Kon ickze al lang niet in 't Sigeesche velt verslinnen?
Kon ick 't verwonnen volck niet dempen, en verwinnen?
Kon 't brandend Troje niet verbranden dezen hoop,
Die midden door het spits en vier en vlam ontsloop?
Maer trouwen ick geloof mijn wraeck, dus uitgevaeren,
Zal endtlijck, moede of zadt, stil zitten, en bedaeren.
'k Bestont oock grimmigh hen, gedreven uit hun rijck,
Te plaegen op de zee, en klampte te gelijck
Den vlughteling aen boort met al de zee en baren.
Men quiste te vergeefs gewelt, en zeegevaeren,
En stormen op het volck van Troje, en hunnen staet.
Wat heeft Charybdis, Scylle, of barnend zant gebaet,
Nu zy, beschut voor zee en my, en vry van zorgen,
Als binnen d'oevers van den Tyber zijn geborgen,
Naer hunnen wil en wensch? Godt Mars vermoght voorheen
De Lapithen, een volck dat vreeslijck is, te treên:
Der Goden vader zelf gaf 't oude Kalydone
Dianaes wraeck ten beste: en zoo men dit verschoone,
Wat boosheit van Lapyth, of Kalydoners aert
Verdiende zulck een plaegh? maer ick, zoo groot en waert,
En bedgenoote van Jupijn, wat 's al mijn poogen?
Wat rechte ick uit met al mijn krachten en vermogen?
Hoe ick het wende of niet, en waer zich Juno keert,
Zy wordt geduurigh van Eneas gebraveert:

te dreigen, Doch zoo mijn maght in 't ende en goddelijck vermogen
Niet toereickt, liever dan dit langer te gedoogen
Te hulp genomen al wat helpen kan en raên:
En slaept Jupijn om hoogh, schen Plutoos geesten aen.
Maer hoe? men kan hem uit Latinus rijck niet houwen,
En 't nootlot sluit dat hy Lavinie moet trouwen:
Dat zy zoo, evenwel wort zulck een groote zaeck
Al sleepende uitgestelt, verwart, verlet uit wraeck.
Zoo zien twee koningen verwoesten hunne staeten.
Dat schoonvaêr schoonzoon, tot bederf der onderzaeten,
Vry paeren op dien koop. ô maeght, schep hoop en moedt,
Dus wortge met Trojaensch en met Rutulisch bloet
Ten huwelijck besteet. de razende Bellone
Wil gaerne speelnoot zijn van zulck een overschoone.
Cisseüs dochter, van een bruiloftstorts bevrucht,
Heeft niet alleen een torts gebroght in 's levens lucht,
Maer Venus baert hier oock de zelve vrucht niet minder,
Een' andren Paris, en een lijcktorts weêr tot hinder
Van 't andre Pergamum, dat instort door dees bruit.
Zoo schudtze haeren krop van wraeck en gramschap uit,
En daelt verbolgen neêr op d'aerde, om stof te zoecken.
Zy daghvaert, uit het hol der zustren, een der Vloecken,
De helsche Alekto hier uit 's afgronts duistre kaeck,
Die bloedige oorelogc, en laegen, schennis, wraeck,
En lasterstucken dicht. de vader van den Tarter,
En 's afgronts zusters zelfs verschrickten noit voor zwarter
Gedroght, of spoock, dat met meer grijnzen u ontmoet,
Zoo byster grimt, en zoo veel zwarte slangen broet.
De wrockster Juno wet haer boosheit met dees rede,
en rockent En sprack aldus: ô maeght, nachtdochter, hoor mijn bede,
Alekto op, Neem deze moeite aen: zijt my hierin ten gevall',
Om mijnen naem en faem geheel en overal
Te houden ongekrenckt, dat geene Eneadijnen,
Om d'echt van 's konings spruit, den koning der Latijnen
Om

m d'ooren loopen, noch zich neêrslaen op den gront
an 't vette Italië. gy kunt het vrêverbont
an broedren, eens gezint, verstooren, wapens spitsen,
en aen elckandre fel in 't blancke harnas hitsen,
erwarren al 't geslacht, en huis, en bloet, en erf.
y zijt de stoockebrant, de huisplaegh, en 't bederf,
eet duizent middelen, en duizenden van plaegen.
u schudt uw' krop eens uit, en hael op mijn behaegen,
ens voor den dagh al wat hier insteeckt. dit's mijn bê.
erstoor en breeck terstont den ree gesloten vrê,
n zaey het schendigh zaet van godtloze oorelogen,
o dat de krijghsgezinde en wulpsche zijn vermogen
e wercke stell', zich voort in 't harnas vinden laet',
n wapen wapen roepe. Alekto, loos en quaet,
an slangegift besmet, ruckt voort met haer venijnen
aer 't Laurentijnsche hof, den rijxstoel der Latijnen,
n zet al stil zich in Amates kamer neêr,
iens bloet van toorne en angst, om Turnus echt en eer,
n der Trojaenen komst, gewelkomt by de lieden,
gon, naer vrouwen aert, te schuimen, en te zieden.
ekto, 't helsche spoock, smeet die vergramde stijf
en bitse haerslang uit haer blaeuwe vlecht naer 't lijf,
n stackze door de borst en boezem tot in 't harte,
o datze razende, van boos vergift, en smarte,
et gansche hof alom moght storten overhoop.
e slang, die tusschen kleet en gladden boezem kroop,
ipte ongevoelijck voort, begon haer in te blazen
en' adderigen aert, en broghtze loos aen 't razen.
Geweldige serpent aen 't krollen, loos en valsch,
eet, als een keten van fijn gout, zich om den hals
e kringkelen, gelijck een haersnoer, en gegleden
ruipt glibberigh, van lidt tot lidt, door al de leden.
ls nu de smet van 't klam venijn dus heeneglipt,
e zinnen eerst bevangt, en in 't gebeente slipt,

die ruckt naer Latinus hof toe, en ruit Amate tegens Eneas op, door het vergift van een slang, die zich als een keten om den hals, en als een haerspansel om de vlechten kringkelt.

En

En blaeckt het, eer de brant, door al de borst ontsteecken,
Aen 't hart raeckt, hoort men dus Amate treurigh spreecken:
Amate pooght het huwelijck om te stooten, Zy hief weemoedigh, naer den aert der wijven, aen,
Beducht om 't huwlijck van haer kint met dien Trojaen:
Zal nu Lavinie en de Troische balling paeren?
Hebt gy geen deernis met uw dochter, en heur jaeren,
Noch met u zelve? och, och, ô vader, hebtge geen
Medoogenheit met my, de moeder, die alleen
En eenzaem zitten zoude, indien de trouweloze,
Zoo dra de noordwint waey', de vlught te water koze,
In zee stack, en de maeght vervoerde, als zijnen roof?
Quam zoo de Frygiaen, een herder, niet ten hoof,
Te Lacedemon, en vervoerde naer zijn lusten
Heleene, Ledaes spruit, naer zijn Trojaensche kusten?
Waer is uw zuivre trou, uwe eerste zorgh, die gy
Voor d'uwe droeght? waer is uw woort, en hant, zoo vry,
Zoo vast, zoo menighwerf neef Turnus zelf gegeven?
Zoo gy voor Latium een' balling, een' verdreven
Uit vreemde landen tot een' schoonzoon zoeckt, en dit
Dus by u leght, en gy door vader Faunus wit
En last wort aengeperst; voorwaer ick schat met reden
Elck lant, dat op zich zelf van ons gebiet en steden
Is afgezondert, voor uitheemsch, en dat 's de zin
En uitspraeck van de Goôn: en rekent men 't begin
Van Turnus stam; Akrys en Inachus, te zamen
Voorvaders, uit den schoot van 't uitheemsche Argos quamen.
doch al te vergeefs; Als zy op deze wijs vergeefs Latinus smeeckt,
En aenhoudt, en verneemt hoe hy haer tegenspreeckt,
En 't vinnige vergift der slange, in 't hart geslopen,
Door al de leden rijdt, begintze, door het noopen
dies slaetze aen 't razen, dat haer het hooft omzwindelt, Van 't schrickelijck gedroght, schuimbeckende op de straet,
Door al de groote stadt, met yslijck wangelaet
Te hollen: eveneens gelijck gedraeide tollen
Van 't speelzieck kint, die snel omzwindelen en rollen,

Voor

Voor 't klitsen van de zweep, door al de ruime zael
Gedreven heen en weêr, zoo dick en t'elckenmael
De slagh hun vaert geeft, daer onnoosle en jonge knaepen
Zich aen 't omloopen van 't boschboomenhout vergaepen.
Zoo zwiertze midden door de steden razend heen,
En door baloorigh volck, en lant, en recht met een
En grooter gruwel aen, en grooter dollicheden.
Zy veinst zich zelve van Godt Bacchus geest bereden,
En vliegende in het bosch, versteeckt haer dochter vast
In ruigh geberghte, om dus de bruit den Troischen gast
t'Ontweldigen, de feest der bruiloft hem t'ontwrijten.
Zy gilt'er: Evoë, Godt Bacchus! valt aen 't krijten:
Gy zijt het, die alleen de dochter waerdigh zijt:
Want u ter eere wert haer hant ten thyrs gewijt.
Zy voerde uw reien aen om 't outer, liet haer tuiten,
Geheilight u ten prijs, dus groeien, nimmer sluiten
Door haersnoer nochte bant. 't geraes wort lantgemeen.
Een zelve dolheit brengt de wijven op de been,
Om razende van honck te zitten afgeschoven.
Zy stuiven uit hun huis, en steecken 't hooft naer boven
Verpostigh in de lucht, en zwaeien 't haer om 't hooft.
Meer andre huilen luit, dat al de lucht verdooft
Met bevende geschal van keelen, trecken vlocken
En tygersvellen aen, en zwaeien wijngertstocken
Vol blâren in de lucht. Amate in 't midden zwaeit
Een barrenende torts van pijnhout, gilt en kraeit,
En zingt het bruiloftsliet van Turnus, heel bewogen,
En van haer dochter. zy verdraeit haer vierige oogen,
Grimt schichtigh overdwers, en schreeut uit al haer maght:
Waer zijn de vrouwen nu van ons Latijnsch geslacht?
Nu rustigh op, en hoort na my in mijne smarte:
Zoo gy het jammer van Amate treckt ter harte,
En maer begunstight: zoo u 's moeders ongelijck,
Datze in haer dochter lijdt, beweegen kan, dat blijck'

gelijck een tol voor de zweep.

Zy versteeckt haer dochter.

Nu daetelijck. ontſnoert uw vlechten : valt aen 't tieren,
En helpt ons Bacchus vreught en heiligh wijnfeeſt vieren.
Dus wort de koningin bereên van Razery,
Genoopt van Bacchus drift door woudt, en woeſtyny.
Alekto dit beſchickt hebbende, Maer toenze in haeren zin genoegh de dolheit wette,
Latinus hof en raet dus overende zette,
Zoo wort de zelve Alekte, op haere vaele ſchacht,
vlieght naer Ardea, Voor wint af naer het hof des Rutulers gebraght,
Daer Danaë een ſtadt, gelijck men zeght, liet bouwen
Door troepen, die Akrys haer vaders naem behouwen.
De plaets, die Ardea by hun voorvaders hiet,
Is nu een ſtadt, zoo trots vermaert, gelijck men ziet.
daerze Turnus verſchijnt, Hier lagh prins Turnus by geval in ſlaep gevallen
Heel diep, by duiſter nacht, in 't hof met hooge wallen.
Alekto leght terſtont haer opzicht, ſtraf en ſtijf,
En byſtre grijns af, ſchiet de grijns van een out wijf
En haer geſtalte aen, en zy ploeght het hooft met voren.
Zy ſnoert de grijze vlecht, en vlecht rondom haere ooren
Olijfloof in het haer, verandert zich op 't leſt,
Wort Kalybe gelijck, eene overoude beſt,
En Junoos prieſterin, bewaerſter van haer' tempel.
Zy komt met deze rede in 't hof, op Turnus drempel:
en hem oprockent, O Turnus, lijdtge dit, dat gy dus lang om niet
Zoo groot een' arbeit quiſte? verdraeghtge dat men ziet
Uw ſcepters den Dardaen, een' vreemden boutroep, ſchencken?
De koning, zonder aen uw bloet en zweet te dencken,
Ontzeght u huwelijck en bruitſchat te gelijck,
En zoeckt een' vreemdelingk ten erfgenaem van 't rijck.
Beſchimpte, ga nu heene, en geef u, zonder hoope
Van loon, in lijfsgevaer. dat nu uw deught vry ſloope
Tyrreenſche benden. help nu Latium aen pais.
Saturnus dochter zelf beveelt dit in 't palais
U t'openbaeren, daer gy ſuft, en ſtil blijft ſlaepen.
Welaen dan, ruſtigh, ſchiet het harnas aen, en wapen

Uw volck, en burgery, dat haven woele en ſtrant.
Ga ſteeck de vlooten met den Troiſchen heer in brant,
Die binnen dezen ſtroom geruſt en veiligh leggen.
De Goôn belaſten ſcherp en ſtreng u dit te zeggen.
Het zelf Latinus, zoo hy 't huwlijck niet beſtemt,
En zijn belofte houdt, gevoelen, dat het klemt,
Hoe Turnus in het velt voor niemant hoeft te ſchroomen.
De jongeling belacht de prieſterin in 't droomen,
En jegent haer aldus: ick heb alree gehoort *De jongelingk beſchimpt haer:*
Hoe deze vloot uit zee al binnen 's Tybers boort
Geraeckt is: achtme niet van zulck een vrees bezeten.
Vrou Juno heeftme niet verwaerlooſt noch vergeeten.
Maer gy, ô moeder, ſuft van hoogen ouderdom,
En zijt, naerdien de kracht van ſpellen, doof en ſtom,
In u verſtorven is, met ydle zorgh beladen,
En door onnutte vrees voor koningklijcke daeden
En wapenen, te verre in wichlery miſleit.
Bemoey u met de kercke, en beelt en heiligheit
Van Goden ga te ſlaen: laet mannen wapens roeren:
Laet mannen, wien het paſt, den dappren oorlogh voeren.
Alekte ontſtack van toorne en gramſchap op dat woort. *Alekto zich des belgende,*
De jongelingk begon van angſt te ſmeecken, voort
Te ſiddren over al zijn leên van onvermogen.
't Gezicht bleef ſtijf ſtaen, en beſtorven in zijne oogen:
Zo gruwzaem piepte hem de dolle en razende aen
Met al haer ſlangen: zoo ziet hy haer blicken ſtaen
In 't aenzicht opgeſpalckt: hierna, van haet bewogen,
Verdraeideze in haer hooft de roode en gloeiende oogen,
En keert den jongling, die noch veel te zeggen hadt,
En ſtamelt, haeren neck afkeerigh toe, en prat.
Twee ſlangen rechteze uit haer vlecht op, als twee peſten.
Zy klatert met de zweep, en ſchuimbeckt, knoopt ten leſten
Hier deze woorden aen: ben ick een die, verduft
Van hoogen ouderdom, dus kintſch ſta, en verſuft,

En, nu 't waerzeggen met der tijt al is verstorven,
Door eene onnutte vrees voor krijghsvolck, nieugeworven
By koningen, my zelf bedriegh door wichlery?
Keer herwaert uw gezicht, en oogen. hier zijn wy,
Van 't hol der zusteren, de Vloecken, opgetogen.
De doot en oorlogh staen alleen in ons vermogen.
Zoo spreecktze, en smijt dien heere een fackel toe, en raeckt
Den boezem met een torts, die roockt, en smoockt, en blaeckt.
Hy springt uit zijnen slaep, en beeft, van schrick bestreden,
En 't zweet breeckt uit van angst door al zijn lijf en leden.
Hy raest om wapens, zoeckt naer wapens op zijn bedt,
In al de kamer, haeckt naer wapens, wort ontzet
Van dollen oorloghslust, vervoert en aengedreven.
Zijn gramschap slacht de vlam, die kraeckende aenkomt streven
Wanneer men rijsbosch om den kopren ketel stoockt,
Dat die van hitte walt, en ziedt, en 't water koockt,
En schuimt, en spartelt, en geraeckt aen 't overloopen,
Het vat te kleen valt, en de waessem, om een open
Te vinden, zwart en dick naer boven vlieght en stijght.
Na dat de rust en vrede een' krack van binnen krijght,
Maent hy Latinus aen door brave jongelingen
De wapens voor den dagh te haelen, voor 't bespringen
Italje te voorzien, den vyant uit het rijck
Te drijven, kent zich sterck om tegens twee gelijck,
Trojaen en Latynist, te komen aengestoven.
Zoo luidt zijn last: hy zelf belooft den Goôn daer boven
Veele offerhanden. al de Rutulers ontstelt
Elckandre ophitsen, om, tot weering van gewelt,
In Turnus dienst te treên; d'een om zijn lichaems gaven,
En jeught, en d'ander om de koningen en braven
Van zijn geslacht; de derde om zijnen oorloghslof.
Terwijl nu Turnus vast de Rutelers in 't hof
Dus moedight, ruckt de helsche Alekto met haer pennen
Naer 't volck van Troje toe, bespiet in 't luchtigh rennen
Ergh-

steeckt de torts in zijnen boezem; wes halve hy om wapens schreeut: en zijn bloet van gramschap ziedt, gelijck een ketel op het vier.

Alekto vaert middelerwijl voort,

rghliſtigh op een nieu waer ſchoone Iülus jaeght,
n langs het zandigh ſtrant het vlughtigh wilt belaeght.
aer noopt de maeght van Styx zijn' winthont met de ſmerte
an dollicheit, geeft hem een lucht van zeker harte,
m vieriger in 't velt te ſtreven naer dit wilt;
at oirzaek is van ramp, en 't lantvolck, traegh geſtilt,
n onbeſchoft, en woeſt, ten oorlogh kon vertoornen.
n 't lantſchap was een hart, gekroont met hooge hoornen,
n ſchoon van verwe en leeſt, zijn moeders uier vroegh
ntruckt, en by de zoons van Tyrrus milt genoegh
evoedt, en opgevockt: want Tyrrus in die tyen
ehoede 's konings vee, en groote landeryen.
e zuſter Sylvia gewent het naer heur hant,
n was gewoon doorgaens de horens, net geplant,
et verſche kruiden loof en kranſſen te bevlechten,
e cieren, met den kam het vel heel glad te ſlechten,
e zuiveren van ſtof in bronnen, klaer en friſch.
et hart de hant gewoon in 't ſtreelen, aen den diſch
an zijnen heer te gaen, ging in boſſchaedje weiden,
n wiſt, hoe ſpa het viel, by nacht van zelf te ſcheiden,
e keeren naer zijn hock. Iülus dolle jaght
n honden hadden dit nu op de loop gebraght,
ejaeght, terwijl hy by geval, van dorſt verlegen,
uam van den groenen kant naer eene beeck geſtegen.
ſkaen, oock zelf beluſt om prijs te haelen, ſchiet
et zijn' geſpannen boogh naer 't hygend wilt een riet.
lekto holp den knaep in 't micken, dreef, och armen,
et ſnorrend riet door vel en buick tot in de darmen,
oo vreeſlijck dat het kraeckt. 't gewonde neemt de vlught
aer meeſters huis, en ſtal, en bloet, en ſteent, en zucht,
n kermt, en jammert vaſt door al het huis by vlaegen,
elijck een die zijn noot en hartewee wil klaegen.
e zuſter Sylvia begint haer borſt te ſlaen,
n ſchreit om hulp, en roept het ruwe lantvolck aen.

vergiftigt Iülus wint honden, een oirzaeck des onheils,

om het ſchieten van Sylviaes hart.

Zy komen daetlijck [want de wrock der Razernye
Leght op haer luimen in de ſtille landerye,]
Hier aengeſprongen, onverwacht, en onvermoedt,
Dees met een branthout, die gewapent met een' kloet,
Of knods, vol quaſten, en wat elck gereedtſt kan vatten,
Om zich te dienen van geweer, en uit te ſpatten.
Zoo Thyrrus by geval een vreeſlijcke eicke grieft,
Waer in de beitel klemt, in vieren houwt, en klieft,
Grijpt hy de bijl, begint afgrijſſelijck te roepen,
Te vloecken, en verdaeght alle omgelege troepen.
Alekto blaeſt onraet De ſchendende Godin, die uit haer' wachttrans lagh,
Zoo ras zy nu den tijt en d'uur geboren zagh
Om quaet te ſtoocken, ſteegh ten daecke op, uit een ſtulpe,
en zet al het landt overendt: En gaf den herderen de leus, en ſtack, om hulpe
Te haelen van alom, den horen van het lant,
Zoo luide uit al haer maght, dat flux aen elcken kant,
De wildernis en 't woudt, wiens toppen overleunen,
Op zulck een helſch getoet nu daveren, en dreunen.
Het ſtaende water van Diane ſchrickt van ſchroom.
De bronnen van Velijn, en Nar, de zwavelſtroom,
Verſchricken wijdt en zijt. de bange vrouwen gruwen,
Verſchricken datze 't kint aen haere borſten duwen.
Alle ackermannen woên, van bant geſlaeckt, ontzint.
Zy grijpen naer geweer, en geven zich gezwint
Op dit geluit dat heen, daer dees vervloeckte horen
Vaſt toet, en onraet blaeſt. de Troiſche jeught, vol toren,
Ontſluit het leger, ſtuurt flux krijghsvolck om Aſkaen
Te helpen. ieder kieſt zijn rot en ſtandertvaen.
zoo wordenze hantgemeen, en hoe langer hoe heeter; Nu vecht men niet, gelijck de huiſliên onder 't wrocken,
Met een' gebranden ſtaeck en knods, en lange ſtocken,
Maer ſlecht het lantkrackeel met lemmers, ſcherp, en ſpits.
Men ziet'er, wijdt en breet, in zijnen vollen krits,
Een' oogſt van bloot geweer. men ziet het harnas blickeren,
Den weêrglans van de zon in ſtael en yzer flickeren,
En

En ſchittren in de lucht: gelijck wanneer de wint
Het water wit verft, als de zeeſtorm eerſt begint,
De zee al hooger rijſt, de watren zich verheffen,
Daerna van onder op den hoogen hemel treffen,
En ſteigren aen 't geſtarnte. een jongling Almon, fier
Van moedt, en outſte zoon van herder Tyrrus, hier
De voorſte van den troep, wort met een' pijl geſchoten,
Die onder zijne keel bleef ſteecken. 't bloet, aen 't vloten,
Benam hem ſpraeck, en lucht, en vryen ademtoght,
En menigh aen zijn zy wert deerlijck omgebroght,
Quam flux te ſneuvelen, oock d'outſte in al de weiden,
Galezus, zacht van aert, die dit geſchil wou ſcheiden;
Een oprecht man, de rijckſte in al 't Auſoonſche lant
Van lantgoet in dien tijt. hy weide aen dezen kant
Vijf kudden ſchaepen, zoo veel koeien, zijn genoegen,
En boude al eigen lant met hondert yſre ploegen.
Terwijl men dus in 't velt vaſt toetaſt voor de vuiſt,
En dees Godin haer woort volbrengt, eer zy verhuiſt;
Toen zy den krijgh met bloet, gelijck haer was geboden,
Dus inwijde, en ontgoſt met deze onnooſle dooden,
Verlietze Heſperye, en, vaerende terſtont
Door 's hemels blaeu gewelf, ſpreeckt Juno, dieze vondt,
Dus trots en moedigh aen: zie daer, ick heb hen alle
Met kracht aen een gehitſt, uw Godtheit ten gevalle.
Zy huwen nu hun beſte, en treên vry in verbont,
Terwijl d'Auſoniſchen van Troiſchen dus gewont
En bloedigh zien beſmet: en ſtaenwe op uw beſluiten,
Ick klamp'er dit noch aen. ick wil de ſteên van buiten
En d'aengegrenſden fors door oorelogsgerucht
Ophitſen, volck by volck ontvoncken met een lucht
Van dollen oorloghsluſt, het velt met ſtael bezaeien,
Dat elck zich des bemoeie, en zich geenſins laet' paeien.
Vrou Juno zeght: al ſchricks al liſts genoegh gewracht.
Het zaet des oorloghs is gezaeit naer uwe maght.

gelijk wanneer de wint opſtekende, de baren hoe langer hoe hooger gaen.

Alekto dit berockent hebbende,

wort afgedanckt.

Men is al hantgemeen. 't geweer, gereetſt gevonden,
Is al in bloet geverſt, en dootelijcke wonden.
Laet Venus brave telgh, en vorſt Latinus vry
Dus trouwen, bruiloften met deze leckerny.
De vader en de vooght des hemels wil niet lijden
Datge uitgelaeten in de lucht aen alle zijden,
Dus omzweeft: dies vertreck: wat aen 't berocknen ſchort
Beſtelle ick zelve, en dat afgeſponnen wort.
Zoo ſprack Saturnus zaet. Alekto rept nu weder
Haer vleugels, en zy ſnort met haere ſlangeveder,
Verlaet de weerelt, vlieght naer Styx, haer woonplaets heen.
Een plaets leght midden in Italië, beneên
En onder 't hoogh geberght, die, onder veele taelen
Veel volcks befaemt, den naem van Overheilge dalen
Voorlang behouden heeft. van wederzijde omringt
Heur een boſſchaedje, naer en dicht: daer vloeit en dringt
Een beeck in 't midden door, die kringkeligh gaet glippen,
En ruiſcht met wielingen langs harde en ſcherpe klippen.
Men toont'er 't naere hol, waer door het ſpoock zich rept,
En wreede Pluto ruimte en lucht en adem ſchept.
Een diepe ſlijmpoel ſpalckt door opgeborſte kloven
Van Acheron zijn keel, vol ſtancks, om hoogh naer boven,
Waerin de haetelijcke Alekto nederzonck,
En van dien laſt de lucht verlichte op eenen ſprongk.

Evenwel houdt Juno hant aen den krijgh.

Der Goden koningin blijft evenwel rumoeren,
En houdt de hant aen 't werck, om 't oorlogh uit te voeren.
De herders komen voort gelijckerhant in ſtê
Geronnen, brengen 't lijck van jongen Almon mê,
En oock Galeſus, in zijn aengezicht te ſchendigh
Van bloet bemorſt. elck kermt, en klaeght, en roept elendigh
De Goôn aen, wil dat hier Latinus raet in ſchaff'.
Vorſt Turnus, by der hant, verzwaert de vrees en ſtraf,
Verlaſtert dezen moort, en hunne oploopentheden,
Dat men Trojaenſchen huiſt en inhaelt in de ſteden,

Met een' uitheemſchen ſtam en Frygen zich vermengt,
En hem ten hove uitjaeght. elck man ſtuiſt op, en brengt
Zijn klaght uit bergh en boſch, daer vrouwen afgeſcheien
Godt Bacchus eeren, met gejuich, en zang, en reien
inckincken: want de naem van haere koningin
Amate heeft gezagh by dit verbaeſt gezin.
Zy rotten ſnel te hoop met heele ontzinde troepen.
Men hoortze zonder ruſt al wapen wapen roepen.
Altzamen aengevoert van een' verkeerden geeſt,
Begeerenze dat hy geen hemelſch voorſpoock vreeſt,
Noch antwoort van de Goôn ontzie, maer dat het klemme
Een gruwelijcken krijgh bewillige en beſtemme.
Zy dringen, elck om 't felſte, op 't hof des konings aen.
Hy pooghtze een wijl, gelijck een rots, te wederſtaen,
Die op haer eige zwaerte in zee ſteunt onder 't ruiſſchen,
Wanneer 't gewelt der zee en baren om haer bruiſſchen.
De ſteenklip keert vergeefs het ſchuimende geluit,
En 't wier, dat op haer borſt en boezem breeckt, en ſtuit.
Maer als hy maghteloos, nu van zijn wit verſteecken,
Dit bijſtre raetſlot niet betemmen kan, noch breecken,
En Junoos opzet nu geluckt naer heuren wil,
Zo neemt de vader, in dit zinneloos geſchil,
Vergeefs de Goden en den hemel tot getuigen.
Och, zeght hy, 't nootlot, niet te ſluiten, niet te buigen,
Verweldight ons. de ſtorm ſleept hof en koning voort.
E ndigen, gy zult dit zelf met bloet en moort
Ontgelden. Turnus, och, die nergens naer wilt hooren,
Us een ſchrickelijcke, een droeve doot beſchoren:
Te ſpade paeitge dan de Goôn met offergaef.
Mijn ruſt is voor de handt: ick ga alree ten graef,
Met eenen voet in 't graf, en kan by dit verkiezen
Hier niet dan d'eer van een lijckſtaetſie aen verliezen.
Meer zeght hy niet, verſteeckt zich zelf in 't hof, en laet
Den teugel glijden van den koninckliјcken ſtaet.

Amate met al den bezeten hoop roept om oorlogh. De Latijnen dringen om Latinus, die hen ſtuit, gelijck een zeerots den fellen ſtorm:

doch onmaghtigh dit gewelt te ſchutten,

vertreckt.

In Hesperie plaght men den oorlogh wettigh aen te zeggen, gelijck namaels de Romainen deden;

Van overouts was in het maghtigh Hesperye
En Latium een wijs, die by de heerschappye
Van Albe en zijne steên doorgaens heel heilighlijck
In zwang was, en noch wortze in Rome, 't hooft van 't rijck,
Het allergrootst van al, geduurigh onderhouden:
Wanneer Romainen eerst te velde trecken zouden,
't Zy datze Geten den beschreielijcken Mars
Toevoeren willen, of toerusten om al versch
Hirkanje of Arabiers te treffen, of, verbolgen
Naer Indus strevende, den dageraet te volgen,
Den standaert wederom te haelen van den Parth.
Twee oorloghspoorten, zoo genoemt, en yzerhardt,
En wien een groot ontzagh van outs wert toegedraegen,
Zijn Mavors toegewijt. men sluitze, op zijn behaegen,
Met hondert boomen, hardt van koper, en wel sterck
Met ysre staven, hardt van stael, een eeuwigh werck.
De wachter Janus, daer gezeten in dien tempel,
Zet nimmer eenen voet of schrede voor den drempel.

wanneerze den tempel van Mars ontsloten.

Wanneer het krijghsbesluit bestemt is in den raet,
De burgermeester, die dan boven aenzit, gaet
Met zijnen purpren rock, op zijn Quirynsch gesloten,
Omgort op zijn Gabynsch, en sluit voor zijn genooten
Dit gierende gewelt van poorten uit zijn slot,
En roept den oorlogh uit. de jeught volght zijn gebodt.
De kopre krijghstrompet blaest op met heesche klancken.
Latinus hiet toen oock de Pergamasche rancken
Ontzeggen op dees wijs, den krijgh te melden, voort
t'Ontsluiten in der yl de droevige oorloghspoort.

Latinus des onwilligh, zoo bonst Iuno de krijghspoort open.

De vader schrickte zelf die poorten aen te raecken,
En, uit een' afkeer van die lasterlijcke zaecken,
Verstack zich diep in 't hof. Saturnus dochter, straf
Van aert, en koningin der Goden, komt voort af-
Gestegen uit de lucht, en bonst, om pais te steuren,
Met haere harde vuist op die geslote deuren,

Slaet zelf de poorten van metael en ſtael in twee ,
En zet de krijghspoort op , tot 's konings hartewee.
Auſonie , eerſt geruſt en ſtil , raeckt overende.
d'Een wapent zich te voet , een ander om de bende
Te volgen op zijn paert , te draven in het ſtof.
Elck eiſcht zijn wapens , vaeght de lichte ſchilden , of
De ſpiets , of ſmeert met vet , of wet de ſtompe bylen
Op zijnen wetſteen. het vermaeckt hen onderwijlen
Den ſtandert voor den dagh te haelen , onverzet
Het hart te moedigen by ſteeckende trompet.
Het maghtige Atine , en het trotſe Tibur mede ,
En Kruſtumerium , de torenrijcke ſtede ,
Atenne , en Ardea , vijf hooftſteên , op de been ,
Herſmeden wapens , zwaert en helmen ondereen
Op 't anbeelt , en men vlecht den ſchilt van wilge teenen ,
Schiet pantſers aen , en treckt de laerzen aen de beenen ,
Van ſmijdigh koper en van fijnen zilverdraet
Getrocken naer de kunſt. al d'eerſte luſt vergaet.
De luſt tot kouter en tot ploegh leght nu vertreden.
De zoon laet by den ſmidt zijns vaders zwaert herſmeden.
d'[illegible]enſchennende trompet verdaghvaertze aen de poort.
De wacht ontfangt de leus. de krijsman wacht op 't woort.
d'Een ruckt den hellem van den want af , ſpant de paerden
Den hengſten onder 't juck , neemt zijn rondas , bint zwaerden
Op zijde , en ſchiet verhit het goude panſſer aen ,
Door dick van malien , die trots en cierlijck ſtaen.
Nu zet uw' Helikon , ô Zanggodinnen open ,
En zingt wat koningen dees zucht in 't velt kon noopen ,
Wat voor ſtandaerden elck groothartigh broght in 't velt ,
Wat brave mannen , en hoe menigh oorloghshelt
Het Italjaenſch geweſt , zoo vruchtbaer in zijn bloeien ,
Uitlevren kon , en hoeze in 't blancke harnas gloeien :
Want gy Godinnen kunt ons melden 't geen gy weet.
Wy roocken pas een lucht van zulck een' oorloghskreet.

en geheel Auſonie wapent zich.

De poeet roept de Zanggodinnen aen , op datze hem het krijgsvolck van Latinus en Turnus helpen monſteren.

Eerſt treckt Mezentius de felle, die Godt laſtert,
Van zijn Tyrreenſche kuſt ten oorlogh, heel verbaſtert
Van vrede, en wapent al zijn troepen hooft voor hooft.
Zijn erfzoon Lauſus, die in ſchoonheit wijt verdooft
[Behalve Turnus van Laurentum,] alle borſten
En braven, treckt met hem, prins Lauſus, d'eer der vorſten
Te paerde, en op de jaght der zwijnen afgerecht.
Hy heeft uit Agillyn tien vaenen opgerecht,
Die op den dwazen toght hem volgen, die met reden
Zijn vaders troon verdient, moght wenſchen met gebeden
Dat niet Mezentius zijn eigen vader waer.
Na hen komt Aventyn braveeren voor zijn ſchaer,
Zoo braef gelijck hy is uit Herkules geſproten.
Hy komt zeeghaftigh met zijn paerden aengeſtooten,
Op zijnen wagen, met den pallemtack geciert,
En voert zijn vaders ſchilt, waer in een Hydra zwiert
Met hondert adderen, en krielt van zwarte ſlangen.
De boſchnon Rea had dien dapperen ontfangen,
Na dat haer Mars beſliep. zy broght het kint met pijn
Ter weerelt, en ter ſluick in 't boſch van Aventyn,
Toen Herkles 't lantſchap quam van Gerion verloſſen,
Den Mauritaenſchen gront betreên, Iberiſche oſſen,
Afſpoelen in den ſtroom aen 's Tybers waterkant.
Zy voeren ſchichten, en hun palſters in de hant,
En ſteecken met een ſchacht, gelijck Sabynen dragen,
Met een langwerpigh en ront yſer voor beſlagen.
Hy treet te voet, en ſchiet een vreeſlijck leeusvel aen,
Met ruige locken, die de ſchoft en hals beſlaen.
De muil en tanden 't hooft en aengezicht bedecken.
Dus vreeſſelijck komt hy, gelijck een Herkles, trecken,
En treet na d'anderen het hof des konings in.
Katil en Koras, twee gebroeders, eens van zin,
En jongelingen van Mycene, die de veſte
Van Tibur ſtichtten, en het volck uit dit geweſte,

Het welck de broeders naem Tiburt noch heden draeght,
Verſchijnt'er mede in 't hof. zy voeren onvertſaeght
Een voortoght, in den drang van 't heir en d'oorloghsvolcken,
Als twee Centauren, zoons van zwerck en luchte wolcken.
Wanneerze van Omole en Othrys, wit van ſneeu,
En van de hooge kruin des berghs, met een geſchreeu,
Met eenen vollen ren en vaert ter neder vaeren,
Dan wijckt het vreeſlijck boſch voor hen, en ſtroit zijn blaeren,
De tacken kraecken voor hun vlught, de ruighte zwicht.
De koning Cekulus, die eerſt Preneſte ſticht,
Ontbrack'er niet. van outs was 't zeggen in elx monden,
Dat hy, die op het velt wert by de ſmis gevonden,
En onder 't domme vee, een zoon was van Vulkaen.
Hy voerde een keurebende en troep van huiſliên aen,
En ſtapte in 't open velt met mannen, die Preneſte
Het hooge lantſchap, en in Junoos out geweſte,
Tu Gabie, Anio, den koelen watervliet,
DeHerniſche landouw, en 't klippige gebiet,
Bevochtight van den vloet der wateren, bewoonen:
De rijcke Anagners, en die, voor hun voedtſel, kroonen
Den vader Amazeen. zy zijn ten deele maer
Geharnaſt, en voorzien van ſchilt en beuckelaer.
Geen wagens voeren hen. het meeſte deel baert dooden
Met eeckelbuie en vlaegh van harde en blaeuwe looden:
Oock voeren zommigen twee ſchichten in hun ſchaer.
Een roſſe wollefsmuts bedeckt hun hooft en haer.
De ſlincke voet treet bloot en baervoets, ſchuwt geen weder:
De rechte is wel geſchoeit van 't ongetoude leder,
Meſſapus, trots te paerde, op oorlogh afgerecht,
En die voor vier noch ſtael vervaert is in 't gevecht,
Eene afkomſt van Neptuin, brengt haeſtigh zijn vertraeghde
En lang den krijgh ontwende, en nu ten krijgh gedaeghde
Lantzaten op de been, en grijpt den degen aen.
De Feſcenynſche troep, en zijn Faliſken ſtaen

Hem trou ten dienſt, met een 't gebiet der hooge ſloten,
Het hoogh beſneeut Sorakte, en al de lantgenooten
Van 't Flavinjaenſche lant, Cimyn den bergh, en 't meer,
En al 't Kapeenſche woudt. zy trecken hunnen heer
Den koning nu ter eere, al zingende, om te ſtrijden,
In hun geleên in 't velt: gelijck de zwaenen glijden
Al zingende, zoo wit als ſneeu, in haere vlught,
Wanneerze, drijvende in de wolcken, en de lucht,
Van buiten uit de weide en 't velt, in 't wederkeeren,
Ten lange halze uit met gezangen triomfeeren,
Dat d'Aziaenſche ſtroom en 't meer alom in 't ront
Genoeghlijck wedergalmt. hy zou, die hier nu ſtont,
Niet meenen dat zoo veel gewapenden en volcken
Aentrecken, maer een vlught van voglen uit de wolcken,
Van ſchelle vogelen ter zee uit komt naer ſtrant
Aenzweven, uit een zucht tot eenigh uitheemſch lant.
Ziet Klauſus daer [uit wien de wijck der Klaudianen,
En 't volck, aldus genoemt, door Latium zich baenen
Den wegh naer hun verblijf, als Rome eens den Sabijn
Ten deel wort ingeruimt,] een' troep, aen zijne lijn
Geknoopt, geleiden, als rechtſchapene oorloghsloten,
Van 't out Sabijnſche bloet geteelt, en voortgeſproten:
Hy zelf verſtreckt een troep in ſterckheit, en in kracht:
De rot van Amiterne, en 't out Quirijnſch geſlacht,
Mutiſce, en Eretum, belommert van olyven,
En kranſſen volgen hem, om zijnen troep te ſtijven:
De Lantzaet van Noment, 't Velynſche roozendal,
De Tetricynſche rots, de bergh Seveer, en al
Die Forule, en Kaſpeer bewoonen: die zich laven
Daer Fabaris, Himelle, en Tyber d'oevers ſchaven:
Die van Latynen, van 't Hortijnſche riddersdom,
En koude Nurſie geſtuurt zijn van alom:
Het volck van Allie, een' miſdeelden vliet, geſcheiden,
Die neêrvloeit midden door de lantſtreeck, en de weiden.
Hier

Hier rammelen zoo veel rondassen, en het velt
eweeght zich onder zoo veel voeten, als men telt
at baren in de zee en Libysch marmer rollen,
Vanneer Orion, wreet en om het hooft gezwollen,
n woeste golven duickt; of als, by zomerdagh,
Vanneer uit haeren leeu de zon te steecken plagh,
e zwellende aeren komt op Hermus toppen roosten,
n 't goutgeel Lycisch velt, om d'ackermans te troosten.
En Agamemnons zoon, Halesus, groot van faem,
en vyant en een vloeck van den Trojaenschen naem,
pant, naest aen hem, in 't velt de paerden voor den wagen,
eept duizent volcken mê, rechtschapene oorloghsplaegen,
Turnus dienst en eedt, al gasten, die getrou
mkeeren met hun eg de Massische landou,
m wijngerden en wijn te planten: oock braveeren
ier mannen, hem gestuurt van Auruncynsche heeren,
ewooners van 't geberghte: en die, vervreemt van vrê
n rust, zich legren langs de Sidicynsche zee:
ock die van Kales komt: die in Vulturnus baden,
en kil niet dieper dan men veiligh kan doorwaden:
tikuler, die straf van aert is, desgelijx:
n een hoop Osken. hun geweer, ten steun des rijx,
slechts een lange stock, waeraen de krijghsgezinden
en taeien slingerriem, op hunne wijze, binden:
dien de lichte schilt een' slagh of steeck verhoe,
an houwt de sabel flux op hunnen vyant toe.
Gy Ebalus zult in ons vaerzen niet vergeeten
oorbygaen, dien men zeght dat Telo, vast gezeten,
ls vorst van Kaprea, bedaeght en out bejaert,
y nymf Sebete won: maer dees van strijtbren aert,
n met zijn vaders erf geensins te vrede, taste
an zich, en plaeghde alom den zuchtenden Saraste,
n 't vlacke velt, waer door de Sarnus vloeit en schiet;
ock die de Rufen, en het Batulums gebiet,

En 't

En 't lant Celenne houdt; en die Abelles heggen
En muuren appelrijck zien in de hooghte leggen;
Die, op de Duitſche wijs, met ſchichten zijn gewent
Te worpen, en, hun hooft met korckſchorſſe ongeſchent
Bewaerende, in het velt met kopre ſchilden flickeren,
Met ſtaele lemmeren in 't licht der zonne blickeren.
En gy, ô Ufens, groot van naem̃, geluckigh door
Den oorlogh, wort van Nurſe, een' bergh, op 't oorloghsſpoor
Naer Mavors toegeſtuurt. uw volck volhardt in 't bouwen
Van zijnen Platbergh, is gewoon in die landouwen,
Gedreven wilt en woeſt door boſſchen heene, op klont
Te jaegen. ieder bout gewapent, hier in 't ront,
Den acker, is gewoon met verſchen buit te keeren,
Te leven op den buit, en buuren te ſchoffeeren.
Oock komt de prieſter, van 't Marubiſch volck geviert,
Die met gezegenden olyf den helm verciert,
En met het groene loof, helt Umbro, ſterck van leden.
Archip de koning zondt hem naer Latinus ſteden,
Een' die met hantgebaer en zang het adderneſt
En Hydren, een gebroet, zoo ſtinckende als de peſt,
In ſlaep kon guighelen, haer gramſchap wiſt te ſtreelen,
En haere beeten door zijn looze kunſt te heelen,
Maer kon geen dootquetſuur van 't fel Dardaenſch geweer
Genezen. ſlaepgezangk noch guighlaers les en leer,
Noch Marſiſch kruit en bladt, op bergen uitgelezen,
Zijn bloet niet ſtulpen, noch zijn wonden niet genezen.
De glazen ſtroom Fucyn, Angitie, en de ſtem
Van vochte wateren en woudt beweenden hem.
De ſchoone Virbius, een neef uit Theſeus dye,
Trock mê ten oorelogh. zijn moeder Aricye
Zondt dezen knaep, gevoedt by Egerye in 't woudt,
Aen d'oevers van Hymet, daer 't outer ſtaet gebout,
Het welck Diane zoent door vet van offerhanden.
Men heeft geheughenis hoe Hippolyt om 't branden

er ſtiefmoêr, en haer liſt moſt ſneven, tot een boet
an vaders vloeck, die wraeck eiſcht van vergoten bloet,
n hoe hy op het ſtrant, door 't hollen van zijn roſſen,
eſcheurt wiert, en daer na in onze lucht en boſſen
n hoogh opdondren quam, toen hem Dianaes gunſt
erweckte van der doot, door heelzaem kruit en kunſt.
Almaghtige vergramt, naerdien een menſch, verwezen
r ſterflijckheit, in 't licht des levens was verrezen,
eef Febus zoon, den arts, om zulck een kunſt en vondt,
et zijnen blixemſtrael naer Plutoos jammergront.
er gunſtige Diaen verberght in ſtille ſteden
n kuiſchen Hippolyt, om zijne onnozelheden,
boſch en ſchaduw van Egerie, daer hy,
t Italiaenſche woudt, zijn leven eenzaem bly
ruſt en ſtil verſlijt, en d'eerſte naem vergeeten,
n onbekent te zijn, zich Virbius laet heeten.
er oock de paerden met hun harde en ſtaele hoef
en voor Dianaes kercke en woudt gekeert, heel droef,
erdienze om 't zeegedroght verſchrickt hun ſpoor vergaten,
dezen jongelingk op 't boghtigh ſtrant verlaeten,
r aerde ſmacken uit den wagen, daer hy rijdt.
zoon ment nietemin de paerden, heet ten ſtrijt,
't vlacke velt, en ſtreeft ten oorlogh met den wagen.
De brave jongeling, prins Turnus, onverſlagen
rmoedigh, komt'er fier, in 't midden van den ſtoet
grooten, aengereên, gewapent en begroet,
ts met hals en hoof alle anderen te boven.
n helm met eenen kam, om hoogh in dry gekloven,
orzien, wort overdeckt van een Chimeer, die blaeckt,
enen Etna, root van gloet, ter keele uitbraeckt.
e fel ſlaghordens in den veltſlagh t'ſamenhorten,
ruiſten gruwzaemer het bloet ter aerde ſtorten,
zy veel wilder en veel woeſter, dat elck gruwt,
ſchrickt, vier en vlam ten open balge uit ſpuwt.

Maer Iö, reede een koe, alree met haer betogen,
En steeckende in de lucht haer horens, krom gebogen,
Vercierde, tot een blijck van zijn' doorluchten stam,
Den beucklaer, die van gout hier opblonck, als een vlam,
Daer Argus, wachter van de maeght, en oock heur vader,
Godt Inachus, die 't nat giet uit zijn waterader
En groote kruick, met haer voorin gedreven staen.
Hy voert een dicke wolck van rustigh voetvolck aen.
De velden grimmelen van schilden en van troepen,
De jeught van Argos en Aurunka, hier geroepen,
De Rutuler, Sakraen, en oude Siciljaen,
En zijn Labischen, met bemaelde schilden aen:
Die 's Tybers bosschen en Numikus oevers ploegen,
't Gebergh des Rutulers met ploegh en zaet vernoegen:
Het volck van Circes bergh, en dat van Anxur komt,
Daer Jupiters gezagh en bynaem Anxur bromt:
Die van Feronie, verquickt met groene wouden:
Die zich by Sature, het zwarte meer, onthouden:
En die van Ufens, daer de koude en kille vliet
Zijn kil door dalen zoeckt, en endtlijck zeewaert schiet.
Behalve deze komt, der Volscen spruit, Kamille
De krijghsheldin, en voert, tot slechting van 't geschille,
Haer ridderlijcke bende in 't blancke harnas aen.
Zy plagh haer hant niet aen Minerves spil te slaen,
En naeikorf, naer den aert der huisselijcke vrouwen:
Maer is, noch maeght, gewoon zich in den krijgh t'onthouwen
Te leeren harden, en te voet alom gezwint
Te rennen sneller dan de pennen van den wint.
Zy zou wel overvelt en korenaeren vliegen
En streven, zonder aer te quetsen, en op 't wiegen
Der dyning, midden door de zee, en over 't ruim
Heenglippen, hangen aen de baren, en het schuim,
Oock zonder haere zool te sprengkelen met baren.
Al d'uitgelaete jeught en zoo veele oorloghsschaeren

erwondren zich op dack en velt, en alle liên
n mans en vrouwen uit haer huis en venſtren zien
n uit naer dees heldin, terwijlze met haer wapen
s heenerijdt. zy ſtaen van verr verbaeſt en gaepen
e zy haer ſnelle leên met koninglijck gewaet
purper rijck bekleet: hoe zy haer vlechten laet
et eenen gouden haeck ophaecken: hoeze vlugge
n Lycier koker fier laet wappren op den rugge,
, naer der herdren wijs, daer Mars heur hart beroert,
n groene myrtetelgh op haere veltſpeer voert.

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het achtſte Boeck.

INHOUDT.

Prins Turnus ſteeckt ten burgh den oorloghsſtandert uit,
En zent gezanten heen naer Diomedes muuren,
Op dat men den Trojaen en zijne bruiloft ſtuit'.
De Tyber ſtiert den helt by andre nagebuuren.
Hy wint Evanders gunſt en Pallas op zijn hant,
En ſcheit getrooſt van hier: de moeder vaert hem tegen,
En offert haeren zoon, tot 's vyants wederſtant,
De wapens van Vulkaen, het harnas, ſchilt, en degen.
Hy eert die gifte, en wort in dezen beuckelaer
d'Aenſtaende mogentheit van 't Roomſch geſlacht gewaer.

T Oen Turnus zijn trompet, en 't bloedigh oorloghsteken, *De ſtan-*
Den ſtandert op den muur en torens had geſteecken, *dert wort*
Ds Laurentijnſchen burghs, het paert met ſpooren ſtiet, *ten burgh*
E 't zwaert nam in de vuiſt, geraeckte in dit gebiet *uitgeſteec-ken:*

Al 't volck in rep en roer: ganſch Latium, gedreven
Van ſchrick, heeft zich terſtont in 's konings eedt begeven:
De jeught, aen 't hollen, borſt met dreigementen uit:
men ruckt de troepen by een, De treflijckſte overſten, Meſſapus op 't geluit
En Ufens, en Mezents, de godelooze, rucken
De hulleptroepen, die rondom den bodem drucken,
By een, ontblooten 't lant alom van ackerliên:
en Venulus wort naer Diomedes gezonden. En Venulus, om 't rijck van byſtant te voorzien,
Gaet heen de hooftſtadt van den grooten Diomedes
Verkuntſchappen hoe nu de Frygen 't hof des vredes
Ontruſten, Latium met hunne maght beſlaen,
Eneas met zijn vloot gelant zy, een Trojaen
Verwonne Huisgoôn in het lant voer', zich laet hooren
Hoe 't rijck van boven hem by nootlot wiert beſchoren;
Dat volck by volck alree den Troiſchen gunſt toedraeght,
Het ganſche Latium, al 't lant van hem gewaeght;
Dat Diomedes zelf veel beter af kan meeten
Dan Turnus, of de vorſt Latinus, hier gezeten,
Wat vorſt Eneas zoeckt; wat voor eene uitkomſt hy,
[Indien 't geluck hem diene, en hierin gunſtigh zy,]
Door dezen krijgh verwacht. dit draeft vaſt by Latynen.
Eneas, hier over beducht, Den helt, geſproten uit Laomedon, verſchijnen
Veel zaecken, en hy ziet den handel te gemoet,
En wat de weêrparty nu drijft, en ommewroet.
krijght veelerhande verbeeldingen in zijn gemoedt; gelijck een watervat, waer in zon of maen flickert. Zijn hooft liep om van zorge en nadocht, en de zinnen
Aen 't maelen, zwierden heene en weder. 't hart van binnen
Voede onruſt, en zijn geeſt bedocht en overwoegh
Al wat hem voorquam, rijp en wijſſelijck genoegh:
Gelijck de klaere zon, of volle maen, aen 't blickeren,
In 't kopren watervat met glans en weêrlicht flickeren,
En ſchittren in de lucht, en met haer ſchijnſel ſtaen
En ſcheemren tegens balck en hoogen zolder aen.
'T Was nacht, en dier en vee en vogel, uit verlangen
Naer ruſt, lagh moede op 't velt, van diepen ſlaep bevangen,
Als

Als vorst Eneas, om den droeven ooreloogh
Beducht, gestreckt lagh op den oever, koudt en hoogh,
In d'ope lucht, en wert in 't endt van slaep bekropen.
De grijze Tiberijn, de Stroomgodt, scheen bedropen
Uit zijne zoete kil, geboort met populier,
Te borlen uit den gront, en was, op zijn manier,
Bekleet met water blaeu en dun doorschijnigh linnen,
Het haer met riet gehult. hy scheen hierna met zinnen
Hem dus te spreecken en t'ontlasten van verdriet:
O godlijcke afkomst, die de stadt, en 't out gebiedt
Van Troje, uit 's vyants hant, ons toevoert door de baren,
En slaeft om Pergamum voor eeuwigh te bewaeren;
O gy, naer wien alleen het Laurentynsch gewest
En al 't Latijnsche lant dus lang en tot op 't lest
Verlangden, hou slechts moedt, hier is, na veele elende,
Een vrye woonplaets, en een vrye stadt in 't ende
Voor u ten beste: schrick voor krijgh noch dreigement:
Der Goden gramschap is bedaert, en omgewent.
Nu zult gy, hou dit niet voor krachtelooze droomen,
Een groote witte zeugh in ruige wilgeboomen,
Die dertigh jongen, wit van borstlen, aen den kant
Des vliets geworpen heeft, zien leggen op het zant,
De biggen om haer speen. hier zultge uw muuren stichten,
En, na geleên verdriet, uw zwaericheên verlichten.
Hier zal Askaen, na een verloop van dertigh jaer,
De wijt vermaerde stadt, groot Alba, voor gevaer
Bevestigen. ick spel u geene onzekre zaecken.
Nu zal ick u beknopt, indien gy op wilt waecken,
Berechten op wat wijs gy moedigh met gedult
Al 't geen voorhanden is te boven streven zult.
d'Arkaders, een geslacht van Pallas eer gesproten,
De vorst Evander, als getrouwe toghtgenooten,
En zijne standerden navolghden, kozen hier
In dit geweste een plaets, en stichtten, kloeck en fier,

Eneas ziet den Tybergodt,

die hem moedight tegens den oorlogh,

de zeuge met haer biggen,

het voorteken der stadt, toont,

Een ſtadt op 't hoogh geberght, die Pallas ingezeten
Noch Pallanteum, naer zijn grootvaêrs vader, heeten.
Dit volck voert doorgaens krijgh met ons Latijnſch geſlacht.
Ga ſluit verbont met hun: verſterck uwe oorloghsmaght
Met dezen bondtgenoot. ick zelf zal 't water roeren,
En u, langs mijnen kant, te water derwaert voeren,
Op datge met den riem mooght roeien tegens ſtroom.
Op op dan, wacker op, ô Venus waerde zoon:
Eer Juno met gebeên kerckplichtigh, als de ſtraelen
Der ſtarren voor den dagh, die opkomt, onderdalen:
Verzacht haer gramſchap door beloften, en gebeên,
En, na de zege, pas uw offer te beſteên
Aen my, die u verſchijne. ick ben de Godtheit van den
Godtlieven Tyber, die dus blaeu de groote landen
En oevers, als gy ziet, in 't overloopen ſtrijck',
En 't vette klay met ſlib verbetere, en verrijck'.
Ick, die van 't hoogh geberght koom ſtroomen naer beneden,
Heb hier mijn hof gebout, het hooft der groote ſteden,
Alom vermaert. zoo ſprack de ſtroom, en doock al ſtil
Heel diep in 't water naer den gront toe van zijn kil.
Zoo dra de bruine nacht en ſlaep voor 't oogh verdweenen,
Rees 't hooft van Troje, en zagh den hemel overſcheenen
Van 't gouden zonneradt, dat uit den ooſten ſteegh.
Hy ſchepte met zijn hant het water van om leegh
Godtsdienſtigh uit den ſtroom, en hief zijn ſtem naer boven:
O Laurentynſche rey van Nymfen, waert te loven,
Gy Nymfen, moeders van de vlieten en hun kil,
En gy, ô Tiberijn, ô vader, 't ga zoo 't wil,
Neem met uw' heilgen ſtroom Eneas en zijn ſchaeren
In uwe hoede: ontruckt hem eens zoo veel gevaeren.
Het zy in welcke bron gy [die met al uw hart
Medoogen hebt met onze omſuckelinge en ſmart,]
U dompelt; 't zy wat gront gy liefelijck wilt laven;
Ick zal u altijt met mijn' dienſt en offergaven

raet met Evander en d'Arkaders in bontgenootſchap te treden, en Juno te paeien.

Eneas ontwaeckende

begroet de Nymfen, en den Stroomgodt,

vereeren. horenstroom en vooght van elcken vliet,
Die door Hesperien, en zijn landouwen schiet,
Och, sta ons heden by, verzeker openbaerder
Ons van uw gunst: berecht ons van uw godtheit klaerder.
Zoo spreeckt de Troische vorst, en kiest uit al de vloot
Twee jaghten, wapent zijn gezelschap voor den noot,
Bezorght het roeituigh. strax ontdeckt zich in de boomen, *ziet de zeuge,*
En op den groenen kant, daer 't water langs komt stroomen,
Een witte zeuge, met haer biggen, van een haer,
En wit als zy, een merck van zegen, hel en klaer:
Waerom Eneas, de godtvruchtige, niet wachte, *en offertze Juno.*
Maer dees, ter eere van de groote Juno, slaghte,
En met haer jongen wijdde en offerde op 't altaer.
Dus paeit de stroomgodt voort den springvloet, vol gevaer,
In deze langen nacht, waer op de watren vallen,
En, als een staende plas, de vliet, beneên zijn wallen,
Zoo vlack lagh, als een meer, dat stil leght, zonder stroom;
Op dat men onvermoeit den vliet te boven koom'.
Zy spoên krioelende hun reis om op te vaeren.
Geteerde dennenhout gaet bruischen door de baren. *Nu vaerenze voort,*
De stroom verwondert zich, het bosch en d'oever schat
Een wonder nu zy zien dus ongewoon, op 't nat
Van dezen watervliet, wijdtflickrende rondassen,
En mans, en schepen, schoon beschildert, hen verrassen,
En drijven op den vloet. zy slijten dagh en nacht
Met roeien, raecken hoogh gemackelijck en zacht
De boghten, 't lange rack des krommen vliets, te boven,
Door veelerhande slagh van boomen voortgeschoven,
En tusschen 't groene bosch van dezen stillen vloet.
De zon stont midden aen den hemelkloot in gloet,
Toen zy van verr' den muur, het slot, en hier en ginder *en zien Evanders stadt leggen.*
Wat huizen zagen, door de Roomsche maght, van minder
Gelegenheit, in top geheven, en gebouwt.
Evander was toen arm. zy zetten snel en stout

Den

Den boegh recht derwaert, en genaecken poorte, en walle.
d'Arkader koning wijde eerbiedigh by gevalle,
Op dezen zelven dagh, in 't kerckwoudt, voor de ſtê,
Den grooten zoone van Amfitryo, en mê
Den Goden, naer den ſtijl, hunne eer, en offergaven.
De zoon prins Pallas, met de bloem der jeught en braven,
En zijnen armen raet, brant wieroockgeuren, daer
Het offerbloet, noch laeu, vaſt ſmoockt op 't woudtaltaer.
Toen d'offeraers die trotſe en hooge ſchepen zagen
Ten ſchadurijcken boſſche invaeren, zonder vraegen,
En ſtil aenroeien wert een iegelijck verbaeſt,
Verliet den offerdiſch. zy ſtonden met der haeſt
Altſamen overendt: maer Pallas, die Godts zaecken
Bemint, verbietze ſtreng het offerfeeſt te ſtaecken.
Hy grijpt een' ſchicht, en vlieght terſtondt het vreemde jaght
Aen 't water in 't gemoet, en roeptze uit al zijn maght
Van eenen heuvel toe van verre: ô jongelingen,
Wat onbekende drift beweeght u in te dringen,
Langs onbekende paên? waer ſtreeftge recht naer toe?
Wat zijtge toch voor volck? waer hoortge t'huis? of hoe
Is 't met u? brengtge pais, of brengtge ons oorlogh mede?
Eneas, daer hy ſtaet, beantwoort deze rede,
Van zijn kampanje, en ſpreeckt prins Pallas lieflijck aen,
En ſtack hem met zijn hant de blonde vredeblaên,
En zijn' olyſtack toe: gy ziet nu hier verſchijnen
De Troiſche burgery, die tegens dees Latijnen,
Uwe erreſvyanden, met recht de wapens draeght:
Dewijlze, als ballingen, van hun uit trots verjaeght
En aengevochten zijn. wy komen naer dees ſtranden
Evander zoecken: zeght hem aen hoe in dees landen
Doorluchte vorſten, uit Dardanje en zijn geſlacht,
Gekomen zijn, om hulp en byſtant aen zijn maght
Te zoecken. Pallas ſtaet verbaeſt om deze maeren,
En om dien grooten naem, en antwoort na'et bedaeren:

By geval vierden d'Arkaders Herkules zegefeeſt.

Eneas melt hun zijn gelegenheit.

Pallas noodight en wellekomt hem:

Gy zijt dan wie gy zijt, tree op, en ſtaeck uw reis.
Spreeck vader zelf: neem uw verblijf in ons palais.
Hy geeft hem voort de hant, en drucktze uit rechte minne.
Zy leggen daetlijck aen, en ſtappen boſchwaert inne.
De vorſt Eneas ſprack den koning minzaem aen:
O overbrave Grieck, Fortuin wees my de baen,
En heeftme, op dat ick, met olyfloof, vaſt gebonden
Met wol, u vreedzaem moght verbidden, hier gezonden.
Ick vreeſde niet voor u, die een Arkader zijt,
Een vorſt der Griecken, en van Atreus zoons niet wijt
In bloet en maeghſchap dwaelt: maer mijne dapperheden,
De heilge orakels van de Goden, in veel ſteden,
De bloetverwantſchap van onze oudren, en uw naem,
Zo veele landen door gedraegen van de Faem,
My, die gewilligh was, by nootlot herwaert dreven,
Verbonden aen uw hof. Dardaen [de Graien geven
Hem reên af, en beſcheit] Elektres zoon, een ſpruit
Van Atlas, en die Troje in zijne muuren ſluit
En bouwt, en vader wort van Ilium geheeten,
Quam eerſt naer Frygie de zee met kielen meeten.
De vreeſlijcke Atlas, die de kloot des hemels draeght
Op zijne ſchouders, won Elektre, een ſchoone maeght.
Merkuur, uit blancke Maje, op 't kilſte van Cyllene,
Geboren, wert geacht uw vader lang voorheene:
Maer Atlas [zoo 't gerucht, dat ons ter oore quam,
Geloof verdienen magh,] dees Atlas is de ſtam
Van Maje, en onderſtut de ſtarren noch hier boven.
Dus zijn de tacken van de beide koningshoven
Uit eenen zelven ſtam geſproten, als gy hoort.
Ick, ſteunende op dien trooſt, beſloot niet dezen oort
En u van verre eerſt loos door boden t'ondertaſten,
Maer koom ootmoedigh zelf u zoecken, en vergaſten.
Zo 't zelve Dauniſch volck, waer van gy wort beſtreên,
Ons nu den voet licht', zoo gelovenze met reên

Eneas begroet Evander

Het kan niet missen, [dat de Goôn dit noit gehengen,]
Het gansche Hesperye oock onder 't juck te brengen,
En 't water, dat hun strant van wederzy bespoelt,
Te toomen door hun maght. indienge dit gevoelt,
Laet ons elckandre dan, als bontgenooten, zweeren.
Wy hebben volck om 't heir met braven te stoffeeren,
En ons ontbreeckt geen jeught noch dapper oorloghsgast.
Dus sprack Eneas: en de koning zagh hem vast
De woorden uit den mont, en door en weêr: ten leste
Beantwoort hy 't beknopt: dat ick in dit geweste,
Manhaftige Trojaen, u zie, en wellekoom',
Is my ten hooghste lief. het dunckt me, als in een' droom,
Dat ick Anchises zelf, zoo dapper van vermogen,
Uw' eigen vader hoore, en staen zie voor mijne oogen:
Want my magh heugen hoe van overlang Priaem,
Laomedons vermaeck en zoon en erfgenaem,
Toen hy naer Salamin, het eilant, in die hoecken
Zijn zuster Hesioons landouwen quam bezoecken,
Met eenen oock ter loop, op dien uitheemschen toght,
Het koude Arkadisch lant en zijne grens bezocht.
Ick, toen in 't bloeienst van mijn jeught, stont opgeloken,
Gelijck een bloem: de baert was effen uitgebroken.
'k Zagh met verwonderen de Troische vorsten aen,
Den vader in den zoon hier tegenwoordigh staen:
Doch vorst Anchises was de langste van hun allen.
Mijn hart en yver blaeckte om met een welgevallen
Hem aen te spreecken, en te groeten van zoo veer.
Ick tradt met lust naer hem, en leide dezen heer
Om Feneus vesten, en hy schonck me midlerwylen
In 't scheiden milt en heusch een' koker, zwaer van pylen,
Uit Lycie, oock een' rock, heel rijck gestreept met gout,
Twee goude breidels, die mijn zoon in waerde houdt,
En heden noch bewaert: waerom de bondtverwantschap,
Die gy verzoeckt en eischt, van outs al in dit lantschap

on verzoeckt zijn bontgenootschap.

Evander wellekomt hem,

bestemt zijn verzoeck,

Den hove, hant aen hant wel ſterck beveſtight is.
Ik zal u morgen, als de zon de duiſternis
Verdreven heeft, en 't lant beſchijnt met haere ſtraelen
Terſtont afvaerdigen met byſtant naer uw paelen,
Van middelen voorzien, met krijghsliên biên de hant.
Dewijlge hier nu zijt ter goeder uur gelant, *en noodightze op het feeſt.*
Zoo viert toch hartelijck de heilge jaergetijden
Met ons, naerdienze geen vertreck noch uitſtel lijden,
En zet u aen den diſch. zoo ſprack hy, en geboodt
Den opgenomen kelck en ſpijs, den diſchgenoot
Ten dienſt weêr op den diſch te brengen, zette blijde
De mans op 't grazigh bed van zoden neêr, en vlijde *Men zet zich ter offertafel,*
Eneas, 't opperhooft, op zijn banckkuſſen neêr,
De ruige leeuwenhuidt, en noode dezen heer
Uit zijn' ahornen ſtoel. toen dit beſchickt was gingen
Hier d'offerprieſter en de bloem der jongelingen
En rechtten elck om ſtrijt ter offermaeltijt aen
Het ingewant, en vleeſch van ſtieren, verſch gebraên,
In korven, vol biſſchuit: men ſchenckt'er wijn in ſchaelen.
Men ziet Eneas en de jeught van Troje onthaelen
Met afval, Godt gewijdt, en offeroſſenharſt.
Na dat het feeſtbancket den honger, die hen perſt, *en Evander verhaelt Kakus hiſtorie.*
Geboet hadde, en de maegh, die graêgh was, dus verzaedight,
Heeft vorſt Evander dus het offerfeeſt verdaedight:
Geene ydle onkundigheit noch bygeloof van Godt
Of oude Goden heeft by ons dit erfgebodt,
Dees pleghtigheit, gewoonte, en maeltijt, en altaeren
Van zulck een' grooten Godt en Godtheit, onervaeren
Onweetende ingeſtelt, neen zeker. Troiſche heer,
Mijn diſchgaſt, men vernieut en viert deze offereer
Uit rechte danckbaerheit, naerdien dit berghgeweſte
Van ſchrickelijck gevaer eens wiert verloſt ten leſte.
Bezie hoe deze rots, van outs ten val geneight,
In hellende overhangt, en andre klippen dreight;

Hoe dit gevaerte om hoogh, zoo wijdt van een gesmeeten,
Het hol verwoest leght, en de rotsbreuck zulcke spleeten
En vreesselijcke kloof veroirzaeckte. achteraf,
Heel diep in dees woestijn had Kakus, wreet en straf,
Half mensch, half dier, zijn hol, dat, schricklijck wilt omheenen
Begroeit, van zon, noch maen, noch starren wiert bescheenen
En altijt laeu lagh en noch versch van menschemoort.
Men zagh de hoofden, trots genagelt op de poort,
Die, bleeck en vuil, van bloet en stinckende etter stoncken.
Vulkaen had dit gedroght geteelt, dat in spelonken
Zoo groot stapte als het was, zijn vaders vier om hoogh
Heel dick en dompigh uit zijn mont en keele spoogh.
Wy hoopten vast op hulp, die ons wert aengeboden
Door d'aenkomst van den Godt, ge-eert by dees genooden:
Want Herkules, des volcks verlosser, sterck en fier,
En moedigh op den roof en neêrslagh van het dier,
Reus Geryon, die met dry lichaemen kon vechten,
Quam herwaert aen, en dreef, als triomfeerders pleghten,
Zijn groote stieren en zijne ossen overal
By dezen stroom te weide, en in dit grasrijck dal.
Maer Kakus, byster dol, verwildert, en verwaten,
Om geen bedriegery noch schelmstuck na te laten,
Dreef tweepaer stieren, en vier koeien, vet gemest,
Het puick van al het vee, ter weide uit naer zijn nest,
Verstackze in schaduwe van zijn spelonke, en holen,
By hunnen staert gesleept, op dat de zoeckers doolen,
Geen' rechten voetstap zien, geen spoor, dat derwaert leit.
Geen merreckteken melt het roofnest: geen bescheit
Verneemt men, hoe men zoeckt. toen Herkles van die plecken
Met d'andre zatte drift nu stont op zijn vertrecken,
En haer verweiden wou, begon, in 't heenegaen,
Zijn drift te loeien, en een schor geluit te slaen,
Door al het boschgewest het bulcken wijt te spreiden,
En klaegende uit het groen der heuvelen te scheiden:

Waer een der ossen, daerze in 't hol gesloten staen,
Bulckt op, en antwoort luide, als d'anderen heenegaen,
En melde Kakus, daer hy allerminst op giste.
Toen zoodt Alcides bloet van gramschap, dat het siste,
Van dolheit liep zijn gal toen over, meer en meer.
Hy zoeckt naer wapentuigh, ziet om naer zijn geweer,
En grijpt de zwaere knods, vol quasten, vlieght ontsteecken
Een steilen heuvel op in top, om zich te wreecken.
Toen zagh, toen zagh men eerst hoe Kakus lijf en leên
Van vreeze beefden, schrick hem uit zijne oogen scheen.
De booswicht vlught van angst, en, sneller dan de winden,
Vloogh heene in zijn spelonck. de vrees en zorgen binden
Hem vleugels aen den hiel. na dat hy zich dus dol
Hadde opgesloten, en voor slot en deur van 't hol
Een vreesselijcken steen, die kunstigh van zijn' vader
Aen d'ysere keten en haer schakel hecht te gader
Aen een gekloncken hing, liet schieten, dat het klonck;
Zoo ras de keten van metael in stucken sprongk,
En hy den post en deur, die 't innegaen belette,
Met eenen dicken boom heel pal en stevigh zette;
Zoo quammer juist op slagh de gramme Tiryntier,
Die 't al doorsnuffelde, en zijne oogen gins en hier
Aen alle kanten sloegh, en op de tanden knerste.
Hy, dus verhit van toorne, en die van spijt schier berste,
Bespiede drywerf den geheelen Aventijn.
Drywerf verwrickte hy de steene poort met pijn,
Doch ydel en vergeefs, ging drymael, in t' verhitten
Van zijne wraeck, vermoeit in 't dal ter neder zitten.
Recht boven op den rug van 't hol, met rots by rots
En afgebroke klippe omheint, stont spits en trots
Een klip, die uitstack in de hooghte, een nest voor gieren,
Een broeinest voor de rave en roofgezinde dieren.
Alcides deze klip, die aen den slincken kant
Des heuvels naer den stroom zich buight, met zijne hant

Aengrijpende, verwricktze, en ſcheurtze van haer' wortel,
En ſtootze flux om laegh aen puin en gruis te mortel,
Dat al de lucht rondom gewaeghde van den ſlagh,
En d'oevers daverden, de ſtroom van groot ontzagh,
Verbaeſt te rugge ſprongk. toen quamen dees ſpeloncken
En Kakus moorthol, en zijn roofneſt, diep gezoncken,
Heel helder aen den dagh. de kelders, vuil van moort,
En zwart van ſchaduwen en ſchimmen, lagen voort
Voor ieder open, en niet anders of 't gereeten
En gaepende aerdtrijck, diep van onder opgeſpleeten,
Den helſchen jammerpoel ontdeckte, en 't naere rijck
Des Doots, gehaet by 't licht der Goden, te gelijck
Nu openſloot, zoo dat men onderwaert van boven
In dien gevloeckten poel, voor 't licht, dat door de kloven
Beneden ſcheen, de ſchaer der zielen ſiddren zagh:
Weſhalve Alcides flux, van boven uit den dagh,
Met zijne pijlen ſchoot, al zijn geweer en wapen
Te hulp nam, en met ſteen en kaien op te raepen,
En tacken, van geboomt geruckt, hem zonder ruſt
Te keer gingk, daer hy ſtont, zoo ſnel en onbewuſt,
En tegens zijne hoop betrapt, en opgeſlooten
In 't hol van deze rots, en bevende verſchoten,
Afgrijſlijck tiert, en brult: maer Kakus braeckte [want
Hy zagh geen ſtraf t'ontgaen aen dien noch dezen kant,]
Zoo vreeſlijck eenen damp ter keele uit, dat het wonder
Te zien was, en hy blies in 't woeſte hol van onder
Zulck eenen donckren damp en nevel, en betoogh
De moortſpelonck zoo dick en byſter voor het oogh
Met zwarten miſt en damp, en naere duiſterniſſen,
Gemengt met roock en ſmoock, dat d'oogen zich vergiſſen,
En geen gedaente zien. dit kon de vroome helt
Niet lijden: hierom ſprong hy moedigh met gewelt
Van boven neêr in 't vier, daer roock en ſmoock met wolcken
Het dickſte opdrijven quam, en uit de byſtre kolcken
De

De zwarte damp het grofst quam smoocken naer de lucht.
De helt greep Kakus toen, die slechts met loos gerucht
Zijn vier en vlam vergeefs uit duisternisse rispte.
Hy knoopte hant en voet aen een, en duwde en knispte
Hem 't gloeiende gezicht en d'oogen uit het hooft,
Verworghde hem, wien, gansch van lucht en aêm berooft,
Verstickt geen druppel bloets ter keele uit quam gedropen.
Hy ruckt de deur op, zet den donckren moortkuil open,
Brengt al 't gestolen vee, den dier verzworen buit,
En d'ossen voor den dagh. hy sleipt het ondier uit
Het roofnest, doot en warm, by zijn gebonde voeten.
De toeloop en het volck, die 't hantgedroght gemoeten,
Verzaên hunne oogen naeu aen deze afgrijsslijckheên
Van blicken, en gezicht, en borst, en ruggebeen,
Keel ruigh van borstelen, en 't vier, dat, al verloren
Gespogen en gebraeckt, in zijne keel most smooren.
Men vierde na dien tijt hierover Herkles feest,
En elck nakomeling hielt met een' blijden geest
Den vierdagh, jaer op jaer. Potitius is ouder,
En innesteller van dees hooghtijt: d'onderhouder
Van Herkles feestdagh is het stamhuis van Pinaer.
Hy stichte hier in 't woudt dit godtgewijde altaer,
Dat eeuwigh onder ons het Allerhooghst' zal heeten,
En 't Allerhooghste blijft by ieder ingezeten.
Hierom bekranst uw hooft, ô uitgeleze jeught,
Met loof, tot danckbaerheit voor zulck een groote deught,
En past elckandren met den offerkelck t'onthaelen.
Schenckt rustigh nu den wijn den gasten toe met schaelen,
En roept den Godt des lants en 's lants beschermer aen.
Zo spreeckt Evander, en bedeckt zijn haer met blaên,
Met zwarte en witte verf van populier, de blaren
En 't loof van Herkules, en kranst zich voor d'altaeren,
Neemt d'offerschael, die Godt gewijdt is, in de hant.
Zy plengen te gelijck met vreught door 't feestverbant

De

De wijnen op den disch, en roepen om de Goden.
De zon beneên de kim, terwijlze elckandren nooden,
Gedaelt, zoo viel de schim en avont op zijn' tijt.
Nu ging Potitius, tot offerman gewijdt,
En 't gansche priesterdom, gelijck van outs, met vellen
Om 't lijf gegort, het rijs in brant en vlammen stellen.
Men schaft'er offerspijs, en 't ander dischgerecht,
Stoffeert d'altaeren milt volop, gelijck men pleght,
Met volle schotelen. de rey van Mars, met kranssen
En tacken om het hooft bevlochten, valt aen 't danssen,
En huppelt op den zangk om 't brandend woudtaltaer.
Een rey bestaet uit jonge, en d'ander, grijs van haer,
Uit oude mannen, die, met trippelen en wijzen
Op maetdicht, Herkles faem en zijne daeden prijzen;
Hoe vroegh hy met zijn vuist de stiefmoêrs wiegeslang
Verworghde, en duwde een paer te bersten, dootsch en bang;
Hoe hy out Troje en oock Echalie, twee steden
Ten hemel toe befaemt, met maght hadde afgestreden;
Hoe hy veel duizenden gevaeren ramp en leedt,
In vorst Eristheus dienst, door Junoos wrock, te wreet
En onrechtvaerdigh, most zijn leven lang verduuren.
Zeeghafte helt, gy slaghte, in alle uwe avontuuren,
Hyleüs met de vuist, en Folus, bey geteelt
Uit wolcken, sterck van leên, hun dubbel megedeelt.
Gy velt het ondier der Kretensen onder 't schreeuwen,
En dien Nemeeschen leeuw, den gruwel aller leeuwen,
Gescholen in zijn rots. d'afgrijsselijcke poel
Van jammer schrickt voor u. de hont, die Plutoos stoel
In 't bloedigh hol bewaeckt, ten schrick van die 't belaeghde,
De helhont, die het half verteert gebeente knaeghde,
En achterover lagh, verschrickte voor uw kracht.
Geen ondier, Tyfeus zelf, een reus, zoo groot van maght,
Vervaerde u met zijn spits. geen waterslang vernielde
U, schoon haer vruchtbre hals van veele hoofden krielde.

De Priesters zingen Herkules lof.

O wet-

O wettige afkomst van Jupijn, zijt nu gegroet,
Die by de Goden leeft in weelde en overvloet.
Zy zegen onzen dienst, uwe offers, dat wy 't mercken.
Dus lovenze met zang zijn daeden, en zijn wercken,
Gedencken boven al waer Kakus moorthol stont,
En hoe hy vier en vlam kon blazen uit zijn' mont.
Al 't feestwoudt wedergalmt: de heuvels staen bewogen,
En dreunen op 't geluit. de godtsdienst dus voltogen,
Zoo gaenze stedewaert. de koning, grijs en out,
Ging aen Eneas zy, zijn megenoot, door 't woudt,
En leunende op zijn' zoon in 't gaen, van onvermogen,
Kort koutende den wegh. Eneas opgetogen
Siet met verwondering zijne oogen overal,
Schept zijn vermaeck in plaets, en lantschap, bergh, en dal,
En ondervraeght en hoort met lust, als naer een wonder,
Naer d'oude helden, en hun daeden, elck byzonder.
Toen sprack Evander, die den gront der Roomsche stê
Geleght heeft: Boschgoôn en de Veltgodinnen mê,
En een hardtvochtigh volck, geteelt uit eick en struicken,
Van overouts dit bosch tot hun verblijf gebruicken,
En loopen, zonder tucht en zeden, wilt genoegh.
Zy wisten van geen' stier te spannen voor den ploegh,
Van middelen noch goet te gaeren, en te spaeren,
Maer leefden slechts by loof, en wilt, gejaeght in 't garen,
En' byster harden kost. Saturnus, vlughtigh voor
Jupijn, en zijn gewelt, en uit zijn rijck en spoor
In ballingschap gejaeght, quam uit den hemelhoogen
Olymp naer dit gewest ter sluick en stil getogen.
Dees tuchtighde het volck, onleerzaem, stuur van aert,
Verstroit in steil geberghte, en heeftze allengs vergaert,
Door wetten ingetoomt, en hun dit lant bevolen
Te noemen Latium, naerdien hy zat gescholen
In dezen vryen hoeck. men wil dat d'oude tijt
Gebloeit hebbe onder hem: zoo stil, en onbenijt,

Evander verhaelt Eneas d'aelout-heit des lants,

En vreedzaem leit hy 't volck, tot dat de tijt, aen 't slimmen,
Zijn eerste verf verschoot, de goutzucht raeckte aen 't klimmen,
Met dollen oorloghslust: toen quam d'Ausoniaen
En 't Siciljaensche volck zich herwaert nederslaen.
Saturnus lant verkeert by wijl van naem: toen quamen
De koningen, met hun de straffe Tyber t'zamen,
Heel groot en onbeschoft, naer wien d'Italiaen
Dien stroom den Tyber noemt, en sedert is vergaen
De naem van Albula, van outs aen hem gegeven.
d'Almaghtige Fortuin en 't nootlot, daer geen streven
Noch worstlen tegens helpt, hoe kloeck zich iemant redt,
Die beide hebben my hier vast ter neêr gezet,
Na dat ick, uit mijn lant en vaderlant verdreven,
Ter zee 't gevaer ontsloop, op d'oevers van mijn leven.
De Godt Apollo, die my raet te geven plagh,
En nymf Karmente mê, mijn moeder, vol ontzagh,
Vermaenden my naer dit geweste toe te streven.
Zoo sprack Evander naeu, of toonde in 't voortgaen, neven
Den wegh, het outer, en de Karmentijnsche poort,
Op out Romainsch aldus genoemt, gelijck men hoort,
De nymf Karmente ter gedachtenisse en eere,
Waerzeggerin, die eerst gespelt heeft van den heere
Eneas, en zijn komste, en 't volck naer hem genaemt;
Van Pallanteüm oock, een stadt, zoo wijt befaemt.
Hy toont hierna het woudt, dat breet staet op geschoten,
Van strengen Romulus, voor zijne tijtgenooten,
Ten vryburgh opgebout; oock waer Luperkal schuilt
Op eene koude rots; een kerck, van naem verruilt,
En op 't Arkadisch Pan gewijt, die van Lycye
Gedient wort, en geviert. hy wees oock op die rye
Het bosch, aen Argus door een' lantvloeck toegepast,
Verhaelt hem Argus doot, en d'ontrou van dien gast,
En zuivert zich met eede, en leit hem door de heggen
Van hier, tot daer men op Tarpeius 't slot ziet leggen,

Het

Het groote Kapitool, dat, nu dus trots vergult,
Eer woest van kreupelbosch en wilt lagh op dien bult.
't Vertsaeghde lantvolck droegh alree de wilde en rouwe
Godtsdienstigheit der plaetse ontzagh toe. dees landouwe,
Bosschaedje en steenrots zijn zoo vroegh by 't volck gevreest.
Een Godt, men twijfelt wie, zeght hy, een hemelsch geest
Bewoont dit bosch, dees kruin des heuvels, dicht van boomen.
d'Arkader houdt dat hy daer Godt Jupijn zagh komen,
Zoo dickwijl hy, by droef en doncker weêr, voor 't volck
Een geitenbeucklaer zwenckte, en uit een zwarte wolck
Zijn' dichten regen goot. noch zietge hier twee steden,
In woeste muuren, een geheughnis der voorleden
Voorvaderen, en hun naemhaftigh overschot.
De vader Janus stichte een stadt: het ander slot
Met zijne stadt bedanckt Saturnus bouwerye:
D'een hiet Janikulum, en d'andre Saturnye.
Dus koutenze onderling, en gaen in 't arm palais *en ontfangt hem in zijn hof.*
Van vorst Evander, zien en hooren, reis op reis,
Het loeien van het vee, daer namaels dees gebouwen
En spitse gevels, trots gebout en uitgehouwen,
Op 't groote mercktvelt van ons Rome staen te prijck.
Hy sprack, toen zy ten hove aenquamen te gelijck:
De dappre Herkules, zoo trots in 't overwinnen,
In vrede met dit hof, heeft zijnen voet hier binnen
Voorheene wel gezet: mijn vrient, leer pracht en prael
Versmaeden: draegh u, in dit slecht en arm onthael,
Gelijck die Godt, niet schuw van mijn bekrompe wooning.
Zo spreeckt Evander, leit zijn' gast, den grooten koning
Eneas in zijn hof, heel zuinigh opgerecht,
Omlaegh, en zet hem op een dischbed, arm en slecht
Met blaên gevult, en op de huit van een beerinne
Uit Libye. de nacht quam 's hemels hooge tinne
En 't lant beschaduwen met haere vaele schacht.
Maer Venus, moeder van Eneas, in der nacht,

Niet zonder noot ontſtelt, om 't oproer en het dreigen
Van 't Laurentynſche volck, ſprack Godt Vulkaen, haer' eigen
Gemael aen op dees wijs, in zijn vergult ſalet,
En ademt met haer tonge en taele op 't zachte bed
Een Goddelijcke liefde en treck hem dus in 't harte:
Terwijl de koningen van Argos, my tot ſmerte,
't Verwezen Pergamum, de ſloten, wijt beroemt,
De tortſe en 'svyants zwaert en fackel toegedoemt,
Verdelghden, zocht ick noit by u voor mijn verlegen
Trojaenen hulp, en trooſt, noch geene wapens tegen
De Griecken, in uw ſmids, van uwe hant met kunſt
Gewrocht, noch woude, al droeght gy mijne ſchoonheit gunſt,
O liefſte bedgenoot, geen werck by u verwerven,
Noch verghde u, ſchoon ick zeer in Priaems bloet en erven
Gehouden was, en my Eneas zwaricheit
Zoo dickmael traenen koſt, met oogen root beſchreit.
Nu ſloegh hy, op 't gebodt van Jupiter, zich neder
In 't Rutulers geweſt, waerom van liefde teder,
Ick zijne moeder, my voor uwen heilgen troon
Vernedere, en u ſmeeck om wapens voor mijn' zoon.
Het zaet van Nereus, een genoot van Tithons trouwe,
Vermurwde u eertijts wel met haer gekerm en rouwe.
Bezie eens hoe veel volx nu aenſpant; hoe veel ſteên
Met toegeſlote poort den ſtaelen degen ſmeên,
En wetten, ten bederf van my en van den mijnen.
Dus ſpreeckt de Schoone, en ſtreelt hem achter haer gordijnen,
Omhelſt hem met ſneeuwit en poezeligh albaſt,
Die wanckelt, en hierop, naer zijn gewoonte, vaſt
Begint te blaecken, en, na'et woelen en vermoeien,
Gevoelt hoe d'oude brant, aen 't glyen is, aen 't gloeien,
In zijn gebeente, en mergh: aleens gelijck in 't oogh
De gloênde blixem in de wolcken, daer om hoogh,
Met donder uitberſt door de lucht, en ſtraelt, en blickert,
En voortſlaet ſtrael op ſtrael, en wederlicht, flickert.

en ſtreelt hem, die van hitte begint te blaecken, en te gloeien, gelijck blixem en weêrlicht in de wolcken.

Zy, die wel weeten wou hoe overschoon zy was,
Gevoelt verheught de kracht van haer liefkoozen ras.
De vader, eeuwigh door zijn min aen haer verbonden,
Beantwoort dit: waer toe zoo verre my verzonden?
Waerom mistroutge my? had gy by tijts gelet
Op uw Trojaenen, 'k had hen overlang ontzet,
En van geweer voorzien: want d'almaght van de Goden,
Noch 't nootlot had den staet van Troje niet verboden
Te duuren, noch Priaem tien jaeren levens tijt
Geweigert. zoo gy nu ten oorlogh rustigh zijt,
En dat uw meeninge is: wat Godt en kunst gehengen;
Wat mijn zorghvuldigheit voor u te weegh kan brengen;
Al wat van yzer en van messing, in het vier
Gesmolten, wort gewrocht; wat smidtze en blaesbalgh hier
Vermogen, ô Godin, het is u al geschoncken.
Ai smeeck niet, als of my uw schoonheit en uw loncken
Zoo veel niet waerdigh zijn. zoo leenight hy haer smert,
En zorgen, en omhelst de Schoone uit al zijn hart,
En, smiltende in den schoot van zijne lieve gade,
Valt zoet en zacht in slaep, en rust in haer genade.
Zoo dra de nacht de helft van haere ronde treckt,
De zorgh den Viergodt, na den eersten slaep, opweckt,
Verlaet hy 't zachte bedde, om in zijn smids te smeden,
Zoo wacker als een vrou, van nootdruft aengestreden,
En die by spinrock en Minerves hantwerck leeft,
Eerst vier en doove kool uit d'assche leven geeft,
Oprekent, en by nacht aen 't werck valt, en begeerlijck
Haer dienstboôn aendrijft met de lange taecke, om eerlijck
Het huis te stutten, en haer kinders op te voên.
Ter zijde aen 't vet Sicilje, en Lipare, daer toen
De wintgodt heerschte, rijst een eilant met zijn rotsen,
Vol roock en smoock, zoo hoogh dat zy de wolcken trotsen,
Waeronder de spelonck der reuzen, en het hol
Van Etna, door de keel des schorsteens, zwart en vol

Vulkaen door haren wellust vermaekt

belooft haer met wapenen te voorzien,

rijst 's morgens op, zoo wacker gelijck een noodrufti-ge vrou, die by den spinrock moet le-ven.

Van roet, en uit gebrant, vaſt dondert door de ſteden.
Men hoortze vreeſſelijck op 't aenbeelt ſlaen, en ſmeeden,
Dat op dien klanck het hol hier weêrgalmt met geſchal,
De vonck al ſnorrende zich uitſpreit over al
Het hol. men hoort'er vier en vlam geduurigh hygen,
En zwoegen in de ſmidts. 't geweer, om mê te krijgen,
Wort in dien winckel van den Godt Vulkaen geſmeet,
Hy komt in zijn ſmitſe, En 't lant voert 's viergodts naem, die quam nu, vroegh gereet,
Hier uit den derden kreits des hemels nederzweven.
Pyrakmon, Steropes, en Brontes, wel bedreven,
Dry reuzen, ſmeedden in d'afgrijſlijcke ſpelonck,
Ten halven lijve naeckt, het yzer, dat het klonck.
Zy hadden juiſt den ſchicht des blixems, daer de vader
Door al de lucht by wijl mê blixemt, nu te gader
Met hunne vuiſt geſmeedt, ten deele gebruineert:
Een deel was onvolwrocht aen 't werck, by Godt begeert.
Men zagh alreede dry gedraeide hagelſtraelen,
Dry waterſtraelen, nat en vochtigh: naeſt hen praelen
Dry roode ſtraelen viers en van den vluggen wint:
Nu mengt men weêrlicht, en gedreun, en wat gezwint
Met ſchrick en gramſchap vier en vlam komt uit te breecken
In Jupiters geweer, hun werck, geſtreng in 't wreecken.
Zy hadden 't elders drock met wagen, as, en radt
Van Mars, waermê hy volck, en rijcken, landt en ſtadt
In rep en roere zet. zy ſpoeden met hun knaepen,
Bruineeren, elck om ſtrijt, verbolge Pallas wapen,
De dreigende rondas, gezoomt en rijck geboort
Met ſlangeſchubbe, en gout van addren, dol van moort,
Gevlochten onder een. Meduze zelf hierinne
Verdraeit noch, op de borſt der ſtrijdende Godinne,
Haer' afgeſneden hals, en d'oogen, dat men 't ziet.
en beveelt de wapens te ſmeden. Gy reuzen van mijn ſmiſſe in Etna, hoortge niet?
Wegh wegh met al dit tuigh, en ſtaeckt dit aenbeſteede
Dit aengevangen werck, en luiſtert maer mijn rede.

Hy moet nu, zeght hy, voor een' dappren oorloghshelt
Eens wapens smeden: stelt uw krachten met gewelt
Gelijckerhant te wercke, en rept uw wackere armen.
Laet blijcken wat uw kunst vermagh, tot 's volx beschermen.
Nu zonder uitstel, haest en spoet u, even sterck.
Meer spreeckt hy niet: maer zy, gelijckerhant het werck
Verdeelende by lot, zijn daetlijck met hun allen
Op 's meesters last gereet, aen 't heerlijck werck gevallen.
Het koper en het gout gesmolten geeft een' strael,
En vloeit, als beecken. het bloetdorstige metael,
Door 't vier verwonnen, smilt in 't gloeien van den oven.
Men giet den ronden schilt, die, groot van ronde, boven
En tegens al 't geweer van Latium kan staen,
En scheutvry, zeven dick van plaeten, onder 't slaen,
Den stousten vyant tart. d'een valt met kracht aen 't snuiven
Des blaesbalghs, daer de lucht dan in dan uit komt stuiven.
Een ander koelt het sissende yzer in den back.
Het aenbeelt klinckt en raest in dees spelonck, niet zwack
Getroffen, slagh op slagh, op zekre maet bewoogen.
De buightang keert de staef, dan dus dan zoo gebogen.
Terwijl de vader van zijn Lemnos, op de kust
Des Wintgodts, vast dit werck hardt aendrijft, zonder rust, *Terwijl men hier voortvaert*
Zo weckt de voglezangk en 't voedzaem licht Evander,
Uit laegh geboude hof, vroegh morgens, voor al d'ander
Ten bedde uit, onder 't dack. de grijze koning, stijf
Van oude, rijst, en treckt den lijfrock aen zijn lijf, *rijst Evander op.*
Bestrickt de voetzool weits met taey Tyrrenisch leder,
En laet Tegeesch geweer aen zijnen draeghbant neder
Op zijde hangen, van de rechte schouder af.
Het panthersvel hangt van de slincke schouder, straf
En ruigh van haer, om 't lijf geslagen naer beneden.
En paer lijfschutten gaen voor hunnen heere, en treden
Den hoogen drempel af. de honden, trou van aert,
Hun' meester volgen, met die lijfwacht wel bewaert.

De

De helt gedenckt noch aen 't gespreck, noit aengenaemer,
En aen 't belooft geschenck, teegh heene naer de kamer,
Het kleen vertreck van vorst Eneas, zijnen gast,
Zoo vroegh gekleet als hy. prins Pallas, als het past,
Verzelt zijn' vader, en Achates zijnen koning.
Toen zy, in 't midden van het hof en deze wooning,
Te gader quamen, boônze elckandre heusch de hant,
En zittende by een, begonnen, na verbant,
Heel openhartigh dus op staetgespreck te vallen.
Evander hief eerst aen: ô braefste vorst van allen,
Eneas, die my stijft en sterckt met hoope dat
De staet van Troje, en 't rijck van Priam met de stadt
Niet gansch verging, zoo lang uw leven is behouden;
Ontschuldight zijn onvermogen. Wat onze jeught belangt, en die u stutten zouden,
En uw naemhaftigheit, in zulck een krijghsverdriet;
De maght is byster kleen, die ons noch overschiet.
Tuskaenen met zijn' stroom beleght ons van dees kanten:
De Rutuler ontziet zijn standerts niet te planten
Aen d'andre zijde, en klinckt met wapens om ons steên.
Maer ick zie uit en poogh een leger op de been
Te brengen, eene maght bestaende uit dappre mannen,
En groote landen, om met Troischen aen te spannen;
Een slaghboegh niet verwacht, u dienstigh in dien strijt.
Wijst Eneas naer Tyrrhenie, om zich met dat leger te stercken, Gy komt, of 't nootlot zelf u riep, ter rechte tijt.
Agylle, een stadt, gebout van rotse, en oude steenen,
Leght niet heel wijt van hier, daer 't Lydisch volck voorheenen,
Een strijtbaere aert, zich op 't Hetrurische geberght
Ter neder sloegh. hier na ten oorloge aengetergt
Van vorst Mezentius, na datze veele jaeren
Voorspoedigh bloeide, heeft hy met zijne oorlogschaeren
Haer trots en wreet gedruckt in zijne heerschappy.
Wat rep ick van de wreede ondraeghbre moordery
En gruwlen des tyrans! dat uit hun strenge troonen
De Goden hem en al zijne afkomst dit beloonen.

Hy bondt de levenden en dooden hecht op een,
En mont op mont, d'een hant op d'ander, scheen op scheen,
Een zeker vreeslijck slagh van pynigen en moorden,
En holpze langkzaem dus, daer andren 't kermen hoorden,
Den hals, en aen hun doot, geknevelt arm in arm,
Zoo datze, vuil van bloet en etter, rot en warm,
Verstoncken. alle steên en burgers, dus in lyen,
En afgepijnight van zijn dolle schelmeryen,
Omringen met geweer den dwinglant, en 't palais,
Verdelgen zijnen stoet, bestormen 't, reis op reis,
Met brandtuigh. hy, ontglipt in 't midden door de dooden,
Is naer de Rutulers en hun gebiet gevloden,
Beschutte door 't geweer van Turnus, in die smert,
Zijn leven in het rijck, daer hy gehanthaeft wert;
Des gansch Hetrurie, rechtvaerdighlijck verbolgen,
In 't hollen, komt den vorst in 't harrenas vervolgen,
En eischt rechtvaerdighlijck den dwingelant ter straff'.
Ick stelle, ô Troische vorst, u overste hier af,
En kieze u tot een hooft van menigh duizent zielen:
Want d'oevers overal alree van schepen krielen.
Zy willen dat men voort den oorloghsstandert lichtt',
En optreck': maer de grijze aertsoffervinder zwicht,
En, spellende het geen hy ziet van verre komen,
Weet door dees rede noch den optoght in te toomen:
Uitgeleze jeught, Meonisch bloet, verwacht
Den tijt: ô bloem en puick van 't overout geslacht,
Die, uit gerechte wraeck en gramschap, aengesteecken
Door dien tyran, u aen Mezentius wilt wreecken;
Geen Italjaen heeft maght, tot weernis van den druck,
Dit dappere oorloghsvolck te brengen onder 't juck:
Zoeck uitheemsche oversten. het leger der Hetrusschen,
Gewaerschuwt door Godts raet, blijft leggen ondertusschen
In 't vlacke en open velt. de veltheer Tarchon zent
Gezanten aen mijn hof met kroone, en staf, en kent

Door koningklijcke draght my waert, gesterckt met zwaerden
In 't heir te komen, het Tyrreensche rijck t'aenvaerden:
Maer ick, van ouderdom te traegh, en maghteloos,
En koudt van bloet, zie hoe my 't heerschen voor altoos
Ontraên wort van den tijt, en afgeleefde jaeren.
Mijn zwackheit komt te spade, om d'eere te bewaeren
Met moedt en dapperheit. ick zou mijn' eigen zoon
Wel raeden tot dien toght: maer dit wort my verboôn:
Dewijl hy zelf, uit een Sabijnsche vrou gesproten,
Dat lant zijn vaderlant, en 't volck zijn lantsgenoten
Ten deel magh rekenen: maer gy, wien 't noodigh lot
En oude en afkomst dit niet weigren, en van Godt
Hiertoe wort aengezocht, treck heene op mijn vermaenen,
Kloeckmoedige oorloghshelt, en koning der Trojaenen.
en belooft zijnen zoon mede te zenden.
'k Zal mijnen Pallas, al den troost en toeverlaet
Van mijnen ouderdom en koningklijcken staet,
Nu met u zenden, om, gesticht door uwen wandel
En uw heirmeesterschap, den zwaeren oorloghshandel
Te leeren, en 't gevaer en uiterste uit te staen.
Hy spiegle zich aen uw kloeckhartigheit in 't slaen,
En leere u vroegh en jongk, als zijnen vader, eeren.
Ick zal twee benden uit Arkadie stoffeeren,
En zetten hem het puick der jonge riddren by,
En Pallas werve u, op zijn' naem, zoo veel als wy.
Zoo sprack hy. Venus zoon, van zorge en rou bevangen,
Met trouwe Achates, laet het hooft van droefheit hangen,
Dewijlze in hun gemoedt zoo veele zwaericheên
Erkaeuden, die te hardt hun dreighden voor de scheen
Te springen, hadde toen hem Venus niet gezegent
Met zeker troostmerck, dat hun uit de lucht bejegent:
Maer 't weêrlichte onvoorziens met donderslagh op slagh
Al flickrende uit de lucht. al wat men hoorde en zagh
Scheen schichtigh overhoop te tuimelen, daer d'ooren
Tyrrene schijnen in zijn krijghsklaeroen te hooren.

Te zien, in eene wolcke, en 's hemels helder deel,
De wapens schitteren, klicklacken, vol krackeel.
Alle andren staen verbaest, uit vreeze voor elende:
Doch 't hooft van Troje, dat die wapenklancken kende,
En aen 't beloofde van zijn lieve moeder docht,
Sprack: ô beleefde vorst, het blijve ononderzocht
Wat ons dit voorspoock nu bediên wil uit den hoogen.
De hemel daghvaert my om weder t'oorelogen.
Mijn moeder, een Godin van aenteelte, altijt trou,
Beloofde my, zoo dra de krijgh beginnen zou,
Bij tijts te wecken door haer wonderspoock, en mercken,
Met 's Viergodts wapenen my uit de lucht te stercken.
Owat al neêrlaeghs ziet de droeve Laurentier,
Van verre! ô Turnus, och hoe dier, hoe byster dier
Zult gy dit boeten! ô gy vader van de stroomen,
O Tyber, wat zult gy al schilden neêr zien komen,
Schaemen en geweer van moedigh oorloghs volck
Omwentelen voor stroom in uwe waterkolck!
Zy mogen zeker nu wel yvren om te vechten,
En breecken 't vreverbont. dus spreeckt hy, gaet zich rechten
Uit zijnen hoogen stoel, ontvonckt het haertvier ras,
Dat, op Alcides disch of outer, onder d'asch
Gedooft lagh, en genaeckt met vreught de kleene goden,
Den haertgodt, 's daeghs voorheen gewyt door zijn geboden.
Evander en de jeught van Troje slaghten vast
Het puick der schaepen, naer 't gebruick, en 's hemels last.
Zoo ging Eneas naer de vloot de mackers vinden,
Daeruit hy krijghsvolck en het puick der strijtgezinden
Ten toght koos, en verzont al d'andren naer beneên,
Die met den zachten stroom gemacklijck nedergleên,
Om 's vaders avontuur, en heilzaem wedervaren,
En zijn gelegentheit Iülus t'openbaeren.
Men zet den Troischen maght van schoone paerden by,
Om naer Tyrrene toe te trecken, vranck en vry.

De helt verneemt zijn moeder.

Men ſchenckt Eneas een uitmuntend paert, behangen
Met zeker deckkleet van een' leeu, in 't boſch gevangen,
En afgeſtroopt, en dat vergulde klaeuwen heeft.
De Faem, die om de kleene en laege veſten zweeft,
Trompet dat ruiters ſnel zich nederwaert begaven,
En naer de grenzen des Tyrreenſchen konings draven.
Het vrouwevolck uit angſt verdubbelt flux haer woort,
En kerckbelofte, en is benaeut, hoewel de poort
Noch geen gevaer verneemt, en elck verbeelt uit vreezen
Zich 't oorlogh zwaerder in dan 't is in daet en wezen.
Evander neemt zijn afſcheit.
Evander vat in 't endt bedroeft den lieven zoon,
Die hier toghtvaerdigh en gereedt ſtaet voor den troon,
By zijne hant, en kan te noode van hem ſcheien,
En zeght, terwijl hy zich niet zat genoegh kan ſchreien:
Och, of Jupijn my nu mijn jaeren wedergaef,
Gelijck ick eertijts was, toen deze hant zoo braef
Den voortoght velde, voor de muuren van Preneſte,
En triomfeerende den brant broght by de veſte,
In een' hoop beuckelaers, en koning Herilus,
Uit vrouw Feronie geboren, en, aldus
Wanſchapen als hy was, ['t luit yſlijck te verhaelen,]
Dryzieligh van geſtalte, en dien men tot drymaelen
Bevechten, drymael moſt neêrhouwen op het velt,
Ter helle ſtuurde, in 't rijck van Pluto met gewelt:
En dien ick evenwel, daer zoo veele andren vielen,
Beroofde met dees vuiſt van alle zijne zielen,
En ſchudde 't harnas hem met kracht tot drymael uit:
Hing my deze eerſte kracht noch aen, ô lieve ſpruit,
Ick liet u nimmermeer uit mijnen arrem rucken:
Mijn naeſte nagebuur Mezents zou niet verdrucken,
Voor mijn gezicht, hoe trots en ſtout hy my braveert,
Zoo menigh menſch, van hem te ſchendigh geſchoffeert,
En door het zwaert gevelt: hy zou geen ſtadt ontblooten
Van zoo veel burgerye, en trouwe bondtgenooten.

Maer

Maer gy, ô oppergoôn, en oppervooght der Goôn,
Almaghtige Jupijn, ontfermt uit uwen troon,
Ontfermt u over my, den koning des Arkaders,
En hoort, dat bidde ick u, 't gebedt des ouden vaders:
Indien uw maght om hoogh en 't nootlot, elck tot nut,
Mijn' Pallas veilighlijck in oorloghsnoot beſchut;
Magh ick hem levendigh noch zien, daer wy vergaêren;
Zoo bidde ick u, verſchoont en reckt mijn grijze jaeren;
O Getrooſt my alle ſlagh van rampen uit te ſtaen:
Maer ô Fortuin, indien dit qualijck zou beſlaen,
En eenigh ongeval my dreight met veele elenden,
Zoo laet, zoo laet my nu dit pijnlijck leven enden;
Terwijl mijn zorgh noch vreeſt, en twijfelt ongewis,
De hoop van 't geen genaeckt noch heel onzeker is;
Terwijl ick u, mijn kint, mijn luſt, mijn liefſte leven,
Noch in mijne armen drucke, en eer, door 't wederſtreven
Van 't nootlot, my een maer van droefheit 't hart afſtoot'.
De grijze vader ſtort dees klaght uit in dien noot
Van 't uiterſte afſcheit, en de dienaers, onder 't ſpreecken,
Verdragen hem in 't hof, die flaeu is, en bezweecken.
De ruiters ſpoeden ree vooruit door d'ope poort.
Eneas en de trouwe Achates reden voort,
Geſtuwt met eenen ſtoet der treffelijckſte heeren.
Alle andere overſten den Troiſchen ſleep vermeeren.
In 't midden van den troep rijdt Pallas, 's konings ſpruit,
En munt met veltrock en bemaelden beucklaer uit:
Gelijck de morgenſtar, van Venus zelve boven
De flonckerſtarren, die het flaeuwer licht verdooven,
Verkoren en bezint, wanneerze, klaer en licht,
En van de zee beſprengt, haer heiligh aengezicht
Den hemel opheft, en de nacht verdrijft ten leſte.
De vrouwen ſtaen bedruckt, en ſiddren op de veſte,
En volgen met haer oogh de ſtofwolck van den helt,
En blanck gewapenden, en hunnen draf door 't velt.

De ruitery rijdt ter poorte uit: en Pallas, heerlijck opgezeten, munt uit, gelijck de Morgen-ſtar, in den morgen-ſtont.

De krijghsliên ſtreven voort, langs haegh, en ackerwallen,
En tuſſchen heiningen, daer korter wegen vallen.
Het krijghsgerucht verſpreit door boſch, en bergh, en dal,
Op d'aenkomſt van dit volck, zich breet en overal.
De kleppende yſre hoef van viervoetige draveren
Vertrappelt in 't gelidt den gront dat velden daveren,
En ſtuiven, waer men draeſt. omtrent den kouden vliet
Van Cere leght een woudt, dat breet zijn wortels ſchiet,
En wijt en zijt ontzien, en, heiligh om der vaderen
Godtvruchtigheit geacht, rondom in denne bladeren,
En donckre ſchaduwen, en holle daelen leght.
Hier heeft van outs de Grieck, die eerſt, gelijck men zeght,
Den gront van Latium bezat, den Ackergoden
En Boſch- en veegodt woudt en feeſtdagh aengeboden.
d'Aertswichlaer Tarthon ſloegh het leger by dees ſtê:
En van den hoogen top des heuvels kon men ree
De keurebenden zien, die met de Troiſche braven
Heel wijt en breet rondom door 't open velt quam draven.
De vorſt Eneas, met al wat in 't harnas bloeit,
Begeeft zich derwaert aen, en, van den toght vermoeit,
Verquickt zich hier, en voêrt het paert by dees boſſchaedje.
Maer toen nu Venus, blanck van verf, met haer ſchenckaedje
Uit eene wolck genaeckte, en nederzweven quam,
Daer zy den zoon alleen in 't boghtigh dal vernam,
By dezen koelen ſtroom, ontmoetze hem met minne,
Venus brengt Eneas de beloofde wapens:
En zeght: mijn zoon, zie hier de wapens der Godinne,
Uw moeder, door belofte aen dit geſchenck verknocht,
Zoo kunſtrijck en zoo ſchoon van haer' gemael volwrocht,
Op datge niet ontziet verwaende Laurentynen,
Of ſtrengen Turnus, een' aenhitſer van den zijnen,
Te daegen in den ſlagh. zoo ſpreeckt tot haeren zoon
De Cyperſche Godin, gedaelt uit 's hemels troon,
Omhelſt hem minzaem, leght in ſchaduwe van lover
En eicke blaên geweer en ſchilt hier tegens over

Eneas,

heas, die vermaeckt met dezen grooten schat,
ich aen dit godtsgeschenck niet moê kan zien noch zadt.
y weit zijne oogen vast in stuck voor stuck byzonder,
eert om en wederom elck hemelsch werck en wonder,
en helm, die vier braeckt, en afgrijslijck is van kam,
et dootelijcke zwaert, de gloênde vlam by vlam
an 't kopren harrenas, een wolck gelijck, die blickert,
aerin de zon van verr' met gloet van straelen flickert.
ierna bespiegelt hy de laerzen, met fijn gout
n zilver overkleet, de speer, dat spitse hout,
en beucklaer, zoo vol kunst doorvlochten als 't kan lyen.
e Viergodt, schrander op verborge wichleryen,
n niet onkundigh van den tijt, die volgen zal,
ad hier al 't Italjaensch toekomende geval,
e zegestaetsien van Rome oock in gedreven.
en zagh'er al 't geslacht, en d'afkomst, en de neven,
e spruiten uit Askaen, en wat die telgen roert,
n d'oorelogen, d'een na d'ander uitgevoert.
y wrocht'er een wolvin, die, by den Krijghsgodt zwanger,
n 't groene hol gelagh. de tweelingen, hoe langer
oe kloecker, hingen beide en speelden aen haer borst,
n zogen moeders speen vrymoedigh voor den dorst.
y reckt en buight den hals by beurte naer die teêren,
m overal hun leên te licken, te bootseeren
et haere gladde tong. hy tekende hierby
e stadt van Rome, en hoe haer jonge burgery
abynsche maeghden schaeckte, al t'onbeschoft in 't woelen
es schouburghs, onder 't spel en levendigh krioelen.
en ziet den nieuwen krijgh, die tusschen den Romain
n ouden Tatius, en Kurien, noch klein
an middelen, ontstack: hoe, na verloop van zaecken,
ie koningen hierna 't gevecht in 't harnas staecken,
n voor Jupijns altaer, met kelcken in de hant,
oor 't slaghten van een zeugh, bezeeglen 't vreverbant:

hy bezichtight helm en zwaert, en harnas, glinsterende gelijck een blaeuwe wolck, van de zon bescheenen: hy bezichtigt oock den beuckelaer, doorwrocht met voorspellingen, en Roomsche historien.

En Metius, niet wijt van hier, wort, om 't veraerden
Van trouwe, op 't velt van een getrocken met vier paerden.
[Maer gy Albaener deed uw woorden best gestant.]
De straffe Tullus sleept het eerloos ingewant
Des logenaers door 't bosch. de hagedorens dropen
Van beecken bloets, dat uit zijne aderen quam loopen.
Porsén benaeut de Stadt met alle zijne maght,
Gebietze streng Tarquyn, voor 's hants met al 't geslacht
Uit zijnen stoel gejaeght, met eere weêr t'ontfangen.
Eneas afkomst streeft met blyschap en verlangen
Naer d'eerelijckste doot, voor haeren vryen staet,
Door speer, en zwaert, en vreest noch vyant, noch soldaet.
Gy ziet hoe hy haer dreight, van toorne en gal ontsteecken
Om Kokles, die de brugh van achter af laet breecken;
En oock om Kleli, die, van boey noch stael beklemt,
Nu los en onbeschroomt den Tyber over zwemt.
In top van dezen schilt staet Manlius, de wachter
Van zijn' Tarpeeschen burgh, en keert den godtsverachter
Uit d'eerste kercke, en houdt het hooge Kapitool,
En 't hof van Romulus, dat, eerst gebout, noch school
In rieten dack, en stroo. hier schijnt de gans in lyen
Die met haer zilvre pen, door gulde gaeleryen
Vast heene en weder vlieght, en quaeckt al brant, en moort,
En schreeut, dewijl de Gal alreede is voor de poort.
De Gal, verdadight door de gunst en duisternissen,
En schaduwen ter sluick geboort door braem, en klissen,
En haegh, en struick, had nu den burgh in, trots en stout.
Zijn haerlock en zijn haer was blont en geel, als gout.
De blonde baert brack uit. de wapenrocken bloncken
Van purpre streepen, en de goude ketens proncken
Om hunnen blancken hals. elck drilt met zijne hant
Twee berreghschichten. zy beschutten in dien stant
De borst en boezem fors met hunne lange schilden.
Hy dreef hierna in 't werck de priesterlijcke gilden

Van Mars, de Saliën, den naeckten Luperkael,
De ſchaepewolle muts, des offraers tempelprael,
En ſchilden en rondas, die uit den hemel vielen.
De rosbaer, prat gelaên met joffren, kuiſche zielen,
Geleit het heilighdom eerbiedigh door de Stadt.
De kunſt heeft, wijt van hier, oock Plutoos rijck gevat,
De hel, en hooge poort, en ſtraf der ſchelmeryen,
En u, ô Katilijn, die voor de Razernyen
En haer grimmaſſen yſt, daer elcken oogenblick
De ſteenrots overhelt, en u verplet van ſchrick:
Oock d'afgezonderden, godtvruchtigh by hun leven,
En Kato, die hun wet en wijs heeft voorgeſchreven.
Het gouden beelt der wilde en overwijde zee
Helt in dien ommegangk der beelden zijne ſtê.
De blaeuwe golf zagh wit van ſchuim, waer 't zeil quam vaeren.
De zilvren dolfijn vaeght met zijnen ſtaert de baren,
En ſnijtze in eenen kringk. de vlooten, met beſlagh
Van koper, quamen ſnel in 't midden voor den dagh,
Om 't Aktium te ſlaen. gy zoudt geheel Leukaten
In dien volſlagen ſtrijt, en teſſens uitgelaeten,
Zien barrenen, het gout zien ſchittren in den vloet.
Gy ziet, aen dezen kant, heel blijde en wel gemoedt,
AUGUSTUS CESAR, om zijn hooft met vlamme en ſtraelen
En vaderlijck geſtarnte op zijne kruin ſtaen praelen,
In top van 't zeekaſteel, met Huisgoôn, groote Goôn,
De vadren, en het volck. hy voert, als uit den troon,
De Italjaenen aen ten zeeſtrijt op de baren.
Aen geene zijde ſtaet de trotſe Agrip, wiens haeren
Een ſcheepskroon voeren, tot een merck van oorloghsprael,
Terwijl hem weêr en wint en Godtheên altemael
Begunſtigen. men ziet aen d'andre zy genaecken
d'Onroomſche maght, en met verſcheide wapens blaecken
Antoni, die in 't ooſt doorluchtigh triomfeert,
En van de roode zee zeeghaftigh wederkeert,

Egypten met zich ſleept, de maght der morgenlanden,
De Baktren, 't uiterſte van zijn gebiet en ſtranden:
En d'echtgenoote van Egypte, dat ſchandael,
Volght hem van achter na. zy ſtreven altemael
Eendraghtigh toe. al 't vlack, gedeckt met oorloghsſchepen
En tuſſchen perſſen van hun riemen fel genepen,
Komt bruiſſchen voor den boegh met zijn opkrullend ſchuim.
Zy ſteecken diep in zee. het ſchijnt dat op het ruim
Der zee eilanden, die van hunne wortlen ſpoelen,
In 't water zwemmen, of de bergen t'zamen woelen,
En rennen tegens een: met zulck een groot gevaert
Van ſchepen, door hun wacht en torentrans bewaert,
En heerlijck opgebout met pracht van gaeleryen,
Zet 't een op 't ander toe. men worpt aen alle zyen,
Daer 't yzer hagelt, werck en brandtuigh, boort aen boort
En d'ackers van de zee zien root van verſchen moort.
De koningin, heel fier, in 't harte van de vloote,
Schent met haer rinckeltuigh van Memfis kleene en groote
En alle troepen aen, en merckt noch niet hoe vlugh
Twee ſlangen kringkelen van achter op haer' rug.
Haer goden, allerley wanſchapene gedroghten,
En hont Anubis boôn de tanden, en bevochten
Neptuin, en Venus, en Minerve met gewelt.
Hier raeſt de vader Mars, gedreven in het velt
Des ſchilts met zijnen dolck. de wreede Vloecken ſteuren
De lucht. de Tweedraght, zoo beholpen met het ſcheuren
Van haeren ſluier, gaet haer' gangk, en ſtreeftze voor.
Bellone volght met haer bebloede zweep op 't ſpoor.
Apol op Aktium, dit ziende van om hooge,
Zet endelijck zich ſchrap met opgeſpannen booge.
Egypter, Indiaen, Arabers, en Sabeen
Verſchricken voor zijn' pijl, en bieden vlughtgemeen
Hem daetelijck den rug. de koningin verlegen
Schijnt recht voor wint de zee te ruimen, en te veegen,
En

viert de ſchooten, zet nu alle zeilen by.
Viergodt had haer by de doôn, aen d'eene zy,
torven uitgebeelt, met dootſche en bleecke verven,
met een aengezicht, alree gezet naer 't ſterven,
hoe de wint, die koel uit Apulye blaeſt,
er over 't water helpt. aen d'overzy hier naeſt
ſcheen de Nylſtroom, groot van lichaem, die 't aenſchoude,
emoedigh zijn gewaet en boezem breet ontvoude,
d'overwonne vloot te rug riep naer zijn' vloet,
haer te bergen: maer vorſt CESAR, wel gemoedt,
t een drydubble zege en ſtaetſi dus de veſte
Rome inrydende, gaf danckbaer nu ten beſte,
or zijne kerckbelofte in eeuwigheit verknocht,
d'Itaeljaenſche Goôn zijne offers, hun gebroght
lrywerf honderden voortreffelijcke kercken,
or al de ganſche ſtadt; die viert van al haer wercken.
ſtraet krioelt, van ſpel, en hantgeklap, en vreught
lle tempelen. de joffers gaen verheught
elck altaer ten reie, en d'offerrunders worden
lagen voor 't altaer, naer d'oude en pleghtige orden.
GUST, in 't wit gewelf van blancken Febus, hoogh
zeten op den troon, nam kennis met zijn oogh
n 's volcks mildaedigheit, ſchenckaedjen van de ſchaeren,
hingze voort ten toon aen prachtige pylaeren.
rwonne volcken, zoo door ſpraeck als dragt van kleên,
wapen, en blazoen, en tekens onderſcheên,
cht voor dees ſtaetſie op een lange ry verſchijnen.
r maelde Mulciber den ſtam der Nomadynen,
d'Afrikaners, niet gegort, en eene ſchaer
oonſche ſchutteren, de Lelege, en de Kaer.
r ging d'Eufraet nu zacht met zijne waterkolcken.
r zagh men den Morijn, de veerſte van die volcken,
oock den Rijn, met bey zijn hoornen, en den Daeck,
ch noit getemt, en voort Araxes, die, vol wraeck,

Uit ongeſtuimigheit ontzeght een brug te draegen.
Eneas ziet den ſchilt des Viergodts, rijck beſlaegen
Van veel hiſtorien, en moeders milde gaef
Met groot verwondren, en beholpen met dit braef
Afbeelden van zoo veele en onderſcheide zaecken,
Die, hem noch onbewuſt, van langer hant genaecken,
Schiet met die wapenen 't naemhaftige bedrijf
En d'avontuuren van zijn afkomſte aen het lijf.

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het negenſte Boeck.

Inhoudt.

Terwijl een ieder vaſt dus woelt, in zijnen oort,
Ruit Iris Turnus op, die der Trojanen kielen
In brant zet: Cybele, die overlang haer woort
Daer boven hielt, bevrijt de ſchepen voor 't vernielen;
Verandert ieder ſchip in eene Zeegodin.
Euryalus geraeckt met Niſus om zijn leven.
De Rutuler beſpringt de Troiſchen, binnen in
Hun veſting; maer vermoeit en mat van tegenſtreven,
Begeeft zich, over wal en diepe waterkolck,
Na zoo veel moorts te rug, gewelkomt by zijn volck.

Terwijl Eneas van der hant om hulp uit is, zent Juno Iris naer Turnus,

EN midlerwijl zich dit dus toedraeght op die gronden,
Heel verre van der hant, wort Iris heengezonden
Aen ſtouten Turnus, uit den hemel naer beneên,
Van Juno. Turnus zat juiſt by geval alleen,
In 't godtgewijde woudt en dal van zijnen vader,
Pilumnus. Thaumas ſpruit en dochter komt hem nader,

En spreeckt den jongling aen met haeren roozenmont :
Turnus, 't geen gy door geen' wensch verwerven kont, *en rockent hem op.*
Of waer het u belooft by iemant van de Goden,
Dat wort u door den tijt van zelf nu aengeboden.
Eneas, verre van zijn stadt, en volck, en vloot,
Is naer Evanders hof, en Palatijn uit noot
Getrocken: dat 's hem niet genoegh: hy is op heden
Gereede doorgeboort in d'uiterste der steden
Van Korytus, en rust, het woelen nimmer moe,
Geworven lantvolck, en de Lydiaenen toe.
Wat twijfelt gy? het is nu tijt om paert, en wagen,
En kryghsvolck op t'ontbiên, en in het velt te daegen.
Nu toef niet langer: grijp 't verbaesde leger aen.
Zo sprackze, en voer om hoogh, en spande op haere baen
En' grooten regenboogh met even snelle pennen
In 't vliegen. Turnus, die haer voort begint te kennen,
Heeft bey zijn handen naer den hemel in de lucht,
En roept de luchtgodin dus toe, in haere vlught:
Iris, 's hemels eer, wat Godtheit dreef u neder
Op d'aerde? waerom komt dit klaere en heldre weder
Zoo haestigh op? ick zie den hemel opengaen
In 't midden, en gestarnte aen 't glyden uit zijn baen.
Wie gy oock zijt, die my in 't harnas komt verdaegen,
Ick volgh dat voorspoock, en getroostme een kans te waegen. *Turnus, zich op den toght gevende,*
Zo spreeckende genaeckt hy voort den zuivren vloet,
Schept water uit den stroom, en roept, vol brant en gloet,
De Goden aen, en pooght het hemelsch hof, daer boven,
Te zetten naer zijn hant met bidden, en beloven.
En nu trock 't gansche heir, in 't harrenas te paert
Gezeten, 't heir, daer kunst noch gout aen is gespaert,
Noch rijck borduurssel, braef en heerlijck uitgestreecken,
In 't vlack en open velt, op 't geven van het teken.
Heer voert Messapus eerst den voortoght aen met vreught.
En d'achtertoght is aen Tyrreene en zijne jeught

Bevolen : Turnus zal den middeltoght bewaeren.
Hy rijdt , als veltheer , trots in 't midden van de ſchaeren ,
En ſteeckt met hals en hooft , gelijck een oorloghshelt ,
In zijn ſlaghorden uit : gelijck de Ganges zwelt ,
En uit zijn diepte rijſt , met zeven zachte vlieten ,
En geen geruiſch : of als de Nyl komt nederſchieten
Met zijne verſchen ſtroom uit d'ackeren , om ſtil
Beneên den waterkant te duicken in zijn kil.

munt boven anderen uit, gelijck de waſſende Ganges, of overvloejende Nijl.

De Teukren zien terſtont een zwarte ſtofwolck boven
Naer 't zwerck in d'ope lucht , ten velde uit , opgeſtoven ,
En naere duiſternis opſtijgen van den gront.
Kaïkus , op den trans , die hier recht over ſtont ,
Daer hy de ſchiltwacht hielt , begon luids keels te roepen :
Wat rolt'er voor een kloot , ô burgerlijcke troepen ,
Zoo zwart en doncker naer dees veſten herwaert aen ?
Op mannen , haeſt u : brengt geweer om ſchrap te ſtaen :
Brengt ſchichten : mant den muur : de vyant is voor handen.

De Trojanen hem vernemende,

De Troiſchen op dien kreet de veſten daetlijck manden ,
Bezetten poort by poort : want vorſt Eneas had ,
Als een ervaren helt , voor zijn vertreck de ſtadt
Hun dus bevolen , en belaſt datze al te zamen ,
Zoo dra zy onraet , na zijn heenereis , vernamen ,
Zich wachten zouden uit te vallen , daer het gelt ,
Noch zich en hunne maght betrouwen in het velt ,
Maer veiligh veſte en wal beſchermen , en bewaeren :
Waerom zy , [ſchoon de ſpijt en ſchaemte den ervaeren
Bezetter uitdaeght om te vechten , hant voor hant ,]
Den vyant houden ſtaen , en ſluiten , in dien ſtant ,
De poorten hem voor 't hooft , hun meeſters laſt betrachten ,
En uit den torentrans den vyant vaſt verwachten.

zetten zich ſchrap om weer te bieden.

De veltheer Turnus , met den gulden helm op 't haer ,
Die met een roode pluim het uiterſte gevaer
Durf tarten , op een bont en Thraciſch paert gezeten ,
Vlоogh d'eerſte op kuntſchap uit , en rende , op roof gebeeten ,

Turnus begeeft zich vooruit, dicht onder de ſtadt,

Den

Een voetknecht snel voorby, en quam met een gespan
Van twintigh ruiteren, de beste riddren van
Zijn paerdevolck, bestuwt, de stadt en wal bespringen,
Heel brusk en onvoorziens, en sprack: ô jongelingen,
Wie zet nu eerst met my op onzen vyant aen?
Hy schiet een' schicht, en vangt het oorloghsvoorspel aen,
En geeft zich trots in 't velt, en terght den torenwachter.
De spitsbroêrs volgen hem op deze leus van achter
Met vreeslijck veltgeschrey. het geeft den Rutuler
Groot wonder dat de Frygh dus suffen blijft van verr',
En nestlen in zijn schansse, en datze, als oorloghslieden,
Zich in het vlacke velt, om hun het hooft te bieden,
Niet moedigh laeten zien. prins Turnus, dus te paert,
Bezichtight met verdriet de muuren herrewaert
En derwaert heene, en zoeckt, langs ongebaende wegen,
Een kans, en toegangk: en gelijck de wolf, verlegen
Van bittren honger, om de volle schaepskoy loert,
En om den stal, in wint en regen, heel ontroert,
Te midnacht tiert en huilt; terwijl d'onnoosle lammers,
Nu veiligh onder d'oy, haer moeder, met veel jammers
Noch blaeten, als hy beeft en uitgesloten blijft,
En fel en overboos van ongedult, verstijft
Van koude, raest, naerdien de honger, aen het hollen,
Gescherpt door 't vasten, en de drooge keel den dollen,
Terwijlze snackt naer bloet, afmatten: anders niet
Ontvonckt den Rutuler, daer hy de wal bespiet,
En haer bezettingen, het bloet van toornicheden.
Hy voelt van groote spijt een grisling door zijn leden.
Hy overleght vast waer een toegangk openstaet,
En door wat middel men den Frygischen soldaet,
Die nu bezet is, uit zijn sterckte op 't velt zal locken.
Hy rant de scheepsvloot aen, daer, wallen opgetrocken,
Zy aen de sterckte vast gemaert leght, van de wal
Beschut, en van den stroom omheint wort overal.

en doorsnuffelt alle toegangen, gelijck de wolf den schaepstal beloert:

Hy

Hy eischt van zijne maets, die door het velt braveeren,
Het vierwerck, brandttuigh, en wat branden kan en deeren
Grijpt zelf, verhit van toorne, een brandend pijnhout aen.
Toen vielenze op de vloot. prins Turnus stout bestaen
En tegenwoordigheit geeft moedt, en sterckt alle anderen.
De fiere jeught verziet zich voort van stoockebranderen,
En gloênde fackelen. men rucktze van den haert.
De fackel roockt en smoockt. de vette peckstock baert
Een zwarte vlam, en smoock: en vier en voncken waeien
En vliegen in de lucht, en daer de starren draeien.

endelijck smijt hy den brant in de schepen,

O Zanggodinnen, zeght my nu wat Godt, wiens hant
De Troischen hoedde voor dien schrickelijcken brant:
Wie hunne vloot voor zulck een vlamme en vier beschutte:
Want elck van outs geloofde, en waerheit onderstutte
Dat moeder Cybele, de moeder van de Goôn,
Jupijn, der Goden vooght, dus aensprack voor zijn' troon;
Toen vorst Eneas eerst zijn vloot op Ida boude,
En reedde in Frygië, eer hy zich ter zee betroude:
Vergun uw moeders bede, ô zoon, het geene zy,
Die u geborgen heeft voor wreede tiranny,
En op den troon gezet, verzoeckt aen uw vermogen.
Een pijnbosch stont in top van Ida opgetogen,
Een woudt, heel zwart en dicht en doncker om zijn loof
Van harsboom en ahorn, en daer het out geloof
En offerhanden my behaeghden veele jaeren:
Dit schonck ick den Trojaen, toen hy ter zee zou vaeren,
Een vloot van noode had: nu houdt de vrees my vast
Bekommert, en beducht. ontlastme van dien last,
En laet uw moeders bê dit heiligh hout behoeden,
Op dat geen vaeren het bederve in zoute vloeden,
En water nochte wint dit krencke. dat genot
Geniet' de stam, die op ons bergen bloeit en bot.
De zoon, die 's hemels loop bestuurt door zijn vermogen,
Zeght: moeder, waer toe wilt gy 't nootlot uit den hoogen

De poeet roept de Zanggodinnẽ aen, op datze hem ontvouwen wat Godt de schepen redde. Cybele badt eertijts Jupijn om de behoudenis der zelve:

Nu

i brengen? wat verzoeck is dit, dat pijnboomhout,
houte kielen, van een sterflijck mensch gebout,
n onversterflijck recht genieten op de bare?
eas veiligh het onveiligh vlack bevaere?
at Godt vermagh dit? doch veel liever wil ick wat,
Vanneerze haere reis afleggende, afgemat *by beloofdeze*
moegevaeren, in d'Ausoonsche havens rusten,]
zee ontquam, en aen de Laurentijnsche kusten
n Troischen krijghshelt voerde uit zoo veel angst en noot,
tlasten van bederf, en dan de gansche vloot
Zeegodinnen door mijn maght om hoogh verkeeren, *in Zeegodinnen te veranderen, gelijck Nereus dochters;*
datze als Galatee en Dotho heenlaveeren,
klooven met haer borst de wateren der zeen.
sprack hy, en bezwoer dit by d'afgrijslijckheên
n 's helschen broeders stroom, by d'oevers, om zijn' navel
loeit van poelen, zwart als peck, en root van zwavel.
hemel davert fel, en dreunt, als hy 't belooft,
haer dit sterckt met eede, en toeknickt met zijn hooft.
lang beloofde dagh, de tijt, van Schickgodessen
eemt, is voor de hant, wanneer om brant te lessen,
torts te keeren van het godtgewijde hout,
ewelt van Turnus, in zijn' aenslagh brusk en stout,
Goden moeder weckt. toen flickerde uit den hoogen *waerom Cybele nu*
nieu en hemelsch licht met straelen in hunne oogen:
groote wolck scheen uit den oosten door de lucht
drijven, en men hoorde een' zangrey in der vlught
Ida, en een stem borst yslijck uit de wolcken,
oort by Rutulers, en by Trojaensche volcken:
roischen, weest gerust, en arbeit niet zoo zeer,
voorstant van mijn vloot, met bystre tegenweer:
nt Turnus zal de zee eer branden, en verwinnen
't heiligh pijnboomhout. gaet heen, gy Zeegodinnen, *de scheepen in Zeenymfen verkeerde.*
t los en vry in zee, op 's moeders hoogen last.
chepen rucken tou, en wat aen d'oevers vast

Gemaert leght, daetlijck los, en dompelen in 't vaeren
Hun ſnuiten, als dolfijns, in zee en zoute baren,
Veranderen van vorm [het is een wonderwerck,]
In zoo veel maeghden, en zy worden even ſterck
Van tal, als ſchepen, die hier aen de zeekuſt laegen,
Voor wint in zee gevoert. de vyant ſtaet verſlagen
Van zin, Meſſapus en het paerdevolck ontſtelt.
De Godt des Tybers ſlaet een heeſch geluit op 't velt,
En treckt zijn' voet te rug naer zijne kil en bronnen:
Turnus beduit dit averechts, Maer ſtoute Turnus geeft het hierom niet gewonnen:
Hy toont zijn moedigheit met woorden, en braveert,
En ſtoft van forsheit dus: dit zeegedroght onteert
En dreight den Troiſchen. Godt Jupijn komt zelf van boven,
Van zijn gewoone hulpe en byſtant hun berooven.
Geen Troiſche wachte zich voor wapens, en geweer,
En 't vier des Rutulers: de zee en ieder meer
Is onbevaerbaer voor Trojaenen, die nu zuchten,
En geene hoop zien om hun vyanden t'ontvlughten.
Zy miſſen 't ander deel der weerelt aen het ſtrant.
De zee wort hun berooft, en wy zijn heer op 't lant.
Zoo veele duizenden van dappere Italjaenen
In 't harnas komen hun op 't lijf met ſtandertvaenen.
Ick ſchrick voor 't nootlot niet, al ſtoft de Frygiaen
Dat Godts orakels klaer op zijne zijde ſtaen.
Hun nootlot heeft zijn deel nu ruim genoegh genoten,
En Venus deſgelijx, terwijl de vracht der vlooten
Van Troje haeren voet op deze Auſoonſche kuſt
Gezet heeft. ick heb zelf oock naer mijn' wenſch en luſt
Mijn nootlot op de hant, om ſchelmen, die 't zich belgen,
Dees bruit t'ontweldigen, en Troje te verdelgen:
Want Atreus bloet gevoelt het ſchaecken niet alleen,
En zich te wapenen paſt niet alleen Myceen.
Doch zoo men zeght: 't behoort de wraeckzucht te genoegen
Datze eenmael zijn geſtraft, die zich al t'eerloos droegen:

Hoe nu? was 't niet genoegh datze eens een lasterstuck
Begingen? waer 't niet best van 't jofferlijcke juck
Zich gansch t'onthouden? en dit volck, dat nu dus moedigh
Zich zelf op wal en graft [een kort en wederspoedigh
En een klein uitstel van een wisse doot,] verlaet,
Zagh dit Neptunus bou, de stadt en al den staet
Van Troje, niet in gloet en kool en asch begraven?
Maer ô mijn gasten, ô mijn uitgeleze braven,
Wie rust zich toe om met houweel en schuppe en spa
De wal te sloopen, en met my, op Godts gena,
't Verbaesde leger in zijn wallen te vernielen.
'k Behoef Vulkaens geweer, noch geene duizent kielen
Om dit Trojaensch gewelt te dempen: laetze vry
Gheel Hetrurie te hulpe neemen: zy
Behoeven geenen nacht noch duisternis te schroomen,
Noch datwe bloo by nacht, en, na het ommekomen
Der schiltwacht op het slot om hoogh, het heilighdom
Hun steelen zullen: of van schrick ons wederom
Verschuilen in den buick van 't paert: maer wy belasten
By lichten dage hen met vierwerck aen te tasten.
Ick zal hun toonen dat geen wulpsch Pelasgiaen,
Noch Grieck, dien Hektor voor de poorte en wal hiel staen,
Tien jaeren achter een, hun vesten aen komt rannen.
Dewijl het beste deel van dezen dagh, ô mannen,
Nu al verlopen is, zoo ruste 't werck hier by.
Bezorght het lijf, en past om vroegh op uw gety
Hen morgen met den dagh kloeckmoedigh op te wecken.
Messapus wort terwijl bevolen alle plecken
Erwegen naer de poort met schiltwacht te voorzien,
En licht rondom de vest t'ontsteecken voor 't bespiên.
Men kiest'er zeven paer Rutulische en getrouwen,
Om voor den uitval van de muuren wacht te houwen
Met krijghsliên. ieder wort voorzien met een kornet
Van hondert borsten, die in gout en pracht heel net

en moedigt zijne soldaten om het leger aen te grijpen:

ondertusschen zet hy schiltwacht uit, tegens de stadt.

Uitmunten, purpere pluimaedjen laeten zwaeien,
Hun ronde gaſlaen, met de leus de ſchiltwacht paeien,
En die veranderen by beurten, en in 't velt
Ter aerde leggende, hun mackren, daer het gelt,
Den wijn toeſchencken, en de zilvre kroezen veegen.
Zy boeten wacker vier. de wacht brengt,niet verlegen
Met vaeck, den ganſchen nacht met ſpel en tuiſchen door.

De Trojanen houden wacht,

De Troiſchen zien dit van de wal aen, houden voor
Den vyant vaſt de wacht gewapent op den toren,
En ſlaen de poorten ga, en maecken van te voren

en ruſten zich toe.

De brug en torens klaer, en brengen hun geweer
Met yver by der hant. de forſſe en ſtrenge heer
Sergeſtus, Mneſtheus mê het werck te zamen ſpoeden:
Want vorſt Eneas, om alle onheil te verhoeden,
Indien 't de noot vereiſcht, hen over d'oorloghsjeught
Tot hoofden in 't bewint geſtelt heeft, om met deught
En raet en daet in al wat voorvalt haer te ſtijven.
De keurbende, om 't gevaer der wachtplaets te verblijven
Aen 't lot, bewaert zijn beurt, by lot elck toegeleit,
En paſt op zijne wacht, gewilligh en bereit.
De zoon van Hyrtakus, heer Nyſus, op de plichten
Des oorloghs afgerecht, en fix op pijl en ſchichten,
Omtrent en op den bergh van Ida, rijck van jaght,
Die hem naer Troje zont, hiel aen de poort de wacht
Met Euryael, zijn ſpits, den ſchoonſten der genooten
Van Troje, die getrooſt het harrenas aenſchoten;
Een jongen knaep, die noch den baert noit ſcheeren liet,
Dewijl men aen de kin het haer uitbreecken ziet.
Dees blaeckten beide in trouwe en onderlinge minne,
En volghden dezen toght. toen ſtondenze, eens van zinne,

Niſus ontdeckt zijn voornemen aen Euryalus.

Oock bey hun ſchiltwacht by de poort uit, zonder ſmert:
En Niſus zeght: zou Godt, ô Euryael, mijn hart
Nu wel met zulck een' brant en yver hier ontvoncken?
Of is een ieders luſt, noit zadt, en noit volſchoncken,

Zijn Godtheit, die hem drijft? mijn geest wert al een poos
Gedreven naer den strijt, om eenmael voor altoos
Wat treflijcks uit te staen, en kan dus stil niet rusten.
Gy ziet hoe zorgeloos de Rutulers dees kusten
Bewaeren. hier en daer brant licht voor onze poort.
Zy leggen in hunn' slaep en dronckenschap gesmoort.
Wy hooren geen gewagh; dies vat mijn overleggen,
En 't geen my leght op 't hart, om u alleen te zeggen.
De raet en 't volck begeert dat men hierin voorzie,
En mannen uitzende, en Eneas opontbiê,
En hem ons onheil voort verkundige naer boven.
Indien men 't geen ick eische u willigh wil beloven:
Want d'eer van deze daet vernoeghtme meer dan schat;
Zoo dunckt me dat men langs dien heuvel wel een padt
Naer Pallas veste en stê van hier zou kunnen vinden.
Euryalus, van lust tot zulck een onderwinden *Eurialus belgt zich des,*
En lof geprickelt, bleef hier stom en stil voor staen,
En sprack zijn' lieven vrient met deze woorden aen:
O Nisus, schroomtge my, in eene daedt, zoo wacker
En treffelijck, met u te neemen, als een' macker?
Gedooge ick datge alleen dus heentreckt in dien noot?
Ofelt, mijn vader, een soldaet, zoo trots en groot,
Heeft my, in 't zwaer belegh van Troje vijf paer jaeren,
Zoo zacht niet opgequeeckt. ick heb, den krijghservaeren
Eneas en zijn lot naerstrevende overal,
Met neffens u zoo niet, in allerley geval,
Gedraegen. hier is oock een hart, dat lijf noch leven *en wil met hem trecken.*
Ontziet. ick hou deze eer, waernaer gy wenscht te streven,
Noch niet te dier betaelt met storten van mijn bloet.
Hier antwoort Nisus op: ick houde in mijn gemoedt *Nisus ontschuldight zich hier over,*
U niet zoo bloode, noch 't waer billijck, neen waerachtigh.
Zoo waerlijck laet Jupijn, die groot is en almaghtigh,
Of wie genadighlijck dien aenslagh aenziet, my
U immer wederom, behouden 's lijfs, en vry

Van leedt, aenschouwen: doch quaem onheil my te drucken
[Gelijck d'aenslagen meest met ramp en ongelucken
Verzelschapt gaen,] door Godts gehengen van om hoogh,
Zoo woude ick wel dat gy, die aengenaem in 't oogh,
En 't leven waerder zijt, my zelf moght overleven,
Op dat'er iemant waer, die, daer ick quam te sneven,
Mijn lichaem onder doôn noch zocht, en loste om gelt;
Op dat het, naer 't gebruick, ter aerde wiert bestelt.
Of, zoo 't Fortuin belet, mijn uitvaert moght stofferen,
En met een ydel graf mijn schimme noch vereeren.
Ick zoude, ô jonge knaep, geen stof tot zulck een' rou
Bestellen willen aen de droeve weduwvrou,
Uw moeder, die alleen, daer andre vrouwen rusten,
Het hart hadde u getrou te volgen op dees kusten,
En met de muuren, daer de groote Acest op steunt,
De nieugeboude stadt, zich 't minste niet bekreunt.
doch te vergeefs, Maer d'ander zeght: vergeefs en ydel is uw trachten,
Om dezen braven toght te slaen uit mijn gedachten:
'k Blijf onverandert by mijn opzet: laet ons spoên.
Hy weckte daetelijck de wacht op, die tradt toen
In hunne plaets, bewaerde op haere beurt hun stede.
dies gaenze te gelijck hunnen dienst aenbieden. Hy gaet terstont zijn' gangk, en Nisus volght hem mede.
Zy vraegen ernstigh naer den koningk, hunnen heer.
De dieren lagen al gerust in slaep ter neêr,
Ontslagen van hun zorgh en arbeit op den acker:
Maer d'oorloghshoofden der Trojaenen even wacker,
En d'uitgeleze jeught beraemden in den raet
Wat dienstigh wezen moght voor 't rijck, en al den staet;
Wat hun te doen stont; wie Eneas best de maeren
Zou brengen van den noot en al hun wedervaeren.
Zy hingen midden in het leger, als een zwarm,
En leunden op hun spiets, de beucklaer aen den arm.
De mackers Euryael en Nisus beide porden
Om ingelaeten, en terstont gehoort te worden:

Hun zaeck was van belang; 't gewight van hun verzoeck
Zou 's raets verlet vergoên. Iülus, even kloeck
En rustigh in den raet, gaf daetelijck een teken,
En lietze binnen staen, gaf Nisus last te spreecken,
Die hief met yver aen: ô Troische krijghsraet, gunt
Ons naer uw reedlijckheit gehoor, en weeght dit punt, *Nisus voert het woort :*
Dat u wort aengedient, niet naer ons jonge jaeren.
De Rutuler, in ste van 't leger te bewaeren,
Light nu in zijnen slaep en dronckenschap gesmoort,
En ronckt in 't open velt. wy zagen op de poort
Den tweesprongk van den wegh, die, naer den zeekant open,
Zich stêwaert streckt, een plaets, waerlangs, zy onderkropen,
Men hun belaegen kan. hun vier gaet hier en daer
Wist uit, en smoockt om hoogh. indienwe op ons gevaer
Met uwe gunste nu een kans bestaen te waegen,
Gy zult Eneas haest, die nu door velt en haegen
Naer Pallas muuren is ontboden, met zijn' roof
En groote neêrlaegh zien aenstreven hier ten hoof.
Indienwe heenegaen het padt zal ons niet faelen,
Die dagen achter een uit jaegen, onder 't dwaelen,
Uit zeker doncker dal, de torens in 't verschiet
Verryzen zagen, en den loop van dezen vliet
Wel kennen. hierop sprack Alethes, de bedaeghde,
En rijp van brein: ô Goôn der vadren, wien 't behaeghde *Alethes danckt hier*
Het volck van Troje, en 't bloet van 't vaderlijck geslacht, *over de*
Om u vereerde, te beschutten door uw maght; *Goden,*
Nu hebtge noch niet voor de Frygiaensche zielen
Gheel ten uiterste te dempen, te vernielen;
Dewijl gy ons voorziet met zulck een dappre jeught,
En rustige gemoên, begaeft met eere, en deught.
Zo spreeckt hy, valtze bey, met hartelijck verlangen,
Om hunnen hals, en druckt hun handen: en zijn wangen
Zijn nat van traenen, die hy uitstort overbly:
Gemannen, kan ick u met recht naer uw waerdy

Voor

Voor zulck een heldenstuck met prijs en eere kroonen.
en belooft hun rijcke vergeldinge : De Goden zullen eerst uw daeden treflijck loonen.
Godtvruchte Eneas zal hier niet ondanckbaer staen,
En uw verdienst, zoo groot, wort namaels van Askaen,
Als hy volwassen is, verwaerloost noch vergeeten.
Askaen bezegelt dit. Ick, [zoo vervangt Askaen zijn rede,] hier gezeten,
En wiens behoudenis aen vaders weêrkomst hangt,
Beroepme, ô Nisus, nu op al wat eer ontfangt,
Neem groote Huisgoôn, en den Haertgodt van den vader
En vorst Assarakus tot tuigen, en te gader
Het heilighdom van Veste, en zweere met ontzagh
By mijne trou, wat heil my oock gebeuren magh,
Dat's u geschoncken. ga en hael, naer uw vermogen,
Mijn' vader herrewaert, en breng hem voor mijne oogen.
Indien hy keer', zoo zijn wy veiligh voor gevaer.
Ick zal u schencken een paer zilvre bekers, zwaer
Van 't fijnste zilver, met groot werck vol kunst gedreven,
Die, toen Arisbe zich in 't endt most overgeven,
Mijn vader kreegh, noch twee dryvoeten, tot een prael,
Twee groote baren gouts, eene overoude schael,
Van Sidons koningin gekomen onder 't minnen.
Maer komen wy in 't ende Italie eens te winnen,
En krijgen door het zwaert den scepter in de hant,
En loten om den buit: gy zaeght nu hoe parmant
Vorst Turnus, trots te paert, en moedigh op zijn wapen,
Met gout braveert. ick zal, ô Nisus, eer der knaepen,
Dien zelven beuckelaer, die zelve roode pluim
Uitzondren buiten 't lot voor u, gelijck gy ruim
En rijckelijck verdient. behalve die geschencken
Zal vader u met zes paer jofferen gedencken,
De bloem van 't gansche hof, en overschoon van leest,
En zijn gevangenen, en wat voor schat en geest
Aen hunne uitrusting hangt, waerme zy gingen stryen,
En tot een toegifte al Latinus landeryen.

Maer

Maer ô eerwaerde knaep, wiens jaeren mijnen tijt
Niet veel ontloopen, ick omhelze u heel verblijt
Uit al mijn harte, en houde u, onder zoo veel grooten,
In alle mijn fortuin, voor een' van mijn genooten.
Ick zal voortaen in vrede en ooreloge nu
Maer eer noch staeten staen, noch zege zonder u.
Ick zal in raet en daet my meest op u verlaeten.
Toen antwoorde Euryael: het zy de kans wil baeten,
Of tegenloopen, 'k zal in zulcke dapperheên
Nimm niet bezwijcken: doch ick bidde slechts om een
Jonste, boven al uw onverdient beloven:
Ick hebbe een moeder, noch een telgh uit Priams hoven,
Van overouden stam, die, in elende my
Vertreckende, geensins door Trojes heerschappy,
Noch door Acestes stadt en koninglijcke veste
Uit kracht te houden was: dees laet ick hier ten leste,
Ick zonder afscheit, eer zy eens beseft en ziet
Wat noot en lijfsgevaer dees aenslagh baert, of niet.
De nacht en gy, is 't noot, kunt tuigen en vermaenen,
Dat ick geensins kan zien mijn moeders rou, en traenen:
Dies bidde ick troost de droeve en arme weduvrou,
Verkomt haere eenzaemheit te hulpe in druck en rou:
Zoo veel te stouter zal ick alle rampen tarten,
En allerley geval. de Frygiaensche harten
Getroffen, stonden met de traenen in 't gezicht,
Ock schoone Iülus zelf, wiens hart, hier door gesticht,
Wiens treck tot vaders gunst geheel scheen t'overloopen.
Toen sprack hy: ick belove u alles wat gy hoopen
En wenschen zoudt, en wat u dappere aenslagh rijck
Verdient: ick houze oock voor mijn moeder, en gelijck
Kreüze [alleen haer naem verschilt,] in eere en waerde:
En zy, die zulck een' zoon ter weerelt broght, en baerde,
Geniet geen kleine gunst tot haeren lesten dagh.
Ick zweere u by mijn hooft, waer by mijn vader plagh

Euryalus belooft hem getrouwicheit, en beveelt zijn oude moeder in 's Princen hoede.

Te zweeren, al het geene ick u beloof voor allen,
Zoo d'aenſlagh deze reis geluckigh uit wil vallen,
Dat erft uw moeder en uwe erven op een ry.

Men begiftight hun beide,

Zoo ſpreeckt hy ſchreiende, neemt voort van zijne zy
Den gulden degen en de ſcheede van yvooren,
Zelf van Lykaon, in 't Kretenzer rijck geboren,
Heel geeſtigh uitgewrocht, en ſchenckt hem dit geweer:
Helt Mneſtheus ſchenckt hem een ruigh leeusvel tot zijne eer
Getrouwe Alethes ruilt zijn' helm met dezen vroomen.

en geleitze naer buiten.

Zy treên gewapent met den krijghsraet heen, en komen
Tot by de hooge poort, geleit van out en jongk.
Men wenſchtze heil en ſpoet. de ſchoone Iülus blonck
Van manbaere achterdocht, voor zijnen tijt en oude,
En toonde zijnen moedt. hy ſprack hen, en betroude
Hun veele zaecken aen den vader, dien hy mint,
Te melden, doch vergeefs: die laſt verdween in wint.

Zy ſpoeden naer het leger:

Zy gingen t'zamen uit, geraeckten over grachten,
En trocken in der nacht by doncker naer de wachten
Van 's vyants leger toe, om voor hun einde noch
Veel vyanden om hals te brengen door bedrogh.
Zy zien'er overal veel krijghsvolck, vol en droncken,
En hoorenze, in het gras geſtreckt, onachtzaem roncken.
Zy zien de wagens ſtaen op velt en waterkant,
De wapens, vaten wijns, en mannen, in het zant,
En tuſſchen raders en garreelen, nederleggen.

Niſus wil 'er op aen vallen, en beveelt Euryalus de wacht.

Dat moedight Niſus dit aen Euryael te zeggen:
Gelegenheit en tijt vermaenen nu ons tween
Wat dappers aen te gaen: de wegh leght derwaert heen.
Sla ga van verr': magh ick van achter ſlechts betrouwen
Dat my geen vyant volghe; ick zal hier onder houwen,
En baenen u den wegh. zoo ſpreeckt hy, zwijght heel kort,

Hy rant koningk Rhamnethes aen,

Rant voort Ramnethes aen, den trotſaert, die geſtort
En by geval geſtreckt op zijne velttapijten,
En hooge veltkoets, niet ontziet den nacht te ſlijten

Met ſlaepen dat hy ronckt; een koning, groot van maght,
En teffens wichelaer, by Turnus hoogh geacht,
Doch kon door wichlen 't zwaert van zijnen hals niet keeren.
Ter velt dry dienaers, die des konings ſtoet vermeeren, *En zijnen ſtoet,*
En ruſten onder tuigh, geweer, en harrenas,
Oock Remus ſchiltknaep en koetſier, zoo lang hy was,
Der onder 't paert betrapt. hy hieuze met den degen
Den hals af, die, vol vaecks, en ſlaeprigh neêrgezegen,
En hoofden lieten ſlap neêrhangen, tot hun ſtraf.
Den ſtreeck hy zelf den heer het hangend hooft oock af,
Wiens romp het zwarte bloet uitriſpte en heen liet loopen,
Dat d'aerde en zijn matras in 't laeuwe bloet verzopen.
Oock ſneuvelt'er Tamier, en Lamus, en Serraen,
En jongelingk, die ſchoon van aenzicht, overlaên
En droncken, van den wijn en ſlap, zijn leên liet ſtreelen,
Hier lagh zoo lang hy was, en ſpa by nacht bleef ſpeelen.
Geluckigh waer de knaep had hy den ganſchen nacht,
Tot in den morgenſtont, met ſpeelen doorgebraght.
Gelijck een nuchtre leeu, van hongersnoot geprickelt, *gelijck een nuchteren leeu den ſchaepſtal;*
Zich dol en razende in den vollen ſchaepsſtal wickelt,
En zet dien overende, en bijt, en ſleept, en ſleurt
Het zachte vee, dat ſtom van ſchrick en vreeze treurt,
Terwijl de moortmuil brult, bloetdorſtigh, en bloetgierigh;
Zoo paſt Euryalus te raecken, dol en vierigh, *oock helpt-'er Euryalus menigen om het leven.*
In 't midden van den hoop, en komt'er menigh fel
Die van geen aenzien is, op 't lijf gezwint en ſnel,
Herbeſus, Abaris, en Retus, Fadus mede,
Onweetende in den ſlaep verraſcht met punt en ſnede,
Behalve Retus, die den moort, noch wacker, zagh,
Hier angſtigh achter 't hol des berckemeiers lagh
En doock, en, toen hy rees, van 't lemmer wert doorregen,
En recht in zijne borſt den dootſteeck heeft gekregen,
Zoo dat al ſtervende hy zijne purpre ziel
Met wijn en bloet uitbraeckte, en doot ter aerde viel.

Hy voer ter ſluick al voort te vierigh op hen allen,
En quam de ſpitsbroêrs van Meſſapus aengevallen,
Daer endelijck het vier begon heel uit te gaen,
En hy de paerden noch, naer 's ruiters wijzen, aen
Den teugel en den toom gebonden, gras zagh eeten;
Als Niſus [want hy zagh hoe Euryael, gebeeten
Van wraecke, en al te heet in 't ſtorten van dit bloet,
Vervoert wiert,] hem in 't kort dit voerde te gemoet:
Nu toom u wraeck: de dagh komt op, en ons verraeden.
Al wraecks genoegh: men heeft door 's vyants bloet de paden
Geveilight. zy aen 't vliên, en laeten krijghsgeweer,
En zilvre wapens, en tapijt, en ſchael, en meer
Geweeren in den loop: en Euryael aenvaerde
Het paertsbehangſel van Ramnethes, groot van waerde,
En oock den wapenriem, met doppen, fijn van gout
Beſlagen, eertijts aen heer Remulus betrout,
En toegezonden naer 't gebiet der Tiburtynen,
Van rijcken Cedikus, tot een geſchenck, om t'zijnen
Palaize dus te noôn den uitgereiſden gaſt,
Die dit zijn' neef beſprack, in ſtervens noot en laſt,
Waerna de Rutuliers al dees cieraeden kregen,
En wonnen door de maght van hunnen blancken degen.
Euryal lade dit, doch tot zijne eige ſcha,
Op zijnen ſtercken neck, en ſchouder, zette dra
Meſſapus gulden helm, met pluimen trots beſteecken,
Vol moedts op 't hooft: en, dus ten leger uitgeſtreecken,
Ziet ieder het gevaer t'ontſlippen, eer 't hem gelt.
Terwijl het ovrigh deel der keurebende in 't velt
Lagh uitgeruſt, en voor de ſterckte hier verbeide,
Gingk d'andre ruitery, die onder het geleide
Van Volſcens was geſtuurt, dryhondert ſterck geſchat,
Met ſchilden geſtoffeert, uit vorſt Latinus ſtadt,
Om koningk Turnus zelf het antwoort t'openbaeren.
Zy naecken ree de wal, het heir en d'oorloghsſchaeren,

tot dat Niſus hem ſluit,

en met zijnen macker ten leger uitſtrijckt. Middelerwijl bejegent Volſcens dit paer,

Wanneerze juiſt dees twee van verr' ter ſlincke zy
Zien inſlaen, daer de helm, in 't oogh der ruitery',
By 't ſcheemren Euryael verriet door 't wederflickeren,
Als zy dien op zijn hooft zien ſchitteren, en blickeren.
Het is niet miſgezien, riep Volſcens: ſtaet, blijft ſtaen.
Staet vaſt: gy mannen, ſtaet: wat jaeght u herwaert aen?
Waerheene? ſpreeckt: ſtaet vaſt. wat zijtge voor gezellen?
Zeght op: waer leght uw padt? zy zwijgen ſtil, en ſnellen, *het welck boſchwaert in vlught,*
Antwoorden niet een woort, maer vlieden boſchwaert aen,
En zoecken trooſt en heul aen ſchaduwrijcke paên.
De ruiters ſluiten al de wegen, die zy kennen,
Omringen ſtreeck en ſpoor met wacht, in 't ommerennen
Te paert, van wederzijde. een vreeſlijck boſch, geplant
Heel ruigh van haegedoorne en dicht aen elcken kant
Van eick en ſchaduwe, laet nergens 't oogh een open,
Der donckre voetpaên hier en ginder heeneloopen.
De donckerheit van 't loof, de laſt van zijnen buit
Belemren Euryael. de vrees en nadocht ſtuit,
Verbyſtert hem op 't ſpoor, in 't ſpooren naer de wegen:
Maer Niſus gaet zijn' gangk, ontglipt zijn vyants degen, *daer Niſus ontſlipt,*
Ock zonder om te zien naer zijnen vrient, heel veer,
En raeckt al ylende tot by 't Albaenſche meer,
Dat ſedert zijnen naem naer Alba heeft gekregen,
Daer vorſt Latinus ſtal zoo hoogh ſtaet opgeſtegen.
Toen hiel hy ſtant, en zagh te ſpade met verdriet *Euryalus miſt,*
Terug naer Niſus, dien hy treurigh achterliet.
Hy kermde: och Euryael, rampzalige, in wat ſtraeten
Verliet ick u? waer vinde ick u, die nu verlaeten
Inaſt zijt? en hy loopt verbijſtert langs de baen
Van dit bedrieghlijck boſch, en ſlaet in 't heenegaen *en te rugge keerende,*
Zijne eerſte ſtappen gade, en dwaelt door dootſche heggen,
Hoort paerden, hoort gerucht, en tekens, die hem zeggen
Dat hy gevolleght wort, en dit verwijlt niet lang,
Of hem komt een geroep ter ooren, droef en bang,

hem in 's vyants handen vervallen ziet,

En ziet Euryalus, verbyſtert door de wegen,
En 't oorloghsboſchgerucht, by duiſter opgeſteegen,
Verbaeſt en onvoorziens in 's vyants hant beknelt,
Geſleept, en voortgeſleurt, en poogen met gewelt
Vergeefs t'ontworſtelen. wat ſtaet'er te bedrijven
Voor Niſus? met wat maght zal hy den jonglingk ſtijven?
Met welcke wapenen ontzetten in der noot?
Zal hy zich midden in den vyant, en de doot
Begeven, en van zelf in 's vyants degen loopen,
En eerlijck dit verlies met zijnen hals bekoopen?

dies hy zich ſchrap zet,

Hy zet zich haeſtigh ſchrap met zijnen ſcherpen ſchicht,
Om toe te worpen, en, aenſchouwende het licht,
Der maene om hoogh, verheft zijn ſtem aldus ten troone
Des hemels: ô Godin, ô dochter van Latone,
O eer der ſtarren, en beſchutsvrou van het woudt,
Verleen ons in den noot de hulp, u toebetrout.
Heeft vader Hyrtakus uw outer oit met giften
Om mijnent wil vereert: indien ick 't door mijn driften
Met wiltbraet oit vereerde, of iet van 't geene ick ving
Zoo danckbaer aen het ſlot des kerckgewelfzels hing,
Of haeckte aen 't heiligh dack; vergun dat ick rechtſchapen
Dien oorloghstroep verſtroie en voorjaeg' met mijn wapen.
Beſtier beſtier mijn ſpeer, en drijfze door de lucht.

en onder den hoop ſchiet,

Zoo ſprack hy, ſchoot het punt van yzer met der vlught
Uit al zijn maght. de ſpeer, toen zulck een kracht haer porde,
Doorklooft de donckre lucht zoo vreeſlijck, datze ſnorde
Door hout en leder van heer Sulmoos borſtrondas;
Daer brackze in ſtucken, trof hem 't ingewant, die ras,
Nu bleeck en koudt, een beeck van warrem bloet uitbraeckte
Ter borſt uit, hickte, en ſnickte, als 't harde borſtbeen kraeckte,
Hy al zijn darmen ſchud. zy zien rondom door 't licht.
De zelve ſchutter ſchiet noch eenen andren ſchicht
Veel feller van zijn oor. terwijlze hier vaſt beven,
Wort Tagus oock een ſpeer met volle maght gedreven

An wederzijde door den weecken ſlaep van 't hooft,
Het kraeckt, en 't punt blijft laeu, nu van zijn maght berooft,
En zijn doorſchoten brein gehecht ter neder hangen.
De forſſe Volſcens raeſt, en weet niet aen te vangen
In zijn verbolgenheit, dewijl hy nergens niet
Den ſchutter van den ſchicht noch zijnen ſchuilhoeck ziet.
Ghy zult my evenwel, zeght hy, die beide moeten,
Terſtont op ſtaenden voet, met uwen bloede boeten,
Hy treet in 't ſpreecken met zijn uitgetrocken ſtael,
Om zich te wreecken, heel vergramt naer Euryael:
Maer Niſus zinneloos, en angſtigh voor dit tergen
Der wraecke, kon zich toen niet langer hier verbergen
In 't doncker, noch zijn' vrient aenſchouwen in dien laſt,
En riep: raeckt my: raeckt my: ick ben de man, de gaſt,
Die u dit heeft gekuiſcht. wilt hier uw gramſchap ſtaecken.
O Rutuliers, paſt my met uw geweer te raecken.
Het's enckel mijn bedrogh: dees heeft u niet miſdaên,
Noch had het hart, noch kon noch dorſt dit ſtuck beſtaen.
Neem hemel en geſtarnt, hier van bewuſt, tot tuigen.
Zoo zeer beminde hy dien vrient [om hen te buigen,]
Den ongeluckigen. aldus riep Niſus: maer
De degen, Euryael met kracht en al te zwaer
Dus toegedreven, drong door vleeſch en ribben heenen,
En door zijn blancke borſt. hy tuimelt, zonder ſteenen,
Ter aerde hartſteeck doot, en 't jeughdigh bloet loopt ſtijf
Der dootwonde uit, en verft dat overſchoone lijf.
Het hooft hangt op de zy ter ſchouder af beneden,
Gelijck een purpre bloem, van 't kouter afgeſneden,
Dat quijnt, en heeneſterft: of mankop met zijn zaet,
Doornat beregent, hooft en hals neêrhangen laet.
Maer Niſus vlieght, vol toorne en wraeck, hier midden, onder,
En, onder al den hoop, zoeckt Volſcens in 't byzonder:
Op Volſcens is 't gemunt, op hem en anders geen.
De vyanden rondom omringen hem alleen,

Behin-

Volſcens, vol wraex, vaert hierom Euryalus toe, dies Niſus, voor den dagh komende, zijnen macker ontſchuldigt, zich zelven beſchuldigt; doch Euryalus kleeft'er en legt gelijck een bloem door den ploegh afgeſnedẽ, of mankop, dat zijn hooft laet hangẽ. Niſus vlieght Volſcens toe, houwt hem neder, en ſterft op zijnen macker.

Behindren hem met kracht en moedt, aen alle zijden.
Hy dringt niet flaeuwer in met schermen, steecken, snijden,
En schittert met zijn zwaert, tot dat hy op een nieu
Den Rutuler, die schreeude, in zijne troni hieu,
En hem zelf stervende, beroofde van zijn leven.
Toen smeet hy zich, van liefde en vroomheit aengedreven,
Met zijn doorsteecken lijf op zijnen dooden vrient,
En storf gerust op hem, die zulck een trou verdient.

De dichter beloost hun eenen eewigen naem.

Geluckigh paer, indien mijn vaerzen iet vermogen,
Geen tijt zal d'eeuwen, die noch komen aengevlogen,
Van uw gedachtenis berooven, alzoo lang
Eneas afkomste, en wat aen zijn telgen hang,
De vaste steenrots van het Kapitool bewoone,
De Roomsche vader 't rijck bezitte in zijnen troone.
De rot der Rutulen gingk triomfeerend heen,
En streeck dien rijcken buit. men droegh met luid gesteen
Den dooden Volscens in het leger, daer het schreien
Niet minder was, als zy Ramnethes lijck geleien,
En doot zien leggen, en met eenen menigh helt,
En Numa, en Serraen, met eenen torn gevelt.
Hier kon men allereerst den grooten toeloop kijcken
Naer dootgewonden, en naer droeve en doode lijcken,
Ter stede, daer de moort noch versch gevallen bleeck,
En 't laeuwe bloet noch schuimt, gelijck een volle beeck.
Zy zien Messapus helm, den rijcken roof met schroomen,
En 't paertbehangzel, op den hals hun afgenomen.

Toen de dagh op quam dringen

De schoone Aurore, uit haere oranje ledekant,
Voor Tithon opgestaen, bespreide alree het lant
Met eenen frisschen glans. de zon bescheen alle erven,
En overstraelde alree de velden, en gaf verven
Aen alle dingen; als de koning Turnus rees,
En trots gewapent al de mannen onderwees,
En zijn gewapenden ten aenval quam vermanen,
Een ieder hooft ten storm aenprickelen zijn vaenen,

En wetten haeren haet door allerley gerucht;
Het hooft van Euryael en Nisus in de lucht,
Een deerlijck schouspel, op hun hooge spiets gesteecken, *stack men Nisus en Euryalus hoofden op spietsen.*
Voort met geschrey gevolght, verhit om zich te wreecken.
Aeneas krijghsraet stelde omtrent de slincke hant
Der muuren, [want de stroom omringt den andren kant,]
Het volck, bezette alom met maght de breede grachten.
Zy staen op torens vast om hoogh bedruckt en wachten,
Zy zien de hoofden der twee jongelingen voort *d'Eneadynen vernemen dit,*
Op speeren steecken, vuil besmet, en root van moort,
En, van het zwarte bloet geverft, afgrijslijck vloeien.
De vlugge Faem terstont, als een postin, aen 't roeien
Met haere vleugelen door dees verbaesde stê,
Om dit t'ontdecken. zy glipt voort, en melt het mê
De lieve moeder van Euryalus, in rouwe. *oock Euryalus moeder, die valt aen 't misbaer en klaegen.*
Een kille kou bevangt de leên der weduvrouwe.
Zy worpt haer schietspoel en de draeden uit de hant,
Vlieght uit, en huilt bedroeft, en dol, van kant tot kant,
Als vrouwen plaghten, voort de vlechten uitgetogen,
En zinneloos en dol de vesten opgevlogen,
Naer stadts bezetting toe. zy ziet geen schichten aen,
Soldaeten, noch gevaer. zy jammert, heel belaên,
En kermt zoo droef, dat lucht en velt hier af gewaegen:
Oh Euryael, mijn kint, hoe zie ick u verslaegen!
Zijt gy dat, ô de rust van mijnen ouden dagh!
O wreedaert, mostge my alleen in dit geklagh
Verlaeten? moght het, och, uw moeder niet gebeuren
U in uw doot gestiert, voor 't jongste te betreuren,
Eens aen te spreecken? och, gy leght'er onbekent
In Uitheemsch lant, gescheurt, gereeten, en geschent,
Latijnsche honden en den vogel tot een spijze,
En ick, uw moeder, droegh uw lijck niet, naer de wijze,
Ten huize uit, nochte loock uwe oogen, nu al stijf,
Noch wiesch, noch trock u eerst een dootkleet aen het lijf,

Het welck ick nacht en dagh beyverde onder 't wercken,
Om mijnen ouden dagh met dezen troost te stercken.
Waer vinde ick nu uw lijck? in wat gewest zijn nu
Uw lichaem en uw leên, gescheurt gesleurt zoo ruw?
Komt gy my nu dus t'huis, ô zoon, ô overmande?
En volghde ick u hierom, te water, en te lande?
Hebt gy medoogen, zoo doorschiet, doorschietme vry:
Verschiet, ô Rutuliers, al uw geschut op my.
Verdelght my eerst door 't zwaert. ô vader, vooght der Goden,
Ontferm u: drijf nu my, d'elendighste en vol nooden,
Met uwen blixemstrael ter helle: want mijn hart
Kan op geene andre wijs verlaeten 's levens smart.
Dit kermen treft elck een, en alle harten weien
In droefheit, onder dit bedruckt en droevigh schreien.
Hun krachten, ongekneust in oorlogh, worden slap.
De helt Ideüs neemt met hulp van Aktor knap
[Ilioneüs en Iülus, die vast weende,
Geboden dit,] dees vrou, die droef en deerlijck steende,
En 't volck weemoedigh maeckte, en brengenze op hunn' arm
Ten huize in van de straet, vol droefheit, en gekarm.

Volscen en Rutulē bestormen dē wal:

De kopre stormtrompet klonck schricklijck voor den volcke,
Gevolght van veltgeschrey, zoo gruwzaem dat de wolcke
En hemel wedergalmt. de Volscen schieten snel
Met hunne schiltpadt toe al teffens, even fel,
En brengen reedschap, om de diepe graft te vullen,
Den muur te sloopen. een gedeelte hoort men brullen,
Dat zoeckt een' toegangk, om met brugge en storremleêr
Te steigren op de wal, daer luttel krijghsvolck meer
Gereet staet, en de ring der krijghsliên, wijt aen 't gaepen,
Min is gesloten van soldaeten, in hun wapen.

de Trojanen verweeren zich.

De Troischen, lang gewoon de muuren voor te staen,
Aen 't worpen met getuigh en schichten stadigh aen,
En stooten stijf van zich met kloeten, en met stocken.
Zy rollen steenen, zwaer en wightigh, onder 't wrocken

Des vyants, van om hoogh met zorghelijck gevaer,
Of zy het ſtormdack en zijne orden, hier of daer,
Waer zy bedeckt is, dus van boven moghten ſloopen:
H[illegible]ſchoon de vyanden, in 't ſchiltpads hol gekropen,
Niet ſchroomen zulck een buy kloeckhartigh uit te ſtaen,
Zy zijn te maghteloos om langer op te gaen:
Want waer de ſtorremdrom hun vreeſlijck ſchijnt te naeren,
Daer wentlen rollen zoo veel Troiſchen, lang ervaeren,
Onmenſchelijck gevaerte en wight van ſteenen af,
Die onder Rutuliers een breuck en ruimte gaf,
Hun wijt en breet verplette, en, onder dit rumoeren
En ſtormen, het gewelt der ſchiltpadt komt t'ontſnoeren.
De ſtoute Rutulier bemoeit zich langer niet
Met ſtormen onder dack, maer worpt, en ſmijt, en ſchiet,
Om d'andren van de wal te drijven, en te jaegen.
Mezents, aen d'andre zy, om Pergamum te plaegen,
Zoo vreeſlijck als hy was van opzicht, zwaeide ſtout
Een fackel van Hetruſch en brandend pijnboomhout,
En tradt met vierwerck toe, dat roock en vlammen baerde.
Meſſapus, eene telgh van Godt Neptuin, te paerde
In oorloge afgerecht, hieu zelf de wallen om,
En eiſchte een ladder, op dat hy de veſt beklom.
Ick bidde, ô Kallioop, geef uwen oorloghszanger
N[illegible]in hoe groot een' moort en nederlaegh, hoe langer
Hoe wreeder, Turnus hier te weegh broght met zijn zwaert;
Wat mannen, hooft voor hooft, een ieder hellewaert
Met zijnen degen ſtierde. ontvoume 't vreeſlijck ſtryen
Van voor tot achter toe, en 't oorlogh op zijn ryen.
Want gy, Godinnen, hebt geheughenis alleen
Hier van, en kunt ons dit verhaelen achter een.
Een hooge toren ſtont gebout op zijne ſtede,
Om hoog met bruggē wel voorzien voor 's krijgsmans ſchrede,
En overyſlijck ſteil om tegens op te zien.
All' Italjaenen, hier aen 't ſtormen, poogen dien

De dichter roept Kalliope aen, op datze hem dit gevecht ontvouwe.

Door 't uiterste gewelt, door 't uiterste vermogen,
Heel t'overweldigen, te sloopen: d'andren poogen,
Om hoogh op een gepackt, met steenen en geschut
En schichten dit gevaert te dienen tot een stut,
Turnus slingert met vierwerck den toren in brant.
Uit ope vensteren. prins Turnus, trots ten strijde,
Neemt eene ontsteecke torts, en klitst haer in de zijde
Des torens, dat de vlam door 't stoocken van den wint
En 't flackren vatten aen den post en plancken vint.
De zolder brant, daer die van binnen dit weêrstreven,
En zich verweerende nu sidderen, en beven.
Zy poogen te vergeefs t'ontvlieden dezen brant,
En loopen vast rondom, en wijcken aen dien kant,
Daer geene vierpest blaeckt: de toren overwightigh
Stort snel voorover door dien last, al t'onvoorzichtigh,
Dat al de hemel van 't gedruisch afgrijslijck dreunt.
Zy komen met dit pack, 't gewight dat op hen leunt,
Hen volght in 't vallen, voort half doot om laeghgestegen,
De borst van hunne spits en styve stang doorregen,
Doorsteecken. nauwelijx ontglippen Helenoor
En Lykus het gevaer. dees Helenoor was voor
Den grooten koning van Meonie, als een vrye,
Ter sluick door een slavin en am van Licimnye
Gekoestert, die hem stil en, tegens het verbodt,
Voor Troje in 't oorlogh zondt, een krijghsman in zijn rot
Heel licht gewapent, slechts met zijnen slechten houwer,
En onbemaelden schilt. in jaeren is hy ouwer
Helenor vliegt onder den vyant, om te sterven; gelijck een wilt dier onder de jagers.
En Lykus ongelijck. dees jongling, toen hy stont,
Zich onder duizenden van Turnus krijghsliên vondt,
En zagh van wederzy dien drang Latynsche troepen;
Zoo streeft hy midden in den vyant, hier geroepen,
Ziet doot noch leven aen, vlieght derwaert, daer hy 't met
Geweer en spitse en scherp ziet allerdichtst bezet;
Niet anders dan een dier, dat in den ringk der jaegeren
Durf brullen in 't geweer van alle zijn belaegeren,

Zich

Zich worpen, zonder eens te dencken om de doot,
Al dien dichten troep, en ſpringen in dien noot
Door kloet en jaghtſpiet heen: maer Lykus, vry wat ſneller
Te voet, kreegh met der vlught, in 't ſteigeren veel feller,
Door vyant en door ſpits den muur, en rept zich ſtout
In zijne hant te ſlaen aen 't dack, heel hoogh gebout,
En' macker d'andre hant tot noothulp toe te reicken;
Als Turnus daetelijck, tot een zeeghaftigh teiken,
Hem ſnel met zijn geweer dus involght, en begraeut:
Zinnelooze gaſt, hoe waentge, dus benaeut,
Ons handen noch t'ontvliên: met grijpt hy, onder 't hangen,
En ruckt hem met een groot ſtuck muurs, als een' gevangen,
Er neder: even als de ſchiltknaep van Jupijn,
In hemel vaerende, by klaeren zonneſchijn,
Een' haes, of witte zwaen ſnel oppaekt op de heide:
Of als de wolf een lam, al blatende in de weide
Van d'oy gezocht, ten ſtal met kracht uitruckt. daer gaet
Een kreet ten hemel op. de Rutulir beſtaet
De graft te dempen, ſchiet met vierwerck: maer de trotſe.
Ilioneüs met een ſtuck van eene rotſe
Vernielt Lucetius, die opquam by de poort,
En brandtuigh aendroegh. hier velt ſtrenge Liger voort
Emathion ter neêr. Aſilas ſtaet'er boven,
Der Chorineüs ſneeft; d'een om zijn' ſchicht te loven,
En d'ander om den boogh. helt Ceneus velt Ortijgh,
Doch ſneeft door Turnus hant, die velt in dezen krijgh
Ook Itys, Klonius, en Promulus te zamen,
En Sagar, Dioxippe, en Ide, heet in 't praemen,
Die, moedigh en getrooſt, den toren ſtout beſchut,
En in 't verdaedigen om hoogh de wallen ſtut.
Hier moet Privernus mê voor Kapys voeten ſneven.
Temille had hem eerſt een lichte ſchrab gegeven.
Hy worpt te reuckeloos zijn' ſchilt wech, zonder laſt,
En midlerwijl de hant naer deze wonde taſt,

Lykus pooght t ontglippen,

doch Turnus vat hem, gelijck d'arent eenen haes of zwaen; of de wolf een lam.

D'een wil de graften dempen,

d'ander belet dit, en men vecht vreeſſelijck van wederzyde.

Zoo hecht een vlugge pijl haer aen de ſlincke zijde,
En treft wel dootelijck de long, die 't hart bevryde
Met koelen. Arcens zoon ſtont braef in harrenas
En geborduurden rock, zoo helder als die was
Van yzerroeſt gewrocht, gelijckze in Pontus draegen.
Hy, ſchoon van aengezicht, quam hier op 't welbehaegen
Van zijnen vader, die hem ſtreng hadde opgevoedt,
In 't bloedigh woudt van Mars, by den Simeetſchen vloet,
Daer 't heiligh outer van Palikus, heet in 't wreecken,
Gezoent wiert met der tijt. Mezents, van wraecke ontſteken,
Leght flux zijn wapens neêr, en ſlingert om zijn hooft
De ſlinger, datze door de lucht omſnort, en klooft
Hem met een gloeiend loot den ſlaep van 't hooft, zoo krachtig
In 't midden, dat hy ſtort, en neêrploft, heel onmaghtigh,
In 't zant geſtreckt, zoo lang en groot hy was van leên.

Askaen deed hier zijn eerſte proef, en doorſchoot Numaen,

De Faem zeght dat Aſkaen, ſlechts afgerecht voorheen
Op jaght, en vlughtigh wilt in boſſchen voor te jaegen,
Toen d'eerſte reis, een' pijl in 's vyants oorloghslaegen
Van boven nederſchoot, en velde met zijn hant
Den ſtoffenden Numaen, hoe ſterck hy was, in 't zant,
Oock Remulus genoemt, die korts door Junoos zegen,
De jongſte zuſter van prins Turnus had gekregen.
Dees, die zoo trots vooraen in d'eerſte heirſpits ſtont,
Braveerde den Trojaen met zijnen laſtermont,
En ſchimp, en hoon, en trots; en wulpſch en opgeblazen
Van geeſt op 't nieuwe rijck, vermat zich, als de dwazen,
Veel groote zaecken, riep al buldrende overluit:
O Frygen, nu tweemael gevangen, komt vry uit:
En ſchaemt gy u niet eens, belegert in uw wallen,
Te blijven leggen, verr' van ruſtigh uit te vallen,
Te ſchuilen voor de doot, in 't ſlot van uwen muur?
Beziet eens wat voor volck door wapenavontuur
Naer ons vorſtinnen ſtaet. wat Godtheit hiet u ſtreven,
Wat dolheit heeft u naer Italie gedreven?

Gy hebt nu hier geen zoons noch bloet van Atreus voor,
Geen schalcke Ulysses tong. wy zijn op 't wapenspoor
Uit eenen harden stam gesproten, voortgekomen.
Wy brengen 't jonge kint heel vroegh aen koude stroomen,
En leeren 't harden in den regen, koude, en wint.
De jonge knaep is vlug ter jaght, en jaghtgezint,
En rent zich af in 't bosch, en acht het spel, als mannen,
Een paert te rennen, boogh en pezen streng te spannen.
Maer ons volwasse jeught is arbeitzaem, gewent
Tot armoede, en behelpt zich armelijck, en kent
Zijn staet, en bout en egt des ackers vruchtbaerheden,
Of volght den krijgh, rammeit bestormt de stercke steden.
Wy slijten 's levens tijt, daer 't bloet het zwaert bevleck',
En geven 't jonge volck een veltspeer op den neck.
De moedt bezwijckt ons niet in d'oude en traege jaeren,
En d'oude draeght den helm op zijne grijze haeren.
Het lust ons uit te zien, te loopen op vrybuit,
Te leeven op den roof. gy komt met kleedren uit,
Die dertel van saffraen en purperverwe gloeien.
Uw lust is ledigheit, elck een ten dans te moeien,
Uw opperste vermaeck. uw mouwen hangen, teêr
En op zijn joffers, lang by uwe rocken neêr.
Gy knoopt de myters om uw keel met zijde banden;
Rechtschape wyven, uit uw Frygiaensche landen,
[Want gy geen Frygen schijnt, noch mannen,] loopt vry heen
Naer uwe Dindyma ten berge op, naer de steên,
Gewoon van outs uw pijp op 't feest te hooren pijpen,
Die gy by beurte met twee vingren weet te grijpen,
Wanneer gy 't luchtoor stopt met ongelijcken toon.
De trom van Cybele de moeder komt u noôn
Van Ida, met de fluit van boschboom, fijn en grover:
Laet mannen, wien het past, den wapenhandel over,
En legt het lemmer neêr, het yzer en het stael.
Ascaen verdraeght geensins, dat hy met zulck een prael

Van

Van woorden hem braveert, en Troischen stout durf schelde
Hy keert zich flux naer hem, en treckt, als 't hooft der helden
De paerdezenuwpees en pijl te strenger aen,
Haelt d'armen wijdt van een, en staet, voor dit bestaen,
En bidt ootmoedigh Godt Jupijn met deze bede:
Almaghtige Jupijn, begunstigh, hier ter stede,
Mijn stout bestaen: ick zal uw kercken, naer de wijs,
Met gaven eeren, en opoffren, u ten prijs,
Een jongk en sneeuwit kalf, met een vergulde starre,
En van zijn moeders grootte, en dat, gelijck een varre,
Alreede stoots is, en met klaeuwen achter uit
Kan smijten, dat het stuift. dit heilige geluit
Komt ras den hemelvooght en vader zelf ter ooren,
Die laet ter slincke hant terstont den donder hooren,
Van 't heldere gewest des hemels, en de boogh
Die den vermeeten met den doot dreight van om hoogh,
Schiet los, en rammelt luit. de pijl, dus afgeschoten,
Snort vreeslijck in zijn vlught, het staele punt den grooten
Braveerder door den slaep van 't hooft, en door zijn brein.
Gy trotse, ga nu heen, beschimper van 't gemein
En onze vromicheit. de Frygiaen, tweemaelen
Gevangen, antwoort dus met deze tonge en taelen
Den stouten Rutulir. zoo sprack de kleene Askaen.
Hierop krioelt en tiert de vrolijcke Trojaen:
Elck schijnt van moedigheit de lucht en wolck te raecken.
Apollo by geval zagh neêr van 's hemels daecken,
Met zijn gekrolde kruin gezeten op een wolck,
Uit dit gewest der lucht, 't Ausonisch oorloghsvolck,
En over al de stadt, en sprack aldus zeegachtigh
En moedigh jongsken aen: ô knaep, vaer vroom en krachtigh
Dus voort in dapperheit en vroomheit, nimmer moe.
Zoo gaet men recht naer Godt en naer de starren toe.
O godlijcke afkomste, en die Goden aen zult teelen,
Met recht zal d'oorelogc, en alle krijghskrackeelen,

waer door Apollo Iulus zijn geluck voorspelde.

nootlot rijzende, getemt zijn door 't gebit,
nneer Aſſarakus geſlacht het rijck bezit.
rijck van Troje valt te kleen voor uw vermogen.
ſpreeckt hy, daelt terſtont van boven uit den hoogen,
treeft door wint en lucht, en zoeckt Aſkaen alleen.
rop verkeerde hy van aengezicht, en ſcheen
ouden Butes ganſch gelijck van geeſt en wezen,
voortijts ſchiltknaep, by Anchiſes uitgelezen,
trou hofkapellaen geweeſt was in dien tijt.
rader had hem toen Iülus toegewijt
eenen toghtgenoot. Apollo treet'er heenen,
ouden heel gelijck, van ſpraeck en verf, met eenen
wapenklanck, en haer, alree ſneeuwit en grijs,
preeckt Iülus aen, die moedigh ſtont naer prijs:
s zoon, 't zy u genoegh door Godts gehengen
naen met uwen pijl aldus om hals te brengen. *en riet het gevecht te ſtaecken.*
roote Apollo gunt voor eerſt u dezen lof,
jt den pijl niet, die den overdwaelſchen trof,
fix als Febus zelf. ô knaep, nu ſtaeck dit vechten.
ſpreeckt Apol, en leght nu onder dit berechten
menſchlijck aenzicht af, verdwijnt aen dunne lucht
verre uit zijn gezicht. elck overſte aen dees vlught
Godt, en zijn geweer, die langer niet blijft ſammelen.
hoort in zijne vlught den pijlekoker rammelen,
arom zy, op 't gebodt van Febus, en dien laſt,
en, op 't vechten heet, dit heftigh vechten vaſt
ieden, en zich zelfs weêr in den ſtrijt begeven,
merckelijck gevaer en noodt van lijf en leven.
rucht loopt over al de muuren door de wacht,
rens. ieder ſpant den boogh, en draeit met maght
vyant ſchichten naer zijn lijf, daer op die plecken
jlen in hun vlught, als hagel, 't velt bedecken.
klonkcen ſchilt en helm en yzer, ſlagh op ſlagh.
vecht wort feller, en zoo vreeſlijck dezen dagh, *Hier na nam de ſtrijt zoo*

heftigh toe, gelijck een felle ſtortregen en hagelbuy.

Gelijck, wanneer van 't weſte en uit de Regenbocken,
De zwangre wolcken, zwart en dichter aengetrocken,
Ter aerde ſtorten, en zoo fel als langs de ree
Een guure hagelbuy komt ſtorten op de zee,
Als Jupiter met ſtorm van 't zuiden, en geklater
Van buien uitberſt, en het onweêr ſtort op 't water.

Pandarus en Bitias zetten de poort open,

Pandaer en Bitias, twee zoonen, voortgebroght
Van den Ideeſchen helt Alkanor, wel verzocht,
Die hen, in Jovis woudt liet opvoên, af liet rechten
By eene wilde vrou Hiëre, om trots te vechten,
Twee jongelingen, bey geteelt tot 's vollex wijck,
Hun vaders ſteil geberghte, en dennen zelfs gelijck,
En die de poort, door laſt des vaders toegeſloten,
Ontſluiten, durven zich, als ſtoute ſtrijtgenooten,
Verlaeten op hun ſpits, en troonen aen dien oort
Den vyant in hun ſchans. zy ſtaen hier aen de poort,
Ter rechte en ſlincke hant, gewapent voor de toornen.
De kammen ſchittren op hun helmen, recht als hoornen,

en zijn zoo hoogh, gelijck een paer eickẽ.

Gelijck twee eicken, die, langs den Liquentſchen vliet,
Of Padus oevers, of by Atheſis, met riet
Genoeghelijck geboort, hunne ongeſchore locken
Ten hemel heffen, en met hunne kruinen ſchocken,
En knickebollen door hunne overwightigheit.

De Rutuliers berſten 'er op in,

De Rutulier, zoo dra de toegangk open leit,
Berſt in met al zijn maght, eerſt Quercens, de rechtſchapen,
De Platteberger, braef op zijn geweer en wapen,
De korſle Tmarus, en de ſtrijtbre Hemon mê
Met heele troepen vliên van dees bezette ſtê,
Of ſneven in de poort: dus groeit door deze ſmerten
De grimmigheit vaſt aen in onvereende harten:
En nu vergaderen de Troiſchen in een' drom.
Zy vechten hant aen hant, en durven wederom
En onbekommert een ſtuck weegs ter poorte uitvallen.

Turnus

De veltheer Turnus, die vaſt toeſtreeft voor hun allen,

Aen dien, aen dezen oort, en op den vyant bickt,
Verneemt hoe op een nieu de vyant onverſchrickt,
Int neêrſlaen dus verhit, de poort durf open zetten.
Hy ſtaeckt den ſtorm, gebiet het ſtormen te beletten,
En ſchricklijck aengevoert van toorne, en, noch niet moê,
Vlieght naer de Troiſche poort, zijn fiere ſpitsbroêrs toe,
En ſchiet met zijnen ſchicht, en velt in dit gemoeten
Eerſt Antifaet, die eerſt hem met zijn ſpits wou groeten,
De' baſtertzoon van helt Sarpedon, groot geacht,
By een vrou van Thebe in onecht voortgebraght.
De ſtang, geſnede van kornoelje in Heſperyen,
Komt door de dunne lucht al ſnorrende te glyen,
En dringen door de borſt tot binnen in de maegh.
De zwarte wonde gaept, en levert eene vlaegh,
De' plas van ſchuimend bloet, dat heenevloeit by beecken,
Het ſtaelen punt blijft laeu in zijne longe ſteecken.
Noch velt hy Erymanth, en Merops, na die twee
Aſilnus, Bitias, wiens oogen, ſcherp van ſne,
Als koolen branden, en die fel van gramſchap raeſde.
Hem trof geen vlugge ſchicht, geen worpſchicht hem verbaeſde,
Noch trof en moorde, maer een barrenende boom,
Een ſnorrend hout [waer voor geen beuckelaer, hoe vroom,
Geen paer ſtiershuiden, noch geen panſſer met zijn ſchelpen
En goude ſchub, op trou gewrocht, iet konden helpen,
Noch duuren en beſtaen,] dat quam'er ſnel en kort,
Gelijck een blixemſtrael uit eene blijde ſnort.
Het onbeſchofte lijf ploft neder: d'aerde beefde:
De beucklaer kraeckte van den ſlagh, waerme hy ſneefde.
Alleer te Baien, op het vochte Eubeeſche ſtrant,
Een ſteenen hooft, met kracht geweldigh fel gekant
En opgeworpen voor de zee, vervalt te mortel,
In 't ſtorten met zich ſleept wat vaſt is aen den wortel;
Tot dat het, ganſch geſloopt, zich in het wadde zet,
En met de baren mengt, daer uit den gront van 't bed

ſchiet derwaert,

velt Antifates,

Merops, Erymanth Aſidnus, ook Bitias, met eenen ſchacht, die, gelijck een blixem uit een blijde, aendrong, en gelijck een ſteenen hooft, te Bajen op het ſtrant, inſtort.

Des waters 't zwarte zant naer boven op komt wellen:
Inarime en het hoogh Prochyte zich ontſtellen,
Dat harde deckbed, door bevel van 't hemelſch huis,
Den reus op 't lijf geleght, moet davren van 't gedruis.
Toen zette Mars, de Godt des oorloghs, den Latijnen
Een hart en krachten by, en prickelde de zijnen
Met yver, joegh den Frygh een ſchroomte en nadocht aen.
Zy komen van alom te hoop op deze baen,
Nu hun gelegenheit tot vechten wort gegeven,
En d'oorloghsgodt in 't hart hen moedight toe te ſtreven.

Pandarus ſluit de poort, zijn eigen volck buiten, en veele Rutuliers en Turnus zelf binnen,

Toen Pandarus zijn' broêr zagh leggen in het zant,
De kans verloopen, en dus tegens hem gekant,
Drong hy met al zijn maght de poorten toe, en zette
Zijn breede ſchouders op de poort aen, en belette
Den inbreuck, ſloot zijn volck met hoopen voor de ſtadt,
En lietze in 't hart gevecht verlegen, en gemat.
Hy ſloot zich zelven dan en d'anderen hier binnen,
Ontfing d'inſtrevers mede, en zagh, als zonder zinnen,
Het hooft der Rutulen niet midden van dien hoop
Terſtont inbreecken, ſloot hem binnen met een' loop,

gelijck eenē tiger onder het vee.

Gelijck een vreeſlijck dier, den tyger, onder 't bloode
En weerelooze vee. men zagh'er Turnus roode
En gloeiende oogen voort ontſteecken van een' gloet.
Zijn bloedige pluimaedje en ſtaelen ſtorremhoedt
Begint te beven, en zijn wapens, door 't ververſſen
Van zijn verbolgenheit, beginnen fel te knarſſen,
De ſchilt te flickeren, te blixemen, waeraen

De Trojanen kennen hem.

De Frygiaenen zien hunn' vyant binnen ſtaen,
En kennen 't grove lijf. Pandaer, van groot vermogen,
Komt vreeſlijck voor dagh zijn dapperheit vertoogen,
Verhit van gramſchap om zijn lieven broeders doot,
En zeght: dit 's 't hof niet, daer u vrou Amate noodt,
Om met haer dochter u ten bruitſchat dit te geven,
Noch Turnus is hier niet in Ardea gebleven,

En in zijn vaders ſtadt, maer in zijn vyants maght
En leger, daer hy nu moet blijven op de wacht.
De koning Turnus loegh hem toe met koele zinnen,
En ſprack: hebt gy een hart in 't lijf, laet ons beginnen,
En rep uw handen. zegh Priaem met uwen mont
In 't heengaen dat gy hier oock een' Achilles vondt.
Zoo ſprack hy: Pandarus dreef, zonder lang te wachten,
Hem voort een taeie ſpeer naer 't lijf met al zijn krachten,
Die, ruigh van quaſten en van baſten, hem niet raeckt:
Want Juno keert de ſpiets, zoo ras als zy genaeckt,
Waerom de ſcherpe ſpeer voor in de poort bleef ſteecken.
Maer gy zult dezen ſchicht, die u wort toegeſtreecken
Met mijne ſtercke vuiſt, geenſins ontvlughten: want
Dees ſchutter raeckt gewis, en anders dan uw hant.
Aldus ſprack Turnus, en verhief zijn zwaert, en ſcheide
En kloofde met de kling het voorhooft, tuſſchen beide
De ſlaepen van het hooft, recht midden door, en juiſt,
Want d'ongebaerde wang, heel vreeſſelijck begruiſt
Van bloet, zoo ras het kraeckt, en d'aerde dreunt van 't vallen.
Hy ſtort ter aerde doot en zielloos voor hun allen,
Bemet zijn lichaem en zijn harrenas met bloet,
En brein. het hooft, in twee gekloven in dien gloet,
Hangt van de ſchoudren af, aen d'eene en d'andre zijde.
De Troiſchen biên den rug, en vlughten al by tijde,
En ſidderen van angſt. zoo d'overwinner hadt
Gepaſt te breecken ſlot en grendel van de ſtadt,
Denackers door de poort van binnen in te laeten,
He had op dezen dagh met Trojes rijck en ſtaeten
En oorloge uit geweeſt: maer zinnelooze wraeck,
Bloetdorſtigheit, te dol verleckert op den ſmaeck
Van 's vyants bloet, te fel hem aen den vyant hitſen.
Voor eerſt onthaelde hy met zijn geweer en ſpitſen
En velde Falaris, en Gyges, dien hy ſtijf
De beenen afmaeit, als met zeiſſens, onder 't lijf.

Hy verſlaet Pandarus.

De Trojanen wijckẽ:

Turnus achter hen her.

Den vlughtelingen drijft hy opgeraepte ſpeeren
Naer 't lijf: want Juno komt zijn moedigheit ſtoffeeren,
Den oorloghshelt van kracht voorzien aen zijne zy.
Hy leght'er Halys, als een' dappren macker, by,
Oock Fegeus, wiens rondas de wonde niet kon boeten.
Hy krijght hierna de wal noch onder zijne voeten,
Treft met zijn zwaeiend zwaert geluckigh op den muur,
Die, niet bewuſt van hem, het oorloghsavontuur
Vervolghden in 't gevecht, Noëmon, en Alkander,
Oock Prytan, Halius, en Lynceus, onder ander,
Die toeſchiet, en de maets te hulp roept wat hy magh.
Hy klonck hem van naby zoo fel met eenen ſlagh,
Dat hooft en helm gelijck in 't ſtof daer heenevlogen;
Oock Amykus, die, voor een' wiltſchut opgetogen,
Zijn pijlen met venijn beſtreeck door ſnoode drift,
En wapende het punt met doodelijck vergift;
Oock Klytius, die uit Eolie eer wou winnen,
En Kreteus, eenen vrient der zoete Zanggodinnen,
Der Zanggodinnen knaep, doorgaens op zang beluſt,
Op 't ſtellen van de luit, en ſnaer. hy wiſt geruſt
Den toon met wapenen en paert en krijgh te mengen.
De Trojaenſche overſten komen by een: De Faem melt Mneſtheus, en Sereſtus, den geſtrengen,
En Troiſchen Overſten hoe Turnus overſtout
Hun krijghsgenooten voor de vuiſt ter neder hout.
Zy komen endelijck by een uit alle hoopen,
En zien hun mackers bang vaſt heene en weder loopen,
Den vyant in de wal gelaeten. Mneſtheus zeght:
Waer vlughtge heen? waer heen? wat muur wat veſte leght
Noch elders over, en voor u hierna ten beſte?
O burgers, zal een man alleen, van uwe veſte
En wal omcingelt, zulck een neêrlaegh in uw ſtadt
Heelshuids aenrechten? zulck een brave jongkheit, mat
Gevochten, naer de hel en Plutoos afgront ſtuuren?
Gy ſuffaerts, ay ontfermt u binnen uwe muuren
Toch

ch eenmael over 't volck: en schaemt gy in dien stant
oor Eneas niet, en 't arme vaderlant,
d'overoude Goôn? het krijghsvolck hoort hem roepen,
rt heet, en sterck, en houdt nu stant met dicke troepen.
toute Turnus wijckt allengs, en voort en voort,
eeft zich naer den stroom, en dezen stercken oort,
r 't water dien omringt. de Frygianen vallen,
l feller schreeuwende en luidruchtigh met hun allen,
overal te hoop, op Turnus aen alleen.
jck een wreede leeu, benaeut en overstreên
woeste jaegeren, verbaest en fel en lalijck
aengrimt, deist, en wijckt, van moedt en gramschap qualijck
wijcken, noch vermagh, al wil hy schoon, alleen
treven door den drang en door de spitsen heen;
anders zet de helt al twijflende zijn stappen,
k zonder haest, te rugge, en, zonder te verslappen,
t zijn gemoedt van toorne: oock had hy zich geredt,
weemael midden op den vyant toegezet,
troepen tweemael langs den muur gebrogt aen 't vlughten:
r 't gantsche leger drong te hoop op die geruchten,
uno durf hem niet meer stercken: want Jupijn
dt Iris uit de lucht, in een' bedroefden schijn,
eenen zuuren last aen zijn gestoorde zuster,
zy prins Turnus flux vertrecke, en zich geruster
idraegen, en de vest van 't hooge Troje ontsla:
erom de jongelingk niet machtigh is hier na
beuckelaer en vuist hen allen te verduuren,
wort hy overal beschoten op de muuren,
vervallen, en de helm klinckt stadigh aen
t hooft: het koper kan geen kaien wederstaen:
am wort van den helm geklonckken, en geslagen:
hilt kan 't schieten noch het smijten niet verdraegen.
roischen, Mnestheus zelf van blixemen noit moê,
arden, drijven hem geduurigh speeren toe.

Toen

zoo begint men stant te houden: Turnus naer den stroom te deinzen.

gelijck een benaeude leeu:

en van allen kanten aengevochten,

loopt hem het zweet gelijk modderigh water, af: hy springt in den stroom, en zwemt behouden over.

Toen brack hem, die bykans geen' adem meer kon scheppen,
Het zweet langs al zijn leên en lichaem uit door 't reppen
En roeren, en het droop, als moddrigh water, af.
Hy, flaeu en moede, hijght naer zijnen aêm, begaf
Zich entlijck naer den stroom, en sprong in volle wapen
Van boven in den vliet, die hem, als een' rechtschapen
Verweerder, in zijn kil en blonden maelstroom ving,
Door 't zachte water droegh, en dezen jongeling,
Het bloet en zweet en stof afvaegende, heel blijde
By zijne spitsbroêrs broght, en zette aen d'overzijde.

P. VIRGILIUS MAROOS
ENEAS.
Het tiende Boeck.

INHOUDT.

De hemelraet vergaert. Iupijn beslecht den twist.
De Rutulier bestormt de Frygiaensche wallen;
Doch door Eneas komst wort dezen storm geslist,
En 't velt met doôn gedeckt; daer Pallas komt te vallen
Voor Turnus, uit den strijt door Iuno wechgeruckt.
De doot van Pallas wort aen Lausus strax gewroken,
Die het bebloede zant met zijn doot lichaem druckt:
Dat treft Mezentius, zoo dra het wort geroken:
En, hoe gewont hy is, ontmoet Eneas hant,
Die legt den vader flux by zijnen zoon in 't zant.

Ondertusschen verdaghvaert Jupijn den breeden Raet der Goden,

HEt al vermogend hof des hemels wort terwijl
Wijt opgezet, de raet gedaghvaert, naer den stijl
Des vaders van de Goôn, den koning van de menschen,
In 't starrelicht gestoelte, en 't licht, waer naer wy wenschen,
Ter

Ter raetzaele en ten troone, in top om hoogh gebout,
Van waer hy, heel geruſt, 't Latijnſche volck aenſchout,
En al het Dardanſch heir. zy zetten, als genooten,
Zich neder in 't gewelf, van wederzijde ontſloten.
De Dondergodt heft aen: ô groote hemelraet,
Waerom verandert gy van opzet, en, vol haet,
Betwiſt nu onderling uw zaeck zoo wrevelmoedigh?
'k Verboodt den Italjaen den oorlogh, en dus bloedigh
Te vechten met den Frygh. wat twiſtge tegens my,
En tegens mijn verbodt? wat vrees port elck zijn zy
Te ſtijven met geweer, met zwaerden zich te matten?

beſtraft hun tweedraght, raetze tot onpartijdigheit,

Hierna [verhaeſt u niet] zal 't vryſtaen uit te ſpatten,
Malkandere met recht te drijven in de poort;
Als 't fors Karthago fel door d'Alpen inneboort,
Den Roomſchen ſloten tot groote afbreuck op wil komen:
Dan zal het vryſtaen haet noch vyantſchap te toomen,
Te plondren, zijn party t'ontzeggen met de kling:
Nu ruſt, en houdt gemack: verdraeght u onderling.
Zo ſprack Jupijn in 't kort, terwijl de Goden zwegen:
Maer ſchoone Venus had hier voort niet luttel tegen.
O Vader, opperhooft van 't eeuwige bewint,
Die teffens Goden en de menſchen vaſt verbint;

en onderlingē pais. Venus beklaeght zich.

[Want van wien anders kan men hulp en trooſt begeeren?]
Oh, zietge niet hoe ons de Rutuliers braveeren,
Hoe Turnus heerelijck te paerde heenerijdt
In't midden onder 't heir, en moedigh, naer den ſtrijt,
Zeghaftigh heeneſtreeft, en ruſtigh voor hun allen?
De Troiſchen mogen nu, beſloten in hun wallen,
Niet ruſten: men bevecht hen binnen muur en poort,
En zulck een breede graft loopt over van dien moort.
Eneas, onbewuſt van 't ſtuck, is wijt vertogen:
En zultge, ô vader, dan ten minſte niet gedoogen
Dat men de Troiſchen nu verlichte van 't belegh?
De vyant met noch een heirleger is op wegh,

En dreight al wederom dit Troje, nieu geboren.
Een zoon van Tydeus uit Etolje, als te voren,
Staet weêr van Arpen op, en dreight den Frygiaen.
'k Geloof zy zullen flus my oock te keere gaen.
Ick ick, uw dochter, word van sterfelijcke menssen
En hunne wapenen geplaeght, en zie verslenssen
Mijn eige bloem en bloet. indien de Troische vorst
Met uw misnoegen, u ten wederwille, dorst
Den Italjaenschen toght beginnen; laet hy boeten:
Hy voere zonder u dan 't oorlogh uit: maer moeten
Zy volgen op den last en 't antwoort, naer den eisch
Van geesten en van Goôn ontfangen reis op reis;
Hoe kan dan iemant uw gebodt en last verkeeren?
Een ander nootlot smeên? wat hael ick op 't schoffeeren
En branden van de vloote op Eryx waterkust?
Of 't buldrende onweêr van den Wintgodt, die zijn rust
Uit woest Eolie verstoort, ten smaet der volcken?
Of dat afvaerdigen van Iris uit de wolcken?
Nu ruitze oock 't geestendom der helle op tegens hen.
Dit erfdeel van 't begrijp der weerelt, zoo ick 't ken,
Bleef ongemoeit tot noch: nu loopt Alekto stoocken,
En, schichtigh opgedaeght, met haere fackel spoocken,
Door d'Italjaensche steên. ick ben om dit gezagh
Nu langer niet begaen: wy hoopten op dien dagh,
Zoo lang'er kans was, en dit vallen wou met minne.
Nu dit niet zijn kan, dat het vry een ander winne,
Wien gy dien zegen gunt. is nergens eenigh lant,
Dat uwe gemaelin, dus straf, uit onverstant
Den Frygiaenen gunt, zoo bidde ick u, ô vader,
By 't smoockende bederf, gestoockt door dien verraeder,
en bidt voor Askaens behoudenis. Die Troje in d'assche ley, het sta my vry Askaen,
Behouden 's lijfs, van noot en krijghsgevaer t'ontslaen,
Te zenden elders heene, en u geen bê te vergen.
Het sta my vry mijn' neef, behouden 's lijfs, te bergen.
Eneas

Eneas werde uitheemsch op 't water omgesolt,
En drijve, waer fortuins gena hem heenerolt,
Om, waer 't heur belieft; als ick Askaen verweere,
Om dezen schelmschen krijgh ontrucke, en 't onheil keere.
Bezit doch Amathus, het Idaljaensche hof,
Den marjoleinen beemt, de kercken, rijck van lof,
Het hooge Pafos, en wellustige Cythere,
Vol weelde, en overvloet. de kleene Askaen braveere
Met geene wapenen, en slijt'er onvermaert
Zijn leven. laet Karthaegh, door heerschappy en 't zwaert,
Ausonie op den hals vry leggen t'allen tijden:
Geen stadt van Tyrus vreest van elders last te lijden.
Wat baet het dat men brant en oorloghspest ontglipt?
Den brant, dien Argos sticht, ter nauwer noot ontslipt?
Zo veele bitterheên, te water en te lande,
Te zwellegen, terwijl de Troischen vast in schande
Beloofde Latium en Troje, weêr gesticht,
Dus zoecken? zaten zy niet nutter onverplicht
En d'allerjongste koole en asch van 's vaders erven,
Daer Troje stont voorheene, en eenmael most bederven?
Ick bidde, ô vader, geef den Troischen Simoïs
En Xanthus weder, in hun ramp en droefenis.
Vergun hun datze noch een reis alleen ten vollen
Door Iliums geval en jammernissen rollen.
Toen borst de koningin, vrou Juno, heftigh uit, *Juno berst tegens haer uit.*
Als razende en ontzint: wat dwingtge my dus luit
Te roepen, mijn verdriet luitruchtigh t'openbaeren,
Nu ick genegen ben te zwijgen, u te spaeren?
Heeft iemant van den Goôn of menschen, daer beneên,
Eneas oit geperst in oorelogh te treên,
Of by Latinus als een vyant zich te draegen?
Hy zocht Italie, door aendrift en behaegen
Van 't nootlot, en de drift en dolle wichlery
Der maeght Kassandre. nu dat zy zoo: maenden wy

Hem tot dien oorlogh aen, en buiten 't heir te trecken?
Zijn leven aen den wint te hangen in die plecken?
De wal en oorloghskans te laeten aen een kint?
Te ſtooren 's vollecks ruſt? of Turnus hoogh bewint
En bontgenootſchap met Tyrreene te verſtooren?
Wat Godt, wat Juno heeft hem dit gevaer beſchoren?
Waer was toen Juno zelf, de koningin der Goôn,
Of Iris, afgeſtiert uit Junoos hoogen troon?
Het Italjaenſch geſlacht vermagh by geene wetten
't Opwaſſende Ilium in lichten brant te zetten,
En koningk Turnus, die van een Godinne quam
Venilie, en geteelt is uit Pilumnus ſtam,
Zijn' grootvaêr, op den boôm des vaderlants ganſch ledigh
Te zitten. waerom ſteeckt het Troiſch gewelt onvredigh
Ganſch Latium in brant? waerom bezwaeren zy
Uitheemſche landen met hun juck, en dwinglandy?
Waerom vermeeſtren zy de ſchoonvaêrs, als ontzinden,
En rucken d'ondertroude uit d'armen des beminden?
Waerom verzoeckenze den pais met loof van vre,
En ſtercken hunne vloot met wapens op de ree?
Gy mooght Eneas wel uit Grieckens handen trecken,
Met miſt en ydle lucht beſchaduwen en decken,
Zijn vloot veranderen in Godtheên van de zee;
En ons, in tegendeel, is 't niet geoorloft me
Te helpen 's Rutuliers gebreck, en onvermogen?
Eneas, onbewuſt van 't ſtuck, is wijt vertogen:
Hy blijve oock onbewuſt van 't ſtuck, en van der hant.
Gy hebt Idalium, Cythere, en Paſos lant:
Waerom baloorigh volck geterght met ſpeere, en bogen,
Een ſtadt, die zwanger gaet van brieſchende oorelogen?
Zijn wy 't, die poogen dus den vlotten ſtaet, die ſtadt
Der Frygen, in den gront te duwen? doen wy dat,
Of zy, die dees bedruckte elendige Trojaenen
Den Griecken gaf ten roof, door aenraên, en vermaenen?

Wat was toch d'oirzaeck dat heel Asie en Euroop
In 't harnas quamen, en tot zulck een snoot verloop,
Het breecken des verbonts, om 't schaecken van een vrouwe?
Heeft d'overspeeler van Dardanje, dees ontrouwe
Door mijn beleit het hof te Sparten overmant?
Heb ick deze oorloghsvlam gestoockt door minnebrant?
Of hem geweer bestelt? toen was het tijt te vreezen
Voor d'uwen, en by tijts dus in de weer te wezen.
Nu komt dees naklaghte al te spade, en tegens reên
Kackeeltge hier vergeefs, zoo dickwijl achter een.
Dus pleite Juno vast, daer alle hemelraeden
Verdeelt vast mompelden: gelijck men in de bladen
Der steile bosschen eerst de koelte ruisschen hoort,
Al morrende van verre, en stil uit elcken oort
Aenwentelen; een merck en voorspoock voor de stranden,
En zeeliên, dat'er storm en onweer is voorhanden.

Alle Godē morden over dit pleiten, gelijck bladers in 't bosch door een koelte bewogen.

d'Almaghtige Jupijn, de vader van den raet,
De vooght, by wien alleen het hoogh gezagh bestaet,
Begon en hief dus aen, en 't opperhof der Goden
Zweegh stil, zoo dra hy sprack, als of het was geboden.
En d'aerdtboôm sidderde: de hemel gaf gehoor.
De winden vielen vlack. de zee lagh op haer oor,
En hielt haer golven stil. hoort toe, en vat mijn rede.
Dewijl 't onmooghlijck is een' vasten pais en vrede
Te sluiten tusschen Troje, en den Ausoniaen,
En uwe tweedraght duurt, zoo zal ick stille staen,
Ook zonder iemants zy te trouwen, en te kiezen,
Met goeden oogen zien wat krijghskans in 't verliezen
Of winnen, heden elck te beurte vallen wil,
Het zy den Rutulier, of Troischen: ick zit stil.
Het zy het leger der Trojaenen blijf belegen
Van d'Italjaensche maght, hun nootgeval, en degen;
Het zy de Troische door een waen, en misverstant,
En averechts bediên, aen 's Tybers kust belant;

Jupiter verklaert zich onpartijdigh in dezen oorlogh,

Ick ſpreeck den Rutuliers niet vry, noch wilze ſtercken.
't Geluck of ongeluck der aengevange wercken
Komt elck van zelf wel t'huis. de koningklijcke Godt
Jupijn, elck even na, ſtelt d'uitkomſte aen het lot.
en ſterckt zijn beſluit by eede. Jupijn bezwoer dit by den oever en den navel
Des afgronts, Plutoos poel, die, zwart van peck en zwavel,
Geduurigh brant. d'Olymp, terwijl hy dit belooft,
Begint te daveren, op 't knicken van zijn hooft.
Hiermede ſloot Jupijn zijn rede. toen gerezen
Uit zijnen gouden ſtoel, ontzaghelijck van wezen,
Geleit de hemelraet den Hooghſten, naer den eiſch,
Met eere in 't midden aen de trappen van 't palais.
De Rutuliers varen voort met belegh, en ſtormen; de Trojanen met verdadigē: De Rutuliers terwijl, als Turnus krijghsgetrouwen,
Gaen om de ſtadt hunn' gangk met ſlaen en nederhouwen,
En worpen vierwerck naer de muuren, dat het drijft.
De keurebende der Eneadynen blijft
Belegert, zonder hoop van uitvlught, in zijn wallen.
De trooſteloozen ſtaen vergeefs nu met hun allen
Op hooge torens, op de ſchiltwacht, naer hun wet,
En houden hier en daer den muur rondom bezet.
Vooraen en op het ſpits twee onvervaerde zoonen
Van Icetaon en van Imbraſus betoonen
Hun moedigheit, Thymeet, en helt Iāſius,
Twee telgen uit den ſtam van vorſt Aſſārakus,
De grijze Tybris, en heer Kaſtor. twee gebroeders
Van vorſt Sarpedon ſtaen, als helpers en behoeders,
Hun by uit Lycie, veredelt door de faem,
d'Een Klarus, d'ander heet helt Hemon, groot van naem.
Heer Akmon van Lyrnes [niet korter dan zijn vader
Vorſt Klitius, die hem en Mneſtheus bey te gader
By eene moeder won en voortbroght, even langk,]
Komt met een' zwaeren ſteen gelaên, op 't krijghsgeklanck,
Geen klein gedeelte van een ſteenrots, en in 't weegen
Zoo zwaer als hy vermagh op zijnen hals te dregen.
Hier

Hier vecht d'Italiaen met schichten : elck Trojaen
Verweert zich met den steen. d'een slingert onder 't slaen
Met brandtuigh : d'ander zet de pylen op de pezen.
D'Troische knaep, met recht by Venus uytgelezen,
Met zorge en angst beschut, stont in den ring ten toon,
Bloots hoofts, en zonder helm, en blonck, zoo hel en schoon,
Gelijck gesteente in gout, dat aen den hals gehangen,
Of 't haer, tot cierssel dient, of als yvoor, omvangen
In boschboomhout, of als yvoor, in terebynth
Van 't rijcke Oricie gezet, den kunstprys wint
Door zijnen schoonen glans. de locken opgebonden,
Met goutdraet opgestrickt, vercieren dezen blonden,
En zwieren om den hals, en schouders, blanck als melck.
Oock zagh 't manhaftigh volck hier Ismarus op elck
Met pylen schieten, 't riet met boos venijn bestrijcken,
Gelijck eene eedle spruit, gesproten uit de rijcken
Van 't vet Meonien en zijnen hoogen stam,
Daer 't kouter klailant ploeght, Paktool de vruchten quam
Vergulden. Mnestheus stont hier moedigh op zijn wapen,
Dewijl hy Turnus, 's daeghs te vore, zoo rechtschapen
Ten leger uitdreef. oock stont Kapys onvertsaeght
Daer Kapua tot noch zijn' naem van leent en draeght.
Terwijlze vreesselijck elckandre dus bestreden,
Hun krachten tegens een met moedt opzetten, sneden
Eneas en zijn vloot den vloet by middennacht:
Want toen hy scheide van Evander, arm van maght,
Ging hy ten leger der Hetrussen by den koning,
En melde hem zijn' naem, en afkomst, staet, en wooning,
Oock wat hy mebroght, en verzocht, wat volck Mezens
Op zijne hant kreegh. hy berecht hem, naer zijn' wensch,
Van Turnus wrevlen aert, vermaent hem op te waecken,
En in te zien hoe zwack de weereltlijcke zaecken
Gebout staen, en houdt aen om bystant in den noot.
d'Aertswichlaer Tarchon zocht geen uitstel, maer hy sloot

Askaen, midden onder de bezettinge, blinckt gelijck een steen in gout, of yvoir in houtgeleit.

Terwijl genaeckt Eneas,

die het Hetrurische leger bezocht.

Een

Een vaſt verbont met hem, vervoeghde zijne maghten
Met vorſt Eneas volck. de Lydiaenſche krachten,
Nu d'offerwichlaer het haer toeſtaet, trecken heen,
Uit laſt der Goden, met de krijghsvloote, onder een'
Uitheemſchen oorloghshelt, het hooft van volck en kielen.
Eneas vaert vooruit, daer d'andren oogh op hielen.
De Troiſche leeuwen ſtaen gepaert voor 't galioen.
De bergh van Ide, blijde in 't oogh, en friſch en groen,
Staet achter aen. hier zit Eneas, als een vader,
En overleght by zich de hachlijcke uitkomſt nader,
En weiflende oorloghskans. prins Pallas, aen zijn zy
Heel dicht, bevraeght zich vaſt by welcke ſtarren hy
In duiſterniſſe zeilt; nu, wat voor avontuuren
De vorſt, te water en te lande, moſt bezuuren.

en nu met dat volck afkomt.

Godinnen, opent nu op den Helikon, uw velt,
En helptme zingen wie den Troiſchen wapenhelt
Eneas zijn gevolght; wat midlerwijl voor vaenen
En ſtanders zijne vloot verſtercken uit Tuſkaenen,
Zijn ſchepen mannen, en ter zee gaen, wel gemoedt.
Vorſt Maſſikus doorſnijt den vlacken watervloet
Met zijnen Tyger, van metael met kunſt gegoten,
Een overſte over vijf paer hondert toghtgenooten,
Al jongelingen, eerſt in Kluſium vergaert,
En Koſen, en voorzien, naer hunnen luchten aert,
Met lichte pijlen, en moortboogen, ſtreng te ſpannen.
De moedige Abbas, braef voorzien van ſtrijtbre mannen,
Vaert met Apollo, die van gout ſtraelt achter aen.
Zijn moeder Populoon verſterckt de ſtandertvaen
Met dry paer hondert maets, ervaerene oorloghsknaepen.
Het eilant Ilva, rijck van yzermyne en wapen,
Heeft noch dryhondert, tot een wacht, hem bygevoeght.
De derde, Aſilas, tolck, die Godt en menſch vernoeght,
Wien levervezels van het offervee, de vieren
Des hemels, voglezangk, de ſpoockery en 't zwieren

De dichter bidt dat de Zanggodinnē hem ontvouwē, wat benden Eneas op zijne hant kreegh.

Des

Des blixems grondigh zijn bekent, en waer 't op rust,
Ruckt duizent gasten mê te water naer dees kust,
En heirspits, dicht en spits van speeren, steltze wetten,
Die uit Hetrurie zich komen derwaert zetten,
Uit 's volcks geboude stadt, dat eerst uit Pise sproot,
Der Alfeus water uit zijn glaze vlietkruick goot.
De schoonheit, Astur zelf, heer Astur, op 't schaeckeeren
Van 't harnas moedigh, en te paerde te braveeren,
Komt met dryhondert man hem dienen, die om d'eer
Het sterven zijn getroost, ten dienst van hunnen heer:
En zy, die in Cerete en Minions landouwen
Uit Pyrgum, en het kranck Graviske zich onthouwen.
O Cygnus, oorloghshooft van uw' Liguriaen,
Ick ga u niet voorby, noch laet Kupavo staen,
Met weinigen gesterckt. uw zwaeneveders zweven
En zwaeien op de kruin. uw stam was overgeven
Tot lasterlijcke min. gy voert de liverey
Van uw' veranderden heer vader: want men zey
Dat Cygnus zachte pluim [terwijl, met rou beladen,
Hy in de schaduwen der zustren, onder bladen
Van populier, den val van wulpschen Faëton,
Zo hartelijck bemint, zijn' zangk niet staecken kon,
En zijn bedruckte min met zingen most verleiden,]
Ten leste grijs wiert, en van d'aerde quam te scheiden,
En in de starren voer. zijn zoon, voorzien in noot
Met troepen van zijn slagh, treckt, onder deze vloot,
Centaurus, 't groot gevaert, met riemen door de baren,
Die bruischt door 't water heene, en heft, in 't vreeslijck vaeren,
Het hooft in deze lucht, helt over 't water heen,
Gelijck een groote rots, en ploeght de diepe zeen.
Prins Oknus voert een' troep van 's vaders luchtige oorden;
Prins Oknus, zoon des vliets, die met zijn groene boorden
Toskaenen afpaelt, zoon van een waerzeggerin,
Die Mantus hiet, en u, ô Mantua, uit min

Zijn moeders naem gaf, en ſteveſten, zwaer te rammen;
De hooftſtadt Mantua, zoo rijck beſaemt van ſtammen,
Maer alle niet geteelt uit eenerley geſlacht.
Die burgery beſtaet, indien men hier op acht,
Uit dryderhande kluft, eene afkomſte uit dry deelen,
En onder elcke kluft vier volcken, die verſcheelen.
Het is der volcken hooft, en 't out Tuſkaenſche bloet
Heeft hier 't gezagh. Mezents ruſt door zijn' overmoedt
Oock tegens zich van hier vijf hondert, die te gader
Van Mincius, [uit ſtroom Benakus zijnen vader
Geſproten, en bedeckt met groen en wanckel riet,]
In 't pijnhout vaeren, dat naer 's vyants heirſpits ſchiet.
De ſtercke Auletes vaert daer heene, heet op 't priemen,
En houdt geduurigh ſlagh met hondert taeie riemen.
Het ganſche wadde ſchuimt van 't vochte marmer, dat
Gekeert wort met den ſlagh. de Triton, als een ſtadt,
Voert dezen helt, verſchrickt de golven, die vaſt breecken,
Met zijn' kinckhoren op het waterblaeu te ſteecken.
Zijn borſtligh voorhooft ſchijnt een menſch, terwijl hy zwemt,
De buick een walviſch, daer hy endight, wonder vremt.
De bare ruiſcht en ſchuimt voor 't ondier, dus wanſchapen.
Zoo menigh krijghshooft ſtreeft, tot Trojes hulp te wapen,
In dertigh ſchepen heen, die klooven met gewelt
Van hun metaele borſt het zoute en ſchuimend velt.
De dagh was heel en al gedooft aen 's hemels boogen,
De koeſterende maen, by duiſter voortgetogen
Op haeren wagen, nu alree ten halven wegh:
Eneas keert weder. Eneas, want zijn ruſt geſteurt door overlegh,
Te roer gezeten, ſtuurde, en ſloegh de hant in 't vaeren
Aen 't zeil, als hallefwegh hem, op de donckre baren,
Der ſpeelgenooten rey bejegent, en ontmoet,
Flus ſchepen, door de gunſt van Cybele op den vloet
Verkeert in Nymfen, en een drift van Zeegodinnen.
Zoo veele ſchepen, als noch korts te vooren binnen

Dn oever lagen met hun koperen beslagh,
Dorsneden teffens nu het water, daer men 't zagh.
Z kennen stracks den vorst van verre. zy omringen
Zn schip al danssende met huppelen, en springen.
Cmodocea, wel begaeft, en zoet van tael,
Vrr' boven d'andren, volght den Troischen Amirael,
M: met de rechtehant den snellen achtersteven,
Sreckt met den rugge hoogh te water uit in 't streven,
En met de slincke roeitze al stil in 't water voort.
Z vaert hierna den vorst met deze rede aen boort,
D: nergens noch van weet: Eneas, bloet der Goden,
He, waecktge niet? waeck op, en vier op Godts geboden
Dn schoot. zie op, wy zijn Zeenymfen, korts uw vloot,
Gbout van pijnboomhout, gewassen hoogh en groot
O Idaes heilge kruin. toen Turnus by uw wallen,
En trouloos Rutulier, ons fel aen boort quam vallen
Mt brandtuigh, vier, en zwaert, zoo ruckten wy met kracht
D stercke touwen los, en zoecken u by nacht
T water. Cybele, de moeder, uit medoogen
Hrschiep ons, als gy ziet in Godtheên van vermogen,
De onder water gaen, en leven in den vloet.
Mer 't kleene kint Askaen, in 't midden van den gloet
Dr wapenen en 't heet bespringen der Latijnen,
Vort binnen wal en graft gehouden met den zijnen.
dArkader ruitery, een vreeslijck bontgenoot
Vn 't sterck Hetrurie, genaeckt, en geeft zich bloot,
C zijn bestemde plaets. prins Turnus vondt geraeden
Zn ruiters tusschen bey te legren, hun de paden
T sluiten, hun zijn paert te worpen voor de borst,
C dat d'Arkader toch met der Hetrussen vorst
Zch niet vereenige. op, Eneas, waeck te voren.
Bveel uw mackers datze, eer 't licht noch is geboren,
Ir't harnas aentreên. tast den zwaeren beucklaer aen,
De scheutvry, uwe deught vereert wert van Vulkaen,

De nieuwe Zeenymfen bejegenen Eneas, en verwittigen hem den noot van Askaen.

Vergulder van den rant. de klaere zon zal morgen,
Zoo gy ter harte neemt mijn woorden en mijn zorgen,
De maght des Rutuliers verslagen zien op 't velt.
Zoo sprackze, en duwde stijf in 't scheiden van den helt,
Met haere rechte hant, niet ongeleert op 't vaeren,
Het groot geweldigh schip, waerop het door de baren
Zoo vreeslijck voortstoof, als een wint, of snelle pijl.
Alle andre Nymfen spoên de vloot oock in der yl.
De Troische Anchises zoon, onkundigh van haer zaecke,
Zit stom, doch schept een' moedt door 't voorspoock, heft ten
Des hemels zijn gezicht, en bidt beknopt hierna: (daecke
O moeder van de Goôn, vol goetheit zonder ga,
Die Ida, uwen bergh, en torenkroon van steden,
En 't macke leeusgespan ter harte treckt met reden;
Nu treck ick, ô Godin, ten strijt op uw geley,
Dies laet de wichlery van dezen waterrey
Gedyen tot ons heil. begunstigh uwe Frijgen
Met uwe hulp. terwijl quam 't rijpe licht opstijgen,
En had den nacht verjaeght. vooreerst verkuntschapt hy
Zijn toghtgenooten dat een ieder vaerdigh zy
Te volgen in 't geweer, waer hen de standert leide,
Zich wapene by tijts, en tot den strijt bereide:
En, staende op zijn kampanje om hoogh in 't morgenlicht,
Krijght Priams burgers en hun leger in 't gezicht.
Hy toont van verre hun hierop het klaer gewemel
Des heldren beuckelaers, waerop tot aen den hemel
De Troische van den muur een veltgeschrey verheft,
En hoop en moedt schept om te vechten, dat het treft.
De hemel wort bedeckt van schichten der Trojaenen,
Aen 't zweven in de lucht, gelijck Strijmonsche kraenen,
Die uit een wolck de leus verspreien overal,
Eer zy het zuider deel verlaeten met geschal
En vrolijck lantgerucht, en zwemmen op haer veêren.
Dit scheen den Rutulier, en zijne Ausoonsche heeren

Eneas schept moet uit dit voorspoock, en roept Cybele aen.

Toen de dagh opquam, gebood hy het volck zich te wapenen, en wenckte het leger, dat een veltgeschrey aenheft en met schichten in de lucht een teken geeft, gelijck kranen die uit den Zuiden vlughten.

Een

En wonder, tot dat zy de ſchepen zien te rug
Den oever zoecken, en de ganſche vlackte vlug
Met vlooten toegeruſt van boven nederſchieten.
De top des hellems blonck op 't hooft. de ſtraelen lieten
Niet na te ſchijnen van den flickerenden kam.
De gulde beucklaer braeckt afgrijſlijck vier en vlam:
Gelijck, by heldre nacht, de ſtaertſtar plagh te blaecken,
De hontſtar, root als bloet, van 's hemels hooge daecken
Zich ſchrickelijck liet zien. de Hontſtar, als zy rijſt,
Pleght kranck en ſterflijck volck met kortſen, dat elck yſt,
En heeten brant, bedroeft het aengezicht der hemelen
Met haer rampzaligh licht en ſchijnſel onder 't wemelen:
Maer noch ontzinckt de moedt den ſtouten Turnus niet
Om 't volck, dat met gewelt van boven nederſchiet,
Den oever in hun komſte erglistigh t'onderſcheppen,
Te drijven van het lant. hy roept, men moet zich reppen,
Hy moedight al zijn heir, en prickeltze yvrigh aen:
O mannen, nu hebt gy uw' vyant om te ſlaen
In handen, kunt hem hier naer uwen wenſch vernielen.
Nu dencke elck om zijn huis, zijn vrou, en kinderzielen.
Nu ſpiegelt u met luſt aen uwer vadren lof,
En hun naemhaftigheit. laet ons hun eerſt door ſtof
Ontmoeten, aen den kant van 't water, daerze glibberen,
De beenen wanckelen, en in het uittreên ſlibberen.
De ſtoute heeft Fortuin gereet op zijne hant.
Zo ſpreeckt hy, en bedenckt wie hy aen 's waters kant
Beſt aenvoer' tegens hen: wie hy, den ſtaet ten beſte,
Betrouwen magh 't belegh te ſtyven voor de veſte.
Eneas zet terwijl zijn toghtgenooten uit
De groote ſchepen, langs den valreep en den ſnuit,
Te lande. menigh neemt den weêrloop waer in 't ſpoeden,
Den weêrloop van de ſlechte en ſtille watervloeden,
En geeft zich met een' ſprong op plaeten, en op 't zant.
Een ander loopt en vlieght langs riem en kloet op 't lant.

De Rutuliers vernemenze,

en Eneas helm en beuckelaer flickeren, gelijck een ſtaertſtar, of de Hontſtar, by nacht.

Turnus, om zijnen vyant t'onderſcheppen, moedight de krijghslieden.

Eneas zet zijn ſoldatẽ op lant:

Maer Tarchon [lettende waer d'oever niet en ruischte,
En, schoon en vry van plaet, noch barrende, noch bruischte;
Waer 't water van de zee, in 't wassen van den vloet
Vry aenspoelt,] keert den boegh naer dezen kant met spoet,
En bid de mackers dus: nu flux, mijn wackre gasten,
Valt aen den riem met maght: zet aen, leght aen met masten,
En schepen: loopt een stuck in 's vyant gront en wal
Met snuiten, dat het steecke. ick schroom in dit geval
In zulck een haven voor geen schipbreuck, voor geen stranden,
Wanneer men endelijck slechts veiligh magh belanden.

zoo doet Tarchon, de Hetrurische overste.

Aldus sprack Tarchon: en de maets, uit al hun maght
Aen 't roeien, zetten 't met den boegh en snuit met kracht
Op den Latijnschen gront en bodem, dat het spatte
Van 't ziedend schuim, de snuit de drooghte won en vatte,
De kielen schadeloos vast zaten, uitgezeght
Het schip van Tarchon: want terwijl het vast gehecht
Bleef op den hoogen bult van eene bancke hangen,
Op 't blinde zant stiet, en in twijfel most verlangen,
Een goede wijl den stroom belette in zijnen vaert,
Zoo sloopt het, en zet al de mannen middenwaert
In 't water, daer de riem gebroken, doften drijven,
En hen belemmeren, het vallende eb de lijven
Verschockt, de voeten helpt aen 't slibbren in den drang.

Turnus tast de Teukren aen.

De stoute Turnus sloft noch sammelt nu niet lang,
Maer ruckt met al zijn maght de heirspits en standaerden
Naer zijnen vyant toe, zet voetvolck en de paerden
Recht naer den oever, daer de Troischen staen gekant.

Eneas de Latijnen.

Men blaest den aentoght voort. de vorst Eneas rant
Eerst d'ackerbenden aen, tot een geluckigh teken,
En voorspoock van den strijt, en treft met slaen en steecken
De Latijnisten, toen hier Theron nederlagh,
Die d'opperste van al Eneas in den slagh
Eerst zocht. hy hieu hem met den degen in de zijde.
Geen gouden wapenrock noch kopren schilt bevrijde

ijn lenden . hierna trof hy Lykas , flux van leên ,
Uitmoeders zwangeren en dooden buick gesneên ,
n , 't mes zoo vroegh ontglipt , aen Febus opgedraegen.
y heeft , niet lang hier na , oock Cysseus me verslagen ,
ie sterck van lichaem was , en Gyas , dick en grof ,
en paer dat met de knods geheele troepen trof.
och Herkules geweer noch hunne maghtige armen
ermoghten niet in noot hun leven te beschermen ,
och oock hun vader , helt Melampus , toghtgenoot
an grooten Herkules , zoo lang hem , stoot op stoot ,
et aertrijck wercks genoegh berockende al zijn dagen.
erwijl hier Faro vast met bulderende vlaegen
echts wintbrack , dreef hy naer den buldraer , die vast keef ,
en' spitsen schicht , die in 't gehemelt hangen bleef.
ampzaelge Cydon , gy al mede [die , verzopen
n minne , Klytius , uw wellust , naer moet loopen ,
Viens kin aen 't botten , u een' blonden baert belooft ,]
Vort door 's Dardaeners hant van 't leven schier berooft ,
n neêrgehouwen zoudt'er deerlijck blijven slaepen ,
ock langer om geen min van wulpsche en jonge knaepen ,
ie u doorgaens beving , meer peinzen , hadde u niet
er broedren bende , die hier tusschen beide schiet ,
erstont met maght bestuwt . dees , zeven in getale ,
an Forkus afkomst , worpt al teffens zevenmaele
et schichten , afgestuit op helm en beuckelaer ,
en minste voor een deel : want Venus neemtze waer ,
eert zommigen , die slechts het vel van buiten wrijven :
n vorst Eneas spreeckt Achates aen : waer blijven
e schichten ? breng slechts aen , [mijn hant en schoot niet een'
p Rutuliers vergeefs ,] die rondom Troje heen
 't lijf van Grieckſche doôn en bleecke lijcken staecken.
y greep een groote speer , smeet toe : zy , heet op 't raecken ,
loogh recht door Meons schilt , en kopren beuckelaer ,
loegh borstpanssier en borst in stucken , fel en zwaer.

De

De broêr Alkanor quam hem helpen, en beſchutten,
En met zijn rechte hant den broeder onderſtutten
In 't vallen: maer terſtont op heeter daet, al warm,
Komt eene ſpeer, die vlieght Alkanor door den arm,
En gaet haer' gangk. zijn hant blijft aen de zenuw hangen,
Verſtorven by zijn lijf: dies Numitors verlangen
Naer wraeck den warmen ſchicht uit zijn heer broeders lijf
Noch ruckte, ſchoot naer vorſt Eneas, fel en ſtijf,
Doch trof hem niet: de ſpeer in 't vliegen ſchrabt den grooten
Achates langs de heup. nu komt 'er aengeſchoten
Prins Lauſus, jongk en friſch van leden, en, vol moedt
Op zijne Kuriën, treft Dryope in dien gloet
Te jammerlijck van verr' met zijne ſtijve ſpeere,
Beneên de kin door keel en ſtrot, beneemt den heere
Het leven en de ſpraeck, terwijl de mont noch ſprack,
Zoo dat hy op zijn' mont voorover met een' krack
Ter aerde nederplofte, en 't bloet heel dick uitbraeckte.
Prins Lauſus velde noch, terwijl zijn yver blaeckte,
Doch op verſcheide wijs, dry Thraciaenen neêr,
Van 't volck dat Noordwaert woont in ſneeu en winterweêr,
En noch dry wackre zoons van Idas, hunnen vader,
En Iſmarus den bergh, hun vaderlant, te gader
Gezonden herwaert aen. Haleſus op 't geroep
Komt aengeronnen met zijne Aurunkaenen, troep
Op troep. Meſſapus, uit den Godt Neptuin geſproten,
Komt met de bloem en 't puick der ruitren aengeſtooten.
Nu poogen dees, nu die elckandere uit het velt
Te drijven, en men vecht en oorloght met gewelt,
Zelf op d' Auſoonſche grens. gelijck de ſtorremwinden
In 't ruim geweſt der lucht, als razende en ontzinden,
Geraeckende in krackeel, met een gelijcke maght
En toornigheit den ſtrijt aenheffen, uit hun kracht,
Daer geene wolck noch golf elckandre willen wijcken,
En d'oorloghskans een wijl in twijfel hangt, gelijcken

Partyen houden elckandere in 't gewight, gelijk winden wolckẽ en baren tegens elkandere aendringẽ.

By huns gelijcken ſtaen, en tegens een gekant:
Met anders rennen hier met maght gelijckerhant
Trojaenſche heirſpits en de heirſpits der Latynen
Hardtneckigh tegens een, zoo veele als hier verſchijnen,
En zetten voet by voet, en man op tegens man.
Maer als prins Pallas, mede een hooft van 't krijghsgeſpan, *Pallas ziet d'Arkadiſche ruiters*
d'Arkader benden, niet gewoon te voet te ſtreven,
En Latijniſten [die hen vaſt te rugge dreven,
Daer eer de waterſtroom den gront, heel wijt en breet,
Vol ronde kaien zaeide, en boomen nederſmeet
Langs d'oevers,] zagh den rugh uit angſt en vreeze bieden, *deizen,*
Naerdien 't verwilderen der plaetſe en noot hen rieden
Van 't paert te zitten; zoo ontvonckt hy ['t welck gewis *ſteeckt hun een hart onder den riem,*
In noot en halsgevaer noch 't eenigh middel is,]
De ſtrijtbre harten, nu door bittre en ſcherpe woorden,
En dan door ſmeecken: ô mijn ſpitsbroêrs, naer wat oorden,
Waerheene vlught gy? och, ick bidde u, om uw faem
En vroomheit, en u zelfs, om vorſt Evanders naem,
Om zijn zeeghaftigheit, en uitgevoerde toghten,
En mijn Fortuin, die u nu aenmaent, als verzochten,
Op d'eer en prijs vlamt van het lieve vaderlant,
Betrout uw voeten niet, maer houdt kloeckmoedigh ſtant.
Men moet met ſabelen door 's vyants ſtandertvaenen
En heirſpits breeckende den wegh ter eere baenen,
Daer die gepropte drang van mannen, dicht gekant,
Ons voor de borſt ſtoot. het hooghartigh vaderlant
Eiſcht u, en Pallas, 't hooft der benden, herwaert heenen.
Geen Goden dreigen ons met dondren voor de ſcheenen.
Zy ſtellen oock hun lijf in ſtervens noot als wy.
Wy hebben handen, en een hart in 't lijf als zy.
De hinderbeer der zee beſluit ons met zijn ſtroomen.
De vlught te lande is ons geheel en al benomen.
Of willenwe door zee naer 't rijck van Troje ſtaen?
Zoo ſpreeckt hy, en berſt uit, op zijnen vyant aen.

en vlieght op den vyant in.

Hier komt hem Lagus eerſt door zijn dwers nootlot tegen;
Prins Pallas, midlerwijl dees neêrbuckte, al verlegen
Om eenen zwaeren ſteen te rucken van den gront,
Dreef eenen ſcherpen ſchicht, die toeſnort, daer hy ſtont,
Hem recht in 't ruggebeen, waeraen de ribben hechten,
Dat die in 't been heel diep bleef ſteecken. onder 't vechten
Raeckt Hiſbon Pallas niet [die neêrbuckte, om het punt
Te trecken uit den rugh,] op wien hy 't had gemunt,
Van boven, als zijn wraeck het hoopte, al t'opgeblazen:
Want toen nu Hiſbon, luide aen 't bulderen en razen,
Om 't ſchricklijck onheil van zijn' lieven diſchgenoot,
Niet op zijn hoede, fel naer Lagus vyant ſchoot,
Was Pallas reede, eer 't ſpits van Hiſbon hem beſpronge,
En duwde 't lemmer in zijne opgeblaze longe.
Nu rant hy Helenus, en Anchemolus aen,
Die, uit den ouden ſtam van Retus, durf beſtaen
Zijn ſtiefmoêrs eerlijck bed te ſchenden, en ſchoffeeren.
Gy tweelingen zult oock mijn wapendichten eeren,
O vroome Daucias, en Tymber, [in een rijck
By Larus voortgeteelt, elckandre zoo gelijck
Van aengezicht, dat zelf uwe ouders geen van beiden,
Een lieve doolinge voor hunliên, onderſcheiden,]
Quaemt oock te ſneuvelen, in 's Rutuliers landou.
Maer Pallas tekende u te hardt, uw' ſtam ten rou:
Want vorſt Evanders zwaert nam Thymber kort het leven,
En ſtreeck hem 't hooft van 't lijf, en Daucias moſt ſneven,
Daer d'afgehouwe hant den arm zocht op en neêr.
De vinger hallef doot taſt lillend naer 't geweer.
De ſchaemte en rou gemengt d'Arkadiſchen ontſteecken,
Gemoedight door dien helt, daer zy hem in zien breecken,
En zijne dapperheên uitmunten op een ry.
Als Retus in karros prins Pallas ruckt voorby,
Wort hy van Pallas gladt doorſteecken onder 't rijden,
En zoo veel uitſtel kreegh noch Ilus voor zijn lijden:

Want hy had Ilus al van verre een ſpitſe ſpeer
Geſchoten naer het lijf, en Retus het geweer
In 't vliegen onderſchept, terwijl hy zocht te vlughten
Voor u en uwen broêr, ô Teuthras, en met zuchten
En hallef doot om laegh van zijnen wagen viel,
En Turnus bodem, ſmeet met ſpartelenden hiel.
Aeveneens gelijck, by heldre zomertijden
Wanneer een ſnelle wint opſteeckende aenkomt glijden,
En al het drooge boſch in lichte vlammen ſtelt,
De vlam de ſchors en 't hout in 't midden vat en zwelt,
En teffens wijt en zijt zich uitſpreit, ſnel en wacker,
Terwijl hier d'ackerman gezeten op den acker,
Den brant, naer zijnen wenſch, ziet voortſlaen in zijn kracht:
Niet anders ſluiten al de Troiſchen hunne maght
Geknopt en dicht in een, om Pallas t'onderſtutten.
Haleſus, fors in 't ſlaen, ſtreeft toe, op 't ſtout beſchutten
Van zwaert en beuckelaer, naer 's vyants heir en hooft,
Velt Ladon, Demodook, en Feres, en berooft
Strymonius de hant met zijnen blooten degen,
Terwijl hy naer den ſtrot wil taſten. na dien zegen
Verplet hy Thoas 't hooft met eenen kay, zoo plat
Dat beckeneel en brein gemengt daer heene ſpat.
Haleſus vader, die zijn zoons fortuin kon ſpellen,
Verſtack hem in het boſch. als d'oudeman ter hellen
Gingk vaeren, d'oogen loock, bedeckt van 't grijze haer
Der winckbraeu, namen hem de Schickgodinnen waer,
En ſloegen hant aen 't kint, en heiligden voor ander
Den zoon te zamen aen 't geweer van vorſt Evander.
Prins Pallas heeft het met dees bede op hem gemunt:
O vader Tyber, hoor mijn bede, en geef dit punt,
Waermede ick mick, geluck en vaert, om op uw wincken
Het door Haleſus borſt, die forſſe borſt, te klincken.
Ick zal den wapenroof, hem uitgeſchud zoo vroom,
Ophangen, u ten prijs, aen uwen eicken boom.

Gelijck de huisman het boſch in brant geſteken hebbende, de vlam ziet voortſlaen, zoo ziet Pallas zijn mackers voortvliegen om hem te helpen.

De Godt verhoort zijn bê, terwijl Halesus armen
Imaon in den strijt beschutten, en beschermen,
En hy rampzalighlijck zijn wapenlooze borst
Te bloot gaf voor den schicht van dien Arkader vorst.
Maer Lausus, maghtiger alleen dan eene bende,
Niet lijdende dat zoo veel troepen om d'elende
En neêrlaegh van een' man vertwijfelden, vernielt
Eerst Abas, die alleen den vyant staende hielt,
En tegenhielt, zoo dra hy hem voor 's hants bejegent.
Hier sneeft d'Arkader, en de Trojer, zoo gezegent
Den Grieck ontworstelt, en 't Hetrurische oorloghsbloet.
De benden horten tegens een. De benden horten op elckandere met moedt.
Zoo overste als soldaet, en met gelijcke krachten.
De hindertoght verdickt zijn heirspits, en de maghten.
De drang verbiet geweer te reppen, en de hant.
Prins Pallas dringt en drijft met kracht aen dezen kant,
En Lausus wederom met kracht aen d'andre zijde.
Zy zijn elckandere in hun jeught gelijck, en blijde
Van opzicht, schoon van leest: doch 't oorloghsavontuur
Ontzeght hun alle bey den weêrtoght naer den muur
Van 't vaderlant: noch leedt Jupijn niet dat hun handen
Elckandre in 't velt bestaen gewapent aen te randen.
De doot is, onder een veel grooter vyant, t'hans
Turnus door zijn zuster opgeweckt, Hun bey beschoren. nu, geduurende de kans
Des oorloghs, raet de zorgh der zuster voor d'elenden,
Dat Turnus, te karros in 't midden van zijn benden
Gezeten, Lausus toch ontzette in dezen slagh.
Zoo dra prins Turnus zijn getrouwe mackers zagh:
Het is hoogh tijt, hoogh tijt den oorelogh te staecken.
Mijn lust is voor de vuist zelf Pallas te genaecken.
Ick eigen Pallas my alleen toe, wenschte graegh
Dat dit de vader met zijn eigene oogen zaegh.
rent naer Pallas, Zoo spreeckt hy: op dien last vertrecken zijn genooten,
En ruimen hem een plaets: maer Pallas, om dien grooten

Diſnellen nadruck van den koningklijcken laſt,
Om 't ruimen van de plaets der Rutulen, zich vaſt
Verwondrende, ſtaet ſtom, voor Turnus, trots te wagen,
Doorziet dien trotſen gaſt van verre, en onverſlagen
Ontmoet den koning en zijn woort met dit geluit:
Nu zal ick, om 't genot van dezen vetten buit,
Of, om eene eedle doot gelooft, dees tweedraght ſcheiden.
Mijn vader trooſte zich een lot van deze beiden.
Zoo ſpreeckt hy, en treet aen in 't midden van het velt.
d'Arkaders worden kout, hun bloet treckt heel ontſtelt
Naer 't hart toe. Turnus, voort ten wagen afgeſprongen,
Rust zich groothartigh toe, om vierigh aengedrongen
Te voet hem toe te treên: en recht als van om hoogh
De leeu, die, in het velt van verre, voor zijn oogh
Een' kitteloorigen en norſſen ſtier ziet weiden,
Fix toevlieght, eveneens quam Turnus, na het ſcheiden
Des drangs, zijn' vyant op. zoo ras als Pallas docht
Dat Turnus binnen ſcheuts, men hem bereicken moght,
Begon hy toe te treên, en ſprack aldus den hoogen
En heldren hemel aen, of 't lot door zijn vermogen
Hem helpen wou, die zich verzette tegens een
Party, al t'ongelijck in kracht. hy badt: verleen
Verleenme, Alcides, [om mijn vaders gaſtvryheden,
En zijne tafels, daer gy vreemde, op zijn gebeden
Uzelven zetten gingt,] uw gunſt in dezen noot:
Begunſtigh mijn beſtaen. laet Turnus, hallef doot,
Hy zijn bebloeden roof zien ſleepen, onder 't rennen,
En met geloocken oogh my voor zijn' meeſter kennen.
Alcides hoort de bê des jonglings in de lucht,
En ſmoortze diep in 't hart met eenen zwaeren zucht,
Stort traenen te vergeefs. Jupijn, de groote vader,
Quam Herkles, zijnen zoon, toen met deze aenſpraeck nader:
Een ieders tijt ſtaet vaſt. elcks leven is hier kort,
En onherhaelbaer: maer zijn krijghsfaem onverdort

gelijck een leeu naer eenen ſtier,

Pallas

bidt Herkules, om Turnus de reſt te geven,

en Herkules zucht en weent, doch Jupiter trooſt hem.

Door dappre daeden wijt en verre te verſpreiden,
Voeght d'eedle deught alleen. zoo veele Goden ſchreiden
Om zoo veel kinders van hun bloet, voor Priams ſtê
Geſneuvelt, en mijn zoon Sarpedon bleef'er mê.
Het nootlot roept alreede om Turnus. hy magh ſchroomen,
En is al aen het endt van zijnen tijt gekomen.
Zoo ſpreeckt hy, keert zich van des Rutlers bodem af.
Pallas ſchiet vruchteloos naer Turnus, Maer Pallas worpt een ſpeer uit al zijn maght heel ſtraf,
En ruckt het blinckend zwaert groothartigh uit de ſcheede.
De ſpeer vlieght voort, en treft met haere punt en ſnede
Den tip van 't wapen, dat de ſchouders deckt, heel ſchaers,
En effen door den rant des ſtercken beuckelaers
Zich eenen wegh baent, ſchrabt en ſchuurt in 't endt de leden
Van Turnus, grof van leeſt. hy ſtaet met forſſe ſchreden,
En mickt een poos heel net met d'eickenhoute ſpeer,
Vooraen met ſtael geſpitſt, en ſmijt volſlagen weêr
Op Pallas toe, en ſpreeckt: nu zie wie beſt kan treffen.
die hem klinckt, Zoo ſpreeckt hy, en het ſpits gedreven ſlaet hem effen
En midden door den ſchilt, wel dick met oſſenleêr
Gevoedert, en met ſtaele en kopre plaeten zeer
Zorghvuldigh geſtoffeert, en priemt hem door de dickte
Des panſſers in de borſt, vol moedts, gelijck hy 't mickte.
dat hy doot ter aerde ploft; en de Rutulier over den dooden braveerende, Prins Pallas ruckt vergeefs den warmen ſchicht terſtont
Uit zijne borſt, daer bloet en ziel door eenen mont
Der gaepende quetzuure op d'aerde nederplaſſen.
De vorſt ploft op zijn borſt, dat zijne wapens kraſſen,
Hy met bebloeden mont, al ſtervende in den ſtrijt,
Manhaftigh noch het gras op 's vyants bodem bijt.
Prins Turnus, met den voet op Pallas borſt, ſpreeckt moedigh:
Arkaders, nu vergeet geenſins Evander ſpoedigh
Te bootſchappen den doot van zijnen naeſten vrient.
Ick ſtuur hem Pallas t'huis, gelijck hy wel verdient.
Wat eer aen 't graf, wat trooſt noch vaſt is aen 't begraven,
Dat neeme hy in danck, als eene van mijn gaven.

Het ſtaet hem dier genoegh dat hy Eneas hooft
En huiſt. zoo ſpreeckt hy, trapt den doôn, van ziel berooft,
Met zijnen ſlincken voet, en ruckt hem van de lenden
Een wapengordel, rijck beſlagen, daer d'elenden,
In 't hof van Danaüs gevallen, ſtaen gewracht,
Hoe een hoop bruigoms, op een' zelven bruiloftsnacht,
Zoo ſchendigh zijn geſmoort in 't bloet der bruiloftskamer,
Het welck Eurytion, voor andren aengenaemer
Met kunſt, dus rijckelijck in gout gedreven hadt,
En Turnus nu ten buit gevallen, als een ſchat,
Van blyſchap juichen holp. de menſch weet van te voren
Heel luttel van zijn lot, by nootlot hem beſchoren,
En kent uit hoovaerdye in voorſpoet maet noch ſtaet.
De tijt wil komen, als prins Turnus, bloot van raet,
Om alle zijnen ſchat zal wenſchen en begeeren
Dat hy noit had beſtaen prins Pallas te ſchoffeeren;
Zal vloecken dezen dagh, en teffens dezen buit.
De toghtgenootſchap draeght den dooden Pallas uit
Den ſlagh op eenen ſchilt, al zuchtende en met rouwe.
O brave jonglingk, die uw vaders erflandouwe,
Tot een geweldige eer, en droefheit, en geklagh,
Nu weder t'huis komt. och, dees dagh was d'eerſte dagh,
Die u ten oorlogh zondt, en teffens ons ontruckte,
Doch geenſins zonder hier, zoo lang het u geluckte,
Een' ſtapel Rutuliers te ſleepen naer het graf.
Nu komt geen los gerucht, maer zeker poſtbode af
Met zulck een onheil naer Eneas toegevlogen,
Dat tuſſchen al zijn volck en 't ſterven voor hunne oogen
Geen ſchrede ruimte en het hoogh tijt is den Trojaen,
Die ree te rugge wijckt, in 't uiterſt by te ſtaen.
Hy, heet van gramſchap, maeit met zijnen degen neder
Al wat hem eerſt ontmoet, en baent zich zelven weder
Met ſtael een' ruimen wegh door dezen oorloghsdrang,
Om, roockende van bloet en neêrſlagh, nu eerlang,

rooft den wapen-riem, waer in Danaus bruigoms moort uit-gebeelt ſtaet.

Eneas krijght tij-ding, hoe Pallas ge-bleven, en het heir in laſt is; vernielt al wat hem bejegent:

O trotſe

O trotse Turnus, u t'ontmoeten, toe te streven.
Evander, Pallas, wat dees meer is, zwieren, zweven
Voor zijn gezicht; de disch, daer hy, een vreemdeling,
Eerst aenzat, en hoe heusch de hofheer hem ontfing.
grijpt acht menschen levendigh by den hals, om hen voor den doode op te offeren, en vaert voort.
Hy grijpt daerna vergramt vier wackre jongelingen,
Van Sulmon voortgeteelt, en, onder 't fel bespringen,
Noch twee paer borsten, trots van Ufens opgevoedt,
Al levend by den hals, om hen tot offerbloet
Voor 's overledens schim ten zoenaltaer te brengen,
En met gevangen bloet het lijckvier t'oversprengen.
Toen hy nu Magus fel een worpspeer, spits en stijf,
Van verre, daer hy stont, zou klincken naer het lijf,
Ontweeck dees loos den scheut, zoo dat de spiets al drillende
Hem over 't hooft vloogh, en hy, bang en angstigh trillende,
Eneas knien omhelsde, en sprack, ter doot bevreest:
Ootmoedigh bidde ick u, om uw heer vaders geest,
De hoop van uw' Askaen, die opwast, spaer mijn leven,
Mijn' zoon en vader ten gevalle, die nu beven.
'k Bezit een heerlijck huis, daer maghtigh zilverwerck,
Vol kunst gedreven, en een schat, bewaert heel sterck,
Een schat van gout, gewrocht en ongewrocht, begraven
En zeker leggen. het gelucken en hanthaven
Der zege hangt geensins aen my, ter doot toe bang,
En 't leven van een' man is van een klein belang.
Zoo sprack hy, en hierop Eneas: spaer die schatten
Van gout en zilver, daer uw woorden dus op pratten,
Voor uwe kinderen. by Turnus, waert gestraft,
Is dees krijghskoopmanschap voorheene al afgeschaft,
Toen hy prins Pallas trof. dit voelen nu te gader
Iülus, en de geest van mijnen grooten vader.
Zoo spreeckt hy, vat den helm met zijne slincke hant,
En voort den hals, die om gena bidt in dien stant,
Omruckend, duwt de kling daerin tot aen 't geveste.
De priester van Diane en Febus, die hem preste

En oorloge, een wiens haer met zijne altaerbonet
Bedeckt wiert, en gestrickt met banden, zonder smet,
Ineên de kin, en om de keel, en die zijn leden
Bekleet in wit gewaet, van boven tot beneden,
Waerover 't harnas blinckt, en uitmunt; dees een zoon
Van Emon quam hier oock, den oorloge ongewoon.
Eneas treet hem toe, velt Emons zoon ter aerde,
En, tredende op het lijck, bedeckt met deze eerwaerde
Gewijde schim de plaets, en wijtze aen Godt, en 't feest.
Serest verzamelde de wapens onbevreest,
En offert op den neck aen Mars dit zegeteken.
Helt Umbro, van 't geberght der Marsen, en die streecken,
En Cekulus, een telgh van 's hemels wapensmidt,
Hervatten nu den strijt. Eneas merckte dit,
En zet zich rustigh schrap. hy had met zijnen degen
Alree de slincke hant van Anxur afgeslegen,
En rant des beuckelaers gekloncken van den schilt.
Dees stofte wat verwaent, geloofde wat te milt
Dat zijn belezen kracht en nadruck had van boven,
Wist zich veel jaeren tijts en grijsheit te beloven,
Verhief misschien zijn hart te hoogh uit blinde hoop.
Tarquyt, Godt Faunus zoon, gewonnen by Dryoop,
Braveerde in 't tegendeel met blinckenden geweere
Recht voor hem, en ontmoete Eneas drift en speere,
Die heet gekloncken wiert door zwaeren beuckelaer
En pansser, en hierna van 't hooft berooft, dat daer
Ter aerde nederploft, terwijl hy om genade
Noch aenhielt, doch vergeefs, en ydel, en te spade.
Eneas stoot den romp daer heene, en spreeckt gestoort
In erren moede aldus: legh daer, gelijck 't behoort,
Ontzaghelijcke gast. geen Godtheit zal gehengen
Dat uwe moeder 't lijck nu zal ter aerde brengen,
En in uw vaders graf bedecken naer de wijs.
Gy leght den vogelen op 't velt ten roove en spijs,

Of

Of zult, in 't nat geplompt, voor ſtroom de kil bedecken,
Daer graege viſſchen noch uw verſche wonden lecken.
De Troiſche Eneas volght flux Anteus op 't geroep,
En Lykas, overſten van Turnus volck en troep,
Den ſtercken Numa, en Kamertes, eenen blonden,
Des trotſen Volſcens zoon, den rijckſten man, van gronden
En boſch en beemt in ganſch Auſonie, en een' heer
Der ſtille Amyklen. als Egeon, die noch meer
Dan hondert armen hadde, en hondert ſtercke handen,
[Is 't waer het geen men zeght] en vier en vlam en branden
Uit vijftigh monden en zoo veele keelen blaeſt,
Als hy Jupijn beſtrijt, en, hoe de blixem raeſt,
Met vijftigh beuckelaers hier tegens aen durf ſchitteren,
En vijftigh zwaerden treckt: zoo brulde, in dit verbitteren,
De dappre Eneas hier zeeghaftigh over 't gras,
Na dat het ſcherpe punt eens laeu geworden was.
Hy ſtreeft oock naer de borſt van helt Nyfeüs paerden,
Die op hem renden, maer wel haeſt van ſchrick bedaerden,
Als zy hem komen zien van verre, trots en vlugh,
En hooren hoe hy brult. dat jaeght hun flux te rugh,
Zoo datze in 't hollen den koetſier verongelucken,
Ten wagen uitgeſmackt, en ſnel naer ſtrant toe rucken.
Terwijl geeft Lukagus en Liger mê, zijn broêr,
Met witte paerden zich in 't hart van 't krijghsrumoer.
De broeder ment het paert, en Lukagus, aen 't maeien,
Is vreeſlijck bezigh met de bloote kling te zwaeien.
De Troiſche Eneas leedt geenſins dat zy verhit
Dus yverden, en viel met yver in: maer dit
Stont ſchricklijck, als hy met zijn ſpeer hun quam ontmoeten.
Toen ſtofte Liger: gy ziet hier geen paerdevoeten
Van Diomedes, noch Achilles wagen niet,
Noch 't Frygiaenſche velt. dit lant zal van 't verdriet
Des krijghs een ende zien, met eenen van uw dagen.
De dolle Liger ſmijt dit uit op zijnen wagen.

Gelijck Egeon tegens Jupijn, zoo vocht Eneas tegens den vyant.

Liger dreight Eneas:

De

e helt van Troje ontmoet hem niet met eenigh woort,
aer komt zijn' vyant met een' ſchicht van verre aen boort.
erwijl nu Lukagus vooroverhelt, de paerden
et ſlaen en prickelen, op datze krachten baerden,
el voortjoegh, 't ſlincke been vooruitſtack, en zich ſchrap
aer 't vechten zette, quam een ſpitſe worpſchicht knap
eſnort door 't onderſte des beucklaers, en zijn randen,
oorboort de ſlincke zy van d'eechnis, dat hy van den
ezwinden wagen doot ter aerde rolt op 't velt.

Lukagus rolt ten wagen uit:

odtvruchte Eneas ſpreeckt, verbittert en ontſtelt:
e traegheit van uw paert verriet in 't heenevlughten
w' wagen niet, noch uw gedreve roſſen duchtten
n holden niet, uit angſt voor 's vyants ydlen geeſt:
y, Lukagus, liet zelf den wagen, dus bevreeſt,
n zijt'er over as en raders uitgeſprongen.
oo ſpreeckt hy, vat den toom, en houdt het paert gedwongen.
Onzaelge Liger, die hier van den wagen lagh,
ack weerloos hem de hant noch toe met dit geklagh:
Troiſche helt, om u, om oudren eer te geven,
an wien gy zijt geteelt ter zege, laet my leven:
ntfarm u op mijn bede. Eneas antwoort hem,
ie bidt: gy ſpraeckt terſtont met een heele andre ſtem
e broêr geley den broêr. ſterf heen met rouwe en ſmerte.
oen duwde hy het punt hem diep genoegh in 't harte,
en ſchuilhoeck van de ziel. de Troiſche vorſt beſpreit
et velt met lijck by lijck, en bruiſcht van moedigheit,
elijck een waterſtroom, een ſtorm op zee komt vallen.
en leſte valt Aſkaen, en 't volck, dat in de wallen
ergeefs belegert is, met maght de ſtroompoorte uit.
Jupijn ſpreeckt midlerwijl in 't eerſt met dit geluit
ijn eige Juno toe: mijn lieven bedgenoote,
lijn zuſter, Venus helpt en hanthaeft onverdrote,
Gelijck gy meende, en hier niet in bedrogen zijt]
e Troiſche mogentheit. de Rutuliers ten ſtrijt

Liger zingt genade, doch de Trojaen leght den eenen broeder by den anderen, en bruiſcht gelijck een ſtroomende beeck en onweder: terwijl vallen de belegerden uit, en Jupiter melt Juno de moedeloosheit der Rutulẽ en Latijnẽ: Juno,

Zijn ſlap, en niet geſtelt om fors de hant te reppen,
Te ſtaen in lijfs gevaer, in 't vechten moedt te ſcheppen.
Vrou Juno antwoort hem ootmoedigh, en beleeft:
Mijn overſchoone heer en echtgenoot, wat geeft
U reden my, vol drucks en hartewee, te moeien,
Die uwe ſtrengheit vrees? waer noch de liefde aen 't bloeien,
En lagh ick u in 't harte, als voortijts, en het paſt;
bidt om Turnus te bergen: Gy, die almaghtigh zijt, zoudt my, in dezen laſt,
Niet weigren Turnus uit gevaer des ſtrijts te redden,
Hem vry aen Daunus hof en zijn heer vaders bedden
Te leveren: nu ſpoet hy naer zijn levens endt,
En moet om Trojes wil, ten zy gy 't anders went,
Dit boeten met zijn bloet, godtvruchtighlijck vergoten.
Hy is nochtans een telgh uit onzen ſtam geſproten.
Pilumnus houdt men voor zijn overgrootvaêrs vaêr,
En dickwijl broght hy u zijn gaven ten altaer,
Gehoorzaem rijck en milt. het hooft van 's hemels hoven
Beantwoort dit in 't kort: verzoecktge tijt hier boven,
En uitſtel voor zijn jeught, die veegh en ſterflijck is,
En achtge dat ick u in uwe droefenis
Iupijn gunt hem uitſtel. Kan helpen? ga dan toe, bergh Turnus lijf door 't vlughten:
Ontweldigh hem den doot, die aenſtapt: ſtaeck dit zuchten:
Dus veel vermagh ick u te gunnen: maer indien
Hier noch iet onder ſchuilt, dat hooger ſchijnt te zien,
En meentge dezen krygh geheelijck te beſlechten,
Zoo aeſtge eene ydle hoop. zy ſpreeckt op dit berechten
Al weenende: wat of gy door de vingers zaeght,
En d'oogen loockt in 't geen by monde uw maght miſhaeght
Te ſtemmen, en ick my van Turnus lijf en leven
Verzekren moght? nu hangt den ree ter doot gegeven
En gantſch onſchuldigen een jammer boven 't hooft,
Een al te droevigh ende: of, als van zin berooft,
Verſta ick dit noch niet, en wenſch veel eer bedrogen
Te zijn door ydele vrees, en dat door uw vermogen

Gy

God dit ten beste keert. zoo spreecktze, en daelt ontroert
Uit 's hemels troon, omgort zich met een wolcke, en voert
Met zich een onweêr door de lucht, genaeckt de benden
Van Frygh en Laurentyn, die op elckandre renden.
Toen schiep de luchtgodin, uit eene holle wolck,
Een krachtelooze schim, die dun, in 't oogh van 't volck,
Een wonderbaer gedroght, en 't goddelijcke wezen
Van vorst Eneas scheen, voorzien met uitgelezen
Geweer, en beuckelaer, en kam, als dees Trojaen.
Zy geeft de wolcke een tong om klaer geluit te slaen,
Met redenlooze spraeck, en bootst zijn brave treden
En stappen na: gelijck men zeght dat d'overleden,
Of geest der overleên gaen zweven naer den schijn;
Of droomen het verstant, wanneer de herssens zijn
Van slaep bevangen, 's nachts beguighlen tegens reden.
Des wolckschim huppelt bly in 't voorste der geleden,
Tergt Turnus met geweer, en tart hem met veel schimp.
Eens Turnus hierop aen smijt toe naer dezen glimp
Met zijne speer, die snort van verr': de schim wort vlugge,
En keert zich om, en biet den Rutulier den rugge.
De Rutulier ontstelt gelooft door deze streeck
Dat vorst Eneas uit verbaestheit keerde en weeck,
En schept een ydle hoop: Eneas, hoe? waerheenen?
Verlaet het huwlijck niet, dat reede naer uw meenen
Al vast gesloten is. dees vuist begeert u ree
Te helpen aen het lant, het welck gy zocht door zee.
Dus roept hy, volght hem in, en schermt met blancken degen,
En merckt niet dat zijn vreught slechts wint is, zonder zegen.
Ter avontuur lagh, voor een steile en hooge rots,
Een schip heel vast gemaert aen d'oevers, groot en trots,
Waeruit een valreep hing. Osinius de koning
Van zijn Klusijnsche kust en hof en rijcke wooning
Was met dees kiel belant. de schim, aldus verbaest
In vorst Eneas schijn aen 't vlughten, valt met haest

Zy daelt uit den hemel,

schept uit eene wolck eenen Eneas,

geest of droom gelijck. Deze schim van Eneas tart Turnus, die smijt'er een speer naer toe, dies vlughtze:

Turnus haer na,

daer een schip vast gebonden legt.

Hierin, om 't bloedigh zwaert des vyants dus t'ontduicken.
Prins Turnus, even ſnel in 't volgen, acht geen ſtruicken,
Noch hindernis, en vlieght den valreep op geſtoort:
Maer naulijx zet hy noch zijn voeten binnen boort,
Of Juno ruckt het tou in ſtucken, hem ten goeden,
En 't losgeruckte ſchip in tuimelende vloeden.
Eneas miſt en zoeckt nu Turnus, ſlagh op ſlagh,
Op dat hy tegens hem groothartigh kampen magh,
Brengt menigh krijghsman om in 't ſtrijden, en ontmoeten.
Toen zagh de lichte ſchim, voor Turnus knie en voeten,
Naer geenen ſchuilhoeck om, maer ſweefde ſnel om hoogh,
Zich mengende in een wolck en nevel uit zijn oogh.
Vorſt Turnus wort terwijl van wufte dwarrelwinden,
In 't midden van de zee, en zonder lant te vinden,
Dus heene en weêr gevoert. onkundigh van zijn lot,
Ondanckbaer voor zijn heil, dat nederdaelt van Godt,
Ziet hy bedruckt te rugge, en heft zijn beide handen
Met zijne ſtemme om hoogh, daer 's hemels lampen branden:
Almaghtige Jupijn, heb ick dit laſterſtuck
By u verdient, en woudt gy, tot mijn ongeluck,
My ſtraffen dus geſtreng? waer zal ick heenevaeren?
Wat kans verliep ick dus? hoe zal ick uit de baren
En op wat wijze weêr belanden na dees vlught?
Zal ick oock wederom de Laurentijnſche lucht
En muuren zien, of 't heir? wat gaen nu mijn ſoldaten
Mijn benden aen, die, my gezworen, zich verlaeten
Op mijne ſtanderden, en ick te los en ſnoot,
O ſchennis, dus begaf, en in dien bangen noot
Liet eerloos ſteecken, daer zy hier en ginder vlughten,
En ick noch hoore hoe zy ſnevende verzuchten?
Wat ga ick aen? wat gront gaept wijt genoegh om my
Te zwelgen in zijn keele? ontfermt u mijnes vry,
O winden: hoort verhoort de bede van mijn lippen.
Voert Turnus met dees kiel recht toe op harde klippen,

Eneas ſchijn vlught hier in; Turnus vervolght hem binnẽ 's boorts, en Juno ruckt het tou los, en laet het ſchip drijven. Eneas zoeckt den afwezenden te vergeefs: de ſchim verdwijnt in de lucht: Turnus beklaeght zich over dit bedrog.

Op eene wreede banck, en plaet, daer Rutuler
Nich geen verdiende smaet my volgen van zoo verr'.
Dus spreeckt hy midlerwijl de zinnen vreeslijck hollen,
Nu hier nu gins, beducht of hy, gelijck een dollen,
Zich met het spits van 't zwaert doorrijgen wil van smart,
En jaegen 't snedigh stael door zijne ribbe in 't hart,
Of midden in de zee zich worpen al verbolgen,
En, tegens 't boghtigh strant opklautrende, vervolgen
Int harrenas de maght der Troischen op het velt.
Hy pooghde drywerf een van beide heel ontstelt
Uit wanhoop aen te gaen: maer Juno neêrgesteegen
Houdt drywerf met gewelt hem in dat opzet tegen,
En keert den jongelingk uit mededoogenheit.
Hy drijft al voort, doorsnijt de diepte, en klaeght, en schreit,
En wort, voor wint, voor stroom, naer Daunus oude muuren
En vaderlijcke vest gevoert door Godts bestuuren.
Maer midlerwijl begeeft Mezents, op Jovis raet,
Verhit zich naer 't gevecht, en rant, als een soldaet,
De Troischen aen, die trots in 't open velt braveeren.
De heirspits van Tyrrene, als zy hem weêr ziet keeren,
Stoot toe gelijcker hant, en houdt afgrijslijck aen
Met een' gemeinen haet. zy schieten vast en slaen
Op eenen man alleen, van achter en van voren.
Hy staet, gelijck een rots, die tegens het verstooren
Der stormen staet gekant, en op het vlacke ruim
Geplant is vast en pal, en in het woeste schuim
Hoogh uitsteeckt, al 't gewelt en dreigement en klateren
Van lucht en zee verduurt, oock zonder in de wateren
Zich eens te reppen. hy velt Hebrus neêr, een' zoon
Van Dolikaon, die hem voorquam al te schoon.
Hy velde oock Latagus in eenen torn ter aerde,
En Palmus, die vast liep, op dat hy 't lijf bewaerde:
Doch hy dreef Latagus met eenen zwaeren steen,
Een groot stuck steenrots, voor het hooft, en recht met een

Ondertusschen geeft Mezentius zich in den slagh, en houdt de Tyrrhenen staen, gelijck een steenrots in zee al 't gewelt van winden en wateren:

In 't

In 't aenzicht: Palmus, door zijn traegheit veel te ſpade
Aen 't wijcken, liet hy met zijne afgehouwe wade
Ter aerde tuimelen, en Lauſus 't wapentuigh
Op zijne ſchouders laên, en met de paertspluim ruigh
Den helm vercieren. hy trof Evas op den acker,
Een' rechten Frygiaen, en Mimas, Paris macker,
Van eene jaeren: van rampzalige Theaen
Ter weerelt voortgebroght, en weder onderdaen
Zijn' vader Amykus gelevert, op deze uure,
Als Priams Hekuba, grof zwanger van natuure,
De fackel Paris baert: dees ſneefde in 's vaders ſtadt:
Maer in 't Laurentſche lant ruſt Mimas, zonder dat
Zijn aenzicht wort gekent. gelijck, de ſchrick der landen,
Een everzwijn, gejaeght, door wreet gebit en tanden
Der honden, van 't geberght, [daer Veſulus, in 't gras
En dichte pijnboomboſch en Laurentijnſch moeraſch,
Het deckte, jaeren langk met riet en ruighte voedde,]
In 't looze net geraeckt, heel fors, op zijne hoede,
Zich omkeert, en den rugh heel ruigh met borſtlen ſpitſt,
Zoo vreeſlijck dat geen man, van yver aengehitſt,
Het hart heeft om dit dier met errenſt te genaecken,
Of in te vliegen; maer een ieder paſt te raecken
Met ſchieten, en geſchreeu, in veiligheit van verr':
Aldus is niemant hier, in al dien hoop, die dar,
Hoe fel hy oock met recht is op Mezents gebeeten,
Hem toetreên met den dolck of 't zwaert, van wraeck bezeten.
Zy tergen hem van verr' met ſchichten, en getier.
Maer hy verwachtze alom, en knarſt, gelijck een dier,
Heel fors en onvertſaeght op zijn gebit, en tanden,
En ſchut met moedt, terwijl hem niemant aen durf randen,
De ſpeeren op zijn' rugh. heer Akron quam'er uit
Out Koritus gevloôn, af keerigh van zijn bruit.
Zoo dra Mezents hem ziet, met zijn ſcharlake veêren
En 's bruits veltteken, ſchoon van purper, triomfeeren,

en zwicht zoo luttel gelijck een wiltzwijn, dat in 't net verwert, ſlechts van verre beſprongen wort.

Toen hy Akron zagh, ge-

In 't

In 't midden van den troep, gelijckt dees wreede een' leeu, *leeck de wreedaert eenen hongerigen leeu, die geit of hart aenrant.*
Die afgevast, en, dol van honger, met geschreeu
Wort aengevoert, en graêgh door stallen, en gehuchten
Loopt snuffelen, en by geval een geit ziet vlughten,
Of een geweldigh hart, dat groote horens draeght,
Der zijnen adem hijght, heel moede, en afgejaeght.
Hy brult, en gaept, en zet de haeren overende,
Grijpt fel naer zijnen roof, ten troost in deze elende,
Valt neêr op 't ingewant, en wascht, naer zijnen wensch,
Gebit en muil in 't bloet. zoo rustigh ruckt Mezens
Ook in den dicken drang des vyants heene en weder.
Rampzalige Akron wort doorschoten, en stort neder,
Die, door een wonde in 't bloet opgevende zijn ziel,
Den zwarten gront smijt met den spartelenden hiel,
Een ongebroken schicht doorverft met vloeiende aêren.
De zelve wreedaert acht niet waerdigh voort te vaeren,
Om den voorvlughtigen Orodes te verslaen,
Of met een spietse hem van achter toe te gaen.
Orodes, die Mezens ontmoete met den degen,
Liep vierigh toe, en hielt voor 's hants den vyant tegen.
Mezents was niet zoo loos, maer beter op geweer
Gestelt. toen hy hem nu had onder zijne speer
Te voeten, sprack hy fors: daer leght hy nu rechtschapen,
Die een ontzaghlijck lidt van 't heir, en in zijn wapen
Zoo hoogh was. ieder roept triomf, zoo luid hy kan:
Maer forsse Orodes zeght in 't sterven: groote man,
Hoe groot gy zijt, ick zal niet ongewroken sterven.
Eerlang zult gy de vreught van deze zege derven.
Verwacht een zelve doot: gy raeckt wel haest in 't zant.
Mezents, niet zonder toorne, hem onder d'overhant
Belachende, antwoort: sterf nu zonder lijfsverschooning.
Der Goden vader, en der menschen vooght en koning
Zal 't met my schicken, zoo 't zijn Godtheit best belieft.
Zoo spreekt hy, trekt den schicht en 't punt uit, dat hem grieft.

Een harde doot en vaeck van yzer luicken d'oogen,
Van eenen duiſtren nacht in eeuwigheit betogen.
Het gaet'er onderling op een nedervellen,
Alkathoüs gevoelt den ſlagh van Cedikus.
Sakrator velt Hydaſp: helt Raep Parthenius,
En Orſes, fors en ſterck: Meſſapus velt twee grooten
Ter neder, Klonius, en Erikaet, geſproten
Uit Lykaonje: dees, een voetknecht, ſneeft te voet,
En d'ander ſtorte met zijn paert, wiens overmoedt
Zich met geen montgebit liet ſtieren, en berijden.
De Lyciſche Agis zocht Valeer, die, vroom in 't ſtrijden,
Geenſins ontaerde van der oudren vroomicheit,
Van wien hy voor de vuiſt in 't zant wort neêrgeleit.
Atronius geraeckt door Salius om 't leven.
Nealces, op den ſchicht en fixen boogh bedreven,
met een gelijcke kans.
Holp Salius van kant. de heiren, dus aen een,
Vereffnen van weêrzy de doôn, en oorloghsween,
En rou door 't zwaer gevecht. verwinner en verwonnen
Verhitten, komen fel elckandere aengeronnen,
En wijcken te gelijck, en geen van beide weet
De Goden ontfarmen zich des.
Van vlughten. 't hemelſch hof ontfermt zich om elcks leedt,
En over d'ydle wraeck, is droef, van wederzijden
De ſterflijckheên te zien in zulck een' laſt en lijden.
Vrou Juno houdt de rechte, en Venus d'andre hant,
Tiſifone raeſt onder de geleden, en Mezentius ſtapt over het velt zoo groot, gelijk Orion in zee, of op d'aerde.
Elck angſtigh voor zijn bloet. Tiſifone met brant
En fackel raeſt in 't hart van duizenden, vervaerlijck
En dootſch. Mezentius ontheiſtert, als een baerlijck
Tyran, drilt ſchrickelijck zijn ſpiets, en ſtapt langs 't velt,
Als groote Orion, die te voet, daer 't zeeſchuim zwelt,
In Nereus diepe kolck den vloet klooft ongedolven,
En zijne ſchouders heft noch hooger dan de golven;
Of een' bejaerden eſch van 't hoogh geberghte brengt,
Langs d'aerde ſtapt, en 't hooft in zwerck en wolcken mengt:
Eneas zoeckt hem:
Zoo vreeſlijck quam Mezents hier blanck geharnaſt treden.
Eneas, zijn party, hem kennende aen de ſchreden,

In eenen langen troep, zet flucks zich zelven ſchrap,
Om hem t'ontmoeten, en Mezents verzet geen' ſtap,
Doch zwicht niet, maer houdt ſtant, zoo groot hy is in krachten, *d'ander verwacht Eneas,*
Om dien groothartigen hooftvyant in te wachten,
En, meetende af by 't oogh hoe verr' een ſpeerſcheut reck',
Zeght: dat mijn hant my nu een Godt en ſchutsheer ſtreck':
Dees ſtange treff' mijn wit, en raecke hem rechtſchapen.
O Lauſus, ick beloof u hier den roof, het wapen,
Dat ick dien roover voort zal rucken van zijn lijf,
De zegetekens van Eneas, kout en ſtijf
Ter aerde neêrgevelt, grootmoedigh aen te trecken.
Zoo ſprack hy, ſmeet een ſpeer, zoo verre als die kon recken, *werpt den Trojaen een ſpeer naer 't lijf, en priemt Anthor.*
En ſnorren; maer heur vaert ſtuite op den beucklaer af:
Doch priemtze in dezen ſcheut den braven Anthor ſtraf
En dootlijck, tuſſchen 't weeck gedarmte, en zijne zijde,
Den braven Anthor, die met Herkles ging ten ſtrijde,
En nu, van Argos hier geſtiert in dezen noot,
Evander aenhing, en zich in een ſtadt in groot
Italje nederſloegh.. hier quam hy, met de punte
Der ſpeer geſchoten, die het op een' ander munte,
Op 't velt te ſneven, ſloegh zijne oogen naer de locht,
Als hy noch ſtervende aen zijn lief Mycene docht.
Godtvruchte Eneas ſmeet met eene ſpeere weder, *Eneas paſt Mezentius beter te raecken,*
Die, door den bollen ſchilt, dry dick met ſtiereleder
Bezet, dry plaeten dick van koper, door het voêr
Van linnen, d'eechenis bereickte in dit rumoer,
En bleef 'er vaſt gehecht, doch kon niet dieper dringen..
Eneas ſtaet verheught, zoo dra hy bloet ziet ſpringen *en vaert den gewonden met den degen in, dies Lauſus*
Uit des Tyrreeners lijf, ruckt flux den degen uit,
En vaert verhit en gram hem toe, en vlamt op buit.
Mezents begint van ſchrick te ſchudden, en te beven,
En Lauſus, die dit ziet, uit liefde en angſt voort 't leven
Des vaders, zuchte zwaer. de traenen rolden neêr
Langs zijne kaecken. och, het jeughdigh hart is teêr.

O eedle jongelingk, wel waerdigh in gedachten
Te blijven [zoo men dit geloovens waert zal achten,
En in der daet gebeurt,] by d'aenstaende eeu en tijt,
'k Zal d'oirzaeck van uw doot, en uwen bangen strijt,
Uw heerelijcke daet noch u geensins verzwijgen.
Mezents, dus vast gehecht, treckt vruchtloos, onder 't hygen,
Den voet te rugge, en wijckt, en sleept des vyants schicht
Met zijnen beucklaer na, dies Lausus, snel en licht,
Nu toeschiet, mengt zich in 't geweer van deze beide,
En was al, op dat hy de heete kampers scheidde,
Eneas onder 't zwaert gekomen, 't welck alree
Geheven was, om toe te treffen met zijn sne,
den vader ontzet. Het welck de zoon hier door verhinderde en belette.
De mackers volgen hem al roepende, en elck zette
Een keel op, naerdemael de vader onderstut,
En van den schilt des zoons ter goeder uur beschut,
Den slagh des doots ontgingk. zy smijten vast met speeren,
Beledigen van verr' den vyant, dienze keeren.
Eneas vaert voort, beschut van schilt en degen, gelijck, in eenen plasregen of hagelbuy, d'ackerluiden in een slot of rotse schuilen. En schieten op hem toe. Eneas onververvaert
Ruckt vierigh voort, beschut van beuckelaer, en zwaert:
En eveneens gelijck, wanneer de regenvlaegen
En hagelbuien met gebulder d'ackers plaegen,
Alle ackermans en 't volck op 't velt ten velde uit vliên,
De reizende de vlaegh, komt hy een slot te zien,
Op 't hooge slot ontduickt; of aen de waterkanten,
Of onder klipgewelf, met zijne reisverwanten,
In veiligheit ontschuilt, om daetlijck, als het licht
Weêr doorbreeckt, als voorheen te volgen hunnen plicht:
Eneas eveneens, aldus aen allen enden
Eneas van overal bestreden, begraeut en dreigt Lausus, Van schichten overstulpt, terwijl hy d'oorloghsbenden
En buien schut, en keert, houdtze al te gader staen,
Begraeut'er Lausus, dreight'er Lausus, en houdt aen:
Wat onderwint gy u? dit 's boven u vermogen.
Wat loopt gy in uw doot, en rent haer onder d'oogen?

Uw

Uw reuckloosheit bedrieght hier uw Godtvruchtigheit.
De dolle Lauſus blijft braveeren, ſchermt en zweit.
De Troiſche koningk wort oploopender, en feller.
De ſtrenge Schickgodin ſpint Lauſus draet veel ſneller
Voort af. Eneas drijft het bloedigh ſlaghzwaert ſtijf
Den trouwen jongelingk in 't midden van het lijf,
Wel diep tot aen 't geveſt. het punt van 's dreigers degen
Heeft lichte wapens en rondas heel gladt doorregen,
In zijnen lijfrock, van de moeder met fijn gout
En goutdraet geborduurt. de borſt, terſtont dus ſtout,
Loopt over van het bloet: de geeſt verlaet de leden,
En vaert bedruckt in 't rijck der ſchimmen naer beneden
Uit ons gezicht, en lucht. maer als Anchiſes zoon
De dootſche troni ziet, en 't aenſchijn van den doôn,
En dien zieltoogenden, en zijn gelokene oogen,
Verzucht hy zwaerelijck, van rouwe, en mededoogen.
Hy ſtack de handen van elckandere, overwoegh
Wat hart en zucht de zoon tot zijnen vader droegh:
O kint, ontfarmens waert, wat zal 't godtvruchtigh harte
Van vorſt Eneas u toeleggen voor uw ſmarte,
Voor uw trouwhartigheit, en uwen vroomen aert,
Gelijck gy wel verdient? behou uw' ſchilt, en zwaert,
Uw opperſte vermaeck: ick zende u dus beneden
Naer uwer oudren aſch, indien gy overleden,
U noch hiermê bekreunt. gy, die het leven derft,
Vertrooſt u dat gy van Eneas handen ſterft.
Hy port de mackers, die het jeughdigh lijck beklaegen,
Den dooden zonder ſchroom van deze plaets te draegen,
En heft het lichaem op van dien verſlagen vorſt,
Wiens opgetoide lock van 't bloeden hing bemorſt.
De vader waſcht terwijl zijn wonden aen de randen
Des Tybervliets, en ſpoelt het bloet met zijne handen
In 't water af, en leunt van achter aen een' boom,
Met zijn verzwackte leên. hier ziet de waterſtroom

die even ſtout braverende, het zwaert in 't lijf krijght,

des de helt zich erbarmt over die getrouwigheit nefſens zijnen vader.

De vader, by den Tyber vaſt zijn wondē afſpoelēde,

Den kopren helm om hoogh aen eenen tack gebonden,
Den zwaeren schilt in 't gras. de brave borsten stonden
Rondom hem, die vast hijght, en, ademloos, en kranck,
Den hals noch strijckt, den baert noch uitkemt, breet en langk
En over zijne borst, en reis op reis de troepen
Naer Lausus vraeght, en zent om hem te rug te roepen,
Den zoon te melden zijn' bedroefden vaders last.
De mackers droegen nu den dooden Lausus vast
Op zijne wapens, en beweenden droef en deerlijck
Den vroomen jongling, aen een wonde vroom en eerlijck
Gestorven: en Mezents de vader, uit den slagh
Gedragen, wien dees ramp nu al op 't harte lagh,
Vernam en kende voort van verr' dit droevigh zuchten,
Begruist het grijze haer met stof op die geruchten,
Streckt bey de handen naer den hemel, en blijft stom
Aen 't lichaem hangen: zoon, was ick zoo bijster dom
Belust op 't leven, dat ick u, mijn eigen leven,
Opzette, om in mijn plaets naer 's vyants spits te streven?
En wort de vader door uw wonden uit den noot
Geredt, om noch een wijl te leven door uw doot?
Hoe valt mijn ballingschap in 't endt dus ongeluckigh
Dus deerlijck uit voor my, van rou geperst zoo druckigh?
Hoe zit dees wonde my zoo diep en hecht in 't hart?
O zoon, uw vader, eerst door nijdigheit met smert
Uit 's vaders rijck gejaeght, komt uwen naem bevlecken
Met zulck een lasterstuck. ick hadde aen deze plecken
Des vaderlants en 't volck, verbittert tegens my,
Met recht een straf verdient. ick, aen mijn tyranny
Rechtschuldigh, hadde zelf verdient zoo menighwerven
Een pijnelijcke en wreede en harde doot te sterven:
Nu duurt mijn leven noch. ick scheide in dit verdriet
Van 't menschelijck geslacht noch uit dit leven niet,
Doch zal haest scheiden. och. dus klaegende in elende,
Zoo rechte hy zich op, en quam te staen in 't ende

is voor den zoon beducht,

ziet de dienaers het lijck brengen, en begint te kermen;

recht zich endelijk op,

O zijn gewonde heup, en ſchoon de wonde, raeu
En verſch en byſter diep, hem aêmloos maeckt en flaeu,
Nochtans beveelt hy niet flaeuhartigh zijn gezellen
Dat zy hem daetelijck zijn oorloghspaert beſtellen. *beveelt zijn paert te brengen,*
Dit was zijn roem, en trooſt. hy keert hiermê met eer
Zeeghaftigh, rijck van roof uit alle toghten weêr.
Hy ſprack bedruckt het dier dus aen met deze woorden:
O Rebus, lang genoegh [indien in 's weerelts oorden
Iet ſterfelijcken iet langduurigh heeten magh,]
Heeft nu mijn levens tijt geduurt. op dezen dagh
Zult gy zeeghaftigh met Eneas hooft gaen ſtrijcken,
En dien bebloeden roof; en, zonder eens te wijcken,
My helpen wreecken dit verlies van mijnen zoon:
Of ſchort het ons aen maght, wy zullen evenſchoon,
En ick en gy getrooſt in 't velt te gader ſterven:
Want, ô kloeckmoedigh dier, ick denck niet dat, na'et derven
Van my, uw' heer, gy u gewaerdight om voortaen
Den dwangk van Troiſchen en een' vreemden heer te ſtaen.
Het ros, terwijl hy ſprack, ontfing hem op den rugge.
Hy opgezeten vat de ſchichten, ſcherp en vlugge,
In bey zijn handen, rent, met blinckende helmet *rent haeſtigh midden onder den vyant,*
Van koper, en de pluim van paertshaer opgezet,
Gezwint in 't midden van den vyant, heet op ſtryen.
In 't hart ging een gety van ſchaemte en razernyen,
Gemengt met liefde en rou, van dolheit aengevoert,
En vroomheit, hem bewuſt. hy riep luits keels ontroert
Eneas drywerf, die hem daetlijck quam te kennen,
En dus met blyſchap badt, toen hy hem aen zagh rennen:
Dat gunn' de vader van de Goden, Godt Jupijn,
Dat gunn' de groote Apol dat gy in dezen ſchijn
Met moedt ter baene komt, om hantgemeen te worden.
Zoo ſpreeckt hy, treet hem toe, in 't midden der ſlaghorden,
Met eene felle ſpeer. maer d'ander roept terſtont:
O wreedaert, waerom dreight gy my, in 't hart gewont,

Berooft van mijnen zoon? dees wegh was opgebleven
Op datge my hier langs zoudt helpen van het leven.
Wy vreezen doot noch Godt, dies ſtaeck uw dreigement.
ſchiet Ick koom hier ſterven, en brenge eerſt u, voor mijn endt,
ſchicht op ſchicht, Noch dees ſchenckadiën. zoo ſprack hy, ſchoot met eenen
De ſpeer naer 's vyants lijf, die vloogh zoo ras niet heenen
Of andre volghden, ſpeer op ſpeer. hy vlieght, en draeit
Zich om en wederom, en keert zich ſnel, en zwaeit:
en Eneas Doch vorſt Eneas ſchilt beſchut hem, zonder zwichten.
ſchutze op zijnen Hy rent tot drywerf ſlinx rondom, en ſchiet met ſchichten.
ſchilt. De helt van Troje boodt tot drywerf hem en 't ros
In 't ront den kopren ſchilt, daer nu het ruige boſch
Van ſchichten inſtack: maer 't begon hem te verdrieten
Den ſtrijt dus ſleepende te houden met dit ſchieten,
Zoo veele pijlen uit te trecken, en verhit
Met ongelijcke kans een' die te paerde zit
Endelijck Te keeren. onder dit beraet ſmijt hy van verre
worpt de Het paert met eene ſpeer voor 't hooft in zijne ſtarre,
Trojaen paert en En tuſſchen d'ooren in. het fors viervoetigh dier
ridder ter Aen 't ſteigren in de lucht, en ſchermen met de vier
aerde, Beſlage voeten, ploft den ridder op de lenden,
Als het voorover ſtorte, in 't midden van de benden.
Het hielt hem onder, lagh Mezentius op 't lijf
Met zijnen bloote ſchoft. toen ſchreeuden evenſtijf
Trojaen, en Latijniſt, dat al de lucht gewaeghde
en dreight Van 't ſchricklijck veltgeſchrey. Eneas d'onvertſaeghde
den vyant met den Vlieght toe, en ruckt het zwaert ter ſcheede uit, zeght aldus:
blooten de- Waer is de ſtrenge nu? waer is Mezentius,
gen. En zijn groothartigheit, zoo wreet en onbewoogen?
Maer dees Tyrreener ſchept wat lucht, en ſlaet zijne oogen
Ten hemel, en bekomt, en zeght in zijne ſmart:
O bittre vyant, hoe? hoe valtge my zoo hardt?
Wat dreightge my de doot? het ſterven is geen ſchande:
't Was niet met dit beding dat ick u hier aenrandde,

En

En maer den veltslagh quam, noch Lausus, nu al koudt,
Bedong geensins dat gy mijn leven spaeren zoudt.
Ick bidde u eene bede, [indien men eene bede
Den overwonnen gunt, en vyant,] hier ter stede:
Vergun mijn lichaem d'aerde: ick ken den bittren haet
Der onderdaens, en 't volck, dat hier rondom my staet,
En bid beschutme toch voor hunne razernye,
En gunme, als lijckgenoot van Lausus, aen zijn zye
Een eerlijck graf. zoo sluit Mezents zijn levens slot,
En geeft vrymoedighlijck den uitgestreckten strot
Aen 't zwaert ten beste, en giet zijn ziel, na deerlijck steenen,
In bloet uit, langs zijn borst, en over 't harnas heenen.

Mezentius bidt om de begraefenis,

en geeft den strot het zwaert ten beste.

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het elfde Boeck.

INHOUDT.

Men wijdt den vader Mars een zegeteken toe
Van 's vyants roof. het lijck van Pallas wort verzonden
Naer 's vaders hof, dat kermt, en klaeght, en steent zich moe.
Het zant bedeckt de doôn, van 't lijckvier eerst verslonden.
Latinus krijght geen' troost, uit der gezanten mont,
Van Diomedes stadt; dies Drances valt aen 't wrijten
Met Turnus in den raet: Latinus pooght terstont,
Gelijck een middelaer, het krijghskrackeel te slijten:
Terwijl genaeckt de vorst van Troje met zijn maght.
Men vecht: Kamille blijft: in 't vechten valt de nacht.

DE dageraet, terwijl in 't oosten opgestaen,
Quam helder rijzen uit den grooten Oceaen.

Zoo ras het licht 's anderen

daeghs aenbreekt, quijt Eneas zich van zijne beloften, recht van Mezentius wapens een zegeteken op,

De vorst Eneas, dus zeeghaftigh in het vechten,
[Hoewel de zorgh hem jaeght en heet de doôn berechten,
Zich zelven quijten, om der toghtgenooten asch
Te brengen in het graf, en 't hart vol droefheit was,
Om Pallas droeve doot en lijck, noch onbegraven,]
Betaelt den Goden vroegh zijn kerckbelofte, en gaven,
In 't kriecken van den dagh, en plant een' eicken stijl,
Of boom, geknot van al zijn tacken met de bijl,
Op 's heuvels hoogen bult, en treckt met zijne knaepen
Den stam het harnas aen, en schitterende wapen,
Den uitgeschudden roof des bloedigen tyrans
Mezents, u, groote Mars en Godt van d'oorloghskans,
Tot eere en zegeprael; verziet den stam grootmoedigh
Met staelen helm, en kam, noch root bemorst, en bloedigh
En met verminckt geweer des dooden, en 't panssier,
Op twalef plaetsen hardt getroffen, en heel fier
Doorschoten; en hy bondt den kopren schilt, vol reeten,
Aen zijnen slincken arm, en hing het zwaert, vermeeten
En trots, hem op de zijde, in zijn yvoore schee.
Hierna vermaende hy den blijden krijghsleep meê;
[Want d'Oversten te hoop heel dicht rondom hem stonden:]

moedight zijne oversten,

O mannen, 't zwaerste stuck heb ickme al onderwonden,
En rustigh uitgevoert. laet vaeren alle zorgh
Voor 't overige werck. dit is uw vaste borgh:
Dit is de vette buit. gy ziet hier d'eerstelingen
Des wreeden konings, fors en moedigh in 't bespringen.
Wy hebben hier Mezents in onze hant en maght.
Nu is de vrye wegh naer der Latijnen gracht,
Den koningk, en de stadt voor ons gebaent, en open.
Nu zet uw zinnen schrap, om op het spits te loopen,
En rekent vry de kans gewonnen overal,

belastze zich ten strijt te bereiden,

Op dat [wanneer de Goôn de standers uit de wal
Gebiên te rucken, u ter goeder tijt te roeren
In 't leger, en de jeught kloeckhartigh aen te voeren,]

G' ongewaerschuwt dan, uit vreeze en achterdocht,
Het sammelt, nochte suft. nu laet ons, als verknocht
An ons genooten, voort hun lijcken, naer hun waerde
Noch niet begraven, gaen met staetsie ter aerde
Bestellen, 't welck om laegh in Plutoos rijck gewis
Noch d'eenige eer en dienst des overledens is.
Gaet heene, zeght hy, eert de zielen der gestorven,
Die braef ons door hun bloet dit vaderlant verworven,]
Met d'allerleste gave, en stuurt voor 't allereerst
Naer dees bedruckte stadt, daer vorst Evander heerscht,
Prins Pallas, zonder blijck van deught ons niet ontnomen,
Op dien bedroefden dagh, tot hartewee der vroomen,
En al t'ontijdigh dus verandert in een lijck.
Hy sprack al schreiend dus, en zette naer de wijck
Zijn droeve treden, daer het lichaem, naer 's lants wijzen,
Noch stont, en van Aceet, den ouden en den grijzen,
Bewaeckt wiert en bewaert; Acetes, die in 't hof
Van den Arkadischen Evander, groot van lof,
De schiltknaep was voorheene, en, voor dit deerlijck sneven,
Een waerden voesterling ten krijghsgenoot gegeven,
Hem ongeluckiger gevolght was in dees streeck.
De stoet der dienaeren, de Troische schaeren, bleeck
En dootsch, de droeve rey der Frygiaensche vrouwen,
Men hier, in 't hangend haer, in orden moght aenschouwen.
Zen zitten, heel bedruckt, om 't lijck des dooden heen.
Zoo ras Eneas in de hooge poort komt treên,
Beginnenze algelijck voor hunne borst te smijten,
En jammeren zoo luid, dat van dit bitter krijten
De hemel klinckt, het hof op dit bedruckt geluit
Afgrijslijck wedergalmt. hy ziende 's konings spruit,
Prins Pallas leggen, blanck, als sneeu, om hooft en wangen,
Het hooft van 't kruidigh bed gestut, voor 't nederhangen,
En voort de dootwond, van 't Ausonisch punt bemorst,
Noch gaepen jammerlijck in zijne blancke borst,

de dooden te begraven,

en Pallas lijck naer Evanders stadt te geleiden. Hier na gaet hy naer het lijck toe, daer het van Acetes bewaert,

van dienaren en vrouwen betreurt wort.

Sprack endelijck aldus, met natte en ſchreiende oogen:
Hy beklaegt het, Erbarmlijck kint, heeft my Fortuin, vol nijts, bedrogen,
En zy, die vriendelijck ons toeloegh, ons benijt
Uw leven, en uw jeught, op datge t'zijner tijt
Ons koningkrijck niet zien, noch, naer den ſtijl der vroomen,
Uw' vader en zijn hof met zege t'huis zoudt komen.
Ick hebbe, in 't ſcheiden van Evander, als uw hooft,
En zorge, dees geſtalte uw' vader niet belooft;
Toen hy my noch omhelſde, en zondt, niet zonder zuchten,
Naer zulck een maghtigh heir, waer voor elck ſtont te duchten,
Als voor een' forſſen aert van mannen: dat ons kling
Een hardt en ſtrijtbaer volck in 't velt beſtoocken ging:
En mooghlijck paeit hy nu de groote Goôn, daer boven,
Met vierige gebeên, en rijckelijck beloven,
Uit ydle hoope, en wijdt zijn gaven aen 't altaer:
Maer wy geleiden dus den jongling met miſbaer
En ydle ſtaetſien: dewijl hy overleden
Zijn dootſchult heeft betaelt aen 's hemels mogentheden.
Rampzaelge vader, gy zult nu, een hardt gelagh,
Het lijck zien van uw' zoon. hoe komenwe op 't geklagh
U t'huis, in dezen ſchijn? is dit de zegeſtaeſſi,
Waer naer uw vaderlijck gemoedt verlangde? eilaci.
Maer, ô Evander, gy zult Pallas, uwen zoon,
Dus eerelijcker doot, dan angſtigh weghgevloôn
Met ſchande en oneer, t'huis zien komen dezen morgen,
En eerlijcker dan of hy 't leven had geborgen,
Zijn vaders bittren vloeck zich op den hals gehaelt.
en beveelt daer na het lichaē op te heffen, en eerlijck den vader te brengen. Auſonie, och Aſkaen, hoe heeft u dit gefaelt,
En wat verlieſtge al hooft en trooſt, in tijt van treuren.
Dus jammert hy, beveelt het lichaem op te beuren,
Zendt duizent mannen heen, de bloem van al zijn maght,
Die eerlijck hem voor 't leſt geleiden, en de klaght
En vaderlijcken rou en droefheit onderſchooren:
In grooten rou een trooſt, te kleen voor droevige ooren,
En

n die men evenwel den droeven ouden man
en hooghste schuldigh is. een deel van 't rougespan
echt horden, en een baer van zachte en taeie teenen,
n roên, en eicken tack, spant over 't lijckbed heenen
en koele schaduwe van loof. hier leggen zy
en dooden jongelingk om hoogh op stroo, daer hy
en treurende viool of maibloem, die aen 't quijnen,
h van een maeght den steel ontruckt, gelijck wil schijnen;
en bloem, wiens verf noch niet bezweecken, niet verdort,
an haere moeder d'aerde en dau niet langer wort
evochtight, en verquickt. Eneas toegetreden
roght mede voor den dagh twee kostelijcke kleeden,
an Sidons Dido, kiesch en zinnelijck op kunst,
oor hem met haere hant zoo rijck gewrocht uit gunst,
an goude bloemen, geborduurt op purpre gronden,
at deze bloemen stijf van gout en glansrijck stonden.
let eene kleedt trock hy bedruckt den jonglingk aen,
ijne alleruiterste eer. de sluier, fijn van draên,
edeckt het haer, terstont ten viere te verwijzen.
ehalve dit vereert hy hem met veele prijzen,
Jit dien Laurentschen slagh, gebiet den roof met een,
)p eene lange ry, voor 't lijck te draegen heen.
Hy voeght'er paerden by en wapens, oorloghspanden
)en vyanden ontruckt, oock vleugelt hy de handen
Met koorden op den rugh der geenen, die hy 't rijck
Des afgronts offren most, tot zuivring van dit lijck;
Wier bloet besprengklen zou dit lijckvier, en zijn vlammen.
Hy wil dat d'oversten oock afgeknotte stammen,
Bekleet met wapenen der vyanden, ten toon
Gaen draegen, en den naem en titels van de doôn
Daer boven spijckeren. men leit in deze staessi
Den ongeluckigen Acetes, nu elaci
Van hoogen ouderdom gebroken, by de straet,
Daer hy den boezem heel bedroeft met vuisten slaet,

Men legt het op de bare, en de doode gelijckt een bloem van haren steel gesneden. Men bekleet het lijck rijckelijck,

vereert het met oorloghsroof, en geleit het met staetsi,

Met naglen 't aenzicht krabt. hy zijgt, en valt ter aerde,
Zoo langk gelijck hy is. hier leiden die bezwaerde
Oock wagens, root bespat met versch Rutulisch bloet.
Zijn lijfpaert Ethon volght met eenen traegen voet,
En onbehangen, schreit, en huilt een vlaegh van traenen,
Die, langs de scheeren droef afdrupplende, elck vermaenen
Tot treuren. andren treên ten toon met helm, en speer:
Want Turnus in triomf streeck 't ovrigh krijghsgeweer.
Nu volgen hem bedruckt de keurebende, en Frygen,
Tyrrenische overste, en Arkader, heet op 't krijgen,
Met sleepende geweer. dus trock de staetsi heen.
De mackers nu aldus een stuck vooruit getreên,
en Eneas neemt zijn afscheit. Zoo stont Eneas stil, sprack [scheidende te noode]
Met hartlijck zuchten, op het lichaem van den doode:
Wy moeten andren oock, ons in dien bloênden slagh
Ontruckt, beweenen, en betreuren al den dagh.
Manhafte Pallas, zijt in eeuwigheit geprezen,
Gegroet van my. vaer wel: vaer eeuwigh wel na dezen.
Meer sprack hy niet, en gingk, bedroeft, en treurens moê,
Naer zijne hooge wal, het Troische leger, toe.
Latinus Gezanten verzoeckẽ hun doodẽ te begraven, Nu quamen'er uit vorst Latinus stadt gezanten
Met tacken van olijf, en blonde vredeplanten,
Om hunne doôn: dat hy de lichaemen in 't velt
Door 't zwaert gesneuvelt, en noch niet in 't graf bestelt,
Toch wederlevren woude, en aen 't gebeent der hunnen,
Gelijck de reden eischt, een eerlijck graf vergunnen:
Want niemant, volgens krijghsgebruick en oorloghsrecht,
Met overwonnen volck en levenloozen vecht:
Dat vorst Eneas toch beliefde hunne zoonen,
Die hem noch korteling onthaelden, te verschoonen,
De zelve, welcker bloet hy had verzocht ten echt.
dat Eneas inwillight, De goedertiere vorst vergunt het hun met recht,
En voeght'er dit noch by: Latijnen, wat voor streecken!
Wat snooder avontuur riedt dat gy u zoudt steecken

Zo diep in dezen krijgh? dat gy, vergeefs beducht,
Ons, die uw vrienden zijn, angſtvalligh ſchuwt en vlught?
Verzoecktge pais voor doôn, die door het krijghslot ſneven?
Ick zou gewis den pais niet weigeren die leven
Te gunnen, en waer noit zoo verre in deze wijck
Gekomen, was my niet dees plaets, dit koningkrijck
By nootlot toegeleght. oock koom ick niet beroven
'sLants ingezeten, neen. de koningk ſloot zijn hoven,
En weigerde den gront aen ons Trojaenſch geſlacht,
Dewijl hy liever ſteunde op Turnus zwaert en maght.
Maer Turnus had met recht en billijcker zijn leven
In 't vechtperck opgezet. zoo hy naer pais wil ſtreven,
Den krijgh beſlechten met den degen, den Trojaen
Verdrijven uit het lant: hy hoorde ſchrap te ſtaen,
En tegens my alleen den degen uit te trecken,
Zoo moght hy voor een tijt zijne oude en leven recken,
En Gode en zijne vuiſt bedancken dat hy leeft.
Nu gaet vry heene, en ſteeckt, ten dienſt van al wat ſneeft,
Het lijckhout aen van uw verſlage burgerye.
Zoo ſpreeckt Eneas: zy ſtaen ſtom aen d'eene zye,
En keeren zwijgende zich om op dit vermaen,
En zien elckanderen met groot verwondren aen.
Toen ſprack heer Drances, d'oude, op Turnus fel gebeten,
En die den jongelingk, zoo nijdigh en vermeeten,
Geduurigh haete, en oock verlaſterde in het hof:
Trojaenſche helt, zoo groot van naem en faem en lof,
Noch grooter in 't geweer en harnas te beſeffen,
Met welck een' lof zal ick u hemelhoogh verheffen?
Verwonder ick my meer om uw rechtvaerdigheit,
Of uw manhaftigheit? wy willen dit beſcheit
In dees bejegeninge ons vaderlijcke ſtede
Verkuntſchappen, en met Latinus u in vrede
Verbinden, zoo de tijts gelegenheit den wegh
Wil baenen: Turnus magh, naer eigen overlegh,

die oock vrede aenbiet,

en zich des krijghs ontſchuldight.

Drances, Turnus party, bedanckt den koningk,

en belooft hem te begunſtigen.

In bontgenootschap treên, of, elders zich vereenen.
't Gevaert der vesten, u beschoren, lang voorheenen,
Wort van ons opgebout met lust. elck zal voortaen
Trojaensch tiras en steen op zijne schouders laên.

Men sluit bestant, en houwt hout voor de lijckvieren.

Zoo sprack hy, 't wort bestemt van zijn gezantgenooten,
Voor zes paer dagen tijts de stilstant oock besloten,
En onder dezen pais, bemiddelt by verdragh,
Loopt Troische en Latijnist te gader, dagh op dagh,
Heel veiligh in geberghte en bosschen heene en weder:
Daer klinckt de bijl, en hout de reizige esschen neder.
Men houwt den pijnboom om, die steil stont in de lucht.
Men klooft geduurighlijck den eick met boschgerucht,
En beitelen, en voert den geur der cederbladen
En esschen, dat het kraeckt, van boven met de raden.

De tijding van Pallas komt in Arkadie,

De vlugge Faem trompet zoo groot een leedt en rou;
De Faem, die Latium flus melde hoe getrou
Prins Pallas 't velt behielt, quam reede vorst Evander
En 't hof des ouden mans ter oore, voor alle ander.
d'Arkaders streven naer de poort toe, grijpen struick
En lijcktorts, naer het oude en grijze lantgebruick.
Men ziet den ganschen wegh en 't velt van tortslicht blaecken.
De Frijgiaensche schaer bejegentze in 't genaecken,
En schickt zich treurigh by dien jammerenden troep,
Die, daer de vrouwen treên ten hove in, met geroep
Een keel opsteeckt, dat stadt en hof hier van gewaegen.
Maer geen is maghtigh, vorst Evander, neêrgeslagen
Van druck en hartewee, te hindren in zijn' vaert.

en Evander valt, op de dootbaer, aen 't kermen.

Hy komt, in 't midden van de troepen, lijckewaert
Gevallen op de baer van Pallas, zonder leven,
En blijft van druck op borst en mont des dooden kleven.
Hy kermt, en weent, en steent met jammerlijck geluit,
En berst in 't ende naeu met deze lijckklaghte uit:
O Pallas, dit's niet dat gy vader gingt beloven,
Maer datge omzichtiger, waer schicht en speeren stoven,

U dragen zoudt in noot en oorloghskrackeel.
My was niet onbewust hoe overmaghtigh veel
Aenzoetende eerzucht en nieusgierigheit vermoghten
In 't jeughdigh harrenas, en d'allereerste toghten.
Ellendigh proefstuck van dien jongling, vroom en eêl.
O harde lessen van mijn nabuurs krijghskrackeel,
Beloften en gebeên, verhoort by geene Goden.
Mijn bedgenoot, gy zijt geluckigh dit ontvloden
In 't sterven, en alleen geluckigh door uw doot,
En blijft uit dit verdriet, waerin ick overschoot:
En ick, hier tegens most mijn tijden overleven,
Om na te blijven, als mijn Pallas quaem te sneven.
Wel billijcker had my de Rutulier, die 't heir
Des Troischen bontgenoots gevolght was, met geweir
Besprongen, billijcker waer ick de doot gestorven,
En hadde in Pallas plaets deze uitvaert zelf verworven,
Naer t'huis gebroght: doch 'k wijt dit geen Trojaenen, neen,
Noch bontgenootschap, noch mijn gastverbont, voorheen
Gesloten, hant aen hant: dit lot most boven allen
Mijn' hoogen ouderdom alleen te beurte vallen.
Maer was mijn' zoon dees doot ontijdigh toegeleght,
Zo doet het my noch wel, dat hy, voor Trojes recht,
En 't innevoeren der Trojaenen in de landen
Van Latium, dus vroegh verviel in vyants handen,
Na dat de Volscen eerst by duizenden in 't velt
Om hals geraeckten. 'k zal, ô Pallas, brave helt,
Geene andere uitvaert uw geheughnis waerdigh achten
Dan deze, u van den vorst Eneas, de geslachten
Der trotse Frygen, den Tyrreenschen oorloghsraet,
En 't gansch Tyrreensche heir u, in dien droeven staet,
Rechtvaerdigh toegekeurt. al die gy velde in 't vechten,
En storven van uw hant, vereeren u, en rechten
Uw zegetekens op wel heerelijck in 't rijck:
En waer, ô Turnus, hy, uw weêrgade, u gelijck

In oude, en tijt, en kracht, gy trotse stont nu mede,
Gelijck een groote staeck in 't harrenas alreede.
Maer ick, rampzaelge man, wat houde ick den Trojaen
En zijn genooten uit den strijt hier ledigh staen?
Gaet heene: gaet, gedenckt uw' koningk dit te melden,
Dat ick, nu Pallas rust in stilte, als andre helden,
Noch tegens mijnen wil in deze weerelt blijf,
Is uit een vaste hoop, geschept uit elck bedrijf
Van vorst Eneas, en zijn dapperheên, verbonden
De wraeck van vader en van zoone, en zijne wonden
Met koning Turnus bloet te paeien, naer zijn maght.
Dit 's 't eenigh heil, dat ick noch van zijn hant verwacht.
Verdiensten, en fortuin, de lust van langer leven
Bekoortme niet, noch 't past my niet hier naer te streven:
Maer 'k wensch dees tijding noch beneden by de doôn,
In 't rijck der schaduwen te brengen aen mijn' zoon.

De Trojanen stellen lijckhoutstapels voor hunne dooden toe,

De dageraet terwijl komt op, en uit den Oosten
Den sterfelijcken mensch in zijne elende troosten
Met al verquickend licht, dat moeite en zwaericheên
Ter werelt brengt. de vorst Eneas, en met een
Aertswichlaer Tarchon port en drijft de megezellen
De lijckhoutstapels op het boghtigh strant te stellen.
Hier brengt een iegelijck, naer zijner vadren wijs,

verbrandenze,

Zijn dooden, en de brant wort smoockende in het rijs
Gesteecken met de torts, waerdoor de lucht daer boven
Met eenen mist van roock en smoock hangt togeschoven.
Zy trocken drywerf, met hun blinckend harrenas
Om 't lijf gegespt, rondom het lijckhout, dat nu was
Ontsteecken. drywerf reedt de ridderschap te paerde
Om 't droevigh lijckvier, en zy huilde luide. d'aerde
Besprengt men schreiende met tranen: het geweer
Besprengt men desgelijcks, uit rouwe om dezen heer.
Het krijghstrompetgeklanck en naer geschrey van mannen
Klinckt hemelhoogh. men worpt, als tot den brant verbannen,

E: helmen met hunn' kam, de lemmers, ſcherp van ſnê,
E roof, Latijnſche volck, na hunne neêrlaegh, mê
Geweldight, in het vier, oock barrenende wielen,
E toom; een ander ſchilt en ſchichten, in 't vernielen
Des ſnooden vyants, nu een lijckſchenckaedje, en eer,
E flus der overleên gedragen krijghsgeweer.
Men ſlaght'er voor de doôn een menighte van oſſen,
E keelt geborſtelt zwijn en vee, in beemt en boſſen
Gerooft, en dus den viere en vlammen toegewijt.
Zy gaen hierna op ſtrant hun mackers wijt en zijt
Verbranden, helpen 't half gebrande lijck en beenen
Bewaecken, daer zy, om den heeten aſchhoop heenen
Gezeten, nauwelijx noch af te trecken zijn,
Voor dat de nacht, met dau geladen, al den ſchijn
Der zonne dooft, den kloot des hemels, na het draeien
En ommewentelen, met ſtarren komt bezaeien.
d'Onzaelge Latyniſt is mede midlerwijl
Niet min dan deze in 't werck, om elders, naer den ſtijl,
Ontelbre lijcken hoogh te ſtapelen, te ſlaven
Om zijne doôn ten deele in d'aerde te begraven,
Een deel te voeren naer den naeſtgelegen oort;
Of weder naer de ſtadt te zenden, en hun poort.
Alle overigen, groot in tal, en zwaer te tellen,
En onder een gemengt, zy met hun megezellen
Verbranden ongetelt, en zonder prael en pracht.
Toen blaeckte 't woeſte lant alom, by duiſter nacht,
Van vier by vier om ſtrijt. de derde dagh, aen 't klimmen
De water uit, verſchuift de koele en donckre ſchimmen,
Wanneer de treurende gebeente en aſch gemengt
Uit haeren dootshaert ſchept, den aſchhoop t'zamenbrengt,
In kuilen ſtopt, en delft het heet gebeente in d'aerde.
Maer 't yſſelijckſt gedruiſch, en daer men meeſt miſbaerde
Van rou, was binnen 't hof, en in Latinus ſtadt,
Daer moeder, zuſter, en ſchoondochter druckigh zat

en offeren voor de zielen.

De Latijnen verbranden oock hunne dooden,

dat rou en onruſt in Latinus hof veroorzaeckt.

En d'ouderlooze wees beschreit in alle hoecken,
Om dien heiloozen krijgh, vol jammeren, te vloecken,
En Turnus huwelijck. zy willen algelijck
En enckel dat hy zelf, die naer 't Italisch rijck,
Naer d'opperste eere steeckt, dit met den zwaerde rechte,
En met de staele kling het rijxkrackeel beslechte.
De strenge Drances voedt dees stof, daer ieder klaeght,
Betuight dat Turnus slechts alleen wort uitgedaeght,
Alleen in 't perck ge-eischt. hier kant zich menigh tegen,
En sterckt zijn voorstel met bewijsreên aller wegen,
Die Turnus pleit en zaeck begunstigen, naerdien
De koningin, waerby de jongling is gezien,
Hem onder schaduwe van haer grootachtbaerheden
Beschut: oock houdt de naem en faem den aengestreden
Het hooft op, door zijn zege en dapper krijghsbeleit.

De gezanten brengē tijdinge, dat'er niet uitgerecht is, en hun geraden met den Trojanen te verdragen:

In 't midden van dien brant des oproers komt bescheit
Uit Diomedes stadt en hof door d'afgezanten,
Die, met een droeve maer gekeert naer deze kanten,
Verkuntschappen dat, met zoo groot een' arrebeit
En kosten des gezants, en zijn grootachtbaerheit,
Gansch niet is uitgerecht: dat ernstige gebeden
Schenckaedjen nochte gout hen konden overreden:
Dat vry de Latijnist om bystant elders heen
Magh trecken, of met Troische in paisgenootschap treên.
Latinus zelf bezwijckt hier door, van grooten rouwe.
De gramschap van de Goôn, de graven der landouwe,
Noch versch voor zijn gezicht, waerschuwen hem met kracht
Dat vorst Eneas door een openbaere maght
Des hemels in het rijck geroepen wort van buiten,
En niet dan met bederf der landen zy te stuiten,
Dies hy den hoogen raet en treflijckste ten hoof

Weshalve Latinus den raet vergadert,

Verdaghvaert. men vergaêrde, en wegh en heirbaen stoof
En grimmelde van al die zich ten hove spoedden.
Het koningklijcke hooft zit in den ring der vroeden

Zwaer-

Zwaermoedighlijck, als outste en eerste van den staet,
En al wat scepter voert, gebiedende in den raet
Dat d'afgezanten, uit de stadt van Etolye
Gekeert, verkuntschappen, van vore af, op een rye,
Tot achter toe, wat troost wat antwoort zy van daer
Ten hove brengen. al de raetzael luistert naer
Hun antwoort. Venulus hief aen, op 't hoogh begeeren
Gehoorzaem, in den raet aldus te redeneeren:
Wy zagen Diomeed, ô brave burgery,
In 't leger van den Grieck, en leidden vranck en vry
Den wegh af zonder leedt. de krijghsvorst gaf ons allen
De hant, door wiens gewelt out Troje leght gevallen.
De helt, die den Gargaen veroverde, zoo stout,
Heeft in Apulie nu Argyrip gebout,
En naer zijn volck genoemt. na dat wy binnen stonden,
En toegestaen wiert dat Latinus afgezonden'
Hunn' last ontvouwen, daer zy tegenwoordigh staen,
Zoo boden wy vooreerst hun ons schenckaedjen aen,
En meldden onzen naem, en lant: wie ons besprongen:
Wat reên en oirzaeck ons zoo wijt naer Arpos drongen.
Hy hoort aendachtigh toe, en antwoort heusch en zacht:
Geluckigh overout Ausoniaensch geslacht,
In Godt Saturnus rijck ter goeder tijt geboren,
Wat blintheit port u uw' gerusten staet te stooren,
Uitheemschen oorlogh aen te zeggen, zonder noot.
Zoo menigh als'er van den degen overschoot,
Na dat hy Ilium schoffeerde met den degen,
[Ick sla nu over wat, toen Troje was belegen,
Men onder Priams muur bezuurde, en wat al volck
Vliet Simois versmoort en wentelt in zijn kolck,]
Altzamen mosten wy, verstooten van onze erven,
Afgrijsselijck gestraft, de weerelt ommezwerven,
En elck zijn schellemstuck zoo dier ontgelden, dat
Zich Priam zelf om 't leet der uitgeroide stadt

eischt hier der gezanten verrichtinge te hooren,

en Venulus voert het woort.

Ontfermen zou. dat weet het al te gruwzaem wrockend
En droevigh onweêr, van Menerve ons vloot berockent.
Dat weet d'Eubeesche rots, Kafareus, dol van wraeck.
Wy zworven, na dien krijgh en oorlogh, raeu van smaeck,
De kust om, elck zijns weeghs. in droeve ballingschappen
Liet Menelaüs, zoon van Atreus, zijne stappen
Aen Proteus pylers staen. Ulysses, schalck en ergh,
Zagh 't zaet der reuzen, en den altijt gloênden bergh.
Hoe kan ick Pyrrus rijck en zijn gebiet vergeeten?
't Hof van Idomeneus, verwoest en omgesmeeten?
Of Lokren, neêrgezet op 't Libyaensche strant?
De Grieckſche veltheer zelf quam onvoorziens van kant,
Zoo ras hy zijnen voet op Argos drempel zette,
Vermoort van zijn gemael, eene eerelooze smette.
Een overspeeler, die 't Myceensche hof bed schon,
Bezit den stoel van hem, die Asie overwon.
Zal ick verhaelen hoe de Goden my benijdden
In 't vaderlijcke hof te landen, na het strijden,
Het schoone Kalydon, en mijn gemael te zien?
Nu volgen ons, hoe schuw wy d'ongelucken vliên,
Godts wonderspoocken na, onmogelijck t'ontrennen:
En mijn verlore maets, gesteegen met hun pennen
Ten hemel door de lucht, veranderden gezwint
In vogels, zweven langs de stroomen in den wint,
[O ysselijcke straf en krijghsplaegh van de mijnen!]
En huilen zoo bedruckt van hartewee en pijnen,
Dat klip en steenrots hierop weêrgalmt van 't gesteen.
Ick zagh al boven 't hooft zoo groote zwaerigheên,
Na dat ick zinnelooze onsterfelijcken deerde,
En Venus taisterde, en met een quetsuur schoffeerde.
Neen zeker, wickelt my in zulck een' oorlogh niet.
Oock heb ick, na den val van Troje, en hun verdriet,
Geen strijt met Troischen meer, noch wil hun leedt gedencken,
Noch my verheugen in hun rampen. dees geschencken,

[O]ns uit uw vaderlant dus verre megebroght,
[B]estelt Eneas. ick, zoo veel mijn moedt vermoght,
[S]tont tegens hem gespitst, heb met dees hant gevochten:
[G]elooft my, die 't beproefde, en geenen onverzochten,
[H]oe trots hy met den schilt elck toevloogh, fors en stijf:
[H]et welck een dwarling hy de speeren schoot in 't lijf.
[H]adde Ida zulck een paer doorluchtigen gedraegen,
[d]e Frijgh had Inachus in Griecken opgeslagen,
[E]n Griecken zat in rouwe, om 't keeren van de kans.
[H]elt Hektor en de vorst Eneas, Trojes schans
[E]n borstweer, hielden lang 't belegh voor Troje draegende,
[E]n stuitten 't Grieckſch geluk, hen tien jaer slaende en jagende;
[T]wee evenmoedigh, beide in 't harnas even sterck,
[D]och geen godtvruchter dan Eneas in de kerck.
[R]aetze, op wat wijze dit geschiên kan, zich bevreden,
[E]n, kan het zijn, in pais en bontgenootschap treden:
[M]aer heirspits tegens heir te wagen, wacht u dat.
[N]u hebtge, ô groote vorst der vorsten, dit gevat,
[O]ock d'antwoort klaer gehoort uit Diomedes stoelen,
[E]n wat de Griecken van dien zwaeren krijgh gevoelen.
Zoo dra de rijcksraet van Ausonie uit den mont
[D]er afgezanten dit nu duidelijck verstont,
[B]egonnenze eveneens te morren, en te mompelen,
[A]ls waterstroomen, die hun killen overrompelen,
[O]p steenen stuiten, die den stroom zijn' vollen vaert
[B]eletten, en gestopt den kant benedenwaert
[V]ast schuuren, langs den boort des oevers nedersnorren.
[Z]oo ras 't ontroerde brein van mompelen en morren
[E]en poos bedaert, elck zwijght, heft uit den hoogen troon
[D]e koning aen, na dat hy eerst de goede Goôn
[O]m hulp bidt, daer zich 't volck in noot op magh verlaeten:
Latijnen, 'k wenschte wel, en 't zoude ons mogen baeten,
Dat gy te vore staet gemaeckt had van den staet,
En niet op zulck een tijt het rijck en zijnen raet

Dit antwoort gaf een mompeling in den raet, gelijck een gestopte stroom ruischt.

Latinus ontraet den oorlog,

Ver-

Verdaghvaerde, als de muur omringt is, en belegen.
O burgers, het geslacht der Goden is ons tegen,
En wy bevechten al t'ontijdigh zulcke mans,
Die onverwinbaer zijn, en door geene oorloghskans
Te matten, en, hoewel zy overwonnen leggen;
Geen zwaert opsteecken, maer den vyant noch ontzeggen.
Zoo gy uw hoop noch zet, en uw vertrouwen bout
Op dit Etolisch bloet, in 't vechten brusk en stout:
Ick bidde u zet dat vry geheel uit uw gedachten,
En elck zie naerstigh toe, en leer' zich zelven wachten.
Maer in hoe groot een' last wy steecken; hoe het al
Waer op men steunde ons nu ontzackt in dit geval,
En waer de gansche Staet in 't ende is toe vervallen,
Dat zien uwe oogen, en gy kunt het mercklijck allen
Met handen tasten: doch ick wijte deze schult
Nu niemant niet. men heeft met wijsheit en gedult
Alreede in 't werck gestelt al wat men aen kon vangen,
De gansche maght des rijcks aen eenen slagh gehangen.
Nu geef ick u in 't kort mijn inzicht te verstaen,
En hoe het by my leght, dies hoort aendachtigh aen.
'k Heb by den Tyberstroom, de lantgrens van Tuskaenen,
Een overout gebiet, bewoont van onderdaenen,
Het welck zich westwaert streckt tot aen Sicilje toe.
Aurunck en Rutulier beploeght het, nimmer moe,
Bezaeit de barre rots, beweit de schraele kruinen.
Men gunn' dit lantschap, hoogh geberghte, velt, en duinen,
Van pijnbosch overgroeit, den Troischen by verdragh,
En sluit' verbont met hun, zoo billijck als men magh,
En roepe hen in 't rijck, als trouwe rijcksgenooten.
Zy slaen zich daer ter neêr, en bouwen steên, en sloten:
Is hun begeerte en treck zoo groot tot dit gebiet.
Doch willenze elders heen: zoo hun begeerte ziet
Naer ander lant, en volck: en kunnenze endtlijck scheiden
Van onzen gront, zoo laet ons hun een vloot bereiden

Van twintigh schepen, al van 't Italjaensche hout;
Oock grooter tal, indien de Troische zich betrout
Zoo veele kielen met zijn eigen volck te mannen.
Al 't hout leght aen den stroom. zy mogen t'zamenspannen,
En vorderen zoo veel en zulck een vaertuigh, dat
Hun dienen kan. laet ons hun arbeitsvolck, en schat,
En gelt, en timmerliên bestellen, en hierboven
Zent hun gezanten toe, de bloem uit onze hoven,
Van al 't Latijnsche bloet, en hondert hoofden sterck, *en stemt tot pais.*
Die, met den vredetack, onze inzicht in het werck
Gaen stellen, onzen wil ontdecken, ons vereenen,
En hun schenckadiën van gout en elpenbeenen
Vereeren, boven dat een' hoogen wagentroon,
En koningklijcken rock, cieraden van de kroon.
Beraetslaeght u, zoo veel den rijcke zijn genegen,
En hanthaeft onzen staet, te jammerlijck verlegen.
Toen stont heer Drances op, en broght zijn inzicht voort, *Drances staet op,*
Dezelve, die doorgaens, verbittert, en gestoort,
En aengehitst van Nijt, een helsche vloeckverwante,
Zich tegens Turnus eer met slimme treken kante.
Hy was van middelen heel rijck, oock wel bespraeckt,
Doch koel ten ooreloge, een raetsheer, noit gelaeckt,
Een stoockebrant, heel trots op moeders stam, en zegen,
Onzeker uit wat stam hy sproot van vaders wegen.
Dees rijst hier op, verzwaert vermeert den bittren haet, *onderstut*
Dien ieder Turnus droegh, aldus in dezen raet: *'s konings*
Gy vraeght, genadighste heer koning, uw getrouwen *voorstel,*
Om raet in eene zaeck, die niemant hoeft t'ontvouwen
Met zijne uitleggingen, en geensins duister is.
Wy weeten al te wel wat tot behoudenis
Der burgren wort vereischt, doch houden dit noch binnen.
Hy geve ons vryheit om te spreecken, dit t'ontginnen,
En laet' zijn hoovaerdy en opgeblazenheit
Eens vaeren, door wiens drift en jammerlijck beleit

En zijdegangen, [ick zal 't zeggen onverlegen,
Al dreight hy my den doot met zijnen trotſen degen,]
Wy zoo veel lichten van krijghsoverſten gebluſcht
En al de ſtadt in rou zien zitten, en ontruſt:
Terwijl hy raet weet om met vlughten zich te bergen,
En niet ontziet het heir des Frygiaens te tergen,
Den hemel met geweer en wapenen braveert.
O allerbraefſte vorſt, die noch de Troiſchen eert,
Voegh liever noch een gaef by alle dees geſchencken,
Waermê gy dien Dardaen wilt eeren, en bedencken,
Beſtee, ô vader, nu uw pant, uw dochter vry,
Oock zonder vreeze voor gewelt en vyandy,
Aen dezen braven zoon en ſchoonzoon uit ten echte,
Gelijck hy waerdigh is, en ſterck, als een oprechte,
Dien pais door een verdragh, en eeuwigh vreverbont.
en ſchimpt op Turnus. Of zijn de harten en gemoeden dus gewont
Van ſchrick voor Turnus, laet ons zelfs hem liever ſmeecken,
Den noot vertoonen, 't hart van dien verſteenden breecken.
Hy geef' zijn eigen recht den koningk voor dees tijt,
En ſchelde deze ſchult den vaderlande quijt.
O gy, die d'oirzaeck zijt, en 't hooft van alle plaegen,
En Latiums bederf, waertoe den burger jaegen,
Die dus elendigh is, in merckelijck gevaer
Zoo bloedigh, reis op reis? ô Turnus, hoor ons maer:
In oorloge is geen heil: wy bidden u om vrede,
Om 't eene onſchenbre pant van vre. dat 's al ons bede.
Ick, die zoo gy u zelf laet voorſtaen, u beny,
[Waeraen ick my niet ſtoor,] ben d'eerſte uit deze ry,
Die u ootmoedigh bidde: ontfarm der onderzaeten,
Ontfarm u om uw volck. legh af den trots van ſtaeten
En ſtamme: en naerdemael gy dus wert voorgejaeght,
Zoo ga vry heene. al doôn en bloet genoegh beklaeght:
Al lant genoegh verwoeſt: of zoecktge d'eer door ſmarte,
En ſteeckt dat hart in u: gaet u de bruit ter harte,

De bruitschat van het hof, zoo waegh het: tree in 't zant:
Tegen uw party, den degen in de hant.
Wy, een verachte hoop, ja trouwen uwe slaven,
Onwaerdigh 't lijckbeklagh, onwaerdiger begraven,
Ze zullen sneuvelen op 't velt, den haet ten buit,
En Turnus in het hof te helpen aen zijn bruit.
Maer hebtge zoo veel harts, een' druppel bloets, gekomen
Van vaders bloet en deught, zoo zie, op 't spoor der vroomen,
Hem onder d'oogen, die u uitdaeght in het velt.
Dees rede terghde dien verbolgen oorloghshelt.
Hy zuchte, en borst in 't endt dus uit, om lucht te scheppen: *Turnus berst tegens Drances uit.*
Wanneer het tijt is om de handen flux te reppen,
En weet gy, Drances, breet te weiden met de tong,
Zijt d'eerste, daer de noot den raet te raede dwong
Te komen: doch men moet geen hof alleen stoffeeren
Met klanck van woorden, die geen stoffery ontbeeren,
Wanneer men veiligh zit, terwijl de muur en wal
De vyant keert, de graft, noch vry van stormgeschal,
Niet overloopt van 't bloet der burgren en soldaeten:
Dees raes, ô Drances, raes, en donder, uitgelaeten
Met uw welspreeckenheit, gelijckge zijt gewoon:
Stel mijn bloohartigheit wel degelijck ten toon,
Wanneerge met uw vuist de Troischen hebt by hoopen
Verslagen, en het velt in 's vyants bloet verzopen,
Met zegenrijcken roof getekent hebt als wy.
De proeve wat een helt vermagh, die staet u vry:
Men zoeck' de vyanden niet verre uit dit geweste:
Zy staen rondom en langs en dicht voor deze veste.
Belieft het u dat wy uitvallen, nu terstont?
Wat sammeltge? of zult gy geduurigh met den mont
En tonge vechten, en den Frijgh uw hielen toonen?
Ick voorgejaeght? wie kan met recht mijn vroomheit hoonen,
Verwijten, dat ick ben met schande voorgevloôn,
Die den gezwollen stroom des Tybers noch vol doôn

Zal zien, en van het bloet der Troiſchen overvloeien,
Evanders hof geheel inſtorten, onder 't bloeien
Van zijnen ouden ſtam, d'Arkaders van hun hooft
Geweer en wapenen geplondert en berooft?
Zoo hebben Bitias noch Pander, daerze ſtonden
Ten ſchrick, noch duizenden van andren my bevonden,
Die ick zeeghaftigh, in den kringk van 's vyants wal,
Op eenen dagh voor 's hants in 't leger broght ten val,
verzacht de haetelijckheit des krijgs, En naer den Tarter zondt. is nu in 't oorelogen
Geen heil? kranckzinnige, verhef 't uitheemſch vermogen:
Trompet dit den Dardaen en uws gelijcken voor,
En vaer vry voort, om 't lant op dit verbaeſde ſpoor
t'Ontruſten, en alom in rep en roer te zetten,
De maght des volcks, dat zich nu tweewerf liet verpletten,
In top te voeren, en, ten ondienſt van 't gemeen,
Latinus wapens laegh te zetten by elck een.
Nu ſidderen alree de Myrmidonſche heeren,
Voor 't Frygiaenſche zwaert. nu ſiddren de geweeren
Van Diomedes en Achilles van Laris,
En d'Aufidus te rugh vlught van ontſteltenis
Voor 't Adriatiſch meer, met zijnen ſtroom, en vloeden:
ontdeckt Drances treken, Oock als dees ſchelm, doortrapt in 't veinzen, de gemoeden
Der tegenwoordigen miſleit met eenen glimp
Van zijn bloohartigheit, als of ick 't hem ten ſchimp
Moght rekenen, zoo hy zich tegens my durf zetten,
Dan wort zijn booſheit meer ontmont door dit blancketten.
Maer zijt niet eens bezorght: ick ſchende om deze ſmart
Mijn handen niet aen u, noch zal dat bloode hart,
[Leef lang genoegh,] zoo bruſk u uit den boezem rucken.
O vooght en vader, wien de rijckselenden drucken,
Nu keere ick my naer u, en uwen wijzen raet.
Indien gy geene hoop noch heil voor dezen ſtaet
In onze wapens ſtelt: indienwe zoo verlegen,
Van noothulp ganſch ontbloot, en met des vyants degen
Maer

Maer eens den rugh te biên, geplet zijn, man voor man,
Oock zonder dat de kans des oorloghs keeren kan;
Zoo laet ons vry van zelf de wapens nederleggen,
Om vrede bidden, en aen 's vyants eigen zeggen
't Geſchil verblijven: ſchoon [och of onze oorloghsjeught
Een luttel overſchoot van onzer vadren deught,]
Ick hem geluckigh acht, die eerlijck quam te ſneven,
En, om het minſte van ons leet niet t'overleven,
Als een vroom krijghshelt, 't gras met zijne tanden beet.
Maer ſchieten middelen, en jonge gaſten, reedt
Te vechten, en noch noit in 't velt gebruickt tot heden,
Noch over, hulp en volck van d'Italjaenſche ſteden,
En ſtaet den Troiſchen oock hun eere dier genoegh,
En op veel bloets, [want hun verlies in 't ſlaen bedroegh
Niet luttel, en de ſtorm, die ons dees ſtaetplaegh kraeide,
Niet zachter over hunne als onze hoofden waeide;]
Waerom bezwijcken wy zoo ſchendigh in de poort
Des oorloghs? waerom ſchrickt ons hart, eer 't oorlogh hoort
Trompetten? dickwijl keert de tijt ten lange leſte
Door zijn verandering de zaecken noch ten beſte.
Het weiflende avontuur bedroogh'er veel voorheen,
Holp ongeluckigen uit voetzant op de been.
Ontzeggen Arpen en Etoliſchen onslieden
In dees gevaerlijckheên en noot de hant te bieden?
Dat weigren Meſſap, noch Tolumnius gebiet,
Dat maghtigh is en ſterck, noch zoo veel volcken niet,
En overſten, ons van hun zijde toegezonden:
Oock zal geen kleinen prijs gebeuren, die verſtonden
Door 't Laurentijnſche lant en Latium met een
In 's konings eedt en in Latinus dienſt te treên.
Nu is'er noch Kamille, een van de braefſte loten
En telgen, uit den ſtam der Volſcen voortgeſproten,
Die brave ruiters voert, en benden, noit vermoeit
Ten ooreloge, een volck dat in zijn harnas groeit.

Indien de Troischen my alleen in 't vechtperck daegen,
In 't strenge lijfgevecht, en is het uw behaegen,
En sta ick dezen staet zoo haetigh in het licht:
Noch is de zege my zoo vreemt niet, dat ick zwicht,
en getroost zich alleen tegens Eneas aen te gaen. En weigere op die hoop een luttel te bezoecken.
Ick zal'er oock met moedt op aentreên, my verkloecken,
Al waert de groote Achil: al schoot hy 't harnas aen,
Gesmeet met d'eige vuist van wapengodt Vulkaen.
Ick Turnus, die in moedt voor geene aelouden wijcke,
Geef gansch gewilligh u, en voor 't Latijnsche rijcke,
En voor Latinus, dien ick mijn' schoonvader acht,
Mijn lijf en leven nu ten beste uit al mijn maght.
Eischt vorst Eneas my alleen uit door zijn boden:
Dat zoeck ick. spruit dit uit de gramschap van de Goden:
Geen Drances boet dit met den hals, noch draeght dien last.
Is aen dit lijfgevecht oock eer en voordeel vast:
Hy strijckt hier geenen prijs, noch lof noch eergeschencken.
Ondertusschen genaeckt Eneas met zijn heir, en al de stadt loopt overendt, Terwijl zy onderling, in zaecken van bedencken,
Zich met elckanderen hierover vast beraên.
Ruckt vorst Eneas met zijn heirkracht op hen aen.
Een bode komt het hof des konings innestreven
Met een verbaest gerucht, en zet, daerze allen beven,
De straeten overendt: dat al het Troisch gewelt,
En der Tyrreenen maght den Tyber af door 't velt
In haer slaghorden breet en moedigh neêr komt zacken.
De harten datelijck in onrust aen 't verzwacken,
En 's volcks gemoeden, voort van gramschap aengeport,
Aen 't hollen. ieder grijpt, ten oorloge uitgestort,
Terstont de wapens aen. bedruckten slaen aen 't weenen.
met zulck een gerucht, De heeren mompelen. dit gaf by groote, en kleenen,
En out en jong door al Latinus stadt, eerst stil,
Een ysselijck geschrey, en ongelijck geschil:
gelijck menighten van voge- Gelijck men by geval in 't hooge woudt, vol blâren,
Ontelbre vogels dicht te zamen ziet vergaêren:

Of

Of heesche zwaenen, by den visscherijcken vliet
Eduse, en 't quaeckend meer, dat naer zijne oevers schiet,
Een schor geluit hoort slaen. getrouwe burgeryen,
Zeght Turnus, wien dit dient, dit zijn de rechte tyen:
Vergaêrt den raet by een, en, zittende in den raet,
Vermaent hen tot den vre, tot heil van dezen staet:
Zy rucken vast in 't rijck gewapent, van alle oorden.
Zoo spreeckt hy tegens hen, en, zonder langer woorden,
Ruckt voort, en geeft zich ras ten hove uit in de stadt.
Volusus, zeght hy, voort: gebie de Volscen dat
Zy flux zich wapenen: de Rutuliers geroepen,
En voerze rustigh aen: Messapus, gy uw troepen,
Gy Koras, uwen broêr, en uwe ruitery
Gewapent: dat men voort om strijt naer buiten ty'.
Een deel bezette flux de toepaên naer de vesten,
En mann' de torens ras. dat d'ovrige opgepresten
In 't volle krijghsgeweer my volgen, en mijn' last,
Daer ick hen voeren wil. de gansche stadt loopt vast
Naer d'oude muuren toe. Latinus laet de raeden
En aengevangen raet, met 's rijx bewint beladen,
En stelt, beroert van geest, dien zwaeren handel uit,
Beschuldight menighmael zich zelven, die de bruit
Den Trojer, zonder zijn party of haet te schroomen,
Niet toestont, hem niet heeft ten schoonzoon aengenomen,
En vorst Eneas blijde onfangen in zijn hof.
Veele andren graven voor de poorten in het stof,
Of voeren steenen aen, en afgehouwe staecken.
De schorre krijghsklaeroen blaest nu met stijve kaecken
Het bloedige oorlogh in. de joffers overal
En jonge knaep door een omringen poort, en wal.
De jongste noot verdaeght de stadt, en haer getrouwen.
Oock wort de koningin, met eenen sleep van vrouwen,
Naer d'oude kerck gevoert, Minerves hoogh gesticht,
Om offergaven haer te wijden naer den plicht.

len in 't woudt, of een hoop zwanen in vlieten en meeren.

Turnus scheit uit den raet, en stelt orde.

Latinus schort den raet op, en beklaegt zich.

Lavi-

Lavinie, de maeght, de bron der zwaericheden,
Gaet aen haer moeders zijde, en slaet met zuivre zeden
Haer blaeckende gezicht en oogen naer beneên.
De vrouwen volgen met een jammerlijck gesteen,
Bewieroocken de kerck, en storten haer gebeden
Ootmoedigh uit in 't koor, by trappen op te treden:
O Pallas, strijtbre maeght, en oorelogshvooghdin,
Verbryzel met uw hant, uit eenen straffen zin,
Het Frygiaensch geweer, en vel, naer zijne waerde,
Dien straeteschender voor ons hooge poort ter aerde.

Turnus wapent zich,

De dolle Turnus rust zich trots ten oorloge uit.
't Rutulisch pansser, ruw van staele schubben, sluit
Om zijne borst. hy heeft de laerzen aengeschoten,

en komt, vol moets, van het slot afloopen, gelijck een paert uit den stal het velt invlieght, of te wedt gaet,

Maer voert den helm noch niet. zoo quam hy aengestooten,
Van 't koningklijcke slot, en schitterde van gout,
Den degen op de zijde, en rant den vyant stout
In zijnen geest al aen: gelijck een paert, na'et recken,
Den halfter quijt wort, en eens losbreeckt, na lang trecken,
En vry en vranck en los, ten stalle uit, ruimte kiest,
En velt, en lucht, of in de weide streeft, en briescht
Naer een' hoop merriën; of, om zich weêr te baden,
Te wedt gaet, als het plagh, het hooft, nu onbeladen,
Om hoogh steeckt in de lucht, en steigert, briescht, en tiert,
Dat over neck en schoft de mane heenezwiert.

Kamille bejegent hem in de poorte,

Kamil, verzelschapt met de Volscen, haere bende,
Bejegent hem, daer hy haer vierigh tegenrende.
De koningin springt zelf van 't paert af in de poort,
En al de troep, die haer geleiden komt, stijght voort
Van 't paert af, als mêvrou, die dus heeft aengeheven:

en bidt om den vyant het hooft te mogen bieden:

Indien een krijghsheldin, die vroom is en bedreven,
Zich op haer eige deught met recht betrouwen magh,
Zoo hebbe ick 't hart, beloof, ô Turnus, dezen dagh
Eneas ruitery in 't velt het hooft te bieden,
Alleen de ruiters der Tyrreenen te bespieden,

t'Ont-

Ontmoeten op het ſpits: vergunme heden d'eer
Dat ick den eerſten torn, tot heil en tegenweer,
Magh uitſtaen met mijn volck. hou gy, den ſtaet ten beſte,
En met uw voetvolck voor de ſtadt, en ons ſteveſte.
De koning Turnus ziet de dappre maeght eens aen,
En zeght: ô eere van d'Italiſche oorloghsvaen, *Turnus bedancktze,*
O maeght, hoe zal ick u bedancken, of vergelden?
Maer laet ons [naerdemael uw moedt, ô licht der helden,
Voor geen gevaeren zwicht,] dit ſtuck gelijckerhant
Beginnen. de Trojaen Eneas heeft, om 't lant
Ganſch af te loopen, eer wy ſchrap geraecken konden,
De licht gewapenden te paert vooruit gezonden,
Naer zijn voortvaerenheit: gelijck de Faem, en ſpiên,
Op kuntſchap uitgeſtiert, ons mondeling bediên.
Hy zelf komt met zijn volck, langs ongebaende plecken,
Een ſteilen bergh op, en naer deze muuren trecken.
Mijn wit is hem een laegh te leggen op het padt,
Dat door het bergboſch loopt; den tweeſprongk, naer de ſtadt,
Met mijn gewapenden in 't heimlijck te bezetten.
Pas daer met alle uw maght te houden, ſcherp te letten,
En neem de ruiters van Tyrreene daer gewis. *geeft de heldin het beleit om den vyant te ſtuiten, en hy zelf bezet een dal.*
Meſſaep, de dappere en Latijnſche ruiter, is
Gereedt, met al den troep der Tiburtijnſche grooten
En overſten, om voort met u dat heen te ſtooten.
Ick ſtel 't beleit aen u. zoo ſpreeckt hy op dees plaets,
Vermaent Meſſapus, en alle overſten zijn maets,
Tot dezen aenſlagh aen met zulck eene krijghsmans rede,
En ſpoede naer de maght des vyants met zijn ſchrede.
Op eenen onwegh, krom en boghtigh, leght een dal,
Dat doncker is, bequaem om hier van overal,
Gewapent en bedeckt, den vyant te belaegen.
Het ſchuilt van wederzijde in ruighte en dichte haegen.
Een ſmalle voetwegh, al te naeu voor 's gangers treên,
En quade toegangk loopt in ſchaduw derwaert heen.

Om hoogh, en op de kruin des berghs, die, vry van hinder,
Een open uitzicht heeft alom, van hier en ginder,
Leght eene vlackte, noch by weinigen bekent,
En veiligh om geruft te fchuilen daer omtrent;
Het zy 't u luft van hier, ter rechte of flincke zijde,
Een' aen te tornen, eer hy 't ongeval vermyde;
Of van den bergh een' op te komen, fterck en ftijf,
En fteenen van om hoogh te wentelen op 't lijf.
De jongelingk begeeft, door hem bekende wegen,
Zich derwaert, en bezet de plaets, hem wel gelegen,
En legert zich in 't bofch, dat naer is, tot den ftrijt.

Ondertusfchen bericht Diane Opis, hoe Kamille ten oorlogh treckt, verhaelt haer de historie der zelve.

Diaen, Latonaes telgh en krooft, heeft midlertijt
Uit haeren hoogen kreits, toen Opis aengefproken,
Weemoedigh, en bedruckt. zy was eerft opgeloocken,
Een vlugge gezellin van haer' gewijden ftoet,
En maeghdelijcken fleep. Diaen zeght, kleen van moedt:
O maeght, Kamille, ons lief en waert uit haer natuure,
Aenvaert ons krijghsgeweer, helaes, ter quaeder uure,
En rijdt naer dezen flagh, daer 't wis haer gelden zal.
De hartelijcke treck, waermede ick boven al
Haer in mijn harte omhelze, is my niet aengekomen
Zoo korts, maer al van outs. toen Metabus moft fchroomen,
Door nijt en ftercker maght uit zijn gebiet gejaeght,
En overoude ftadt Privern, nam hy dees maeght,
Noch kleen, en flechts een kint, in droeve ballingfchappen,
Tot zijn gezelfchap mede, en vloot met zuure ftappen,
Door 't barnen van 't gevecht, en hiet het kint Kamil,
Haer moeders naem Kafmil verminckt. hy vlughte ftil,
Met dit onnozel wicht in zijnen fchoot verlegen,
Heel verr' naer bofch, en bergh, langs onbewoonde wegen.
De Volfcen vloogen met hun krijghsvolck heene en weêr,
Afgrijffelijck door 't velt, en fchooten meer en meer
Van alle kanten hem met pijlen naer de lenden.
Zie midden in zijn vlught liep toen aen allen enden,

De

De lantstroom d'Amazeen vast over, dat de kant
Des oevers schuimde, en spoelde alom op 't vlacke lant;
Met zulck een regen quam de hemel uit te bersten.
De man bereit zich, daer hem lijfsgevaeren persten,
Om naer den andren kant te zwemmen, snel en vlugh:
Maer och 't onnozel kint houdt hem een poos te rugh,
Om 't bergen van dit pack bekommert, en beladen.
Hy raetslaeghde al zijn best, toen schoot, na kort beraeden,
Dees vont hem nauwelijx in zijn ontroert verstant.
De krijghsman by geval droegh in zijn stercke hant
Een' vreesselijcken schicht van eicken hout, vol quasten,
Heel dicht, en hardt gewrocht. hy bint het kint in basten,
Geknoopt om 't ruige korck, daer 't in gewonden lagh,
En hecht het midden aen de speer, zoo vast hy magh.
Toen schrap met zijnen arm gestaen, en, in het draeien,
Gereet om over stroom dit pack en 't kint te zwaeien,
Riep hy den hemel aen: ô goedertiere maeght,
Diane, dochter van Latone, wien 't behaeght
In 't bosch te jaegen, uit een lust tot boom en lover,
Uw vader geeft u dees tot eene dienstmaeght over,
Die, eerst aen uwen schicht gehecht, nu schreit en zucht,
En haeren vyant vliet door velt en ope lucht:
Ick neeme uw Godtheit tot getuige in duizent vreezen,
Dat zy van nu af u alleen zal eigen wezen.
Ontfangze, die, door noot gedreven en geport,
Gevaerelijck door lucht en wint geschoten wort.
Zoo sprack hy, zwenckte met zijn' arm de speerschacht over.
d'Onzalige Kamil ontvlught den fellen rover,
En snort met dezen schicht gezwint langs 't water heen,
En snellen waterstroom, die nu veel luider scheen
Te ruisschen. Metabus, ontziet geen waterwielen,
Dewijl een groote troep hem dicht zit op de hielen,
Begeeft zich in den stroom, en, buiten lijfsgevaer,
Treckt spiets en maeght, gewijt Dianaes kuisch altaer,

Uit 's oevers groenen rant. hy ruſte noit zijn leden
In ſtadt, noch onder dack, noch quam ter veſte intreden,
Te wuft en wilt van aert om aen de hant te gaen,
En leet in eenzaemheit en bergh en boſch voortaen,
Gelijck een harder leeft, zijn leven, en zijn dagen.
Hier voedt hy 't kleene kint in ruighte, en ſcherpe haegen,
En naere holen van gedierte, ſchuw voor elck.
Hy melckt een merriſpeen en wilde paerdemelck
In haeren teêren mont, en laeft d'onnooſle lippen.
Zoo dra het effen op zijn voeten, bang voor 't glippen,
Begon te ſtaen, te gaen, gaf hy een' ſcherpen ſchicht
Het kleentje in zijne hant, behing den rugh van 't wicht
Met boogh en koker, ſloegh een' tyger, ſchoon van vlecken,
Om hooft en ſchouders heene, om hals en haer te decken,
In ſtê van ſluier, en een gouden ſnoer en lint.
Kamille was noch kleen, en meer niet dan een kint,
Als 't met zijn tangre hant een' ſchicht naer 't wit kon draeien,
De lange ſlinger wiſt rondom het hooft te zwaeien,
En fix een witte zwaen, of een Strymonſche kraen
Ter neêr te worpen. zy ſtont veele vrouwen aen,
Die ganſch Tyrreene door, doch ydel, met gebeden
Verlangden haere zoons ten huwlijck te beſteden
Aen deze dochter. zy, geduurigh zonder vleck,
Genoeght zich met Diane alleen, uit eenen treck
Tot maeghdezuiverheit, en jaghtſpriet, pijl, en boogen.
Wel wenſchte ick datze, die, uit luſt tot oorelogen,
De Troiſchen daegen dorſt, te moedigh, en te prat,
Zich niet in dit gevaer des krijghs geſteecken had:
Zy waer nu wydens waert, en eene van mijn reien.
Welaen dan, mijne Nymf, nu 't nootlot ons wil ſcheien,
En haer dus bitter perſt, ſtijgh neder uit de lucht
Naer 't Laurentijnſche lant, daer, onder krijghsgerucht,
Zich elck, ter quader uur, vaſt toeruſt in zijne orden,
Tot eenen fellen ſlag, om hantgemeen te worden.

Neem

Neem dit geweer, en treck een' pijl, gespitst op wraeck,
Uit dezen koker, schiet hier mede, dat het kraeck',
Wie haer gewijde leên durf wonden, of doorstooten,
('Zy Troische, of Italjaen, zie kleenen aen, noch grooten:
Dan zal ick uit een' mist en holle wolck het lijck
Der ongeluckige in het vaderlijcke rijck,
Noch ongeplondert, in haer eigen graf bestellen.
De Nymf, zoo dra Diaen nu ophoudt van vertellen,
Bekleet haer lichaem met een wolcke en zwarte lucht,
En daelt al ruisschende beneden met der vlught.
Het Frygiaensche heir, en d'oversten te zamen
Van al 't Hetrurisch volck, en al de ruiters quamen,
Gedeelt in benden, naer de muuren midlertijt.
Het krijgspaert briescht van weelde op 't vlacke, waer het rijdt,
En laet zich nauwelijx betoomen, onder 't mennen,
Met heene en weder uit te weiden en te rennen:
Het keert zich rechts en slinx. alle ackers staen nu spits
Van ysre speeren, wijt en zijt, in hunnen krits.
De kampen flickren van gewapende opgezeten.
Messaep daertegens, en zoo veel Latijnen zweeten,
En Koras met zijn' broêr, en krijghsheldin Kamil
Met haeren vleugel, komt opdondren, om 't geschil
Te slechten in het velt, daer zy hun spietsen draeien
En drillen, en van verr met hunne schichten zwaeien.
t Aendravende gewelt der ruitren uitgestort,
En 't brieschende oorloghspaert, dat brieschend heeter wort,
Gekomen binnen scheuts, blijft stille staen. nu bersten
Zy met een veltgeschrey heel schichtigh uit. zy persten
Hun dolle hengsten aen, en schoten algelijck
Met speeren van alom, zoo speermilt en zoo rijck,
Of 't schichten hagelde, en beschaduwden de lichten
Des hemels en de lucht met uitgeschote schichten.
De strenge Akonteus en Tyrrenus komen stijf
Elckandre met de speer wel fors en fel op 't lijf.

en belast te schieten al wie haer quetse.

Trojanen en Hetruscen genaecken midlerwijl Latinus stadt;

Messapus en Koras en Kamille randen hen aen met de ruiterye,

en het sneeut'er schichten. Tyrrenus en Akonteus rennen tegens elckandere.

En breecken d'eerste in 't heir, met krachtigh in te rucken,
En knacken paert op paert en borst op borst in stucken.
Akonteus uitgeschockt vlieght ginder onderwijl,
Gelijck een blixem, of een zwaere loode pijl,
Uit eenigh slinckerschut op muur of wal geschoten,
En heeft zijn leven in de lucht voort uitgegoten.
Nu staet het gansche heir verbystert, ieder vlugh,
't Latijnsche volck gekeert, met schilden op den rugh,
De paerden omgewent, en, voort naer hunne veste
Geronnen, geven 't velt den vyanden ten beste.
De Troischen volgen hen, en vorst Asylas valt
Op hunne benden in. in zulck een ongestalt
Genaeckenze de poort. de Latynist bezweecken
Begint van overal een keel luide op te steecken,
En went heel kort het snelle en afgerechte ros.
De Troischen vliên hierop, eens gangs, en licht, en los,
Met vollen ren te rugh: gelijck de zoute vloeden
Des diepen Oceaens, oploopende onder 't woeden,
De baren wentelen en zwalpen over strant
En rotsen, dat het schuimt de golven over 't zant
En allerhooghste peil der duinen heenevloeien,
Dan weder in der yl zich naer de diepte spoeien,
De zee in 't barnen vast de kaien slorpt, en klinckt,
En met een vallende eb het ryzend strant ontzinckt.
De moedige Tuskaen drijft tweewerf de Rutuilen,
Dat zy van vreeze voor de vesten hem ontschuilen:
Hy tweemael aengerant, aen 't wijcken, snel en vlugh,
Beschutte met den schilt, van achter zijnen rugh.
Als zy ten derdemaele elckandre in 't velt aenrannen,
Geraecken heir aen heir, zoo veele dappre mannen
Met al hun maght aen een, en vechten hant voor hant,
Als leeuwen, om den roof, en houden rustigh stant.
't Gekerm der stervenden begon zich te verheffen.
Toen gingk de strijt eerst aen, op 't onderlinge treffen,

Akonteus wort uit den zadel gelicht, gelijck een blixem of loot uit een blijde.

De Latijnẽ wenden naer de vesten toe, de Trojanen hen na,

die vlieden weder te rugge: en gelijck de zee by beurte vloeit en ebt,

zoo jagen en vlughten de heiren tweewerf.

Dat paerden, hallef doot, en, ondereen verwart,
In zulck een nederlaegh van mannen, hier benart,
En lijcken, en geweer in bloet en plassen dreven.
Orsilochus bevreest recht toe in 't spits te streven,
En tegens Remulus te kampen, schoot heel bits
Het ros met zijne spiets van verre, dat het spits
Bleef steecken onder 't oor. de hengst, hierop aen 't steigeren,
Om dezen fellen slagh, begint zijn' plicht te weigeren,
En worpt baloorigh van die wonde met der vlught
Zijn borst en alle vier de voeten in de lucht,
Waer door hy uitgeschockt ter aerde komt te rollen.
Katillus smeet Iöol ter neder met een' vollen
En vreesselijcken slagh, en na Iöol Hermijn,
Die, trots in 't harrenas, en grof van leên, met zijn
Gekrulde en blonde lock, bloots hoofts, den boezem open,
Dus, zonder schrick voor wonde, op 't spits hier aen durf lopen.
De speer ging regelrecht door 't breede schouderbladt,
En trilde een poos, dat hem, van dubbel weedom mat,
Het zwarte en warme bloet alom komt uitgesprongen.
De vechters baren doôn, van yver aengedrongen,
Ontzien geen wonde, uit lust tot eene schoone doot.
Maer d'Amazoon Kamil, met haeren boezem bloot, *Kamille*
Den koker aen den hals, en schrap om vroom te kampen,
Juicht onder al de doôn, in 't midden van de rampen,
En spreit met haere hant een dichte hagelvlaegh *schiet met pijlen, en houwt met de bijl toe,*
Van taie schichten. nu grijptze onvermoeit en graêgh
Een stercke heirbijl in de vuist, en streeft niet zachter.
De goude boogh, 't geweer van 't jaegen, rammelt achter
Op haeren rugh. wanneerze in 't velt wort voorgejaeght,
De doot den rug biet, schietze, al even onversaeght,
De flitsen achteruit, met omgekeerden booge.
Haer eedle jaghtsleep houdt de krijgsmeestres in 't ooge, *bestuwt van haren stoet;*
En zwermt rondom haer lijf, Laryn, de wackre maeght,
Tarpeie, die de bijl van stael en yzer draeght,

En Tulle, al dochters in Italië geboren,
En van de hemelsche Kamille alleen gekoren
Tot haeren sleep en stoet, en dienaerinnen mê,
Die haer ten dienste staen, in oorelogе en vre:
Gelijck d'Amazones, wanneerze nu by hoopen
Den stroom Thermodoön in Thracie overloopen,
En met bemaelt geweer zich wapenen ten strijt;
Of, vechtende om de kroon, omringen Hippolijt;
Of als de strijtbre maeght Penthesilee alreede,
Wanneerze te karros, naer d'Amazoonsche zede,
Nu t'huis keert, onder 't heir der vrouwen, dat zoo breet
De halve maen des schilts laet flickren op den kreet
En vrolijck veltgeschrey, en schittren heene en weder.

gelijck d'Amazonen, in Thracie, over ys loopen, en rontom Hippolyte vechten, of Penthesilca t'huis brengen.

O straffe en strenge maeght, wien schiet gy eerst ter neder,
Wien lest, met uwen schicht? of hoe veel mannen velt
Gy doot ter aerde neêr? eerst klincktze met gewelt,
Den zoon van Klytius, Eumeen een stang van dennen
Van voore in zijne borst. hy valt, vergeet te rennen,
Braeckt heele beecken bloets, en bijt het bloedigh gras,
En wentelt stervende zich in dien rooden plas
Van bloet, dat hem ontloopt. zy, d'eer van haeren stander,
Leght Liris en Pegaes noch neder boven d'ander;
Terwijl dees tuimlende van 't paert den teugel vat,
En d'ander rijzende den neêrgevallen wat
Wil stutten met zijn hant, nu maghteloos en teder:
En schichtigh storten zy gelijcker hant ter neder.
Zy ploft, Hippotas zoon, Amaster noch hier by,
En, vliegende van verre in 't hondert, volleght zy
Noch Tereus, Chromis, en Harpalikus gestrenge,
En zoeckt Demofoön, met d'eene op d'andre stenge.
Zoo veele schichten als de maeght schiet met haer hant,
Zoo menigh Frygiaen moet sneuvelen in 't zant.
De jaeger Ornitus rijdt, met uitheemsche draghten
Van wapenen, noch verr', waerop alle oogen wachten,

(p zijn Apulisch paert, gelijck een oorloghspost,
h krijghsman, met een kalf heel taey om 't lijf gedost,
h voert een' wollefsmuil, vervaerlijck wijt in 't gaepen,
(p 't hooft voor eenen helm; een' wolfsmuil, die rechtschapen
le tanden elck laet zien. hy rept zich, als een wolf,
1 't midden van het heir, met eene ruwe kolf
1 zijne harde vuist, en steeckt in d'ommestanderen
Het hals en hooft om hoogh heel hoogh uit boven anderen.
y pickt dien vechter uit, [want als de troep zich keert,
oost dit geen moeite, nu haer niemant schut noch deert,]
oorschiet dees, dat het kraeckt, en bijt hem dit in d'ooren:
yrreener, docht u dat gy 't wilt noch op gingt spooren'
in in de bosschen joeght. de dagh en uur is hier,
ie uwe stoffery met vrouwewapens fier
al wederleggen: noch zult gy in Plutoos dalen
ierin geen' kleinen prijs inleggen, en behaelen,
at u Kamille met haer' schicht ter aerde smijt.
y treft Orsilochus, en Butes in dien strijt,
e grootste en zwaerste beide in 't gansche heir der Frygen:
och Butes priemde zy van voore, in 't heftigh krijgen,
aer helm en pansser scheit, de hals des ridders bloot
ezien wort, zijn rondas den slincken arm voor schoot
n steeck beschut. zy drijft Orsilochus, in 't draeien,
n eenen ronden ring: en, korter om in 't zwaeien,
edrieght hem dus, en volght dien vyant korter in.
'en leste hieuze dien de wackere heldin
Ju deerlijck smeeckte en badt, de heirbijl, scherp van snede,
n zwaer, door beckeneel en helm, dat, daer ter stede,
Het warme brein en bloet hem in zijn aenzicht sprongk.
De zoon van Aunus, die den Apenijn bouwt, jongk
n flux te wapen, niet de minste in Liguryen,
oo lang het nootlot zijn bedrogh verdroegh in 't stryen,
n door de vingers zagh, geraeckt in haer gewelt,
n staet verbaest, zoo dra hy haer gemoet op 't velt.

Nu ziende dezen ſlagh geenſins t'ontvliên met loopen,
Noch deze koningin, die naer hem reedt in 't open
En vlacke vechtperck, op te houden, quam hy voort
Met looze treken ſchalck en liſtigh haer aen boort,
Om zoo het mooghlijck waer de dappre te bedriegen,
En hief erghliſtigh aen: wat dunckt u, ſtaet dit vliegen
Te paert zoo braef, dat een heldin, een ſtijl van ſtaet,
Zich op een ſterreck paert en moedigh dier verlaet?
Ay, ſtaeck dit rennen: ſtijgh vry af, als helden pleghten,
Om ruſtigh tegens my voor 's hants te voet te vechten.
Nu zultge weeten wien, uit zulck een groot getal,
Die ſtoffery tot prijs en eer gedyen zal.
Zoo ſprack hy: zy, van ſpijt tot razens toe ontſteecken,
Gaf 't paert haer lijfknaepin, ſteegh af om zich te wreecken
Te voet, heel fors, en ſchrap met eenerley geweer,
Den blooten degen, en rondas, met wapeneer
Noch tekenen bemaelt. de jonglingk, die door treken
Nu waent dat hy haer dus de kans heeft afgekeecken,
Went flux den teugel, noopt het paert met ſpooren voort,
Vlught zonder omzien heen. zy zeght, hier door geſtoort:
Liguriaen, die ſchalck en licht zijt, en hoovaerdigh,
Gy ſtoft al t'ydel, pooght al t'ydel en onaerdigh
Door uwe treken ons t'ontglippen. het bedrogh
Zal u by Aunus den bedrieger veiligh noch
Behouden brengen: en zy rent met vlugge voeten
Het paert gezwint voorby, en grijpt het in 't gemoeten
Van voore by den toom, treet toe met euvlen moedt,
En wreeckt rechtvaerdighlijck zich aen haer vyants bloet,
Zoo mackelijck gelijck een havick, ſnel van vlogel,
Een roofzieck dier, en een van elck gevloeckte vogel,
Uit eene ſteile rots, daer boven in de lucht,
Met zijne penne een duif vervolght in haere vlught,
En achterhaelt, en grijpt, en oppackt, weet de flaeuwe
t'Ontweiden met zijn kromme en al te ſcherp een klaeuwe,

Zy helpt Aunus zoon voort, zoo gemackelijck gelijck de havick een duif.

Dat

at d'uitgepluckte pluim, terwijlze steent en zucht,
n laeuwe druppels bloets neêrstorten uit de lucht.
Maer ondertusschen ziet de vader van de Goden
n menschen, daer hy zit in top, om zijn geboden
e stercken, op den bergh al deze dingen aen,
itst Tarchon van Tyrreene, om aen den man te gaen,
oor hemelsche aendrift op, en noopt zijn wraeck met sporen:
ies Tarchon snel te paerde, op 't blazen van den horen,
. 't nederhouwen en het deinzen van de maght
er benden rijdt, en stuift, haer vleugels nu met kracht
an woorden aenhitst, noemt met naemen die op 't spatten
ereedt staen, moedight dus den aenval te hervatten
ie deerlijck zijn verjaeght: Tyrreeners, al te slap,
echtschape suffende en verbaesde ridderschap,
at suffery is 't, die u aenkomt? wat wil 't worden?
oe dus? breeckt nu een wijf uw heirspits en slaghorden?
aer toe den degen dan op zy gegort dus stout?
aertoe het krijghsgeweer uw rechte hant betrout?
aer nimmer zijtge traegh om Venus by te koomen,
duister nachtgevecht, noch weet u in te toomen,
ls Bacchus horen u ten reie noot, zoo frisch,
m op zijn wijnbancket en vollen kroes en disch
e passen. hier toe streckt alleen uw lust, en yver;
ls d'offervinder, die elck zegent, luide en stijver
roept op 't offerfeest, en d'offermaeltijt u
hooge wouden noodt, van geene blyschap schuw.
oo spreeckt hy, en ruckt zelf, vol viers te paert geklommen,
et eenen vollen ren, in 't midden van de drommen,
iet doot noch leven aen, en met een' forssen zin
aert tegens Venulus ontstelt en toornigh in.
y ruckt dien vyant van zijn paert, verhit en warrem,
n schort, en schud, en druckt hem met den rechten arrem
et kracht op zijne heup, en gaet'er flux mê door.
en hemelhoogh geschrey, van achter en van voor,

Jupiter ziet al dien handel aen, en weckt Tarchon op, die zijne troepen moedt aenspreeckt,

en Venulus van den paerde ruckt,

Verheft zich onder 't heir, en alle dees Latijnen
Zien derwaert. Tarchon vlieght, vol vier en gloet, met zijnen
Gevatten roof, langs 't velt, sleept man en wapen mê.
Toen brack hy 't bladt af van zijn speer, gezint hem ree,
Daer 't lichaem bloot was en ontwapent, onder 't beven
En siddren, eens voor al den wissen steeck te geven.
gelijck d'arent eenen draeck oppackt. Maer d'ander worstelt vast hier tegens, fel en straf,
En keert des vyants hant van zijnen strot noch af,
Om met gewelt en kracht gewelt en kracht te stuiten.
De rosverfde adelaer, om eenen draeck te buiten,
Slaet klaeu en krauwel in de huit van 't bits serpent,
En packt het op, en voert het op naer 's hemels tent.
Hy weet zich in de lucht te weegen op zijn schachten,
En met de krommen beck in 't picken zich te wachten
Voor 't wreet gewonde dier, dat worstelt, draeit, en wringt,
Zich in veel krullen krult, en hooft en schubben dringt
En opsteeckt in de lucht met schuifelen en sissen:
Alleens voert Tarchon, niet gezint zijn' roof te missen,
Den Tiburtyner snel al juichende uit den drang
De Tyrreners volgen Tarchons voorbeelt. Der bende. op zulck een baeck en blijden oorloghsgang
Van zijnen veltheer, valt al 't Lydisch volck aen 't kerven.
Hierna volght Aruns, die by nootlot nu moet sterven,
Aruns leght op Kamille toe. De rennende Kamil, met zijnen scherpen schicht,
En let eerst listigh waer hy allerbest en licht
De kans haer af kan zien. waer deze maeght, gedreven
Van dolheit, midden in de troepen aen quam streven,
Quam daetlijck Aruns, jongk van jaeren, voor den dagh,
Bespiede in 't heimelijck waer hy haer vechten zagh,
Nu heenegaen, en dan met zege wederkeeren,
Zich geven uit den drang van 's vyants troep en speeren.
Hy went gezwint ter sluick den teugel derrewaert.
Hy vlieght van overal rondom haer met zijn paert,
Dan hier, dan gins, en past met zijne speer te raecken.
De krijghsman Chloreus, die, als priester, plagh te blaecken,

Den dienst van Cybele met eere toegewijt,
Gaf by geval een' glans van verre in dezen strijt,
Met Frygiaensch geweer, bereet een paert, dat moedigh,
Vast schuimbeckte, en gedeckt voor aenstoot, fel en bloedigh,
Met schubben van fijn gout en koper, pluimsgewijs
Gewrocht, gewapent was. dees, niet misdeelt van prijs
In 't wichlen, overbraef in uitheemsche yzerverven
En purper braef gekleet, schoot, onder dit bederven,
Gortijnsche pijlen, en met hardt kornoeljenhout
Van Lycien in 't heir. de gulde boogh hangt stout
En rammelt op den rugh. een helm, met gout betrocken,
Beschut zijn hooft, en haer, en opgekrulde locken.
't Oranje lijfrock deckt zijn lenden, en de slip
Van linnen stijf gestickt, is boven by den tip
Met gout om hoogh geknoopt. het onderkrijghskleet praelde
Met fijn borduursel, rijck doorschildert met de naelde,
En d'oosterlantsche draght hangt neder op de scheen.
De jaghtmaeght, naer den aert der vrouwen in 't gemeen,
Begeerigh naer dien buit, verblint van lust tot rooven,
Volght reuckloos hem alleen, en waer de benden stoven
En woelden in den slagh: het zy om tot haere eer
Te praelen in de kerck met dit Trojaensch geweer,
Om hoogh aen Godts pylaer; of om, tot elx verwonderen,
Te proncken met dit gout, dat zy gedacht te plonderen;
Als Aruns zijnen slagh vast waernam, en naer dees,
Die sammelt, heimelijck een' schicht schiet, en uit vrees
Aldus de Goden bidt: ô opperste der Goden,
O schutsheer van Sorackt, gewijt naer uw geboden,
Apollo, die by ons godtvruchtigh wort ge-eert,
Om wien wy 't pijnhout, dat uw' offerlof vermeert,
Ontsteecken, en gelijck godtvruchtige offeraeren,
Gegront op onzen plicht, door vier en vlammen vaeren,
En rennen door den gloet der gloênde koolen heen;
Almaghtige, vergun dat wy door u alleen,

Chloreus, Cybeles Priester, bromt zoo rijckelijck te paerde.

dat Kamille op dien roof vlamt;

terwijl neemt Aruns zijnen slagh waer, roept Apollo aen.

Met ons geweer dees ſmet, en dit ſchandael verjaegen.
Ick eiſch geen zegeprael, noch roof noch buit te draegen
Van dees verſlage maeght: laet andre daeden my
Ten prijs gedyen, zoo ick ſlechts dees razerny,
Dees doodelijcke peſt magh treffen datze ſneve.
Dus wenſch ick, zonder dat een menſch my d'eere geve,
Naer huis te keeren, in mijn vaderlijcke ſtê.
die hem zijn bede ten deele toeſtaet. Apollo hoort dit, ſtemt ten deele zijne bê
Hem toe, en laet een deel den lichten wint ten wille.
Hy gunt den bidder dees verbyſterde Kamille
Te vellen in den ſlagh: maer in zijn vaders ſtaet
Te keeren uit den ſtrijt, ontzeght hy hem, en ſlaet
Dat bidden in den wint: waerop der Volſcen oogen,
[Zoo dra de fixe ſpeer ter hant is uitgevlogen,
En door de lucht ſnort naer hun dappre koningin,]
Gekeert ſtaen: en zy zelf is minſt in haeren zin
De ſchutter treftze onder den tepel, Op deze ſpeer verdocht, die fel de lucht quam breecken,
Tot datze toedroegh, en ten leſte diep bleef ſteecken,
Beneên den tepel, daer die uitpuilt op de borſt.
Zoo wert het ſtaele punt van 't maeghdebloet bemorſt.
De ſtoet ſchiet toe, en ſtut mevrou in 't nedervallen,
en vlught van angſt, En Aruns al zijn beſt aen 't loopen voor haer allen,
En teffens bly en bang, durf zich niet langer meer
Betrouwen op zijn ſpits, noch 't maeghdelijck geweer
gelijck de wolf, een kalf verbeten hebbende, deur gaet. Verwachten: en gelijck de wolf, die zelf den herder,
Of jongen ſtier verbeet, bewuſt van moort, zich verder
Verpackt, eer 't lantvolck hem vervolght met kloet en boogh,
Zich flux bezijden 's weeghs, op ſteil geberghte om hoogh
Verſchuilt, en lickt den ſtaert, uit angſt voor 's vyants wrocken,
Al bevende onder 't lijf van achter ingetrocken,
Terwijl hy boſchwaert vlught: alleens ging Aruns ras
Verbaeſt uit haer gezicht, en, vrolijck dat hy 't was
Ontſlopen, onder 't heir zich heimelijck verſteecken.
Zy treckt al ſtervende den pijl uit, heel bezweecken:

Doch 't punt van ſtael, dat in het lichaem drong en liep, *Kamille trekt den pijl uit de borſt,*
En tuſſchen 't been in, wont de ribben al te diep.
Zy zijght van 't bloeden neêr, wort koudt,'t gezicht gebroken,
En 't aenſchijn, ſtrax noch blijde en bloozende opgeloocken,
Verlieſt zijn kleur. zy ſprack, daerze op haer ſterven lagh,
Dus Akka toe, die haer getrouſt naer d'oogen zagh,
En boven d'andren droegh den ſleutel van haer harte:
Ach, Akka zuſter, dus lang kon ick, zonder ſmerte: *neemt afſcheit van Akka,*
Nu mat de dootquetſuur mijn krachten, en mijn' plicht.
Al wat ick zie wort zwart en droef voor mijn gezicht.
Gas heen: zegh Turnus, voor het leſte dat ick leve,
Dat hy terſtont terſtont zich in den ſlagh begeve,
De Troiſchen van de ſtadt en 't hof keer'. nu vaer wel.
Met deze rede ontgle de breidel. zy zeegh ſnel *en ſterft,*
En maghteloos ter neêr: toen meer en meer al ſlapper
En koudt door al haer lijf, en uit den krijgh dus dapper
Geſcheiden, en nu doodt, in 't uiterſte, zy knap
Haer' hals en hooft op 't leſt liet hangen los en ſlap.
De geeſt voer, zuchtende en geſtoort, om laegh ter zielen.
Een maeteloos geſchrey verhief zich, onder 't krielen
Der benden, in de lucht. op 't ſterven van Kamil *De veltſlagh wort feller.*
Ging 't vechten feller aen met doodelijck geſchil.
De maght der Frygen en Tyrreniſche oorloghsbenden
Van den Arkadiſchen Evander ſtieten, renden
Al teffens dicht en dick nu tot elckandere in.
Maer Opis, kamenier der droeve Jaghtgodin, *Opis dit aenziende,*
Zat al een poos op 't hoogh geberghte, en keeck van boven
Den ſlagh aen onvertſaeght, en hoe de benden ſtoven.
Als deze, in 't midden van 't geſchrey en krijghsgeklagh
Der droeve maeghden, nu van verr' Kamille zagh
Geſtraft, en ſneuvelen met zulck een bittre ſmerte,
Verzuchte zy, en ſprack uit een medoogend harte:
O ſtrijtbre maeght, gy, die te ſtout u onderwont
Te daegen den Trojaen ten oorloge op dien gront,

Moſt

Moſt dit met uwen hals te hardt te wreet bezuuren,
En 't baete u niet, dat gy dus eenzaem 's levens uuren
In hegge en wildernis verſlijt, en eeuwigh maeght,
Diane dient en eert, of onze kokers draeght,
En pijlen op den rugh: uw koningin en vrouwe
Zal evenwel geenſins, in 't uiterſte en den rouwe
Van uw verſcheiden, u verlaeten onge-eert
By 't volck, daer zulck een doot geen' naem en faem ontbeert,
En uw naemhaftigheit blijft nimmer ongewroken:
Want die u dootlijck wonde, al ſchijnt hy noch gedoken,
Zal 't boeten met den hals. beneden en omtrent
Een' hoogen ſteenbergh lagh de koning van Laurent,
Zijn overoude ſtadt, Dercennus, buiten kommer,
Beſtulpt met aerde, in 't graf, bedeckt met eicke lommer.
zet zich op Dercennus graf, De ſchoone jaghtmaeght zet zich hier in aller yl,
Beſpiedende Aruns van dien heuvel eene wijl.
Zy ſprack, ſoo dra zy hem in 't harnas triomfeeren,
En reuckloos ſtoffen zagh, en ydelijck braveeren:
Waer looptge van my wech? koom herwaert, herwaert aen.
Koom herwaert, veege menſch, om loon naer werck t'ontfaên,
Voor 't ſchieten van Kamil. gy moet dien prijs niet derven.
Zult gy oock door het ſpits der jaghtgodinne ſterven?
Zoo ſpreeckt de Thracer Nymf, en treckt, geſtoort en bits,
Uit haeren koker, die van gout blonck, eenen flits,
Wel vlug en ſcherp, en ſpant den boogh, naer heur vermogen;
Tot dat de horens dicht aen een te zamen boogen,
De ſlincke hant het punt van ſtael, de rechte hant
Den tepel met de pees geraeckt, terwijlze ſpant.
doorſchiet Aruns, Zoo ras hoorde Aruns niet den pijl den hemel breecken,
En ſnorren door de lucht, of 't yſre punt bleef ſteecken
In 't lichaem. hy geeft voort den allerleſten ſnick,
En zijnen geeſt, en wort in eenen oogenblick
Vergeeten van zijn maets, die hem het graf ontzeggen,
En onbekent in 't ſtof op d'aerde laeten leggen.

Nymf

Nijmf Opis met haer vlerck kieſt 's hemels vrye lucht.
De lichte vleugel van Kamille neemt de vlught,
Zoo dra mevrou vergeet den ruitertroep te mennen,
Verlaet de Rutuliers, aen 't vlughten, en aen 't rennen,
De dappre Atinas voort aen 't vlughten, niemant ſtaet.
Alle overſten verſtroit, de troep, van toeverlaet
Verſteecken, berghen zich, en wenden alle eendraghtigh
Hun paerden naer de ſtadt, en niemant is hier maghtigh
Den Trojer, die hun op de hielen zit, en moort
En toehouwt, met geweer te ſtuiten in dien oort,
Of hem te wederſtaen: maer elck komt aengevlogen,
Verbyſtert, en verbaeſt, met afgeſchote boogen,
Die op den ſlappen rugh noch wappren, zonder moedt.
De vlugge hoeven van den ſnelriem, ſnel te voet,
Zoo veel viervoetigen, 't gerit der oorloghsdraveren
Vertrapplen 't murwe velt, dat d'ackerlanden daveren.
De donckre nevel van het omgewroete ſtof
Drijft naer de muuren toe, Latinus ſtadt en hof.
De vrouwen ſlaen de borſt met vuiſten, heffen binnen
Een jammerlijck geſchrey gehuil aen van de tinnen,
Zoo luide dat de lucht gewaeght van veel geſchals.
De troep der vyanden zit over hooft en hals
Hun achter na, die, d'eerſte in 't vliên, den ſtrijt ontweecken,
Ter opgezette poort verlegen innebreecken,
En daer de jammeren des doots noch niet ontvliên,
Maer in de poorte zelf, en, zonder weêr te biên,
In hunner vadren ſtadt en huizen, zonder orden,
Den geeſt opgeven, en van 't zwaert doorſtooten worden.
Een deel aen 't ſluiten van de poorten, en belaên
Ontziet nu datze voor zijn mackren openſtaen.
Noch durf, hoe deerlijck zy oock kermen, watze vergen,
Hen, in de veſten en hun ſtadt, het leven bergen.
Het gaet'er deerlijck op een moorden, daer elck kermt,
En omkomt, die met zijn geweer de poort beſchermt,

en vaert ten hemel. Terſtont vlughten Latijnen, Rutuliers, en Volſcen, ſtewaert aen,

De Trojanen vervolgenze tot in de poorten,

en de neêrlaegh is groot en bloedigh.

En die verbaeſt in 't ſpits van buiten aenkomt rennen;
Die, voor hunne ouderen, en d'oogen, die hen kennen,
En ſchreien, blijven, door het dringen van den noot
Geſloten voor de poorte, ontgaen geenſins de doot.
Zy tuimelen ten deele in diepe watergrachten:
Ten deel' rammeien zy, met blinde en domme krachten,
En vollen ren, de poort, en harden poſt, en boom.
De vrouwen volgen zelfs in dezen ſtrijt, van ſchroom
Benaeut, genoopt van luſt het vaderlant ten beſte,
Kamilles vroomheit na; gelijckze voor de veſte,
In 't felſte van den ſlagh, haer flus noch vechten zien.
Elck zoeckt met eicke ſtange en ſchichten weer te biên,
En hardt gebrande ſpietſe, in ſtê van zwaert en ſnede.
Elck offert zich om 't eerſt voor 't heil van hof en ſtede.

Turnus krijgt tijding, hoe Kamille en de Volſcen gebleven zijn, en de ſtadt in laſt,

Terwijl kreegh Turnus in het boſch dees droeve lucht,
En Akka bootſchapt hem de vreeſſelijcke vlught,
Hoe ſchier der Volſcen troep en hun ſlaghordens bleven,
Kamille om hals geraeckt, de Troiſchen binnenſtreven,
Geweldigh dringen, elck aenranden, 't hof vertſaeght,
Den muuren reede een ſchrick en koorts wort aengejaeght.
Hy ſcheit al razende van zijne legerſtede,
[Want Jovis nootlot en zijn ſtrengheit broght dit mede,]

dies haeſt hy derwaert, en Eneas volght hem.

Verlaet de heuvels, en zijn laegen, ſnel en los,
En komt, zoo ras hy kan, getrocken uit het boſch.
Hy was noch naulijx uit het oogh van 't boſch gevlogen,
En quam op 't vlacke, of vorſt Eneas aengetogen
Beklom den heuvel, en geraeckte, fors en ſtout,
In d'ope lucht, en uit het ſchaduwachtigh woudt.
Zy rucken ſchichtigh bey, met alle hunne ſtanderen,
Naer ſtadt, geraecken niet veel ſchreden van elckanderen.
Zoo ras Eneas zagh van verr' het ſtof in 't velt
Oproocken naer de lucht, en 't Laurentijnſch gewelt
Vernam, en Turnus hem aen zijne wapens kende,
Het voetgetrappel en het brieſchen van de bende

E paerden hoorde, waer de strijt voort aengegaen,
D slagh gewaeght, ten waer de zon den Oceaen
Vn Spanje zocht, en voort zijne afgematte rossen
E hun roosverwigh juck te wedt dreef, achter bossen
E duin, en voerde met den ondergaenden dagh
En avont aen, waerop de nacht te volgen plagh;
Ees zich de legers voor de stadt in stilte gaven,
E elck zich voor de poort ging stercken, en begraven.

Nu zoudenze elkandere te keer gaen, maer de nacht scheitze.

P. VIRGILIUS MAROOS

ENEAS.

Het twalefste Boeck.

INHOUDT.

Latinus maght geknackt, door zulck een bloênden slagh,
Perst Turnus om, vol moedts, in lijfgevecht te treden,
Tot vordering van pais: dies sluitenze een verdragh,
Gesteurt van Iüturne, in 't midden der geleden.
Men strijt met volle kracht: Eneas wort gewont,
En wonderlijck geheelt; de stadt met storm gewonnen;
Dies worght Amate zich, en sluit haer' bleecken mont.
De helden komen fors elckandere aengeronnen,
En kampen voor de vuist, in 't aenzien van elck heir;
Daer Turnus sneeft, en laet Eneas zijn geweir.

TOen Turnus d'afbreuck der Latijnsche volcken zagh,
En hoe, door 't zwaer verlies van dezen fellen slagh,
Hun allen 't hart ontzonck, hy, na die nederlaegen,
Gemaent wiert om zijn woort, alle oogen op hem zagen,
Vergramde hy zich zelf, ontstack, zoo onverzet
En heftigh, als een leeu in Libye, besmet

Turnus, ziende de kans keerẽ, ontsteeckt zoo grimmigh, gelijc een gewonde leeu;

Van bloet, en zwaerlijck van des jaegers pijl geschoten,
En in de borst gewont, ten leste, eens op zijn kooten
Gerezen, zich met al zijn krachten onderstut,
Om zijnen dicken neck de ruige mane schudt,
Den moedt hervat, en fors den moortpijl komt te rucken
Uit zijne borst, en bijt het staelen punt in stucken,
En brult met bloênden muil, als of hy weêrwraeck riep:
Zoo scheen 't dat Turnus gal van gramschap overliep.
en zegt koningk Latinus aen,
Hy spreeckt hierop ontstelt den koningk aen: geen reden
Geene oirzaeck is'er, dat uit moedeloosheit heden
De Frygianer, wuft en trouweloos en valsch,
Zijn eens gegeven woort zou haelen in den hals,
En weigren het verdragh te staen, als 't is bescheiden.
O vader, laet altaer en offer toebereiden:
hoe hy gezint is tegens Eneas lijf om lijf te vechten.
Beraem de voorwaerde: ick zal zelf den Dardanier,
Die Asie verliep, [laet uw Latijnen hier
Slechts nederzitten, en gerust den kamp aenschouwen,]
Te keer gaen, naer de hel verzenden, nederhouwen,
En keeren dus alleen deze algemeene schant
Met uitgeruckte kling van 't rijck, en 't gansche lant:
Of hy hou Latium, en d'overwonne rijcken,
Ga met Lavinie, zijn bruit en schoone strijcken.
Latinus pooght hem neder te zetten:
Latinus antwoort hem, zachtzinnigh en bedaert:
Kloeckhartige oorloghshelt, 't is billijck, hoe uw aert
En moedt en vromicheit meer uitmunt in uw daeden,
My zoo veel ernstiger en rijper te beraeden,
En t'overweegen wat al ramp hier toe kan slaen.
Uw vader Daunus rijck is u gansch onderdaen,
En maght van steden, trots gewonnen met den zwaerde.
Latinus, wiens gemoedt van Turnus noit veraerde,
Heeft maght en middelen en voorraet by der hant.
In Latium en al het Laurentijnsche lant
Zijn noch meer ongehuwde, en voesters van uw vlamme,
Oock niet van laegen staet, en ongeachten stamme.

Gedoogh

Gedoogh dat ick, al strijt dit met uw zinlijckheên,
Rechtuit ontvouw' hoe 't leght, en let op mijne reên.
Het stontme geensins vry mijn dochter uit te trouwen
Aen iemant, die voorheene om haer hadde aengehouwen.
Dit spelden alle Goôn, en menschen. ick, [beweeght
Door liefde t'uwaert, en vermurwt, dewijlge steeght
Uit onzen bloede, en voort door 't schreien en de traenen
Van mijne gemaelinne, om u den wegh te baenen
Der bruiloft,] brack verbont en troubelofte, onthiel
De maeght den schoonzoon, die met recht my lastigh viel,
En hebbe tegens recht de wapens aengenomen.
Wat rampen sedert my hier over zijn gekomen,
En welck een oorloghslast, dat ziet gy, en met een
Hoe gy het meeste draeght in zulcke zwaericheên.
Wy, tweemael uit het velt met groot verlies geslagen,
Vermogen naulijx met de stadt en ons te waegen
De hoop van Latium en 't Italjaensch gebiet
Te stutten door ons maght. noch roockt de Tybervliet
Van 't laeu Latijnsche bloet. al d'acker rondom heenen
En d'oever leght bedeckt en wit van doode beenen.
Waer worde ick, reis op reis, vervoert van razerny!
Wat dolheit brengtme van mijn opzet, buiten my!
Zoowe overbodigh zijn hen blijde, als bondtgenooten,
Ontfangen, als uw bloet in 't vechtperck is vergoten;
Waerom dit niet beslecht met pais, terwijlge leeft?
Wat zal de Rutulier, mijn bloetvrient, zoo gy sneeft,
Wat wil Italie en een ieder hiertoe zeggen,
Indien ick u [Fortuin laete u niet onder leggen,]
Die naer mijn dochter en haer wettigh huwlijck staet,
Om 't leven helpe? ay, let hoe wuft de kans beslaet,
Dan slinx, dan rechts. bezie d'onzekerheên eens nader.
Heb mededoogen met uw' afgeleefden vader,
Die in uw vaders stadt, in Ardea, beducht,
Bekommert, ver van u, om uw afwezen zucht.

Maer Turnus drift laet dit door geen vermaening glyen
Zijn moedt loopt over: hy wort krancker door artſnyen.
Turnus houdt even ſterck aen: Zoo dra de jongelingk kan ſpreecken, antwoort hy:
Ick bidde, ô koning, laet al uwe zorgh voor my
Toch vaeren, en ſta toe dat ick die laſten draege,
En, om genot van eer, mijn lijf en leven waege.
Ick weet, ô vader, oock te ſpeelen met geweer,
En pas te raecken, dat het bloet koſt, keer om keer.
Zijn moeder, een Godin, zal verre zijn te zoecken,
Om hem en zich, in 't vliên, voor vyanden en vloecken
Te decken met een wolcke en ſchaduwe in den noot.
Koningin Amate maent hem af. Maer och, de koningin, van angſt en vreeze als doot,
Voor 't hooft geſlagen, van verbaeſtheit en van ſchricken
Voor 't zorghlijck lijfsgevecht, ſcheen in 't geklagh te ſticken,
En bondt den ſchoonzoon, in zijn gloênden brant, dus in:
O zoon, ick bidde u, om dees traenen, om de min,
Om d'eere van Amate, indienze u gaet ter harte:
Gy zijt alleen mijn hoop en trooſter in de ſmarte
Van mijnen ouderdom: aen u hangt te gelijck
Al d'eer en lof van vorſt Latinus ſtaet en rijck:
Gy zijt de ſtut van ons geſlacht en oude jaeren:
Ick bidde om eene zaeck, laet toch dit opzet vaeren:
Wort geenſins hantgemeen met dezen Frygiaen.
O Turnus, 't ongeval, verweckt door dit beſtaen,
Dit lijfgevecht, raeckt my. wy zullen teffens ſneven,
En ſcheiden uit het licht van dit verdrietigh leven,
Noch 'k zal gevangkelijck gevoert voor alle liên,
Geenſins Eneas, den Trojaen, als ſchoonzoon zien.
Lavinie ſchreit vaſt, en blooſt van ſchaemte, zoo root gelijck yvoir met De maeght Lavini hoort de moeder deerlijck kermen.
De traenen biggelen en dauwen uit ontfermen
Langs 't blaecken van de wang, door zedigheit gepraemt.
z'Ontſteekt zoo root als vier, en 't aenſchijn gloeit van ſchaemt:
Als ſpierwitte Indiaenſche yvooren, overwreven
Met bloetroot purper: of als roode roozen zweven

Met

Met haeren wederſchijn in blancke leliblaên :
Zoo bloosde 't aenzicht van de maeght, met rou belaên.
Prins Turnus lonckt haer toe, en wort verruckt van minne,
En meer verhit ten ſtrijt, en ſpreeckt de koninginne
Amate in 't kort dus aen : ay moeder, 'k bidde u, zijt
Te vrede, en ſchreime, die nu naer den fellen ſtrijt
In 't lijfvecht zal treên, niet na, maer laet u ſtuuren :
Want dit bediet niet goets, en kan toch Turnus uuren
En tijt verkorten, noch verlengen. voort ga heen,
Mijn heirbode Idmon, zegh, uit mijnen naem alleen,
Den Frygiaenſchen heer dees bootſchap naer behooren,
Die hem te bijſter vreemt wil klincken in zijne ooren.
Eneas laete nu de wapens en 't geweer
Van Troiſche en Rutulier vry ruſten. zwaert en ſpeer
Van Troiſche en Rutulier te roeren en te reppen
Is noodeloos. zoo dra men licht begint te ſcheppen,
En morgen vroegh Auroor met haer oranje radt
Den hemel oprijde, en 't ontloocken roozebladt
Op haere kaecken blooſt, dan zullen wy dit rechten,
Dien oorlogh met ons bloet, ons eigen bloet, beſlechten,
En, om Lavinie de bruit op deze wijs,
Ons geven in het perck, en kampen om den prijs.
Zo ſpreeckt hy, treet gezwint in 't hof, en eiſcht zijn paerden,
Die komen brieſchende aen, voor dezen onvervaerden,
En draven moedigh, dat zijn hart van blyſchap juicht.
Orithyia had zelf, gelijck de faem getuight,
Dees paerden, witter dan de ſneeu, en ſnel, als winden,
Geſchoncken tot een prael Pilumnus, haer' beminden.
De wackre ſtalknechts ſtaen rondom. d'een kemt de maen,
En d'ander havent hun. hy ſchiet een panſſer aen,
Uit gout en klaer latoen gekloncken, hing nu blijde
Den ſchilt aen zijnen arm, den degen op de zijde,
En zet den helm en kam en roo pluimaedje op 't hooft.
Vulkaen, de Viergodt zelf, dit zwaert, zoo elck gelooft,

Voor

purper beſprengkelt, of lelien met roozē gemengt.

Turnus daeght door Idmon Eneas in het perck,

eiſcht zijne paerden, witter dan ſneeu, ſneller dan den wint,

wapent zich,

Voor Daunus, Turnus heere en vader, voortijts ſmeedde,
Dat hy in Plutoos poel verkoelde, op Junoos bede.
Hy grijpt daerna met kracht een ſtercke en zwaere ſpeer,
Uit Aktor Auruncks klaeu en vuiſt geruckt wel eer,
Die, midden in de zaele, op eenen pijler leunde,
Een zuil, die 't hofgewelf geweldigh onderſteunde.
ſpreeckt zijne ſpeer aen, Hy roept al drillende: mijn ſpeer, die noit in 't velt
Mijn bede en mijnen wenſch te leure hebt geſtelt,
Help my dien halven man, dien Frijgh, ter neder ſmijten,
En met dees harde vuiſt zijn vaſte ruſting rijten
En rucken van het lijf, en, daer hy heenerolt
Het haer met gloênden priem en yzer omgekrolt,
Met myr gezalft, in ſtof begruizen, na zijn leven.
en gloeit van gramſchap, gelijck een ſtier voor het vechten. Van zulck een razerny wort Turnus aengedreven.
't Ontſteecken aenzicht is vol gloets: van gramſchap ſpringt
Het vier uit d'oogen: als een ſtier, die wringt en dringt,
En ſtooten wil, heel luide en vreeſlijck loeit van toren;
Of uit verbolgenheit de kracht van zijnen horen
Op eenen boom beproeft, en uitſlaet in den wint,
Of wroet in zant en ſtof, en, van de wraeck verblint,
Alreede een voorſpel ſpeelt, en zich bereit te vechten.
Eneas bereit zich mede, Eneas moedigh, en beluſt dien krijgh te ſlechten
Door 't aengeboôn verdragh, wet midlerwijl zijn' moedt
Niet koeler met geweer, hem in dien oorloghsgloet
Door 's moeders gunſt beſtelt, en na dit moedigh vergen,
Zoeckt zijn verbolgenheit en gramſchap zelf te tergen:
Vertrooſt de mackers, en Iülus, die nu vaſt
en zent mannen aen Latinus, om voorwaerden te beramen. Bedroeft is. hy berecht een ieder hoe de laſt
Van 't nootlot hierop draeit, beveelt oock amptenaeren
Te zenden, om dit ſtuck Latinus t'openbaeren,
En voort t'ontworpen het verdragh van vrede en pais.
De zon komt op. Zoo ras, des andren daeghs, de zon, op haere reis,
Geſtegen op de kim, beſcheen der bergen kruinen,
De zonnepaerden eerſt, geſteigert uit de duinen

En

In diepe zee, den glans uitsnoven met den beck,
Stack Rutulier en Frygh, naer 't onderling besteck,
Omtrent de vesten van Latinus groote stede,
Een velt af, en bereide een vechtperck, naer de zede:

men stelt het vechtperck toe.

In om het lijfgevecht t'ontginnen met gewelt,
Vort offerhaert by haert en outer toegestelt
Van zoden voor de Goôn, die zy van weêrzy zochten.
De zommigen, gekleet in linnen, en bevlochten
Met yzerkruit om 't hooft, aen 't woelen, broghten hier
Bronwater ten altaere, en heiligh offervier.
De keurebende van Ausonie komt trecken,
Gevolght van schichteniers, ter poorte uit naer dees plecken.
Aen d'andre zijde ruckt de maght van Troje voort,
En 't fors Tyrreensche heir, elck van verscheide soort
Met wapenen gesterckt, en zulx voorzien te wapen,
Als of zy, opontboôn ten ooreloogh, rechtschapen
Den vyant op het spits t'ontfangen zijn gezint.

d'Ausonischen komē aentreckē, oock Trojanen en Tyrreners,

Hier vliegen d'oversten, groothartigh en gezwint,
Door 't krijghsvolck heene en weêr, van ieder een bekeecken,
En heerelijck met gout en purper uitgestreecken.
De vroome Mnestheus, telgh van oude Assarakus,
De stercke Asylas, 't bloet des Zeegodts, Messap, dus
Op paerden afgerecht. men gaf zoo dra geen teken,
Of ieder nam zijn plaets, de speer in 't gras gesteecken,
De beuckelaer op 't gras. toen grimmelden dit heen
Stockoude man en vrou, en kinders onder een,
En wat onweerbaer was, uit lust tot zien, op daecken,
En huis en torentrans. gewapenden, aen 't waecken,
Bewaeren, op hun beurt, de schiltwacht, en de poort.

en het grimmelt 'er van menschen.

Maer Juno, van den top des heuvels, en dien oort,
Die nu d'Albaensche heet, [de bergh in deze dagen
Noch onvermaert, was niet gewoon een' naem te draegen,]
Haere oogen slaende op 't velt, en over al dien drang
Van 't grimmelende volck, zagh hier, in 't breede en 't lang,

Dit ziet Juno van boven aen,

Op hunn' gezetten tijt, van wederzy verschijnen
Slaghordens van Trojaensche en strijtbre Laurentijnen,
en ontdeckt Turnus zuster En over al de stadt, sprack Turnus zuster aen,
Een Godtheit, onder wie zoo veele stroomen staen,
En staende wateren, die op hunne oevers breecken:
Want Jupiter, de vooght van 's hemels hooge streecken,
Vereert haer deze maght, als hy van minne blaeckt,
En in dien gloet de bloem van haeren maeghdom schaeckt:
O aengename Nymf, en eere van de vlieten,
Gy weet wat maght ick u alleene liet genieten,
Toen u mijn gunst in top beschonck met hooger lot
Dan zoo veel dochters der Latijnen oit van Godt
En zijn ondanckbaer bed tot haeren loon verkregen.
Gy zijt door mijn genade op 's hemels troon gestegen.
Juturne, let eens wat al jammers u genaeckt,
En wijt het my geensins. 'k heb Turnus, als hy raeckt
In zwaericheit, beschut, en uwe stadt in 't strijden
Verdaedight, voor zoo veel Fortuin dit konde lijden,
En 't nootlot, tot behoudt van der Latijnen staet.
wat zwaricheit haren broeder genaeckt, Nu zienwe hoe die heer ter quaeder uure gaet
Naer 't zorghelijck gevecht. zijn dagh is reede aen 't blaecken.
Zijn tijt en nootlot en de vyanden genaecken.
Ick kan dit lijfgevecht, dit onderling verdragh,
en beveeltze hem in den strijt by te staē, Niet aenzien met gedult. vaer voort met uw ontzagh.
Het voeght u, durft gy wat ten beste, in 's broeders smarten,
Verrechten: 't zal misschien met dees benaude harten
Veel beter dan 't my schijnt geschoren noch vergaen.
Zoo sprackze naulijx, of van druck borst traen op traen
Uit nymf Juturnes oogh. toen sloeghze met haere armen
Wel drymael voor haer borst. 't is nu geen tijt van kermen
of het lijfgevecht te steuren. Sprack Juno. haest u flux: en, weet gy troost en raet,
Ruck Turnus uit den muil des doots, of brou een quaet
Een vreesselijck krackeel, en breeck 't beraemt verdraegen.
Ick geef u hart en moedt. dus lietze haer verslaegen,

n twijfelmoedigh, en van hartewee ontroert,
a datze haer vooreerſt aldus hadde aengevoert.
De beide koningen genaecken met de grooten.
tinus rijdt, gevolght van 't hof en krijghsgenooten,
p eenen wagen met vier paerden, om zijn hooft
et eene kroon van zes paer ſtraelen, noit gedooft,
n die van grootvaêrs glans, de zonne, niet veraerden.
e koningk Turnus bromt met twee ſneeuwitte paerden,
n drilt twee ſchichten, breet van yzeren beſlagh.
en d'andre zijde komt Eneas voor den dagh,
e vader en de ſtruick van dien Romainſchen ſtamme,
n die met zijne ſchilt en ſtarrelichte vlamme
't hemelſch harnas blinckt: Aſkaen, vol moeds en bly,
e tweede hoop van Rome, ons hoofſtadt, aen zijn zy.
e prieſter, in het wit gekleet, broght hier ter ſtede
et jongk van eene zogh, heel ruigh van borſtlen, mede,
ock 't ongeſchoren en tweejarigh ſchaep, en leit
et vee naer d'outers toe, ontſteecken en bereit.
y keeren d'oogen naer het rijzend licht, en brengen
et offerveltgewas, dat zich met zout liet ſprengen,
n mercken met hun mes de ſtar van 't vee voor elck,
egieten het altaer met hunnen offerkelck.
odtvruchte Eneas zweert daerna, met blooten degen
n zijne vuiſt: ô zon, en lant, rondom gelegen,
m wiens behoudenis ick zulck een zwaericheit
al uitſtaen, nu zult gy getuigen met beſcheit
an mijnen trouwen eedt: en gy, ô goede vader,
n eeuwige almaght, en gy Juno, die u nader
eraeden hebt, Godin, nu bidde ick u, en gy,
efaemde vader Mars, die door uw krijghsvooghdy
n maght den krijgh beſtiert: gy bronnen en gy beecken,
n wat ontzaghlijckheên en Godtheên 's hemels ſtreecken
aer boven, en de blaeuwe en groote zee beſlaen:
ndien 't Fortuin behaegh' nu den Auſoniaen

De prieſter offert.

Eneas bezweert de voorwaerden des lijfgevechts,

Den koningk Turnus hier te helpen triomfeeren,
Zoo zal 't verwonnen volck gehouden zijn te keeren
Naer heer Evanders ſtadt: zoo ruime Iülus 't velt,
En geen Eneadijn zal namaels met gewelt
Van wapenen dit volck beſtoocken, noch beleggen,
Noch vorſt Latinus rijck ten viere en zwaerde ontzeggen:
Doch zoo de vader Mars ons d'overhant vergunt,
Gelijck ick hoop en wenſch dat alle Goôn dit punt
Met hunnen goeden wil bezeglen door ons handen,
Zoo wil ick geenſins dat deze Italjaenſche landen
Den Troiſchen dienen, noch ick eiſch het rijck voor my,
Maer dat de volcken, beide onoverwonnen, by
Een wet, een rijcksverbont, dat noit vergaen zal, leven.
'k Zal hun voorſchriften en oock offerregels geven,
En leeren wat voor Goôn een ieder dienen zal.
Latijn, mijn ſchoonvaêr, hou het krijghsgezagh vooral.
Mijn ſchoonvaêr blijf, gelijck hy plagh, alleen regeeren.
De Troiſchen zullen my een nieuwe ſtadt vereeren,
En ſtichten, die den naem en titel van de maeght
Lavinie, de bruit, Latinus dochter, draeght.
Latinus deſgelijks: Zoo gaet Eneas voor: Latinus volght zijn reden,
Heft oogh en handen naer den hemel van beneden:
O vorſt, dat zweere ick u by hemel, aerde, en zee,
Latonaes tweelingen, en vader Janus mê,
Met dubble troni; by de maght van 's hemels ſtoelen,
En Plutoos heilighdom, en zijn gevloeckte poelen.
De vader, die 't verbont verſterckt, en 's vromen wit,
Verſterck' dit met den ſtrael des blixems, hoore dit.
Ick raecke het altaer, neem d'outervieren heden
En Goôn tot tuigen, dat geen tijt, hoe lang geleden,
Dien vrede en 't vaſt verbont, nu met den Italjaen
Geſloten, immermeer zal breecken ['t magh beſlaen
Zoo 't wil,] noch geen gewelt mijn' dieren eedt zal ſchenden;
Al mengde 't nootlot zee en 't aerdtrijck, vol elenden,

Door eenen weereltvloet : al quaem de hemel oock
Te storten in de helle, en onderaerdtschen smoock:
Glijck dees scepter [want hy hiel voor deze altaeren
Een scepter in de hant,] geen telgen schiet, noch blaêren,
Noch schaduw geeft, dewijl dees eens in 't groene woudt
Gsneên is van den stam, zijn moeder; en die hout
En tack te vore was, geknot van loof en tacken
Met eene staele bijl, na'et kraecken en na'et knacken,
En van de hant met kunst in kostelijck metael
Gsloten wert, en den Latijnschen vorst, ten prael
Te voeren, wert bestelt. met diergelijcke woorden
Versterckenze, in den ringk der oversten, die 't hoorden,
Hun onderling verbont. nu keelen zy het vee,
Verckplichtigh ingewijt ten brandt, op d'offersteê,
En rucken 't ingewant al levende uit de dieren,
En brengen schotels, vol van spijs, voor d'offervieren.

men bevestightze noch met offerhanden:

Maer ondertusschen docht den Rutlen al een poos
Dat deze kampers, die men voor 't gemeen verkoos,
Elckandere ongelijck en geene weêrga waren.
Eck dreef zijn inzicht, quam zijn reden openbaeren.
Terwijlze oock letten op het ongelijck geschil
Van ieders sterckte, komt hier by dat Turnus stil
Komt aentreên, en, voor Godts altaeren neêrgebogen,
Ootmoedighlijck hun eert, met neêrgeslagene oogen.
Zijn jeughdigh aenzicht, dat zoo dootsch en droevigh ziet,
En bleecke wang verlicht oock 's volx benaeutheit niet.

doch de Rutuliers morren over dit verdragh:

Als nymf Juturne nu dit momplen door elckanderen
Ziet voortslaen, 't flaeuwe hart des volcks zoo snel veranderen,
Zoo bootstze, in 't hart van 't heir, Kamertus wezen na,
Die, van een braef geslacht gesproten, zonder ga,
En, om der vaderen doorluchtige oorloghsdaeden,
Befaemt, oock dapper was in krijghsbeleit, en raeden.
Zy, niet onkundigh hoe het hier geschoren stont,
Begeeft zich onder 't heir, en stroit, van mont tot mont,

dies neemt Iuturnus Kamertus gedaente aen, zaeit tweedragt onder het morrende heir,

 Ver-

Verscheiden lantgerucht, en spreeckt aldus ten leste:
Schaemt zich geen Rutulier het algemeene beste
Te hangen aen een ziel? zijn wy op onze wacht
Niet effen in getal, en van gelijcke maght?
Hier staen Arkaders, en Trojaenen, op dees gronden,
Een volck by nootlot en Godts wille hier gezonden,
En gansch Hetrurien op Turnus gram alleen.
Wy zijn ruim eens zoo sterck, geraecken wy aen een.
Zoo Turnus sneuvel', zijn vermaertheit stijght naer boven
Ten Goden, wier altaer hy willigh door 't beloven
Zich zelven onderworpt, en zal op ieders tong
Wel leven: wy, dus koel op 't velt, en out en jong
By een op ons gemack gezeten zullen leeren
Te luistren naer den dwang van trotse en barsse heeren.
Die woorden holpen voort het brein van 't jonge bloet
Aen 't hollen, en 't gemor kroop, schichtigh aengevoedt,
Van troep in troep, en groeide al aen. de Laurentijnen
En Latijnisten zelfs veranderen van mijnen
En zinnen: en die eerst een eindt zien van den strijt,
Het heil des ganschen staets verwachten voor altijt,
Begeeren nu door 't zwaert hun ongelijck te stuiten,
En bidden geen verbont te stercken, noch te sluiten.
Zien Turnus, die nu verr' de quaetste kans heeft, aen
Met mededoogenheit. de zuster, om dees baen
Van uitvlugt t'openen, nu zy dit heeft besteecken,
Voeght hier iet grooters by, en geeft een hemelsch teken,
Zoo groot als noit voorheen geen stercker toebereit
Het Italjaensche volck vervoert heeft, en misleit:
en verdrijft een vlught zeevogels door eenen arent, die een zwaen oppackt,
Want Jovis schiltknaep, met zijn rosse en snelle pennen,
Door 't gloeien van de lucht, aen 't vliegen, en aen 't rennen,
Verjoegh luidruchtigh een vervloge vogelvlught
Van watervogelen, die boven in de lucht
Vast ommezweefden. dees verslinder, snel in 't zacken
Op 't water, komt een zwaen, een puickzwaen, op te packen

Het zijnen krommen klaeu. alle Italjaenen ſtaen
Verwondert om dit ſpel, en alle vogels ſlaen
Geluit, en jaegen [het ſtont deerelijck t'aenſchouwen,]
Een grooten arent, die zich hier niet durf betrouwen,
Verbyſtert op de vlught, verdonckeren in 't oogh
De lucht met hunnen penne, en dringen ſteil om hoogh,
Gelijck een bruine wolck, naer 's vyants ſnellen vlogel,
En op dien vyant aen, tot dat in 't endt de vogel,
Van hun gewelt benaeut, door zijnen laſt bezwijckt,
Den roof van zijnen klaeu moet ſlaecken, laeger ſtrijckt,
En ſmijt de zwaen om laegh, voor 't oogh van deze volcken,
In eenen ſtroom, en vlught, en berght zich in de wolcken.
De Rutuliers terſtont begroeten op het velt
Dit voorſpoock met een' kreet, en 't ganſche leger ſtelt
Zich ſchrap. Tolumnius d'aertswichlaer toen niet ſlofte
Te roepen: ô dit was 't, dit was 't daer mijn belofte
Zoo menighmael naer ſtont. ick neem het voorſpoock aen.
Ick ken die Goden. ruckt den degen onbelaên
En onder mijn beleit vry uit. ô Rutulieren,
Die u, gelijck een hoop, een vlught weerlooze dieren
En vogels, van een vreemt en wederſpannigh gaſt
Laet jaegen, uwe kuſt en oevers ziet verraſt,
Geſtroopt, en overheert. ſlus zal dees roover zwichten,
En doorgaen, en, verbaeſt van ſchrick, zijn ancker lichten.
Verweert gelijckerhant ſlaghordenswijs uw recht.
Verdaedight uwen vorſt, die door dit lijfgevecht
Gezocht wort, en van wien dees vreemde u wil berooven.
Zoo ſprack hy, tradt vooruit, en ſchoot een' ſchicht van boven
Op zijnen vyant aen, en dees kornoelje ſtang
Gaet ſtreven regelrecht, en door de lucht haer' gang.
Men hoort terſtont een luit en ſchel geſchrey opſteecken.
Al 't voetvolck ſtaet verbaeſt, in zijn gelidt bezweecken.
Het bloet wort heet, ontſtelt door zoo veel veltrumoers.
De ſpeer vlieght voort, daer by geval nu zeven broêrs,

en weder ſtaken moet.

Tolumnius

beduit den arent op Eneas,

rockent de Rutuliers op, en ſchiet eenen ſchicht onder den vyant,

Heel

Heel ſchoon van vorm en leeſt, hier tegens over ſtonden,
Al kinders van Gilips Arkader, hier gezonden,
En alle voortgeteelt by een Tyrrheenſche vrou.
Zy treft uit zeven een' braef jongelingk, getrou
En vroom van aert, van voor door 't blancke harnas heenen
Tot in de ribben, daer de wapenriem, vol ſteenen
Met goutdraet geborduurt, in 't midden op den buick,
Allengs geſleeten is door dagelijx gebruick,
En daer de goude geſp gehaeckt wort om de lenden.
waer door een van zeven gebroederen ſneuvelt; zoo wort men hantgemeen.
Hy ſteeckt op 't roode zant, in 't midden van de benden,
De beenen in de lucht. maer zommige uit den troep
Der broederen, vol harts, vol droefheits op dien roep,
Verhit van wraecke, voort den degen uit de ſcheede.
Een ander grijpt den ſchicht, om 't ſteuren van den vrede,
En ſtreeft'er blindling toe. de Laurentijners voort
Aen 't rennen op hen aen. daer komen hun aen boort
Arkader, en Trojaen, en Agillijner, t'zamen
Niet luttel in getale, om 's vyants maght te praemen,
Met hun beſchilderde rondaſſen, dat het kraeckt.
Nu zijnze alle eens gezint. een ieder brant en blaeckt
Om dit krackeel geſtreng te rechten met den zwaerde.
Men ruckt d'altaeren om, waerop zich openbaerde
Een ſchrickelijcke ſtorm van ſchichten uit de lucht,
En d'yzere oorloghsbuy valt dichter op 't gerucht.
Men gaet met offerhaert en offerkelcken ſtrijcken.
Latinus, nu 't verbont een' krack krijght, voort aen 't wijcken
Met zijn geſchende Goôn, op dit verbijſtert ſpoor.
Een ander ſpringt te paerde, en ſpant de paerden voor
Den wagen, ſchiet'er toe met zijnen blancken degen:
Meſſapus, oock met dit verbont in 't hart verlegen,
En vierigh om dien bant te breecken, komt te paert
Auleſt den koningk, een' Tyrreener, wijdt vermaert,
En met de ſluierkroon gekroont, in 't velt ontmoeten:
Die ſchrickt zoo, dat hy deiſt, en voor zijn vyants voeten,
Komt

Komt rollen over hals en hooft, en d'outers heen,
Die in den wege ſtaen. Meſſapus vlieght alleen,
Verhit van gramſchap, met een ſpeer toe, en gezeten
Op een geweldigh paert, ſlaet hem, die, dus geſmeeten,
Noch om genade bidt, met zijne dicke ſchacht
Van boven neêr, en zeght: dat heeft hy wegh. zoo ſlaght
Zoo offert men met eere en beſt voor groote Goden.
Elck Italjaen loopt toe, en ſtroopt den warmen dooden,
Daer hy getuimelt lagh, te jammerlijck, en naer:
En Chorineüs grijpt een branthout van 't altaer,
Bejegent Ebuſus, die aenquam om te hacken,
En klinckt het brandend hout hem recht in 't kinnebacken.
De lange knevel ſtonck van 't zengen, en den brant.
Hy volleght hierop in, vat met de ſlincke hant
Dien ſuizebollenden, zijn' vyant, by de locken,
En ſtoot en duwt hem fel met zijne knien, in 't wrocken,
Vaſt tegens d'aerde aen, en doorreegh toen onvervaert
Zijn zijde, met de punt van 't kille en koude zwaert:
En Podalirius met zijnen blooten degen
Den herder Alſus, die vooraen ſtreet onverſlegen,
En door de ſchichten ſtreefde, involgende met kracht,
Dreight hem van boven neêr: en d'ander houwt met maght
En opgeheve bijle op 't beckeneel recht inne,
En klooft recht midden door het voorhooft met de kinne,
Beſprengt al 't harrenas met bloet, en bloedigh root.
Een harde en yſre vaeck ſluit d'oogen, en de doot
Luickt daetlijck zijn gezicht, om eeuwigh uit te ſlaepen,
In eenen duiſtren nacht. Eneas, trots te wapen, *Eneas*
Genegen het verbont te houden in zijn' ſtant,
Begint te wencken met zijn wapenlooze hant, *zoeckt de*
En roept, bloots hoofts, zijn volck van verre toe: waerheenen? *zijnen te*
Wat tweedraght helpt u toch zoo ſchichtigh op de beenen? *ſtillen,*
Betoomt uw gramſchap: het verbont heeft zijn beſlagh,
En elcke voorwaerde is beſtemt by dit verdragh.

Het is mijn ampt alleen te kampen, leedt te ſtuiten.
Laet my betyen: houdt u hier te gader buiten.
Ick zal alleen 't verbont bezeglen met dees hant,
En Turnus is alleen gehouden in het zant
Te treden tegens my, gelijck men heeft gezworen,
wort ge- Voor't goddelijcke altaer. in 't midden van dit ſtooren,
wont, En in dees rede komt een vlugge ſchicht, heel ſtijf,
Den helt al ſnorrende gevlogen in het lijf,
Men weet niet uit wat hant, en van wat dwarrelwinden
Die voortgedreven wort in deze oneensgezinden;
Of wat geval, wat Godt den Rutulier vereert
Met zulck een' grooten lof. dees brave daet ontbeert
Haer' prijs, en niemant ſtofte oit van Eneas wonde.
en ver- De koningk Turnus ziende Eneas, op die ſtonde,
treckt; Vertrecken uit den ſlagh, en d'overſten verbaeſt,
dies Tur-nus gaende Wort flux verhit van moedt, en blaeckt, eiſcht in der haeſt
wort, Zijn paerden, en geweer, ſpringt trotſer op den wagen,
En zet zich daer, en ment den teugel, op 't behaegen
menigh Der grooten, vlieght en rent met yver heene en weêr,
man om 't Brengt menigh helt om hals, leght menigh man ter neêr,
levẽ helpt, En hallef doot in 't zant; of overrent de zielen
en over
zijne vy- Van hun ſlaghordens fel met barrenende wielen;
anden he- Of drijft den vlugteling gegreepe ſpeeren ſtijf
nerijdt, Met maght van achter na, en door 't panſſier in 't lijf.
gelijck
Mars in Gelijck de Krijghsgodt, by de kille waterkanten
Thracie. Van Hebrus aengevoert, beſtuwt van zijn trouwanten,
Met zijn' bebloeden ſchilt vaſt rammelt onvertſaeght,
En dollen krijgh verweckt, als hy zijn paerden jaeght,
En prickelt, datze langs de vlacke velden zweven,
Den zuidenwint voorby, voorby den weſtwint ſtreven,
Waerdoor het uiterſte van Thracie den gront,
Om 't ſnel getrappel van hun voeten, voelt in 't ront
Uit vreeze daveren. de bleecke Vrees, en Laegen,
En Gramſchap, Mavors ſtoet, beſtuwen zijnen wagen.

Zoo

Zoo jaeght nu Turnus, die braveert in dezen ſlagh,
Bezweet en roockend paert door 's vyants lijcken, ach
Als deerelijck: waer zy hun ſnelle hoeven zetten,
Daer ſpat het brein en bloet. zy kneden en verpletten
En mengen bloet en zant. hy heeft alree met kracht
Thamyr, en Sthenelus, en Folus omgebraght,
Twee eerſten voor de vuiſt, den derden, die 't beſchreide,
Van verre, en Glaukus mede, en Lades, alle beide
De zoons van Imbraſus, die fier op 't jonge bloet,
In Licye hen had voor Mavors opgevoedt,
Met eenerley geweer vercierde, en af kon rechten,
Om ruſtigh voet by voet te zetten, en te vechten,
Of ſneller dan de wint te rennen op het paert.
Aen d'andre zijde wort Eumedes veldewaert
In 't hart des ſlaghs gevoert. hy daelde van den hoogen
En ouden Dolon, en, vermaert in oorelogen,
Voert oock zijn' grootvaêrs naem, heeft handen, hart, en moedt,
Gelijck zijn vader, die gereiſt, om onverhoedt
Het Grieckſche leger en zijn tenten te belaegen,
Tot zijn vergeldinge eiſchte Achilles oorloghswagen:
Maer Diomeed dien trots zoo rijckelijck beſchenckt
Dat hy niet langer om Achilles paerden denckt.
Toen Turnus dezen knaep van verre op 't velt zagh ſtrijden,
Trof hy hem ras, zoo wijt de ſtrael van 't oogh kon lijden,
Eerſt met een' lichten ſchicht, en hielt zijn paerden vaſt,
Sprong van den wagen, quam den hallef dooden gaſt,
Die hier geſneuvelt lagh, voort op, daer hy hem plette,
Den voet op zijnen neck en op de keele zette,
Het bloote zwaert uit zijn beſtorve vingren wrong,
En verfde 't in den ſtrot, en ſprack, toen 't bloet uitſprong:
Legh daer, Trojaen, legh daer: nu erf in Heſperye,
Waerom gy oorlogh voert, zoo groot een heerſchappye
En zoo veel lants als gy met alle leên beſlaet.
Wie my met zijn geweer wil tarten, als ſoldaet,

Gaet ſtrijcken met dien loon. zoo bouwt hy zijne veſte.
Hy zet hem Butus, van zijn ſpiets geraeckt, voor 't leſte
Tot zijn gezelſchap by, neemt Chloreus, Sybaris,
Therſilochus, Thymeet, en Dares oock gewis:
Thymeet, die onder 't ſlaen en vechten, onder allen,
Van 't kitteloorigh paert en zijnen hals quam vallen.
Gelijck de golven voor den noorden wint, zoo wijcken de benden voor Turnus.
Gelijck de noorden wint uit Edon berſt, en blaeſt,
En op d'Egeeſche zee uitbulderende raeſt,
De golven dringt op ſtrant, de nevels, waer zich vlaegen
Verheffen aen de lucht, verdrijft, en kan verjaegen:
Zoo jaeght prins Turnus oock de benden voor zich heen,
Verſtroit de deizende ſlaghordens, en geleên,
En ſtort haer overhoop, en kan het ſpoor verleien,
Vervoert van hevigheit: pluimaedje en veder zweien
Den eenen, de karros den andren wegh voor wint.
De ſtrenge Fegeus lijdt geenſins dat hy gezwint
Dus voortvaert, uitvaert in den ſlagh, en, onder 't ſcherpen
Van zijne gramſchap, komt zich voor den wagen werpen
Heel dwers, en grijpt het paert, zoo ſnel gelijck het rent,
By zijnen toom, op dat het flux den wagen went.
Terwijl hy voortgeſleept aldus aen 't juck blijft hangen,
Dus achterhaelt een ſpiets, zoo wijt zy toe kan langen,
Den blanckgewapenden, doorſlaet zijn dick panſſier,
En wondt alleen het vel. hy, even koen en fier,
Boodt zijnen vyant, met den ſchilt vooruitgeſteecken,
Noch 't hooft, en nam zijn zwaert te hulpe, om niet t'ontbreké:
Doch 't ſnelle wagenradt en d'omgedrevene as
Vermeeſtren ſmijten hem ter neêr, dat hy in 't gras
Zijn' arm en beenen van elckandre ſtack verlegen.
De forſſe Turnus ſchiet hem toe met zijnen degen,
En, tuſſchen harrenas en helm den neck geklooft,
Liet zijnen romp in 't zant noch ſpartlen, zonder hooft.
Eneas, ondertuſſchen ge-
Terwijl 't zeeghaftigh hooft, prins Turnus 't velt met lijcken
Aldus bezaeit en deckt, de Troiſchen voor hem wijcken,
Zoo

Zo hebben Mnestheus, en getrouwe Achates, met
Askaen, hunn' megenoot, Eneas trou geredt,
[illegible]en, bloênde en leunende op een speer, en flaeu van krachten,
Z[illegible], voet voor voet, allengs en stil in 't leger braghten.
Hy bijt op zijn gebit, verpijnt zich, van verdriet,
[illegible]n flux den scherpen pijl, en zonder breuck van 't riet,
[illegible]e trecken uit zijn lijf, en zoeckt, in deze onorden
[illegible]es veltslaghs, 't naeste padt om voort geredt te worden.
Hy wil men zal de wonde opvlymen door het stael,
[illegible]n openen heel diep den schuilhoeck van de quael,
[illegible]n naer den veltslagh hem verzenden by zijn schaeren.
Hier stont nu d'af komst van Iäzius, ervaeren
[illegible] artseny, genoemt Iäpis, heel bezint
[illegible]an Febus, die hem meer dan anderen bemint.
[illegible]pollo, voortijts zelf met zijne min bevangen,
[illegible]eschonck hem met zijn kunste, en gaven, cyterzangen,
[illegible]n snelle pijlen, en den vont van wichlery.
[illegible]e vrome Iäpis om zijn' vader, nu in ly
[illegible]n stervens angst en last, te helpen, en genezen,
Vou liever onvermaert de kracht der kruiden lezen,
[illegible]n kennen het gebruick der zelve, en artseny,
[illegible]n heelkunst, die in noot den mensche dienstigh zy.
[illegible]neas bijt en knerst van spijt op zijne tanden.
Hy leunt op eene speer, gevat met bey de handen,
[illegible]ntzet zich allerminst om al den toeloop van
De jeught, en 't kint Askaen, dat zich niet speenen kan
Van traenen in dien druck. de grijze, in al dit klaegen,
[illegible]taet vaerdigh in den ring, de tabbert opgeslaegen
Van wederzijde, op zijn Peonisch opgeschort,
[illegible]telt uit bekommering, vergeefs tot hulp geport,
Zijn heelzaemheit, en hant, en Febus kunst en kruiden
Te wercke, en pooght vergeefs het punt, ten troost der luiden,
Te rucken uit het lijf, en, voor 's helts leven bang,
Vat zacht het yzer heel voorzichtigh met de tang.

quetst in 't leger gebroght, yvert om geholpen te worden.

Al wat men voorneemt is vergeefs, noch 't wil gedyen,
Apollo, vinder van de heelkunst, schut geen lyen.
De schrick op 't velt groeit fel, en altijt feller aen,
En 't leger kan aldus zijn' val geensins ontgaen.
Terwijl wort er vreesselijck gevochten; Men ziet nu hemelhoogh de lucht met stof betogen.
De ruiters draven aen. de pijlen, hoogh gevlogen,
Bedecken 't leger, als by vlaegen, uit de lucht.
't Gekerm der vechtenden, de leste snick en zucht
Der jongelingen, die in 't worstlen en verwarren
Hier sneven, komt om hoogh gesteigert aen de starren.
Eneas moeder, om haer zoons verdriet ontstelt
En onverdiende pijn, pluckt, in 't Kretenzer velt,
Op Ide een kruit in 't wilt, dat wy poleie noemen,
Wiens jonge blaên natuur verciert met purpre bloemen.
De wilde geit behelpt zich met dit kruit in noot,
Wanneer de pijl in 't lijf blijft steecken na den schoot.
en Venus geneest de quetsuur. Eneas moeder deckt haer aenschijn met een wolcke,
En brengt dit van den bergh, en mengt dit kruit, den volcke
Ten dienst, met water, dat in 't zuivre becken knap
Gegoten wert, en stort hierin het heelzaem sap
Van milde Ambrosia, met Panaceesche geuren.
Bedaeghde Iäpis stooft, daer d'ommestanders treuren,
De wonde, onweetende van Venus, met dit nat.
Terstont stilt al de pijn des lichaems, die hem mat.
Het bloên der wonde stilt. de pijl van zelf valt neder.
De helt Eneas voelt zijne eerste krachten weder.
Iäpis roept: nu voort, en brengt den man geweer.
Wat toeft gy? en port zelf en d'eerste, uit lust tot eer,
De harten in den strijt: Eneas, deze zaecken
Gebeuren door geen mensch, noch mijne kunst, noch 't raken
Van mijne hant geensins: hier dringt een godtheit door,
En werckt met maght, en heeft wat grooters met u voor.
Eneas wapent zich, Eneas hadde alree, verhit op oorloghswrocken,
En wraeck, de goude laers gezwint aen 't been getrocken,

Nam

ſam onluſt in 't vertoef, en drilde met zijn ſpeer.
Sa dat dees 't panſſer aen zijn lijf trock, en al weêr
Een beucklaer aen den arm geſlingert met verlangen,
Greep hy gewapent naer Aſkaen, en kuſt de wangen
Voor 't jongſte door den helm en zegt: mijn zoon, mijn vreugt,
Nu ſpiegel u voortaen aen vaders oorloghsdeught,
In dapperheit, en aen een anders avontuuren.
Nu zal mijn hant den ſlagh en 't oorloghsvolck beſtuuren,
Uw recht verdaedigen, en baenen u den wegh
Tot eer en prijs: wanneer gy komt tot overlegh,
In ryper jaeren, pas, in 't opgaen van u leven,
Het voorbeelt van uw' ſtam en vadren naer te ſtreven,
Laet uw heer vaders en oom Hektors geeſt en moedt
U prickelen tot deught. zoo ſpreeckt hy, heet van gloedt,
Drilt vreeſlijck met den ſchicht, en vliegt hier op naer buiten. *en ſtoot naer den ſlagh voor uit;*
Toen ſtiet Anteüs en oock Mneſtheus, niet te ſtuiten,
Met eenen dicken ſtoet en troep en al 't gewelt
Ten leger uit, hem na. toen ſtoof het ganſche velt
Van ſtof, dat niemant zagh, de gront door 't ommewroeten
Vaſt dreunde en daverde, op 't getrappel van de voeten.
De koningk Turnus kentze, en zietze met geſchal
Recht op hem komen, en aenzetten van de wal.
d'Auzoniaenen zienze, en al hun leden beven,
En worden koudt van ſchrick: en Nimf Iuturne, aen 't zweven,
Was in 't Latynſche heir wel d'eerſte, die 't vernam,
't Gedruiſch voort kende, en om 't gevaer, dat nader quam,
Zich bevende op de vlught begaf, van ſchrick verſchoten.
Eneas vlieght, en ruckt met zijne krijghsgenooten
Langs 't vlacke velt, dat hem een zwarte wolck van zant
En roock om d'ooren ſtuift. gelijck een ſtorm, die 't lant *gelijck een regenbuy en ſtorm uit der zee het landt dreight.*
Met kracht beſtoocken wil, de weerwijze ackervlecken
By tijts noch waerſchuwt, als de ſtarren droef betrecken,
Een norſſe regenbuy vaſt op ſteeckt uit der zee,
De winden eerſt vooruit gevlogen naer de ree,

En

En tegens 't bare ſtrant aenbuldren naer hun nucken,
Om ſlus geboomte en boſch en ſtammen uit te rucken,
't Gewas te vellen, en voort alles met een' loop
Wat hier omtrent ſtaet ſnel te ſtorten overhoop:
Zoo voert de Frygiſche en Rheteeſche veltheer mede
Zijn troepen naer het heir, op 'svyants ſpits en ſneede.
De heirſpits heir drykant geſtelt, en aengeſtreên,
Verdubbelt zich, en ſluit haer ordens, en geleên
Wel dicht. Thymbreüs velt met zijnen ſtaelen degen
Den zwaer gewapenden Oſiris onverſlegen,
En Mneſtheus treft'er fel Archeſius. Achaet
Houwt Epulo ter aerde; en Gyas, een ſoldaet
En overſte, Ufens. hier komt, d'eerſte die van allen
Den ſchicht in 't leger ſchoot, Tolumnius te vallen,
De ſchrandre wichelaer. 't geſchrey klimt hemelhoogh.
Nu neemt de Rutulier de wijck voor 'svyants boogh,
En laet de hielen zien, en vlught op vlacke velden,
Zoo vreeſlijck dat het ſtuift. Eneas, d'eer der helden,
Gewaerdight zich niet eens den vlughteling te ſlaen,
Vervolght geen' voetknecht, noch geen' ruiter op dees baen,
Noch ſchichteniers, die hem gaen zoecken al verbolgen.
Hy ſpoort naer niemant, en zijn oogh wil niemant volgen,
In dezen duiſtren miſt, dan Turnus, 't lantgeſchil,
En tegens hem alleen is 't dat hy kampen wil.
Juturne, een krijghsheldin, alree van groote ſmarte
En vrees getroffen voor haer broeder in het harte,
Stoot hier Metiſkus, zijn' koetſier, dat met gewelt
Hy, tuſſchen het garreel inſtortende, over velt
En acker heenerolt. zy zet zich in zijn ſtede,
En grijpt den loſſen toom, bootſeert Metiſkus zede,
Zijn wapens, en gedaente, en ſpraeck na met vernuft.
Gelijck de zwaluw, zwart van pluimen, wilt en wuft
Vaſt heene en weder vlieght, met haere vlugge veêre,
Door 't groot geweldigh huis van haeren rijcken heere,

Eneas zoeckt niemandt dan Turnus. Iuturne ment Turnus wagen,

en vlieght, gelijck een zwaluwe onder het dack,

En, om voort 't piepend neſt te picken eenigh aes;
Nu al de ruime zael doorſnuffelt met geraes;
Nu daer de gaelery verſchiet door 't lang verdiepen;
Nu daer de verſche graft en vyver haer hoort piepen,
En ſnateren: alleens rijt nymf Juturne ras
In 't midden van het heir des vyants, en, op d'as
Des ſnellen wagens, voortgevoert van paerdevoeten,
Doorſnuffelt deze alleen, die haer in 't ſtof gemoeten.
Nu komtze eens hier, nu daer met Turnus voor den dagh,
Die veiligh hem braveert. zy lijdt niet dat hy ſlagh
Zal levren, hant voor hant met zijnen vyant kampen. *en vlught voor Eneas.*
Dus vliegtze buiten 's weeghs heel verre, en ſchuwt de rampen.
Eneas nietemin zwaeit om en wederom,
En ſpoort zijn' man dus na, om dezen wellekom
Te heeten, roept hem luide, om hantgemeen te worden,
In 't midden der geſloopte en afgeſtreên ſlaghorden.
Zoo dickwijl als zijn oogh de vyant wort gewaer,
En hy met zijn gezwinde en vlugge paerden naer
Hem toezet, reis op reis, zoo dickwijl went verſlaegen
De ſchrickende Juturne en zuſter zijnen wagen
Van vorſt Eneas af. helaes, wat zal hy nu
Beginnen? te vergeefs, van ramp en onheil ſchuw,
Beſtormen allerley gedachten zijne zinnen,
Verrucken zorgh op zorgh zijn ſtrijdigh hart van binnen.
De forſſe Meſſap, die nu voortglipt wat hy magh,
Draeght by geval een paer worpſpeeren, met beſlagh
Van yzer voor geſpitſt, in zijne ſlincke vingeren,
En mickt, en paſt een punt Eneas toe te ſlingeren,
En toe te drijven: maer de helt viel, daer hy ſtont,
Op eene knie ter aerde, en deckt zich onder 't ront
Van zijnen beuckelaer. de ſpeer, hem toegedreven,
Quam op den top des helms, en door den kam te ſtreven,
Dat die in ſtucken ſprongk. Eneas, die dus zwiert,
Bemerckte in 't ende hoe hy uitgeſtreecken wiert,

En Turnus hem ontvoert, en door dit overweegen
Quam flux den Troiſchen helt de toorne in 't hooft geſtegen.
Toen riep hy, reis op reis, Jupijn, en zijn gezagh
Tot een getuige aen, om het ſchenden van 't verdragh,
En onderling verbont, voor Godts altaer bezworen,
Viel endtlijck in den hoop, en, gevende zijn' toren,
Den vryen toom, vecht fel, geluckigh, en verwoet,
Ziet niemant aen, verſlaet al wat hem eerſt gemoet.

De dichter bidt dat een Godt of Godin hem de nederlaegh melde.

Wat Godt, wat Zanggodin ontvoutme op mijn gebeden
Zoo groot een nederlaegh, zoo veele bitterheden,
Den doot der overſten, nu van den Troiſchen helt,
Nu van Prins Turnus fors gejaeght in 't vlacke velt?
Jupijn, behaeght het u, dat volcken, die verheven
Door u, alle eeuwen door in vrede eens zullen leven,
Zoo heftigh onderling elckandre gaen te keer.
Eneas, zonder lang vertoef, paſt met geweer
Den Rutler Sukro, die hier eerſt vooruit quam ſtreven,
En zijn Trojaenen ſtuit, ter zijde een' ſlagh te geven,
Te drijven 't laeuwe ſtael op 't borſtbeen. Turnus hant
Doorſtoot'er Amykus, die ploft van 't paert in 't zant;
Zijn' broêr Diores mê: den eenen onder wegen
Met zijne lange ſpeer, den andren met den degen.
Hy hangt de hoofden, afgehouwen in dien moort,
Aen zijnen druipenden ſtrijtwagen, en ſlaet voort.
De vorſt Eneas komt hier Tanaïs te vellen,
Cethegus, grof en ſterck, en Talos, dry gezellen
In eenen torn, en legt Onytes, en Thebaen,
Een heel zwaermoedigh hooft, en zoon, zoo wy verſtaen,
Van Peridye, neêr. prins Turnus, onder 't houwen,
Helpt twee gebroêrs van kant, uit Febus erflandouwen
En Lycië gereiſt; den jongelingk Meneet,
Die, uit Arkadie gekomen tot zijn leedt,
Den oorlogh vyant was. hy liet zich noit verdrieten
Te viſſchen rondom Lerne, en zijn viſchrijcke vlieten,

En,

n, arm van afkomſt, had den hofdienſt noit bezuurt.
ijn vader bouwde lant, den lantheer afgehuurt.
Gelijck een lichte brant, geſticht aen veele kanten,
n 't droogh en kraeckend boſch van groene lauwerplanten,
f 't ſchuimende gewelt van eenen waterval
l bruiſend van 't geberghte om laegh ſchiet met geſchal,
n in de baren ſtroomt; en elck van deze vinnigh
ernielt wat hy bereickt: zoo ſtreven, als uitzinnigh,
e koning Turnus en Eneas alle bey
ock toe in dezen ſlagh, en onder hun geley
egint het hart en bloet te zieden, waerze ſtreven,
aer door het ſtoutſte hart hier blijven moet en kleven.
en houwt van boven neêr met al zijn maght ſlechts toe.
neas ſmijt Murraen, [die op de koningsroe,
eloude titels van zijn' vader en voorvader,
n al Latinus ry, de koningen te gader
lagh ſtoffen,] met een ſtuck, gebroken van een rots,
en zwaer gewight, ter neêr, zoo ſchrickelijck en trots,
at hy ter aerde ploft, en onder de garreelen
n 't juck beknelt leght, en geſleept wort van de zeelen,
n van de hoeven, nu aen 't hollen, wort getreên
e berſte: want het paert kent meeſter noch geſteen.
e koningk Turnus komt helt Ilus hier ontmoeten,
ie vreeſlijck brult, en ſchiet een' ſchicht om hem te groeten,
oo net naer 't hooft, dat die door 't gout des hellems drijft,
n inknerſt, en in 't brein ten leſte ſteecken blijft.
y Kreteus, ſterckſte van de Griecken, die hier ſtrijden,
unt u met uwe hant voor Turnus niet bevrijden,
n niet een Godt beſchut Kupent voor 't heldenzwaert
an vorſt Eneas, toen hy aenquam, onvervaert
n 't ſpits liep: want de ſchilt, heel dick van kopre plaeten,
an dien elendigen beſchutten, nochte baeten.
ock zagh, ô Eolus, het Laurentijnſche velt
 ſterven, op den rugh gevallen voor dien helt.

Gelijck brant in een lauwerboſch, en een ſtroom ten bergh af, zoo bruizen Eneas en Turnus in den ſlagh.

Gy die van Grieckſche maght, noch van Achils ſlaghorden,
't Bederf van Priams rijck, ter neêr gevelt koſt worden,
Leght hier in 't zant geploſt. de Doot bepaelde hier
Uw leven. gy bezit op Ide, trots en fier,
Een heerlijck huis, en noch een huis by hoogh Lyrneſſe:
Maer by Laurentum ſtaet uw graf, en grafcypreſſe.
Nu geraken de legers aen een. De ganſche legers gaen geweldigh tegens een.
Latijn en Dardanier, te zamen hantgemeen,
Sereſt, en Mneſtheus, en Aſylas, d'overſtercke,
Meſſapus, afgerecht te paerde: met de vlercke
Of vleugel van den vorſt Evander. ieder man,
Elck quijt zich, hooft voor hooft, zoo dapper als hy kan.
Elck rept zich, en de ſlagh begint op 't felſt t'ontſteecken.
Venus raet Eneas de ſtadt aen te taſten; De ſchoone moeder gaf Eneas toen een teken
In zijn gedachten, dat hy daetlijck zou beſtaen
Het heir in aller yl te voeren ſtewaert aen,
En flux Latinus hof en muuren t'overvallen,
Eer iemant dit vermoede. Eneas, onder allen,
Terwijl hy Turnus vaſt van troep tot troep beſpiet,
En naſpoort, herrewaert en derwaert heeneziet,
Zoo ziet hy deze ſtadt, geduurende 't ontzeggen
Des vyants, onbeſtormt in vrede voor zich leggen,
En neemt een opzet om den vyant hier in ſtilt',
Eens op een andre wijs te vaeren in zijn' ſchilt,
Roept d'overſten Sergeſt, en Mneſtheus flux te zamen
Naer eenen heuvel, daer de Troiſche benden quamen
Met eenen dicken drang, en ſonder ſchilt of ſchicht
Van zich te leggen. hier in 't midden, hoogh en dicht
Omringt van andren, ſpreeckt hy, zonder zich t'ontroeren:
Dat niemant nu verzuim' mijn' krijghslaſt uit te voeren.
Jupijn houdt onze zy. dat niemant langkzaem ſpoe
Het geen ick ſnel belaſt. op heden, hoort ſlechts toe,
Zal ick Latinus rijck en ſtadt en haere zielen,
Eene oirzaeck van den krijgh, tot in den gront vernielen,

In haere daecken, in den lichten brant gezet,
Geslechten met den gront, indienze mijne wet
Niet volgen, noch mijn juck opneemen, zonder klaegen.
Ik Zal wachten trouwen tot het Turnus zou behaegen
Met my te kampen, en tot dat hy, die alree
Een overwonnen is, het zwaert rucke uit der schee.
O burgers, dit 's het punt: dit 's d'as, waer op 't vermogen
En al de handel draeit van 't heiloos oorelogen.
Voort voort, brengt fackels, brengt nu brandtuig voor den dag.
Het eischt nu op dees wijs het ingegaen verdragh.
Zoo sprack hy: ieder zet zich drykant in slaghorden,
Treckt stewaert snel en sterck, toen hem de hoofden porden. *dies rucht hy naer de muren toe,*
Nu wort men onvoorziens de storremleer gewaer,
En 't vier. een deel loopt naer de poorten in 't gevaer,
En houwt de voorste wacht ter neder, daerze waecken.
Een deel schiet schicht en speer naer torens, tin, en daecken,
Verdonckert al de lucht. Eneas, zelf vooraen,
Wijst met zijn hant de stadt, beschuldight het bestaen *en beschuldight Latinus van troubreuk. Hier over ontstaet oproer in de stadt,*
Van vorst Latinus vast luidruchtigh, en met roepen,
Neemt al de Goden tot getuigen, voor zijn troepen,
Dat hy tot dezen krijgh met kracht gedwongen wort,
En d'Italjaenen zelfs, hun vyanden, zoo kort
Dit tweede vreverbont ten tweedenmaele breecken.
De burgertweedraght broet in stadt, en is ontsteecken
In 't raedelooze volck. de zommigen gebiên
Stadts grendels, en het slot, oock zonder 't hof t'ontzien,
t'Ontsluiten, en de poort voor Dardan op te rucken.
Men sleept den koningk naer de muuren. d'ongelucken
Vermeeren, en een deel brengt wapens by der hant, *en de burgers van binnen zijn verlegen, gelijk byen van den huisman uitgeroockt.*
Vaert voort, en wil den muur door moedt en tegenstant
Beschutten: eveneens gelijck de honighbyen,
In hollen puimsteen dicht besloten, en in lyen
Zich reppen, naerdemael de huisman haer door roock
Naerspoorende, en door stanck, en vuilen reuck en smoock

Wil bijten uit het hol. zy loopen heene en weder
In 't wassen leger, en de steenrots op en neder,
Van last, en wetten fel [terwijl de roock de lucht
Verbittert en benaeut,] luidruchtigh met gerucht,
Al brommende haer wraeck en toorne aen alle zyen.

Hier slaet het ongeluck van Amate toe.

Noch komt Latinus volck en moede burgeryen
Dit onheil over, daer de rijxstadt van gewaeght.
De koningin ziet zelf ten hove uit, heel vertsaeght,
Den vyant aen de graft de veste en muur beklimmen,
Het brandtuigh in de lucht rondom de daecken glimmen
En flackren, en verneemt geen volck, noch Rutulier,
Geen' troep van Turnus, noch geen bendenaeren hier.
d'Elendige besluit, uit wanhoop van haer leven,
Dat Daunus neef alreede is in den slagh gebleven.
Hierover in het hart verbaest, en gansch ontroert
Van droefheit, wijt de schult zich zelve, en acht, vervoert
Van druck, zich d'oirzaeck van zoo groote jammernissen,
En zinneloos, en kranck van harssen en gewissen,
Smijt veele woorden uit, verscheurt haer purpren kleet,
En knoopt, vol wanhoops, flux een' strick, hiertoe gereet,
Om hoogh aen eenen balck, waeraen zy zich, uit zorgen
En angst, te schandelijck verhangt, en gaet verworgen.
Zoo ras d'elendige Latijnen 't ongeluck
Verneemen, treckt de maeght Lavinie van druck
Het blonde haer van 't hooft, en krabt haer roode kaecken.
Alle andren en haer stoet aen 't razen: alle daecken
Van 't hof aen 't galmen van benautheit, en misbaer.
De gansche stadt verneemt van 't hof dees droeve maer,
En elck ontzinckt de moedt. Latinus, dus verschrocken,
Om 't endt van zijn gemael, 't bederf der stede, aen 't nocken
En zuchten, en verscheurt zijn kleet, begruist zijn haer
Zijn grijze lock met stof, en vuilnis, en misbaer,
Beschuldight menighmael zich zelven meer en meere,
Dat hy Eneas niet by tijts ontfing met eere,

Gewil-

ewilligh en van zelf tot eenen schoonzoon koos.
Terwijl volght Turnus, nu heel traegh en moedeloos, *Turnus*
n langkzaem omgesleept van zijn vermoeide paerden
och weinigen, die hier en daer, gelijck veraerden,
taen zwerven langs het velt. de maer van dezen kreet, *hoort de droeve mare,*
emengt met wanhoope en vertwijfelinge, en 't leedt,
edruis en morren der gemeente, die, onlustigh
n twistigh overhoop, in roer is, en onrustigh,
eeft hem een' donderslagh in d'ooren: wee my, wat
oo groot een droefheit schockt en schudt d'ontroerde stadt?
Vat schrickelijck geroep, wat onweêr is hier gaende?
oo spreeckt hy zinneloos, en houdt den wagen staende, *en houdt den wagen stil: Iũturne pooght hem noch te verleiden,*
n treckt den teugel aen. de zuster, in den schijn
an zijnen wagenaer Metiskus, die de lijn
n teugel ment van 't paert, ontmoet hem met dees rede:
Nu Turnus, volgh met my de Troischen, van de stede
it heen, daer ick de kans voor u veel schooner schat:
Want gins is volcks genoegh en maght, om 's konings stadt
Te helpen voorstaen. vorst Eneas met zijn vaenen
echt midden in den hoop, bespringt'er d'Italjaenen:
aet ons oock passen wat te raecken in 't gedruis,
n stierenwe den Frygh een' hoop gewonden t'huis
n dooden: gy zult mê geen kleener tal van benden
n vyanden gevelt ter helle nederzenden,
Noch met geen mindere eer braveren na den slagh.
Hierop zeght Turnus: ô Godin, mijn zuster, ach, *doch hy rieckt het bedrogh,*
k Vernam u al een poos, toen gy door uwe treken
t Verbont eerst steurde, en u in dit gevecht gingt steecken:
Nu wiltge my vergeefs bedriegen, elck ten schimp.
Maer wie heeft u gestiert van Jupiters Olymp,
Om zulck een' zwaeren last t'aenvaerden, hier beneden?
Of was 't om jammerlijck uw' eigen broeder heden
Te zien verwonnen? want wat recht ick uit? wee my!
Wat kans is hier, om nu de stadt en burgery

Te

Te redden? ick zagh zelf Murraen den helt, my waerder
Dan al die leven, voor mijne oogen ſterven, zwaerder
Gewont dan een van 't heir, en hoorde hoe hy riep
Om Turnus. Uſens, die rampzalige, is al diep
In ſlaep gevallen, om ons ſchande niet t'aenſchouwen.
De Troiſche proncken met zijn lichaem, fel doorhouwen,
En met zijn wapenen. zal ick gedoogen dat
Men [dit alleen ontbrack ons noch,] de koningsſtadt
En huizen uitroy'? zou het niet mijne eer betaemen
Den mont van Drances met mijn daeden te beſchaemen?
Zal 't lant nu Turnus zelf zien loopen voor hun wraeck?
en getrooſt zich den doot. Is eens te ſterven dan zoo jammerlijck een zaeck?
Weeſt my genadigh, ô gy geeſten, wijdt verbannen:
Want tegens my is nu de hemel ingeſpannen.
Mijn ziel zal heiligh, en van blooheit noit beſmet,
En, zonder vaders ſtam en mijner vadren bedt
t'Onteeren, naer den poel des jammers nederſtygen.
Sages Dit ſprack hy nauwelijx, of Sages komt'er hygen,
Op een ſchuimbeckend paert, van vore in 't aengezicht
Gewont met eenen pijl, en midden door den ſchicht
En 't punt der vyanden gevlogen, bloênde en bloedigh.
Hy roept in 't rennen om prins Turnus, heel weemoedigh:
bootſchapt hem, hoe de ſtadt beſtormt wort, O Turnus, 't heil des rijcks hangt nu aen u alleen.
Ontferm u over 't volck. Eneas, op de been,
En toornigh, blixemt met zijn wapen, dreight de ſloten
Van ganſch Italie te ſloopen, om te ſtooten,
Te gront te worpen: torts en brandtuigh vlieght om hoogh.
Naer trans en dack. al 't volck in vreeze ſlaet zijn oogh
Op u: het ganſche rijck van Latium verlegen
Latinus vertwijfelt, Ziet uit naer u alleen. Latinus mort verſlegen,
En mompelt wien hy voor zijn' ſchoonzoon kennen wil,
En paeren met zijn kint. behalve dit is ſtil
en de koningin om gekomẽ zy, De koningin, die u zoo droegh, naer heur vermogen,
Geſneuvelt door haer hant, en ſnel van ſchrick bewogen,

Tit 's levens licht gevloôn . de ſtrenge Atinas ſtaet
Met Meſſap, en hy houdt, als overſte en ſoldaet,
Des vyants heirſpits voor de poorte uit yver tegen.
De keurebenden hen van weerzijde aller wegen
Omringen . d'yſren oogſt van bloote zwaerden is
Vervaerlijck aen te zien : en ment gy ongewis
Den wagen heene en weêr op 't velt, daer geen partyen
Te vinden zijn in 't velt? prins Turnus, dus in lyen,
Terwijl hy zich verbeelt 't verbyſtren van zijn' ſtaet,
Ziet hem ſtilzwygende aen, met een verbaeſt gelaet.
In 't harte gaet een ty, een vreeſlijck ty van ſchande
En ſchaemte en razerny gemengt, en allerhande
Gedachten, en van min door dolheit aengenoopt,
En kennis van zijn deught, die op de zege hoopt.
Zoo ras de nevels van d'ontſteltheên aen 't verdwijnen,
De ſtraelen des verſtants beginnen door te ſchijnen,
Keert hy de ſtraelen van zijn gloeiende gezicht
Naer ſtadt toe, en aenſchout de ſtadt, die achter light,
Met byſtre ontſteltheit aen. maer zie, de vlam, geſlage
In 't houten timmerwerck, vloogh opwaert lichter laege,
Dont vatten aen 't gevaert des torens, dien de wacht
Bevolen, van hem zelf met balcken in zijn kracht
Gebonden was, en hoogh ten hemel opgetogen,
Op raders hecht geplant, en, boven ſtijf gebogen,
Met balcken wel voorzien. nu zuſter, hou uw ruſt.
Beletme niet : nu is het nootlot, des bewuſt,
Ons meeſter. laet ons Godt en 't hardt geval nu volgen,
Waer zy ons roepen, en verdaegen. 'k heb verbolgen
Nu opgezet den vorſt Eneas 't hooft te biên.
Ik Hebbe opgezet geen doot, geen bittre doot, te vliên,
Hoe bitter deze oock zy. gy zultme, als overmande,
O zuſter, niet lang zien in oneere en in ſchande.
Ick bidde u, gunme dat ick raze heene en weêr,
Eer ick hem razende en kranckzinnigh ga te keer.

Turnus wert verbaeſt, beſchaemt en raſende,

ziet de torens in brandt,

ontſlaet zich zijner zuſter,

en ſtreeft door den vyant hene: gelijck een ſteen ten bergh afrollende,

Zoo ſprack hy, ſprong terſtont met yver van den wagen,
En, ſtrevende door ſchicht en vyant onverſlagen,
Verliet zijn zuſter in haer droefheit, vloogh gezwint
Door 's vyants troepen, als een ſteen, die door den wint
Gereeten, op den top des berghs, van hooge klippen,
[Het zy een regenbuy dien afſpoelt, of het glippen
Der jaeren dien verwrickt, en los ruckt met der tijt,]
Heel ſteil beneden rolt, en ſchichtigh nederglijt,
Tot dat hy boſſchen, vee, en menſchen me komt ſleepen,
En weêrſtuit op den gront: aldus, van ſpijt beneepen,
Ruckt Turnus vreeſlijck door 't geſloopte heir naer ſte,
Daer 't velt van bloet drijft, als een barrenende zee.
De ſchichten ſnorden in de lucht uit alle ſtreecken.
Hy wenckte met de hant, ving deftigh aen te ſpreecken:
Ghy Rutuliers, houdt op: Latynen, houdt uw ruſt
Met ſchieten. dit beſla zoo 't nootlot dat geluſt:
Nu gelt het my alleen. 't zal billijck my betaemen,
Dat ick de ſchennis des verbonts voor u te zamen
Nu boete, en eerelijck beſlechte met mijn zwaert.
Op deze rede wijckt elck een, laet middenwaert
Een ruime en ope plaets, tot dit gevecht beſchoren.

alles met zich ſleept.

Hy wenckt Rutuliers en Latijnẽ, en ſtiltze,

en Eneas komt ter bane, zoo vreeſſelijk, gelijck Athos Eryx of d' Appenijn ruiſt.

De naem van Turnus quam Eneas naeu ter ooren,
Hy liet de torens ſtaen, zet alles aen een zy,
Staeckt al 't begonnen werck, ſpringt op, verheught en bly,
En knerſt afgrijſſelijck met zijn geweer en degen:
Zoo luide als Athos, en zoo luide als d'opgeſtegen
Bergh Eryx, en zoo luide als vader Apenijn,
Wanneer hy opruiſcht, met den ſchemerenden ſchijn
Van eicken, en heel friſch, de kruin, met ſneeu behangen,
Ten hemel opſteeckt: en zy keerden met verlangen,
[Trojaen, en Rutulier, en Italjaen, en al
Die boven op de veſt bezetten poort en wal,
En onder vaſt den muur rammeiden,] d'oogen weder
Eendraghtigh naer dit perck, en leiden 't harnas neder.

Latijn

[L]atijn de vader ſtont zelf ſtom om dit verſcheel
[V]an bey dees mannen, elck in een byzonder deel
[D]er weerelt voortgeteelt, toen hy hen onverſlegen
[E]lckandre ontmoeten zagh met ſchilt en ſtaelen degen.
[Z]y loopen hier, zoo dra het vechtperck open leght
[V]an weêrzy toe, en elck ontgint het lijfgevecht
[V]an verr', met worpen van hun vlugge ſpeere en ſchichten
[M]et beuckelaer en klanck van koper, zonder zwichten,
[E]n d'aerde dreunt'er af. zy houwen, ſlagh op ſlagh,
[M]et zwaerden ruſtigh toe. hier mengt zich, als het plagh,
[F]ortuin en dapperheit te gader: als twee ſtieren
[O]p den geweldigen bergh Syla ſchricklijck tieren,
[O]f op Taburnus kruin, ten oorelogh gekant,
[E]n ſtootzieck, met hun hooft en hoornen, vaſt geplant,
[E]lckandre inloopen, daer de herders, in die ſtreecken,
[V]aſt toezien op den ſtrijt, aen d'eene zy geweecken,
[E]n beven, heel vertſaeght; de kudde ſtille ſtaet,
[V]erſtomt van ſchrick, de vaers in twijfel morren gaet
[W]ie entlijck van die bey de kudden zal regeeren,
[W]ie heele driften op zijn ſpoor en tredt zal leeren
[V]an achter volgen; en de vechters vaſt vooruit
[T]oeſtootende het punt des horens in de huit
[V]an weêrzy duwen, en elckandre vreeſlijck pletten,
[D]e horens tegens een met al hun krachten zetten,
[E]n booren in het vleeſch, dat ganſche plaſſen bloet
[V]an hals en ſchoft op d'aerde afloopen, als een vloet,
Al 't boſch van 't ſteenen loeit: niet anders rennen loopen
De Frygiaenſche vorſt, en Daunus neef door 't open
Met hunnen beuckelaer elckandere onvertſaeght
Op 't lijf, dat al de lucht van dit gedruis gewaeght.
Jupijn, de vader, houdt nu zelf, gelijck rechtsplightigh,
De ſchael in zijne hant, heel net en evenwightigh,
En weeght het nootlot van dees beide tegens een,
Om toe te zien wiens tijt van leven, daerze ſtreên,

Zy loopen toe elckandere in,

gelijck een paer ſtierẽ op de bergen, daer het vee vaſt toeziet.

Iupiter weeght ieders fortuin in een ſchale.

Zou boven drijven, wie het hooft zoude onder haelen.
Prins Turnus, die nu waent in 't winnen niet te faelen,
Verheft met al zijn maght het schitterende zwaert
Zoo hoogh op als hy magh, houwt toe heel onvervaert.
Trojaen en Latijnist aen 't schreeuwen van verschricken,
Dat bey de heiren zich met hun verbaesde blicken
Nu wenden naer dien oort: maer als een rechte straf,
Sprong flux 't meineedigh zwaert in stucken, en begaf
Den helt in zijnen moedt, van hitte voortgedreven.
Hy nam de vlught te baet, en vloot, niet zonder beven,
Veel sneller dan de wint, zoo dra hy 't vreemt gevest
En zijne hant dus bloot en weerloos zagh op 't lest.
Men zeght dat Turnus, toen hy eerst het paert inspande,
En op den wagen klom, om d'eerste, in dezen lande,
Den Troischen 't hooft te biên, zijn eige vaders kling
Uit haest vergeetende, het reedtste dat'er hing
Metiskus zijn koetsiers geweer nam, en hiermede
Zich wel beholp, zoo lang, de Troischen, zonder stede
Te houden, hier en daer vast vloden zonder eer:
Maer nu hy tegens dit uitmuntende geweer,
Gewrocht van Godt Vulkaen, zijn' vyant aen zou randen,
Zoo sprongk het lemmer, dat van sterfelijcke handen
Gesmeet was, van den slagh, gelijck een bros kristal
En ys, in 't roode zant aen stucken overal,
Dies Turnus zinneloos, langs 't vlacke velt aen 't vlughten,
Onzeker herrewaert en derwaert zwaeit met duchten,
En weder omzwaeit: want de Troischen sloegen voort
Van overal een' ringk rondom hem aen dien oort:
Aen d'andre zijde wert hy van moerasch omringelt,
Aen d'andre zijde van de hooge veste omeingelt.
Eneas nietemin, hoewel de wonde van
Den pijl zijn tredt en spoet een wijl vertraegen kan,
De beenen hinderen, en 't loopen hem verbieden,
Vervolght in zijnen gloet, het bloet alreede aen 't zieden,

Turnus wil Eneas met zijn zwaert treffen, doch het springt in stucken, dies vlugt hy sneller dan de wint.

Nu loopt Turnus voor,

Eneas hem na.

Den

Den ree verbyfterden, en zet nu voet by voet:
Gelijck de hont het hart, in eenen breeden vloet,
Of van vervaernis voor een lijn met roode pennen
Bezet, flux achterhaelt in 't loopen en in 't rennen,
En aenhoudt met gebas, terwijl het hart verbaeft,
Door laegen, of den kant van 't water in der haeft,
Langs duizent paden vlught, dan hier dan ginder heenen;
In d'Umbriaen, gezwint en fnel op zijne beenen,
Vaft aenbijt op het wilt, en heeft het fnelle dier
Gevat, en knerffetant, als of hy 't reede fier
Gevat hadde, en vint zich door ydelheit bedrogen
In 't bijten; hierop ftijght een kreet naer 's hemels bogen
Om hoogh van 't velt, dat meir, en ftroom, en oever raeft,
En wedergalmt in 't ronde, en al de ftreeck verbaeft
Van deze jaght gewaeght: alleens loopt Turnus zwieren,
Begraeut, terwijl hy vlught, zijn volck, de Rutulieren,
Noemt elck by zijnen naem, en eifcht het rechte zwaert.
Eneas wederom dreight ftreng en onvervaert
Zijn' vyant met de doot, en ftrax den hals te breecken
Wie Turnus helpt, vervaert vertfaegtze en dreigt dees ftreken,
En koningklijcke ftadt te floopen tot den gront,
Vaert tot zijn' vyant in, hoewel hy is gewont.
Zy loopen vijfwerf om en weêrom, bang voor hinder,
En vijfwerf heene en weêr, dan herwaert aen, dan ginder:
Want geen van beide ftaet naer eenen flechten prijs,
Noch 't is geen fpiegelftrijt: men vecht, naer krijgsmans wijs.
Het wil'er Turnus nu den hals en 't leven gelden.
Een wilde olijfboom ftont hier juift in deze velden,
Wiens bitter loof en ftam Godt Faunus was gewijt,
En langen tijt ge-eert by zeeliên, die, bevrijt
Van fchipbreuck, aen dien boom hunne offergaven veiligh
En kleeders, Godt belooft, den Laurentijnfchen Heiligh
Ter eere, hingen, doch de Troifche, die hier quam,
Had ongodtvruchtigh hier den heilgen boom en ftam

gelijck de hazewint een hart, dat bezet is.

Turnus begraeut zijn volck, en eifcht zijn zwaert: maer Eneas verbietze te genaken.

Hier ftont een gewijde olijfboom.

Omver gehouwen, om in 't vrye velt te vechten.
Hier ſtack Eneas ſpeer: dus verre bleefze hechten,
Na haere ſnelle vlught, in taeie wortels vaſt.
Hier viel de Dardanier op aen, en wou van laſt
Het punt uitrucken, heel verbittert en verbolgen,
Om met de ſcherpe ſpiets zijn' vyant in te volgen,
Dien hy met rennen nu niet achterhaelen magh.
Maer toen ſprack Turnus, dol van vreeze, en uit ontzagh:
O Faunus, 'k bid ontfarm u mijns, en gy, ô Aerde,
Indien ick u, [die van den Troiſchen naer uw waerde
Niet zijt verdaedight in den krijgh, maer geſchoffeert,]
Altijt in eere hielt, zoo hou op mijn begeert
De ſpeer nu vaſt. zoo badt de helt op deze ſtede.
De Godt ontzey hem niet te helpen naer zijn bede:
Want vorſt Eneas, die zich lang verpijnde, koſt
De vaſt beklemde ſtang niet uit den taien poſt
Uitrucken met gewelt. terwijl hy hier zoo krachtigh
Op aendrong, ruckte, en wrong, liep Daunus nicht voordachtigh,
Weêr in Metiſkus ſchijn, en leverde den broêr
Zijn' degen wederom: dies Venus nedervoer,
Uit belghzucht dat een Nymf beſtont zoo ſtoute ſtucken,
En quam gezwint de ſpeer uit dezen wortel rucken.
Zylieden, even trots op deze wapens, gaen
Met nieuwen moedt in 't perck; d'een op zijn zwaert in't ſlaen,
En d'ander op zijn ſpeer betrouwende, kloeckmoedigh
Zich inneſtellen, met een vaſt beſluit om bloedigh
Te vechten alzoo lang hun adem overſchiet.
Terwijl ſpreeckt Jupiter, 't almaghtige gebiet
Des hemels, June eens aen, die uit de goude wolcken
Vaſt toeziet op den ſtrijt en twiſt van deze volcken:
Mijn gemaelin, wat zal, wat wil het einde zijn?
Wat faelt'er wijders aen? gy weet het in wat ſchijn,
En wilt wel weeten, dat het nootlot niet kan faelen,
Maer ons by ſchult verplicht Eneas in te haelen

van de Trojanen omgehouwen, in wiens ſtruick Eneas ſpeer bleef ſtekẽ; nu pooghde hy die uyt te trecken, doch Turnus behinderde dit, door zijn gebedt.

Middelerwijl levert Iuturne haren broeder zijnen degen. Venus ruckt dẽ ſchacht uit den wortel des booms: zoo vechtenze op een nieu.

Iupiter, dit aenſchouwende, ſpreekt Iuno aen, en beſtraftze.

Glijck een' aerdtſchen Godt te heffen op den ſtoel
Ds hemels. wat 's uw wit? of waerop zitghe koel
E wacht in deze wolck? zou 't paſſen door uw vonden
En' Heiligh, als een' menſch, die ſterflijck is, te wonden?
C Turnus 't zwaert, dat hem in noot begaf zoo ruw,
[Vat kon Juturne toch uitvoeren zonder u?]
Veêrom te levren, en den moedt van dien verwonnen
T ſtijven? hou dan op van 't geen gy hebt begonnen,
E laet u ons gebeên beweegen. laet uw hart
Net heimlijck knaegen van dit hartewee, dees ſmart.
G hebtme dickwijl droef met minnelijcke lippen
Uw hartewee geklaeght: nu laet uw opzet glippen.
Nen is op 't uiterſte gekomen. gy vermoght
Te water en te lant den Troiſchen op dien toght
Te ſleepen, tegens een te kanten 's oorloghsſtanderen,
Het hof te ſchenden: gy kunt bruiloftskleên veranderen
I droeve treurkleên, en 't bedrucke rougewaet.
Verbiede u wijder iet te reppen, en den ſtaet
Van 't rijxbeſluit om hoogh te ſteuren. d'oppervader
Lief aen op deze wijs: en Juno volghde ſpader,
En ſprack in 't tegendeel, ſloegh d'oogen neêr in 't endt:
(groote Jupiter, dewijl my is bekent
Dat u dit dus behaeght, zoo zal ick Turnus laeten
Mijns ondancks, 't aerdtrijck mede, en dees geſchockte ſtaeten.
Gy zoudt my anders nu niet in de lucht gereet
Zien zitten, en dus koel verdraegen lief en leedt.
Ik waer met vier en vlam al hantgemeen geworden,
En had my ſchrap gezet in 't ſpitſte der ſlaghorden,
De Troiſchen voor het ſpits der vyanden geſleurt.
Ik riedt Juturne, en wil 't bekennen, op haer beurt
Te letten, en den broêr in zijn verdriet te ſtercken,
Gondt raedzaem datze, om hem te bergen, iet zou wercken
Van wightiger belang, doch geenſins van om hoogh
Tot zijn verdaediging gebruicken ſchicht, of boogh.

Dit

Juno geeft het op, en bedingt voorwaerden.

Dit zweere ick by het hooft der onverzoenbaere ader
Des jammerpoels; een eedt, die Godt, der Goden vader,
En alle Goôn verbint. nu geef ick 't op al heel,
En ſcheide uit dezen krijgh, dit haetelijck krackeel.
Dit bidde ick hartelijck, 't welck met geen nootwets reden
Zal ſtryden, om de min van vorſt Latinus ſteden,
En 't volck ter eere, dat, wanneerze in 't huwelijck
Door 't vreedzaem lot van een gezegent koningkrijck,
[Laet dit vry voortgaen,] zich verbinden, en verdraegen;
Wanneerze in een verbont getreên, naer hun behaegen
Oock wetten ſtellen, dat het ingeboren zaet
Van Latium geenſins zijn' eerſten naem verlaet',
Noch gy hun opleght, eer de vreemden hierop roemen,
Dat zy zich Teukren en Trojaenen laeten noemen,
Noch hunne ſpraeck en draght verandren in't gemeen.
Het blijve Latium: men noem' hen, als voorheen,
d'Albaenſche koningen, eeu in eeu uit volkomen.
De Roomſche rijxſtaet groei' door d'Italiaenſche vroomen,
In maght en mogenheit. out Troje leght in d'aſch
Begraven: laet zijn naem en faem, gelijck die was,
Begraven blyven. Godt, een oirſprongk aller menſchen
En dingen, loegh haer aen, en ſprack: ick ſtemme uw wenſchen,
O volle zuſter van Jupijn, Saturnus kint,
Na my zijn eerſte vrucht. hoe gaet'er dus ontzint
Zoo groot een ty van wraeck en gramſchap in uw harte?
Legh af den haet, waer van gy vruchteloos met ſmerte

Jupiter paeitze, en bewilligt harē eiſch.

Dus ingenomen zijt. ick ſtem hierop uw' eiſch,
En geef het garen u gewonnen deze reis.
d'Auſoniaen behou zijn vaders zede en taele.
Geen volgende eeu noch tijt den ouden naem bepaele,
Die blijf gelijck hy was. de Troiſche geef zijn ſtem,
En huwe aen zijnen ſtam, en ſchuil ſlechts onder hem.
Ick wil den Godtsdienſt en de kerckelijcke zeden
Der Frygiaenen hier invoeren in de ſteden,

En scheppenze alle tot Latynen, eens van spraeck.
Gy zult dit vroom geslacht, het welck met groot vermaeck
Zich met Ausonischen en hunnen stam gaet mengen,
En uit hun voortspruit, zien, door 't goddelijck gehengen
In zijn godtvruchtigheit, opstijgen in den troon,
Oock boven het geslacht van menschen en van Goôn:
En geenerhande volck, zoo wijt de starren keeren,
Zal Juno zoo getrou en zoo godtsdienstigh eeren.
Saturnus dochter volght Godts raetslot, niet meer straf,
Bestemt het met een' wenck, en leght haer opzet af,
En, scheidende uit de wolck, verlaet het luchtgewest.
Dat was beschickt, toen ley Godt Jupiter ten leste
Dit anders over, en neemt voor hoe hy in 't endt
De nimf Juturne flux uit 's broeders leger zent.
Twee Pesten zijn'er, die wy Vloeckgodinnen heeten,
Geboren t'eener draght, in onderaertsche reeten
Des midnachts, met Megeer, de helsche razerny,
Met addren eveneens gehult gekrult als zy,
En snel van vlercken, die haer op de winden draegen.
Dit paer verschijnt ten hove, en wet, op Gods behaegen,
Den schrick van 't zwacke volck, wanneer 't almogendom.
De koning van de Goôn verbolgen toeleght, om
Afgrijsselijcke sterfte en zieckten aen te teelen;
Of steên, naer heur verdienst', door oorelogskrackeelen
Te straffen. Jupiter stiert eene van dit paer
Uit 's hemels troon om laegh, belast heur datze daer
Godin Juturne ontmoete, en in der yl bejegen',
Als voorspoock van zijn doot. zy komt om laegh gestegen
En wort naer d'aerde van een' dwarrelwint gevoert:
Niet anders dan een pijl des Perssiaens zich roert,
Gewapent met venijn, met bittre gal gewreven,
En van de strenge pees door lucht en zwerck gedreven;
Of als een dootlijck spits des schichts, van eenen Parth
Of een' Kretenzer los geschoten, snel en hardt,

Hy stiert een Vloeck-godin naer beneden: die snort door de lucht gelijck een pijl van dē Parth, of Kretenzer schicht.

Komt ſnorren, eer men 't merckt, voorby zijn ſchaduw ſpringen:
Zoo ſnel vloogh 't nachtgebroet, en quam de lucht doordringen
neemt den ſchijn van eenen nachtuil aen , Naer d'aerde . toenze nu het Troiſche leger zagh ,
En Turnus benden , ſchoot zy , onder 't krijghsgewagh ,
Den ſchijn en vorrem aen van eenen kleinen vogel ,
Die eenzaem , op den top , of graven , met zijn' vlogel
Geſtreecken , ſpa by nacht in 't duiſter onraet melt ,
En treurigh t'ontijt daer het ongeboren ſpelt .
en vlieght Turnus in 't aenzicht, waer door hy moedeloos en verſchrickt wort . Dees peſt , in dezen ſchijn verandert , neêrgevlogen ,
Zweeft ſnorrende af en aen , prins Turnus voor zijne oogen ,
En klapt en ſlaet haer pen op zijnen beuckelaer .
Een nieuwe vadzigheit verſlapt zijn leden , zwaer
Van angſt : het haer van ſchrick rijſt yſlijck overende :
De ſtem ſmoort in zijn keel . toen nimf Juturne kende
Iuturne roock wie dit was , viel aen 't klagen , De vleugels en 't geſnor der booze Vloeckgodin
Van verre , trockze 't haer ten hoofde uit , dol van zin ,
Begon het aenzicht met heur naglen op te rijten ,
En ſloegh voor haere borſt : O Turnus , zuſters krijten
Noch gunſt kan u voortaen niet baeten in den noot.
Of wat ſchiet hier voor my noch over , voor uw doot ?
Door welcke treken wil ick noch uw endt verletten ?
Kan ick my tegens zulck een helſch gedroght verzetten ?
Nu nu verlaet ick voort het leger uit verdriet.
O ſnoode vogels , ſchricktme in mijn benautheit niet.
Ick ken dat veegh geſnor , dat klappen van uw pennen ,
En kan Jupijns gebodt en trotsheit niet ontkennen ,
Noch zijn grootmoedigheit . wort dus mijn eer beloont ,
Mijn maeghdom ? waerom my met eeuwigheit gekroont ,
En met onſterflijckheit begaeft ? waerom volkomen
De ſterflijcke natuur my door zijn gunſt benomen ?
Ick kon my zelve nu van zulck een' grooten rou
Ontſlaen , mijn' armen broêr in zijne elende trou
Geleiden by de doôn , by dootſche en bleecke zielen.
Maer 'k ben onſterfelijck : geen doot kan my vernielen.

Mijn

Iijn broeder, zonder u zal nu, te geener tijt,
Iy iets verquicken. och, wat afgront gaept zoo wijt,
in diep genoegh voor my, op deze veege maeren,
in zent my, een Godin, by d'onderaertsche schaeren?
oo spreeckende bedeckt de blaeuwe sluier 't haer
er droeve luchtgodin, die zucht bedruckt, en zwaer,
in duickt en dompelt zich in 't water over d'ooren.

en doock in haren stroom.

Eneas midlerwijl geeft zijnen moedt de spooren,
aert voort, drilt vreesselijck met zijne lange speer,
in spreeckt gestoort aldus: ô Turnus, waerom meer
ertoeft? of waerom deist gy nu, om my te mijden?
Ien moet niet loopen, maer voor 's hants manhaftigh strijden.
erander u nu vry in allerhanden staet,
in neem al wat gy in uw gramschap kunt te baet,
Vat loosheit gy bedenckt, die toeleght op bedriegen:
l kost gy in de lucht, gelijck een vogel, vliegen:
choon d'aerde u in haer' schoot en ingewant verstack,
in berghde in dezen noot. hy schudde 't hooft, en sprack:

Eneas roept Turnus, die vast voorloopt;

) forsse, ick laet my met geen dreigement vervaeren.
e Goden en Jupijn, op my gestoort, bezwaeren
ervaeren mijnen geest. meer spreeckt hy niet, en ziet
en' vreesselijcken steen, die d'oude tijt hier liet
estellen by geval, en tot een' merckſteen rechten,
ot eenen scheypael, om het lantkrackeel te slechten,
Vaer aen noch hedendaeghs wel zes paer stercke mans
Iet al hun maght en kracht aen heffen, zonder kans.
e helt heft dezen steen, zoo hoogh als hy kan heffen,
n, stijf inloopende, smeyt toe, om wel te treffen,
en steen al bevende naer 's vyants hooft, heel dul,
erbaest, en zonder zin en kennis en belul.
ijn knien bezwijcken: al zijn bloet van koude aen 't runnen.
e steen rolt door de lucht, en 't ydele verdunnen
er lucht, het perck niet eens ten ende, nochte raeckt:
n even als wy 's nachts, heel slaeprigh, en vervaeckt,

dat verdriet Turnus,

die grijpt eenen zwaren steen, en smijt mis.

Gelijck wy droomēde, middē in 't loopen bezwijcken, en geen geluit konnē slaen, zoo bezwijckt Turnus in 't vechten.

Als vaeck onze oogen luickt, die moede zijn van waecken,
Vergeefs noch poogen voort te loopen, 't loopen ſtaecken,
En midden in den loop ter aerde vallen, bang
En maghteloos en flaeu, en 's lichaems kracht den gang
Begeeft, geen tong geluit kan ſlaen, noch woorden ſpreecken:
Alleens blijft Turnus oock in zijn voorneemen ſteecken,
Hoe dapper hy zich weert, om door het wederſtaen
Op d'eene of d'andre wijs zijn ongeval t'ontgaen,
Terwijl de Vloeckgodin verhindert zijne krachten.
Nu overvallen hem veelvoudige gedachten.
Hy ziet de Rutuliers en ſtadt aen, draelt van angſt,
En durf, vervoert van ſchrick, dit niet in 't allerbangſt'
Uitharden met den ſchicht, en weet niet waer t'ontſluipen,
Noch hoe hy zijn party zal ſlaen, of onderkruipen,
Ziet nergens wagens, noch zijn zuſter, die hem t'hans
Noch voerde uit lijfsgevaer. Eneas ziet nu kans,
En drilt met zijne ſpiets, geſchapen ten bederve
Van Turnus, tegens hem, die draelt, eer hy 't beſterve.
Hy ſchiet met al zijn maght naer hem op avontuur.
Geen ſteen met ſlingerſchut geſchoten op een' muur,
Kraekt luider, noch geen ſtrael des blixems berſt zoo krachtigh.
De ſpeer, geladen met de doot, zoo wreet en maghtigh,
Vlieght voort al ſnorrende, gelijck een dwarrelwint,
En klooft om laegh den zoom des panſſers, dringt gezwint
Door 't zevenvouwigh werck des beucklaers in zijn dye.
De groote Turnus, dus getroffen, valt ter zye
Ter aerde, op zijne knien. de Rutulieren ſtaen
Al kermende overendt. de bergh en heuvel ſlaen
Rondom een naer geluit, en loeien: andre plaetſen
En boſſchen op dien kreet den galm te rugge kaetſen.
Nu ziet hy moedeloos, verſlegen, en benaeut,
En ſteeckt zijn handen uit, en zeght, van ſmart verflaeut:
Ick heb dit wel verdient, en wil het niet afkeeren
Met bidden. bezigh uw geluck met my te deeren.

Eneas ſchiet naer hem, dat het kraekt, als een ſteen uit een blijde geſchoten, of een blixem: en de ſpiets ſnort, gelijck dwarrelwint, en wont Turnus, dat hy ſtruickelt, zijn ſchult bekent,

Indien

Indien de liefde van mijn' droeven vader u
Noch iet ter harte ga, zoo ſmeeck zoo bidde ick nu
[Anchiſes hart hing dus oock over u met ſmarte,]
Ontferm u heden toch uit een medoogend harte
Om Daunus, afgeleeft, ſtockſtijf van ouderdom,
En geef my levendigh, of, wiltge, doot weêrom
Den mijnen over. gy hebt nu den ſtrijt gewonnen.
T'Auſoonſchen zagen my, verwonnen afgeronnen,
U met gevouwe hant dus bidden om gena.
De bruit Lavinie behoort u toe. hier ſta
Uw gramſchap ſtil: zet uw oploopentheit eens neder.
Eneas draeide vaſt zijne oogen heene en weder,
En ſtont'er moedigh in zijn wapen, en bedwong
Zijn' opgeheven arm. alree begon de tong,
Dees rede hem, die noch in twijfel ſtont, te raecken
Met mededoogen, als hy aen zijn lijf zagh blaecken
Het heiloos wapentuigh van Pallas, korts gevelt,
Den wapengordel en de doppen van dien helt,
Gebleven in den ſlagh, zagh flickren om de lenden
En hals van Turnus, die hem vyant, by de benden
Hiermede praelde. toen Eneas met beklagh
De merrecktekens van zijn bittre droefheit zagh,
En dien geſtreecken buit, begon zijn moedt t'ontſteecken,
En dol van grimmigheit: meent gy ons noch door ſmeecken
T'Ontglippen met den roof der mijnen aen uw lijf?
Prins Pallas, Pallas wijdt u, om dit ſnoodt bedrijf,
En offert u hier op met deze wonde, eiſcht wraecke
Van uw al t'eerloos bloet, een' ander tot een baecke.
Zoo ſpreeckt hy, heet van toorne, en ſtoot en duwt, bemorſt
Van bloet, het lemmer recht van voore in zijne borſt:
Dies Turnus leden, ſlap van koude, voort bezweecken.
De geeſt voer, zuchtende en geſtoort, naer Plutoos ſtreecken.

om het leven of graf bidt,

en Lavinie afſtaet.

Eneas ziet den verwonneling aen, en Pallas wapengordel;

dies hy uit wraecke hem het lemmer in de borſt duwt.

Op de TYTELPRINT van MAROOS WERCKEN.

't GEbou der Tytelprint wijst aen
Door beelden, die gehouwen staen
Uit marmersteen, al Maroos wercken;
Beknopt en kunstigh aen te mercken.
Het vrouwebeelt, ter rechte zy,
Beelt Lant-en-ackerbouwery
Natuurlijck uit; dewijl de jaeren,
Als vrouwen, vruchtbaer zijn door 't baren,
Oock milt in 't opvoên van haer vrucht.
Gy ziet hoe arbeitzaem haer zucht
Den ploegh en 't kouter aen durf vatten,
Belust op Ceres korenschatten;
En oock den slincken arm, die stijf
Den horen houdt, met vette olijf
En druif en weeligh ooft geladen,
Om 's menschen nootdruft te verzaden.
De krans van goutgeele airen sluit
Om 't hooft. Zy ent of plant de spruit.
Het snoeimes, hangende aen den gordel,
Besnoeit den tack en ranck, om 't vordel.
De biekorf aen haer voeten geeft
Haer wasch, dat aen de vingers kleeft,
En honighdau, uit tijm en bloemen,
Waer op Hymet en Pindus roemen.
Zy vockt oock vee aen, kloeck van aert,
De koe vol melcks, en 't moedigh paert.
De geit en 't zoghlam scheert de heide
Geruster, onder haer geleide:
Dan weckt de veltfluit om den hals
Arkadie met veel geschals,

Dat huppelt, op haer Herderslieden,
Van Saters, daer de wolven vlieden.
  Het ſtrijtbre beelt, ter ſlincke hant,
Een Heldenzanggodin in ſtant
Gelijck, voorzien met helm en degen,
En krijghstrompet, ten krijgh genegen,
  Begint alree geluit te ſlaen,
En noopt Eneas fiere Zwaen,
Wiens borſt van yver voortgedreven,
Al bruiſende door zee gaet ſtreven,
  Van Xanthus oever, in gevaer,
Terwijl de Grieckſche vlam zijn haer
Verzengt, en drooght zijn waterplaſſen,
Daer Ilium noch roockt in d'aſſen.
  De Heldenzwaen, van dwalen moe,
Begeeft zich naer den Tyber toe,
Om, zoo d'orakels haer ontvouwen,
't Gevallen Pergamum te bouwen,
  Ter ſtede, daer een Wolveſpeen
Zal zoogen twee, noch teêr en kleen,
Twee brave zoons, uit Mars geboren,
Wiens afkomſt 't aertrijck is beſchoren;
  Wiens afkomſt zelf ten outertroon
Zal voeren met haer ſtedekroon
Vrou Cybele, en haer tamme dieren,
Daer Rome leert haer godtheit vieren;
  Daer 's weerelts Hooftſtadt entlijck ruſt,
En afgeoorlooght Godt AUGUST
Begroet, met d'onderbroghte ſcharen,
Die hem ten hemel op zien varen.
  O MARO 'k zie hier uwen ſchijn
In dezen ſchilt, en danck Urſijn
Den kardinael, die ons naer 't leven
Ons noch uw troni heeft gegeven.

EINDE.

t'AMSTERDAM,

Ter Druckerye van THOMAS FONTEIN, op de Voorburghwal, by de Deventer-hout-marckt, 1660.

